T.C.
E G E Ü N İ V E R S İ T E S İ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

MEHMED BAHAEDDİN TOVEN'İN TÜRKÇE LÜGAT'İ İLE YENİ TÜRKÇE LÜGAT'İNDEKİ BATI KÖKENLİ SÖZ VARLIĞININ MUKAYESESİ (GİRİŞ-İNCELEME-DİZİN)

Yüksek Lisans Tezi

Ayşegül KILIÇ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

İZMİR

2023

T.C.

E G E Ü N İ V E R S İ T E S İ

Sosyal Bilimler Enstitüsü

MEHMED BAHAEDDİN TOVEN'İN TÜRKÇE LÜGAT'İ İLE YENİ TÜRKÇE LÜGAT'İNDEKİ BATI KÖKENLİ SÖZ VARLIĞININ MUKAYESESİ (GİRİŞ-İNCELEME-DİZİN)

Yüksek Lisans Tezi

Ayşegül KILIÇ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hatice ŞİRİN

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Türk Dili ve Edebiyatı Yüksek Lisans Programı

ETİK KURULLARA UYGUNLUK BEYANI

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum **Mehmed Bahaeddin Toven'in Türkçe Lügat'i ile Yeni Türkçe Lügat'indeki Batı Kökenli Söz Varlığının Mukayesesi (GİRİŞ-İNCELEME-DİZİN)** adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normalara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Ayşegül KILIÇ

ÖN SÖZ

Türkçenin dünyadaki dillerle ilişkisi çok eskiye dayanır. Bu ilişki, Türklerin anayurdu Moğolistan'da kurulan ilk Türk devleti Köktürk İmparatorluğu dönemine kadar uzanır. Türkçenin ilk yazılı ürünleri olan Köktürk yazıtlarında Çince, Hintçe ve İrani kökenli alıntılar, bu ilişkilerin kültürel alandaki yansımasıdır.

Türkçeye yabancı dillerden giren sözcükler Türkçenin tarihsel dönemlerinde çeşitli ihtiyaçlara göre değişkenlik göstermiştir. 10. asırda İslamiyetin kabul edilişiyle birlikte İslam terminolojisini ve Kur'an-ı Kerim'i anlayabilmek için Türkçeye pek çok Arapça ve Farsça kelimenin girmiştir. Osmanlı Devleti'nden önce Selçuklular devrinde Türkçeye yoğun olarak Farsçadan kelime akışı gerçekleşmiştir. Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun hemen ardından, özellikle 15. yüzyılda, kıyı bölgelerinde deniz taşımacılığı ile başlayıp yürütülen ticaret hayatına, İtalyancanın Venedik ve Ceneviz ağızlarından ve Yunancadan pek çok gemicilik terimi girmiştir. II. Mahmut'un reformlarını izleyen dönemlerde Batılılaşma ile beraber Avrupa dillerinden tıp, mimarlık, askerlik, musikî, matematik ve diğer alanlara ait alıntılar ile 20. yüzyılın son çeyreğinde bilişim teknolojisinin hız kazanmasıyla Türkçeye geçen İngilizce sözcükler ve benzerleri dilimize dahil olmuştur.

Mehmed Bahaeddin Toven'in Türkçe Lügat'i ile Yeni Türkçe Lügat'indeki Batı Kökenli Söz Varlığının Mukayesesi başlıklı yüksek lisans çalışmasında, Cumhuriyet'in ilanından önce Türkçenin en önemli sözlüklerinden biri olan Mehmed Bahaeddin Toven'in H. 1330 (M. 1911-1912) tarihli Türkçe Lügat'indeki ve M. 1924 tarihli Yeni Türkçe Lügat'indeki Batı kökenli kelimeler mukayese edilerek incelenmiştir. Bu çalışmayla Türkçenin mezkur döneminde ne tür bilimsel terimlerin ve gündelik yaşamın çeşitli alanlarında kullanılan sözcüklerin Türkçeye dahil edildiği ortaya çıkarılmıştır.

Sözlüğün H. 1330 (M.1911-12) baskısındaki Batı kökenli (Fransızca, İtalyanca, Almanca, İngilizce, İspanyolca, Yunanca, Slav dilleri) kelimeler tespit edilecek; bu kelimelerin sonraki baskıdaki (M. 1924) artış miktarı ve artış oranı incelenecektir. Çalışmada, Sami dilleri, Çin-Tibet dilleri ve Hint-Avrupa dillerinin İrani kollarından Türkçeye geçen alıntılar (Arapça, Farsça, İbranice, Çince vs.) değerlendirilmeyecektir.

ÖZET

Tezin Başlığı: Mehmed Bahaeddin Toven'in Türkçe Lügat'i ile Yeni Türkçe Lügat'indeki Batı Kökenli Söz Varlığının Mukayesesi.

Mehmed Bahaeddin Toven'in 1912 yılında tamamladığı Türkçe Lügat'i, Cumhuriyet'in ilanından hemen sonra 1924'te Yeni Türkçe Lügat adıyla ilk sözlüğünü genişlettiği eseri, tezimizin dayanak noktasıdır. 12 yıl aradan sonra bilinçli olarak tekrar gözden geçirilen bu sözlük Türkçenin 20. yüzyılın başlarında Batı dillerinden etkilenme miktar ve oranını verebilmesi bakımından önem arz etmektedir. Çalışmamız Giriş, İnceleme, Dizin, Sonuç ve Öneri olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Osmanlı devri sözlükçülük geleneği ile Mehmed Bahaeddin Toven'in hayatı, eserleri ve sözlüklerinden bilgiler verilmiştir. İnceleme kısmında sözlükteki Batı kökenli kelimelerin dillere ve konulara göre tasnifi yapılmıştır. Elde edilen çıktılar Sonuç bölümünde paylaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Türkçesinin son yüzyılında ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında sözlükçülük, Türkçede Batı kökenli alıntılar, Türkçedeki Batı kökenli kelimelerin kullanım alanı, artış miktarları ve artış oranları.

ABSTRACT

Thesis Name: A Comparison of Mehmed Bahaeddin Toven's Türkçe Lügat (Turkish Dictionary) and Yeni Türkçe Lügat (New Turkish Dictionary) in Terms of Borrowings from European Languages.

Mehmed Bahaeddin Toven's Türkçe Lügat, which he completed in 1912, is the main point of our thesis, which he expanded his first dictionary with the name of Yeni Türkçe Lügat in 1924, right after the proclamation of the Republic. This dictionary, which was consciously revised after 12 years, is important in terms of giving the amount and rate of Turkish influence from Western languages at the beginning of the 20th century. Our study consists of four parts: Introduction, Analysis Part, Index and Conclusion / Suggestions. In the Introduction, information about the Ottoman era lexicography tradition and Mehmed Bahaeddin Toven's life, works and dictionaries are given. In the Analysis Part, the words of Western origin in the dictionary were classified according to languages and subjects. The obtained outputs are shared in the Conclusion section.

Key Words: Lexicography in the last century of Ottoman Empire and in the first decade of the Republican Turkish, European Borrowings in Turkish, Usage area of European Borrowings in Turkish; their increase in amount and rate of increase.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ ..... **I**
ÖZET ..... **II**
ABSTRACT ..... **III**
İÇİNDEKİLER ..... **IV**
KISALTMALAR ..... **VIII**
Türkçe Lügat'teki Etiketler / İşaretler ..... **XI**
Yeni Türkçe Lügat'teki Etiketler / İşaretler ..... **XI**
İLKELER ..... **XIV**
Tez Hazırlama Sürecinde Karşılaşılan Zorluklar ..... **XVIII**
1. GİRİŞ **1**
1.1. Türkçenin Batı Dilleriyle İlişkisine Genel Bir Bakış 5
1.2. Osmanlı Dönemi Sözlükçülüğü Hakkında Genel Değerlendirme 10
1.2.1. Tanzimat Öncesi ve Sonrası Sözlükçülük 12
1.2.2. Mehmed Bahaeddin Toven ve Türkçe Sözlükleri Hakkında Bilgi 15
1.2.2.1. Mehmed Bahaeddin Toven 15
1.2.2.1.1. Hayatı 15
1.2.2.1.2. Eserleri 16
1.2.2.2. Mehmed Bahaeddin Toven'in Türkçe Sözlükleri 18
1.2.2.2.1. Türkçe Lügat 18
1.2.2.2.1.1. Türkçe Lügat'in Mukaddimesi (1912) 18
1.2.2.2.1.2. Türkçe Lügat'in Künye Bilgileri 19
1.2.2.2.2. Yeni Türkçe Lügat 19
1.2.2.2.2.1. Yeni Türkçe Lügat'in Mukaddimesi (1924) 20
1.2.2.2.2.2. Yeni Türkçe Lügat'in Künye Bilgileri 21
1.2.2.2.3. İki Baskı Arasındaki Farklar 21
1.2.2.2.4. Sözlüklerde Karşılaşılan Olağandışı Durumlar 23
2. İNCELEME **25**
2.1. 1912 ve 1924 Baskısındaki Batı Kökenli Kelimeler 25
2.2. 1924 Baskısından Çıkartılan Batı Kökenli Kelimeler 104
2.3. Batı Kökenli Kelimelerin Dillere Göre Dağılımı 107

2.3.1. Almanca 107
2.3.2. Arnavutça 108
2.3.3. Fransızca 109
2.3.4. İngilizce 247
2.3.5. İspanyolca 253
2.3.6. İtalyanca 255
2.3.7. Latince 311
2.3.8. Macarca 312
2.3.9. Rumca 313
2.3.10. Slav Dilleri (Sırpça, Hırvatça, Romence, Makedonca, Bulgarca, Boşnakça, Lehçe) 361
2.3.11. Yunanca 367
2.3.12. Türkçeye Giriş Yolu Belirsiz veya Birkaç Yönlü Olabilen Sözcükler 367
2.3.13. Kökeni Bilinmeyen Sözcükler 415
2.4. Batı Kökenli Kelimelerin Alanlara Göre Dağılımı 417
2.4.1. Bilim ve Teknoloji 417
2.4.1.1. Askerlik, Savaş 417
2.4.1.2. Mühendislik, Teknik, Mekanik 423
2.4.1.3. Tıp 428
2.4.1.4. Tarım, Hayvancılık, Ziraat 435
2.4.1.5. Ekonomi 439
2.4.1.6. Matematik, Ölçüm 444
2.4.1.7. Fizik, Kimya, Biyoloji 447
2.4.1.8. Coğrafya 455
2.4.1.9. Botanik 458
2.4.1.10. Zooloji 466
2.4.1.11. Maden, Kömür, Petrol, Demir, Döküm 473
2.4.1.12. Bilim 476
2.4.1.13. Ticaret, Ticaret Ürünleri 482
2.4.1.14. Astronomi, Zaman 485
2.4.2. Tarih, Kültür ve Sanat 486
2.4.2.1. Yönetim, Politika, Siyaset, Memuriyet, İdari İşlemler 486

2.4.2.2. Eğitim, Dil ve Edebiyat, Yazı İşleri 494
2.4.2.3. Tarih, Kültür, Sanat, Mitoloji 500
2.4.2.4. Müzik 505
2.4.2.5. Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji 510
2.4.2.6. Denizcilik 520
2.4.2.7. Matbaa, Yayın 534
2.4.3. Günlük Hayat 536
2.4.3.1. Beslenme Kültürü 536
2.4.3.2. Giyim Kuşam Kültürü, Kumaş Çeşitleri 542
2.4.3.3. Din 552
2.4.3.4. Gündelik Gereksinim Malzemeleri (Araç Gereçler) 555
2.4.3.5. Kurum, Kuruluş, Topluluk İsimleri 563
2.4.3.6. Oyun, Eğlence, Anı, Spor 567
2.4.3.7. İnsan, İnsana Ait Vasıflar, Kişisel Bakım 574
2.4.3.8. Meslek, Unvan 579
2.4.3.9. Tütün, Alkol, Uyuşturucu 585
2.4.3.10. Argo, Mecaz, Deyim 588
2.4.3.11. Duygu, Düşünce, Hareket, Nesne İsimleri 592
2.4.3.12. Ünlem 596
2.4.3.13. Art Niyet, Suç, Hakaret, Kavga, Dövüş Sporları 598
2.4.3.14. Yer İsimleri 600
2.4.3.15. Marangozculuk 606
2.4.3.16. Yapı, İnşaat, Tesisat 608
2.4.3.17. Akrabalık 611
2.4.3.18. Dış Görünüş, Sıfat 611
3. DİZİN 612
4. SONUÇ ve ÖNERİ 633
4.1. SONUÇ 633
4.1.1. Tablolar 633
4.1.2. Grafikler 639
4.2. ÖNERİ 647
5. KAYNAKLAR 650

İnternet Kaynakları.....653
TEŞEKKÜR 655
ÖZ GEÇMİŞ.....656

KISALTMALAR

Alm.	: Almanca
Ar.	: Arapça
Arn.	: Arnavutça
ATBL	: Almanca-Türkçe Büyük Lûgat
ATS	: Almanca-Türkçe Sözlük
ArnTS	: Arnavutça-Türkçe Sözlük
bk.	: bakınız
BFTS	: Büyük Fransızca-Türkçe Sözlük
BİTS	: Büyük İspanyolca-Türkçe Sözlük
BizYun.	: Bizans Yunancası
Boşn.	: Boşnakça
Bulg.	: Bulgarca
CIED	: Cassell's Italian-English English-Italian Dictionary
CNRTL	: Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales
Çağ.	: Çağatay Türkçesi
Çing.	: Çingenece
DI	: Dizionario Italiano
EAlm.	: Eski Almanca
EDG	: Etymological Dictionary of Greek
ETDES	: Eren Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü
EYun.	: Eski Yunanca
Fars.	: Farsça
FİBS	: Fono İtalyanca Büyük Sözlük
Fr.	: Fransızca
FTBS	: Fransızca-Türkçe Büyük Sözlük
GYB	: Türkçeye Giriş Yolu Belirsiz veya Birkaç Yönlü Olabilen Sözcükler
Hırv.	: Hırvatça
Hint.	: Hintçe
İbr.	: İbranice

İng.	: İngilizce
İsp.	: İspanyolca
İt.	: İtalyanca
İTBÖS	: İtalyanca-Türkçe Büyük Öğretici Sözlük
İTS	: İngilizce-Türkçe Sözlük
KamTü	: Kâmûs-i Türkî
KBS	:Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü
KEWTS	:Kurzgefaßtes Etymologisches Wörterbuch der Türkischen Sprache
Lat.	: Latince
Leh.	: Lehçe
LFL	: The Lingua Franca in the Levant
LOsm	: Lehce-i Osmani
Mac.	: Macarca
Mak.	: Makedonca
MBTS	: Misalli Büyük Türkçe Sözlük
MGED	: Modern Greek-English Dictionary
MWD	: Merriam-Webster Dictionary
OETD	: The Oxford English-Turkish Dictionary
ÖdS	: Anadolu Türkçesindeki Yunanca, İslavca, Arapça ve Farsça Ödünçlemeler Sözlüğü
RedS	: Redhouse Sözlüğü
RBDK	: Fransızca-Türkçe Resimli Büyük Dil Klavuzu
RKFra	: Resimli Kâmûs-ı Fransevî
Rum.	: Rumca
Rom.	: Romence
Sans.	: Sanskritçe
Sırp.	: Sırpça
Slav.	: Slavca
TAS	: Türkçenin Alıntılar Sözlüğü

TEL	: A Turkish and English Lexicon
TETTL	: Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı
TBKKS	: Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü
Tibet.	: Tibetçe
TS	: Türkçe Sözlük
Tü.	: Türkçe
TYKS	: Türkçe-Yabancı Kelimeler Sözlüğü
vb.	: ve benzeri
Yun.	: Yunanca

~	Denklik gösterir.
>	Bir şekilden başka bir şekle gidişi gösterir.
<	Bir şeklin başka bir şekilden gelişini gösterir.
*	Varsayımsal (hipotetik) biçime işaret eder.
/	Bir biçim biriminin farklı sesçil biçimlerini ayırır.
?	Bilinmiyor veya şüpheli.

Türkçe Lügat'teki Etiketler / İşaretler

(ب): (b.) bak

(تر): (tr.) Türkçe

(جم): (cm.) cemʿ

(ح): (ḥ.) hâl

(حج): (ḥc.) harf-i cer

(حد): (ḥd.) harf-i nidâ

(حن): (ḥn.) harf-i nefs

(حه): (ḥh.) harf-i tenbîh

(د): (d.) edât

(س): (s.) isim

(سخ): (sḫ.) ism-i hâs

(ش): (ş.) ism-i işâret

(ص): (ṣ) sıfat

(ض): (ż) zamir

(ظز): (ẓz.) zarf-ı zemân

(ظم): (ẓm.) zarf-ı mekân

(ع): (ʿa) Arabî

(عت): (ʿat.) aded-i tertîbî

(عد): (ʿad.) ism-i aded

(غل): (ġl.) galat

(ف): (f.) fiil

(فا): (fa.) Fârisî

(فد): (fd.) müfred

(فر): (fr.) Fransızca

(ک): (k.) kinâye

(مج): (mec.) mecâz

(مذ): (mz̲.) müzekker

(مؤ): (mü.) mü'ennes

(مه): (müh.) mühmelât

(یتا): (ita.) İtalyanca

(یو): (yu.) Yunanca

Yeni Türkçe Lügat'teki Etiketler / İşaretler

(آ): (a.) Almanca

(ا): (e.) etmek

(او): (o.) olmak

(ان): (in.) İngilizce

(ب): (b.) bakınız

(ت): (t.) telaffuz ediniz

(تر): (tr.) Türkçe

(تو): (tv.) tevsiʿan

(عا): (ʿā) diğer maʿnâlarına ilave ediniz

(عت): (ʿat.) aded-i tertibî

(عد): (ʿad.) ism-i aded

(عو): (ʿav.) avâm lisânı

(غ): (ġm.) lisânımızda gayr-ı müstaʿmel

(غل): (ġl.) galat

(ف): (f.) fiil

(فا): (fa.) Fârisî

(جمه): (cm.) cemʿ

(جج): (cc.) cemʿ u'l-cemʿ

(ح): (ḥ.) hâl

(حج): (ḥc.) harf-i cer

(حد): (ḥn.) harf-i nidâ

(حر): (ḥr.) harf-i rabt

(د): (d.) edât

(ر): (r.) Rusça

(س): (s.) isim

(سپا): (spa.) İspanyolca

(سخ): (sḫ.) ism-i hâs

(ش): (ş.) ism-i işâret

(ص): (ṣ.) sıfat

(ض): (ż.) zamîr

(ط): (ṭ.) tıb

(ظز): (ẓz.) zarf-ı zemân

(ظم): (ẓm.) zarf-ı mekân

(ع): (ʿa.) Arabî

(فد): (fd.) müfred

(فل): (fl.) felsefe

(فیز): (fiz.) fizik

(کیم): (kim.) kimya

(ل): (l.) fiʿl-i lâzım

(م): (m.) mechûl

(مر): (m.) ism-i fiʿl veyâ masdar

(متع): (mt.) fiʿl-i müteʿaddî

(مج): (mec.) mecâz

(مذ): (mẕ.) müzekker

(مش): (mş.) fiʿl-i müşâreket

(مط): (mṭ.) fiʿl-i mutâvaʿat

(مو): (mu.) mûsîkî

(مؤ): (mü.) müʾennes

(مه): (müh.) mühmelât

(ی): (y.) yabancı kelime

(یتا): (ita.) İtalyanca

(یو): (yu.) Yunanca

[,]: Aynı maʿnâdaki kelimeleri ayırır.

[;]: Farklı maʿnâları ayırır.

[.]: Bir kelimenin başlıca maʿnâlarını ayırır ve cümlenin bittiğini gösterir.

[=]: Madde başındaki kelimenin aynen yerini tutar.

[*]: Müştakkâtın başında bulunur; hükmü kendisinden sonra gelen noktaya kadardır.

[او] oradaki (o)

[اۏ] uzundaki (u)

[اۈ] üzümdeki (ü)

[اۆ] öpmekteki (ö)

[ك] kimdeki (k)

[ک] gemideki (g) (üstten çift keşideli kef)

[ګ] eğerdeki (ğ) (alttan çift keşideli kef)

Bazı harflerin üstünde iki hareke vardır, o harf her iki hareke ile okunabilir demektir.

İLKELER

1. Köken kelimesi ile kelimenin Türkçeye giriş yolu kast edilmiştir. Nihaî kökeni Doğu dilleri olup Batı dilleri aracılığıyla alınan kelimelerin sayısı az değildir.

2. Özel adlar teze dahil edilmemiştir.

3. Klasik transkripsiyon işaretleri ile yazı çevirimi yapılmıştır, klişe imlâlar telaffuzlarına göre kaydedilmiştir (Örnek: Fars. *dīvār* > Tü. *duvar*, Ar. *şerāb* > Tü. *şarap*).

4. Sadece Batı dillerinden alınan kelimeler teze konu edilmiştir. Bunlar: Almanca, Arnavutça, Fransızca, İngilizce, İspanyolca, İtalyanca, Latince, Macarca, Rumca, Slav Dilleri (Sırpça, Hırvatça, Romence, Makedonca, Bulgarca, Boşnakça, Lehçe), Yunancadır.

5. Rumca ve Yunanca ayrımı gözetilmiştir[1]: Eren Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü, Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü'nde *Rum.* etiketi altında kayıtlı kelimeler *Rumca* listesine alınmıştır. Bu sözlüklerde bulunmasa bile Toven'in sözlüklerinde karşımıza çıkan balık, bitki, alet edevat isimlerini kaynaklarda Yunanca olarak buluyorsak da biz bu kelimeleri yine Rumca listesine dahil ettik. Bu alanlardaki kelimelerin neredeyse tamamına yakınının Anadolu'da konuşulan Yunan lehçesi olan Rumcadan alındığını biliyoruz.

6. *Türkçeye Giriş Yolu Belirsiz veya Birkaç Yönlü Olabilen Sözcükler* listesinde Batı'dan olduğu belirli fakat hangi dil aracılığıyla giriş yaptığı bilinmeyen veya birkaç farklı rotadan Türkçeye giren sözcükler hem 1912 ve 1924'teki karşılıkların verildiği tabloya hem de konulara göre dağılıma dahil edilmiş, sonuca da eklenmiştir. Doğu'dan alınma ihtimali olan kelimeler bu mezkur başlıklara, doğal olarak sonuca dahil edilmemiştir. *Kökeni Bilinmeyen Sözcükler* listesi de sonuca dahil edilmemiştir.

7. *Türkçeye Giriş Yolu Belirsiz veya Birkaç Yönlü Olabilen Sözcükler* listesindeki Batı kökenli kelimelerin Türkçeye girişi hangi dilden olduğu belli olmadığı veya bu kelimeler Türkçeye birkaç yönlü giriş yapabildiği için *Sonuç*'ta bunlar belirli bir dilin içerisinde sayılmamış, ihtimal dahilindeki kelimelerin sayıları arttırılmamıştır. Bu kelimeler sonuçtaki GYB sayısını arttırmıştır. *Sonuç* kısmındaki belirli bir dildeki kelime

[1] Yunanca ve Rumca ayırımı için bk. (Öner, 2008, s. 293-299).

sayısı asgarî sayıyı vermektedir, gerçek sayının daha fazla olması ihtimal dahilindedir. Sağlıklı bir sonuç elde edebilmek için biz, en düşük değer üzerinden hareket ettik.

8. Madde başlarının ve tanımların transkripsiyonu yapılırken 1912 ve 1924'te birebir aynı madde başı ve tanım yapılmışsa araya sadece "/" işareti konulmuştur. Değişen bilgiler "/" işaretinden sonra verilmiştir.

Örneğin:

Birebir aynı olanlar:

- *filar* (فلار) "s. Ḫafîf ve üstü ḳısmen açıḳ ayaḳ ḳabı." (1912: 790) / (1924: 512)

Madde başının değişebildiği tanımın aynı olduğu kelimeler:

- *fodra* (فودره) "s. Elbiseyi dik ṭutmaḳ için baʿż yerlerine ḳonan sert bez." (1912: 794) / *fodla* (فودلا) (1924: 515)

9. Batı alıntısı olan *ala-, omni-, desi-, -gram* gibi ön ve son ekleri Toven madde başı olarak sözlüklerine dahil etse de tezimize bunlar madde başı olarak dahil edilmemiştir.

10. Toven, aynı kökenden olmasına rağmen bazı madde başlarını ayırmıştır. Biz de bunları Toven'in kaydettiği şekilde iki madde olarak kabul ettik. Bunun nedeni kelimenin dönemsel olarak iki ayrı biçimde de kullanılmış olduğuna dikkati çekmektir.

Örneğin;

- *puṣla* (پوصله) "s. İnce bir şeyʾ yazılmış küçük kağıt, varaḳpāre. Bir ḥesāb veyā alış verişi gösterir puṣla. b. puṣula." (1912: 309) / (پوَصله) "s. İçi yazılı küçük kağıt, varaḳpāre. Bir ḥesābı veyā alışverişi gösterir kağıt parçası. ─ lıḳ: Puṣla yazmağa maḫṣūṣ kağıt. b.: puṣula." (1924: 195)

< *İt. bussola* (TS: 1953; TETTL VI: 442; MBTS: 1007; TAS: 668; TBKKS: 1292)

- *puṣula* (پوصوله) "s. İbresiniñ ucu dāʾimā şimāle dönen bir ālet ki deñizlerde gemicilere yollarını göstermeğe yarar." (1912: 310) / (پوَصوَله) "s. Veyā puṣla. İbresiniñ ucu dāʾimā şimāle dönen bir ālet ki deñizlerde gemicilere yol göstermeğe yarar. ─yı şaşırmaḳ: Ne yapacağını bilememek." (1924: 195)

< *İt. bussola* (LOsm: 321; KamTü: 903; TS: 1953; LFL: 133; ETDES: 341; TETTL VI: 442; TAS: 668; TBKKS: 1292; KEWTS: 284)

11. Hakkında literatürde hiçbir bilgi bulamadığımız kelimeler teze dahil edilmemiştir. Bunlar Toven'in Türkçe saydığı sözcükler olmakla beraber alıntı olma ihtimali de bulunan ögelerdir ancak kaynaklar bu konuda yardımcı olmadığından bunları tezin dışında bırakmak zorunluluğu doğdu. Toven'in 'yabancı' olarak kaydettiği sözcükler arasında da aynı problemle karşı karşıya kaldık. Bunların aşağıda küçük bir listesini veriyoruz. Örneğin; *poġama, potalonba, revendük, şayak, viratiḳa...*

- *dosa* (دوسه) "s. Girip çıḳmaḳ için bir gemi ile iskele vesāʾire arasına ḳonan taḫta." (1912: 520) / (1924: 334)

< ?

- *fola* (فولهٔ) "y. s. Geminiñ sürʿatini taʿyīn için parakete ile ḳullanılan ḳum sāʿati." (1924: 516)

< ?

- *istiriṅġa* (إستريغه) "s. Çitten mandıra ḳapısı." (1912: 57) / *istiriṅġa* (إستِريغه) "y. s. Çitten mandıra ḳapısı." (1924: 36)

< *Arn. şetrunga, şutrunga* (KamTü: 502)

- *ḳanbuṭ* (قَنبوط) "s. Bir cins balıḳ." (1912: 846) / (قَنبوَط) "s. Bodur bir cins kefal balığı." (1924: 554)

< *Rum.* (LOsm: 207; KamTü: 538)

- *ḳari* (قارى) "y. s. Ḳırmızı biber, Hind zağferānı gibi şeyʾlerden yapılmış şeyʾ, bahārāt." (1924: 527)

< ?

- *mesalin* (مَسالين) "y. s. Aṭlas cinsinden yüzü parlaḳ ince astarlıḳ ḳumaş." (1924: 677)

< ?

- *potere* (پوتَره) "s. Tüfenkle verilen dağ ḫaberi; nefīr-i ʿāmm." (1912: 306) / "s. Dağdan dağa tüfenkle verilen ḫaber; nefīr-i ʿāmm." (1924: 193)

< ? [2]

[2] Kamus-i Türki'de Slavca olarak kaydedilmiştir: [Slavcadan] 1. Rumeli'nden dağdan dağa tüfenkle verilen işâret ve haber, dağ haberi. 2. Nefîr-i âmm. (KamTü: 905)

- *şebeş* (شَبَش) “s. Ḥayvan ağzına ṭaḳılan gem.” (1912: 632) / (1924: 410)

< ? [3]

- *zıbḳa* (زِبقه) “s. Bir nevʿ potur.” (1912: 574) / “s. Ḳaradeñiz sāḥili ahālīsiniñ giydikleri Laz poturu.” (1924: 370)

< ? [4]

[3] “Yunanca’dan geldiği ileri sürülmüşse de kökü kesin olarak belli değildir.” (MBTS: 1158)
[4] H. Eren şunları kaydetmiştir: **zıpka** ‘dar paçalı potur’. Yerel ağızlarda *zıvga, zıvka, zivga, zipka, zivka* biçimleri de geçer. Kökenini bilmiyoruz. (ETDES: 469)

Tez Hazırlama Sürecinde Karşılaşılan Zorluklar

En büyük sorun ve karışıklık, birden fazla madde başı olması gereken, farklı köklere dayanan kelimelerin aynı madde başında işlenmesidir. Biz bu şekilde olan madde başlarını I, II, III diye böldük. Örneğin:

- *arma* (آرمه) "s. Gemi techizātı; ḥükümdārlara maḫṣūṣ bir taḳım işāreti ḥāvī resim." (1911: 46) / (1924: 28)

arma I *'gemi donanımı (direk, seren, halat, yelken)' < İt. arma* (< *Lat. arma*) (LFL: 36; ETDES: 18; TETTL I: 198; MBTS: 67)

arma II *'hanedan, devlet veya şehir alâmeti' < Fr. armes (< Lât. arma "silah")* (TETTL I: 198)

Başlangıçta sözlüklerin tamamında Batı kökenli kelimelerin tüm madde başı sayısı içerisindeki oranlarını belirlemek gibi hedefimiz olsa da teze başladıktan sonra bunu gerçekleştiremeyeceğimizi fark ettik. Bu durum, iki sözlük arasındaki Batı kökenli kelimelerin artış miktarları ve oranlarıyla sınırlandırma zorunluluğunu ortaya çıkardı. Dönemin sözlükçülük anlayışını düşünürsek çok da gelişmiş bir sözlük yazımının varlığından bahsedemeyiz. Nitekim Toven, her ne kadar titiz davranmaya çalışsa da hatalar yapabilmiştir. 30.000'den fazla madde başı kaydettiğini belirten Toven'in verdiği sayı gerçek madde başı sayısı değildir. Bu sebeplerden dolayı, Toven'in madde başlarını leksikografik ilkelere göre belirleyip ayırt edemediği birçok örnek bulunmaktadır. Ayrılması gereken kelimelerin aynı maddede bulunması bize net bir sayı veremediği gibi sağlıklı bir sonuca da ulaştıramayacaktı. Bununla birlikte ortalama 30.000 madde başı baz alınıp yine en küçük değer hesabı yapılmıştır.

Madde başlarındaki bir diğer sorun, o dönemde aktif olarak kullanılan, bugün unutulan anlamların sözlüklerde bulunmayışıdır.

Bir başka sorun da taranan kaynaklarda kelimelerin farklı köken bilgisi etiketine sahip olmasıdır (Rumca-Yunanca ayırımı, İtalyanca-Fransızca karışıklığı, vb.).

1. GİRİŞ

Osmanlı İmparatorluğu Batı'nın üstünlüğünü kabul etmeden önceki dönemde de Batı karşısındaki zayıflığını anlamıştı. İnebahtı Savaşı'nda (1571) Haçlılara karşı donanmanın büyük zarar görmesi ilk darbelerden birini teşkil eder. 1590'lı yıllarda Akdeniz'de artık eskisi kadar güçlü olamayan imparatorluk, Akdeniz'deki egemenliği Venedikliler ile birlikte İngiliz ve Hollandalı gemicilere bırakmıştı. 1584 sonrasında ucuz Amerikan gümüşü ve Avrupa sikkelerinin istilası Batı'dan gelen bir diğer tokat oldu. (İnalcık, 2021, s. 160) Osmanlı İmparatorluğu, 1699'da imzaladığı Karlofça Antlaşması ile Batı karşısındaki yenilgisini kabul etmiş ve ardından Batılı yöntem ve tekniklerle hayatta kalmaya çalışmıştır.

Karlofça'dan sonra Batı ile Osmanlı'yı yakınlaştıran bir diğer unsur kuzeyden gelen Rus tehdidi oldu. Ruslara karşı Batı desteği alan Osmanlı Devleti'nde, siyasetin ve diplomasinin de aracılığıyla, zaten var olan Batılılaşma temayüllerinin etkisi artmıştı.

18. yüzyılda Batı dünyası kömür, buhar ve makinenin bir araya gelmesiyle Sanayi Devrimi'ni gerçekleştirdi. Batı'nın yüksek kaliteli ama ucuz olan ürünleri, Osmanlı üreticilerini ve ekonomisini olumsuz etkilemişti. Osmanlı sanayisinde geleneksel yöntemlerin modası geçiyordu. İnalcık'ın bu konudaki notu önemlidir: "Daha 17. yüzyılda Osmanlıların yüksek kalite çelik ve barutu İngiltere'den ithal etmeyi gerekli bulmaları kayda değerdir." (İnalcık, 2021, s. 15)

Osmanlı Devleti ateşli silahların yapımı, tersanecilik gibi konulardaki bilgilerini istihdam ettikleri yabancılara borçludur. Bu kişiler ücretle Batı'dan getirtilen yabancı uzmanlar, devletin bünyesindeki tutsaklardı veya artık Osmanlı tebaası olan yabancılardı. Bunun en bilindik örneği, İstanbul'un fethinde kullanılan şahi toplarını döken Macar asıllı Urban'dır. İtalyanların da tüccar olarak etkinliklerini sürdürürken devlet hizmetlerinde görev aldıkları ve hatta saray ile ilişki kurdukları bilinmektedir. (Kundakçı, 1978, s. 137; Turan, 2020, s. 614)

Denizcilik ve tersanecilik ile ilgili bilgilerimizin büyük çoğunluğunu İtalyanlara ve Rumlara borçluyuz. Venedikliler ile ilişkilerimiz bu bakımdan çok eskilere dayanmaktadır. 11. yüzyılda Anadolu topraklarına geldiğimizde yerli Rum halkından günlük hayata ve Anadolu'nun üç tarafı denizle çevrili olduğu için denizciliğe dair

terimler öğrensek de karşılaştığımız ilk Avrupalılar aslında Levant'ta deniz ticareti yapan İtalyan şehir devletlerinin gemici ve tüccarlarıydı. (Turan, 2020, s. 2) Eski alıntılar yenilerine göre alıcı dile daha önce entegre olmaya başladığından zor ayırt edilirler. (Haugen, s. 216)

Klasik dönemde Müslümanlar, Hristiyan dünyasından ("kâfiristan" dedikleri Avrupa'dan) gelen şeylere mekruh gözüyle bakıyor, tutucu çevreler "Frenkleri" taklit etmeyi küfür sayıyorlardı. Avrupa medeniyetine karşı davranışta ilk değişme, Avrupa karşısında Osmanlı bozgununu belgeleyen 1699 Karlofça Antlaşması'ndan sonra gerçekleşti. (İnalcık, 2021, s. 184)

Batılılaşma hareketinin en bilinen ismi olan III. Selim (1789-1807), devletin eski ihtişamlı günlerine dönebilmenin yolunun muasır medeniyetten geçtiğini biliyordu. Bu sebeple yönünü Batı'ya çevirmişti. Batı'ya gönderdiği elçilerden sadece askerî ve idarî bilgiyi değil, aynı zamanda sosyal hayata dair raporlar yazılmasını da istemişti. Bu bakımdan seyahatnameler, sefaretnameler, layihalar Batı'dan etkilenme derecesi hususunda önem arz etmektedir. Özellik Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin Paris elçiliği yaptığı zamanda tuttuğu notlar, bize Batı'ya duyulan hayranlığın boyutlarını göstermektedir. Bu ilişkilerin sonucu olarak tam da bu dönemlerde *sivilizasyon, parlamento, politika, diplomasi, konstitüsyon, kongre, senato* gibi idari ve siyasi kavramların karşılıkları Türkçeye geçmeye başlamıştır. (Arıkan, 1994, s. 1412)

Batı'ya olan ilgi başta sadece askerî düzeyde devlet eliyle yukarıdan yapılmak istense de etkinin boyutu bu kadarla sınırlı kalmamıştır. Orduda bulunan yabancı subayların müspet gördükleri tüm tekliflere de devlet açıktı. Batı'nın gidilip yerinde görülmesi, bilim ve sanatın sınırlarının keşfedilmesi, Osmanlı Devleti'nde yaşayan ve de zengin olan Frenklerin yaşam tarzlarına duyulan ilgiyi arttırmıştı. Edebiyatımızda da gördüğümüz "*alafranga*" tiplemesine varana kadar bu etki giderek artmıştı. Kadınlara duyulan saygıdan şehir planlamasına, bahçe sanatlarına, güzel sanatlardan bilime, sanayiye, siyasetten eğlenceye varana kadar gördüğü işleyişi hayranlıkla anlatan Yirmisekiz Mehmet Çelebi'nin Batı'ya karşı tutumunu şu birkaç cümleyle örneklemek yeterli olacaktır. Bu metin aynı zamanda, Türkçede *opera* kelimesinin geçtiği ilk metni içerir:

"*Paris şehrine mahsus bir oyun var imiş. Opâre derler imiş. Acaip san'atler gösterirmiş. Ol şehre mahsus imiş. Şehrin kibarları varırlar, vasi dahi ekseriya varır, kral bile ara sıra gelir imiş... Ol mahal ziyade tekellüflü yapılmış olup cümle trabzanları ve direkleri ve dört yanı ve tavanı halkârî olup ve gelen kadınlar ipekli kumaşlara ve cevahirlere garkolmuş bulunup mumların alevinden öyle bir şaşırtıcı parlaklık meydana gelmiş ki, tâbir olunmaz*." (Operada Bir Gece) (Rado, 2006, s. 52, 53)"*Ve nice görmediğimiz kuşlar gördük ki hayran olduk*." (Hayvanat Bahçesinde) (Rado, 2006, s. 87)

Avrupa devletlerinin İstanbul'un alınmasından beri Osmanlı başkentinde sürekli temsilcilikler bulundurmalarına karşın, Osmanlı İmparatorluğu böyle bir uygulamaya girişmemiş, ancak gereken durumlarda yurt dışına geçici görevle elçiler göndermiştir. (Arıkan, 1999, s. 1409-1410) Geçici olarak başlayan elçilikler Osmanlı Devleti'nin kendi kendine yetemediğini hissettikten sonra sürekli hâle gelmişti. Gönderilen elçilere yabancı dil eğitimi de telakki ediliyordu. Daha sonra Avrupa'ya gönderilen öğrenciler de yabancı dil öğrendiler. Batı'yı takip edebilmek için Batı'nın ürettiklerini biz de taklit yoluyla bu vasıtalarla öğrenmeye çalışıyorduk. Tabii bunu yaparken bilinçli bir şekilde bu kelimelerin Türkçe karşılıklarını türetecek vaktimiz yoktu, olsa da toplum bu kelimeleri kabul edecek miydi, bilemeyiz. Bu yüzden Türkçeye yabancı dillerden geçen kelime sayısı, baskın kültür sebebiyle hem elçiler, hem öğrenciler, hem tacirler, hem de seyyahlar aracılığıyla gün geçtikçe artıyordu.

Türkçeye Batı kaynaklı kelimelerin girişi, Anadolu alanında daha eskilere, 14. asra kadar uzanır ancak 17. yüzyıl ve sonrasında hız kazanır. 14. asırdan itibaren özellikle Rumcadan geçen sözcükler günlük yaşama (balık adları, bitki adları vb.) dairdir. 17. asırdan sonraysa kültürel, teknik ve politik alana ait çok sayıda alıntı söz konusudur. 1821'de diplomatik yazışmaların yürütülebilmesi için kurulan Tercüme Odası zamanla dil ve düşünce alanında yapılan çevirilerle adeta bir okul hâline gelmişti. Teknik terimlerle beraber yaşam biçimi de örnek alınmaya başladığı için hemen her alanda kullanılabilen kelimeler dilimize girmiştir. Tanzimat'tan sonra reformlarla birlikte dildeki Batı kökenli kelime sayısındaki bu hız artarak devam etmiştir.

Toven hızla artan bu kelime sayısının sözlüklerde yer alması gerektiğini düşünerek 12 yıl sonra aynı sözlüğünü revize etmiştir. Bu kelimelerin bir kısmı

günümüzde kullanımdan düşmüş olmakla beraber büyük çoğunluğu hâlâ canlıdır. Toven'in çağına göre neredeyse bir ilk olabilecek bu tutumu hem Türklerin dolayısıyla da Türkçenin Batı'dan etkilenme seviyesi ve hızı hakkında bir fikir vermekte hem de bize bu tezi oluşturabilme imkânı sağlamaktadır.

1.1. Türkçenin Batı Dilleriyle İlişkisine Genel Bir Bakış

Bir dildeki alıntı kelimelerin varlığı, o dili konuşanların diğer toplumlarla kurduğu sosyal ve siyasî ilişkilerin doğal sonucudur. Her toplum komşularından bir şeyler öğrenir. Doğal veya yapay nesnelere dair bilgiler birinden diğerine geçer. Somut nesnelerden başka dinî, askerî, sosyal ve teknik bilgilerin aktarımı ile *kültürel alıntılar* ortaya çıkar. Bloomfield, komşu dillerden yapılan *kültürel alıntıları* (*cultural borrowings*) ile bir arada yaşamak zorunda kalan halklar arasındaki dil alışverişini (*intimate borrowing*) birbirinden ayırır. Bir arada yaşayan toplulukların kelime alışverişi yönünü üst dilden alt dile doğru formülize etmiştir. (Bloomfield, 1933, s. 445, 464) Toplumlar bir diğerinden bilmediği yeni kavramları öğrendiği gibi bildiklerini de yenilemiş ve tazelemişlerdir. Karaağaç'ın da dediği gibi "tarihçilerin en güvenilir kaynakları olarak dil verileri, bize, tarihin bir savaşlar tarihinden ibaret olmadığını, savaşların birkaç saatlik, birkaç günlük işler olduğunu, asıl tarihin, savaşlar da dâhil, bir ilişkiler tarihi, bir öğrenmeler ve öğretmeler süreci" olduğunu göstermektedir. (Karaağaç, 2015 s. 36)

Bu alıntılar *bilgi ihtiyacı*ndan (*need*) kaynaklanabildiği gibi *özenti (prestige)* temelli alıntılar da olabilir. (Karağaç, 1998, s. 499-510) Bilgi alıntılarında toplum kendisinde var olmayan bir bilgiyi aldığı için bunun yerine bu kelimenin kendi dilinde bir karşılığı yoktur; fakat türetmeler yapılabilir. Bunun da toplum tarafından kabul görmesi gerekmektedir. Fakat bu olmadığında tabii olarak alıntı kelime dilde karşılık görmeye başlar. Özentilik yoluyla dile giren kelimelerin aslında alıcı dilde bir karşılığı vardır; fakat bilgi tazelenmesi veya daha prestijli görünme çabası için dilde var olan kelimeler tercih edilmeyebilir.

Alıntı kelimeler alıcı dilin kendi fonolojk, morfolojik ilkeler ve tarihsel dil bilgisi kurallarıyla açıklanamayan monomorfemik birimleridir. Donör dilden alıcı dile geçerken fonolojik, morfolojik, ortografik, sentaktik değişimler yaşayabilen alıntı kelimeler, verici dilde frekansı yüksek ve hatta deyim olarak geniş bir alanda kullanılabilirken alıcı dilde iç yapısını kaybedebilir. (Haspelmath, 2009, s. 37, 42) Türkçede de benzer örneklere rastlayabiliyoruz: İng. *free on board* > Tü. *fob* (Toven, 1924: 514); İt. *chiama arriva* > Tü. *çamariva* (Toven, 1912: 422) / (Toven, 1924: 269); Fr. *en conscience* > Tü. *enḳonsiyan* (Toven, 1924: 93). Alıntılar, iç yapılarını kaybedebildikleri gibi verici dildeki fonetik özelliklerini alıcı dildeki karşılıklarıyla yer değiştirir. (Bloomfield, 1933, s. 446).

Şirin, alıntıların genellikle *gereksinim / bilgi / kültür alıntıları* (cultural borrowings) ve *özenti / prestij alıntıları* (prestige / core borrowings) olarak ikiye ayrıldığını kaydetmekle beraber Haspelmath'ın önerdiği tabu sözcüklerden ve eşseslilikten kaçınmak amacıyla yapılan *iyileştirici alıntıla*rın (therapeutic borrowings) da literatürde kabul gördüğünden bahseder. (Şirin, 2021, s. 57-58)

Bu bağlamda Türkçenin tarihine baktığımızda ilk yazılı metinlerimiz olan Orhun Abidelerini incelemek gerekir. Türkçenin neredeyse en saf metinleri denilebilen kitabelerin dilinde de az miktarda alıntı kelime vardır. Tabii ki zamana ve zemine göre alıntıların yönü ve içeriği değişebilmektedir. İslamiyet ile birlikte dile giren unsurların zamanla arttığı, fakat Eski Anadolu Türkçesinde bile bu oranın en fazla % 15-20'lere çıktığı kayıtlıdır. (Aksan, 1977, s. 347) Selçuklular devrinde hükümdarların Farsça isimler kullanmaları Farsçanın Türkçeye olan etki boyutunu anlamak açısından bir ölçektir. Osmanlı devrinde Fatih, Cem, Yavuz gibi padişahların salgın bir moda haline gelen Farsça ile şiir söylemekle övündükleri bilinen bir gerçektir. (Levend, 1965, s. 136) Bu devrin sonundan 1932 Dil Devrimi'ne kadar geçen süreçte alıntı kelime sayılarının hızla arttığını, kimi yazarlarda alıntı oranının % 70'lere ulaşabildiğini görebiliyoruz. (Aksan, 1977, s. 347)

Türklerin Anadolu'ya yerleştiği ilk dönemlerden Cumhuriyet Türkiye'sine kadar olan süreci Batı dilleriyle olan ilişkiler açısından birkaç ana başlıkta toplayabiliriz. Korkmaz'ın da tasnif ettiği gibi bu etkiyi dört safhaya ayırmak mümkündür (Korkmaz, 1995, s. 948):

a) Anadolu'ya gelişimizden 18. asra kadar olan süre,
b) 18. asırda yaşanan Batılılaşmaya yönelik ilk temaslar,
c) 1839 Tanzimat Fermanı ile başlayan Batı'ya yöneliş,
d) Cumhuriyet devrindeki etkileşimler.

Değişen coğrafya beraberinde tüm koşullarıyla yeni bir yaşamı da getirmiştir. Yeni sosyal ilişkiler ile dile yeni kelimelerin alınması da tabii bir değişimdir. Rumca, Ermenice, İtalyanca, Slavca, Macarca, Rumence ile ilişkiler bu değişimle beraber hayatımıza girmiştir. Tezimizin çıktılarında da görüleceği üzere Rumlara sebze, meyve, bitki, balık, tarım ve gündelik araç ve gereç isimlerini borçluyuz. Türkçedeki Rumca kelimeler üzerine yazılan temel kaynaklar şunlardır: Andreas Tietze, *Griechische*

Lehnwörter im anatolischen Türkisch (Oriens, VIII, 1955); Hasan Eren, *Anadolu Ağızlarında Rumca, İslavca ve Arapça Kelimeler* (Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Belleten, 8, 1960). A. Tietze, *Einige weitere griechische Lehnwörter im Türkischen* (Nemeth Armağanı, 1962); Ch. Symeonidis, *Griechische Lehnwörter im Türkischen* (Balkan Studies, 14, 1973) Hasan Eren, *Türkçede Rumca Alıntılar* (Türk Dili XXXI, 1975); Christos Tzitzilis, *Griechische Lehnwörter im Türkischen (Mit besonderer Berücksichtigung der anatolischen Dialekte)* (Wien 1987).

Venedik ve Cenevizli İtalyanlara gemicilik, denizcilik ve ticarete dair kavramları borçluyuz. Türklerin İtalyanlarla savaş dışındaki ilişkileri, daha çok Venedikliler ve Cenevizliler ile olduğu için, Türkçenin de ilişkisi daha çok bu lehçelerle olmuştur. (Karaağaç, 2015 s. 99) Türkler Anadolu'ya geldiklerinde, ticaretin neredeyse tamamı İtalyanların elindeydi. Denizcilik terimlerinden sonra ticaret terimlerinin de çoğunlukla İtalyanca olmasının sebebi bu ilişkilerdir. (Kundakçı, 1978, s. 137) Gustav Meyer'in *Türkische Studien I, Griehhischen und Rumanischen Bestandheile im Wortschatze des Osmanisch – Türkischen* (Wien 1893) adlı eseriyle başlayan Türkçe-İtalyanca araştırmalarında en dikkat çekici eser olan ve Henry & Renée Kahane ve Andreas Tietze tarafından yazılan *The Lingua Franca in the Levant* (1958)'ta 13. asırda güneyde Alanya ve Antalya, kuzeyde de Sinop limanlarının alınmasıyla Türklerin denizcilik tarihine giriş yaptığı ve İtalyan deniz tüccarlarıyla da ilk etkileşimlerin başladığı kayıtlıdır. (Kahane & Kahane, Tietze, 1988, s. 5) Alınan bu İtalyanca kelimeler doğrudan İtalyanlardan alındığı gibi LFL'de de görüldüğü üzere coğrafi yakınlıktan dolayı özellikle Rumca ve Akdeniz dilleri aracığıyla Türkçeye girebilmiştir. (Kundakçı, 1978, s. 141; Altun, 2021, s. 57)

Slav dillerinden yapılan ilk alıntılar daha çok Osmanlı Devleti sınırları içerisinde konuşulan Bulgarca, Makedonca ve Sırpça üzerinden yapılmıştır. Rumencenin girişi de herhalde Bulgarca üzerindendir. (Korkmaz, 1995, s. 950) Türkçe-Slavca çalışmalarına ait eserlerden bazıları şunlardır: Franz Miklosich, *Die slavischen, magyarischen und rumunishen Elemente im türkischen Sprachschatze* (Wien 1889), (SWAW 118, 5); Andreas Tietze, *Slavische Lehnwörter in der türkischen Volkssprache* (Oriens, c. 10, 1957: 1-47); Hasan Eren, *Anadolu Ağızlarında Rumca, İslavca ve Arapça Kelimeler* (Türk Dili Araştırmaları Yıllığı – Belleten, 8, 1960). Marek Stachowski'nin etimoloji

sözlüğü *Kurzgefaßtes etymologisches Wörterbuch der türkischen Sprache* (Kraków 2019) ve monografik yazıları[5] bu alandaki önemli kaynaklardır.

18. yüzyıl Osmanlı Devleti'nde yapılan ilk ıslahatlar Tanzimat'a zemin hazırlamıştır. Devlet desteğiyle askerî alanda başlayan yenilikler daha sonra mühendislik, mimarlık, tıp gibi fen bilimleri ile ilerlemiş, sosyal bilimler ile devam etmiştir. Bu dönemde elçilikler sürekli hâle getirilmiş, yabancı uzmanların görüşlerine başvurulmuş, Avrupa'ya öğrenciler gönderilmiş, matbaa kurulmuştur. Tüm bunlar Tanzimat sonrası yaşanacak hızlı bir değişimin temelini oluşturur. Nitekim gazetelerin de 19. asırda ortaya çıkışıyla bu hızdaki değişim gözlenebilmektedir.

Tanzimat'tan sonra Batı'ya duyulan ilgi daha da hızlanmıştır. Hayranlık derecesinin de ilerisine gidebilecek öykünmelerle Batı'nın hemen her alanda kullandığı kelimeleri biz de rahatça kullanır hale gelmiştik. Bu dönem yazarlarının eserlerindeki "alafranga" tipin züppeliği edebiyatımızın da uzun süre irdelediği konulardan olmuştur. En çok etkilendiğimiz dil tabii ki Fransızcadır. Alafranga kesimin kullandığı, dilde var olan Batılı kelimelerin artık avam dilinde de kullanılıyor olması "kibar" çevreleri rahatsız etmiş ve başlayan Fransa hayranlığıyla dilde var olan kelimelerin Fransızcaları popüler hâle gelmeye başlamıştı: *mobilya* (it. mobilia) > *möble* (fr. meuble), *kitara* (it. chitarra) > *gitar* (fr. guitare) vb. (İz, 1987, s. 148) Bu şekilde aynı köke dayanan fakat farklı rotalardan gelen *ikili alıntı*ların (*doublet*) Türkçeye giriş yaptığı görülmektedir. Konuyla ilgili Şirin'in makalesinde de açıklamalı örnekler mevcuttur. (Şirin, 2020, s. 15-21) Bu alıntılar birkaç farklı rotadan Türkçeye giriş yapabildiği için kaynaklarda farklı köken bilgisi önerileri karşımıza çıkmaktadır. Bu alıntıların yapıldığı donör dil her zaman doğru tespit edilememektedir. Altun da Türkçe sözlüklerde İtalyanca olarak kaydedilen kelimeleri fonetik ve morfolojik açılardan incelediği makalesinde farklı rotalardan Türkçeye giren kelimeleri incelemiş, tartışmalı kelimelere yeni öneriler sunmuştur. (Altun, 2021, s. 57-67)

Batıdaki dil ve kültür aktarımının gerçekleşmesi için kurulan kurum ve kalemler adeta bir okul işlevi görüyordu. Bu kurumlar Tercüme Odası, Tophâne Müşürlüğü Kalemi, Mabeyn Kalemi, Gümrük Kalemi, Encümen-i Daniş'tir. Bunların dışında okul

[5] Bu yazıların künye bilgileri için bk. https://www.academia.edu/77290590/Stachowski_Marek_Bibliography_1984_2022 (07.05.2023)

kadar etkili olan bir diğer faaliyet de *tiyatro*dur. (Öksüz, 1995, s. 15) Tiyatronun eğlendirmenin yanında etkili öğretme yollarındandır. Bunu, gazete ve dergiler takip eder.

Batı dillerinden çeviriler yapmak gerekiyordu fakat Osmanlı Türkçesi bilindiği gibi Arapça, Farsça kelime ve tamlamalarıyla boğulmuştu. İşte böyle bir devirdeki ihtiyaç dolayısıyla Türkçeyi bu yoğunluktan kurtarıp anlam aktarımını sağlamak ve Batı'daki gibi söyleyişten çok düşünce temelli cümleler kurabilmek için dilde sadeleşmeye gidilmesi gerekiyordu.[6] Doğu kökenli kelimeler tehlike olarak görülürken belki de daha büyük bir sorun yaratabilecek Batı kökenli kelimeler henüz az sayıda olduğundan dönem yazarlarınca büyük tehlike olarak görülmemiştir. (Sarı, 2014, s. 18)

Batıdan alınan kelimeler Türkçeleştirilmeye çalışılırken bir noktada bu iş çözülemeyip Arapça ve Farsça üzerinden terimler, tanımlar türetilmeye çalışılmış (Öksüz, 1995, s. 34) diğer taraftan Fransızca, İngilizce, Almanca yerine ölü diller olan Latince Yunanca sözlere başvurulması gibi bir yol da izlenmiştir. Tarihsel süreçte Anadolu'da bulunan Rumlar aracılığıyla günlük hayata dair öğrendiğimiz Rumca kelimelere 19. asırda, "masa başında" öğrendiğimiz birkaç bilimsel terminolojiye ait Yunanca kelime de katılmıştır. (Öner, 2008, s. 297) Arapça ve Farsçadan doğan boşluğu böylece Batı kökenli kelimeler ile doldurmuş olduk. Fakat bu alıntılar da sınırını aşmış, sözlük alıntıları dil bilgisel alıntılara varacak boyuta, dilin yapısını bozabilecek tehlikeye ulaşmıştır. Fransızcadan akrabalık bildiren *kuzen, kuzin* kelimelerinin varlığı, *omni-, ala-, -gram, pan-, desi-* gibi kelime türetmede kullanılan yabancı edatların sözlüğe madde başı olarak dahil edilmesi gibi örnekler Türkçe için tehlikeli bir durum teşkil eder. (bk. Yeni Türkçe Lügat *omni-* 1924:116; *-gram* 1924: 339) Bugün bile, İngilizce veya bir başka Avrupa dilinden alınan sözler, Fransızca biçimlere dönüştürülmektedir: *innovation > inovasyon* vb. (Akalın, 2007, s. 484; Karaağaç, 2015 s. 123)

Cumhuriyet devrinde ise Fransızca yerini büyük oranda İngilizceye bıraktı. İngilizler ve İngilizceyle olan ilişkimiz 16. asra kadar uzanır. Dönemin kraliçesi I. Elizabeth İspanya'ya karşı Osmanlı Devleti ile işbirliği yapmış, Osmanlı Devleti'nden kalay ve kurşun ithal etmiştir. (Karaağaç, 2015 s. 127) 18. asırda da daimi elçilik Londra'da kurulmuştur. Bilinçsiz Batı hayranlığı neticesinde Batı dilleri, özellikle

[6] Konu hakkında detaylı bilgi için bk. Levend, A.S. (1960). *Türk Dilinde Gelişme Ve Sadeleşme Evreleri*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

İngilizce, son asırda dilimize Korkmaz'ın tabiriyle "gümrüksüz mal gibi sınır tanımaz bir ölçüde" girmeye, hatta akın etmeye başlamıştır. (Korkmaz, 1995, s. 958)

Yabancı dil bilmek sadece Tercüme Odası çalışanları için çeviri yapmaktan ibaret değildi. Fransızca bilgisi gerektiren gümrük, donanma, maarif, telgrafçılık, teftiş gibi alanlarda da bu kişiler yabancı dil bildikleri için çalışabiliyorlardı. (Balcı, 2006, s. 155) Buradan da yabancı dillerin sosyal hayattaki konumunu anlamak ne yazık ki mümkündür.

İspanyolca ve Almanca ile ilişkilerin tarihi eski olmalarına rağmen diğer Batı dillerine nazaran bu dillerle etkileşim daha sınırıdır. İspanyollarla ilişkiler 16. yüzyıla gidebilmekle beraber daha çok denizcilik alanındadır. Almanlarla ilişkiler 19. asrın ikinci yarısında genellikle askerî, teknik ve sanayi düzeyinde gerçekleşmiştir.

1.2. Osmanlı Dönemi Sözlükçülüğü Hakkında Genel Değerlendirme

Geçmişte Arapça *lugat, kâmûs*, Farsça *ferheng* kelimeleriyle karşılanan *sözlük* kavramı 1932'de Türk Dili Tetkik Cemiyeti tarafından önerilmişti. (Kaçalin, Topaloğlu, 2009, s. 402)

Bilindiği gibi Türk sözlükçülüğünün ilk temsilcisi *Dīvānū Lügāti't-Türk*'ün yazarı, XI. asırda yaşamış olan Kâşgarlı Mahmud'dur. Eserinde Türk lehçe ve ağızlarını derlemiş, Türk boylarından ve yer adlarından bilgiler vermiş, Türkçenin dil bilgisi kurallarını örneklerle açıklamış ilk Türkolog ve sözlük bilimcimizdir. Türk dilinin Arapça karşısında ne kadar kudretli olduğunu millî bir bilinç ile ispat etmiştir. DLT hakkındaki en önemli çalışmalar Robert Dankoff & James Kelly, *Mahmud al-Kaşgari, Compendium of The Turkic Dialects (Diwan Lugat at-Turk)* I-II-III (Cambridge: Hardvard University, 1982) ve Ahmet Bican Ercilasun & Ziyat Akkoyunlu, *Kâşgarlı Mahmud Dîvânu Lugâti't-Türk Giriş-Metin-Çeviri-Notlar-Dizin* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2014) adlı eserlerdir. Kaşgarlı Mahmud, Fârâbî'nin *Dîvânu'l-Edeb* isimli sözlüğünden etkilenerek eserini yazmış; hatta eserinin adını koyarken yine *Dîvânu'l-Edeb*'i örnek almıştır. (Yavuzarslan, 2009, s. 5-6) Kaşgarlı'dan sonra her ne kadar Türk sözlükçülük geleneğinin önü açıldıysa da Arap sözlükçülüğünün usul ve esasları uzun süre hakim kalmıştır. (Caferoğlu, Taneriç, 1966, s. 10) Kaşgarlı'nın kurduğu bu yeni Türk sözlükçülüğü ekolünün sonraki bilginlerce takip edilmeyişi, ne yazık ki büyük bir kayba ve talihsizliğe sebep olmuştur.

Karahanlı, Harezm, Kıpçak, Eski Anadolu, Çağatay, Osmanlı Türkçesi dönemlerine ait sözlüklerin ve sözlük teşkil edebilecek eserlerin listesi yapılmıştır: (Akalın, 2017, s. 27-96; Kaçalin ve Topaloğlu, 2009, s. 402-414; Yavuzarslan, 2009, s. 5-11).

Selçuklular devrinde Arapça ve Farsçaya olan temayül herkesçe bilinmektedir. Anadolu'da 14. yüzyıldan itibaren başlayan sözlükçülük bu yüzden Arapça-Türkçe, Farsça-Türkçe, Arapça-Farsça-Türkçe olmak üzere iki dilli veya çok dilli kaleme alınmış, dil öğrenmek için yazılmış veya tercüme edilmiştir. Yavuzarslan'ın kaydettiğine göre, bu dillerin öğrenimini kolaylaştırmak için 15. yüzyıldan başlayarak 19. yüzyıla kadar Doğu dillerinden Türkçeye manzum tarzda sözlükler yazılmıştır.[7] (Yavuzarslan, 2009, s. 12)

18.-20. yy arasında gayrimüslim sözlük müelliflerinin çalışmaları da anılmaya değer bir zenginlik sergilemektedir. 18. yüzyılda matbaanın kullanılmaya başlanması da önemli bir merhaleyi teşkil eder. Zacharias Agioreitês, Dêmêtrios Alexandridês gibi Rum müellifler tarafından Yunanca-Türkçe, Türkçe Yunanca sözlükler yazılmıştır. Diran Kelekian, Bedros Efendi Kerestedjian, Karekin Devedjian, Armenag K. Bedevian gibi Ermeniler de eserleriyle sözlük bilimine katkı sağlamışlardır. İki dilli sözlüklerinin yanında en çok tanınan tek dilli sözlüğü *Kâmûs-i Türkî* ile modern sözlükçülük örneğinin ilk örneğini veren Şemseddin Sami Fraschery de Arnavut asıllıdır. [8] (Tietze, 2019, s. 685-686)

Yabancı yazarlar tarafından Osmanlı Türkçesinin öğrenilmesini hedefleyen Latince, İtalyanca, Almanca, İngilizce sözlükler yazılmıştır. Bunlardan bazıları:
Giovanni Molino, *Dittionario Della Lingua Italiana, Turchesca* (1641) (Yayınlayan: Siemieniec-Gołaś, Ewa, Turkish Lexical Content In Dittionario Della Lingua Italiana, Turchesca by Giovanni Molino, Kraków, 2005); Arcangelo Carradori, II *Dizionario Turco-Ottmano* (1650) (Yayınlayan: Rocchi, Luciana, 2011, Trieste: Edizioni Università di Trieste); Meninski, *Thesaurus Linguarum Orientalium Turcicae Arabicae Persicae* (1680), Viennae; Johannes Christianus Clodius, *Compendiosum lexicon latino-turcico-germanicum* (1730), Leipzig; Sir James William Redhouse, *A Turkish and English*

[7] Geniş bilgi için bk. (Yavuzarslan, 2009)
[8] Geniş bilgi için bk. (Erciyas, 2011, s. 71-76)

Lexicon (1987), Lebanon; Julius Theodor Zenker, *Dictionnaire turc-arabe-persan/Türkisch-arabisch-persisches Handwörterbuch* (1866-76), Leipzig.

1.2.1. Tanzimat Öncesi ve Sonrası Sözlükçülük

19. yüzyıl, ulus kavramının hakim olduğu bir zamandı. Devlet ve toplumun modernleşmesi ve yeniden yapılandırılmasında ulus kavramının zirveye çıktığı 19. yüzyılda, Osmanlı Devleti azınlıklar arasında yayılan milliyetçilik akımları ile yüzleşmeye başlamıştı. Türkçülük akımının da doğduğu 19. yüzyılda sözlüklerin ana başlıkları "Osmani" ve "Osmaniye"den "Türki"ye doğru evrilmeye başlamıştı. Batı'ya açılan Osmanlı aydınları, sözlükçülük anlayışlarını geliştirecek yeni metotlar öğrenmişlerdi. Bu suretle bakış açıları değişmeye başlayan Osmanlı aydınları, Türkçeden Türkçeye dil içi sözlükler yazmaya başlamışlardı. Bunun yanında konularına göre sözlükler, terim sözlükleri de yapılmaya başlandı.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde Türkçe kelimelerin madde başı olduğu ilk eser Esad Efendi'nin Lehcetü'l-Lugat (1732)'ıdır. (Gözütok, 1997, s. 29) Fakat bu sözlükteki Türkçe tanımlar son derece sınırlı olup kelimelerin tarifi geniş ölçüde Arapça ve Farsçadır. Türkçe kelimelerin madde başı olduğu ve Türkçe olarak açıklandığı ilk sözlükse Ahmed Vefik Paşa'nın *Lehce-i Osmânî*'sidir. Lehce-i Osmânî (1876), yerli unsurlar kadar Doğu Türkçesinden de sözcükler içermesi bakımından önem arz etmektedir. Ayrıca daha önceki sözlüklerde görülmeyen bir yenilik olarak kelimelerin dil bilgisi kategorileri ve kökenleri hakkında bilgi verilmiştir. Her ne kadar yeni bir soluk getiren bir sözlük olsa da Yavuzarslana'a göre Ebuzziyâ Tevfik'in *Lügat-i Ebu'z-ziyâ*'sı daha kullanışlı ve daha gelişmiştir, fakat bu eser tamamlanamamıştır. (Yavuzarslan, 2009, s. 278)

Türkçe kelimelerin madde başı olmakla kalmayıp bu kelimelerin akıcı bir Türkçeyle tanımlandığı, çeşitli cümlelerle örneklendirildiği, sözcüğün yer aldığı deyim ve ibarelere yer verildiği ilk modern sözlük Kâmûs-ı Türkî'dir. Yazar, sözlüğünün ismini bilinçli bir şekilde koymuştur, çünkü konuşulan dilin *Türkçe* olduğunun farkındadır. Dönemin standart Türkçesindeki her kelimenin madde başı olduğu Kâmûs-ı Türkî'de, dil bilgisi kategorileri ve şekil bilgilerine yer verilmesi, Türkçe ögelerin kökenlerinin, alıntılarınsa Türkçeye geçiş yollarının belirtilmesi, Arapça veya Farsça köklerden

Osmanlıcada türetilen neolojizmlerin açıklanması, sözcüklerin anlamlarına göre farklı cümleler içinde örneklendirilmesi gibi birçok özellik bulunmaktadır. Dönemin çağdaş sözlük kuramları çerçevesine giren bu özellikler onu etkin ve kullanışlı bir sözlük konumuna getirmiştir. Leksikografik ilkeler bağlamında Türkçe sözlüklerin değerlendirildiği bazı çalışmalarda, sözlük yazarlarının Şemsettin Sami yerine J. W. Redhouse'ı taklit etmesi Türk sözlükçülük tarihindeki talihsizlik olarak değerlendirilmiş ve Şemsettin Sami'nin sözlükçülüğü daha başarılı bulunmuştur. (Kaçalin, Topaloğlu, 2009, s. 413) *Kâmûs-ı Türkî*, 1945 yılında ilk baskısı yapılacak olan Türkçe Sözlük'ün birinci baskısına da örnek olmuştur.

Ülkemizde sözlükçülük çalışmalarının gelişmesinde 1932 yılında Türk Dili Tetkik Cemiyeti adıyla kurulan Türk Dil Kurumunun büyük payı vardır. 1928 yılında gerçekleştirilen Harf Devrimi ile birlikte sözlükler artık Latin harfli basılmaya başlandı.

Yıl	**Eser**[9]	**Yazar**
1927-1928 1943-1945	*Türk Lügati*[10]	Hüseyin Kâzım Kadri
1912 1924	*Türkçe Lügat* *Yeni Türkçe Lügat*	Mehmed Bahaeddin (Toven)
1929	*Resimli Yeni Türkçe Lûgat* [11]	Ali Seydi
1928 1931 1947-1954	*Yeni Türk Lûgati* *Talebe Lûgati* *Resimli Yeni Lûgat ve Ansiklopedi: Ansiklopedik Sözlük*	İbrahim Alâettin Gövsa
1927 1928	*Resimli türkçe Kamus,* *Resimli Yeni Türkçe Kamus*	Raif Necdet (Kestelli) ve Hasan Bedreddin başkanlığındaki kurul
1945 1955	*Türkçe Sözlük* (1. Baskı) *Türkçe Sözlük* (2. Baskı)	Türk Dil Kurumu

[9] Tabloda verilen bilgiler için bk. (Akalın, 2017, s. 97-121)
[10] 1. ve 2. cilt 1927-1928'de Osmanlı harfleriyle, 3. ve 4. cilt yeni harflerle 1943-1945'te basılmıştır. (Akalın, 2017, s. 99)
[11] 1928 Dil Devrimi ile gelen yeni Türk alfabesiyle basılan ilk sözlüktür. (Akalın, 2017, s. 102)

1959 1966 1969 1974 1983 1988 1998 2005 2011	*Türkçe Sözlük* (3. Baskı) *Türkçe Sözlük* (4. Baskı) *Türkçe Sözlük* (5. Baskı) *Türkçe Sözlük* (6. Baskı) *Türkçe Sözlük* (7. Baskı) *Türkçe Sözlük* (8. Baskı) *Türkçe Sözlük* (9. Baskı) *Türkçe Sözlük* (10. Baskı) *Türkçe Sözlük* (11. Baskı)	
1969-1971	*Hayat Büyük Türk Sözlüğü*	Hayat Yayınları
1971-1972	*Okyanus 20. Yüzyıl Ansiklopedik Türkçe Sözlük*	Pars Tuğlacı
1981	*Doğan Büyük Türkçe Sözlük*	D. Mehmet Doğan
1995	*Türkçe Sözlük* (Türkiye Türkçesinin En Büyük Sözlüğü)	Ali Püsküllüoğlı
2005	*Misalli Büyük Türkçe Sözlük*	İlhan Ayverdi
2007	*Ötüken Türkçe Sözlük* (Orhun Yazıtlarından Günümüze Türkiye Türkçesinin Söz Varlığı)	Yaşar Çağbayır
2014	*Türkçe Sözlük* (Güzel Türkçenin Sözlüğü)	Ahmet Topaloğlu

1.2.2. Mehmed Bahaeddin Toven ve Türkçe Sözlükleri Hakkında Bilgi

1.2.2.1. Mehmed Bahaeddin Toven[12]

1.2.2.1.1. Hayatı

Asker, maarifçi, mecmua nâşiri, gramerci, lügatçi, müellif, mütercim ve takvimci olan, Toven adıyla bilinen, B. Toven imzasıyla tanınan Mehmed Bahaeddin, Mora Yenişehiri'nde (bugün Yunanistan sınırları içerisinde bulunan Larissa'da) 28 Mart 1881 tarihinde dünyaya geldi. Babası Menzilcizâde İbrahim Edhem Efendi, annesi Saniye Hanım'dır.

Toven henüz altı yaşındayken ailesi Bursa'ya göç etmiş, burada Nümûne İdadîsi'nde eğitim hayatına başlamıştır (1887). Daha sonra Bursa'daki Askerî Rüştiye'den ve İdadîsi'nden (21.3.1895) ve takiben 15 Nisan 1895'te girdiği Pangaltı Harbiyesi'nden mezun olmuştur (31 Mart 1898).

1907 senesinin son ayında yüzbaşılığa terfi ederek Beyrut Askerî Rüştiyesi'nde Fransızca öğretmeye başladı. Ertesi senenin Eylül ayında ise Erkân-ı Harbiye'nin tarih-i siyasî dersi muallim muavinliği vazifesiyle İstanbula'a geldi.

Meşrutiyet'in ilk senelerinde İstanbul'da bulunan Toven, 27 Nisan 1912'de binbaşılığa terfisini müteakiben Yemen'e, San'a Askerî Rüştiyesi müdürü olarak gönderildi. 1914 Martı başlarında San'a Askerî Rüştiyesi, Maarif Nezareti'ne devredilince İstanbul'a dönen Toven, henüz binbaşı rütbesinde iken, otuz üç yaşında, Maarif Nezareti'nde istihdam olunmak kaydıyla emekli oldu. San'a Sultanîsi müdürlüğüne ve Fransızca öğretmenliğine tayin edildi (30 Mayıs 1914).

İstanbul'a dönen Toven, bir süre *Vakit* gazetesinde çalıştıktan sonra dostu Hüseyin Cahid'in çıkardığı Tanin gazetesinin tahrir heyeti müdürlüğünde bulundu (1920-1925). Ağa Han'ın hilâfet hakkındaki mektubunun *Tanin*'de neşri üzerine gazete Heyet-i Vekile kararıyla 16 Nisan 1925'te kapatıldı. Aynı gün Toven ve birkaç kişi daha tutuklandı.

[12] Mehmed Bahaeddin Toven'in hayatı ve eserleri ile ilgili ulaşabildiğimiz tek kaynak Ali Birinci'nin "Tarihin Gölgesinde" kitabının B. Toven için ayrılan bölümüdür. Tezimizdeki bilgiler de oradan edinilmiştir. Bir diğer kaynak da Önder Kaya'nın Müteferrika Dergisi'nde çıkan makalesidir. Burada Birinci'den edinilen bilgilere ilaveten Toven'in öğrencileri ile yapılan görüşmelerde öğrencilerinin gözünden Toven hakkında bilgiler verilmektedir. bk. Kaya, Ö. (2018). *Öğrencilerinin Gözünden Robert Kolej'in Sözlük Yazarı, Çevirmen ve Beethoven Hayranı Hocası: Baha Toven.* Müteferrika. (53-145).

Tutukluluk süresince yaşadığı zor şartları onun "*Yalnız bunların manzarası insanı küstürmeğe kâfidir.*" cümlesiyle özetlemek mümkündür.

Babası İbrahim Edhem Efendi'nin Eyüp Sultan'a defni esnasında yakalanıp İstiklâl Mahkemesi'ne çıkarılan Toven, zorlu geçen günlerinin ardından beraat edip çok sevdiği aslî mesleği olan öğretmenliğe başladı. Gedikpaşa Amerikan Mektebi'nde (1924-1933), Robert Koleji[13]'nde ve Arnavutköy Kız Koleji'nde (1925-1951) Türkçe dersleri hocalığını sürdürdü.

Kendisinin yokluğunda, kızı Faika'nın (1905-1920) ölümünden sorumlu tuttuğu için ilk eşinden boşanan, ikinci evliliğini 1933'te Fatma Nimet Rayigan Hanım'la yapan Toven'in bu evlilikten biricik evladı Sevin Edis Betin Hanım dünyaya geldi. Beethoven'a duyduğu aşırı sevgiden ötürü *Toven* soyadını alan Toven, Beethoven'ın hayranlık duyduğu kadınlardan Bettina'nın ismini de kızının ismine eklemiştir. Ölümünde, vasiyeti üzerine Beethoven'ın 7. Senfonisi'nin 2. Movement'i evde başucunda ve mezarlıkta definden önce çalınmıştır.

Toven'in son seneleri önce İstanbul'da (1951-1957), daha sonra Ankara'da (1957-1959) geçti. İstanbul Amerikan Hastanesi'nde yatarken bağırsak kanserine yakalandı. Ailevî sebeplerle taşındığı Ankara'da, 6 Ocak 1959 tarihinde 78. yaşının son aylarında hastalığına yenildi ve ertesi gün Cebeci Asrî Mezalığı[14]'na gömüldü. (Birinci, 2001, s. 306-322)

1.2.2.1.2. Eserleri

Toven kelimenin tam anlamıyla nev'î şahsına münhasır biridir. İlk dikkati çeken tarafı son derece çalışkan olmasıdır. Beethoven'a olan ilgisinden dolayı Toven soyadını alan ve ismini önce Baha, sonra B. şeklinde yazan Toven, basılamadan kalan lügatine *B.Toven Lügati-İngilizce'den Türkçe'ye* adını vermiştir. Sadece *Fransızca-Türkçe Lügati*

[13] Robert Koleji'nde çalıştığı müddetçe İstanbul / Fatih'te, Saraçhanebaşı'nda İtfaiye Caddesi No:43'te bulunan ve ismini taşıyan B. Toven Apartmanı'nın 1 numaralı dairesinde ikamet etmiştir. (Birinci, 2001, s. 315) Birinci, bina numarasını No: 43 olarak kaydetmiştir fakat 04.05.2023 tarihli ziyaretimizde bina numarası No: 33 olarak görünmektedir.

[14] Mezarı, Ankara Cebeci Asrî Mezarlığı'nda 158A ada, 194 parsel numaralı alandadır. 24.12.2022 tarihli ziyaretimiz sırasında görevlilerden aldığımız bilgi bu şekildedir. Mezarının başında açık duran kitap şeklinde mezar taşı vardır. Kitabın üzerinde "Prof. B. TOVEN 1881-1959 Gazeteci, Lügatci, Gramerci" yazmaktadır.

için tam on iki sene gece gündüz çalışmıştır. Fakat ne kadar istese de bu sözlük basılmamıştır. Bunun için Adnan Menderes'e şunları yazmıştır (14 Haziran 1955):

> *"Geceli gündüzlü on iki sene çalıştım, Fransızca'dan Türkçe'ye bir lügat yaptım; param olmadığı için bastıramıyorum. Maarif Vekâleti'ne müracaat ettim. Rapor istediler. Ankara Üniversitesi: "Emek mahsulü mükemmel bir eserdir, bastırılması memleket irfanına bir hizmet olur." dedi. Dedi ama bu sefer de Maarif: "Tahsisat olmadığı için (şimdilik) bastıramayız." cevabını verdi. Bugüne kadar bu "şimdilik" kaydının kalkmasını bekledim, aradan yıllar geçti, henüz bir ses çıkmadı. Meyus oldum.*
>
> *Halbuki ben, ömrümün son günlerini yaşamaktayım; istiyorum ki ölmeden bu eserin tashihini de bir gözden geçireyim. Vakit gittikçe daralıyor; bu son arzum yerine gelmeyecek, yazık olacak diye korkuyorum.*
>
> *Bu devirde "Ferhengi Ziya" adında koskoca Acemce bir lügat bastıran Maarif Vekâleti nasıl olur da benim gözlerimi kör eden bu eserimi bastıramaz! "Bu sene Maarif'te hummalı bir faaliyet devri başlayacaktır." sözünüz böyle mi karşılanmalıydı!*
>
> *Muhterem Başvekilim, lütfen, emrediniz, bu lügatin müsveddelerini benden alsınlar, Maarif'e versinler, gene basmazlarsa Maarif binasının önünde yaksınlar, beni de artık, merhameten, bu dertten kurtarsınlar. Derin saygılarımla sizden bunu rica ederim, Efendim."*

Gerek müellif, gerek mütercim olarak Toven, dikkate değer eserler bırakmıştır. Genç yaşta çok iyi derecede Fransızca öğrenmişti. Daha sonra bildiği lisanlara Almancayı, Arapçayı, en sonunda ise İngilizceyi dahil etmiştir. Türkçe, Fransızca ve İngilizce sözlükler ve Türkçe ile Arapçaya dair dil bilgisi kitapları hazırlamışsa da bunlardan Fransızca ve İngilizce sözlükleri, çok arzu etmesine rağmen bastıramamıştır. Bu arada takvimler de hazırlamış ve *Noktalama* isimli el kitabı küçük hacmine rağmen büyük bir ilgi görmüştür. II. Meşrutiyet'in dergi bolluğuna *İspiritizma* isimli mecmuasıyla Toven de katılmıştır.

Toven'in eserleri şunlardır:

İspiritizma (mecmua), Sir William Crooks / *La Force Psychique "Kuvve-i Ruhiye"* (tercüme), Sir James Jeans / *The Stars in Their Courses* (tercüme), *Arapça Sarf ve Nahv* (tercüme dil bilgisi kitabı), *Küçük Gramer, Yeni Türkçe Gramer, Noktalama, B.Toven Takvimi, Türkçe Lügat, Yeni Türkçe Lügat, B.Toven Lügati-İngilizce'den Türkçe'ye, B.Toven Lügati-Fransızca'dan Türkçe'ye*. (Birinci, 2001, s. 311-315)

1.2.2.2. Mehmed Bahaeddin Toven'in Türkçe Sözlükleri

1.2.2.2.1. Türkçe Lügat

Toven'in H. 1330/ M. 1912 yılında, öğrenciler, yabancılar, edip ve kalem sahipleri için yazdığı, 30.000'i geçkin madde başından oluşan cep boyutunda basılmış sözlüğüdür. Bu çalışma, Osmanlı döneminde telif edilen sözlükler arasında "Türkçe Lügat" adını taşıyan ilk eserdir. (Yavuzarslan, 2009, s. 258) Kendisinden önce yazılan sözlüklerde görülen "*Osmânî, Osmâniyye*" başlıklı sözlük adlandırmalarına Şemseddin Sami'den sonra bilinçli bir şekilde *Türkçe*[15] demesi Toven'in yüksek bir dil bilincine sahip olduğunun göstergelerindendir. Memleket yararına bir iş yapmış olmak için kolay taşınabilir ve uygun bir fiyata alınabilir bir sözlük yazdığını mukaddime kısmında belirtmiştir.

İçerisinde Türkçe, Arapça, Farsça ve Batı kökenli kelimelerden madde başları ve özel isimler bulunmaktadır. *Türkçe Lügat*, 1924'te genişletip ikinci baskısını yaptığı *Yeni Türkçe Lügat*'ten teknik olarak daha zayıftır. Bu sözlükte ünlü sesleri ayırt edebilmek için özel bir imla kullanılmamış; fakat, 1924'te kelimelerin doğru okunuşunu vermek için özel imla kullanmıştır. Öyle sanıyoruz ki, *Türkçe Lügat'*te verilen Batı kökenli kelimelerin okunuşunda sözlük kullanıcıları zorlandılar veya hatalı okumalar yaptılar. Bunun üzerine Toven, 12 yıl aradan sonra doğru telaffuzları vermek için imlâda bir değişiklik yapma gereği duymuştur.

Sözlükte, Türkçede kullanılmayan Arapça ve Farsça kelimelerin bulunduğu da kayıtlıdır. (Kaçalin, Topaloğlu, 2009, s. 406) Köken bilgisi bu sözlükte Arapça ve Farsça kelimelerde kayıtlıdır. Batı kökenli kelimelerin sadece dil bilgisi kategorileri verilmiştir.

Kendi tabiriyle "İşâretler" adını verdiği kısma ikinci baskıda ilaveler yapmakla birlikte verdiği bu etiketlerin çoğunu pek de kullanmamıştır. Dil bilgisi kategorileri de düzenli olarak verilmemiştir.

1.2.2.2.1.1. Türkçe Lügat'in Mukaddimesi (1912)

"Bu küçük lügat bi'l-hâssa mektep şâkirdânı için yazılmışdır. Bir lisânı lügatsiz tahsîl etmekdeki müşkilât nazar-ı dikkate alınırsa bunun herkese ne kadar lüzûmlu bir

[15] Şemseddin Sami eserine *Kâmûs-ı Türkî* demiştir. Ş. Sami'deki türetme Türk adının üzerine gelen Arapça nispet eki olan –î ile kurulurken Toven tamamen Türkçe bir türev kullanmıştır.

kitâb olduğu derhâl tezâhür eder. Bizi bu memleket evlâdına nâfiʿ bir iş görmeğe sevk eden yegâne sâ'ik gerek hacim iʿtibāriyle gerek fiʾât cihetiyle bu hizmeti görecek bir eserin adem-i vücûdu olmuşdur. Kitâba verdiğimiz şekl ile koyduğumuz fiʾât sözümüzün ne kadar samîmî ve hakîkî olduğunu isbâta bâliğen mâ-belâğ kâfîdir. Lisânımızda müstaʿmel olan Türkî, Arabî, Fârisî ve ecnebî bi'l-cümle kelimâtın böyle ufak bir hacimde bir araya cemʿi değil sâde çocukların, lisân-ı Osmânî ile münâsebet-dâr olan bütün udebâ ve erbâb-ı kalemin dahi ihtiyâcını teʾmîne kifâyet edecekdir. Çünki aranılan hiçbir kelime yokdur ki bilâ-istisnâ bu lügatin içinde bulunmasın. Fazla olarak Türkçe kelimâtın dahi münderic olması Türklerden başka Osmânlı lisânını tahsîle heveskâr olan ecnebîlere dahi pek büyük teshîlât gösterecekdir."

tâbiʿ: Hüseyin

1.2.2.2.1.2. Türkçe Lügat'in Künye Bilgileri

Türkçe Lügat, Bahâeddîn, Sâhibi: İkbâl Kitâb-hânesi-Hüseyin, H.1330, M. 1912, 1196 sayfa, Sancakcıyan Matbaʿası, İstanbul.

[30.000'i mütecâviz lügât ile lisân-ı Türkîde müstaʾmel kelimât ve ıstılâhât-ı Arabiyye ve Fârisiyye ve ecnebiyye câmiʿdir.]

1.2.2.2.2. Yeni Türkçe Lügat

M. Bahâeddîn tarafından H.1330 yılında düzenlenen *Türkçe Lügat* adlı sözlüğün geliştirilmiş ve genişletilmiş baskısı olan *Yeni Türkçe Lügat*'te, tarih belirtilmemiş, sadece 12 yıl sonra bu sözlüğü hazırladığını belirtmiştir. Biz de buradan hareketle 1924 yılını ikinci basımın tarihi olarak kaydediyoruz. *Yeni Türkçe Lügat* Türkçe, Arapça, Farsça ve Batı kökenli kelimeleri içermektedir. 12 yılda Türkçeye giren Batı kökenli kelimelerin sayısının bir hayli arttığını, bunları hem bir yere kaydetmek gerektiğini hem de Türkçenin söz varlığını vermek gerektiğini belirtmiş, adeta sözlüğü yeniden yazdığını kaydetmiştir. Kullanımdan düşen kelimeleri de ikinci baskıda çıkarmıştır.

M. Bahâeddîn'in sosyal hayattaki değişim ve gelişmeye bağlı olarak dillerdeki sözvarlığının da değiştiğini farkında olması, Osmanlı dönemi Türk sözlükçülüğü için büyük bir aşamadır. (Yavuzarslan, 2009, s. 262) Bu sayede Türkçeye giren kelimelerin artış hızı ve miktarı hesaplanabilmektedir. Bu da bize Batı'dan etkilenme düzeyimiz hakkında bilgi verebilmektedir.

Toven, sözlükçülük anlayışı bakımından 1912'ye göre daha gelişmiş bir yöntem uygulamıştır. Fakat, yine de Kâmûs-ı Türkî'den sözlükçülük ilkeleri ve içerdiği sözvarlığı açısından daha geridedir. (Yavuzarslan, 2009, s. 267) Batı kökenli kelimeleri yazarken kelimenin kökenini biliyorsa (İtalyanca, Fransızca, Almanca, Yunanca gibi) köken bilgisi vermiştir. Kökenini bilmediği Batı kökenli kelimelerdeyse *yabancı isim* anlamına gelen "y. s." etiketi kullanmıştır. Toven, yabancı isim tabiriyle Batı kökenli kelimeleri kast etmektedir. Fakat, "y. s." etiketinin hatalı kullanımları da görülebilmektedir: Arapça olan bazı kelimelere (sayısı azdır) "y. s." diyebilmiştir. Tabii bu arada Arapça ve Farsça kelimelerin kökenlerinin "ʿa" ve "fa." olarak kaydedildiğini söylemekte fayda var.

Devrin ileri gelenleri bu sözlük için "Lûgat-i Baha" isimlendirmesini yapmışlardır. (Birinci, 2001, s. 315)

1.2.2.2.2.1. Yeni Türkçe Lügat'in Mukaddimesi (1924)

"Türkçede mükemmel bir lügate olan ihtiyâcımız o derece âşikâredir ki artık bunu hiss etmeyen okur yazar hemen hiçbir ferd yok gibidir. Senelerden beri hepimiz bu eserin zuhûruna muntazırız. Her hâlde bir gün – ammâ bakalım hangi gün! – bu beklediğimiz eser meydâna çıkacak, bizim de elimize bütün ârzûlarımızı tatmîn edecek mükemmel bir lügat kitâbı elbette geçecekdir.

Lâkin biz bu intizâr devresini yaşarken ötede ilim ve fenn durmuyor, nûra ve hakîkata doğru muttasıl koşuyor. Bu koşulan medeniyet yollarında ise bir düziye yeni ihtiyâclar, yeni fikirler doğuyor, bunları ifâde eden yepyeni kelimeler ortaya çıkıyor ve sonra hudûd, milliyet bilmeyen bu yeni şeyler döne dolaşa bilâ-tekellüf Garbdan ayağımıza kadar geliyor, ister istemez dilimize giriyor; hattâ, maʿa'l-esef, bize hiç lüzûmu olmayanlarına da yol açıyor. Böylelikle hemân her gün gazete ve kitâblarda önümüze çıkan ve henûz hiçbir Türkçe lügate girmemiş olan bu kelimelerin adedi bu gün aşağı yukarı iki üç bini buluyor.

İşte on iki sene evvel basılan bu kitâbı âdetâ yeniden yazarcasına birçok yeni kelimeler, misâller ve mecâz taʿbîrlerle tevsîʿ ederek ve hacmini de bir hayli büyülterek tekrâr neşir etmekden maksadımız bi't-tabiʿ hepimizin beklediğimiz o muʿazzam eseri meydâna getirmek değil ancak dillerimizde dolaşan şu yeni kelimeleri hem bir yere kayd etmek, hem lisânımızda bulunan yerli yabancı bütün kelimâtı ihtivâ eden biraz işe yarar

bir kitabcağıza vücûd vermek ve gitdikçe sâdeleşerek güzelleşen Türkçemize de bu sûretle olsun pek nâ-çîz bir hidmet görmekden ibâretdir.”

M. Bahâ’

1.2.2.2.2.2. Yeni Türkçe Lügat’in Künye Bilgileri

Yeni Türkçe Lügat, M. Bahâeddîn, Evkâf-ı İslâmiyye Matbaʿası, İkinci tabʿ, 811 sayfa, İstanbul.

[Maʿârif Vekâleti Milli Taʿlim ve Terbiye dairesince çok fâideli bir eser olduğu tasdik edilmiş ve mazhar-ı takdir olmuşdur.]

1.2.2.2.3. İki Baskı Arasındaki Farklar

1. 1912 baskısında bir kelimenin tanımını yaparken türevleri ayrı sözlük birimi olarak kaydedilmiştir. 1924 baskısında ise bunları tek bir maddenin altında toplamıştır. Bazı maddeleri 1924’te tamamen çıkartmıştır. Örnek:

- *cevāb* (جَواب) “ʿa. Suʾāle muḳābil kelām; ve böyle bir kelāmı ḥāvī mektūb veyā teẕkere; ʿadem-i ḳabūl, redd.” (1912: 406) / *cevāb* (جَواب) “ʿa. s. Suʾāle muḳābil gelen; ve böyle bir kelāmı ḥāvī mektup veyā teẕkere. — -i redd: ʿadem-i ḳabūl yolunda verilen cevāb, menfī cevāb. ḥāżır—: Bilā-tereddüd her suʾāle cevāb verme. ⁕ cevāben: Cevāb olaraḳ, cevāb maḳāmında. ⁕cevābnāme: Cevābı ḥāvī mektup.” (1924: 260)
- *cevāben* (جَواباً) “ʿa. Cevāb olaraḳ.” (1912: 407)
- *cevābsız* (جَوابسِز) “ṣ. Cevābı alınamayan.” (1912: 407) / -
- *cevāblı* (جَوابلی) “ṣ. Cevābı olan.” (1912: 407) / -
- *cevābnāme* (جَوابنامه) “fa. Cevābı ḥāvī mektup, teẕkere vesāʾire.” (1912: 407)

2. Toven, 1912’de madde başlarında ilk seste /a/ sesi için (آ), /e/ sesi için üstün (أ), /i/ sesi için esre (إ) kullanmıştır. 1924’te söz başındaki /e/ ve /i/ seslerini göstermek için üstün ve esre yerine hemze konduğunu görmekteyiz: /e/ için (أ), /i/ için (إ) tercih edilmiştir. Örnekler 1912 *efendi* (أفَندی) > 1924 *efendi* (أفَندی); 1912 *istasyon* (إستاسیون) > 1924 *istasyon* (إستاسیون). Söz içinde veya sonunda arka sırayı belirtmek için çentik kullanmıştır: 1912 *lakerda* (لاکَرده) > 1924 *lakerda* (لاکَردة).

3. /o, ö, u, ü/ ve /k, g, ğ/ seslerinin imladaki karışıklığını önlemek adına 1912'de kullanmadığı bir imla kullanmıştır[16]. Bu şekilde telaffuz hatalarının önüne geçmeyi hedeflemiştir. Harekeler genellikle madde başlarında kullanılmıştır. Bazen bir harf üzerine iki hareke koymuş, o kelimenin iki farklı telaffuzunun olduğunu kaydetmiştir.

4. İmlada dA bağlacı ile –dA bulunma ekinin karıştırıldığı örnekler görülmüştür. Yanlış kullanımlar için bk. 1924: 406 *şarbon* maddesi, 1924: 394 *sinyor* maddesi, vb.

5. Sözlüğe aldığı madde başlarını 1912'de daha kısa verirken 1924'te tanımlar genişlemiş, tanıklı örnekler eklenmiş ve varsa kelimenin türevlerini bazen kısa çizgi (–) ile bazen de "⁕" işaretini koyup eklemiştir. Deyim ve yeni kavram oluşturan madde başları da bu şekilde verilebilmiştir. Örnekler:

- *avoḳat* (آووقات) "s. Maḥkemede ücret muḳābilinde biriniñ ḥuḳūḳunu müdāfaʿa eden ẕāt, daʿvā vekīli, muḥāmī; mec. Çeñeli, cerbeẕeli." (1911: 194) / "y. s. Maḥkemede ücret muḳābilinde biriniñ ḥuḳūḳunu müdāfaʿa eden ẕāt. Daʿvā vekīli, muḥāmī. mec. Çeñeli, cerbeẕeli, safsaṭacı. ⁕ avoḳatlıḳ: Daʿvā vekīliniñ ṣıfat ve ṣanʿatı. mec. Şarlatanlıḳ, safsaṭacılıḳ." (1924: 117)
- *ığrib* (ایغریب) "s. Büyük balıḳ ağı." (1911: 211) / (اِیغریب) "s. (t.: ʿıyrıp) Büyük balıḳ ağı. Ḥīle, dolap: Bir ığrıb ile iş başına geçti: ─ çevirmek: Bir ḥīle ile büyücek bir istifāde teʾmīn etmek. ─ etmek: Ḳaparoz için dolaşmaḳ, ḳolaçan etmek. ─ ḳayığı: Beş çifte balıḳçı ḳayığı." (1924: 128)

6. Yabancı kelimeleri 1924'te *yabancı isim* (y. s.) etiketiyle belirtmiştir. Örnek: *lakerda* (لاکَردہ) "s. Altı parmaḳ denilen büyük palamuṭ balığınıñ ṭuzlu ṣuda ṣaḳlanmışı." (1912: 939) / (لاکَردہ) "y. s. Altı parmaḳ denilen büyük palamuṭ balığınıñ ṭuzlanmışı." (1924: 623)

7. "İşâretler" adı altında verdiği etiket bilgilerinden hareketle kelimelerin kaynağı ve dil bilgisi kategorilerini yukarıdaki örneklerde de görüleceği üzere kaydetmiştir. Fakat 1912'de Arapça ve Farsça kelimelerin dil bilgisi kategorilerini madde başlarında kaydetmemiştir. Örnekler:

[16] Etiketlerin bulunduğu listede bu seslere dair Toven'in kendi açıklamaları verilmiştir.

- *māyiʿ* (مايع) "ʿa. Ṣu gibi aḳan şeyʾ." (1912: 960) / "ʿa s. ṣ. Ṣu gibi aḳan şeyʾ. Ṣu ḥālinde bulunan. ⁕ māyiʿiyyet: Ṣu gibi aḳan şeyʾiñ ḥāli." (1924: 640)
- *mānend* (مانند) "fa. Benzer, şebīh, naẓīr, müşābih, eş." (1912: 958) / "fa. ṣ. s. Veyā mānende. Beñzer, şebīh, naẓīr, müşābih, eş." (1924: 638)

8. Osmanlı Türkçesinde kullanılan Arapça kırık çoğullar madde başı olarak alınmış ve anlamları verilmiştir.

9. Sözlüklerin 1912 ve 1924 yıllarında basılmasıyla fonetik değişmelerin yanında *ikili alıntı*ların (*doublet*) varlığı da görülebilmektedir: Örneğin; İt. *aḳorda* / Fr. *aḳord*, İt. ~ Fr. *dıroġman* / Ar. *tercemān* örnek olarak verilebilir.

✓ *aḳorda* (آقورده) "s. ita. Her hangi bir çalġınıñ düzgün ve āhenkdār olması, düzeni." (1912: 112)[17]

< İt. accordo 'ahenk' [*< Lât. acchordare (ac / ad öntakısı ve chorda "çalgı teli")*] (KamTü: 39; TETTL I: 129)

✓ *aḳord* (آقورد) "ita. s. Her hangi bir çalġınıñ düzgün ve āhenkdār olması, düzeni. — cu: Ālet-i mūsīḳıyyeye düzen ve āhenk veren usta." (1924: 66)[18]

< Fr. accord (< İt. accordo < Lat.) (TS: 71; MBTS: 31; TAS: 144; TBKKS: 43)

- *dıroġman* (دِروغمان) "s. Tercümān, bir lisānı diğerine naḳil eden." (1912: 506) / (1924: 324)

< İt. dragomanno (< Ar. tarcumān) (TETTL I: 656; MBTS: 306)

< Fr.dragoman (KamTü: 233; TS: 719; TAS: 249; TBKKS: 305)

- *terceman* (ترجمان) "ʿa. Bir lisānı diğer lisāna naḳl eden." (1912: 327) / (تَرجَمان) "ʿa. s. Bir lisānı diğer lisāna naḳl eden. Biriniñ ārzū ve maḳāṣıdını bildirmeğe meʾmūr olan." (1924: 214)

< Ar. tercemān (TAS: 792)

1.2.2.2.4. Sözlüklerde Karşılaşılan Olağandışı Durumlar

1. *botin* (بوتين) "s. b.: potin." (1912: 264) / *botin* (بوتين) "y. s. b.: potin." (1924: 161)

[17] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *aḳord* maddesi ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.3. *aḳord*.
[18] B. Toven, bu maddeyi 1912'de *aḳorda* olarak kaydetmiştir: bk. 2.3.6. *aḳorda*.

Bu madde *yabancı isim* olarak kayıtlı olsa da tanımı verilmediği için (*potin* maddesine gönderme yapsa da sözlükte *potin* madde başı yoktur) biz, tezimizdeki yabancı kelimeler kategorisine bu kelimeyi dahil etmedik.

2. B. Toven, Batı alıntısı kelimeler için "y. s." *yabancı isim* tabirini kullanmaktadır. Doğu alıntısı kelimeler çoğunlukla Arapça ve Farsçadır, bu dilleri de madde başında belirtir. Fakat, bazı kelimelere *yabancı isim* dese de bu ifadeleri Doğu alıntısı kelimeler için de kullanabilmiştir. Şu kelimelerde bu durum görülür:

- *ʿākīse* (عاكِسه) "y. s. Żiyāyı ʿaks ettirmeğe maḫṣūṣ ālet, reflektör, ʿākisetü'n-nūr, mirʾāt-i mürciʿe." (1924: 472)
- *cevvāl* (جَوّال) "y. ṣ. Veyā cevvāle. Ḳoşan, dolaşan, çoḳ seyaḥāt eden." (1924: 260)
- *fevā ʾid* (فَوائِد) "ʿa. Fāʾideler, menfaʿatler." (1912: 793) / (فَوائد) "y. s. cm. Fāʾideler, menfaʿatler. b. fāʾide." (1924: 514)
- *hindām* (هِندام) "ʿa. Tenāsüp, münāsebet, intiẓām." (1912: 1158) / "ʿa. y. s. Ḥüsn-i tertīb, teṭābuḳ, intiẓām, nesḳ, simetri." (1924: 784)
- *kitābiyye* (كتابِيّه) "y. s. Ağaçlarıñ iç ḳabuğu, kağıt yaptıḳları öz." (1924: 581)
- *mütecennib* (مُتَجَنِّب) "y. ṣ. İctināb eden, ṣaḳınan, çekinen, uzaḳlaşan." (1924: 644)
- *müteşa ʾim* (مُتَشائِم) "y. ṣ. Bir şeyʾ ḥaḳḳında evvelden fenā ḥaber veren. Żıddı: Mütefāʾil." (1924: 647)
- *nehme* (نَهمه) "ʿa. Doymaḳ bilmeyen ārzū; iḥtiyāc." (1912: 1128) / "y. s. Doymaḳ bilmeyen ārzū, şevḳ ve iştihā. İḥtiyāc." (1924: 762)
- *nişādır* (نِشادِر) "ʿa. Amonyaḳ ṭuzu denilen mādde." (1912: 1111) / "ʿa. y. s. Amonyaḳ ṭuzu denilen madde. ─ rūḥu: Amonyaḳ denilen keskīn ḳoḳulu bir ṣu veyā ġaz. ⁕ nişādırī: Nişādıra mensup." (1924: 750)
- *ṣabun* (صابون) "s. El ve çamaşır temizlemeğe, yağ çıḳarmağa yarayan bir madde." (1912: 654) / (صابُون) "y. s. Zeytin yağı, iç yağı ilḫ. gibi şeyʾleriñ içindeki ḥāmıż ile potaş veyā sodanıñ imtizācından ḥuṣūle gelen bir madde ki el ve çamaşır temizlemeğe, yağ çıḳarmağa yarar. ⁕ ṣabunḥāne: Ṣabun yapılan yer. ⁕ ṣabunlamaḳ: Ṣabun sürmek, ṣabunla yıḳamaḳ. mt. ṣabunlatmaḳ ⁕ ṣabuniyye: Nişasta ḥelvası." (1924: 423)

- *terāvīḥ* (تَراويح) “s. Ramażān gecelerine maḫṣūṣ namāz.” (1912: 336) / “y. s. Ramażān gecelerine maḫṣūṣ yirmi rekʿatlıḳ namāz.” (1924: 214)
- *ṭurb* (طوَرب) “y. s. Maḥrūḳāt gibi ḳullanılan az çoḳ kömürleşmiş nebātī mevādd.” (1924: 461)
- *ṭurp* (طوَرپ) “s. Nebātāttan yaḳıcı beyaż bir kök.” (1912: 716) / “y. s. Nebātāttan bahārlı ve yaḳıcı beyaż veyā ḳırmızı bir kök.” (1924: 461)

2. İNCELEME

2.1. 1912 ve 1924 Baskısındaki Batı Kökenli Kelimeler[19]

1912	1924
A	
1. -	*abajur* (آباژوَر)
2. *abli* (آبلی)	*abli* (آبلی)
3. *ablo̱ḳa* (آبلوقه)	*ablo̱ḳa* (آبلوقه)
4. *abone* (آبونه)	*abone* (آبونه)
5. -	*abse* (آبسه)
6. -	*absent* (آبسەنْت)
7. *acente* (آجَنته)	*acente* (آجَنته)
8. *acyo* (آجيو)	*acyo* (آجيو)
9. -	*adacyo* (آداجيو)
10. -	*adaptasyon* (آداپتاسيون)
11. -	*adenit* (آدەنيت)
12. -	*adiyö* (آديۏ)
13. -	*adres* (آدرَس)
14. -	*aerodrom* (آئەرودروم)
15. -	*aeroplan* (آئەروپلان)

[19] 1912 baskısına göre alfabetik sıralama yapılmıştır.

16. -	*afiş* (آفیش)
17. *aforoz* (آفوروز)	*aforoz* (آفوروز)
18. -	*ağnostisizme* (آغنوستیسیزمه)
19. -	*ağrandisman* (آغراندیسمان)
20. *ağustos* (آغُستوس)	*ağustos* (آغُستوس)
21. *aḫlaṭ* (آخلاط)	*aḫlaṭ* (آخلاط)
22. *aḫtapod* (آختاپود)	*aḫtapod* (آختاپود)
23. -	*ajan* (آژان)
24. *aḳademya* (آقادەمیا)	*aḳademya* (آقادەمیا)
25. *aḳasya* (آقاسیا)	*aḳasya* (آقاسیا)
26. -	*aḳlimatasyon* (آقلیماتاسیون)
27. *aḳonit* (آقونیت)	*aḳonit* (آقونیت)
28. *aḳonitin* (آقونیتین)	-
29. -	*aḳonpaniman* (آقونپانیمان)
30. -	*aḳont* (آقونت)
31. *aḳorda* (آقورده)	*aḳord* (آقورد)
32. -	*aḳse* (آقسه)
33. -	*aḳsiyom* (آقسیوم)
34. *aḳsiyon* (آقسیون)	*aḳsiyon* (آقسیون)
35. *aḳṭör* (آقتور)	*aḳṭör* (آقتور)
36. -	*aḳuariyom* (آقوآریوم)
37. -	*aḳustik* (آقوستیك)
38. -	*akümülator* (آکومۆلاتور)
39. *aḳya* (آقیا)	*aḳya* (آقیا)
40. *alabanda* (آلابانده)	*alabanda* (آلابانده)
41. *alarġa* (آلارغه)	*alarġa* (آلارغه)

42. *alay* (آلای)	*alay* (آلای)
43. *albom* (آلبوم)	*albom* (آلبوم)
44. -	*albümin* (آلبؤمین)
45. *alesta* (آلَسته)	*alesta* (آلَسْتا)
46. -	*alḳol* (آلقول)
47. -	*alḳolik* (آلقولیك)
48. -	*alleġro* (آلّلَغرو)
49. -	*allüsinasyon* (آللؤسیناسیون)
50. -	*alo* (آلو)
51. -	*alominyom* (آلومینیوم)
52. *alpaḳa* (آلپاقه)	*alpaḳa* (آلپاقه)
53. -	*altes* (آلتەس)
54. -	*altirüist* (آلتِرؤیِست)
55. -	*altirüizme* (آلتِرؤیِزمه)
56. -	*alṭo* (آلتو)
57. -	*amatör* (آماتور)
58. *ameriḳan* (آمریقان)	*ameriḳan* (آمریقان)
59. *amiral* (آمیرال)	*amiral* (آمیرال)
60. *amonyaḳ* (آمونیاق)	*amonyaḳ* (آمونیاق)
61. -	*amortisman* (آمورتیسمان)
62. -	*amper* (آمپَر)
63. -	*ampul* (آمپؤل)
64. *anafor* (آنافور)	*anafor* (آنافور)
65. *anaḫtar* (آناختار)	*anaḫtar* (آناختار)
66. -	*analiz* (آنالیز)
67. *ananas* (آناناس)	*ananas* (آناناس)

68. -	*anarşi* (آنارشی)
69. -	*anarşist* (آنارشیست)
70. -	*anbalaj* (آنبالاژ)
71. -	*anbarġo* (آنبارغو)
72. -	*anbarkman* (آنبارکُمان)
73. -	*anbiriyon* (آنبِریون)
74. *anceliķa* (آنجَلیقه)	*anceliķa* (آنجَلیقه)
75. -	*andante* (آندانته)
76. -	*andantino* (آندانتینو)
77. -	*andosman* (آندوسمان)
78. -	*anestezi* (آنەستەزی)
79. -	*anfi teatr* (آنفی تەآتر)
80. -	*anġajman* (آنغاژمان)
81. *anġarya* (آنغاریه)	*anġarya* (آنغاریه)
82. -	*anilin* (آنیلین)
83. -	*anjin* (آنژین)
84. -	*ankesman* (آنکەسمان)
85. -	*anket* (آنکەت)
86. *anonim* (آنونیم)	*anonim* (آنونیم)
87. -	*anpirik* (آنپیریك)
88. -	*anpirist* (آنپیریست)
89. -	*anpirizme* (آنپیریزمه)
90. -	*ansiķlopedi* (آنسیقلوپەدی)
91. -	*antant* (آنتانت)
92. -	*anten* (آنتەن)
93. -	*anterit* (آنتەریت)

94. *antırasit* (آنتِراسیت)	*antırasit* (آنتِراسیت)
95. -	*antırpo* (آنتِڕپو)
96. -	*antimvan* (آنتیموان)
97. -	*anti pati* (آنتی پاتی)
98. -	*anti patik* (آنتی پاتیك)
99. *anti pirin* (آنتی پیرین)	*anti pirin* (آنتی پیرین)
100. -	*antire* (آنتِره)
101. -	*antiren* (آنتِرەن)
102. -	*antirenör* (آنتِرەنۆر)
103. -	*antirtiyen* (آنتِرتییەن)
104. -	*anti sepsi* (آنتی سەپسی)
105. -	*anti septik* (آنتی سەپتیك)
106. -	*anti şanbiri* (آنتی شانبِری)
107. -	*antite* (آنتیته)
108. -	*apandisit* (آپاندیسیت)
109. *apartman* (آپارتمان)	*apartman* (آپارتمان)
110. -	*apaş* (آپاش)
111. -	*aperitif* (آپەریتیف)
112. *apiḳo* (آپیقو)	*apiḳo* (آپیقو)
113. *apolet* (آپولَت)	*apolet* (آپولَت)
114. *ararot* (آراروت)	*ararot* (آراروت)
115. -	*arbitraj* (آربیتراژ)
116. -	*aristoḳrasi* (آریستوقراسی)
117. -	*aristoḳrat* (آریستوقرات)
118. *arma* (آرمه) (I-II)	*arma* (آرمه) (I-II)
119. -	*armonik* (آرمونیك)

120. *armoz* (آرموز)	*armoz* (آرموز)
121. *arniḳa* (آرنیقا)	*arniḳa* (آرنیقا)
122. *arsenik* (آرسنیك)	*arsenik* (آرسنیك)
123. *arş* (آرش)	*arş* (آرش)
124. -	*arşidük* (آرشیدوك)
125. -	*artist* (آرتیست)
126. *asansör* (آسانسور)	*asansör* (آسانسۏر)
127. -	*asepsi* (آسەپسی)
128. -	*asetilen* (آسەتیلَن)
129. -	*asfalt* (آسفالتْ)
130. -	*asid* (آسید)
131. -	*astıraḳan* (آشتِراقان)
132. *ataşe* (آتاشه)	*ataşe* (آتاشه)
133. *aterina* (آتَرینه)	*aterina* (آتَرینه)
134. *aṭlas* (آطلاس)	*aṭlas* (آطلاس)
135. -	*atom* (آتوم)
136. -	*avanta* (آوانتا)
137. -	*avantüriye* (آوانتۏریيه)
138. *avara* (آواره)	*avara* (آواره)
139. -	*avarya* (آواریا)
140. -	*aviyon* (آوییون)
141. -	*avizo* (آویزو)
142. *avlu* (آولی)	*avlu* (آولی)
143. *avoḳat* (آووقات)	*avoḳat* (آووقات)
144. *ayazma* (آیازمه)	*ayazma* (آیازمه)
145. -	*aysberġ* (آیسبَرغْ)

146. *azot* (آزوت)	*azot* (آزوت)
B	
147. -	*badat* (بادات)
148. -	*bağaj* (باغاژ)
149. -	*baḳalorya* (باقالوریا)
150. -	*baḳara* (باقارا)
151. -	*baḳteri* (باقتەری)
152. -	*balast* (بالاشت)
153. *balina* (بالینه) (I-II)	*balina* (بالینه) (I-II)
154. *balḳon* (بالقون)	*balḳon* (بالقون)
155. *balo* (بالو)	*balo* (بالو)
156. *balon* (بالون) (I)	*balon* (بالون) (I-II)
157. *balya* (بالیه)	*balya* (بالیه)
158. *balyemezi* (بالیەمَزی)	*balyemez* (بالیەمَز)
159. *balyoz* (بالیوز) (I)	*balyoz* (بالیوز) (I-II)
160. -	*bambu* (بامبۇ)
161. *bando* (باندو)	*bando* (باندو)
162. *bandra* (باندره)	*bandıra* (باندِره)
163. *bandrol* (باندرول)	*bandırol* (باندِرول)
164. *banḳa* (بانقه)	*banḳa* (بانقه)
165. *banker* (بانکر)	*banker* (بانکَر)
166. -	*bankiye* (بانکییه)
167. *banḳnoṭ* (بانقنوط)	*banḳnoṭ* (بانقنوط)
168. -	*banyan* (بانیان)
169. *banyo* (بانیو)	*banyo* (بانیو)
170. *baobab* (باؤباب)	*baobab* (باؤباب)
171. -	*bar* (بار)

172. *baraḳa* (باراقه)	*baraḳa* (باراقه)
173. *barbud* (باربود)	*barbud* (باربوَد)
174. *barbunya* (باربونيه)	*barbunya* (باربوَنيه)
175. *barda* (باردە)	*barda* (باردە)
176. -	*bariton* (باريتون)
177. *barḳa* (بارقه)	*barḳa* (بارقهٔ)
178. *barlam* (بارلام)	*barlam* (بارلام)
179. -	*baro* (بارو)
180. *barometre* (بارومَتره)	*barometre* (بارومَتره)
181. -	*baron* (بارون)
182. -	*barosḳop* (باوسقوپ)
183. *barsam* (بارسام)	*barsam* (بارسام)
184. *barsama* (بارسامه)	*barsama* (بارساما)
185. *baryum* (باريوم)	*baryum* (باريوَم)
186. -	*basil* (باسيل)
187. -	*baskül* (باسكۆل)
188. -	*baso* (باسو)
189. -	*bastiḳa* (باستيقه)
190. *baston* (باستون)	*baston* (باستون)
191. -	*başöliye* (باشۆلييه)
192. *batarya - baṭarya* (باتاڑيه/ بَطاريه)	*batarya - baṭarya* (باتاڑيه/ بَطاريه)
193. -	*bavul* (باووَل)
194. *bazen* (بازَن)	*bazen* (بازَن)
195. -	*beġonya* (بەغونيا)
196. -	*belladon* (بەللادون)
197. -	*bemol* (بەمول)

198. -	*benzin* (بَنزین)
199. *berber* (بَربَر)	*berber* (بَربَر)
200. -	*berġamot* (بَرغاموت)
201. *besa* (بَسا)	*besa* (بَسا)
202. -	*beton* (بەتون)
203. *bezik* (بَزیك)	*bezik* (بَزیك)
204. *bıravo* (بِراوو)	*bıravo* (بِراوو)
205. *bıre* (بِرە)	*bıre* (بِرە)
206. -	*bıreyz* (بِرەیز)
207. -	*bıric* (بِرچ)
208. *bırik̦* (بِریق)	*bırik̦* (بِریق)
209. *bırom* (بِروم)	*bırom* (بِروم)
210. -	*bıromür* (بِرومۆر)
211. -	*bıronşit* (بِرونشیت)
212.	*bıronz* (بِرونز)
213. *bıroş* (بِروش)	*boroş* (بوروش)
214. -	*biblo* (بیبلو)
215. -	*bidon* (بیدون)
216. -	*biftek* (بیفتَك)
217. -	*bik̦arbonat* (بیقاربونات)
218. -	*bilar* (بیلار)
219. *bilardo* (بیلاردو)	*bilardo* (بیلاردو)
220. -	*bilenoraji* (بلەنوراژی)
221. *bilet* (بیلَت)	*bilet* (بیلَت)
222. -	*bilöf* (بلۆف)
223. -	*binok̦l* (بینوقْل)

224. *bira* (بیرا)	*bira* (بیرا)
225. -	*birekfast* (پرەڤفاسْت)
226. -	*biriçka* (بیرچقا)
227. -	*biriket* (بیریکەت)
228. -	*biriyantin* (بیریانتین)
229. *birizola* (بیریزولە)	*pürzola* (پۆرزولا)
230. -	*birüt* (بیرۆت)
231. -	*bisikłet* (بیسیقلەت)
232. -	*bisturi* (بیستۆری)
233. -	*bitüm* (بیتۆم)
234. -	*biyoloji* (بیولوژی)
235. *bizelye* (بِزَلیە)	*bezelye* (بِزَلْیە)
236. *bizmut* (بیزموت)	*bizmut* (بیزمۆت)
237. -	*boa* (بوآ)
238. -	*bobin* (بوبین)
239. *boca* (بوجا)	*boca* (بوجا)
240. *bodoṣlama* (بودوصلامە)	*bodoṣlama* (بودوصلامە)
241. *bodrum* (بودروم)	*bodrum* (بودرۆم)
242. *boğaça* (بوغاچە) - *poğaça* (پوغاچە)	*boğaça* (بوغاچە)
243. -	*boķ* (بوق)
244. *boķal* (بوقال)	*boķal* (بوقال)
245. -	*boķs* (بوڤس)
246. *bomba* (بومبا)	*bomba* (بومبا)
247. *bombarda* (بومبارده)	*bombarda* (بومبارده)
248. -	*bombardman* (بومباردمان)
249. -	*bonbon* (بونبون)

250. -	*bonjur* (بونژۆر)
251. *bono* (بونو)	*bono* (بونو)
252. -	*bonsuar* (بونسۆآر)
253. *bor* (بور)	*bor* (بور)
254. *bora* (بورا)	*bora* (بورا)
255. *boraḳ* (بوراق)	*boraḳ* (بوراق)
256. -	*borasit* (بوراسیت)
257. -	*borç* (بورچ)
258. *borda* (بوردا)	*borda* (بوردا)
259. -	*bordıro* (بوردِرو)
260. -	*bordür* (بوردۆر)
261. -	*borna* (بورنه)
262. *borsa* (بورسه)	*borsa* (بورسه)
263. -	*bosfor* (بوسفور)
264. -	*boy* (بوی)
265. -	*boyḳotaj* (بویقوتاژ)
266. -	*boysıḳavt* (بویسِقاؤت)
267.	*buğ* (بۆغ)
268. -	*buḳle* (بۆقله)
269. *buldoġ* (بولدوغ)	*buldoġ* (بۆلدوغ)
270. -	*buluz* (بۆلۆز)
271. -	*burjuvazi* (بۆرژۆوازی)
272. *burnus* (بُرنوس) - *burnuz* (بورنوز)	*burnus* (بُرنۆس) - *burnuz* (بۆرنۆز)
273. *büber* (بوبَر)	*büber* (بۆبَر)
274. *büdce* (بودجه)	*büdce* (بۆدجه)
275. -	*büfe* (بۆفه)

276. -	*büglü* (بۆگلۆ)
277. -	*büro* (بۆرو)
278. -	*büroḳrasi* (بۆروقراسی)
279. -	*büst* (بۆسْت)
C	
280. *can eriği* (جان اریکی)	-
281. -	*cavalacos* (جاوالاجوس)
282. -	*cazband* (جازباند)
283. *ceneral* (جَنَرال)	*ceneral* (جَنَرال)
284. -	*centilmen* (جَنْتِلمَن)
285. *cınbiz* (جینبیز)	*cınbiz* (جینبیز)
286. *cıvaṭa* (جیواطه)	*cıvaṭa* (جیواطه)
287. -	*cibbon* (جیبون)
288. *cibre* (جِبره)	*cibre* (جِبْره)
289. -	*ciġara* (جیغارة)
290. -	*cilġar* (جِلغار)
291. *cimnastiḳ* (جیمناستیق)	*cimnastiḳ* (جیمناستیق)
292. -	*cin* (جین)
293. *cingil* (جِنکِل)	*cingil* (جِنکِل)
294. *cirante* (جِرانته)	*cirante* (جِرانته)
295. -	*ciro* (جیرو)
296. -	*cokey* (جوکەی)
297. *corum* (جوروم)	*corum* (جوروَم)
298. *curnal* (جورنال)	*curnal* (جوَرنال)
Ç	
299. *çaçaron* (چَچارون)	*çaçaron* (چاچارون)
300. *çağanos* (چاغَنوس)	*çağanos* (چاغانوس)

301. *çamariva* (چاماریوا)	*çamariva* (چاماریوا)
302. *çapa* (چاپه)	*çapa* (چاپهٔ)
303. *çapari* (چاپاری)	*çapari* (چاپاری)
304. *çaprąḳ* (چاپراق)	-
305. *çar* (چار)	*çar* (چار)
306. *çariçe* (چاریچه)	*çariçe* (چاریچهٔ)
307. *çasar* (چاسار)	*çasar* (چاسار)
308. *çaṭana* (چاطانا)	*çatana* (چاتانا)
309. *çek* (چَك)	*çek* (چَك)
310. *çete* (چَته)	*çete* (چَته)
311. -	*çetle* (چَتله)
312. -	*çıngıl* (چینغل)
313. *çıvġar* (چیوغار)	*çıvġar* (چیوغار)
314. *çiġara* (چیغاره) - *siġara* (سیغاره)	*ciġara* (جیغارهٔ) - *siġar* (سیغار)
315. *çima* (چیما)	*çima* (چیما)
316. *çimbali* (چمبالی)	-
317. *çimento* (چمَنتو)	*çimento* (چمَنتو)
318. *çinaḳob* (چیناقوب)	*çinaḳob* (چیناقوب)
319. -	*çinġar* (چینغار)
320. *çinḳo* (چینقو)	*çinḳo* (چینقو)
321. -	*çinḳoğrafya* (چینقوغرافیا)
322. *çiroz* (چیروز)	*çiroz* (چیروز)
323. -	*çitari* (چیتاری)
324. *çoḳal* (چوقال)	*çoḳal* (چوقال)
325. *çopra* (چوپره)	*çopra* (چوپرهٔ)
326. *çotra* (چوتره)	*çotra* (چوترهٔ)

327. *çuḳa* (چوقا)	*çuḳa* (چۆقا)
328. *çuḳulata* (چوقولاته)	*çuḳulata* (چۆقۆلاته)
D	
329. -	*daḳtiloġrafya* (داقتیلوغرافیا)
330. -	*dalya* (دالیا) (I-II)
331. *dama* (داما) - (طامه)	*dama* (داما)
332. *damasḳo* (داماسقو)	*damasḳo* (داماسقو)
333. -	*dam can* (دام جان)
334. -	*dans* (دانس)
335. -	*dantela* (دانتەلە)
336. -	*debarḳman* (دەبارقمان)
337. *deboy* (دَبوی)	*deboy* (دَبوی)
338. -	*defetizme* (دەفەتیزمە)
339. *defne* (دَفنه)	*defne* (دَفنه)
340. -	*deġutan* (دەغۆتان)
341. -	*deizme* (دەایزمە)
342. -	*dejenere* (دەژەنەرە)
343. -	*dejöne* (دەژۆنە)
344. -	*deḳadan* (دەقادان)
345. -	*deḳolte* (دەقولتە)
346. -	*deḳor* (دەقور)
347. -	*delege* (دەلگە)
348. -	*delta* (دەلتا)
349. -	*demaġoġ* (دەماغوغ)
350. -	*demaġoji* (دەماغوژی)
351. *demet* (دَمَت)	*demet* (دَمَت)
352. -	*demode* (دەمودە)

353. -	*demoḳrasi* (دەموقراسی)
354. -	*demoḳrat* (دەموقرات)
355. -	*depo* (دەپو) - *dipozito* (دیپوزیتو)
356. *depozito* (دەپوزیتو)	*dipozito* (دیپوزیتو)
357. -	*deser* (دەسَر)
358. *despot* (دَسپوت)	*despot* (دَسپوت)
359. -	*detektiv* (دەتەکتیۆ)
360. -	*detektör* (دەتەکتۆر)
361. -	*detrminizme* (دەترمینیزمە)
362. -	*dezenfekte* (دەزەئفەکتە)
363. -	*dezideratom* (دەزیدەراتوم)
364. *dıraġon* (دِراغون)	-
365. -	*dıram* (دِرام)
366. -	*dırednot* (دِرەدْنوت)
367. -	*dırogist* (دِروگیست)
368. *dıroġman* (دِروغمان)	*dıroġman* (دِروغمان)
369. -	*difteri* (دیفتَری)
370. -	*dijitalin* (دیزیتالین)
371. -	*diktatör* (دیکتاتۆر)
372. -	*dikte* (دیکتە) (I-II)
373. -	*dinamit* (دینامیت)
374. -	*dinamo* (دینامو)
375. -	*dine* (دینە)
376. *diploma* (دیپلوما)	*diploma* (دیپلوما)
377. -	*diplomasi* (دیپلوماسی)
378. *diplomat* (دیپلومات)	*diplomat* (دیپلومات)

379. -	*direktiv* (دیرەکتیۆ)
380. -	*direktör* (دیرەکتۆر)
381. *diren* (دیرَن)	*diren* (دیرَن)
382. -	*dirijabl* (دیریژابْل)
383. *dirisa* (دیریسە)	-
384. -	*disiplin* (دیسیپلین)
385. -	*diyafram* (دییافرام)
386. -	*diyapazon* (دییاپازون)
387. *diyaḳoz* (دِیاقوز)	*diyaḳoz* (دِیاقوز)
388. -	*diyet* (دییەت)
389. -	*diyez* (دییەز)
390. -	*diyoptiri* (دییوپتِری)
391. -	*dizel* (دیزەل)
392. -	*do* (دو)
393. *doḳ* (دوق)	*doḳ* (دوق)
394. -	*doḳ* (دوق)
395. *doḳa* (دوقە)	*doḳa* (دوقە)
396. *doḳtor* (دوقتور) (I)	*doḳtor* (دوقتور) (I-II)
397. -	*doḳtora* (دوقتورا)
398. -	*dolar* (دولار)
399. -	*dosya* (دوسیۀ)
400. *döğen* (دوگن)	*döğen* (دۆگن)
401. *duba* (دوبە)	*duba* (دۆبا)
402. *dublin* (دوبلین)	*dublin* (دۆبلین)
403. *duş* (دوش)	*duş* (دۆش)
404. -	*düalizme* (دۆآلیزمە)

405. -	*düetto* (دۆأتتو)
406. *dümen* (دومَن)	*dümen* (دۆمَن)
407. -	*düpliķata* (دۆپلیقاتا)
408. -	*düşes* (دۆشَس)
409. *düvello* (دووَللو)	*düvello* (دۆوَللو)
410. *düzine* (دوزینه)	*düzine* (دۆزینه)
E	
411. -	*edem* (أدەم)
412. -	*efektif* (أفەکتیف)
413. *efendi* (اَفَندی)	*efendi* (اَفَندی)
414. -	*egzijan* (أگزیژان)
415. -	*ekip* (أیپ)
416. -	*eķonomi* (أقونومی)
417. -	*eksantirik* (أکسانتیریك)
418.	*ekselans* (أکسەلانس)
419. -	*eksper* (أکسپَر)
420. -	*ekspires* (أکسپِرَس)
421. -	*ekstıra* (أکستِرا)
422. -	*ekzema* (أکزەما)
423. -	*ekzersis* (أکزَرسیس)
424. *elastiķ* (الاستیق)	*elastiķ* (اَلاستیق)
425. -	*elektırod* (اَلَکتِرود)
426. -	*elektıron* (اَلَکتِرون)
427. *elektiriķ* (اَلَکتِریق)	*elektiriķ* (اَلَکتِریق)
428. -	*eleman* (أەمان)
429. -	*elmege* (ألمگه)
430. -	*emoraji* (أمورائی)

431. -	*endüksiyon* (أندۆکسییون)
432. -	*enerji* (أنرژی)
433. -	*enfilasyon* (أنفِلاسیون)
434. *enflüenza* (أنفلوٴنزه)	*enflüenza* (أنفلوأنزه)
435. *engebe* (أنگبه)	*engebe* (أنگبه)
436. *enginar* (أنگِنار)	*enginar* (أنگِنار)
437. -	*enḳonsiyan* (أنقونسییان)
438. -	*enpermeabli* (أنپەرمەآبلی)
439. -	*enpozan* (أنپوزان)
440. -	*enpoze* (أنپوزه)
441. -	*enspektör* (أنسْپەکتۆر)
442. -	*enstantane* (أنسْتانتانه)
443. -	*enstitü* (أنسْتیتۆ)
444. -	*entere* (أنتَره)
445. -	*enteresan* (أنتەرەسان)
446. *entereṣo* (أنتَرَصو)	*entereṣo* (أنتَرەسو)
447. -	*enterlin* (أنتَرلین)
448. -	*enterpiret* (أنتَرپِرەت)
449. -	*enterrüptör* (أنتَررۆپتۆر)
450. -	*enterviyu* (أنتَرۆییوَ)
451. -	*entiraḳt* (أنتِراقت)
452. -	*entiriğan* (أنتِریغان)
453. *entiriḳa* (أنتِریقا)	*entiriḳa* (أنتِریقه)
454. -	*envanter* (أنوانتەر)
455. -	*epatan* (أپاتان)
456. -	*erizipel* (أریزیپەل)

457. -	*erzats* (أرزاتس)
458. -	*esans* (أسانس)
459. *eskırim* (اَسقِريم)	*eskırim* (أسقِريم)
460. -	*esperanto* (أسپەرانتو)
461. *espiri* (اَسپيری)	*espiri* (أسپيری)
462. -	*espiyon* (أسپيیون)
463. -	*estetik* (أستەتيك)
464. -	*etabli* (أتابلی)
465. -	*etajer* (أتاژەر)
466. -	*etamin* (أتامين)
467. -	*etanş* (أتانش)
468. -	*etatizme* (أتاتيزمه)
469. *eter* (اَتَر)	*eter* (أتَر)
470. -	*etiket* (أتيكەت)
471. -	*etnoğrafi* (أتنوغرافی)
472. -	*etnoloji* (أتنولوژی)
473. -	*etüv* (أتوژ)
474. *evlek* (اولَك)	*evlek* (أولَك)
475. -	*evolüsyon* (أوولوسيون)
F	
476. *fa* (فا)	*fa* (فا)
477. *fabriķa* (فابريقه)	*fabriķa* (فابريقه)
478. *faķfon* (فاقفون)	*faķfon* (فاقفون)
479. -	*falbala* (فالبالا)
480. *falso* (فالصو)	*falso* (فالصو)
481. *falya* (فاليه)	*falya* (فاليۀ)
482. *familya* (فاميليا)	*familya* (فاميليا)

483. -	*fanatik* (فاناتيك)
484. *fanela* (فانَله)	*fanela* (فانَله)
485. *farmaṣon* (فارماصون)	*farmaṣon* (فارماصون)
486. *faseta* (فاسَته)	*faseta* (فاسَتهٰ)
487. *faṣulya* (فَصوليه)	*faṣulya* (فَصوَليهٰ)
488. -	*faşizme* (فاشيزمه)
489. *fatura* (فاتوره)	*fatura* (فاتوَرهٰ) - *faṭura* (فاطوَره)
490. -	*favori* (فاووری)
491. -	*fayans* (فايانْس)
492. -	*fayl* (فايْل)
493. *fayrab* (فايراب)	*fayrab* (فايراب)
494. *fayṭon* (فايطون)	*fayṭon* (فايطون)
495. -	*fayvoḳloḳ* (فايْووقلوق)
496. -	*federasyon* (فەدەراسيون)
497. -	*feldmarşal* (فَلدمارشال)
498. -	*feminizme* (فەمينيزمه)
499. *fenar* (فَنار) - *fener* (فَنَر)	*fenar* (فَنار) - *fener* (فَنَر)
500. -	*fenol* (فەنول)
501.	*fenomen* (فەنومَن)
502. *fermene* (فَرمَنه)	*fermene* (فَرمَنه)
503. -	*fermjüp* (فَرمْژوپ)
504. -	*fesleğen* (فَسلَگن)
505. *fıraḳ* (فِراق)	*fıraḳ* (فِراق)
506. *fırancala* (فِرانجَله)	*fırancala* (فِرانجالا)
507. *fıranḳ* (فِرانق)	*fıranḳ* (فِرانق)
508. *fıransız* (فِرانسِز)	*fıransız* (فِرانسِز)

509. *fırça* (فِرچه) - *furça* (فورچه)	*fırça* (فِرچه)
510. *fırḳateyn* (فِرقَتَين)	*fırḳateyn* (فِرقَتَين)
511. *fırṭuna* (فِرطونه) - *furṭına* (فورطِنه)	*fırṭına* (فِرطِنه)
512. *fışḳı* (فِشقى)	*fışḳı* (فِشقى)
513. -	*fıṭa* (فِيطه)
514. *fidan* (فِدان)	*fidan* (فِدان)
515. *fide* (فيده)	*fide* (فيده)
516. -	*figüran* (فيگوران)
517. *fiğ* (فيك)	*fiğ* (فيك)
518. -	*fikstür* (فيكستور)
519. *filama* (فلامه)	*filama* (فِلامه)
520. *filandra* (فِلاندره)	*filandıra* (فِلاندِره)
521. -	*filantirop* (فيلانتِروپ)
522. *filar* (فِلار)	*filar* (فِلار)
523. -	*filatür* (فيلاتور)
524. *filavṭa* (فيلاوطه)	*filavṭa* (فيلاوطه)
525. *fildeḳoz* (فيلدەقوز)	*fildeḳos* (فيلدەقوس)
526. -	*file* (فيله)
527. -	*filenc* (فيلەنج)
528. *fileṭo* (فيلەطو)	*fileṭo* (فيلەتو)
529. -	*filiġran* (فيليغران)
530. *filika* (فِلِكه) - *fuluḳa* (فُلوقه)	*filika* (فِلِكه) - *fuluḳa* (فُلوقه)
531. *filinṭa* (فِلِنطه)	*filinṭa* (فِلِنطه)
532. *filiz* (فِليز)	*filiz* (فِليز)
533. -	*film* (فيلْم)
534. *filo* (فيلو)	*filo* (فيلو)

535. -	*filoḳ* (فِلوق)
536. -	*filolocya* (فيلولوجيا)
537.	*filoş* (فِلوش)
538. -	*filotila* (فيلوتيلا)
539. *filoz* (فيلوز)	*filoz* (فيلوز)
540.	*filört* (فِلوڑت)
541. *filurin* (فِلورين)	*filurin* (فِلوَرين)
542. *filurya* (فِلوريه)	*filurya* (فِلوَريه)
543. *fino* (فينو)	*fino* (فينو)
544. -	*firen* (فِرەن)
545. -	*fireym* (فِرەيْم)
546. -	*fireze* (فِرەزه)
547. -	*firibord* (فِريبورد)
548. -	*firiġorifik* (فيريغوريفيك)
549. -	*firiksiyon* (فيريكسيون)
550. -	*firma* (فيرما)
551. *fiske* (فيسكه)	*fiske* (فيسكه)
552. *fistan* (فِستان)	*fistan* (فِستان)
553. -	*fistül* (فيسْتول)
554. *fit* (فيت)	*fit* (فيت)
555. -	*fiyunġa* (فيوَنغه)
556. -	*fizik* (فيزيك) (I-II)
557. -	*fiziyoġrafya* (فيزيوغرافيا)
558. *fisyolocya* (فيسيولوجيا)	*fiziyolocya* (فيزيولوجيا)
559. -	*fiziyonomi* (فيزيونومى)
560. -	*fob* (فوب)

561. *fodra* (فودره)	*fodla* (فودلا)
562. *foġa* (فوغه)	*foġa* (فوغهٔ)
563. -	*foḳs tirot* (فوقُس تِروت)
564. *fol* (فول)	*fol* (فول)
565. -	*folḳlor* (فولقْلور)
566. -	*folḳon* (فولقون)
567. *fonda* (فونده)	*fondo* (فوندو)
568. -	*fondan* (فوندان)
569. *fondo* (فوندو)	*fondo* (فوندو)
570. *fonoġraf* (فونوغراف)	*fonoġraf* (فونوغراف)
571. *fora* (فورا)	*fora* (فورا)
572. *forma* (فورمه)	*forma* (فورما)
573. -	*formalite* (فورماليته)
574. -	*formen* (فورمەن)
575. -	*forom* (فوروم)
576. *foroz* (فوروز)	*foroz* (فوروز)
577. *fors* (فورس)	*fors* (فورس)
578. -	*fors majör* (فورس ماژور)
579. *fosfor* (فوسفور)	*fosfor* (فوسفور)
580. *foṭoġraf* (فوطوغراف)	-
581. *foṭoġrafya* (فوطوغرافيا)	*fotoġrafya* (فوتوغرافيا)
582. *foya* (فويه)	*foya* (فويا)
583. -	*fuāye* (فوآيه)
584. *fuçı* (فوچى)	*fiçı* (فيچى)
585. *fulurcin* (فُلورجين)	*fulurcin* (فُلوَرجين)
586. *fulya* (فوليه)	*fulya* (فوليا)

587. *fund* (فوند)	*fund* (فوَند)
588. *funda* (فوندە)	*funda* (فوَندا)
589. *funya* (فونیە)	*funya* (فوَنیا)
590. *furkete* (فورکَتە)	*firkete* (فیرکَتە)
591. -	*futbol* (فوَتبول)
592. -	*fümist* (فؤمیست)
593. -	*fümvar* (فؤمُوار)
594. -	*fürmül* (فؤرمؤل)
G	
595. -	*ġabardin* (غاباردین)
596. -	*ġaf* (غاف)
597. -	*ġala* (غالا)
598. -	*ġalan* (غالان)
599. -	*ġaleri* (غالەری)
600. *ġaleṭa* (غالەطا)	*ġaleṭa* (غالەتا)
601. *ġalon* (غالون) (I)	*ġalon* (غالون) (I-II)
602. -	*ġalvanize* (غالوانیزە)
603. -	*ġalvanometre* (غالُوانومترە)
604. *ġanboṭ* (غانبوط)	*ġanboṭ* (غانبوط)
605. *ġangıren* (غانغِرَن) - *ḳangıren* (قانغِرَن)	*ġangıren* (غانغِرَن)
606. -	*ġaraj* (غاراژ)
607. -	*ġaranti* (غارانتی)
608. -	*ġardenparti* (غاردەنپارتی)
609. -	*ġardfiren* (غاردفِرەن)
610. *ġardiyan* (غاردِیان)	*ġardiyan* (غاردِیان)
611. -	*ġardrob* (غاردُروب)
612. -	*ġarnitür* (غارنیتؤر)

613. -	*ġarnizon* (غارنیزون)
614. -	*ġarson* (غارسون)
615. *ġayda* (غایده)	*ġayda* (غائدا)
616. *ġaz* (غاز) (I)	*ġaz* (غاز) (I-II)
617. *ġaz* (غاز) (II)	-
618. -	*ġazete* (غَزَته)
619. -	*ġazometre* (غازومتره)
620. *ġazöz* (غازوز)	*ġazöz* (غازۆز)
621. *gerdel* (گردَل)	*gerdel* (گردَل)
622. -	*geridon* (گەریدون)
623. -	*gerilla* (گەریللا)
624. -	*getr* (گەتْر)
625. *ġıliserin* (غِلیسَرین)	*ġıliserin* (غلیسَرین)
626. -	*ġıluḳoz* (غِلوَقوز)
627. -	*ġıluten* (غِلوَتَن)
628. -	*ġırafik* (غِرافیك)
629. *ġırafit* (غِرافیت)	*ġırafit* (غِرافیت)
630. -	*ġırafofon* (غِرافوفون)
631. -	*ġırafometre* (غِرافومَتره)
632. *ġıram* (غِرام)	*ġıram* (غِرام)
633. -	*ġıramofon* (غِراموفون)
634. -	*ġıranit* (غِرانیت)
635. -	*ġırev* (غِرەۋ)
636. -	*ġıroġrel* (غِروغْرەل)
637. -	*gidon* (گیدون)
638. -	*gişe* (گیشه)

639. -	*giyotin* (گیيوتين)
640. *ġocuḳ* (غوجوق)	*ġocuḳ* (غوجوق)
641. -	*ġoddam* (غوددام)
642. -	*ġol* (غول)
643. -	*ġolf* (غولف)
644. -	*ġomalaḳa* (غومالاقة)
645. *ġomba* (غُومبه)	*ġomba* (غُومبا)
646. *ġoril* (غوريل)	*ġoril* (غوريل)
647. *gönder* (گوندَر)	*gönder* (گؤندَر)
648. *ġrandi* (غراندی)	*ġrandi* (غِراندی)
649. *ġron* (غرون)	*ġıron* (غِرون)
650. *ġumalastiḳ* (غُومالاستيق)	*ġumalastiḳ* (غُومالاستيق)
651. -	*ġurup* (غُرؤپ)
652. *ġuşa* (غوشه)	*ġuşa* (غۇشا)
653. *gübre* (گؤبره)	*gübre* (گؤبره)
654. *güğerte* (گوگرته)	*güğerte* (گؤگرته)
655. *güğüm* (گوگوم)	*güğüm* (گؤگؤم)
656. *gümrük* (گومروك) - (گُمرُك)	*gümrük* (گؤمرؤك)
657. *günye* (گونيه)	*günye* (گؤنيه)
658. -	*gütaperḳa* (گؤتاپڑقا)
H	
659. -	*hal* (هال)
660. *ẖalaṭ* (خَلاط)	*ẖalaṭ* (خَلاط)
661. -	*hamaḳ* (هاماق)
662. *ẖamsi* (خَمسی)	*ẖamsi* (خَمسی)
663. -	*hanġar* (هانغار)
664. -	*harpa* (هارپا)

665. *ẖartuc* (خَرتوج)	*ẖartuc* (خَرتوج)
666. -	*havana* (هاوانا)
667. -	*hecemonya* (هَجەمونیا)
668. -	*hektar* (هَکتار)
669. -	*helyom* (هَلْیوم)
670. -	*helyosta* (هَلیوستا)
671. *herek* (هَرَك)	*herek* (هَرَك)
672. *heyamola* (هَیامولە)	*heyamola* (هَیامولە)
673. -	*hiyeroġlif* (هییەروغلیف)
674. -	*hokey* (هوکەی)
675. *ẖora* (خورا)	*ẖora* (خورا)
676. -	*hora* (هورا)
677. -	*hordövr* (هوڕدۆڕ)
678. *ẖuni* (خونی) - *huni* (هونی)	*ẖuni* (خۆنی) - *huni* (هۆنی)
679. *ẖuryat* (خوریات)	*ẖuryat* (خۆریات) - *ẖoyrat* (خویرات)
I	
680. *ığrıb* (ایغریب)	*ığrıb* (إیغریب)
681. *ırġat* (ارغات)	*ırġat* (إرغات)
682. *ısḳaça* (اسقاچه)	*ısḳaça* (إسقاچه)
683. *ısḳala* (اسقاله)	*ısḳala* (إسقاله)
684. *ısḳalara* (اسقالَره)	*ısḳalara* (إسقالارا)
685. *ısḳara* (اسقاره)	*ısḳara* (إسقاره)
686. *ısḳarça* (اسقارچه)	*ısḳarça* (إسقارچه)
687. *ısḳarmoz* (اسقارموز)	*ısḳarmoz* (إسقارموز)
688. -	*ısḳarṭa* (إسقارطه)
689. *ıstaḳos* (استاقوس)	*ıstaḳos* (إستاقوس)
690. *ıstampa* (استامپه)	*ıstampa* (إستامپا)

İ	
691. -	*ideal* (ایده‌آل)
692. -	*idealist* (ایده‌آلیست)
693. -	*idealizme* (ایده‌آلیزمه)
694. -	*ideoloġ* (ایده‌اولوغ)
695. -	*ideoloji* (ایده‌اولوژی)
696. -	*idil* (ایدیل)
697. -	*idrofil* (ایدروفیل)
698. -	*idrojen* (ایدروژه‌ن)
699. -	*idroterapi* (ایدروته‌راپی)
700. -	*iġrosḳop* (ایغروسقوپ)
701. -	*iḳtiyol* (ایقتیول)
702. *imbat* (ایمبات)	*imbat* (ایمبات)
703. *imparaṭor* (ایمپراطور)	*imparaṭor* (ایمپراطور)
704. *imparaṭoriçe* (ایمپراطوریچه)	-
705. -	*inisiyativ* (اینیسیاتیو)
706. -	*inisiye* (اینیسیه)
707. -	*ipeḳa* (ایپه‌قا)
708. -	*ipnotize* (ایپنوتیزه)
709. -	*ipnotizme* (ایپنوتیزمه)
710. -	*ipnoz* (ایپنوز)
711. -	*ipodrom* (ایپودروم)
712. -	*ipoḳondiri* (ایپوقوندری)
713. -	*ipopotam* (ایپوپوتام)
714. *ipsid* (ایپسید)	*ipsid* (ایپسید)
715. -	*irriġatör* (ایرریغاتور)
716. *isbir* (ایسبیر)	*isbir* (ایسبیر) - *ispir* (ایسپیر)

717. *isfinḳs* (إسفينقس)	*isfinḳs* (إسفينقُس)
718. *isḳanbil* (اسقانبيل)	*isḳanbil* (إسقانبيل)
719. *isḳandil* (اسقانديل)	*isḳandil* (إسقانديل)
720. *isḳaparma* (إسقاپارمه)	*isḳaparma* (إسقاپارمه)
721. *isḳarlat* (اسقَرلات)	*isḳarlat* (إسقَرلات)
722. *isḳarpin* (إسقارپين)	*isḳarpin* (إسقارپين)
723. *isḳarṣo* (إسقارصو)	*isḳarṣo* (إسقارصو)
724. *iskele* (إسكله)	*iskele* (إسكله)
725. *iskelet* (إسْكَلَت)	*iskelet* (إسكَلَت)
726. *iskemle* (إسكمله)	*iskemle* (إسكمله)
727. *iskete* (إسكته)	*iskete* (إسكته)
728. *isḳonṭa* (إسقونطه)	*isḳonṭa* (إسقونطه)
729. *isḳorbüt* (إسقوربوت)	*isḳorbüt* (إسقوربۈت)
730. *isḳorpit* (إسقورپيت)	*isḳorpit* (إسقورپيت)
731. *isḳumri* (إسقومری)	*usḳumri* (أسقۇمری)
732. -	*isḳurçuna* (إسقۇرچۇنه)
733. -	*ispanyolet* (إسپانيولەت)
734. *ispati* (إسپاتی)	*ispati* (إسپاتی)
735. *ispazmoz* (إسپازموز)	*ispazmoz* (إسپازموز)
736. *ispençiyar* (إسپَنچيار)	*ispençiyar* (إسپَنچيار)
737. *ispermaçet* (إسپَرماچَت)	*ispermaçet* (إسپَرماچَت)
738. *ispinoz* (إسپينوز)	*ispinoz* (إسپينوز)
739. *ispirit* (إسپيريت)	*ispirit* (إسپيريت)
740. *ispiritizma* (إسپيريتيزمه)	*ispiritizma* (إسپيريتيزمه)
741. -	*ispiritüalist* (إسپيرتۈآليست)
742. -	*ispiritüalizme* (إسپيريتۈآليزمه)

743. -	*ispiritüel* (إسپيريتوأل)
744. *ispirto* (اسپيرتو)	*ispirto* (إسپيرتو)
745. *ispitalya* (اسپتاليا)	*ispitalya* (إسپِتاليه)
746. -	*ispontane* (إسپونتانه)
747. *istalaġmit* (إستَلاغميت)	*istalaġmit* (إستَلاغميت)
748. *istalaḳtit* (إستَلاقتيت)	*istalaḳtit* (إستَلاقتيت)
749. *istasyon* (إستاسيون)	*istasyon* (إستاسيون)
750. -	*istatistiḳ* (إستاتيستيق)
751. -	*istatü* (إستاتو)
752. *istavrit* (إستاوريت)	*istavrit* (إستاوريت)
753. *istavroz* (إستاوروز)	*istavroz* (إستاوروز)
754. -	*istearin* (إستهآرين)
755. *istenoġrafya* (إستهنوغرافيا)	*istenoġrafya* (إستهنوغرافيا)
756. *istereosḳop* (إستهرهاوسقوپ)	*istereosḳop* (إستهرهاوسقوپ)
757. *istereotipi* (إستهرهاوتيپي)	*istereotipi* (إستهرهاوتيپي)
758. -	*isteri* (ايستهري)
759. -	*isterik* (ايستهريك)
760. -	*isterilize* (إستهريليزه)
761. -	*isterlin* (إسترلين)
762. *istif* (إستيف)	*istif* (إستيف)
763. *istim* (إستيم) - *islim* (إسليم)	*istim* (إستيم) - *islim* (إسليم)
764. *istimare* (إستيماره)	*istimare* (إستيماره)
765. *istimator* (إستيماتور)	*estimatör* (أستيماتور)
766. *istimboṭ* (إستيمبوط)	*istimboṭ* (إستيمبوت)
767. -	*istinġa* (إستِنغه)
768. *istiridye* (إستريديه)	*istiridye* (إستِريديه)

769. *istoc* (إستوج)	*üstuc* (أستۈج)
770. -	*istoisizme* (إستوايسيزمه)
771. -	*istor* (إستور)
772. *istrongilo* (إسترونكيلو)	*istrongilo* (إسترونكيلو)
773. *istüpü* (إشتوپو)	*üstüpü* (أستۈپۈ) - *isturpe* (إستۈرپه) (I-II)
774. *işporța* (إشپورطه)	*işporța* (إشپورطه)
775. *iyod* (ايود)	*iyod* (ايود)
776. *izbandid* (إزباندید)	*izbandid* (إزباندید)
777. *izbe* (ايزبه)	*izbe* (ايزبه)
778. *izmarid* (ازمارید)	*izmarid* (إزمارید)
779. *izmavla* (ازماوله)	*izmavla* (إزماوله)
J	
780. *jandarma* (ژاندارمه)	*jandarma* (ژاندارمه)
781. -	*jardiniyer* (ژاردینییەر)
782. -	*jelatin* (ژەلاتین)
783. -	*jeneratör* (ژەنەراتور)
784. -	*jeodezi* (ژەاودەزی)
785. -	*jeoloji* (ژەاولوژی)
786. -	*jest* (ژەسْت)
787. *jurnal* (ژورنال)	*jurnal* (ژۇرنال)
788. *jüjķomiser* (ژوژقومیسَر)	*jüjķomiser* (ژۇژقومیسَر)
789. *jüri* (ژوری)	*jüri* (ژۇری)
K	
790. -	*ķaban* (قابان)
791. *ķabine* (قابینه)	*ķabine* (قابینه)
792. *ķablo* (قابلو)	*ķablo* (قابلو)
793. -	*ķabotaj* (قابوتاژ)

794. -	*ķaçarola* (قاچارولا)
795. -	*ķadastıra* (قاداسترا)
796. -	*ķadavra* (قاداورا)
797. *ķadırġa* (قادِرغه)	*ķadırġa* (قادِرغه) - (قَدِرغه)
798. -	*ķadrat* (قادرات)
799. *ķadril* (قَدريل)	*ķadril* (قادريل)
800. -	*ķafein* (قافهاين)
801. -	*ķafeşantan* (قافهشانتان)
802. *ķaķao* (قاقاؤ)	*ķaķao* (قاقاؤ)
803. *ķalafon* (قَلافون)	*ķalafon* (قَلافون)
804. *ķalaş* (قالاص) - (قَلاص)	*ķalaş* (قالاص) - (قَلاص)
805. *ķalçın* (قالچين)	*ķalçın* (قالچين)
806. *ķaldırım* (قالديريم)	*ķaldırım* (قالديريم)
807. *ķalembek* (قَلَمبَك)	*ķalembek* (قَلَمبَك)
808. *ķalevre* (قالَوره)	*ķalevre* (قالَؤره)
809. *ķalfat* (قالفات)	*ķalafat* (قالافات)
810. *ķalibre* (قالِبره)	*ķalibre* (قالِبره)
811. *ķalinos* (قالينوس)	*ķalinos* (قالينوس)
812. -	*ķalomel* (قالومَل)
813. -	*ķalori* (قالورى)
814. *ķalorifer* (قالوريفَر)	*ķalorifer* (قالوريفَر)
815. *ķaloş* (قالوش) - *ġaloş* (غالوش)	*ķaloş* (قالوش)
816. *ķalsyom* (قالسيوم)	*ķalsyom* (قالسِيوم)
817. *ķalyon* (قاليون)	*ķalyon* (قاليون)
818. -	*ķamarilla* (قاماريللا)
819. *ķambiyal* (قامبِيال)	*ķambiyal* (قامبِيال)

820. *ķambiyo* (قامبیو)	*ķambiyo* (قامبیو)
821. -	*ķamelya* (قامَلیا)
822. *ķamineto* (قامینەتو)	*ķamineto* (قامینەتو)
823. -	*ķampana* (قامپانا)
824. -	*ķampavnd* (قامپاوئد)
825. *ķamra* (قامرە) - *ķamara* (قَمارە)	*ķamara* (قامارا) - (قَمارە)
826. *ķamrot* (قامروت)	*ķamarot* (قاماروت)
827. -	*ķamyon* (قامْیون)
828. *ķana* (قانە)	*ķana* (قانا)
829. *ķanal* (قَنال) - (قانال)	*ķanal* (قانال) - (قَنال)
830. -	*ķanalizasyon* (قانالیزاسیون)
831. *ķanape* (قاناپە) - (قَنایە)	*ķanape* (قاناپە)
832. *ķanarya* (قَناریە) - (قاناریە)	*ķanarya* (قاناریا)
833. *ķanata* (قَناتە)	*ķanata* (قَناتەْ)
834. *ķanaviça* (قَناویچە)	*ķanaviça* (قاناویچەْ) - (قَناویچە)
835. -	*ķanay* (قاناى)
836. *ķanca* (قانجە)	*ķanca* (قانجەْ)
837. *ķançelar* (قانچَلار)	*ķançelar* (قانچَلار)
838. *ķançelarya* (قانچَلاریە)	-
839. *ķanġal* (قانغال) - (قَنغال)	*ķanġal* (قانغال)
840. -	*ķano* (قانو)
841. *ķanṭaron* (قَنطارون)	*ķanṭaron* (قَنطارون)
842. -	*ķantin* (قانتین)
843. -	*ķap* (قاپ)
844. *ķapaniçe* (قَپانیچە)	*ķapanice* (قَپانیجە)
845. -	*ķapitalist* (قاپیتالیست)

846. -	*ḳapitone* (قاپیتونه)
847. -	*ḳapitülasyon* (قاپیتولاسیون)
848. -	*ḳaporta* (قاپورتا)
849. *ḳapot* (قاپوت) (I)	*ḳapot* (قاپوت) (I-II)
850. *ḳapsül* (قاپسول)	*ḳapsül* (قاپسؤل)
851. *ḳapudan* (قَپودان)	*ḳapudan* (قَپودان)
852. *ḳapusḳa* (قاپوسقه) - (قَپوسقه)	*ḳapusḳa* (قاپوَسقه)
853. *ḳarabina* (قارابینه)	*ḳarabina* (قارابینه)
854. *ḳaraḳoncılos* (قَرەقونجِلوس)	-
855. -	*ḳaraḳter* (قاراقتَر)
856. *ḳaramandula* (قارامَندوله)	*ḳaramandula* (قارامَندوله)
857. -	*ḳarambol* (قارامبول)
858. -	*ḳaranfil* (قَرَنفیل)
859. *ḳarantina* (قَرانتینه)	*ḳarantina* (قَرانتینهٔ)
860. *ḳaravana* (قَراوانه)	*ḳaravana* (قَراوانهٔ)
861. *ḳaravele* (قَراوَله)	*ḳarevle* (قارەوله)
862. *ḳaravide* (قَراویده)	*ḳaravide* (قَراویده)
863. *ḳarbon* (قاربون)	*ḳarbon* (قاربون)
864. *ḳarbon* (قاربون)	*ḳarbon* (قاربون)
865. -	*ḳarbon* (قاربون)
866. -	*ḳarbonat* (قاربونات)
867. -	*ḳarbüratör* (قاربۆراتۆر)
868. -	*ḳardinal* (قاردینال)
869. -	*ḳardiyaḳ* (قاردیاق)
870. -	*ḳare* (قاره)
871. -	*ḳarfiçe* (قارفیچه)

872. -	*ķargȯobot* (قارغوبوت)
873. -	*ķaridis* (قاريديس)
874. -	*ķariķatür* (قاريقاتۏر)
875. *ķarina* (قارينه)	*ķarina* (قارينا)
876. -	*ķariyer* (قاريير)
877. -	*ķarķas* (قارقاس)
878. *ķarnaval* (قَرناوال)	*ķarnaval* (قَرناوال)
879. *ķaroça* (قاروچه)	*ķaroça* (قاروچا)
880. *ķart* (قارت)	*ķart* (قارت)
881. -	*ķartoġraf* (قارتوغراف)
882. -	*ķarton* (قارتون)
883. *ķaryola* (قاريوله)	*ķaryola* (قارْيولهْ)
884. *ķaṣa* (قاصه)	*ķaṣa* (قاصهْ)
885. *ķaṣatura* (قَصاتوره)	*ķaṣatura* (قَصاتۏره)
886. -	*ķasket* (قاسكەت)
887. -	*ķastanyet* (قاستانْيەت)
888. *ķaşar* (قاشَر) - *ķışar* (قِشَر)	*ķaşar* (قاشَر)
889. *ķaşķaval* (قاشقاوال)	*ķaşķaval* (قاشقاوال)
890. *ķaşmir* (قاشمير)	*ķaşmir* (قاشمير)
891. *ķataķulli* (قَتاقوللى)	*ķataķulli* (قاتاقۏللى)
892. -	*ķatalepsi* (قاتالەپسى)
893. *ķaṭana* (قَطَنه)	*ķaṭana* (قَطَنه)
894. -	*ķatedral* (قاتەدرال)
895. -	*ķatod* (قاتود)
896. *ķavala* (قَواله)	*ķavala* (قَواله)
897. *ķavaliye* (قَواليه)	*ķavaliye* (قَواليه)

898. *ḳavaliyer* (قَواليير)	*ḳavaliyer* (قَواليير)
899. -	*ḳavança* (قاوانچهٔ)
900. *ḳavanoz* (قَوانوز)	*ḳavanoz* (قاوانوز)
901. *ḳavasya* (قَواسيه)	*ḳavasya* (قَواسيه)
902. *ḳavaṭa* (قاواطه)	*ḳavaṭa* (قاواطه)
903. *ḳavaṭa* (قَواطه)	*ḳavaṭa* (قَواطه)
904. -	*ḳazein* (قازهاين)
905. -	*ḳazemat* (قازهمات)
906. *ḳazino* (قازينو)	*ġazino* (غازينو)
907. *ḳazmir* (قازمير)	*ḳazmir* (قازمير)
908. *kebe* (كَبه)	*kebe* (كَبه)
909. *kefal* (كَفال)	*kefal* (كَفال)
910. *kenevir* (كَنوير)	*kenevir* (كَنوير)
911. -	*kerata* (كَراتا)
912. *keremit* (كَرميت)	*keremit* (كَرميت)
913. *kerempe* (كَرمپه)	*kerempe* (كَرمپه)
914. *kerevet* (كَروَت)	*kerevet* (كَروَت)
915. *kerte* (كَرته)	*kerte* (كَرته)
916. *kestane* (كَستانه)	*kestane* (كَستانه)
917. -	*kestel* (كَشتَل)
918. -	*ḳılasiḳ* (قِلاسيك)
919. -	*ḳılasör* (قِلاسور)
920. -	*ḳılavn* (قِلاوُن)
921. -	*ḳılik* (قِليك)
922. -	*ḳılinik* (قِلينيك)
923. -	*ḳılişe* (قِليشه)

924. *ḳıloroform* (قلوروفورم)	*ḳıloroform* (قلوروفورم)
925. *ḳınaḳına* (قیناقینا) - *kina* (کینا)	*ḳınaḳına* (قیناقینا)
926. *ḳıral* (قرال)	*ḳıral* (قرال)
927. *ḳıraliçe* (قرالیچه)	*ḳıraliçe* (قرالیچه)
928. -	*ḳırampon* (قرامپون)
929. *ḳıranta* (قرانته) - (قیرانته)	*ḳıranta* (قرانتهٔ) - (قیرانتهٔ)
930. -	*ḳıredi* (قره‌دی)
931. -	*ḳıredo* (قره‌دو)
932. -	*ḳırematoryom* (قره‌ماتوریوم)
933. -	*ḳıreozot* (قره‌اوزوت)
934. -	*ḳırep* (قره‌پ)
935. *ḳırmṭırṭır* (قرمطیر)	*ḳırımṭarṭar* (قریمطَرطَر)
936. -	*ḳıriket* (قریکَت)
937. -	*ḳıristal* (قریستال)
938. -	*ḳıriz* (قریز)
939. -	*ḳırizantem* (قریزانته‌م)
940. -	*ḳıroki* (قروکی)
941. *ḳırom* (قروم)	*ḳırom* (قروم)
942. *ḳıronometre* (قرونومَتره)	*ḳıronometre* (قرونومَتره)
943. *kiḫle* (کیخله)	*kiḫle* (کیخله)
944. *kik* (کیك)	*kik* (کیك)
945. -	*kinin* (کینین)
946. *kirizma* (کریزمه)	*kirizma* (کریزمه)
947. -	*kitara* (کیتارا)
948. *ḳlor* (قلور)	*ḳlor* (قلور)
949. *ḳlöb* (قلوب)	*ḳılöb* (قلوَب)

950. *ḳobalt* (قوبالت)	*ḳobalt* (قوبالْت)
951. -	*ḳobay* (قوبای)
952. -	*ḳoçaç* (قوچاچ)
953. -	*ḳoçan* (قوچان)
954. *ḳoçi* (قوچی)	*ḳoçi* (قوچی)
955. -	*ḳodein* (قودەاین)
956. *ḳodes* (قودَس)	*ḳodes* (قودَس)
957. *ḳofana* (قوفانا)	*ḳofana* (قوفانا)
958. *ḳoḳ* (قوق)	*ḳoḳ* (قوق)
959. *ḳoḳa* (قوقه)	-
960. -	*ḳoḳa* (قوقا)
961. -	*ḳoḳain* (قوقااین)
962. -	*ḳoḳard* (قوقارد)
963. -	*ḳoket* (قوکَت)
964. *ḳoḳona* (قوقونه)	*ḳoḳona* (قوقونا)
965. *ḳoḳoroz* (قوقوروز)	*ḳoḳoroz* (قوقوروز)
966. -	*ḳoḳot* (قوقوت)
967. *ḳola* (قوله)	*ḳola* (قولە)
968. -	*ḳolec* (قولەج)
969. *ḳolera* (قولَرا)	*ḳolera* (قولَرا)
970. -	*ḳolleksiyon* (قوللَکسییون)
971. -	*ḳollektivizme* (قوللَکتیویزمه)
972. -	*ḳollektör* (قوللَکتۆر)
973. *ḳoloçḳa* (قولوچقه) - (قُلوچقه)	*ḳoloçḳa* (قولوچقە)
974. *ḳolodyom* (قولودیوم)	*ḳolodyom* (قولودیوم)
975. -	*ḳolon* (قولون)

976. -	*ķoloni* (قولونی)
977. *ķoloridye* (قولوریدیه)	*ķoloridye* (قولوریدیه)
978. -	*ķolosal* (قولوسال)
979. *ķolyoz* (قولیوز)	*ķolyoz* (قولیوز)
980. *ķolza* (قولزه)	*ķolza* (قولزا)
981. -	*ķoma* (قوما)
982. *ķomanda* (قوماندا)	*ķomanda* (قوماندا)
983. *ķomandan* (قوماندان) - *ķomandar* (قوماندار)	*ķomandan* (قوماندان)
984. *ķomandarya* (قوماندارىه)	*ķomandarya* (قوماندارىه)
985. -	*ķomandit* (قوماندیت)
986. -	*ķombinezon* (قومبینەزون)
987. *ķomedya* (قومَدیه)	*ķomedya* (قومَدْیا)
988. -	*ķomik* (ڤومیك)
989. *ķomiser* (قومیسَر)	*ķomiser* (قومیسَر)
990. *ķomisyon* (قومیسیون)	*ķomisyon* (قومیسیون)
991. *ķomite* (قومیته) (I-II)	*ķomite* (قومیته) (I-II)
992. -	*ķomod* (قومود)
993. -	*ķomodor* (قومودور)
994. *ķompanya* (قومپانیا)	*ķompanya* (قومپانیا)
995. *ķompas* (قومپاس)	*ķompas* (قومْپاس)
996. -	*ķompile* (قومپِله)
997. -	*ķompiliman* (قومپِلیمان)
998. -	*ķompilo* (قومپِلو)
999. -	*ķompires* (قومپِرەس)
1000. -	*ķompot* (قومْپوت)

1001. -	*ḳompozitör* (قومپوزیتۆر)
1002. -	*ḳomünist* (قومۈنیستْ)
1003. -	*ḳomünizme* (قوومۈنیزمه)[20]
1004. -	*ḳomütatör* (قومۈتاتۆر)
1005. *ḳoncolos* (قونجولوس)	*ḳoncolos* (قونجولوس)
1006. *ḳondra* (قوندره)	*ḳondura* (قوندُرهٔ)
1007. -	*ḳonfederasyon* (قونفەدەراسیون)
1008. *ḳonferans* (قونفَرانس)	*ḳonferans* (قونفَرانْس)
1009. -	*ḳonfetti* (قونفەتتی)
1010. -	*ḳonfor* (قونفور)
1011. *ḳonġıre* (قونغره)	*ḳonġıre* (قونغره)
1012. *ḳonişmento* (قونشِمَنتو)	*ḳonoşmento* (قونُشمَنتو)
1013. -	*ḳonser* (قونسَر)
1014.	*ḳonservatvar* (قونسَرواتْوار)
1015. -	*ḳonserve* (قونسَروه)
1016. -	*ḳonsiyans* (قونسیيانس)
1017. *ḳonsol* (قونسول)	*ḳonsol* (قونسول)
1018. *ḳonsolide* (قونسولیده)	*ḳonsolide* (قونسولیده)
1019. *ḳonsolos* (قونسُلوس)	*ḳonsolos* (قونسُلوس)
1020. *ḳonsolto* (قونسولتو)	*ḳonsolto* (قونسولتو)
1021. -	*ḳonsomasyon* (قونسوماسیون)
1022. -	*ḳonsorsiyom* (قونسورسییوم)
1023. -	*ḳonspirasyon* (قونشپیراسیون)
1024. *ḳont* (قونت)	*ḳont* (قونت)
1025. -	*ḳontaḳ* (قونتاق)

[20] YTL'de madde bu şekilde *ḳomünirme* olarak kaydedilmiştir. Anlamına da bakarak bu maddede bir baskı hatası olduğunu ve kelimenin *ḳomünizme* olması gerektiğini düşündük.

1026. *ḳontes* (قونتَس)	*ḳontes* (قونتَس)
1027. *ḳonṭıra* (قونطِره)	*ḳonṭıra* (قونِترا)
1028. *ḳontoş* (قونتوش)	*ḳontoş* (قونتوش)
1029. -	*ḳontör* (قونتۆر)
1030. *ḳonṭraṭo* (قونطراطو)	*ḳontırato* (قونِتراتو)
1031. *ḳontrol* (قونترول)	*ḳontırol* (قونِترول)
1032. -	*ḳonvansiyonel* (قونوانسیيونَل)
1033. *ḳonyaḳ* (قونياق)	*ḳonyaḳ* (قونياق)
1034. -	*ḳooperatif* (قواوپەراتیف)
1035. -	*ḳopal* (قوپال)
1036. *ḳopça* (قوپچه)	*ḳopça* (قوپچه)
1037. -	*ḳopil* (قوپِيل)
1038. -	*ḳoponaki* (قوپوناکی)
1039. *ḳopoy* (قوپوی)	*ḳopoy* (قوپوی)
1040. *ḳopye* (قوپيه)	*ḳopye* (قوپْيه)
1041. *ḳordele* (قوردَله)	*ḳordele* (قوردَله)
1042. *ḳordon* (قوردون)	*ḳordon* (قوردون)
1043. -	*ḳoridor* (قوريدور)
1044. *ḳorniç* (قورنيچ)	*ḳorniş* (قورنيش)
1045. *ḳorno* (قورنو)	*ḳorno* (قورنو)
1046. -	*ḳorom* (قوروم)
1047. *ḳorse* (قورسه)	*ḳorse* (قورسه)
1048. *ḳorvet* (قوروَت)	*ḳorvet* (قوروَت)
1049. *ḳostüm* (قوستوم)	*ḳostüm* (قوستۆم)
1050. -	*ḳota* (قوته)
1051. -	*ḳoterize* (قوتەریزه)

1052. -	*ḳotlet* (قوتلَت)
1053. -	*ḳoton* (قوتون)
1054. *ḳotra* (قوترە)	*ḳotra* (قوترا)
1055. -	*ḳozmetik* (قوزمەتيك)
1056.	*ḳozmoġoni* (قوزموغونى)
1057. *ḳozmoġrafya* (قوزموغرافيا)	*ḳozmoġrafya* (قوزموغرافيا)
1058. -	*ḳozmoloji* (قوزمولوژى)
1059. -	*ḳozmopolit* (قوزموپوليت)
1060. *körfez* (كۆرفَز)	*körfez* (كۆرفَز)
1061. -	*ḳrismös* (قريسمۆس) - *ḳırismös* (قيريسمۆس)
1062. -	*ḳritik* (قريتيك)
1063. -	*ḳruvazör* (قرۇوازۆر)
1064. *ḳuḳa* (قوقا)	*ḳuḳa* (قۆقا)
1065. -	*ḳuḳla* (قۆقلا)
1066. *ḳuḳulete* (قوقولَته)	*ḳuḳulete* (قۆقولَته)
1067. *ḳuḳulya* (قوقوليه)	*ḳuḳulya* (قۆقولیهٔ)
1068. *ḳuḳumav* (قوقوماو)	*ḳuḳumav* (قۆقۆماۋ)
1069. -	*ḳulis* (قۆليس)
1070. -	*ḳulḳas* (قُلقاس)
1071. -	*ḳulvar* (قۆلوار)
1072. *ḳundoḳtor* (قوندوقتور)	*ḳundoḳtor* (قۆندوقتور)
1073. *ḳupa* (قوپه)	*ḳupa* (قۆپا)
1074. *ḳupe* (قوپه)	*ḳupe* (قۆپه)
1075. *ḳupon* (قوپون)	*ḳupon* (قۆپون)
1076. -	*ḳurtiye* (قۆرتيیه)
1077. *ḳuṭi* (قوطى)	*ḳuṭu* (قۆطۇ)

1078. -	*ḳuzen* (قۇزەن)
1079. -	*ḳuzin* (قۇزين)
1080. *küfe* (كۈفه)	-
1081. -	*külot* (كۈلوت)
1082. -	*kült* (كۈلْت)
1083. -	*kültür* (كۈلتۈر)
1084. -	*külüstür* (كۈلۈستۈر)
1085. *kümes* (كۈمَس)	*kümes* (كۈمَس)
1086. *küpeşte* (كۈپَشته)	*küpeşte* (كۈپَشته)
1087. -	*küraso* (كۈراسو)
1088. -	*kürtaj* (كۈرتاژ)
L	
1089. *labada* (لاباده)	*labada* (لابادهٔ)
1090. -	*laboratvar* (لابوراتۋار)
1091. *laḥana* (لَخَنه)	*laḫna* (لَخنهٔ)
1092. *lahuraki* (لاهوراكى)	*lahuraki* (لاهوراكى)
1093. -	*laik* (لائيك)
1094. *laḳ* (لاق)	-
1095. *lak* (لاك)	*lak* (لاك)
1096. *lakerda* (لاكَرده)	*lakerda* (لاكَردهٔ)
1097. -	*laḳsatif* (لاقساتيف)
1098. *lalanġa* (لالانغه)	*lalanġa* (لالانغهٔ)
1099. *lama* (لامه) (I)	*lama* (لامهٔ) (I-II)
1100. *lamba* (لامبه) (I)	*lamba* (لامبهٔ) (I-II)
1101. -	*lampasa* (لامپاسا)
1102. *lando* (لاندو)	*lando* (لاندو)
1103. -	*landtaġ* (لاندتاغ)

1104. -	*landver* (لاندُوەر)
1105. -	*lanolin* (لانولين)
1106. -	*lanskene* (لانسكەنە)
1107. -	*lanto* (لانتو)
1108. -	*lav* (لاڤ)
1109. -	*lava* (لاوا)
1110. -	*lavabo* (لاوابو)
1111. *lapina* (لاپينە)	*lapina* (لاپينە)
1112. -	*lapsüs* (لاپسۆس)
1113. -	*largo* (لارغو)
1114. *lastik* (لاستيك)	*lastik* (لاستيك)
1115. *laşķa* (لاشقە)	*laşķa* (لاشقة)
1116. *laṭa* (لاطە) (I)	*laṭa* (لاطە) (I)
1117. -	*lateznis* (لاتەزنيس) - *tenis* (تەنيس)
1118. *lavanṭa* (لاوانطە)	*lavanṭa* (لاوانطة)
1119. *lavṭa* (لاۆطە) (I-II)	*lavṭa* (لاۆطە) (I-II)
1120. *lazarto* (لازارتو)	*lazareto* (لازارەتو)
1121. -	*lesepase* (لەسەپاسە)
1122. -	*letarji* (لەتارژی)
1123. -	*levanten* (لَوانتەن)
1124. *levend* (لَوَند)	*levend* (لَوَنْد)
1125. *levrek* (لَوَرَك)	*levrek* (لَوْرَك)
1126. -	*leydi* (لەيدی)
1127. *libre* (ليبرە)	*libre* (ليبرە)
1128. -	*lider* (ليدەر)
1129. -	*lignit* (ليگنيت)

1130. -	*lik* (ليك)
1131. -	*likit* (ليكيت)
1132. *liḳorinoz* (ليقورينوز)	*liḳorinoz* (ليقورينوز)
1133. -	*likör* (ليكور)
1134. *liman* (ليمان)	*liman* (ليمان)
1135. *limonaṭa* (ليموناطه)	*limonaṭa* (ليموناطه)
1136. -	*linḳoz* (لينقوز)
1137.	*linoleom* (لينولهاوم)
1138. -	*linotip* (لينوتيپ)
1139. *lipari* (ليپارى)	*lipari* (ليپارى)
1140. *lipsḳa* (ليپسقه)	*lipisḳa* (لِيپِسْقه)
1141. *lipsos* (ليپسوس)	*lipsos* (ليپسوس)
1142. *lira* (ليرا)	*lira* (ليرا)
1143. -	*lisans* (ليسانس)
1144. *liṣarġos* (ليثارغوس)	-
1145. -	*lise* (ليسه)
1146. *litoġrafya* (ليتوغرافيا)	*litoġrafya* (ليتوغرافيا)
1147. *litre* (ليتره)	*litre* (ليتره)
1148. -	*lizol* (ليزول)
1149. *loca* (لوجه)	*loca* (لوجة) - *lonca* (لونجه)
1150. -	*lodanom* (لودانوم)
1151. *lodos* (لودوس)	*lodos* (لودوس)
1152. *loġaritme* (لوغاريتمه)	*loġaritme* (لوغاريتمه)
1153. *loġofet* (لُغوفَت)	*loġofet* (لُغوفَت)
1154. *loḫuṣa* (لُخوصه)	*laḫuṣa* (لَخوَصه)
1155. *loḳanṭa* (لوقَنطه)	*loḳanṭa* (لوقَنطه)

1156. -	*loḳ avt* (لوق آوت)
1157. -	*loḳomobil* (لوقوموبيل)
1158. -	*loḳomotif* (لوقوموتيف)
1159. *lombar* (لومبار)	*lombar* (لومْبار)
1160. *lomboz* (لومبوز)	*lomboz* (لومْبوز)
1161. -	*lordmer* (لوردمَر)
1162. *lostarya* (لوستاريه)	*lostarya* (لوستاريهٔ)
1163. -	*lostıromo* (لوستِرومو)
1164. -	*losyon* (لوسيون)
1165. *lustıro* (لوستِرو)	*lustıro* (لوَستِرو)
1166. *lüfer* (لوفَر)	*lüfer* (لوْفَر)
1167. -	*lüks* (لوْكَس)
M	
1168. -	*maç* (ماچ)
1169. *maçuna* (ماچونه)	*maçuna* (ماچوَنه)
1170. *madam* (مادام)	*madam* (مادام)
1171. *madampol* (مادامپول)	*madampol* (مادامپول)
1172. -	*madmazel* (مادمازەل)
1173. *maġnezya* (مَغنَزيا)	*maġnezya* (مَغنَزيا)
1174. *maġnezyom* (مَغنَزيوم)	*maġnezyom* (مَغنَزيوم)
1175. *mağaza* (مَغازه)	*mağaza* (مَغازهٔ)
1176. *mahun* (ماهون)	*mahun* (ماهوَن)
1177. *mahunya* (ماهونيا)	*mahunya* (ماهوَنيا)
1178. -	*maḳarna* (مَقارنهٔ)
1179. -	*maḳfarlan* (ماقفارلان)
1180. *makina* (ماكينه)	*makina* (ماكينهٔ)
1181. -	*makiyaj* (ماكيياژ)

1182. -	*makiyavelizme* (ماکیاوەلیزمە)
1183. -	*malantandü* (مالانتاندۆ)
1184. -	*malarya* (مالاریا)
1185. -	*maldon* (مالدون)
1186. *manastır* (مَناستِر)	*manastır* (مَناستِر)
1187. *manca* (مانجە)	*manca* (مانجۀ)
1188. -	*mancana* (مانجانە)
1189. -	*manda* (ماندا)
1190. *mandal* (ماندال)	*mandal* (ماندال)
1191. *mandalina* (ماندالینە)	*mandalina* (ماندالینۀ)
1192. -	*mandapost* (ماندا پوست)
1193. *mandaren* (ماندارَن)	*mandaren* (ماندارَن)
1194. -	*mandater* (ماندائر)
1195. *mandıra* (ماندِرە)	*mandıra* (ماندِرا)
1196. *mandolin* (ماندولین)	*mandolin* (ماندولین)
1197. *manevra* (مانۆرە)	*manevra* (مانۆرە)
1198. *manġanez* (مانغانَز)	*manġanez* (مانغانَز)
1199. *manifatura* (مانیفاتورە)	*manifatura* (مانیفاتۆرە)
1200. *manifesto* (مانیفَستو)	*manifesto* (مانیفَستو)
1201. *maniķa* (مانیقە)	*maniķa* (مانیقۀ)
1202. -	*manikür* (مانیکۆر)
1203. -	*manipülasyon* (مانیپۆلاسیون)
1204. -	*manipülatör* (مانیپۆلاتۆر)
1205. *manivela* (مانیوَلە)	*manivela* (مانیوَلە)
1206. -	*manken* (مانکەن)
1207. *manolya* (مَانولیا)	*manolya* (مانولیا)

1208. -	*manşon* (مانشون)
1209. *manṭar* (مانطار)	*manṭar* (مانطار) - (مَنطار)
1210. -	*manti* (مانتی)
1211. -	*mantilya* (مانتیلیه)
1212. *mantin* (مانتین)	*mantin* (مانتین)
1213. *manto* (مانتو)	*manto* (مانتو)
1214. *manya* (مانیا)	*manya* (مانیا) - *mani* (مانی)
1215. -	*manyaḳ* (مانیاق)
1216. -	*manyetizme* (مانیەتیزمه)
1217. -	*manyetizör* (مانیەتیزۆر)
1218. -	*manyeto* (مانیەتو)
1219. -	*manyezi* (مانیەزی)
1220. -	*manyeziyom* (مانیەزییوم)
1221. *marangġoz* (مارانغوز)	*marangġoz* (مارانغوز)
1222. -	*mareşal* (مارەشال)
1223. -	*marġarin* (مارغارین)
1224. *marḳa* (مارقه)	*marḳa* (مارقه)
1225. -	*marmelad* (مارمەلاد)
1226. -	*maroken* (ماروکَن)
1227. -	*marşandiz* (مارشاندیز)
1228. *mart* (مارت)	*mart* (مارْت)
1229. *martı* (مارتی)	*martı* (مارتی)
1230. *marul* (ماروول)	*marul* (ماروَل)
1231. -	*marya* (ماریة)
1232. *maṣa* (ماصه)	*maṣa* (ماصه)
1233. -	*masaj* (ماساژ)

1234. -	*masif* (ماسیف)
1235. *masti* (ماستی)	*masti* (ماستی)
1236. *mastiḳa* (ماستیقه)	*mastiḳa* (ماستیقهٔ)
1237. -	*mat* (مات)
1238. -	*materiyalizme* (ماتەریالیزمه)
1239. -	*matine* (ماتینه)
1240. -	*matris* (ماتریس)
1241. *maydanos* (مایدانوس)	*maydanos* (مایدانوس)
1242. *mayıs* (مایِس)	*mayıs* (مایِس)
1243. *mayna* (ماینا)	*mayna* (مائِنا)
1244. -	*mayo* (مایو)
1245. *mazġal* (مازغال)	*mazġal* (مازغال)
1246. -	*mazurḳa* (مازوَرقا)
1247. -	*mazut* (مازوَت)
1248. *meç* (مَچ)	*meç* (مَچ)
1249. -	*mediyom* (مەدییوم)
1250. -	*medoḳ* (مەدوق)
1251. -	*mehrace* (مَهراجه)
1252. -	*melinit* (مەلینیت)
1253. -	*melisa* (مَلیسا) - (مەلیسا)
1254. -	*melodi* (مەلودی)
1255. *menderk* (مَندَرك)	*menderek* (مَندَرَك)
1256. *mengene* (مَنگنه)	*mengene* (مَنگنه)
1257. *merlanos* (مَرلانوس)	*merlanos* (مَرلانوس)
1258. -	*mersi* (مَرسی)
1259. -	*mersörize* (مَرسۆریزه)

1260. -	*mes* (مَس)
1261. -	*metafizik* (مەتافیزیك)
1262. *metalik* (مَتالیك)	*metalik* (مَتالیك)
1263. *metrepolit* (مَترەپولیت)	*metrepolit* (مَترەپولیت)
1264. *metro* (مَترو) - *metre* (مَترە)	*metre* (مَترە)
1265. -	*metropoliten* (مَتروپولیتَن)
1266. *mezit* (مَزیت)	*mezit* (مَزیت)
1267. *midye* (میدیە)	*midye* (میدْیە)
1268. -	*miġren* (میغرەن)
1269. -	*miķa* (میقا)
1270. -	*miķado* (میقادو)
1271. -	*miķrob* (میقروب)
1272. -	*miķrofon* (میقروفون)
1273. -	*miķroķozmo* (میقروقوزمو)
1274. -	*miķroskop* (میقروسقوپ)
1275. -	*miliġram* (میلیغرام)
1276. -	*milim* (میلیم)
1277. -	*milimetre* (میلیمَترە)
1278. *milyar* (میلیار)	*milyar* (میلیار)
1279. *milyon* (میلیون)	*milyon* (میلیون)
1280. -	*mimik* (میمیك)
1281. *mini mini* (مینی مینی)	*mini mini* (مینی مینی)
1282. -	*minimom* (مینیوم)
1283. -	*minyatür* (مینیاتور)
1284. -	*minyon* (مینیون)
1285. -	*mis* (میس)

1286. -	*misiz* (میسِز)
1287. *misket* (مِسکَت) (I)	*misket* (مِسکَت) (I)
1288. -	*misyon* (میسیون)
1289. -	*mit* (میت)
1290. -	*mitiṅġ* (میتینغ)
1291. -	*mitoloji* (میتولوژی)
1292. -	*mitralyöz* (میترالیوز)
1293. -	*miyasma* (مِیاشما)
1294. -	*miyop* (میوپ)
1295. *moda* (موده)	*moda* (مودہ)
1296. *model* (مودەل)	*model* (مودەل)
1297. -	*modülasyon* (مودولاسیون)
1298. *mola* (موله)	*mola* (مولہ)
1299. -	*molekül* (موله‌کول)
1300. *moloz* (مولوز)	*moloz* (مولوز)
1301. -	*monarşi* (مونارشی)
1302. -	*monat* (مونات)
1303. -	*monden* (موندەن)
1304. -	*monitör* (مونِتور)
1305. -	*monizme* (مونیزمه)[21]
1306. -	*monoġram* (مونوغرام)
1307. -	*monoḳl* (مونوڤل)
1308. -	*monoloġ* (مونولوغ)
1309. -	*monoplan* (مونوپلان)
1310. -	*monopol* (مونوپول)

[21] Bu kelime sözlükte *monirme* (مونیرمه) olarak kayıtlıdır; fakat biz, anlama bakarak bir baskı hatası olduğunu düşünüyoruz. (1924: 734)

1311. -	*monotip* (مونوتیپ)
1312. -	*monoton* (مونوتون)
1313. -	*monsenyör* (مونسەنیۆر)
1314. -	*monşer* (مونشَر)
1315. -	*montaj* (مونتاژ)
1316. -	*moras* (موراس)
1317. -	*moratoryom* (موراتوریوم)
1318. -	*morfin* (مورفین)
1319. *morina* (مورینه)	*morina* (مورینهٔ)
1320. *mostıra* (موستِره)	*mostıra* (موستِرهٔ)
1321. -	*motif* (موتیف)
1322. -	*motosiḳlet* (موتوسیقلەت)
1323. -	*motör* (موتۆر)
1324. -	*mozaiḳ* (موزائیق)
1325. *mösyö* (موسیو)	*mösyö* (مۆسیۆ)
1326. *muço* (موچو)	*muço* (مۆچو)
1327. -	*mujıḳ* (مۆژیق)
1328. *muṣandıra* (موصندیره)	*muṣandıra* (مۆصاندیرا)
1329. -	*muslin* (مۆسلین)
1330. -	*muş* (مۆش)
1331. *muşmula* (موشموله)	*muşmula* (مۆشمۆله)
1332. *muziḳa* (موزیقه)	*muziḳa* (مۆزیقهٔ)
1333. *müze* (موزه)	*müze* (مۆزه)
N	
1334. -	*naftalin* (نافتالین)
1335. -	*nanzuḳ* (نانزۆق)
1336. -	*narḳotik* (نارقوتیك)

1337. *naṭas* (نَطَس) - (نَطاس)	*naṭas* (نَطَس)
1338. -	*natura* (ناتورا)
1339. -	*natüralizme* (ناتورالیزمه)
1340. -	*natürel* (ناتورەل)
1341. -	*nebülöz* (نەبولۆز)
1342. -	*nefrit* (نَفْریت)
1343. -	*neġatif* (نەغاتیف)
1344. -	*neḳropol* (نەقروپول)
1345. -	*nevralji* (نَۆرالژی)
1346. -	*nevropat* (نَۆروپات)
1347. -	*nevroz* (نَۆروز)
1348. -	*nihilizme* (نیهیلیزمه)
1349. *nikel* (نیکل)	*nikel* (نِیکل)
1350. *nikfor* (نیکفور)	*nikfor* (نیکفور)
1351. -	*niḳotin* (نیقوتین)
1352. -	*normal* (نورمال)
1353. *noṭa* (نوطه)	*noṭa* (نوطهٔ)
1354. -	*noter* (نوتَر)
1355. -	*nörasteni* (نۆراستەنی)
1356. -	*nörs* (نۆرْس)
1357. *numero* (نومَرو)	*numro* (نۆمْرو)
O	
1358. -	*obelisk* (اوبەلیسْك)
1359. -	*obje* (اوبژه)
1360. -	*objektif* (اوبژەکتیف)
1361. -	*obstirüksiyon* (اوبْستِرۆکسِیون)
1362. *obüs* (اوبوس)	*obüs* (اوبۆس)

1363. -	*odeon* (اودەاون)
1364. -	*odise* (اودیسه)
1365. -	*oftalmi* (اوفتالمی)
1366. *oḳtant* (اوقتانت)	*oḳtant* (اوقتانت)
1367. -	*oḳtav* (اوقتاو)
1368. -	*oḳsid* (اوقسید)
1369. -	*oḳsijen* (اوقسیژەن)
1370. -	*oḳtruva* (اوقترۆوا)
1371. -	*oliġarşi* (اولیغارشی)
1372. -	*olimpiyad* (اولیمپیاد)
1373. *olṭa* (اولطه) - *volṭa* (وولطه)	*olta* (اولتا) - *olṭa* (اولطه)
1374. *ombra* (اومبره)	*ombıra* (اومبِره)
1375. -	*omlet* (اوملەت)
1376. *omnibüs* (اومنیبوس)	*omnibüs* (اومنیبۆس)
1377. -	*ons* (اونش)
1378. -	*ontoloji* (اونتولوژی)
1379. *opera* (اوپَرا)	*opera* (اوپەرا)
1380. -	*operatör* (اوپەراتۆر)
1381. -	*oportunizme* (اوپورتونیزمه)
1382. -	*opsiyon* (اوپسیيون)
1383. -	*optimisme* (اوپتیمیسمه)
1384. *oran utan* (اوران اوتان)	*oranutan* (اورانۆتان)
1385. -	*oratoriyo* (اوراتوریيو)
1386. *ordino* (اوردینو)	*ordino* (اوردینو)
1387. -	*orġ* (اورغ)
1388. -	*orġan* (اورغان)

1389. -	*orijinal* (اوریژینال)
1390. -	*orkestıra* (اورکسترا)
1391. -	*orknoz* (اورکنوز)
1392. *orsa* (اورسا)	*orsa* (اورسا)
1393. -	*orşit* (اورشیت)
1394. *ortança* (اورتانچه)	*ortança* (اورتانچه)
1395. -	*ortodoḳs* (اورتودوقس)
1396. -	*ortopedi* (اورتوپه‌دی)
1397. -	*otel* (اوتل)
1398. -	*oto* (اوتو)
1399. -	*otobüs* (اوتوبوس)
1400. -	*otoḳanon* (اوتوقانون)
1401. -	*otoḳar* (اوتوقار)
1402. -	*otoḳrasi* (اوتوقراسی)
1403. -	*otoḳrat* (اوتوقرات)
1404. -	*otomat* (اوتومات)
1405. -	*otomatik* (اوتوماتیك)
1406. -	*otomobil* (اوتوموبیل)
1407. -	*otorite* (اوتوریته)
1408. -	*otoskop* (اوتوسقوپ)
1409. -	*otosüğcestiyon* (اوتوسۈجستیون)
1410. -	*ozon* (اوزون)
Ö	
1411. *öğenderek* (اوگندرك)	*öğenderek* (اۆگندرك)
1412. *öreke* (اورکه)	*öreke* (اۆرکه)
P	
1413. *paçavra* (پاچاوره)	*paçavra* (پاچاورە)

1414. *paçuz* (پاچوز)	*paçuz* (پاچۏز)
1415. -	*paġod* (پاغود)
1416. -	*pak* (پاك)
1417. -	*pakbo* (پاكبو)
1418. *paket* (پاكَت)	*paket* (پاكَت)
1419. *pala* (پالا)	*pala* (پالا)
1420. *palamar* (پالامار)	*palamar* (پالامار)
1421. *palamot* (پالاموت)	*palamot* (پالاموت)
1422. *palamud* (پالامود)	*palamud* (پالامۏد)
1423. -	*palaṅġa* (پالانغه)
1424. *palaṇka* (پالانقه)	*palaṇka* (پالانقه)
1425. *palaṇko* (پالانقو)	*palaṇko* (پالانقو)
1426. *palaśka* (پالاسقه)	*palaśka* (پالاسقه)
1427. *palavra* (پالاوره) (I)	*palavra* (پالاۏره) (I-II)
1428. -	*palet* (پالهت)
1429. *palṭo* (پالطو)	*palṭo* (پالطو)
1430. -	*panama* (پاناما)
1431. -	*panase* (پاناسه)
1432. *panayır* (پاناير)	*panayır* (پاناير)
1433. *pancur* (پانجور)	*pancur* (پانجۏر)
1434. -	*pandantif* (پاندانتيف)
1435. *pandomima* (پاندوممه) – *panṭomima* (پانطوممه)	*pandomima* (پاندوميمه)
1436. -	*pane* (پانه)
1437. -	*panejirik* (پانهژيريك)
1438. -	*panik* (پانيك)

1439. -	*panḳıreas* (پانقِرەآس)
1440. -	*panorama* (پانوراما)
1441. -	*pansiyon* (پانسییون)
1442. *pantalon* (پانتالون) - *panṭalon* (پانطالون)	*pantalon* (پانتالون)
1443. -	*panteizme* (پانتەایزمە)
1444. -	*panteon* (پانتەاون)
1445. -	*pantufla* (پانتوفلا)
1446. *papa* (پاپا)	*papa* (پاپا)
1447. *papadya* (پاپادیە)	*papadya* (پاپادیە)
1448. -	*papafiṅgo* (پاپافینغو)
1449. *papara* (پاپارە)	*papara* (پاپارە)
1450. *papas* (پاپاس)	*papas* (پاپاس)
1451. -	*papel* (پاپەل)
1452. -	*papirüs* (پاپیروس)
1453. *paraçol* (پراچول) (I)	*paraçol* (پاراچول) (I-II)
1454. -	*paradi* (پارادی)
1455. -	*paradoḳs* (پارادوقْس)
1456. -	*paraf* (پاراف)
1457. -	*parafin* (پارافین)
1458. *paraġraf* (پاراغراف)	*paraġraf* (پاراغراف)
1459. *paraket* (پاراکَت)	*parakete* (پاراکَتە)
1460. *parapet* (پاراپَت)	*parapet* (پاراپَت)
1461. -	*paraşüt* (پاراشوت)
1462. *paratoner* (پاراتونَر)	*paratoner* (پاراتونَر)
1463. *paravana* (پاراوانا)	*paravana* (پاراوانا)
1464. -	*parazit* (پارازیت)

1465. *pardesü* (پاردەسو)	*pardesü* (پاردەسۆ)
1466. -	*pardon* (پاردون)
1467. -	*parḳ* (پارق)
1468. *parke* (پارکە)	*parke* (پارکە)
1469. *parlamento* (پارلامَنتو)	*parlamento* (پارلامَنتو)
1470. -	*parlmanter* (پارلمانتَر)
1471. -	*parmzan* (پارمزان)
1472. *parpa* (پارپە)	*parpa* (پارپە)
1473. -	*parsek* (پارسەك)
1474. -	*parşömen* (پارشۆمَن)
1475. -	*parti* (پارتی)
1476. -	*partizan* (پارتیزان)
1477. -	*partner* (پارتْنَر)
1478. *parula* (پاروله)	*parula* (پاروَلە)
1479. -	*parvenü* (پاروەنۆ)
1480. -	*parya* (پاریا)
1481. -	*pas* (پاس)
1482. -	*pasaparola* (پاساپارولا)
1483. *pasaport* (پاساپورت)	*pasaport* (پاساپوژت)
1484. -	*pasavan* (پاساوان)
1485. -	*pasiyan* (پاسیبان)
1486. *pasḳalya* (پاسقالیە)	*pasḳalya* (پاسقالیە)
1487. -	*paso* (پاسو)
1488. *pasta* (پاستە)	*pasta* (پاستە)
1489. -	*pastel* (پاستَل)
1490. *patata* (پاتاتە)	*patatis* (پاتاتِس)

1491. -	*paten* (پاتَن)
1492. *patente* (پاتَنته)	*patente* (پاتَنته)
1493. -	*patinaj* (پاتیناژ)
1494. *patiśka* (پاتِسقه)	*patiśka* (پاتِسقه)
1495. *paṭriḳ* (پَطریق)	*paṭriḳ* (پَطریق)
1496. -	*patriyot* (پاتریوت)
1497. -	*patron* (پاترون)
1498. -	*paṭrona* (پَطرونهٔ)
1499. -	*paviyon* (پاویون)
1500. *paydos* (پایدوس)	*paydos* (پایدوس)
1501. *peçe* (پَچَه)	*peçe* (پَچَه)
1502. -	*peçeta* (پَچَهتا)
1503. *peçete* (پَچَته)	*peçete* (پَچَته)
1504. -	*pedaġocya* (پەداغوجیا)
1505. -	*pedaġoġ* (پەداغوغ)
1506. -	*pedal* (پەدال)
1507. *pedavra* (پَداوره)	*pedavra* (پَداورا)
1508. *peksimad* (پَکسیماد)	*peksimad* (پَکْسیماد)
1509. -	*pelikül* (پەلیکول)
1510. *pelin* (پَلین)	*pelin* (پَلین)
1511. -	*pelüş* (پەلوش)
1512. -	*penaltı* (پەنالتی)
1513. -	*pepsin* (پەپسین)
1514. -	*perisḳop* (پەریسقوپ)
1515. *perkende* (پَرکَنده)	*perkende* (پَرکَنده)
1516. *perki* (پەرکی)	*perki* (پەرکی)

1517. -	*permanġanat* (پَرمانغانات)
1518. *permeçe* (پَرمَچه)	*permeçe* (پَرمَچه)
1519. -	*permi* (پَرمی)
1520. -	*peron* (پەرون)
1521. *peru* (پَرو)	*peru* (پَرۆ)
1522. *peruḳa* (پَروقه)	*peruḳa* (پَرۆقه)
1523. *perukar* (پَروکار)	*perukar* (پَرۆکار)
1524. -	*pesimizme* (پەسیمیزمە)
1525. *pestil* (پَستیل)	*pestil* (پَستیل)
1526. -	*petrol* (پَترول)
1527. -	*peyzaj* (پەیزاژ)
1528. -	*pıraçol* (پِراچول)
1529. -	*pıraġmatizme* (پِراغماتیزمە)
1530. *pıranġa* (پِرانغه)	*pıranġa* (پِرانغە)
1531. *pıraṣa* (پِراصه)	*pıraṣa* (پِراصه)
1532. -	*pırestij* (پِرەستیژ)
1533. -	*pıresto* (پِرەستو)
1534. *pırlanṭa* (پِرلانطه)	*pırlanṭa* (پِرلانطه)
1535. *pırnar* (پِرنار) - *pırnal* (پِرنال)	*pırnal* (پِرنال)
1536. -	*pıroġıram* (پِروغِرام)
1537. -	*pıroletarya* (پِرولەتاریا)
1538. -	*pıroleter* (پِرولەتَر)
1539. -	*pırotoplasma* (پِروتوپلاسما)
1540. *pırova* (پِروا)	*pırova* (پِروا)
1541. *pırpırı* (پِرپِری)	*pırpırı* (پِرپِری)
1542. *pırpıt* (پِرپِیت)	*pırpıt* (پِرپِیت)

1543. *pide* (پیده)	*pide* (پیده)
1544. -	*pijama* (پیژاما)
1545. *pike* (پیکه)	*pike* (پیکه)
1546. -	*pikpoket* (پیك پوەت)
1547. -	*pil* (پیل)
1548. *pilaçḳa* (پلاچقه)	*pilaçḳa* (پلاچقه)
1549. *pilaḳa* (پلاقه) (I)	*pilaḳa* (پلاقه) (I-II)
1550. *pilaki* (پلاکی)	*pilaki* (پلاکی)
1551. *pilan* (پلان)	*pilan* (پلان)
1552. *pilançete* (پلانچَته)	*pilançete* (پلانچَته)
1553. *pilanya* (پلانیه)	*pilanya* (پلانیه) - *pulanya* (پۏلانیا)
1554. -	*pilase* (پلاسه)
1555. -	*pilasitron* (پلاسِترون)
1556. -	*pilasman* (پلاسمان)
1557. *pilatina* (پلاتینه)	*pilatin* (پلاتین)
1558.	*pilatonik* (پلاتونیك)
1559. -	*pilonjon* (پلونژون)
1560. -	*pilot* (پیلوت)
1561. *pines* (پینَس)	*pines* (پینَس)
1562. *pinyal* (پنیال)	*pinyal* (پنیال)
1563. -	*pip* (پیپ)
1564. -	*pirebuli* (پِرەبوَلی)
1565. *pirens* (پِرەنْس)	*pirens* (پِرەنْس)
1566. -	*pirensib* (پِرەنسیب)
1567. -	*pirim* (پِریْم)
1568. *pirimadona* (پِریمادونا)	*pirimadonna* (پِریمادونّا)

1569. -	*pirina* (پیرینا)
1570. -	*piriz* (پریز)
1571. *pirugi* (پیروگی) - *piruhi* (پیروهی)	*piruhi* (پیروَهی)
1572. -	*piryol* (پیرْیول)
1573. -	*pisi* (پسی)
1574. *pisḳopos* (پیسقوپوس)	*pisḳopos* (پیسقوپوس)
1575. -	*piston* (پیستون)
1576. *pişṭo* (پشطو)	*pişṭo* (پشطو)
1577. *piyanḳo* (پیانقو)	*piyanḳo* (پیانقو)
1578. *piyano* (پیانو)	*piyano* (پیانو)
1579. *piyasa* (پیاسه)	*piyasa* (پیاسه)
1580. *piyaṭa* (پیاطه)	*piyaṭa* (پیاطهٔ)
1581. *poca* (پوجا)	*poca* (پوجا)
1582. -	*poker* (پوکَر)
1583. *poliçe* (پولیچه)	*poliçe* (پولیچه)
1584. -	*poliġon* (پولیغون)
1585. -	*polip* (پولیپ)
1586. *polis* (پولیس) (I)	*polis* (پولیس) (I-II)
1587. *politiḳa* (پولیتیقه)	*politiḳa* (پولیتیقهٔ)
1588. -	*polḳa* (پولْقا)
1589. *pomaṭa* (پوماطه)	*pomaṭa* (پوماطهٔ)
1590. -	*ponje* (پونژه)
1591. -	*ponḳtüel* (پونقْتوأل)
1592. -	*ponton* (پونتون)
1593. *ponza* (پونزه)	*ponza* (پونزه)
1594. -	*popüler* (پوپولَر)

1595. -	*pornoġrafî* (پورنوغرافی)
1596. -	*porsiyon* (پورسیون)
1597. *porslen* (پورسلەن)	*porslen* (پورسلەن)
1598. -	*portatif* (پورتاتیف)
1599. -	*portföy* (پورتفۆی)
1600. -	*portıre* (پورتیرە)
1601. -	*port manto* (پورت مانتو)
1602. -	*port mone* (پورت مونە)
1603. -	*porto* (پورتو)
1604. -	*portplüm* (پورتپلۆم)
1605. *portuḳal* (پورتُقال)	*portuḳal* (پورتُقال)
1606. *poṣa* (پوصە)	*poṣa* (پوصۀ)
1607. *posta* (پوستە) (I)	*posta* (پوسْتۀ) (I-II)
1608. -	*potrel* (پوترەل)
1609. *poyra* (پویرا)	*poyra* (پوئرا)
1610. *poyraz* (پویراز)	*poyraz* (پوئراز)
1611. -	*pozitif* (پوزیتیف)
1612. -	*pozitivizme* (پوزیتیویزمە)
1613. *pratiḳa* (پراتیقە)	*pıratiḳa* (پراتیقە)
1614. -	*prezante* (پرەزانتە)
1615. -	*proje* (پروژە)
1616. -	*projeksiyon* (پروژەکسیون)
1617. -	*projektör* (پروژەکتۆر)
1618. -	*propaġanda* (پروپاغاندا)
1619. *protesto* (پروتَستو)	*pırotesto* (پروتَستو)
1620. -	*protoḳol* (پروتوقول)

1621. -	*psiḳoloji* (پسیقولوژی)
1622. -	*psiḳoz* (پسیقوز)
1623. -	*puding* (پۇدینغ)
1624. *pulluḳ* (پوللِق)	*pulluḳ* (پۇلُق)
1625. *punc* (پونج)	*punc* (پۇنج)
1626. *punṭo* (پونطو)	*punto* (پۇنتو)
1627. *pupa* (پوپه)	*pupa* (پۇپا)
1628. *pupla* (پوپله)	*pupla* (پۇپلا)
1629. *puṣ* (پوص)	*puṣ* (پۇص)
1630. *puṣla* (پوصله)	*puṣla* (پۇصله)
1631. *puṣula* (پوصوله)	*puṣula* (پۇصوَله)
1632. *puṣulan* (پوصولان)	-
1633. -	*pülverizatör* (پۈلوەریزاتور)
1634. -	*pürġatif* (پۈرغاتیف)
1635. -	*püre* (پۈره)
1636. *püskül* (پوسکول)	*püskül* (پۈسکۈل)
R	
1637. -	*radiyatör* (رادیاتور)
1638. -	*radiyom* (رادیوم)
1639. *rafadan* (رافادان)	*rafadan* (رافادان)
1640. -	*raket* (راکَت)
1641. *rampa* (رامپه)	*rampa* (رامپە)
1642. -	*randevu* (راندەوۇ)
1643. *rapor* (راپور)	*rapor* (راپور)
1644. -	*rasiyonalizme* (راسیونالیزمه)
1645. -	*raspa* (راسپە)
1646. -	*raşitik* (راشیتیك)

1647. *ray* (رای)	*ray* (رای)
1648. -	*re* (ره)
1649. -	*realizme* (رەآلیزمە)
1650. *reçete* (رَچَتە)	*reçete* (رَچَتە)
1651. *reçine* (رَچینە)	*reçine* (رَچینە)
1652. -	*redingot* (رەدینغوت)
1653. -	*referendom* (رەفەرەندوم)
1654. -	*reflektör* (رەفلَکْتۆر)
1655. -	*reform* (رەفورم)
1656. *reji* (رَژی)	*reji* (رَژی)
1657. -	*rejim* (رەژیم)
1658. -	*rejisör* (رەژیسۆر)
1659. -	*reḳlam* (رەقلام)
1660. -	*reḳolta* (رەقولتا)
1661. -	*reḳor* (رەقور)
1662. -	*rektör* (رەکتۆر)
1663.	*remorḳ* (رەمورق)
1664. -	*reps* (رەپْس)
1665. -	*resepise* (رەسەپیسە)
1666. -	*reseptör* (رەسەپتۆر)
1667. -	*retuş* (رەتوَش)
1668. -	*revanş* (رەوانش)
1669. -	*reverans* (رەوەرانس)
1670. -	*revü* (رەوۋ)
1671. *ringa* (رینغە)	*ringa* (رینغە)
1672. *roḳa* (روقە)	*roḳa* (روقە)

1673. -	*rol* (رول)
1674. *roman* (رومان)	*roman* (رومان)
1675. -	*romanesk* (رومانَسك)
1676. -	*romans* (رومانس)
1677. -	*romantik* (رومانتيك)
1678. -	*romatizma* (روماتيزما)
1679. *romorkör* (رومورکۆر)	*remorkör* (رەمورکۆر)
1680. -	*rotatif* (روتاتيف)
1681. -	*rozet* (روزەت)
1682. *ruba* (روبه) - *uruba* (اوروبه)	*ruba* (روَبا)
1683. -	*rulet* (روَلَت)
1684. -	*rum* (روَم)
S	
1685. -	*sabotaj* (سابوتاژ)
1686. -	*saçula* (ساچوَله)
1687. *ṣafra* (صَفره)	*ṣafra* (صافرا) - *ṣafra* (صَفره)
1688. -	*saḳarin* (ساقارين)
1689. *saḳsı* (ساقسی) - *ṣaḳsı* (صاقسی)	*saḳsı* (ساقسی)
1690. *saḳsonya* (ساقسونيا)	*saḳsonya* (ساقسونيا)
1691. *salamura* (سالاموره) - *ṣalamura* (صالاموره)	*salamura* (سالامَوره) - *ṣalamura* (صالامۆره)
1692. *ṣalapurya* (صَلاپوريه)	*ṣalapurya* (صَلاپۆريه)
1693. *ṣalaş* (صالاش)	*ṣalaş* (صالاش)
1694. *ṣalata* (صَلاته)	*ṣalata* (صَلاتە)
1695. *ṣalça* (صالچه)	*ṣalça* (صالچە)
1696. *ṣale* (صاله)	*ṣale* (صاله)
1697. -	*salmastıra* (سالماستِرا)
1698. *ṣalon* (صالون)	*ṣalon* (صالون)

1699. *ṣalta* (صالته) (I-II)	*ṣalta* (صالتهٔ) (I-II)
1700. *salya* (ساليه) (I)	*salya* (صالتهٔ) (I-II)
1701. *ṣalyanġoz* (صاليانغوز)	*salyanġoz* (ساليانغوز)
1702. -	*sanatoryom* (ساناتورْيوم)
1703. *ṣandal* (صَندال)	*ṣandal* (صَندال)
1704. -	*sanduiç* (ساندوِاچ)
1705. -	*sansasyon* (سانساسيون)
1706. *sañsun* (صَكْسون)	*samsun* (صامسوَن)
1707. -	*sansüalist* (سانسوْاليست)
1708. -	*sansüalizme* (سانسوْاليزمه)
1709. *santim* (سانتيم)	*santim* (سانتيم)
1710. *santimetre* (سانتيمتره)	*santimetre* (سانتيمتره)
1711. -	*santrifüj* (سانتريفوْژ)
1712. *ṣaparṭa* (صاپارطه)	*zaparta* (زاپارتا)
1713. *sardela* (ساردَلا) - *ṣardelye* (صاردَليه)	*sardela* (ساردَلا) - *ṣardelye* (صاردَليه)
1714. *sardonya* (ساردونيا)	*sardonya* (ساردونيا)
1715. -	*ṣarevle* (صاره‌وله)
1716. *ṣarpon* (صارپون)	*ṣarpon* (صارپون)
1717. -	*saten* (ساتَن)
1718. *ṣavla* (صاوله)	*ṣavla* (صاولهٔ)
1719. *sedye* (سَديه)	*sedye* (سَديه)
1720. *seksant* (سَكسانت)	*sekstant* (سَكستانت)
1721. -	*seḳter* (سه‌قته‌ر)
1722. *selisyom* (سَليسيوم)	*silisyom* (سِليسيوم)
1723. -	*selüloid* (سه‌لوْلوئيد)
1724. *semer* (سَمَر)	*semer* (سَمَر)

1725. -	*senfoni* (سەنفونی)
1726. -	*senpati* (سەنپاتی)
1727. -	*septik* (سەپتیك)
1728. -	*serenad* (سَرەناد)
1729. *serom* (سَروم)	*serom* (سَروم)
1730. *seryom* (سَریوم)	*seryom* (سَریوم)
1731. -	*sezon* (سەزون)
1732. -	*sıḳandal* (سِقاندال)
1733. *ṣırma* (صیرمه)	*ṣırma* (صیرمهٔ)
1734. -	*sıtaj* (سِتاژ)
1735. -	*ṣıvırya* (صیویریا)
1736. -	*si* (سی)
1737. -	*sif* (سیف)
1738. *sifon* (سیفون)	*sifon* (سیفون)
1739. -	*siġar* (سیغار)
1740. -	*siġatif* (سیغەتیف)
1741. *siġorṭa* (سیغورطه)	*siġorṭa* (سیغورطه)
1742. -	*siketin* (سیکەتین)
1743. -	*siki* (سیکی)
1744. -	*siḳlon* (سیقلون)
1745. *silindir* (سِلِندیر) - *silendir* (سیلَندِر)	*silindir* (سِلِندیر)
1746. -	*simokin* (سِموکین)
1747. *sindiḳ* (سِندیق)	*sindiḳ* (سِندیق)
1748. *sindiḳa* (سِندیقه)	*sindiḳa* (سِندیقه)
1749. -	*sinekür* (سینەکور)
1750. -	*sinema* (سینەما)

1751. -	*sinematoġraf* (سینەماتوغراف)
1752. -	*sin fayn* (سین فائن)
1753. -	*sinobizme* (سِنوبیزمە)
1754. *sinor* (سِنور)	*sınur* (سنۇر)
1755. *sintine* (سِنتینە)	*sintine* (سِنتینە)
1756. *sinyor* (سِنیور)	*sinyor* (سِنْیور)
1757. -	*sipekülasyon* (سِپەکۇلاسْیون)
1758. -	*sipekülatör* (سِپەکۇلاتۇر)
1759. -	*sipor* (سِپور)
1760. -	*sirk* (سیرك)
1761. -	*sirküler* (سیرکولر)
1762. *siroḳo* (سیروقو)	*siroḳo* (سیروقو)
1763. *sirto* (سیرتو)	*sirto* (سیرتو)
1764. -	*sistem* (سیستەم)
1765. -	*sistit* (سیستیت)
1766. *sistre* (سِیسترە)	*sistire* (سِیسترِە)
1767. *sitadya* (سِیتادیە)	*sitadya* (سِیتادیۀ)
1768. -	*sitriknin* (سِیتریکنین)
1769. *sivil* (سیویل)	*sivil* (سیویل)
1770. *siya* (سِیا)	*siya* (سیبا)
1771. -	*siyonist* (سییونیست)
1772. -	*siyonizme* (سییونیزمە)
1773. -	*siyuperhiter* (سییوپَرهیتَر)
1774. -	*sizmoġraf* (سیزموغراف)
1775. *ṣoba* (صوبا)	*ṣoba* (صوبا)
1776. *soda* (سودە)	*soda* (سودا)

1777. -	*solo* (سولو)
1778. *ṣom* (صوم) (I)	*ṣom* (صوم) (I)
1779. -	*somnanbül* (سومنانبۆل)
1780. *ṣomun* (صومون) (I-II)	*ṣomun* (صومۆن) (I-II)
1781. -	*somye* (سومیه)
1782. -	*sonat* (سونات)
1783. *sonda* (سونده)	*sonda* (سوندا)
1784. -	*sorti* (سورتی)
1785. -	*sosyalist* (سوسیالیست)
1786. -	*sosyalizme* (سوسیالیزمه)
1787. -	*sosyoloji* (سوسیولوژی)
1788. *subab* (سُباب)	*supap* (سۆپاپ)
1789. -	*ṣubra* (صۆبرا)
1790. -	*suflör* (سۆفلۆر)
1791. -	*sumen* (سۆمەن)
1792. -	*sutaş* (سۆتاش)
1793. -	*suvare* (سۆواره)
1794. -	*sübjektif* (سۆبژەکتیف)
1795. -	*sübḳonsiyan* (سۆبقونسییان)
1796. -	*süblime* (سۆبلیمه)
1797. -	*sübliminal* (سۆبلیمینال)
1798. -	*sübstiratom* (سۆبْستِراتوم)
1799. -	*sübvansiyon* (سۆبوانسییون)
1800. *sübye* (سویه) (I-II)	*sübye* (سۆبیه) (I-II-IV)
1801. *sübye* (سویه) (III)	*sübye* (سویه) (III)
1802. -	*süfrajet* (سۆفراژەت)

1803. *süline* (سولینه)	*süline* (سۆلینه)
1804. *sülüğen* (سولوگن)	*sülüğen* (سۆلۆگن)
1805. *sünbeki* (سُنبَکی)	*sünbeki* (سُنبَکی)
1806. *sünger* (سونگر)	*sünger* (سۆنگر)
1807. -	*süralimantasyon* (سۆرالیمانتاسیون)
1808. -	*sürnatürel* (سۆرناتۆرەل)
1809. -	*sürpriz* (سۆرپریز)
1810. -	*süspansvar* (سۆسپانسوار)
1811. -	*süveter* (سۆوەتَر)
Ş	
1812. *şaft* (شافت)	*şaft* (شافْت)
1813. *şalupa* (شالوپه)	*şalupa* (شالوَپا)
1814. *şamandura* (شَماندوره)	*şamandıra* (شَماندیرا)
1815. *şampanya* (شامپانیا)	*şampanya* (شامپانیا)
1816. -	*şanjan* (شانژان)
1817. -	*şankırı* (شانقِری)
1818. -	*şano* (شانو)
1819. -	*şans* (شانس)
1820. -	*şantaj* (شانتاژ)
1821. -	*şantöz* (شانتۆز)
1822. -	*şapka* (شاپقه)
1823. *şarapnel* (شَراپنَل)	*şarapnel* (شَراپنَل)
1824. -	*şarbon* (شاربون)
1825. *şarlatan* (شارلاتان)	*şarlatan* (شارلاتان)
1826. -	*şarmöz* (شارمۆز)
1827. -	*şartiröz* (شارتیرۆز)
1828. -	*şato* (شاتو)

1829. -	*şedövr* (شەدۆر)
1830. -	*şef* (شَف)
1831. -	*şema* (شەما)
1832. -	*şeviyot* (شەویوت)
1833. *şıḳ* (شیق)	*şıḳ* (شیق)
1834. *şırıngа* (شِرِینغە)	*şırıngа* (شِرِینغە)
1835. *şıvġar* (شیوغار)	*şıvġar* (شیوغار)
1836. -	*şifre* (شِفرە)
1837. *şilin* (شیلین)	*şilin* (شیلین)
1838. *şinel* (شینَل)	*şinel* (شینَل)
1839. *şinik* (شینیك)	*şinik* (شینیك)
1840. -	*şoför* (شوفۆر)
1841. *şosa* (شوسە)	*şosa* (شوسۀ)
1842. -	*şoven* (شووەن)
1843. -	*şovinizme* (شووینیزمە)
1844. -	*şömine* (شۆمینە)
1845. -	*şömino* (شۆمینو) (I-II)
1846. -	*şövalye* (شۆوالیە)
T	
1847. *ṭabaḳa* (تَبَقە)	*ṭabaḳa* (تَبَقە)
1848. *ṭabela* (طَبَلە)	*ṭabela* (طَبَلە)
1849. -	*tablet* (تابلەٹ)
1850. -	*tablo* (تابلو)
1851. *ṭaflan* (طَفلان)	*ṭaflan* (طَفلان)
1852. -	*takeometre* (تاکەاومترە)
1853. -	*taḳsimetre* (تاقسیمترە)
1854. -	*taḳt* (تاقٹ)

1855. -	*talaz* (تالاز)
1856. -	*taler* (تالَر)
1857. *ţaliķa* (طاليقه)	*ţaliķa* (طاليقهٔ)
1858. *ţalya* (طاليا)	*dalya* (داليا) (I-II)
1859. *ţalyan* (طاليان) (I-II)	*dalyan* (داليان) (I-II)
1860. -	*talyom* (تاليوم)
1861. *ţalyun* (طاليون)	*ţalyun* (طاليوَن)
1862. -	*tanķ* (تانْق)
1863. *ţapa* (طاپه)	*ţapa* (طاپهٔ)
1864. -	*tapyoķa* (تاپْيوقا)
1865. *ţara* (طاره)	*ţara* (طاره)
1866. *taraţor* (تَراطور) - *ţarator* (طَراتور)	*taraţor* (تَراطور)
1867. *ţavla* (طاوله) (II)	*ţavla* (طاولهٔ) (II)
1868. -	*ţayfon* (طَيْفون)
1869. -	*teizme* (تەايزمه)
1870. -	*teķnik* (تەقنيك)
1871. -	*tela* (تەلا)
1872. *telatin* (تَلاتين)	*telatin* (تَلاتين)
1873. *telefon* (تَلَفون)	*telefon* (تَلَفون)
1874. -	*telefotoğrafî* (تَلَفوتوغرافى)
1875. *teleğıraf* (تَلَغراف)	*teleğıraf* (تَلَغراف)
1876. *teleğıram* (تَلَغرام)	*teleğıram* (تَلَغرام)
1877. -	*telemetre* (تەلەمتره)
1878. -	*telepati* (تەلەپاتى)
1879. *telesķop* (تَلَسقوپ)	*telesķop* (تَلَسقوپ)
1880. *temel* (تَمل)	*temel* (تَمل)

1881. -	*tempo* (تەمپو)
1882. -	*tender* (تَنْدَرْ)
1883. -	*tenor* (تەنور)
1884. *tente* (تَنته)	*tente* (تَنته)
1885. *tentene* (تَنتَّنه)	*tentene* (تَنتَّنه)
1886. -	*tenya* (تەنْيا)
1887. -	*teodolit* (تەاودوليت)
1888. -	*teoḳrasi* (تەاوقراسى)
1889. *termenti* (تَرمَنتى)	*termenti* (تَرمَنْتى)
1890. -	*terminüs* (تَرمينۈس)
1891. *termometre* (تَرمومَتره)	*termometre* (تَرمومَتره)
1892. -	*ternöv* (تَرنۆؤ)
1893. *tersane* (تَرسانه)	*tersane* (تَرسانه)
1894. -	*tetanos* (تەتانوس)
1895. -	*tetatet* (تَتاتَت)
1896. -	*tez* (تەز)
1897. *ṭınaz* (طيناز)	*ṭınaz* (طيناز)
1898. *ṭıpa* (طِپه)	*ṭıpa* (طِپه)
1899. -	*tıraça* (تِراچه)
1900. -	*tıraḳtör* (تِراقتۆر)
1901. *tırampa* (تِرامپه)	*tırampa* (تِرامپا)
1902. *tırampete* (تِرامپَته)	*tırampete* (تِرامپَته)
1903. *tıramvay* (تِراموای)	*tıramvay* (تِراموای)
1904. *ṭıranpa* (طِرانپه)	*ṭıranpa* (طِرانپا)
1905. -	*tırans* (تِرانْس)
1906. -	*tırans atlantik* (تِرانس آتلانتيك)

1907. *tıransit* (تِرانسیت)	*tıransit* (تِرانسیت)
1908. -	*tıransmisyon* (تِرانسمیسیون)
1909. *tıransporṭ* (تِرانسپورط)	*tıransport* (تِرانسپورت)
1910. -	*tıranssandan* (تِرانسساندان)
1911. *ṭırapeza* (طِراپِزه)	*ṭırapeza* (طِراپِزا)
1912. *tıravers* (تِراوَرس)	*tıravers* (تِراوَرْس)
1913. *ṭırpan* (طِرپان)	*ṭırpan* (طِرپان)
1914. -	*tırup* (تِروَپ)
1915. *tifüs* (تیفوس)	*tifüs* (تیفوس)
1916. -	*tiket* (تیکَتْ)
1917.	*tim* (تیم)
1918. *tinḳa* (تینقه)	*tinḳa* (تینقه)
1919. -	*tip* (تیپ)
1920. *tiramola* (تیرامولا)	*tiramola* (تیرامولا)
1921. -	*tirbuşon* (تیربوَشون)
1922. -	*tirbuton* (تیربوَتون)
1923. -	*tiremolo* (تیرەمولو)
1924. *tiren* (تیرَن)	*tiren* (تیرَن)
1925. -	*tiribün* (تیریبون)
1926. -	*tiriḳo* (تیریقو)
1927. -	*tirimestiri* (تیریمَستِری)
1928. -	*tirişin* (تیریشین)
1929. -	*tiriyo* (تیریو)
1930. -	*tiriyomvira* (تیریوموٗویرا)
1931. *tiyatro* (تِیاترو)	*tiyatro* (تِیاترو)
1932. *ṭoḳa* (طوقه)	*ṭoḳa* (طوقة)

1933. -	*toleran* (تولەران)
1934. -	*tolerans* (تولەرانس)
1935. *ţomates* (طوماتَس)	*tomatis* (طوماتِس)
1936. *ţombaķ* (طومباق)	*ţombaķ* (طومباق)
1937. *ţombala* (طومبالە)	*ţombala* (طومبالهٔ)
1938. *tombaz* (تومباز) - *ţombaz* (طومباز)	*tombaz* (تومباز) - *ţombaz* (طومباز)
1939. -	*tombola* (تونبولا)
1940. -	*ton* (تون)
1941. -	*ţon* (طون) (I-II)
1942. *ţonlata* (طونلاتە)	*ţonlata* (طونلاتهٔ)
1943. *ţonos* (طونوس)	*ţonos* (طونوس)
1944. *ţopaç* (طوپاچ) - *ţopaz* (طوپاز)	*ţopaz* (طوپاز)
1945. -	*ţopoğrafya* (طوپوغرافيا)
1946. *ţorik* (طوريك)	*torik* (توريك) - *ţorik* (طوريك)
1947. *ţorina* (طورينە)	*ţorina* (طورينا)
1948. *ţornavida* (طورناويدە)	*ţornavida* (طورناويدا)
1949. *ţorno* (طورنو)	*ţorno* (طورنو)
1950. *ţorpid* (طورپيد)	*ţorpido* (طورپيدو)
1951. *ţorpil* (طورپيل)	*ţorpil* (طورپيل)
1952. -	*ţorpiyör* (طورپيۏر)
1953. *tuālet* (تواَلَت)	*tuvalet* (تۏوالَت)
1954. *ţuğla* (طوغلە)	*ţuğla* (طۏغله)
1955. *ţulumba* (طولومبە)	*ţulumba* (طۏلۏمبه)
1956. -	*turne* (تۏرنه)
1957. -	*turnike* (تۏرنيكه)
1958. -	*turnsol* (تۏرنْسول)

1959. -	*turnva* (تۏرنوا)
1960. -	*tüberküloz* (تۈبَرکۈلوز)
1961. *tül* (تول)	*tül* (تۈل)
1962. *tünel* (تونَل)	*tünel* (تۈنَل)
1963. -	*türbin* (تۈربین)
U	
1964. *usḳur* (اوسقور)	*usḳur* (اۏسقۏر)
1965. *usṭunc* (اوسطونج)	*usṭunc* (اۏستۏنج)
1966. -	*uvertür* (اۏوەرتۏر)
Ü	
1967. *ükse* (اوکسه)	*ükse* (اۏکسه)
1968. -	*ültimatom* (اۏلتیماتوم)
1969. -	*ümanite* (اۏمانیته)
1970. -	*ümanizme* (اۏمانیزمه)
1971. *üniforma* (اونیفورمه)	*üniforma* (اۏنیفورما)
1972. -	*üranyom* (اۏرانیوم)
1973. -	*üremi* (اۏرەمی)
1974. *üsküf* (اوسکوف)	*üsküf* (اۏسکۏف)
V	
1975. *vaftiz* (وافتیز)	*vaftiz* (وافتیز)
1976. *vaġon* (واغون)	*vaġon* (واغون)
1977. *vaketa* (واکَته)	*vaketa* (واکَتهٔ)
1978. -	*vaḳom* (واقوم)
1979. -	*valf* (والْف)
1980. -	*valiz* (والیر)[22]

[22] Kelime sözlükte bu şekilde *valir* (والیر) olarak kayıtlıdır. Anlamına da bakarak kelimede bir basım hatası olduğunu düşünüp bu kelimeyi *valiz* olarak okuduk.

1981. -	*vals* (والس)
1982. -	*vampir* (وامْپير)
1983. -	*vandalizme* (واندالیرمه)[23]
1984. -	*vanilya* (وانیلیا)
1985. -	*vantilatör* (وانتیلاتۆر)
1986. -	*vantiriloḳ* (وانتِریلوق)
1987. -	*vantuz* (وانتۆز)
1988. *vapor* (واپور)	*vapor* (واپور)
1989. *varda* (واردە)	*varda* (واردا)
1990. -	*vardaḳosta* (وارداقوستا)
1991. -	*vardiya* (واردِیا)
1992. *varil* (واریل)	*varil* (واریل)
1993. *varoş* (واروش)	*varoş* (واروش)
1994. *varyos* (واریوس)	*varyos* (واریوس)
1995. -	*vat* (وات)
1996. -	*vatman* (واتمان)
1997. -	*vazelin* (وازەلین)
1998. *vazo* (وازو)	*vazo* (وازو)
1999. *velense* (وَلَنسه)	*velense* (وَلَنسه)
2000. -	*velodrom* (وەلودروم)
2001. -	*velosiped* (وەلوسیپَدْ)
2002. -	*velur* (وەلوَر)
2003. -	*vermut* (وەرموَت)
2004. -	*verni* (وەرنی)
2005. -	*verniye* (وەرنیيه)

[23] Kelime *vandalirme* (واندالیرمه) şeklinde yazılmış olup anlam bakımından *vandalizm* maddesine bizi götürmektedir. Baskı hatası olduğu görüşündeyiz.

2006. -	*verst* (وەرسْت)
2007. -	*vertij* (وەرتیژ)
2008. -	*vestibül* (وەسْتیبۆل)
2009. -	*vestiyer* (وەسْتییَر)
2010. -	*veto* (وەتو)
2011. *vida* (ویدە)	*vida* (ویدا)
2012. *vidala* (ویدەلا)	*vidala* (ویدالا)
2013. -	*viġla* (ویغلە)
2014. -	*viḳont* (ویقونت)
2015. -	*villa* (ویللا)
2016. *vinç* (وینچ)	*vinç* (وینچ)
2017. -	*vira* (ویرە)
2018. *vire* (ویرە)	*vire* (ویرە)
2019. -	*virtüoz* (ویرتۆاوز)
2020. -	*viski* (ویسکی)
2021. -	*vis ḳonsül* (ویس قونسۆل)
2022. *vişne* (ویشنە) - *fişne* (فِشنە)	*vişne* (ویشنە) - *fişne* (فِشنە)
2023. -	*vitamin* (ویتامین)
2024. -	*vitrin* (ویترین)
2025. *viya* (ویا)	*viya* (ویا)
2026. -	*viyolonsel* (ویولونسَلْ)
2027. *viza* (ویزە)	*viza* (ویزا)
2028. -	*vizavi* (ویزاوی)
2029. *vizita* (ویزیتە)	*vizita* (ویزیتە)
2030. -	*vodvil* (ووڈویل)
2031. -	*volḳan* (وولقان)

2032. -	*volt* (وولتْ)
2033. -	*volṭa* (وولطهٔ)
2034. -	*voltametre* (وولتامَتره)
2035. -	*votḳa* (ووتقا)
2036. *voyvoda* (وويوده)	*voyvoda* (وويْوودا)
Y	
2037. -	*yaḳamoz* (ياقاموز)
2038. *yalı* (يالى)	*yalı* (يالى)
2039. -	*yarda* (ياردهٔ)
2040. *yat* (يات)	*yaṭ* (ياط)
2041. -	*yen* (يەن)
2042. *yisa* (يِسا)	*yiṣa* (يِصا)
2043. -	*yoġa* (يوغا)
2044. -	*yogi* (يوگى)
2045. *yortu* (يورتى)	*yortu* (يورتى)
Z	
2046. *zağar* (زَغار)	*zağar* (زَغار)
2047. *zarġana* (زارغَنه)	*zarġana* (زارغَنه)
2048. -	*zeplin* (زەپلين)
2049. *zifos* (زيفوس)	*zifos* (زيفوس)
2050. -	*ziḳzaḳ* (زيقزاق)
2051. *zilve* (زِلوه)	*zilve* (زِلوه)
2052. *zoḳa* (زوقه)	*zoḳa* (زوقه)

2.2. 1924 Baskısından Çıkartılan Batı Kökenli Kelimeler

Toven, kullanımdan düşmüş kelimeleri ikinci baskıda çıkarttığını bildirmişti. Fakat bazı madde başlarının ikinci baskıda olmayışı onun sözlükçülük anlayışındaki

yenilikten kaynaklanmaktadır. Örneğin; *aḳonitin* maddesini 1924'te madde başı olarak göremeyişimizin sebebi bu kelimeyi *aḳonit* maddesinin içerisinde açıklamasındandır. Aynı şekilde *ġaz II* ve *imparatoriçe* madde başlarında da aynı durumun olduğunu görüyoruz. Fakat *can eriği* ve *foṭoġraf* maddeleri herhangi bir maddenin içerisinde verilmemiştir. Bu kelimeleri bugün de kullanıyor olmamız Toven'in neden bu kelimeleri çıkarttığı hakkında bizi düşündürmektedir.

1. *aḳorda* (آقورده) "s. ita. Her hangi bir çalġınıñ düzgün ve āhenkdār olması, düzeni." (1912: 112)[24]
   < *İt. accordo "ahenk"* [< *Lât. acchordare (ac / ad ön takısı ve chorda "çalgı teli")*] (KamTü: 39; TETTL I: 129)
2. *aḳonitin* (آقونيتين) "s. fr. Aḳonit denilen nebatdan çıḳan bir madde-i semmiyye." (1912: 112)
   < *Fr. aconitine* (KamTü: 39; TS: 71; BFTS: MBTS: 31; TAS: 143)
3. *can eriği* (جان اريکی) "s. Bir cins erik." (1912: 392)
   < *Rum. τζανερικι (tzaneríki) (< Slav. çırnik)* (TETTL I: 417)
4. *çapraḳ* (چاپراق) "s. ʿasker eğeriniñ örtüsü." (1912: 415)
   < *Mac. csáprág* (ETDES: 79; MBTS: 212; KEWTS: 107)[25]
5. *çimbali* (چمبالی) "s. Zilli def." (1912: 430)
   < *İt. cembalo* (TS: 548; TETTL I: 493; MBTS: 235)[26]
6. *dıraġon* (دراغون) "s. Bir ṣınıf süvārī ʿaskeri." (1912: 503)
   < *Fr. dragon (< Yun.)* (KamTü: 254; TS: 719; TETTL I: 608; MBTS: 306; TAS: 249; KEWTS: 134)
7. *dirisa* (ديريسه) "s. Bir şeyʾiñ bir ucunu bir ṭarafa çekme." (1912: 530)
   < *İt. drizza!* (KamTü: 240; LFL: 272; TETTL I: 627; MBTS: 290)
8. *foṭoġraf* (فوطوغراف) "s. Ālet-i maḫṣūṣī vāsıṭasıyla resim alan; bu āletiñ ismi." (1912: 794)

[24] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *aḳord* maddesi ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.3. *aḳord*.
[25] M. Stachowski Macarca olduğuna emin olmayarak bir soru işareti eklemiştir: 'Schabracke, Satteldecke' < (?) ung. *csáprág* id. (KEWTS: 107)
[26] Kamus-i Türki'de Yunanca olarak kayıtlıdır: [*yu. cymbole*] Zilli def. [Yeni zuhûrunda piyanoya dahi bu isim verilmişti.] (KamTü: 198)

< *Fr. photographe (< Yun.)* (TS: 889; TETTL II: 80; MBTS: 392; TAS: 305; TBKKS: 429)[27]

9. *ġaz* II (غاز) "s. İnce tül, tülbend." (1912: 759) / "y. s. İnce tül, tülbend." (1924: 490)[28]

   < *Fr. gaze* (KamTü: 339; TS: 908; TETTL II: 109; MBTS: 404; TAS: 317; TBKKS: 459)

10. *imparaṭoriçe* (ايمپراطوريچه) "s. İmparaṭoruñ ḳarısı. İmparaṭorluḳ eden ḳadın." (1912: 216)

    < *Rus. imperatritsa* (TETTL II: 393)

    < *Slav. imperatorica* (TAS: 378; TBKKS: 546)

11. *ḳançelarya* (قانچلاريه) "s. Şehbenderḫāne umūr ve muʿāmelāt-i resmiyyesini īfāya maḫṣūṣ ḳalem." (1912: 816)

    < *İt. cancelleria (< Lat.)* (KamTü: 538; TS: 1296; MBTS: 617; TAS: 412; TBKKS: 627)

12. *ḳaraḳoncılos* (قَرەقونجلوس) "s. Cadı, vampir." (1912: 832)

    < *Rum. καρκάντζολος* (LFL: 783; TETTL IV: 124; MBTS: 626; TBKKS: 643; KEWTS: 204)

13. *ḳoḳa* (قوقه) "s. Bir nevʿ yeñiçeri baş kisvesi." (1912: 861)

    < *Rum. koka* (MBTS: 708)

14. *küfe* (كُوفه) "s. Elastiḳī dallardan yapılan büyücek ve derin ḳap." (1912: 924)

    < *Rum. κόφα / κούφα* (*kófa / kúfa) (< İt. < Ar. kuffe)* (TS: 1554; ETDES: 273; TETTL IV: 334; MBTS: 724; TAS: 472; TBKKS: 840; KEWTS: 242)

15. *laḳ* (لاق) "s. Ḥavuż." (1912: 939)

    < *Fr. lac (< Lat.)* (KamTü: 652; TETTL IV: 506; MBTS: 734)

16. *liṡarġos* (ليثارغوس) "s. Bir nevʿ ağır uyḳu." (1912: 951)

[27] Kamus-i Türki'de Yunanca oalrak kayıtlıdır: [*yu.* φωτογράφος] Ziyâ vâsıtasıyla resim almak fenn ve sanatını bilip icrâeden adam. (KamTü: 328)

[28] Maddenin tamamı şöyledir: "y. s. Hava gibi ḫafīf ve ʿādī derece-i ḥarāret ve taẕyīḳte tebeddül etmeyen uçucu bir cisim. Maʿden kömüründen istiḥṣāl edilen, tenvīr ve tesḫīne yarayan ve ḳuvve-i muḥarrike hidmetini gören ḳābil-i işti ʿāl cisim. Havaġazı. Petrol. Petrol lambası, ışıḳ. İnce tül, tülbend." (1924: 490) bk. 2.3.3. *ġaz* I.

< *Yun. λήθαργος* (EDG: 855; KamTü: 664)[29]

17. *metro* (مَترو) "s. Yāḫūd metre. Taḳrīben bir buçuḳ arşın boyunda bir ölçü." (1912: 969)

< *İt. metro (< Yun.)* (MBTS: 811; İTBÖS: 807)[30]

18. *pilatina* (پلاتینه) "s. Bir nevʿ ḳıymetli beyaż maʿden." (1912: 305)[31]

< *İsp. platina* (LOsm: 317; KamTü: 900; TETTL VI: 407)[32]

19. *puṣulan* (پوصولان) "s. Bir cins çimento." (1912: 309)

< *İt. pozzolana* (KamTü: 904; TETTL VI: 443)

20. *ṭorpid* (طورپید) "s. Gemi ġarḳ etmeğe maḫṣūṣ deñiz lağımı." (1912: 716)

< ?[33]

2.3. Batı Kökenli Kelimelerin Dillere Göre Dağılımı

2.3.1. Almanca

1. *boḳ* (بوق) "y. s. Rubʿ litre ḥacminde bira ḳadeḥi; bu ḳadeḥiñ muḥteviyātı. Bir boḳ içti, sarḫoş oldu." (1924: 166)

< *Alm. bock* (ATBL: 256)

2. *dizel* (دیزەل) "y. s. Ḳuvve-i muḥāreke ḫizmetini gören Alman īcādı bir makine." (1924: 342)

< *Alm. diesel* (TS: 685; MBTS: 293; TAS: 247; TBKKS: 296)[34]

3. *doḳtor* I (دوقتور) "s. Bir fennde meʾẕūn olanlara verilen ism-i ʿumūmīdir. Bizde yalñız tabībe tesmiye olunur." (1912: 522-523) / "s. Bir fakülteniñ eñ yüksek derecesini iḥrāz eden. Herhangi bir şeyʾde pek ʿālim olan." (1924: 335)[35]

---

[29] Kamus-i Türki'de şöyle kayıtlıdır: [*yu*. λιταργία] *tıb*. Hastalık icâbı olan bir nevi ağır uyku, nevm-i müstağrak. (KamTü: 664)

[30] MBTS'de şu bilgi kayıtlıdır: Kelime önce İtalyancadan Türkçeye geçmiş, daha sonra Fr. *metre* şekli girerek yaygınlaşmıştır; *metro* biçimi bugün halk ağzında kullanılmaktadır. (MBTS: 811)

[31] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *pilatin* olarak kaydetmiştir: bk. 2.3.3. *pilatin*.

[32] TETTL VI'da **platina/platine** maddesine yer verilmiştir; burada ilk kelimenin İspanyolcadan ikinci kelimeninse Fransızcadan (platine < Fr. platiné 'platinlenmiş') alındığı kayıtlıdır. (TETTL VI: 407)

[33] Kelimenin Batı kökenli olduğu belirli fakat hangi dil üzerinden Türkçeye geçtiği bilinmediği için kelime sonuca dahil edilmiştir.

[34] A. Tietze şunları kaydetmiştir: **dizel I** 'bir çeşit petrolle işliyen motör' < mucidi olan Alman mühendis Rudolf Diesel'in (1858-1913) isminden. (TETTL I: 633)

[35] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *doḳtor* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.3. *doḳtor* II.

< *Alm. doctor (< Lat. doctor)* (TETTL I: 638; ATBL: 323)[36]

4. *erzats* (أرزاتس) "a. s. Çoḳ azalan bir şeyiñ yerini ṭutmaḳ için vucūda getirilen şeyʾ, mütebādile. Kağıttan yapılan elbise, sicim birer erzatstır." (1924: 26)

< *Alm. erzatz* (ATBL: 72; ATS: 200)

5. *landtaġ* (لاندتاغ) "y. s. Almanya'nıñ baʿż ḥüḳūmetlerinde meclis-i meşveret." (1924: 623)

< *Alm. landtag* (ATBL: 454; ATS: 351)

6. *landver* (لاندوەر) "y. s. Almanya ve İsviçre'de ilk iḥtiyāṭ ʿaskeri." (1924: 623)

< *Alm. landwehr* (ATBL: 455; ATS: 351)

7. *taler* (تالَر) "y. s. Gümüş Alman parası: Eski taler üç marḳ ḳıymetinde idi." (1924: 203)

< *Alm. taler* (MBTS: 1196; TBKKS: 1501)

8. *zeplin* (زەپلين) "y. s. Veyā: Çeplin. Ḳābil-i sevḳ ve idāre maʿdenī Alman balonu." (1924: 369)

< *Alm. Zeppelin (< Alman havacısı Ferdinand von Zeppelin)* (TS: 2651; MBTS: 1384; TAS: 842; TBKKS: 1637)

2.3.2. Arnavutça

1. *besa* (بَسا) "s. Arnavud ʿahd ü peymānı; ḫaṣımlar arasında ʿahd ü peymānla yapılan mütāreke." (1912: 251) / "s. Arnavud ʿahd ü peymānı; ḫaṣımlar arasında ʿahd ü peymānla yapılan mütāreke: Aralarında bir aylıḳ besa vardır." (1924: 153)

< *Arn. besa* (KamTü: 115; TETTL I: 322; MBTS: 137; ArnTS: 38)

2. *ġuşa* (غوشه) "s. Gerdanda ḥāṣıl olan ur; ḥayvanıñ gerdanından yapılan kürk." (1912: 769) / (غوشا) (1924: 497)

< *Arn. guşë (< Rom. guşă < Lât. geusiae)* (TETTL II: 196; ArnTS: 96)[37]

[36] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki'de'de Fransızca olarak kayıtlıdır: *Fr.* Mezun müderris manasına etibbaya tahsis olunan unvandır, üstat hekim gibi. (LOsm: 120) [*fr. docteur*] Avrupa'da bir fende me'zûn olanlara verilen unvan olup, mesela tıpta, hukukta, akâidde doktor denildiği halde, bizde yalnız etıbbâya tahsis olunmuştur. (KamTü: 244)

[37] Kamus-i Türki'de net olarak hangi dilden olduğu söylenmese de kelimenin Arnavutçada *boğaz, gerdan* demek olduğunu belirtir: [Arnavutça boğaz ve gerdan demektir.] 1. Bazı yerlerde insanların gerdanında hâsıl olan büyük ur. 2. Hayvanın gerdan postundan yapılan kürk. (KamTü: 369)

2.3.3. Fransızca

1. *abajur* (آباژۏر) “fr. s. Lambanıñ üstüne ḳonan ve aydınlığı aşağıya veren muḫtelif şekilde maʿden, ḳumaş veyā kağıttan maʿmūl ālet, ʿākise.” (1924: 2)

   < *Fr. abat-jour* (TS: 1; ETDES: 1; TETTL I: 70; MBTS: 1; TAS: 133; TBKKS: 25; KEWTS: 51)

2. *abone* (آبونه) “s. Ġazete ve resāʾil-i mevḳūte gibi neşriyāta peşinden para vererek müşterī olan.” (1912: 8) / “y. s. Muʿayyen bir müddet için ġazete vesāʾire gibi neşriyāta veyā bir şeyʾi istihlāk ve istiʿmāle müşterī olan.” (1924: 5)

   < *Fr. abonné* (LOsm: 4; KamTü: 22; TS: 5; TETTL I: 79; MBTS: 3; TBKKS: 27)

3. *abse* (آبسه) “fr. s. Vücūduñ ʿārızī veyā ṭabīʿīʾ her hangi bir çuḳurunda ṭoplanan irin.” (1924: 4)

   < *Fr. abcès (< Lat.)* (TS: 138; TETTL I: 80; MBTS: 61; TAS: 167; TBKKS: 106)

3. *absent* (آبسەنت) “fr. s. Bu nāmdaki nebat ile ḳoḳutulmuş bir nevʿ içki.” (1924: 4)

   < *Fr. absinthe, absent (< Yun.)* (TS: 6; TETTL I: 80; MBTS: 61; TAS: 135; TBKKS: 106)

4. *adaptasyon* (آداپتاسیون) “y. s. Bir şeyʾi diğerine uydurma; uyma. Edebī bir eṣeri yeñi bir maḳṣada göre uydurma.” (1924: 20)

   < *Fr. adaptation* (TS: 27; TETTL I: 97; MBTS: 11; TAS: 137; TBKKS: 30)

5. *adenit* (آدەنیت) “y. s. Bezleriñ, ġuddeleriñ iltihābından ʿibāret ḫastalıḳ.” (1924: 21)

   < *Fr. adénite (< Yun.)* (TS: 28; TETTL I: 99; MBTS: 12; TAS: 137)

6. *adiyö* (آدیۏ) “fr. s. Ayrılırken söylenilen nezāket ve meveddet taʿbīri.” (1924: 22)

   < *Fr. adieu* (BFTS: 42; TBKKS: 30)

7. *adres* (آدرس) “y. s. Kendisine mektup gönderilen kimseniñ bulunduğu yeri gösteren yazı; biriniñ iḳāmet ettiği maḥall.” (1924: 21)

   < *Fr. adresse* (TS: 31; TETTL I: 102; MBTS: 13; TAS: 137; TBKKS: 31)

8. *aerodrom* (آئەرودروم) “fr. s. Ṭayyāreleriñ tecrübe edildiği veyā havalandığı yer.” (1924: 1)

   < *Fr. aérodrome* (BFTS: 47; TETTL I: 102)

9. *aeroplan* (آئەروپلان) “fr. s. Havadan ḫafīf olmadığı ḥālde rüzgārıñ saṭıḥları üstüne vuḳūʿ bulan taẕyīḳ sāyesinde havada uçabilen makina, ṭayyāre.” (1924: 1)

< *Fr. aéroplane* (BFTS: 47; RBDK: 20)

10. *afiş* (آفیش) “fr. s. ʿumūmī bir maḥale yapıştırılan iʿlān.” (1924: 62)

< *Fr. affiche* (TS: 34; TETTL I: 105; MBTS: 14; TAS: 138; TBKKS: 32)

11. *aġnostisizme* (آغنوستیسیزمه) “fr. s. Fikr-i beşeriñ muṭlaḳ ve ġayr-ı muḳayyedi ḳavrayamayacağını iddiʿā eden meẕhep.” (1924: 58)

< *Fr. agnosticisme* (TS: 35; MBTS: 15; TAS: 139; TBKKS: 35)

12. *aġrandisman* (آغراندیسمان) “fr. s. Büyültme; artırma.” (1924: 56)

< *Fr. agrandissement* (TS: 36; TETTL I: 108; MBTS: 15; TBKKS: 35)

13. *ajan* (آژان) “fr. s. Devletiñ veyā bir başḳasınıñ işlerini gören: Taḥṣīldārlar, sefīrler devletiñ ḥükūmetiñ ajanlarıdır. b.: acente.” (1924: 31)

< *Fr. agent* (TS: 58; TETTL I: 122; MBTS: 26; TAS: 142; TBKKS: 37)

14. *aḳasya* (آقاسیا) “s. Bir cins ağaç.” (1912: 104) / “y. s. Ṣalḳım gibi ḳoḳulu çiçeği olan, yol ve bağçeleri süsleyen küçük yapraḳlı bir cins ağaç.” (1924: 62)

< *Fr. acacia (< Lat. < Yun.)* (TS: 60; TETTL I: 124; MBTS: 27; TBKKS: 42)

15. *aḳlimatasyon* (آقلیماتاسیون) “fr. s. Yeñi bir iḳlīme alıştırma. İstinās-ı iḳlīm: Aḳlimatasyon bağçesi.” (1924: 65)

< *Fr. acclimatation* (BFTS: 29; RBDK: 10)

16. *aḳonit* (آقونیت) “s. fr. Kurt boğan denilen nebat.” (1912: 112) / “s. fr. Kurt boğan denilen nebat. aḳonitin: bu nebattan çıḳan bir madde-i semmiyye. ” (1924: 66)

< *Fr. aconit* (KamTü: 39; BFTS: 37; RBDK: 15; MBTS: 31)

17. *aḳonitin* (آقونیتین) “s. fr. Aḳonit denilen nebatdan çıḳan bir madde-i semmiyye.” (1912: 112)

< *Fr. aconitine* (KamTü: 39; TS: 71; BFTS: MBTS: 31; TAS: 143)

18. *aḳonpaniman* (آقونپانیمان) “fr. s. Bir sese veyā nağmeye uydurulan āletleriñ āhengi.” (1924: 66)

< *Fr. accompagnement* (BFTS: 30; RBDK: 11; TBKKS: 42)

19. *aḳord* (آقورد) “ita. s. Her hangi bir çalġınıñ düzgün ve āhenkdār olması, düzeni. — cu: Ālet-i mūsīḳıyyeye düzen ve āhenk veren usta.” (1924: 66)[38]

< *Fr. accord (< İt. accordo < Lat.)* (TS: 71; MBTS: 31; TAS: 144; TBKKS: 43)

20. *aḳse* (آقسه) “fr. s. Bir fenālığıñ hücūmu, nöbet, şıtma nöbeti: Yeñi bir aḳseden ḳorḳulur.” (1924: 64)

< *Fr. accès (< Lat.)* (TS: 73; TETTL I: 131; MBTS: 32; TAS: 145; TBKKS: 44)

21. *aḳsiyom* (آقسييوم) “yu. s. Biẕātihī āşikār olan ḥaḳīḳat; mebdeʾ, ḳāʿide: Kül cüzʿden daha büyüktür, gibi.” (1924: 64)

< *Fr. axiome (< Yun.)* (TS: 75; TETTL I: 131; MBTS: 33; TAS: 145; TBKKS: 45)

22. *aḳsiyon* (آقسيون) “s. fr. Şirket veyā ticāret ḥiṣṣesi, sehim.” (1912: 109) / “y. s. Mālī veyā ticārī bir işte ḥiṣṣe, sehim. ⁕ Aḳsiyoner: Mālī ve ticārī bir işte bir veyā bir ḳaç ḥiṣṣeye mālik olan.” (1924: 64)

< *Fr. action (< Lat.)* (LOsm: 12; KamTü: 40; TS: 75; TETTL I: 131; MBTS: 33; TBKKS: 45)

23. *aḳṭör* (آقتور) “s. fr. Tiyatroda oyuncu adam.” (1912: 107) / (آقتۏر) “y. s. Tiyatroda oyuncu adam. Bir vaḳʿada bir rol oynayan.” (1924: 63)

< *Fr. acteur (< Lat.)* (KamTü: 41; TS: 78; TETTL I: 133; MBTS: 34; TBKKS: 47)

24. *aḳṭris* (آقتريس) “s. fr. Tiyatroda oyuncu ḳız.” (1912: 106) / (آقترِيس) “ fr. s. Tiyatroda oyuncu ḳız veyā ḳadın.” (1924: 63)

< *Fr. actrice* (KamTü: 41; TS: 78; TETTL I: 133; MBTS: 34; TBKKS: 48)

25. *aḳustik* (آقۏستيك) “fr. ṣ. fiz. Ṣadāya mensup ve müteʿalliḳ. s.: Ṣadā naẓariyyesi. Ṣadānıñ her hangi bir maḥallde intişārı.” (1924: 66)

< *Fr. acoustique (< Yun.)* (TS: 79; TETTL I: 134; MBTS: 34; TAS: 146; TBKKS: 49)

26. *akümülator* (آكومۏلاتور) “fr. s. Ḳuvve-i elektrikiyye ṭoplayan ve lüzūmunda bu ḳudreti cereyān şeklinde iʿāde eden elektrik āleti.” (1924 :71)

< *Fr. accumulateur* (TS: 79; TETTL I: 134; MBTS: 34; TAS: 146; TBKKS: 49)

[38] B. Toven, bu maddeyi 1912’de *aḳorda* olarak kaydetmiştir: bk. 2.3.6. *aḳorda*.

27. *albom* (آلبوم) “s. Fotoğraf ve yā ḳartpostal ḳoymaḳ için içerisinde beyzī ve yā mustaṭīli kesikler bulunan bir nevʿ kitap; mūsiḳī mecmūʿası; içinde resim ve yā eşʿār bulunan defter.” (1912: 123) / “s. Fotoğraf ve yā ḳartpostal ḳoymaḳ için içerisinde beyzī ve yā mustaṭīli kesik gözler bulunan bir nevʿ kitap. Mūsiḳī mecmūʿası. İçinde resim ve yā eşʿār bulunan defter.” (1924: 73)

< *Fr. album (< Lat.)* (TS: 85; TETTL I: 146; MBTS: 38; TAS: 148; TBKKS: 55)[39]

28. *albümin* (آلبومين) “fr. s. Ṭabīʿatta mebẕūlen bulunan ve yumurṭanıñ aḳını, ḳanıñ serumunu teşkīl eden biraz ṭuzlu madde.” (1924: 73)

< *Fr. albumine (< Lat.)* (TS: 85; TETTL I: 146; MBTS: 38; TAS: 148; TBKKS: 56)

29. *alḳol* (آلقول) “fr. s. Şaraptan veyā taḫammür etmiş diğer māyiʿāttan ṭaḳṭīr ile alınan māyiʿ.” (1924: 76)

< *Fr. alcool (< Lat. < Ar. el-kuḥl)* (TS: 98; TETTL I: 155; MBTS: 44; TAS: 150; TBKKS: 58; KEWTS: 59)

30. *alḳolik* (آلقوليك) “y. s. İspirtolu māyiʿātıñ sū-i istiʿmālinden mütevellid ḫastalığa ṭutulmuş olan.” (1924: 76)

< *Fr. alcoolique* (TS: 98; TETTL I: 155; MBTS: 44; TAS: 150; TBKKS: 60)

31. *allüsinasyon* (آللوسيناسيون) “y. s. Ḥaḳīḳī bir şeyʾiñ sebep olmadığı marażī bir ḥiss, ḍalāl, vehim: Her rüʾyā bir allüsinasyondur.” (1924: 77)

< *Fr. hallucination (< Lat.)* (TS: 1036; MBTS: 464; TAS: 334; TBKKS: 58)

32. *alo* (آلو) “müh. Telefonda çağırılanıñ ne istiyorsuñuz maʿnāsına verdiği ses.” (1924: 78)

< *Fr. allô* (TS: 104; TETTL I: 157; MBTS: 47; TAS: 151; TBKKS: 61)

33. *alominyom* (آلومينيوم) “y. s. Beyāż, ḫafīf ve metīn olup gümüş gibi parlayan ve 650 derecede eriyen bir maʿden.” (1924: 78)

< *Fr. aluminium* (TS: 109; TETTL I: 160; MBTS: 49; TAS: 152; TBKKS: 62)

[39] Kamus-i Türki’de Latince olarak kayıtlıdır: [*la. albume*] Fotoğraf resimlerini veya sâir tesâvir ve eşkâl ve hatıratı hâvi cüzdan. (KamTü: 43)

34. *alpaḳa* (آلپاقه) “s. Keçi ile deve arasında bir nevʿ ḥayvan; bu ḥayvanıñ ḳılından yapılmış ḳumaş.” (1912: 123) / “s. Keçi ile deve arasında bir nevʿ ḥayvan; bu ḥayvanıñ ḳılından yapılmış yüñ ḳumaş.” (1924: 73)

< *Fr. alpaca (< İsp.)* (TS: 104; TETTL I: 157; MBTS: 47; TAS: 151)

35. *altes* (آلتەس) “y. s. Prens ve prenseslere verilen ʿunvān. Bu ʿunvānı ṭaşıyan adam.” (1924: 74)

< *Fr. altesse (< İt. < Lat.)* (TS: 106; TETTL I: 158; MBTS: 48; TAS: 151)[40]

36. *altirüist* (آلتِرۈئيست) “fr. s. Kendinden başḳasını düşünen ve seven, ġayr-i endīş.” (1924: 73)

< *Fr. altruiste* (BFTS: 66; TAS: 152; TBKKS: 62)

37. *altirüizme* (آلتِرۈئيزمه) “fr. s. Diğerlerine muḥabbet, ġayr-ı endīşlik.” (1924: 73)

< *Fr. altruisme (< Lat.)* (BFTS: 66; MBTS: 49; TAS: 152)

38. *amatör* (آماتۈر) “y. s. Bir şeyʾi ḥaḳḳında bir ẕevḳ ve meyil duyan; ṣanʿat ittiḫāẕ etmemekle berāber şiʿre, ṣanāyi-i nefīseye ilḫ. meraḳlı olan: Bu bir amatör tablosudur.” (1924: 80)

< *Fr. amateur (< Lat.)* (TS: 111; TETTL I: 162; MBTS: 51; TAS: 153; TBKKS: 64)

39. *ameriḳan* (آمريقان) “s. Ameriḳa’dan gelen maʿrūf ḳaba bez.” (1912: 137) / “y. s. Ameriḳa’dan gelen maʿrūf ḳaba bez. ṣ. Amerika’ya mensup.” (1924: 82)

< *Fr. américain* (TAS: 154; TBKKS: 67)

40. *amiral* (آميرال) “s. fr. Baḥriye ḳumandanı, ḳapudān.” (1912: 141) / “y. s. Eñ büyük baḥriye ḳumandanı. ⁕ Amirallıḳ: Baḥriye ḳumandanlığı.” (1924: 84)

< *Fr. amiral* (LOsm: 17; KamTü: 52; TS: 115; TETTL I: 166; MBTS: 53; TAS: 155; TBKKS: 69; KEWTS: 61)

41. *amonyaḳ* (آمونياق) “s. fr. Nīşādır rūḥu.” (1912: 140) / “y. s. fr. Nīşādır rūḥu.” (1924: 84)

< *Fr. ammoniaque (< Yun.)* (KamTü: 52; TS: 116; TETTL I: 168; MBTS: 53; TAS: 155; TBKKS: 70)

[40] MBTS’de şu bilgi kayıtlıdır: Batılılar, Osmanlı pâdişah ve şehzâdelerine ve diğer İslâm memleketlerinin hükümdarlarına da *altes* derler. (MBTS: 48)

42. *amortisman* (آمورتیسمان) “fr. s. Bir deyniñ, bir borcuñ tedrīcen ıṭfāsı.” (1924: 84)

< *Fr. amortissement* (TS: 116; MBTS: 53; TAS: 155; TBKKS: 70)

43. *amper* (آمپَر) “y. s. fiz. Doğrusu anper. Elektriḳ cereyānlarınıñ şiddetinde vāḥid-i ḳıyāsī. — ör: Elektrikte miḳdār vāḥīd-i ḳıyāṣīsi (cereyānıñ şiddeti bir anper olduğuna göre naḳli bir sāʿatte ḳaṭʿ eden elektrik miḳdārı). — metre: Bir elektrik cereyānınıñ şiddetini ölçmeğe maḫṣūṣ ālet, ġalvanometre.” (1924: 81)

< *Fr. ampere (< André Marie Ampére)* (TS: 116; TETTL I: 168; MBTS: 53; TAS: 156)

44. *ampul* (آمپول) “fr. s. Doğrusu: anpul. Bir elektrik lambasınıñ naḳlini iḫtivā eden camdan ḳap.” (1924: 81)

< *Fr. ampoule (< Lat.)* (TS: 116; TETTL I: 168; MBTS: 53; TAS: 156; TBKKS: 72)

45. *ananas* (آناناس) “s. Leẕiẕ ve güzel rāyiḥalı bir meyve.” (1912: 142) / “s. Ameriḳa’dan çıḳma leẕiẕ ve güzel rāyiḥalı bir meyve.” (1924: 85)

< *Fr. ananas (< İsp.)* (TETTL I: 172; MBTS: 55; TAS: 157; TBKKS: 77)

46. *analiz* (آنالیز) “fr. s. Bir cismiñ mevadd-ı mürekkep esini ayırma, taḥlīl; Ṣuyuñ, havanıñ analizi. Bir kitābıñ, bir nuṭḳuñ ḫülāṣası.” (1924: 85)

< *Fr. analyse (< Yun.)* (TS: 121; TETTL I: 171; MBTS: 55; TAS: 157; TBKKS: 77)

47. *anarşi* (آنارشی) “y. s. Ferdiñ, ḥükūmetiñ her türlü veṣāyetinden azād olaraḳ serbestçe inkişāfını ḳabūl eden meslek-i siyāsī ve ictimāʿī. Ḥükūmetsizlik. Başsız bir milletiñ ḥāli ki ḥükūmet nüfūẕu hiçe inmiş veyā teʾsīrsiz ḳalmıştır. Ḳarġaşalıḳ.” (1924: 85)

< *Fr. anarchie (< Yun.)* (TS: 121; TETTL I: 172; MBTS: 55; TAS: 158; TBKKS: 77)

48. *anarşist* (آنارشیست) “fr. s. Anarşiye ṭarafdār olan.” (1924: 85)

< *Fr. anarchiste* (TS: 122; TETTL I: 172; MBTS: 55; TAS: 158; TBKKS: 79)

49. *anbalaj* (آنبالاژ) “y. s. Eşyāyı paket veyā balya yapıp veyā ṣandığa ḳoyup ṣarma.” (1924: 85)

< *Fr. emballage* (TS: 112; TETTL I: 163; MBTS: 51; TAS: 153; TBKKS: 65)

50. *anbarkman* (آنبارکمان) “y. s. Yükletme, taḥmīl.” (1924: 85)

< *Fr. embarquement* (BFTS: 493; RBDK: 432)

51. *anbarġo* (آنبارغو) “spa. s. Bulunduğu limanı terk etmemek için bir gemiye gösterilen muvaḳḳıt mümānaʿat.” (1924: 85)

< *Fr. embargo* (TS: 112; TETTL I: 163; MBTS: 51; TAS: 153; TBKKS: 66)

52. *anbiriyon* (آنبریون) “y. s. Teşekküle başlayan cenīn. mec.: Boyu küçük ḳıymeti ve ehemmiyeti az adam.” (1924: 86)

< *Fr. embryon* (TS: 792; TETTL I: 163; MBTS: 339; TBKKS: 329)

53. *andosman* (آندوسمان) “y. s. Yāḫūd ando. Ḥaḳḳ taṣarrufunu diğer bir şaḫṣa naḳl etmek için emre muḥavvil bir senediñ veyā bir poliçeniñ arḳasındaki imżā.” (1924: 89)

< *Fr. endossement* (BFTS: 508; RBDK: 451)

54. *anestezi* (آنەستەزی) “fr. s. Ḥiss etmek ḫāṣṣasından az veyā çoḳ maḥrumiyyet, buṭlān-i ḥiss. Ḳloroform istiʿmāli anestezi tevlīd eder.” (1924: 94)

< *Fr. anesthésie (< Yun.)* (TS: 124; TETTL I: 177; MBTS: 56; TAS: 159; TBKKS: 82)

55. *anfi teatr* (آنفی تەآتر) “fr. s. Tiyatronuñ ṣaḥne ḳarşısında bulunan ḳısmı. Bir medreseniñ ders verdiği yer ki sāmiʿine maḫṣūṣ ṣıraları geriye doğru gittikçe yükselir.” (1924: 93)

< *Fr. amphithéâtre* (TS: 114; MBTS: 56; TAS: 154; TBKKS: 83)

56. *anġajman* (آنغاژمان) “fr. s. ʿahd, vaʿad, söz. Az süren ehemmiyetsiz muḥārebe.” (1924: 92)

< *Fr. engagement* (TS: 124; BFTS: 512; TETTL I: 177; MBTS: 56; TAS: 159; TBKKS: 84)

57. *anilin* (آنیلین) “y. s. Nil denilen çividiñ taḳṭīrinde keşf edilen ve bugün maʿden kömüründen çıḳarılan renksiz veyā az esmerimsi bir māyiʿ. Anilin boyacalıḳta müstaʿmel pek mühim bir madde-i ibtidāʾiyedir; bundan muḫtelif renkler çıḳarılır.” (1924: 94)

< *Fr. aniline (< Port.)* (TS: 127; MBTS: 57; TAS: 160)

58. *anjin* (آنژین) “fr. s. Boğaz iltihābı, ḫunnāḳ. anjin döpoatrin: ḳalp etrāfında ḥāṣıl olan boğucu ıżṭırāb. Ḫunnāḳ-ı ṣadr.” (1924: 90)

< *Fr. angine* (TS: 127; TETTL I: 179; MBTS: 57; TAS: 160; TBKKS: 86)

59. *ankesman* (آنکەسان) "y. s. Para ve evrāḳı alıp ṣandığa ḳoymaḳ." (1924: 94)

< *Fr. encaissement* (BFTS: 503; RBDK: 445)

60. *anket* (آنکەت) "fr. s. Her hangi bir idāre meʾmūru ṭarafından icrāsı ʾemr olunan taḥḳīḳāt ve taḥarriyāt; şüpheli bir mesʾeleyi tenvīr için icrā edilen tedḳīḳat." (1924: 94)

< *Fr. enquête (< Lat.)* (TS: 127; TETTL I: 179; MBTS: 57; TAS: 160; TBKKS: 86)

61. *anonim* (آنونیم) "ṣ. İsimsiz, ismi belli ve meẕkūr olmayan." (1912: 156) / "ṣ. İsimsiz, ismi belli ve meẕkūr olmayan. ─ şirket: Yalñız maḳṣad-ı teşebbüṣü belli olan şirket." (1924: 94)

< *Fr. anonyme (< Lat. < Yun.)* (LOsm: 19; TS: 132; TETTL I: 181; MBTS: 58; TAS: 161; TBKKS: 87)[41]

62. *anpirik* (آنپیریك) "y. ṣ. Naẕariyeye değil tecrübeye istinād eden. Tecrübī, iḫtibārī. s. Bütün fikirleri tecrübeden çıḳaran filozof." (1924: 86)

< *Fr. empirique (< Yun.)* (TS: 116; TETTL I: 168; MBTS: 53; TAS: 156; TBKKS: 71)

63. *anpirist* (آنپیریست) "y. s. Anpirizme ṭarafdārı olan filozof veyā ṭabip ." (1924: 86)

< *Fr. empiriste* (TS: 116; MBTS: 53; TAS: 156; TBKKS: 71)

64. *anpirizme* (آنپیریزمه) "y. s. Menbaʿ-ı ʿirfānımızı yalñız tecrübede bulan meẕheb-i felsefī, tecrübiyye meẕhebi. Żıddı: Doġmatizme." (1924: 86)

< *Fr. empirisme* (TS: 116; MBTS: 53; TAS: 156; TBKKS: 71)

65. *ansiḳlopedi* (آنسیقلوپەدی) "yu. s. Bütün maʿlūmātıñ heyʿet-i ʿumūmiyesi. Bi'l-cümle ʿulūm ve ṣanāyiʿden baḥṣ eden eṣer, muḥīṭu'l-maʿārif." (1924: 91)

< *Fr. encyclopédie (< Yun.)* (TS: 132; TETTL I: 182; MBTS: 59; TAS: 161; TBKKS: 89)

66. *antant* (آنتائت) "fr. s. Añlaşma, uyuşma, uzlaşma, ītilāf." (1924: 86)

< *Fr. entente* (TS: 133; TETTL I: 182; MBTS: 59; TAS: 162; TBKKS: 91)

[41] Kamus-i Türki'de Yunanca olarak kayıtlıdır: [*yu.* ανώνυμος] İsimsiz, ismi belli ve mezkûr olmayan. (KamTü: 56)

67. *anten* (آنتەن) “y. s. Ḥaşerāt boynuzu, ḳarn. Telsiz telġrafta müstaʿmel uzun elektriḳ naḳli.” (1924: 87)

< *Fr. antenne (< Lat.)* (TS: 133; TETTL I: 182; MBTS: 59; TAS: 162; TBKKS: 91)

68. *anterit* (آنتەریت) “y. s. Bağırṣaḳlarıñ iltihābı.” (1924: 87)

< *Fr. entérite* (TETTL I: 182; MBTS: 59; TAS: 162)

69. *antırasit* (آنتِراسیت) “s. fr. Ḳurşun ḳalemi yapılan bir nevʿ maʿden.” (1912: 144) / “y. s. Ḳısa alevle güç yanan ḳoḳusuz ve dumansız bir kömür.” (1924: 86)

< *Fr. anthracite (< Yun.)* (KamTü: 56; TS: 135; MBTS: 59; TAS: 165; TBKKS: 98)

70. *antırpo* (آنتِرپو) “y. s. Emtiʿa-i ticāriyeniñ depo edildiği maḥall.” (1924: 86)

< *Fr. entrepôt* (TS: 135; TETTL I: 184; MBTS: 59; TAS: 165; TBKKS: 99)

71. *anti pati* (آنتی پاتی) “y. s. Ṭabīʿī nefret ve ikrāh, işmizāz, kerāhat.” (1924: 88)

< *Fr. antipathie (< Yun.)* (TS: 134; TETTL I: 183; MBTS: 59; TAS: 163; TBKKS: 96)

72. *anti patik* (آنتی پاتیك) “y. s. Żıdd, muḫālif, ṭabīʿatıyla ḫoşa gitmeyen, kerye.” (1924: 88)

< *Fr. antipathique* (TS: 134; MBTS: 59; TAS: 163; TBKKS: 96)

73. *anti pirin* (آنتی پیرین) “s. Ṣıtmaya ve ālām-ı ʿaṣabiyyeye ḳarşı ʿilaç.” (1912: 145) / “y. s. Ṣıtmaya ve ālām-ı ʿaṣabiyyeye ḳarşı ʿilaç.” (1924: 88)

< *Fr. antipyrine* (BFTS: 82; RBDK: 57; TBKKS: 96)[42]

74. *antire* (آنتِره) “y. s. İçinden geçilerek bir yere girilen maḥall, medḫal. Dehlīz.” (1924: 87)

< *Fr. entrée* (TS: 135; TETTL I: 184; MBTS: 59; TAS: 165; TBKKS: 98)

75. *antiren* (آنتِرەن) “y. s. Serīʿ ve canlı ṭarz-ı ḥareket, beşāset, neşāṭ: Bu adamda antiren vardır.” (1924: 87)

< *Fr. entrain* (BFTS: 523; RBDK: 463)

[42] Kamus-i Türki’de Yunanca olarak kayıtlıdır: [*yu.* αντιπυρί ateşe karşı] *sıf.* Sıtmayı kesmeye ve evcâ’-ı asabiyeyi teskîne yarar yeni bir devâ, beyaz bir toz, muzâdd-ı hummâ. (KamTü: 56)

76. *antirenör* (آنترِەنور) "y. s. İnsanları spora, ḥayvanları ḳoşuya ḥażırlayan." (1924: 87)

< *Fr. entraîneur* (TS: 135; TETTL I: 184; MBTS: 59; TAS: 165; TBKKS: 99)

77. *antirtiyen* (آنترتیەن) "y. s. İyi ḥālde ṭutma; bir şeyʾi ḥüsn-i ḥālde ṭutmaḳ için edilen maṣraf." (1924: 86)

< *Fr. entretien* (BFTS: 526; RBDK: 465)

78. *anti sepsi* (آنتی سەپسی) "y. s. Miḳropları taḫrīb eden tedāvī uṣūlleriniñ heyʿet-i mecmūʿası." (1924: 88)

< *Fr. antisepsie (< Yun.)* (TS: 135; MBTS: 59; TAS: 164)

79. *anti septik* (آنتی سەپتیك) "y. ṣ. Miḳroplarıñ çoğalmasını veyā ḳoḳmağı tevḳīf ve menʿ eden mevādd: Süblime, nitrat darjan, permanġanat dö potas, ḳloroform gibi." (1924: 88)

< *Fr. antiseptique* (TS: 135; TETTL I: 183; MBTS: 59; TAS: 164; TBKKS: 97)

80. *anti şanbiri* (آنتی شانبِری) "y. s. Medḫal, dehlīz, mābeyn." (1924: 88)

< *Fr. antichambre* (TETTL I: 183; TBKKS: 97)

81. *antite* (آنتیته) "y. s. Bir maḫlūḳuñ cevherini teşkīl eden şeyʾ." (1924: 88)

< *Fr. entité* (BFTS: 521; TBKKS: 97; RBDK: 462)

82. *apandisit* (آپاندیسیت) "fr. s. Kör bağırsağıñ iltihābı." (1924: 6)

< *Fr. appendicite* (TS: 136; TETTL I: 186; MBTS: 60; TAS: 166; TBKKS: 101)

83. *apartman* (آپارتمان) "s. Bir ʿāʾile iḳāmetine maḫṣūṣ bir ḳaç odalıḳ dāʾire; bu gibi bir çoḳ dāʾireleri olan büyük binā; ʿaḳār. (1912: 9) / (1924: 6)

< *Fr. appartement* (KamTü: 56; TS: 137; TETTL I: 186; MBTS: 60; TBKKS: 102)

84. *apaş* (آپاش) "fr. s. Geceleri ötekine berikine taʿarruż ve tecāvüz eden serseri." (1924: 6)

< *Fr. apache* (TS: 137; TETTL I: 187; MBTS: 60; TAS: 166; TBKKS: 103)[43]

85. *aperitif* (آپەریتیف) "fr. s. İştihāyı açan şeyʾ, açar." (1924: 7)

< *Fr. apéritif* (TS: 137; TETTL I: 187; MBTS: 60; TAS: 166; TBKKS: 104)

[43] MBTS'de şu bilgi kayıtlıdır: Kötü olarak tanınan Teksas'ın yerli halkı Apaşlar'ın adından. (MBTS: 60)

86. *apolet* (آپولَت) “s. ʿaskerleriñ rütbe ve şınıflarına göre şırma, ipek veya yüñden omuzlarına ṭaḳtıḳları ʿalāmet.” (1912: 10) / “y. s. ʿaskerleriñ rütbe ve şınıflarına göre şırma, ipek veya yüñden omuzlarına ṭaḳtıḳları ʿalāmet.” (1924: 7)

< *Fr. épaulette (< épaule ‘omuz’)* (LOsm: 20; KamTü: 57; TS: 137; LFL: 615; ETDES: 14; TETTL I: 188; MBTS: 60; TBKKS: 104)

87. *arbitraj* (آربیتراژ) “y. s. Daha istifādeli göründüğü için bir ḳıymeti diğeriyle tebdīl etmekten ʿibāret borsa muʿāmelesi.” (1924: 24)

< *Fr. arbitrage* (TS: 147; TETTL I: 193; MBTS: 64; TAS: 168)

88. *aristoḳrasi* (آریستوقراسی) “fr. s. Aşilzādeler, kibarlar ve mümtazlar şınıfı.” (1924: 29)

< *Fr. aristocratie (< Yun.)* (TS: 151; TETTL I: 196; MBTS: 66; TAS: 169; TBKKS: 109)

89. *aristoḳrat* (آریستوقرات) “fr. s. Aristoḳrasiye mensup veyā ṭarafdār.” (1924: 29)

< *Fr. aristocrate (< Yun.)* (TS: 151; TETTL I: 196; MBTS: 66; TAS: 169; TBKKS: 110)

90. *arma* II (آرمه) “s. Ḥükümdārlara maḫṣūṣ bir taḳım işāreti ḥāvī resim” (1912: 46) / (1924: 28)[44]

< *Fr. armes (< Lât. arma ‘silah’)* (TETTL I: 198)[45]

91. *arsenik* (آرسنیك) “s. Şıçan otu.” (1912: 43) / “y. s. Şıçan otu.” (1924: 26)

< *Fr. arsénic* (KamTü: 62; TS: 157; TETTL I: 200; MBTS: 68; TBKKS: 116)

92. *arş* (آرش) “ṣ. Yürü ḳumandası.” (1912: 43) / “ḥd. Yürü ḳumandası.” (1924: 26)

< *Fr. marche* (LOsm: 23; KamTü: 62; TS: 157; TETTL I: 201; MBTS: 68; TBKKS: 116; KEWTS: 64)

93. *arşidük* (آرشیدوك) “fr. s. Avusturya ḫānedānı prenslerine verilen ʿunvān. ⁕ Arşidüşes: Prenseslere verilen ʿunvān, bir arşidüğüñ ḳarısı.” (1924: 27)

[44] B. Toven, bu maddeyi *arma* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.6. *arma* I.

[45] Lehce-i Osmani’de, Kamus-i Türki’de, Türkçe Sözlük’te ve Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te iki farklı kelime Türkçe Lügat’te olduğu gibi tek bir maddede kaydedilip İtalyancadan alındığı belirtilmiştir. (LOsm: 22; KamTü: 61; TS: 154; MBTS: 67).

< *Fr. archiduc* (KamTü: 62; TS: 157; TETTL I: 201; MBTS: 69; TAS: 172; TBKKS: 117)[46]

94. *artist* (آرتیست) "y. s. Ressam, heykeltıraş ilḫ. gibi serbest ṣanʿat ṣāḥibi olan. Ṣanʿatkār." (1924: 25)

< *Fr. artiste (< Lat.)* (TS: 160; TETTL I: 202; MBTS: 69; TAS: 172; TBKKS: 118)

95. *asansör* (آسانسور) "s. Yüksek binālarda çıḳıp inmek içün ḳullanılan makine." (1912: 52) / (آسانسۆر) "y. s. Binālarda insānları ve eşyāyı kendi kendine yuḳarıya ḳaldıran veyā aşağıya indiren küçük ḳulübe." (1924: 32)

< *Fr. ascenseur* (KamTü: 64; TS: 162; TETTL I: 206; MBTS: 71; TBKKS: 120)

96. *asepsi* (آسەپسی) "y. s. Antiseptik mevadd ḳullanmaḳsızın miḳropları ber-ṭaraf eden tedāvī uṣūlleriniñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi." (1924: 44)

< *Fr. asepsie* (TS: 163; MBTS: 72; TAS: 174)

97. *asetilen* (آسەتیلَن) "y. s. Beyaż ve parlaḳ żiyā veren ve ṣarımsaḳ gibi ḳoḳan ġaz." (1924: 44)

< *Fr. acétylène (< Lat.)* (TS: 163; TETTL I: 207; MBTS: 72; TAS: 174)

98. *asfalt* (آسفالٹ) "y. s. Ṭaş yerine soḳaḳlara ve şoselere döşenen esmer ve parlaḳ bitum nevʿinden bir madde." (1924: 41)

< *Fr. asphalte (< Lat. < Yun.)* (TS: 163; TETTL I: 208; MBTS: 72; TAS: 174; TBKKS: 122)

99. *asid* (آسید) "y. s. Ekşi, ḥāmż. Ay çiçeği māvisini ḳırmızıya taḥvīl eden." (1924: 44)

< *Fr. acide (< Lat.)* (TS: 165; TETTL I: 209; MBTS: 74; TAS: 175; TBKKS: 124)[47]

100. *astıraḳan* (آستِراقان) "y. s. Ölü doğmuş ḳuzunuñ ḳıvırcıḳ tüylü postundan yapılan kürk; buña beñzeyen ḳumaş." (1924: 35)

[46] Lehce-i Osmani'de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt.* Bey, düka, bala, hükümdar-zade, Avusturya şehzadelerine mahsus unvandır. Te'nisi arşıdüşes. (LOsm: 23)

[47] M. Stachowski kelimenin İngilizce de olabileceğini kaydetmiştir: 'Säure' < fr. engl. *acide* id. (KEWTS: 65)

< *Fr. astrakan (< Tü. Astrahan)* (TS: 171; TETTL I: 213; MBTS: 76; TBKKS: 126)[48]

101.*ataşe* (آتاشه) "s. Sefāret maʿiyyetinde kātip mülāzımı. Ataşe militer: Sefārete mensup żābiṭ. Ataşe nāvāl: Sefārete mensup baḫriye żābiṭi." (1912: 10) / "s. Sefāret maʿiyyetinde kātip mülāzımı. ─ militer: Sefārete mensup żābiṭ. ─ nāvāl: Sefāret baḫriye żābiṭi." (1924: 7)

< *Fr. attaché* (LOsm: 26; KamTü: 71; TS: 181; TETTL I: 220; MBTS: 82; TBKKS: 128)

102.*aṭlas* (آطلاس) "s. Coğrafya ḫarīṭalarını veyā bir fenne maḫṣūṣ şekil ve resimleri ḥāvī mecmūʿa." (1912: 83) / (1924: 51)

< *Fr. atlas* (TS: 186; TETTL I: 224; MBTS: 84)[49]

103.*avanta* (آوانتا) "y. s. Menfaʿat, fāʾide, istifāde: Bu işte bir avantası vardır." (1924: 95)

< *Fr. avanto* (TAS: 179; TBKKS: 135)

< *Fr. avantage* (ETDES: 24; TETTL I: 227; MBTS: 86)[50]

104.*avantüriye* (آوانتۈريه) "fr. s. Sergüẕeşt peşinde ḳoşan: Entriḳalı ḥayāt süren." (1924: 95)

< *Fr. aventurier* (TS: 190; TAS: 179; TBKKS: 135)

105.*aviyon* (آويون) "fr. s. Aero plan denilen ṭayyāreye verilen ilk isim." (1924: 119)

< *Fr. avion* (BFTS: 125; RBDK: 94)

106.*avizo* (آويزو) "spa. s. Evelce emir götürmeğe meʾmūr ḫafīf ṭonda gemi, bugün uzaḳ istasyonlarda bulunan vapur." (1924: 118)

< *Fr. aviso (< İsp. aviso)* (TETTL I: 229; MBTS: 87)

107.*azot* (آزوت) "s. Bir cism-i basīṭ." (1912: 50) / "fr. s. Renksiz, ḳoḳusuz, ṭatsız basīṭ bir ġaz: Azot havā-yı nesīmīniñ beşte dördünü teşkīl eder." (1924: 31)

---

[48] MBTS'de şu bilgi kayıtlıdır: Hazar Denizi kıyısındaki Astrahan (Astracan) şehrinin adından. (MBTS: 76)

[49] Lehce-i Osmani'de ve Kamus-i Türki'de Yunanca olarak kayıtlıdır: *Yun*. Harita mecmuası. Cibâl-i Derren dedikleri Mağrip Dağlarının kadim ismi. (LOsm: 27) [*yu*. λτλας] Coğrafya haritaları veya bir fenne mahsus eşkâl ve resimler mecmuası. (KamTü: 73)

[50] Wagner'e göre, Fransızca *avantage*'dan alınmıştır. Fr. *avantage* > **avantajcı* > *avantacı* > *avanta*. (ETDES: 24; TETTL I: 227)

< *Fr. azote* (KamTü: 83; TS: 218; TETTL I: 250; MBTS: 99; TBKKS: 139)

108.*badat* (بادات) “s. Şekerli yer elması. Düztaban.” (1924: 136)

< *Fr. patate (< İsp.)* (TETTL I: 256; MBTS: 101)

109.*baġaj* (باغاژ) “fr. s. Seyāḥat veyā ḥarp eşyāsı.” (1924: 141)

< *Fr. bagage (< İng.)* (TS: 224; TETTL I: 259; MBTS: 102; TAS: 183; TBKKS: 142)

110.*baḳalorya* (باقالوريا) “y. s. Doğrusu: Baḳolorea. Dārü’l-fünūnuñ ilk derecesi ki başölye ʿunvānını baḫş eder; yüksek taḥṣīle devām edebilmek için ehliyet imtiḥanı.” (1924: 142)

< *Fr. baccalauréat (< Lat.)* (TS: 236; TETTL I: 265; MBTS: 107; TAS: 185; TBKKS: 143)

111.*baḳara* (باقارا) “fr. s. Bir bankiye ile diğer oyuncular arasında oynanan kağıt oyunu.” (1924: 142)

< *Fr. baccara* (TS: 236; TETTL I: 266; MBTS: 107; TAS: 185; TBKKS: 143)

112.*baḳteri* (باقتەری) “fr. s. Miḳrop. baḳteriyoloji: Miḳropla iştiġāl eden ʿilm, mebḥaṯ-i ḥuveynāt.” (1924: 142)

< *Fr. bactérie (< Yun.)* (TS: 241; TETTL I: 268; MBTS: 108; TAS: 185; TBKKS: 143)

113.*balast* (بالاشت) “fr. s. Demir yollarınıñ traverslerini ṣıḳıştırmaḳ için aralarına dökülen çaḳıl ṭaşı ve ḳum.” (1924: 143)

< *Fr. ballast, balast* (TS: 242; TETTL I: 269; TAS: 186)

114.*balon* I (بالون) “fr. Havada uçmağa maḫṣūṣ ālet; buña beñzeyen çocuḳ oyuncağı.” (1912: 235) / “y. s. Havada uçmağa maḫṣūṣ ālet; buña beñzeyen çocuḳ oyuncağı.” (1924: 144)[51]

< *Fr. ballon* (< *İt. pallone)* (LOsm: 39; KamTü: 93; TS: 246; TETTL I: 273; MBTS: 111; TAS: 187; TBKKS: 148)

[51] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *balon* II ile birllikte kaydetmiştir: bk. 2.3.6. *balon* II.

115.*bandrol* (باندرول) “s. İnḥiṣār altında bulunan şeyʾlere yapıştırılan damġalı kağıt.” (1912: 236) / *bandırol* (باندِرول) “s. İnḥiṣār altında bulunan şeyʾlere yapıştırılan damġalı kağıt: Ciġara paketlerinde bandrol vardır.” (1924: 145)

< *Fr. banderole* (KamTü: 94; TS: 250; TETTL I: 276; MBTS: 112; TAS: 188)

116.*bankiye* (بانكيه) “y. s. Ḳumarda diğer oyunculara ḳarşı oyunu idāre eden, banḳacılıḳ yapan.” (1924: 145)

< *Fr. banquier* (BFTS: 137; RBDK: 106)

117.*banḳnoṭ* (بانقنوط) “s. Banḳa ḳāʾimesi.” (1912: 237) / “y. s. Bir banḳa ṭarafından çıḳarılan ve istenildiği zamān teʾdiye edilen kağıt para, kāʾime.” (1924: 145)

< *Fr. banquenote (< İng. banknote)* (TS: 251; TETTL I: 277; MBTS: 112; TAS: 188; TBKKS: 157)[52]

118.*banyan* (بانيان) “y. s. Hindistān’da Brahma meẕheblerinden birine mensup: Banyanlar ḳābiliyyet-i ticāriyyeleriyle mümtāzdırlar.” (1924: 145)

< *Fr. Banian* (FTBS: 108; CNRTL)[53]

119.*baobab* (باؤباب) “s. Afriḳa’da yetişen dünyānıñ eñ büyük ağacı.” (1912: 237) / “y. s. Afriḳa’da yetişen dünyānıñ eñ büyük ağacı.” (1924: 145)

< *Fr. baobab* (TS: 252; BFTS: 137; TAS: 189)

120.*bariton* (باريتون) “yu. s. Tenor ile baṣ arasındaki ses; alto ile başo arasında nefesle çalınır baḳırdan maʿmūl perdeli mūsiḳi āleti.” (1924: 137)

< *Fr. baryton* (TS: 255; TETTL I: 282; MBTS: 114; TAS: 191; TBKKS: 167)

121.*baro* (بارو) “fr. s. Avuḳatlara maḫṣūṣ ṣıra; avuḳatlar ṣınıfı, ṣırası.” (1924: 137)

< *Fr. barreau “parmaklık demiri”* (TS: 256; TETTL I: 283; MBTS: 114; TAS: 191; TBKKS: 168)[54]

[52] Kamus-i Türki’de İngilizce olarak kayıtlıdır: [*ngl. bank-note*] Banka kâimesi, hem memlekette milli bankanın akçe makamında tedâvül etmek üzere çıkardığı muhtelif miktar ve kıymetli kâime-i nakdiye. (KamTü: 95)

[53] Bağlantı Adresi: https://www.cnrtl.fr/definition/banian Erişim Tarihi: 04.03.2023 16.28

[54] MBTS’de şu bilgi kayıtlıdır: Eskiden mahkemelerde avukatların bulunduğu yer bir parmaklıkla ayrılırdı. (MBTS: 114)

122.*barometre* (بارومَتره) “s. Tażyīḳ-i havayı gösteren bināʾen ʿaleyh çıḳılan irtifāʿı ölçmeğe yarayan ve taḥavvülāt-ı hevāʾiyyeyi taḳrībī olaraḳ evvelden ḫaber veren ālet, mīzānü’l-hevā.” (1912: 225) / (1924: 137)

< *Fr. baromètre* (KamTü: 96; TS: 256; TETTL I: 283; MBTS: 114; TAS: 189; TBKKS: 169)

123.*baron* (بارون) “y. s. Viḳontuñ dūnunda ve şövalyeniñ fevḳinde aṣīlzādelik ʿunvānı.” (1924: 137)

< *Fr. baron* (TS: 256; TETTL I: 283; MBTS: 114; TAS: 191; TBKKS: 169)

124.*barosḳop* (باوسقوپ) “yu. s. Hava ile muḥāṭ olan bir cismiñ hava ṭarafından itilişini göstermek için fizikte ḳullanılan ḫuṣūṣī terāzi.” (1924: 137)

< *Fr. baroscope (< Yun.)* (TS: 256; MBTS: 114; TAS: 189)

125.*basil* (باسيل) “y. s. Ekserī veyā doğru bir değnek şeklinde olan tek hücreli ve ḫurde-bīnī ʿuẓviyyet.” (1924: 138)

< *Fr. bacille (< Lat.)* (TS: 259; TETTL I: 286; MBTS: 115; TAS: 192; TBKKS: 170)

126.*baskül* (باسكۈل) “y. s. Ağır yükleri tartmağa yarayan terāzi, ḳapan.” (1924: 138)

< *Fr. bascule* (TS: 261; TETTL I: 287; MBTS: 116; TAS: 192; TBKKS: 171)

127.*başöliye* (باشۈلييه) “fr. s. Veyā başliye. Dārü’l-fünūnda ders-i evveliyede ṣāḥib-i imtiyāz olan, baḳalorya elde eden, yüksek taḥṣīli taʿḳip edebileceğini iṯbāt eyleyen.” (1924: 139)

< *Fr. bachelier* (BFTS: 129; RBDK: 97)

128.*bazen* (بازَن) “s. Yāḫūd pazen: Yumuşaḳça ekṯeriyā tüylü bir nevʿ baṣma.” (1912: 227) / “y. s. Yāḫūd pazen: Yumuşaḳça ekṯeriyā tüylü bir nevʿ baṣma.” (1924: 138)

< *Fr. basin* (LOsm: 311; KamTü: 104; TS: 1904; TETTL VI: 336; MBTS: 984; TAS: 634; TBKKS: 1191; KEWTS: 82)

129.*beġonya* (بەغونيا) “y. s. Muḫtelif renkli ve ẓarīf yapraḳlı bir nebat.” (1924: 172)

< *Fr. bégonia, begonşa (< Michel Bégon)* (TETTL I: 304; MBTS: 128; TAS: 195; TBKKS: 175)[55]

[55] MBTS’de şu bilgi kayıtlıdır: Bitkiye bu isim, Santo Dominigo’daki Fransız vâlisi Michel Bégon’un şerefine 1690’da verilmiştir. (MBTS:128)

130.*belladon* (بەللادون) "y. s. Ṭabābette müstaʿmel zehirli bir nebat ki meyvesi kiraza beñzer. ʿavām lisānında beldam da denir." (1924: 172)

< *Fr. belladone (< Lat. < İt. bella donna "güzel kadın")* (TETTL I: 311; MBTS: 131)

131.*bemol* (بەمول) "y. s. Noṭayı yarım ses ḳabalaştıran bir işāret." (1924: 172)

< *Fr. bémol (< İt.)* (TS: 306; TETTL I: 312; MBTS: 132; TAS: 196; TBKKS: 176)

132.*berġamot* (برغاموت) "s. Portaḳal cinsinden bir meyve ki bundan pek laṭīf bir ḳoḳu istiḥṣāl edilir." (1924: 151)

< *Fr. bergamotte (< İt. bergamotto < Tü. beg "bey" armudu ~ İt. pero "armut" bergamotto)* (TS: 312; TETTL I: 318; MBTS: 136; TAS: 197; TBKKS: 177)

133.*beton* (بەتون) "y. s. Ṣu kireciyle, ṣu, çaḳıl ṭaşı, ḳumdan mürekkep bir ḫarcdır ki ṣu içinde inşāʾat için ḳullanılır. ─ arme: Maʿdenī çubuḳlarla yapılan bir çerçeve içine dövülerek yerleştirilen beton." (1924: 172)

< *Fr. béton (< Lat.)* (TS: 319; TETTL I: 326; MBTS: 140; TAS: 198; TBKKS: 178)

134.*bezik* (بزيك) "s. Bir ḳaç deste isḳambil kağıdıyla oynanan oyun." (1912: 251) / (1924: 153)

< *Fr. bésigue* (KamTü: 119; TS: 326; TETTL I: 330; MBTS: 142; TAS: 199; TBKKS: 179)

135.*bıriḳ* (بريق) "s. İki direkli gemi." (1912: 250) / "y. s. İki direkli yelken gemisi. Küçüğü: Briġantin." (1924: 152)

< *Fr. brick* (TS: 400; TETTL I: 385; TAS: 209; TBKKS: 210)[56]

136.*bırom* (برم) "s. Ecsām-ı basīṭadan biri ki deñiz ṣularından çıḳarılır. Fenā bir ḳoḳusu vardır." (1912: 249) / "y. s. Ecsām-ı basīṭadan biri ki deñiz ṣularından çıḳarılır. Fenā bir ḳoḳusu vardır." (1924: 152)

< *Fr. brome (< Yun. βρώμος "dışkı")* (TS: 401; TETTL I: 385; MBTS: 167; TAS: 209; TBKKS: 212)[57]

[56] Lehce-i Osmani'de İngilizce olarak kayıtlıdır: *İng*. İbrik. İki çanaklık direkli pilokon, yelkenli küçük gemi ki iskotanın gayrıdır. Daha hafifi birigatin. (LOsm: 66)

[57] Lehce-i Osmani'de Yunanca olarak kayıtlıdır: *Yun*. Cism-i kimyevîdir, Ufûnet manasına. (LOsm: 66)

137.*bıromür* (برومۏر) “y. s. Brom ile ecsām-ı basīṭadan diğer biriniñ terkībi. Bromür darjan fotoğrafçılıḳta müstaʿmeldir.” (1924: 152)

< *Fr. bromure* (TS: 401; MBTS: 167; TAS: 209; TBKKS: 212)

138.*bıronşit* (برونشيت) “y. s. Nefes borularınıñ iltihābı.” (1924: 152)

< *Fr. bronchite* (TS: 401; TETTL I: 385; MBTS: 167; TAS: 210; TBKKS: 212)

139.*bıronz* (برونز) “y. s. Baḳır, ḳalay ve tutyadan yapılan ḫalīṭa, tunc.” (1924: 152)

< *Fr. bronze* (TS: 401; TETTL I: 385; MBTS: 167; TAS: 210; TBKKS: 212)

140.*bıroş* (پروش) “s. Ḳadınlarıñ taḳtıḳları mücevherātlı büyük iğne.” (1912: 249) / *boroş* (بوروش) “y. s. Veyā broş. Büyük iğneli ḳadın cevheri, ḥilyesi.” (1924: 163)

< *Fr. broche* (LOsm: 66; KamTü: 138; TS: 401; TETTL I: 385; MBTS: 168; TAS: 210; TBKKS: 213)

141.*biblo* (بيبلو) “y. s. Ocaḳ veyā raf üstüne ḳonan küçük zīnet eşyāsı.” (1924: 173)

< *Fr. bibelot* (TS: 331; TETTL I: 335; MBTS: 145; TAS: 200; TBKKS: 180)

142.*bidon* (بيدون) “y. s. İçine petrol, benzin vesāʾire ḳonan tenekeden ḳap. ʿaskerleriñ ṭaşıdığı bir nevʿ teneke maṭara.” (1924: 174)

< *Fr. bidon* (TS: 333; TETTL I: 337; MBTS: 146; TAS: 200; TBKKS: 181)[58]

143.*biftek* (بيفتك) “in. s. Isḳarada ḳızartılmış veyā ṣobada pişirilmiş öküz eti.” (1924: 175)

< *Fr. bifteck (< İng.)* (TS: 333; TETTL I: 337; MBTS: 146; TAS: 200; TBKKS: 182)

144.*biḳarbonat* (بيقاربونات) “y. s. Asit ḳarbonik emlāḥı: Biḳarbonat dö sod hażmı ḳolaylaştırır.” (1924: 175)

< *Fr. bicarbonate* (TS: 334; TETTL I: 340; MBTS: 147; TAS: 200; TBKKS: 183)

145.*bilenoraji* (بلەنوراژی) “y. s. Bel ṣoğuḳluğu, aʿżā-yı tenāsüliyyeniñ iltihābı.” (1924: 158)

< *Fr. blennoragie* (BFTS: 161; RBDK: 130)

[58] A. Tietze kelimeyi Fransızca olarak verse de başka bir rotadan olabileceğini de kaydetmiştir: *bidon* ‘teneke veya plastikten büyük kab’ < Fr. *bidon* a.m. [kelime belki de bir İskandinavya dilinden alınmadır]. (TETTL I: 337)

146.*binoḳl* (بينوڤل) “y. s. Bir yay vāsıṭasıyla burnuñ üstünde duran veyā ṣapından el ile ṭutulan gözlük.” (1924: 177)

< *Fr. binocle* (BFTS: 157; RBDK: 126)

147.*biriket* (بيريكەت) “y. s. Kömür tozundan yapılan ṭuğla şeklinde kömür.” (1924: 152)

< *Fr. briquette* (TS: 401; TETTL I: 385; MBTS: 167; TAS: 209; TBKKS: 186)

148.*biriyantin* (بيريانتين) “y. s. Ṣaçları parlatmaḳ için ḳullanılan ḳoḳulu yağ.” (1924: 153)

< *Fr. brillantine* (TS: 401; TETTL I: 385; MBTS: 167; TAS: 209; TBKKS: 187)

149.*birüt* (بروت) “y. s. Ḫam, işlenmemiş. — ṣıḳlet: Darası çıḳarılmamış ṣıḳlet.” (1924: 152)

< *Fr. brut, brute (< Lat.)* (TS: 401; TETTL I: 386; MBTS: 168; TAS: 210; TBKKS: 215)

150.*bisiḳlet* (بيسيقلەت) “y. s. Müsāvī ḳuṭurda iki tekerlekten ʿibāret ekṣeriyā ayaḳla taḥrīk edilen bir nevʿ araba.” (1924: 174)

< *Fr. bicyclette* (TS: 361; TETTL I: 355; MBTS: 155; TAS: 202; TBKKS: 187)

151.*bisturi* (بيستۆری) “y. s. Eti yarmaḳta ḳullanılan küçük cerrāḥ bıçağı.” (1924: 174)

< *Fr. bistouri* (TS: 362; TETTL I: 356; MBTS: 155; TAS: 202; TBKKS: 188)

152.*bitüm* (بيتۆم) “y. ṣ. Arżıñ sīnesinde bulunan ḳara ve ḳatı madde veyā ṣarımṭraḳ māyiʿ. Bitüm yaya ḳaldırımlarına döşenir.” (1924: 173)

< *Fr. bitume (< Lat.)* (TS: 365; TETTL I: 359; MBTS: 157; TAS: 203)

153.*biyoloji* (بيولوژی) “y. s. Ecsām-ı ʿużviyyeniñ ḥayātından baḥṣ eden ʿilm. ⁕ biyolojist: Biyoloji ile iştiġāl eden.” (1924: 178)

< *Fr. biologie (< Yun.)* (TS: 366; TETTL I: 361; MBTS: 157; TAS: 204; TBKKS: 189)

154.*bizmut* (بيزموت) “s. Ḳabıż edici bir tuz.” (1912: 282) / (بيزموَت) “s. Ḳabıż edici bir tuz ki ishāle ḳarşı ḳullanılır.” (1924: 174)

< *Fr. bismuth* (KamTü: 130; TS: 367; TETTL I: 361; MBTS: 157; TAS: 204)

155.*boa* (بوآ) “y. s. Zehirli olmayan ve insāna doḳunmayan, altı metreden ziyāde ṭūle mālik bulunan fāʾideli bir yılan; ḳadınlarıñ boyunları eṭrāfında ṭaşıdıḳları uzun kürk.” (1924: 160)

< *Fr. boa (< Lat.)* (TS: 368; TETTL I: 363; MBTS: 158; TAS: 205)

156.*bobin* (بوبين) “y. s. Elektrik cereyānı için üzerine maʿdenī ince tel ṣarılan içi boş üstüvāne. Bu şekilde olan şeyʾ: Kağıt bobini.” (1924: 161)

< *Fr. bobine* (TS: 368; TETTL I: 363; MBTS: 158; TAS: 205; TBKKS: 195)

157.*bombardman* (بومبارديمان) “y. s. Doğrusu: Bonbardman. Bomba ile hücūm etme. Ṭop atma. ─ etmek: Ṭopa ṭutmaḳ.” (1924: 170)

< *Fr. bombardement* (TS: 376; TETTL I: 369; MBTS: 160; TAS: 206; TBKKS: 200)

158.*bonbon* (بونبون) “y. s. Başlıca şekerle yapılmış çuḳulata, fondan gibi şeyʾler, şekerlemeler: Çocuğa biraz bonbon getiriñ.” (1924: 165)

< *Fr. bonbon (Fr. bon “iyi”)* (TS: 376; MBTS: 160; TAS: 206; TBKKS: 201)

159.*bonjur* (بونژۇر) “y. s. Ṣabāḥ selāmı. Ṣabāh şerīfler ḫayr olsun yerine.” (1924: 170)

< *Fr. bonjour* (TS: 377; TETTL I: 370; MBTS: 161; TAS: 207; TBKKS: 201)

160.*bonsuar* (بونسۇآر) “y. s. Aḳşam selāmı. Aḳşam şerīfler ḫayr olsun yerine.” (1924: 170)

< *Fr. bonsoir* (BFTS: 168; MBTS: 161; TBKKS: 203)

161.*bor* (بور) “fr. Ecsām-ı basīṭadan bir maʿden.” (1912: 265) / “y. s. Ecsām-ı basīṭadan bir maʿden.” (1924: 161)

< *Fr. bore* (KamTü: 132; TS: 377; MBTS: 161; TAS: 207)

162.*boraḳ* (بوراق) “s. Alçı ṭaşı, tenkār maʿdeni.” (1912: 265) / “s. Alçı ṭaşı, tenkār maʿdeni, borit sud, boraḳs.” (1924: 162)

< *Fr. borax* (TS: 378; TETTL I: 371; MBTS: 161; TBKKS: 203)[59]

163.*borasit* (بوراسيت) “y. s. Tenkārlı mānezya.” (1924: 162)

< *Fr. boracite* (TS: 378; MBTS: 161; TAS: 207; TBKKS: 203)

164.*bordıro* (بوردِرو) “y. s. Bir ḥesābın tafṣīlātını ḥāvī veyā bir dosyanıñ evrāḳını muşʿir cedvel: Maʿāş bordrosu.” (1924: 162)

< *Fr. bordereau* (TS: 380; TETTL I: 372; MBTS: 161; TAS: 207; TBKKS: 204)

[59] Kamus-i Türki’de şöyle kayıtlıdır: [*ar.* burk’tan o da *fa.* bura’dan boraks sûretinde Avrupa lisanlarına da geçmiştir] *kim.* Alçı taşı, tenkâr madeni. (KamTü: 132)

165.*bordür* (بوردۈر) “y. s. Kenarlardaki süs, çerçeve. Ḳumaş kenarlarındaki naḳış vesāʾire. ⸺ lü: Kenarları süslü.” (1924: 162)

< *Fr. bordure* (TS: 380; TETTL I: 372; MBTS: 161; TAS: 207; TBKKS: 205)

166.*borna* (بورنه) “y. s. Vüsʿati çoḳ olmayan, maḥdūd. Az ẕekī olan: Borna bir adam.” (1924: 163)

< *Fr. borné* (BFTS: 169; RBDK: 135)

167.*boyḳotaj* (بويقوتاژ) “y. s. Bir fikr-i siyāsīden dolayı münāsebeti kesme, alış veriş etmeme.” (1924: 171)

< *Fr. boycottage (< İng.)* (TS: 388; TETTL I: 375; MBTS: 164; TAS: 208; TBKKS: 207)

168.*buḳle* (بۇقله) “y. s. Ḳıvrılmış ṣaç helezonu: Ne güzel buḳleleriñ var!” (1924: 167)

< *Fr. boucle (< Lat.)* (TS: 406; TETTL I: 391; MBTS: 170; TBKKS: 217)

169.*buldoġ* (بولدوغ) “s. Bir nevʿ köpek.” (1912: 274) / (بۇلدوغ) “in. s. Alt çeñesi uzun ḳoca ḳafalı ḳısa bacaḳlı bir köpek.” (1924: 168)

< *Fr. bouledogue* (TS: 409; TETTL I: 392; MBTS: 170; TAS: 211; TBKKS: 217)[60]

170.*buluz* (بۇلۇز) “y. s. Veyā bluz. ʿamele ve ṭalebeniñ giydiği bezden gömlek. Ḳumaştan yapılmış ḳadın ceketi.” (1924: 169)

< *Fr. blouse* (TS: 368; TETTL I: 363; MBTS: 158; TAS: 205; TBKKS: 218)

171.*burjuvazi* (بۇرژۇوازی) “y. s. Aṣilzādelerle ahālī arasında bulunan bir ṣınıf ḫalḳ, muʿteberān ṭaḳımı, ṭabaḳası.” (1924: 162)

< *Fr. bourgeoisie* (TS: 415; TETTL I: 398; MBTS: 172; TAS: 211; TBKKS: 220)

172.*burnus* (بُرنوس) - *burnuz* (بورنوز) “ʿa. Ḳollu ve başlıḳlı ḥamām ḥavlusu.” (1912: 248, 266) / *burnus* (بُرنۇس) - *burnuz* (بۇرنۇز) (1924: 152, 163)[61]

< *Fr. burnous (< Ar. burnus)* (TETTL I: 372)[62]

[60] Kamus-i Türki’de İngilizce olarak kayıtlıdır: [*ngl. bulldog*] Alt çenesi ileriye uzanmış ve çarpık dişli, açık kısa bacaklı bir cins köpek. (KamTü: 140)

[61] Sözlükte Arapça *burnus* olarak verilen kelime içerisinde Batı alıntısı olan bir kelime olan *bornoz*’dan da bahsedilmiştir. Maddenin tamamı şöyledir: “ ‘a. ‘arablarıñ üstten giydikleri bir libās; ḳollu ve başlıḳlı ḥamām ḥavlusu; bir nevʿ ḳadın yeldirmesi.” (1912: 248) / (1924: 152)

[62] Türkçe Sözlük ve Türkçenin Alıntılar Sözlüğü’nde kelime Arapça olarak kayıtlıdır: *Ar. burnūs* (TS: 380; TAS: 208).

173.*büdce* (بودجه) “s. Vāridāt ve meṣārifiñ vuḳūʿundan evvel taḳdīri.” (1912: 264) / *büdce* (بۈدجه) “s. Bir devletiñ, bir dāʾireniñ vāridāt ve meṣārifiniñ evvelden taḳdīri.” (1924: 161)

< *Fr. budget* (LOsm: 73; KamTü: 147; TS: 425; TETTL I: 408; MBTS: 177; TAS: 213; TBKKS: 226)

174.*büfe* (بۈفه) “y. s. Sofra ṭaḳımlarına maḫṣūṣ dolap; ictimāʿ maḥallerinde yemek ve içkiniñ bulunduğu maḥall, maṣa; demir yolu istasyonlarındaki loḳanṭa.” (1924: 166)

< *Fr. buffet* (TS: 422; TETTL I: 403; MBTS: 175; TAS: 212; TBKKS: 222)

175.*büro* (بۈرو) “y. s. Yazı maṣası. İşleriñ tanẓīm ve idāre edildiği maḥall.” (1924: 163)

< *Fr. bureau (< Lat.)* (TS: 424; TETTL I: 406; MBTS: 176; TAS: 212; TBKKS: 223)

176.*büroḳrasi* (بۈروقراسی) “y. s. Büroların̆ ḳuvvet ve nüfūẕu (istihzā).” (1924: 163)

< *Fr. bureaucratie (< Lat.)* (TS: 424; TETTL I: 406; MBTS: 176; TAS: 212; TBKKS: 224)

177.*büst* (بۈشت) “y. s. Vücūd-ı beşeriñ üst ḳısmı; bu ḳısmı gösteren resim veyā heykel.” (1924: 165)

< *Fr. buste (< İt. busto)* (TS: 425; TETTL I: 407; MBTS: 176; TAS: 212; TBKKS: 226)

178.*cimnastiḳ* (جمناستیق) “s. Aʿżā-yı bedeni ḳuvvetlendirmek için yapılan ḥarekāt.” (1912: 413) / “y. s. Aʿżā-yı bedeni ḳuvvetlendirmek için yapılan ḥarekāt.” (1924: 264)

< *Fr. gymnastique (< Lat. < Yun.)* (TETTL II: 437; MBTS: 594; TBKKS: 239)[63]

179.*curnal* (جورنال) “s. Yāḫūd jurnal: Meşhūdātı mübeyyen varaḳa; ḫafīyeleriñ mensup olduḳları maḳāma verdikleri kağıt.” (1912: 408) / (جۈرنال) “s. Veyā jurnal: Meşhūdātı mübeyyen varaḳa; ḫafīyeleriñ mensup olduḳları maḳāma verdikleri kağıt. ⁕ curnalci: Curnal eden, ḫafiye; ḳalemlerde meʾmūrīniñ mevcūd veyā ġayr-i mevcūd olduḳlarını defterine ḳayd eden meʾmūr.” (1924: 261)

[63] Kamus-i Türki’de Yunanca olarak kayıtlıdır: [*yu*. Γυμναστική] A’zâ-yı bedeni alıştırıp kuvvetlendirmek için icrâ olunan zorlu oyunlar, idmân-ı beden. (KamTü: 169)

< *Fr. journal* (KamTü: 171; LFL: 331; TETTL I: 456; MBTS: 594; TBKKS: 245)[64]

180.*dam can* (دام جان) “y. s. Veyā damacana. Şarap vesāʾire gibi māyiʿāt ḳoymağa maḫṣūṣ büyük ḳap ki ekşeriyā dış ṭarafı ḥaṣırla örülü olur.” (1924: 318)

< *Fr. dame-jeanne* (BFTS: 360; RBDK: 318)

181.*dans* (دانس) “y. s. Vücūdu bir müziḳa veyā sese uyduraraḳ mevzūn ve mütevālī ḥareketlerle oynatma.” (1924: 319)

< *Fr. danse* (TS: 593; TETTL I: 559; MBTS: 253; TAS: 231; TBKKS: 261)

182.*debarḳman* (دەبارقمان) “y. s. Bir gemiyi, vapuru, vaġonu boşaltma, taḫliye.” (1924: 338)

< *Fr. débarquement* (BFTS: 363; RBDK: 321)

183.*deboy* (دَبوی) “s. ʿaskeriñ esliḥa ve elbise anbarı.” (1912: 502) / “s. ʿaskeriñ esliḥa ve elbise anbarı. Depo.” (1924: 321)

< *Fr. dépôt* (LOsm: 112; KamTü: 219; TS: 603; ETDES: 106; TETTL I: 591; MBTS: 269; TAS: 236; TBKKS: 264; KEWTS: 121)

184.*defetizme* (دەفەتیزمە) “y. s. Ẓafere īmānı olmayanlarıñ fikir ve meẕhebi. ⁕ defetist: Defetizme ṭarafdārı, bozġuncu.” (1924: 339)

< *Fr. défaitisme* (BFTS: 382; RBDK: 332)

185.*deġutan* (دەغوتان) “y. s. İştihāyı gideren, kerīh, bıḳtıran, yoran, cesāreti ḳıran.” (1924: 339)

< *Fr. dégoûtant* (BFTS: 388; RBDK: 336)

186.*dejenere* (دەژەنەرە) “y. s. Maʿnen, maddeten bozulmuş olan, müstereddī.” (1924: 339)

< *Fr. dégénéré* (TS: 613; TETTL I: 580; MBTS: 263; TAS: 234; TBKKS: 266)

187.*dejöne* (دەژۆنە) “y. s. Ṣabāḥ yemeği, ḳahve altı. Öğle yemeği maʿnāsına da gelir.” (1924: 339)

< *Fr. déjeuner* (BFTS: 390; RBDK: 337; TBKKS: 267)

[64] Fransızcadan bu anlamıyla aldığımız kelimede, daha önce İtalyancadan alınan “*curnal*” kelimesinin telaffuzunun etkisi görülmektedir.

188.*deizme* (دەایزمە) “y. s. Vaḥyi inkār ederek yalñız Cenāb-ı Ḥaḳḳ’a ve ṭabīʿi dīne inananlarıñ sistemi. Jan Jaḳ Ruso deizme müdāfiʿidi. ⁕ deist: Deizme ṭarafdārı olan.” (1924: 338)

< *Fr. déisme (< Lat.)* (TS: 613; MBTS: 263; TAS: 233; TBKKS: 266)

189.*deḳadan* (دەقادان) “y. s. Senbolist mektebine mensup muḥarrirlere verilen isim.” (1924: 339)

< *Fr. décadent (< Lat.)* (TS: 613; TETTL I: 580; MBTS: 263; TAS: 234; TBKKS: 267)

190.*deḳolte* (دەقولتە) “y. ṣ. Boynu, omuzları biraz da göğsü açıḳ.” (1924: 339)

< *Fr. décolleté* (TS: 614; TETTL I: 581; MBTS: 263; TAS: 234; TBKKS: 268)

191.*deḳor* (دەقور) “y. s. Süs, zīnet, bir tiyatronuñ süsleri. tü. gösteriş, ẓevāhir.” (1924: 339)

< *Fr. décor (< Lat.)* (TS: 614; TETTL I: 581; MBTS: 263; TAS: 234; TBKKS: 269)

192.*delege* (دەلگە) “y. s. Nāʾip, vekīl, muraḫḫaṣ: Milletiñ delegeleri.” (1924: 339)

< *Fr. délégué (< Lat.)* (TS: 614; TETTL I: 582; MBTS: 264; TAS: 235; TBKKS: 271)

193.*demaġoġ* (دەماغوغ) “y. s. Teveccühünü ḳazanmaḳ için milletiñ menfāʿatini gözetir gibi görünen.” (1924: 339)

< *Fr. démagogue (< Lat.)* (TS: 618; TETTL I: 585; MBTS: 265; TAS: 235; TBKKS: 272)

194.*demaġoji* (دەماغوژی) “y. s. ʿavām-i nāsı oḳşayan siyāset. Mevḳuʿ iḳtidārıñ ʿavām-ı nāsa terk edildiği bir vaż̇ʿiyyet-i siyāsiyye.” (1924: 339)

< *Fr. démagogie (< Yun.)* (TS: 618; TETTL I: 585; MBTS: 265; TAS: 235; TBKKS: 272)

195.*demode* (دەمودە) “y. s. Modası geçmiş: Demode bir elbise, demode potin.” (1924: 339)

< *Fr. démodé* (TS: 622; TETTL I: 586; MBTS: 267; TAS: 235; TBKKS: 273)

196.*demoḳrasi* (دەموقراسی) “y. s. Öyle bir şekl-i ḥükūmet ki bütün ḳuvvet ve ḥākimiyyet ḫalḳıñ elindedir.” (1924: 339)

< *Fr. démocratie (< Yun.)* (TS: 622; TETTL I: 587; MBTS: 267; TAS: 236; TBKKS: 273)

197.*demoḳrat* (دەموقرات) "y. s. Demoḳrasi esāsātına merbūṭ olan." (1924: 339)

< *Fr. démocrate* (TS: 622; TTETTL I: 587; MBTS: 267; TAS: 236; TBKKS: 274)

198.*deser* (دەسَر) "y. s. Yemeğiñ eñ ṣoñunda yenen peynir, meyve gibi şeyʾler." (1924: 339)

< *Fr. dessert* (BFTS: 424; FTBS: 321)

199.*despot* II (دَسپوت) "y. s. Kendi keyfine göre idāre eden ḥükümdār: Neron eñ ẓālim ḥükümdār idi." (1924: 325)[65]

< *Fr. despote (< Yun.)* (TS: 641; BFTS: 423; RBDK: 362; TETTL I: 598; MBTS: 274; TAS: 238; TBKKS: 279)

200.*detektiv* (دەتەكتیۋ) "in. s. Baʿż cināyetlerde taʿḳip ve taḥrīye meʾmūr polis." (1924: 338)

< *Fr. détective (< İng. < Lat.)* (TS: 604; TETTL I: 573; MBTS: 259; TAS: 232; TBKKS: 265)

201.*detektör* (دەتەكتۆر) "y. s. Harç mevcelerini almağa maḫṣūṣ ālet." (1924: 338)

< *Fr. détecteur (< Lat.)* (TS: 604; MBTS: 259; TAS: 232)

202.*detrminizme* (دەترمینیزمە) "y. s. İnsanıñ ārzū ve irādesiniñ serbest ve ḥür olmadığı, müteḳaddim bir ṭaḳım sebeplerle taḥdīd edildiği iddiʿāsında bulunanlarıñ meẕhebi, İcābiye meẕhebi." (1924: 338)

< *Fr. déterminisme (< Alm.)* (TS: 644; TETTL I: 601; MBTS: 276; TAS: 239; TBKKS: 280)

203.*dezenfekte* (دەزەنفەكتە) "y. s. Havanıñ, odanıñ ʿufūnetini giderme, taṭhīr." (1924: 338)

< *Fr. désinfecté, désinfecter* (TS: 651; TETTL I: 606; MBTS: 279; TAS: 240; TBKKS: 281)

204.*dezideratom* (دەزیدەراتوم) "y. s. Cemʿi: Deziderata. Arzū edilen veyā bir noḳṣānı telāfī edecek olan şeyʾ: Ṣulḥ, Türḳīniñ dezideratomudur. Şāyān-ı ārzū bir ḥal." (1924: 338)

[65] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *despot* I ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.9. *despot* I.

< *Fr. desideratum* (RBDK: 360; CNRTL)[66]

205.*dıraġon* (دراغون) "s. Bir şınıf süvārī ʿaskeri." (1912: 503)

< *Fr. dragon (< Yun.)* (KamTü: 254; TS: 719; TETTL I: 608; MBTS: 306; TAS: 249; KEWTS: 134)

206.*dıram* (درام) "y. s. Gülünç ve ḳorḳunç tiyatro piyesi. mec. Müdhiş bir vaḳʿa, fāciʿa, muṣībet, felāket." (1924: 322)

< *Fr. drame (< Yun.)* (TS: 719; TETTL I: 656; MBTS: 306; TAS: 250; TBKKS: 281)

207.*difteri* (ديفتَرى) "y. s. Ḳuş palazı denilen sārī bir ḫastalıḳ." (1924: 342)

< *Fr. diphtérie (< Yun.)* (TS: 657; TETTL I: 613; MBTS: 281; TAS: 241; TBKKS: 282)

208.*dijitalin* (ديزيتالين) "y. s. Dijital denilen nebātıñ cevheri ki çoḳ müʾessir bir zehirdir." (1924: 342)

< *Fr. digitaline* (BFTS: 439; RBDK: 375)

209.*diktatör* (ديكتاتور) "y. s. Bütün ḳuvvetleri nefsinde cemʿ eden kimse." (1924: 342)

< *Fr. dictateur (< Lat. dictator)* (TS: 662; TETTL I: 616; MBTS: 283; TAS: 242; TBKKS: 283)

210.*dikte* I (ديكته) "y. f. Kelimeleri tane tane söyleyerek birine yazdırma." (1924: 342)

< *Fr. dictée* (TS: 662; TETTL I: 616; MBTS: 283; TAS: 242; TBKKS: 284)

211.*dikte* II (ديكته) "y. f. Telḳīn etme. Zorla ḳabūl ettirme." (1924: 342)

< *Fr. dictat* (TETTL I: 616; TBKKS: 282)[67]

212.*dinamit* (ديناميت) "y. s. Maṣṣ edici madde ile ḳarışmış nitroġliserinden mürekkep patlayıcı bir şeyʾ." (1924: 344)

< *Fr. dynamite (< Yun.)* (TS: 669; TETTL I: 621; MBTS: 287; TAS: 243; TBKKS: 285)

[66] Bağlantı Adresi: https://www.cnrtl.fr/definition/bhvf/desideratum%20%E2%80%8E Erişim Tarihi: 10.03.2023 21.59

[67] Bazı kaynaklar bu kelimeyi Almanca olarak kaydetmiştir: < *Alm. Diktat* (TS: 661; MBTS: 283; TAS: 242).

213.*dinamo* (دینامو) “y. s. Ḳudret-i meḫanikiyyeyi elektrik ḳuvvetine taḥvīl eden makine. Aṣlı: Dinamo elektriktir.” (1924: 344)

< *Fr. dynamo (< Yun. dynamos)* (TS: 669; TETTL I: 621; MBTS: 287; TAS: 243; TBKKS: 286)

214.*dine* (دینه) “y. s. Günüñ ortasında veyā nihāyetinde yenen yemek.” (1924: 344)

< *Fr. dîner* (BFTS: 440; RBDK: 377; TETTL I: 622)

215.*diplomasi* (دیپلوماسی) “y. s. Milletler arasında münāsebātı idāre etmek ʿilmi; ecnebī milletlerle uyuşup añlaşma; herhangi bir müẕākereyi idāre temek mahāreti.” (1924: 339)

< *Fr. diplomatie* (TS: 674; MBTS: 288; TAS: 243; TBKKS: 288)

216.*diplomat* (دیپلومات) “s. Politiḳa ile iştiġāl eden ve politiḳada pek māhir olan.” (1912: 528) / “y. s. Beyne’l-milel münāsebāt ve münāfiʿi idāre etmekte māhir olan. ⁕ diplomatlıḳ: Diplomatıñ mesleği.” (1924: 340)

< *Fr. diplomate* (TS: 674; TETTL I: 624; MBTS: 288; TAS: 243; TBKKS: 288)[68]

217.*direktiv* (دیرەکتیۏ) “y. s. Veyā direktif. Taʿḳībi lāzım gelen ḫaṭṭ-ı ḥareket. ʿumūmī taʿlīmāt.” (1924: 341)

< *Fr. directive (< Lat.)* (TS: 675; TETTL I: 626; MBTS: 289; TAS: 244; TBKKS: 290)

218.*direktör* (دیرەکتۏر) “y. s. İdāre veyā müesseseniñ ilḫ. başında olan ẕāt, müdür.” (1924: 341)

< *Fr. directeur (< Lat.)* (TS: 675; TETTL I: 626; MBTS: 289; TAS: 244; TBKKS: 291)

219.*dirijabl* (دیریژابل) “y. s. İstenilen yere sevḳ edilebilen balon, zeplin.” (1924: 341)

< *Fr. dirigeable* (BFTS: 4442; RBDK: 378)

[68] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki’de Yunanca olarak kayıtlıdır: *Yun.* Diploma resmi olarak berat, senet, ahit-name fenninde mütefennin sefaret tarikinde salik adam. (LOsm: 118) [*yu*. Διπλωμάτης = çifte gözlü] Umûrı siyâsiye ve münâsebât-ı düveliye ile meşgul adam ve bu fende pek mâhir olan. (KamTü: 239)

220.*disiplin* (دیسیپلین) “y. s. Niẓām ve intiẓām, ṣıḳı bir iṭāʿat teʾmīn ve teʾsīs etmek içün ẕihnī, aḫlāḳī ve cismānī taʿlīm ve terbiye, tehẕīb ve teʾdīb; maʿlūmāt, temrīn. Żabt ve rabṭ, intiẓām.” (1924: 342)

< *Fr. discipline (< Lat.)* (TS: 678; TETTL I: 628; MBTS: 290; TAS: 244; TBKKS: 291)

221.*diyafram* (دیافرام) “y. s. Alāt-ı baṣariyyede ancaḳ lüzūmu ḳadar żiyānıñ geçmesine müsāʿade eden ortası delikli levḥa.” (1924: 345)

< *Fr. diaphragme (< Yun.)* (TS: 682; TETTL I: 631; MBTS: 292; TAS: 245)

222.*diyapazon* (دیاپازون) “y. s. Mūsiḳī āletini ayar etmeğe yarayan, (la) sesini veren iki ḳollu çelik ālet. Muḫtelif sesleri veren diyapazonlar da vardır.” (1924: 345)

< *Fr. diapason (< Lat. < Yun.)* (TS: 683; TETTL I: 632; MBTS: 292; TAS: 246; TBKKS: 295)

223.*diyet* (دیەت) “y. s. Ḫastalıḳ sebebiyle yemekten ḳısmen veyā kāmilen ictināb. Baʿż memleketlerde meṣāliḥ-i ʿumūmiyyeniñ müẕākere edildiği siyāsī meclis.” (1924: 345)

< *Fr. diète* (TS: 684; TETTL I: 632; MBTS: 293; TAS: 247; TBKKS: 295)

224.*diyez* (دیەز) “y. s. mu. Öñünde bulunduğu noṭayı yarım ses yükselten bir işāret.” (1924: 345)

< *Fr. diése (< Yun.)* (TS: 684; TETTL I: 632; MBTS: 293; TAS: 247; TBKKS: 295)

225.*diyoptiri* (دیوپٹری) “y. s. ʿadeselerde ḳuvvet-i vāḥid-i ḳıyāsīsi.” (1924: 345)

< *Fr. dioptrie* (TS: 684; TETTL I: 624; MBTS: 293; TAS: 247)

226.*doḳtor* II (دوقتور) “s. (Bizde yalñız tabībe tesmiye olunur.)” (1912: 522-523) / “s. Ṭabip, hekīm.” (1924: 335)[69]

< *Fr. docteur (< Lat. doctor)* (TS: 694; BFTS: 453; TETTL II: 638; MBTS: 295; TAS: 248; TBKKS: 298)

227.*doḳtora* (دوقتورا) “y. s. Doḳtor rütbesi, derecesi.” (1924: 335)

[69] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *doḳtor* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.1. *doḳtor* I.

< *Fr. doctorat, doctorate (< Lat.)* (TS: 694; TETTL I: 638; MBTS: 295; TAS: 248; TBKKS: 299)

228.*dosya* (دوسيهٔ) "y. s. Bir şaḫṣa veyā herhangi bir muʿāmeleye ʿāʾid evrāḳıñ mecmūʿu." (1924: 334)

< *Fr. dossier* (TS: 708; TETTL I: 647; MBTS: 301; TAS: 249; TBKKS: 302)

229.*duş* (دوش) "s. Ṣoğuḳ ṣu dökünme." (1912: 520) / (دوَش) "y. s. Ṣoğuḳ ṣu dökünme." (1924: 334)[70]

< *Fr. douche* (KamTü: 257; TS: 727; TETTL I: 664; MBTS: 309; TAS: 251; TBKKS: 309)

230.*düalizme* (دوآليزمه) "y. s. Yekdiğerine ḳarşı dāʾimī mücādelede bulunan ruḥ ile cisim, iyilikle kötülük ilḫ. gibi kāʾinatta çift ʿunṣuruñ mevcūdiyyetini ḳabūl eden dīnī veyā felsefī sistem, ṣeneviyye, zendeḳa. ⁎ düalist: Bu sistem ṭarafdārı." (1924: 331)

< *Fr. dualisme (< Lat.)* (TS: 732; MBTS: 311; TAS: 252; TBKKS: 308)

231.*düpliḳata* (دوپليقاتا) "y. s. Bir senediñ, bir mektup vesāʾireniñ nüsḫa-i ṣāniyesi." (1924: 332)

< *Fr. duplicata* (BFTS: 467; RBDK: 398)

232.*düşes* (دوشَس) "y. s. Bir duḳanıñ ḳarısı. Saten ⸺ : Aṭlas cinsinden ṣırf ipekli ḳumaşlar." (1924: 334)

< *Fr. duchesse* (TS: 739; TETTL I: 678; MBTS: 315; TAS: 253; TBKKS: 312)

233.*edem* (أدەم) "y. s. Şu ṭoplanmasından müteḥaṣṣıl cilt şişkinliği." (1924: 21)

< *Fr. oedème (< Yun.)* (TS: 1836; TETTL VI: 198; MBTS: 960; TAS: 616; TBKKS: 1125)

234.*efektif* (أفەكتيف) "y. s. Ḥakīkī; ḥaḳīḳaten mevcūd. Ḫizmet ve vaẓīfeye müheyyā ʿaskeriñ ḥaḳīḳī miḳdārı: Bir ordunuñ efektifi." (1924: 62)

< *Fr. effféctif (< Lat.)* (BFTS: 484; RBDK: 419; MBTS: 323)

235.*egzijan* (أگزيژان) "y. s. Çoḳ diḳḳat ve ihtimām istemek ʿādetinde olan." (1924: 69)

< *Fr. exigeant* (BFTS: 569; RBDK: 502)

[70] Maddenin tamamı şöyledir: "fa. Omuz, ketf; şoğuḳ ṣu dökünme." (1912: 520) / "fa. s. Omuz, ketf. ḫāneber⸺: Evi omuzunda, serserī. y. s. Şoğuḳ ṣu dökünme." (1924: 334)

236.*ekip* (اِکیپ) “fr. s. ʿaynı işte çalışanlarıñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi, ṭaḳım.” (1924: 71)

< *Fr. équipe* (TS: 766; TETTL I: 701; MBTS: 329; TAS: 257; TBKKS: 317)

237.*eḳonomi* (اقونومی) “yu. s. Bir eviñ idāresinde, maṣrafta intiẓām; taṣarruf. Eḳonomiya: İḳtiṣād. ─ politik: ʿilm-i iḳtiṣād: b.: iḳtiṣād.” (1924: 66)

< *Fr. économie (< Yun.)* (TS: 769; TETTL I: 702; MBTS: 330; TAS: 258; TBKKS: 318)[71]

238.*eksantirik* (اکسانتیریك) “y. ṣ. Birbiri içinde olduğu ḥalde merkezleri bir olmayan dāʾirelere mensup. Merkezden uzaḳ bulunan. ʿörf ve ʿādete muḫālif olan. s. Ġarip ḥareketleri görülen adam.” (1924: 69)

< *Fr. excentrique (< Lat.)* (TS: 770; TETTL I: 693; MBTS: 330; TAS: 259; TBKKS: 316)

239.*ekselans* (اکسەلانس) “y. s. Vekīllere, nāẓırlara, sefīrlere verilen ʿunvān.” (1924: 69)

< *Fr. excellence (< Lat.)* (TS: 770; TETTL I: 702; MBTS: 331; TAS: 259; TBKKS: 322)

240.*eksper* (اکسپَر) “y. s. Bir işte, bir ṣınāʿatte vuḳūf-ı tām ṣāḥibi olan; bir ḥākimiñ veyā ṭarafeyniñ bir ḥesābı tedḳīḳ veyā bir iş ḥaḳḳında reyini beyān etmek için taʿyīn ettikleri adam.” (1924: 69)

< *Fr. expert (< Lat.)* (TS: 772; TETTL I: 703; MBTS: 331; TAS: 259; TBKKS: 322)

241.*ekspires* (اکسپِرس) “a. s. Çoḳ süʿatli (yolcu veyā yük naḳlinde). ─ tren: Az tevaḳḳuf ve çoḳ süʿatle giden tren.” (1924: 69)

< *Fr. exspress (< İng.)* (TS: 772; TETTL I: 703; MBTS: 331; TAS: 259; TBKKS: 323)

242.*ekstıra* (اکسترا) “y. s. Muʿtāddan faẓla olan şeyʾ. Mübālağa beyān eden bir edat.” (1924: 69)

< *Fr. extra* (TS: 772; TETTL I: 703; MBTS: 331; TAS:260; TBKKS: 323)

243.*ekzersis* (اکزرسیس) “y. s. Taʿlīm ve terbiye, öğretme, öğrenme; bir ṣınāʿāte çalışma. Öğretilen ḳāʿidelere alışmaḳ için ṭalebeye verilen vaẓīfe.” (1924: 68)

[71] Lehce-i Osmani’de Yunanca olarak kayıtlıdır: *Yun.* Tedbir, hüsn-i idâre, tasarruf. (LOsm: 131)

< *Fr. exercice (< Lat.)* (TS: 759; TETTL I: 694; MBTS: 325; TAS: 256; TBKKS: 316)

244.*entere* (أنتره) "y. s. Fāʾide, menfaʿat; fāʾiż." (1924: 87)

< *Fr. intérêt* (BFTS: 771; RBDK: 717)

245.*entiriḳa* (أنتريقا) "s. fr. Ḥīle, desīse." (1912: 144) / (أنتريقه) "fr. s. Ḥīle, desīse. ─ cı: Dāʿimā ḥīle eden, ḥīlekār." (1924: 87)

< *Fr. intrigue* (KamTü: 287; TS: 803; TETTL I: 728; TAS: 269; TBKKS: 342)[72]

246.*estetik* (أستهتيك) "yu. s. ʿumūmiyetle güzellikten ve güzelliğin bizde tevlīd ettiği ḥissten baḥṣ eden ʿilm." (1924: 39)

< *Fr. esthétique (< Lat. < Yun.)* (TS: 821; TETTL I: 745; MBTS: 354; TAS: 274; TBKKS: 350)

247.*elastiḳ* (الاستيق) "ṣ. Toplanıp uzamaḳ ve esnemek istiʿdādını ḥāʾiz." (1912: 122) / (ألاستيق) "y. ṣ. Toplanıp uzamaḳ ve esnemek istiʿdādını ḥāʾiz." (1924: 72)

< *Fr. élastique (< Lat. < Yun.)* (KamTü: 276; TS: 780; MBTS: 336; TAS: 260; TBKKS: 324)

248.*elektırod* (ألكترود) "y. s. Bir cereyān-ı elektriḳīniñ bir cisme nüfūẕ ettiği noḳṭa, uç." (1924: 76)

< *Fr. électrode (< İng.)* (TS: 785; MBTS: 337; TAS: 262; TBKKS: 328)

249.*elektiriḳ* (ألكتريق) "s. Bütün ecsāmıñ baʿż aḥvālde civārlarındaki ḥafīf eşyāyı ceẕb etmek, ḳığılcımlar çıḳarmak, ḥayvānlarda recfe-i ʿaṣabiyyeye sebep olmaḳ ḫāṣṣası." (1912: 129) / (ألكتريق) "y. s. Bütün ecsāmıñ baʿż aḥvālde civārlarındaki ḥafīf eşyāyı ceẕb etmek, ḳığılcımlar çıḳarmak, ḥayvānlarda recfe-i ʿaṣabiyyeye sebep olmaḳ ḫāṣṣası. ⁕ Elektriḳī: Elektiriğe mensup ve müteʿalliḳ. ⁕ Elektriḳıyyet: elektriḳleştirme, elektriḳleşme." (1924: 76)

< *Fr. électrique (< Lat.)* (KamTü: 277; TS: 782; TETTL I: 708; MBTS: 336; TAS: 261; TBKKS: 325)[73]

[72] Altun, kelimeyi İtalyanca kabul etmekle beraber dipnotta Kamil Stachowski'nin görüşlerine de yer verir. Stachowski, iç sesteki -k- ve son sesteki -a sesinin İtalyancayı işaret ettiğini; fakat ön sesteki en- hecesinin Fransızca etkisinde olduğunu kaydetmiştir. (Altun, 2021, s. 63)

[73] Lehce-i Osmani'de Yunanca olarak kayıtlıdır: *Yun*. Seyyâle-i kehrübâ'iyye. (LOsm: 133)

250.*eleman* (ألمان) “y. s. Bir şeyʾi, bir küllü teşkīle yarayan cüzʾ, ʿunṣur, ʿanāṣır.” (1924: 79)

< *Fr. élément* (TS: 785; TETTL I: 709; MBTS: 337; TAS: 263; TBKKS: 328)

251.*emoraji* (أموراژی) “y. s. Seyelān-ı dem, nezif, ḳan żıyāʿı.” (1924: 84)

< *Fr. hémorragie* (BFTS: 701; RBDK: 623; TBKKS: 329)

252.*endüksiyon* (أندوكسيون) “y. s. Ḫuṣūṣī vaḳʿalardan ʿumūmī bir netīce çıḳarmaḳtan ʿibāret ṭarz-ı taʿaḳḳul, istidlāl. İstiḳrāʾ: ʿulūm-i tecrübiyede endüksiyonuñ mühimm bir rolü vardır. Bir mıḳnatıs veyā cereyānıñ teʾṣīri altında bir cereyān-ı elektriḳī istiḥṣāl etme.” (1924: 89)

< *Fr. induction (< Lat.)* (TS: 799; MBTS: 344; TAS: 267)

253.*enerji* (أنرژی) “y. s. Ḳudret, ḳuvvet; ṣebāt; ḫāṣṣa. ⁕ enerjik: Canlı, ʿazīmkār, şehāmetli.” (1924: 90)

< *Fr. énergie (< Lat. < Yun.)* (TS: 799; TETTL I: 723; MBTS: 344; TAS: 267; TBKKS: 334)

254.*enfilasyon* (أنفلاسيون) “y. s. Çoḳ miḳdārda evrāḳ-ı naḳdiye iḫrācı.” (1924: 92)

< *Fr. inflation (< İng. < Lat.)* (TS: 799; TETTL I: 724; MBTS: 344; TAS: 267; TBKKS: 335)

255.*enflüenza* (أنفلوٴنزه) “s. fr. Nezle şeklinde ṣalġın bir ḫastalıḳ.” (1912: 154) / (أنفلوأنزه) “fr. s. Nezle şeklinde ṣalġın bir ḫastalıḳ.” (1924: 92)

< *Fr. influenza (< İng. influenza < İt. influenza)* (KamTü: 285; TS: 800; TETTL I: 724; MBTS: 344; TAS: 267; TBKKS: 336)

256.*enḳonsiyan* (أنڤونسيان) “fr. ṣ. Min-ġayr-ı şuʿūr vāḳiʿ olan, dāʾire-i idrākin ḫāricinde ḳalan: Fizyolojik mühim birçoḳ ḥādiṣāt enḳonsiyandır.” (1924: 93)

< *Fr. en conscience* (BFTS: 306; RBDK: 267; TBKKS: 337)

257.*enpermeabli* (أنپيەرمەآبلی) “fr. s. Ṣuyuñ geçmesine müsāʿade etmeyen şeyʾ: muşammaʿ, lastik enpermeablidir.” (1924: 86)

< *Fr. imperméable* (TS: 796; TETTL I: 717; MBTS: 341; TAS: 265; TBKKS: 330)

258.*enpozan* (أنپوزان) “y. ṣ. Veyā empozan. Ḳorḳu ve ḥürmet telkīn eden, ḥürmet ve muḥabbet celp eden: Enpozan bir sīmā. Rūḥa büyüklük ve heyecān veren: Enpozan bir resm-i geçit.” (1924: 86)

< *Fr. imposant* (BFTS: 731; RBDK: 675)

259.*enpoze* (أنپوزه) “y. f. Veyā empoze. Ḫoşa gitmeyen zor ve fenā bir şeyʾi ḳabūle icbār etmek, zorlamaḳ: Ḳarārlarıñızı ḥükūmete enpoze ederdiñiz.” - *empoze* (أمپوزه) “y. f. Vesāʾire. Doğrusu: enpoze. b. enpoze.” (1924: 86, 81)

< *Fr. imposé, imposer* (TETTL I: 718; MBTS: 341; TAS: 265; TBKKS: 331)

260.*enspektör* (أنسپەكتور) “fr. s. Muḫtelif ḫidemāt-ı ʿumūmiyede teftīş ve neẓāret vaẓīfesini gören.” (1924: 90)

< *Fr. inspecteur* (BFTS: 764; RBDK: 712; TETTL I: 727)

261.*enstantane* (أنستانتانه) “y. s. Bir an devām eden, bir anda vuḳūʿa gelen. Ṣāniyeniñ bir kesrine tevāfuḳ eden zamān: Bu zamān içinde alınan resim.” (1924: 90)

< *Fr. instantané* (TS: 802; TETTL I: 727; MBTS: 346; TAS: 268; TBKKS: 337)

262.*enstitü* (أنستيتو) “y. s. Her hangi ḫuṣūṣī bir maḳṣadıñ (bi’l-ḫāṣṣa edebī veyā ʿilmī) teraḳḳīsine ḫizmet etmek içiñ teʾsīs edilen cemʿiyyet, dīvān. Böyle bir cemʿiyyetiñ ictimāʿgāhı olan binā.” (1924: 90)

< *Fr. institut (< Lat.)* (TS: 802; TETTL I: 727; MBTS: 346; TAS: 268; TBKKS: 338)

263.*enteresan* (أنتەرەسان) “y. ṣ. Meraḳ ve ʿalāḳa uyandıran, cālib-i diḳḳat.” (1924: 87)

< *Fr. intéressant* (TS: 803; TETTL I: 728; MBTS: 346; TAS: 269; TBKKS: 341)

264.*enterlin* (أنتَرلين) “y. s. Satır arası. Satırları açmaḳ içiñ aralarına ḳonan maʿdenī levha.” (1924: 87)

< *Fr. interligne* (BFTS: 772; RBDK: 717)

265.*enterpiret* (أنتَرپرەت) “y. s. Tercümān. Bir diğeriniñ ārzū ve maḳāṣıdını bildiren.” (1924: 86)

< *Fr. interprète* (BFTS: 773; RBDK: 718)

266.*enterrüptör* (أنتَررۆپتور) “y. s. Bir elektriḳ cereyānını açan veyā kesen ālet, anaḫtar.” (1924: 87)

< *Fr. interrupteur* (BFTS: 774; RBDK: 719)

267.*enterviyu* (أنتَرۆيۆ) “in. s. Bir ġazeteciniñ ḫaber almaḳ, fikirlerini añlayıp neşr etmek maḳṣadıyla birini ziyāreti, mülāḳāt.” (1924: 87)

< *Fr. interview* (BFTS: 775; RBDK: 719; TBKKS: 343)

268.*entiraḳt* (أنتِراقت) “y. s. Bir tiyatro piyesiniñ perdeleri arasındaki müddet, istirāḥat zamānı.” (1924: 86)

< *Fr. entracte* (BFTS: 522; RBDK: 463; TBKKS: 98)

269.*entiriġan* (أنتِريغان) “y. s. Ḥīle eden: Entriġan bir adam.” (1924: 87)

< *Fr. intrigant* (BFTS: 776; RBDK: 721; TBKKS: 342)

270.*envanter* (أنوانتەر) “y. s. Emvāl, eşyā ve evrāḳ defteri. Defter-i ḳassām. Kār ve żararını anlamaḳ için mağazadaki emtiʿanıñ ḳıymetini ḥāvī defter.” (1924: 94)

< *Fr. inventaire (< Lat.)* (TS: 804; TETTL I: 729; MBTS: 346; TAS: 270; TBKKS: 343)

271.*epatan* (أپاتان) “s. fr. ṣ. İnsanı şaşırtan, ḥayrette bıraḳan: Epatan bir tuvalet.” (1924: 6)

< *Fr. épatant* (BFTS: 530; RBDK: 468; TBKKS: 343)

272.*erizipel* (أريزيپەل) “yu. s. Yılancıḳ, derisiniñ saṭḥındaki iltihābdan ʿibāret pis bir ḫastalıḳ.” (1924: 28)

< *Fr. érésipèle* (RBDK: 476; BFTS: 538)

273.*esans* (أسانس) “fr. s. Ẕāt, cevher, ʿayn, kene. Uçucu māyīʿ. Taḳṭīr ile alınan ḳoḳulu rūḥ, yağ: Gül veyā şipr esansı.” (1924: 32)

< *Fr. essence (< Lat.)* (TS: 814; TETTL I: 738; MBTS: 350; TAS: 273; TBKKS: 347)

274.*esḳırim* (اَسقِريم) “s. Ḳılıç ve meç taʿlīmi.” (1912: 67) / (أسقِريم) “s. Ḳılıç ve meç taʿlīmi. Silāḥbāzlıḳ.” (1924: 42)

< *Fr. escrime (< İt.)* (KamTü: 293; TS: 818; TETTL I: 742; MBTS: 353; TBKKS: 348)

275.*espiri* (اَسپيرى) “s. Rūḥ-i beşer.” (1912: 53) / (أسپيرى) “y. s. Rūḥ-i beşer.” (1924: 32)

< *Fr. esprit* (BFTS: 543; RBDK: 484)

276.*espiyon* (أسپيون) “ita. s. Aḥvāli añlamaḳ için düşmanlar arasına ḳarışan, bir diğerini gözetleyen ve söyleyip yaptıḳlarını başḳasına bildiren, ḫafiye, cāsus.” (1924: 33)

< *Fr. espion (< İt.)* (TS: 1211; TETTL I: 743; MBTS: 575; TAS: 387; TBKKS: 563)

277.*etabli* (أتابلی) “fr. s. Bir yere yerleşmiş olan, mütemekkin, mütevaṭṭın.” (1924: 7)

< *Fr. établi* (BFTS: 548)

278.*etajer* (أتاژر) “fr. s. Ḳat ḳat rafları bulunan ev eşyāsından biri.” (1924: 7)

< *Fr. étagère* (TS: 828; TETTL I: 749; MBTS: 357; TAS: 275; TBKKS: 352)

279.*etamin* (أتامین) “fr. s. İnce, seyrek ḳumaş.” (1924: 7)

< *Fr. étamine (< Lat.)* (TS: 828; TETTL I: 749; MBTS: 357; TAS: 276; TBKKS: 353)

280.*etanş* (أتانش) “y. ṣ. Ṣuyuñ girmesine veyā çıḳmasına māniʿ olan.” (1924: 7)

< *Fr. étanche* (BFTS: 550; RBDK: 488)

281.*etatizme* (أتاتیزمه) “y. s. Müfīd olan ışlaḥātı devletiñ icrāʾātından bekleyen naẓāriyye-i siyāsiyye.” (1924: 7)

< *Fr. étatisme* (BFTS: 550; RBDK: 489)

282.*eter* (اَتَر) “s. Uçucu māyīʿlere verilen isim: küʾūl gibi.” (1912: 11) / (أتَر) “y. s. Küʾūlüñ bir ḥāmıż ile imtizācından ḥāṣıl olan uçucu bir māyiʿ.” (1924: 7)

< *Fr. éther* (KamTü: 297; TS: 829; TETTL I: 749; MBTS: 358; TBKKS: 353)

283.*etiket* (أتیكەت) “a. s. Muḫteviyyātını, fīʾātını ilḫ. bildirmek için çuvallarıñ, şişeleriñ ve sāʾireniñ üstüne yapıştırılan yazılı küçük kağıt. Merāsime ʿāid şekiller: Etikete riʿāyet lāzımdır.” (1924: 10)

< *Fr. étiquette* (TS: 829; TETTL I: 750; MBTS: 358; TAS: 276; TBKKS: 353)

284.*etnoġrafī* (أتنوغرافی) “yu. s. Milel-i muḫtelifeyi faʿāliyetleriniñ teẓāhürāt-ı maddiyesi noḳṭa-i naẓarından tedḳīḳ ve tavṣīf eden ʿilm.” (1924: 10)

< *Fr. éthnographie* (BFTS: 552; RBDK: 490; TBKKS: 355)

285.*etnoloji* (أتنولوژی) “yu. s. Her ʿırḳıñ aṣlı ve onları menşeʾlerine göre tavṣīfe çalışan ʿilm.” (1924: 10)

< *Fr. éthnologie (< Yun.)* (TS: 832; MBTS: 359; TAS: 276; TBKKS: 356)

286.*etüv* (أتوۋ) “fr. s. Muḫtelif eşyāyı ḳurutmağa maḫṣūṣ küçük fırın; buḫarla taṭhīr ve taʿḳīme maḫṣūṣ ālet. ʿavām lisānında: Ütü.” (1924: 10)

< *Fr. étuve (< Lat. < Yun.)* (TS: 834; TETTL I: 751; MBTS: 359; TAS: 277; TBKKS: 357)

287.*evolüsyon* (أوولوسيون) “y. s. Bütün eşkāl-i ḥayātiyyeniñ tedrīcen taḥavvül ettiğini ḳabūl eden naẓariyye, tekāmül. Darvin evolüsyonu müdāfaʿa etmiştir.” (1924: 117)

< *Fr. évolution* (TS: 838; TAS: 278; TBKKS: 358)

288.*fanatik* (فاناتيك) “y. s. Herhangi bir dīn veyā bir fikre ifrāṭ ile ṭarafdārlıḳ eden, mutaʿaṣṣıb.” (1924: 500)

< *Fr. fanatique (< Lat.)* (TS: 849; TETTL II: 31; MBTS: 368; TAS: 282; TBKKS: 368)

289.*farmaṣon* (فارماصون) “s. Farmaṣonluḳ denilen bütün dünyāya yayılmış gizli bir cemiyyet aʿżāsından olan; dinsiz, münkir.” (1912: 772) / (1924: 499)

< *Fr. farmaçon, franc-maçon (< İng.)* (LOsm: 143; KamTü: 308; TS: 852; TETTL II: 34; MBTS: 370; TAS: 283; TBKKS: 373)

290.*faşizme* (فاشيزمه) “y. s. İtalya’da bir nevʿ millī ittiḥād. ⁕ faşist: Faşizmeye ṭarafdār olan.” (1924: 499)

< *Fr. fascisme (< İt. < Lat.)* (TS: 854; MBTS: 371; TAS: 285; TBKKS: 376)

291.*favori* (فاووری) “y. s. Yüzüñ iki ṭarafından uzatılan ṣaḳal.” (1924: 500)

< *Fr. favori* (TS: 855; TETTL II: 38; MBTS: 371; TAS: 285; TBKKS: 378)

292.*fayans* (فايانس) “y. s. Üzerine cilā sürülmüş ṭopraḳtan ḳap. b.: porslen.” (1924: 500)

< *Fr. faïence* (TS: 855; TETTL II: 38; MBTS: 371; TAS: 285; TBKKS: 379)[74]

293.*fayl* (فايل) “y. s. Kendinden ince ince çizgili ipek ḳumaş.” (1924: 500)

< *Fr. faille* (RBDK: 511; MBTS: 371)

294.*federasyon* (فەدەراسيون) “y. s. Birḳaç devletiñ bir devlet ḥālinde birleşmesi. Birḳaç heyʾetiñ ittiḥādı. sp. Bir memlekete ʿāʾid eñ yüksek spor teşkīlātı.” (1924: 516)

< *Fr. fédération (< Lat.)* (TS: 857; TETTL II: 40; MBTS: 373; TAS: 286; TBKKS: 381)

295.*feminizme* (فەمينيزمه) “y. s. Veyā feminisim. Cemʿiyyet-i beşeriyye içinde ḳadınıñ vażʿiyyet-i ictimāʿiyyesini ıṣlāḥa, ḥuḳūḳunu tevsīʿe uğraşanlarıñ mesleği. ⁕ feminist: Feminizmeye ṭarafdār olan.” (1924: 516)

< *Fr. féminisme (< Lat.)* (TS: 859; MBTS: 374; TAS: 287; TBKKS: 382)

[74] MBTS’de şu bilgi kayıtlıdır: İtalya’daki Faenza şehrinin adından. (MBTS: 371)

296.*fenol* (فەنول) “y. s. Maʿden kömürü ḳaṭrānınıñ taḳṭīrinden ḥāṣıl olan yağlardan çıḳarılan bir madde ki mużādd-i taʿaffün olduğu gibi baʿż ʿilaçlarda da ḳullanılır.” (1924: 516)

< *Fr. phénol (< Yun.)* (TS: 860; MBTS: 375; TAS: 287)[75]

297.*fenomen* (فەنومَن) “y. s. Ḥavās veyā vicdān vāsıṭasıyla ḥiss veyā derk edilen her şeyʾ. Naẓar veyā ḫayāle çarpan ṭabīʿī bir vaḳıʿa, ḥādiṣe.” (1924: 516)

< *Fr. phénoméne (< Yun.)* (TS: 860; TETTL II: 44; MBTS: 375; TAS: 288; TBKKS: 384)

298.*fermjüp* (فَرمْژوپ) “y. s. Eldivenlerde olduğu gibi erkekli dişili düğme.” (1924: 507)

< *Fr. fermé-jup* (TETTL II: 48; MBTS: 378; TAS: 289)

299.*fıraḳ* (فِراق) “s. Öñünde etekleri bulunmayan bir nevʿ sütre.” (1912: 778) / “y. s. Öñünde etekleri bulunmayan beli ṣıḳı erkek elbisesi. Siyah merāsim elbisesi.” (1924: 504)

< *Fr. frac (< İng.)* (KamTü: 328; TS: 890; TETTL II: 81; MBTS: 392; TAS: 306; TBKKS: 434)

300.*fıranḳ* (فِرانق) “s. Fransız altınınıñ yirmide biri ki dört buçuḳ ġuruştan biraz fażlaca bir ḳıymeti vardır.” (1912: 779) / “s. Fransız altınınıñ yirmide biri ki gümüş paramızla dört buçuḳ ġuruştan biraz fażlaca bir ḳıymeti vardır. ⁕ franḳlıḳ: Franḳ ḳıymetinde.” (1924: 504)

< *Fr. franc (< Lat.)* (KamTü: 328; TS: 891; TETTL II: 82; MBTS: 392; TAS: 306; TBKKS: 436)

301.*figüran* (فیگوران) “y. s. Bir tiyatro piyesinde lāf söylemeyen yalñız kendini gösteren oyuncu.” (1924: 518)

< *Fr. figurant* (TS: 873; TETTL II: 60; MBTS: 385; TAS: 293; TBKKS: 395)

302.*filantirop* (فیلانتِروپ) “y. s. İnsanları seven ve onlarıñ iyiliğine çalışan.” (1924: 518)

< *Fr. philantrope* (TS: 875; BFTS: 1045; TAS: 294)

303.*filatür* (فیلاتور) “y. s. İçinde ipek, pamuḳ ve yüñ bükülen müʾessese.” (1924: 518)

[75] A. Tietze şunları kaydetmiştir: *fenol* (kimya terimlerinden) ‘bir çok işlerde tatbik edilen bir kimyevi müstahzerat’ < uluslararası kimyevi ilaç sanayisi terimlerinden; ilk hece için krş. **asid fenik**; sonundaki /ol/ < Lat. **oleum** ‘zeytin yağı. (TETTL II: 44)

< *Fr. filature* (BFTS: 603; TETTL II: 62)

304.*fildeḳoz* (فیلدەقوز) “s. Tire.” (1912: 797) / *fildeḳos* (فیلدەقوس) “y. s. Tire: Fildeḳos fanela, çorap.” (1924: 518)

< *Fr. fil d'Ecosse “İskoç ipliği”* (KamTü: 324; TS: 875; ETDES: 146; TETTL II: 63; MBTS: 386; TAS: 294; TBKKS: 396; KEWTS: 151)

305.*file* (فیله) “y. s. sp. Her hangi bir oyunda müstaʿmel ağ.” (1924: 518)

< *Fr. filet* (LOsm: 147; TS: 876; TETTL II: 63; MBTS: 386; TAS: 294; TBKKS: 397)

306.*filiġran* (فیلیغران) “ita. s. Kağıt iʿmālinde ḳullanılan ḳalıplar üzerine naḳışlar veyā ḥarfler şeklinde ṣarılaraḳ teṣbīt edilen baḳır teller vāsıṭasıyla kağıda vurulan damġalar, nişānlar, kağıdıñ içinde görünen ḥarfler ve şekiller: Evrāḳ-ı naḳdiyyeniñ filiġranı.” (1924: 518)

< *Fr. filigrane (< İt.)* (KamTü: 324; TS: 876; MBTS: 386)

307.*filoş* I (فلوش) “y. s. Çile ḥālinde ṣunʿī ipek.” (1924: 513)[76]

< *Fr. floche (< Lat.)* (TS: 884; TETTL II: 74; MBTS: 387; TAS: 300; TBKKS: 415)

308.*firen* (فرەن) “y. s. Bir makina veyā arabanıñ ḥareketini ağırlaştıran veyā tamāmıyla durduran ālet.” (1924: 508)

< *Fr. frein (< Lat. frenum “dizgin”)* (TS: 891; TETTL II: 82; MBTS: 392; TAS: 306; TBKKS: 437)

309.*firiġorifik* (فیریغوریفیك) “y. ṣ. Ṣoğuḳ ḥāṣıl eden: Etiñ muḥāfaẓasıçün friġorifik makineler ḳullanılır.” (1924: 508)

< *Fr. frigorigique (< Lat.)* (TS: 892; TETTL II: 68; MBTS: 393; TAS: 307)

310.*firiksiyon* (فیریکسییون) “y. s. Vücūduñ baʿż yerlerini ḳuru ḳuruya el, fırça vesāʾire ile veyāḫūd da yağlı bir madde ile oğuşdurma.” (1924: 508)

< *Fr. friction (< Lat.)* (TS: 892; MBTS: 393; TAS: 307; TBKKS: 439)

311.*fistül* (فیستول) “y. s. Şişen ve aḳan bir nevʿ yara ki baʿż ṭabīʿī çuḳurluḳlarla ittiṣāl peydā ederek onlarıñ ifrāzātını ḫārice çıḳarır.” (1924: 517)

[76] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *filoş* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.4. *filoş* II.

< *Fr. fistule (< Lat.)* (TS: 880; MBTS: 388; TAS: 297; TBKKS: 407)

312.*fizik* I (فیزیك) "y. s. Ecsāmıñ ḫavāṣṣından, ḥāllerin taʿdīle meyyāl ḳānūnlardan ve ṭabīʿātlerini taʿdīl etmeyen ḥareketlerden baḥṣ eden ʿilim, ʿilmü'l-ṭabīʿiyyāt; bu ʿilmi ḥāvī kitāb, kitābü'l-ṭabīʿiyyāt." (1924: 517)[77]

< *Fr. physique* (TS: 882; TETTL II: 73; MBTS: 389; TAS: 298; TBKKS: 410)

313.*fiziyonomi* (فیزیونومی) "y. s. Yüzdeki ḥuṭūṭuñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi, bundan çıḳan maʿnā. Çehre, sīmā, ʿayn." (1924: 517)

< *Fr. physionomie (< Lat.)* (TS: 883; TETTL II: 73; MBTS: 390; TAS: 299; TBKKS: 412)

314.*fondan* (فوندان) "y. ṣ. Ṣuyu çoḳ olup ağızda eriyen. s. İçi ṣulu şekerleme, eriğen." (1924: 516)

< *Fr. fondant (< Lat.)* (TS: 886; TETTL II: 77; MBTS: 391; TAS: 301; TBKKS: 419)

315.*fonoġraf* (فونوغراف) "s. Ṣadāyı yazan ve soñra ʿayniyle yine tekrār eden makine." (1912: 795) / "s. Ṣadāyı yazan ṣaḳlayan ve soñra ʿayniyle yine tekrār eden makine. b.: ġrafofon." (1924: 516)

< *Fr. phonographe (< Yun.)* (TS: 886; MBTS: 391; TAS: 302; TBKKS: 421)[78]

316.*formalite* (فورمالیته) "y. s. ʿādet ve ḳāʿideye veyā yerleşmiş uṣūle riʿāyet, muṭāyaḳat, merāsim." (1924: 515)

< *Fr. formalité (< Lat.)* (TS: 887; TETTL II: 78; MBTS: 391; TAS: 303; TBKKS: 423)

317.*fors majör* (فورس ماژور) "y. s. Muḳāvemet ve berṭaraf edilemeyen sebeb-i ʿārıża, māniʿa, ḳuvve-i ḳāhire, yed-i ġālebe." (1924: 515)

< *Fr. force majeure* (LOsm: 149; TS: 888; TAS: 304; TBKKS: 427)

318.*fosfor* (فوسفور) "s. Renksiz, şeffāf, çabuk iştiġāl eder, ḳarañlıḳta parlar, ḳoḳusu ṣarımsağıñkine beñzer bir cism-i basīṭ." (1912: 794) / "y. s. Renksiz, şeffāf, çabuk

[77] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *fizik* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.11. *fizik* II.
[78] Kamus-i Türki'de Yunanca olarak kayıtlıdır: [*yu*. φωυογράφος] Sesi hıfz edip, kurulunca tekrar eder nev-îcâd bir makine, bank-nüvîs. (KamTü: 327)

iştiġāl eder, ḳarañlıḳta parlar, ḳoḳusu ṣarımsağıñkine beñzer bir cism-i basīṭ.” (1924: 515)

< *Fr. phosphore (< Yun.)* (TS: 888; TETTL II: 80; MBTS: 391; TAS: 304; TBKKS: 428)[79]

319. *foṭoġraf* (فوطوغراف) “s. Ālet-i maḫṣūṣī vāsıṭasıyla resim alan; bu āletiñ ismi.” (1912: 794)

< *Fr. photographe (< Yun.)* (TS: 889; TETTL II: 80; MBTS: 392; TAS: 305; TBKKS: 429)[80]

320.*fuāye* (فوآيه) “y. s. Tiyatroda perde aralarında ahāliniñ ṭoplandığı yer. — dezaḳtör: Aḳtörleriñ, müʾellifleriñ ve baʿż mümtāz ẕevātıñ bulunduğu maḥall.” (1924: 514)

< *Fr. foyer (< Lat.)* (TS: 893; TETTL II: 84; MBTS: 393; TAS: 307; TBKKS: 440)

321.*fund* (فوند) “s. Bir nevʿ ṭop vezni.” (1912: 795) / (فوَند) “f. s. Bir nevʿ ṭop vezni. Alman fundu: 1,2307, Avusturya fundu: 1,0311 liraya muʿādildir.” (1924: 516)

< *Fr. fonte* (MBTS: 391)

322.*fümist* (فومیست) “y. s. Başḳalarını aldataraḳ eğlenmeği seven.” (1924: 516)

< *Fr. fumiste* (BFTS: 641; RBDK: 558)

323.*fümvar* (فومُوار) “y. s. Ciġara içmeğe maḫṣūṣ maḥall.” (1924: 516)

< *Fr. fumoir* (BFTS: 641; TETTL II: 88)

324.*fürmül* (فورمؤل) “y. s. Her hangi bir ḥarekete numūne olmaḳ üzere kelimāt ve taʿbīrāta verilen şekil, teṣbīt edilen ḳāʿide, düstūr.” (1924: 515)

< *Fr. formule (< Lat. formula)* (BFTS: 621; MBTS: 391)

325.*ġabardin* (غابارديڹ) “y. s. Elbise yapmağa yarayan yüñlü ḳumaş. Ḳollu uzun manto, enpermeabli, muşammaʿ.” (1924: 489)

< *Fr. gabardine (< İsp.)* (TS: 897; TETTL II: 90; MBTS: 396; TAS: 310; TBKKS: 445)

326.*ġaf* (غاف) “y. s. Beceriksizlik, mahāretsizlik. Maḥcūbiyyeti mūcip münāsebetsizlik: Ġaf yapmaḳ.” (1924: 490)

[79] Kamus-i Türki’de Yunanca olarak kayıtlıdır: [*yu*. φωτφόρος] *kim*. Kemiklerde vesâir mevâdda bulunan kâbil-i işti’âl bir madde ki, kibrit vesâir mevâdd-ı nâriye imâline yarar. (KamTü: 328)
[80] Kamus-i Türki’de Yunanca oalrak kayıtlıdır: [*yu*. φωτογράφος] Ziyâ vâsıtasıyla resim almak fenn ve sanatını bilip icrâeden adam. (KamTü: 328)

< *Fr. gaffe* (TS: 898; TETTL II: 91; MBTS: 396; TAS: 310; TBKKS: 445)

327.*ġalan* (غالان) "y. s. Dāʾimā ḳadınlara ṣoḳulmaḳ ve ḫoşa gitmek isteyen. ṣ. ʿāşıḳ, seven." (1924: 490)

< *Fr. galant* (BFTS: 647; RBDK: 564; TBKKS: 446)

328.*ġaleri* (غالەری) "y. s. Uzun ve örtülü yer. Güzel levḥalarla nefīs eşyā vesāʾire ḳoleksiyonu veyā bu gibi şeyʾleriñ bulunduğu maḥall. Tiyatroda seyircilere maḫṣūṣ balḳon" (1924: 490)

< *Fr. galerie (< İt. galleria)* (TS: 900; TETTL II: 95; MBTS: 398; TAS: 311; TBKKS: 446)

329.*ġalon* I (غالون) "s. Ṣırma şerīd." (1912: 759) / "y. s. Beyāż ve ṣarı ṣırma, ipek veyā yüñ şerīd; elbise ḫarcı." (1924: 490)[81]

< *Fr. galon* (TETTL II: 97; MBTS: 398)[82]

330.*ġalvanize* (غالوانیزه) "y. s. Bir ṭabaḳa çinḳo ile ḳaplanmaḳ için çinḳo banyosuna baṭırılmış." (1924: 490)

< *Fr. galvaniser* (BFTS: 648; FTBS: 474)

331.*ġalvanometre* (غالْوانومتره) "y. s. Mıḳnaṭıslı bir iğneniñ inḥirāfı ṣāyesinde cereyānlarıñ şidddetini ölçmeğe maḫṣūṣ ālet." (1924: 490)

< *Fr. galvanomètre* (KamTü: 334; TS: 901; MBTS: 398; TAS: 312)

332.*ġangıren* (غانغرَن) - *ḳangıren* (قانغرَن) "s. Yumuşaḳ bir ḳısmıñ ḥayāṭ-ı ʿuẓviyyeden tamāmıyla maḥrūm ḳalması ki civārına da sirāyet iḥtimāli vardır." (1912: 760, 817) / *ġangıren* (غانغرَن) "y. s. Veyā ḳanġran. Yumuşaḳ bir ḳısmıñ ḥayāṭ-ı ʿuẓviyyeden tamāmıyla maḥrūm ḳalması ki civārına da sirāyet iḥtimāli vardır." (1924: 491)

< *Fr. gangrène (< Lat. < Yun.)* (KamTü: 335; TS: 1297; ETDES: 207; TETTL II: 99; MBTS: 618; TAS: 412; TBKKS: 629)[83]

333.*ġaraj* (غاراژ) "y. s. Otomobil, bisiḳlet gibi şeyʾleriñ barındıḳları örtülü maḥall." (1924: 489)

[81] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *ġalon* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.4. *ġalon* II.
[82] Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: *fr*. 1. Büyük su vesaire şişesi. 2. 277 pus mik'âbı istî'âbında mâyiât ölçüsü. 3. bh. Üç veya dört güğerteli eski bir nevi harp gemisi. (KamTü: 334)
[83] Lehce-i Osmani'de Latince olarak kayıtlıdır: *Lat*. Etleri, yaraları çürüten illet, galatı teşenis. (LOsm: 208)

< *Fr. garage* (TS: 902; TETTL II: 100; MBTS: 400; TAS: 314; TBKKS: 450)

334.*ġaranti* (غارانتی) “y. s. Żamān; tażammun, tekeffül. Kefālet. Ṣatılan şeyʾiñ ḳuṣūrsuz tesellüm edileceğine dāʾir ṣatıcınıñ alıcıya ḳarşı taʿahhüdü.” (1924: 489)

< *Fr. garantie* (TS: 903; TETTL II: 100; MBTS: 400; TAS: 314; TBKKS: 451)

335.*ġardfiren* (غاردفِرەن) “y. s. Bir ḳaṭārıñ frenini ḳullanan demir yolu meʾmūru.” (1924: 489)

< *Fr. garde-frein* (TS: 903; TETTL II: 101; MBTS: 400; TAS: 314)

336.*ġardiyan* (غاردِیان) “s. Ḳolcu, nöbetçi, muḥāfıẓ.” (1912: 759) / “y. s. Ḳolcu, nöbetçi, muḥāfıẓ: Ḥapisḫāne ġardiyanı.” (1924: 489)

< *Fr. gardien* (KamTü: 336; TS: 903; MBTS: 400; TAS: 314; TBKKS: 453)[84]

337.*ġardrob* (غاردُروب) “y. s. Çamaşır ve elbise gibi şeyʾleri iḫtivā eden oda veyā dolap. Biriniñ tekmīl elbise taḳımları: Onuñ zengīn bir ġardrobu vardır. Ayaḳ yolu.” (1924: 489)

< *Fr. garde-robe* (TS: 903; TETTL II: 101; MBTS: 400; TAS: 314; TBKKS: 454)

338.*ġarnitür* (غارنیتور) “y. s. Bir şeyʾi süslemek, tamāmlamaḳ için ḳonan şeyʾ. Elbiseniñ veyā yemeğiñ ġarnitürü. Matbaʿacılıḳta ṣaḥīfeleri yekdiğerinden ayırmaḳ için aralarına ḳonan demir veyā aḫşāb parçalar. Bir formayı ṣıḳıştırmaḳ için ḳullanılan bütün parçalar.” (1924: 489)

< *Fr. garniture* (TS: 904; TETTL II: 104; MBTS: 401; TAS: 314; TBKKS: 454)

339.*ġarnizon* (غارنیزون) “y. s. İḳāmet veyā müdāfaʿa için bir şehirde bulunan ʿasker veyā bu şehir: Ġarnizon değiştirmek.” (1924: 490)

< *Fr. garnison* (TS: 904; TETTL II: 104; MBTS: 401; TAS: 314; TBKKS: 455)

340.*ġarson* (غارسون) “y. s. Erkek çocuḳ. Bir ḳahvede, bir loḳanṭada ilḫ. ḫizmet eden kimse.” (1924: 489)

< *Fr. garçon “erkek çocuk; adam, erkek”* (TS: 905; TETTL II: 104; MBTS: 400; TAS: 315; TBKKS: 456)

341.*ġaz* I (غاز) “s. Hava gibi ḫafīf ve ʿādī derece-i ḥarāret ve tażyīḳte tebeddül etmeyen uçucu bir cisim. Maʿden kömüründen istiḥṣāl edilen ve tenvīr ve tesḫīne yarayan ve

[84]A. Tietze, kelimenin İtalyancadan da geçebileceğini kaydetmiştir: < *Fr. gardien ~ İt. guardián* (TETTL II: 101).

ḳuvve-i muḥarrike ḫizmetini gören ḳābil-i işti‘āl cisim. Havaġazı; petrol; petrol lambası, ışıḳ.” (1912: 759) / “y. s. Hava gibi ḫafīf ve ‘ādī derece-i ḥarāret ve tażyīḳte tebeddül etmeyen uçucu bir cisim. Ma‘den kömüründen istiḥṣāl edilen, tenvīr ve tesḫīne yarayan ve ḳuvve-i muḥarrike ḫizmetini gören ḳābil-i işti‘āl cisim. Havaġazı. Petrol. Petrol lambası, ışıḳ.” (1924: 490)[85]

< *Fr. gaz* (LOsm: 152; KamTü: 339; TS: 908; MBTS: 404; TAS: 317; TBKKS: 459)

342.*ġaz* II (غاز) “s. İnce tül, tülbend.” (1912: 759) / “y. s. İnce tül, tülbend.” (1924: 490)[86]

< *Fr. gaze* (KamTü: 339; TS: 908; TETTL II: 109; MBTS: 404; TAS: 317; TBKKS: 459)

343.*ġazöz* (غازوز) “s. Bir nev‘ ġazlı ve köpürücü şerbet.” (1912: 759) / (غازۆز) “y. s. Bir nev‘ ġazlı ve köpürücü şerbet.” (1924: 490)

< *Fr. gazeuse (eau gazeuse “gazlı su” kısaltması)* (KamTü: 340; TS: 910; TETTL I: 111; MBTS: 405; TAS: 318; TBKKS: 466)

344.*geridon* (گەریدون) “y. s. Tek ayaḳlı yuvarlaḳ maṣa.” (1924: 616)

< *Fr. guéridon* (BFTS: 687; RBDK: 601)

345.*getr* (گەتر) “y. s. Ayaḳ ḳabınıñ üstünü ve bacağıñ alt ḳısmını örten ḳumaş veyā deriden ma‘mūl tozluḳ, çamurluḳ vesā’ire.” (1924: 616)

< *Fr. guêtre* (TS: 937; TETTL II: 139; MBTS: 417; TBKKS: 471)

346.*ġliserin* (غلیسَرین) “s. Yumuşatıcı ve az yapışḳan bir māyi‘.” (1912: 767) / “y. s. Yumuşatıcı ve az yapışḳan bir māyi‘.” (1924: 495)

< *Fr. glycérine (< Yun.)* (KamTü: 358; TS: 952; TETTL II: 161; MBTS: 425; TAS: 322; TBKKS: 475; KEWTS: 159)

---

[85]B. Toven, bu maddeyi 1924’te *ġaz* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.3. *ġaz* II.
“*benzin; gaz pedalı, akseleratör*” anlamları için A. Tietze < *İng. gas, gasolin* kelimesini önerir. (TETTL II: 109, 110)

[86] Maddenin tamamı şöyledir: “y. s. Hava gibi ḫafīf ve ‘ādī derece-i ḥarāret ve tażyīḳte tebeddül etmeyen uçucu bir cisim. Ma‘den kömüründen istiḥṣāl edilen, tenvīr ve tesḫīne yarayan ve ḳuvve-i muḥarrike hidmetini gören ḳābil-i işti‘āl cisim. Havaġazı. Petrol. Petrol lambası, ışıḳ. İnce tül, tülbend.” (1924: 490) bk. 2.3.3. *ġaz* I.

347.*ġıluḳoz* (غلوقوز) “y. s. Veyā gliḳoz. Ḳuru üzümden ve sāʾir meyvelerden istiḥṣāl edilen ve şeker ḫastalığına mübtelā olanlarıñ idrarında bulunan ḳamış şekerinden daha az ṭatlı şeker.” (1924: 495)

< *Fr. glycose (< Yun.)* (TS: 952; MBTS: 425; TAS: 322)

348.*ġıluten* (غلوتن) “y. s. Ḥubūbāt unlarında bulunan lüzūcetli bir madde: Ġluten pek muġaddīdir.” (1924: 495)

< *Fr. gluten (< Lat.)* (TS: 952; MBTS: 425; TAS: 322)

349.*ġırev* (غرەو) “y. s. Ārzūları yerine getirilmedikçe tekrār işe başlamamaḳ üzere ʿameleniñ veyā baʿż kimseleriñ işlerini bıraḳmaları, taʿṭīl-i eşġāl.” (1924: 493)

< *Fr. grève* (TS: 990; TETTL II: 190; MBTS: 439; TAS: 325; TBKKS: 488)

350.*ġırafik* (غرافيك) “y. s. Bir şeyʾi ḫaṭṭ veyā resim ile taṣvīr, resim ḫaṭṭı.” (1924: 492)

< *Fr. graphique (< Yun.)* (TS: 989; TETTL II: 189; MBTS: 438; TAS: 324; TBKKS: 481)

351.*ġırafit* (غرافيت) “s. Ḳurşun ḳalemi yapılan bir nevʿ maʿden.” (1912: 762) / “y. s. Ḳurşun ḳalemi yapılan bir nevʿ ṭabīʿī kömür maʿdeni.” (1924: 492)

< *Fr. graphite (< Yun.)* (KamTü: 367; TS: 989; MBTS: 438; TAS: 324)

352.*ġırafofon* (غرافوفون) “y. s. Bir üstuvāne vāsıṭasıyla şarḳılar, orkestra parçaları tekrār eden mükemmel fonoġraf.” (1924: 492)

< *Fr. graphophone* (CNRTL)[87]

353.*ġırafometre* (غرافومتره) “y. s. Ḫariṭa vesāʾire alınırken arāżī üzerinde zāviyeleri ölçmeğe maḫṣūṣ ālet.” (1924: 492)

< *Fr. graphomètre (< Yun.)* (TS: 989; MBTS: 438; TAS: 324)

354. *ġıram* (غرام) “s. Kilonuñ biñde biri.” (1912: 762) / “y. s. Kilonuñ biñde bir ḳısmı ki dirhemiñ taḳrīben üçte biridir.” (1924: 492)

< *Fr. gramme (< Yun.)* (KamTü: 367; TS: 989; TETTL I: 189; MBTS: 438; TAS: 324; TBKKS: 482)

355.*ġıramofon* (غرامفون) “y. s. Ḳurşlar vasıṭasıyla ses veren bir nevʿ fonoġraf.” (1924: 492)

[87] Erişim Adresi: https://www.cnrtl.fr/definition/graphophone. Erişim Tarihi: 17.02.2023 19.02

< *Fr. gramophone* (TS: 989; TETTL II: 190; MBTS: 438; TAS: 324; TBKKS: 484)

356.*ġıranit* (غرانيت) "y. s. Muḫtelif renkli çoḳ sert ḳaya, ṭaş." (1924: 492)

< *Fr. granite (< İt.)* (TS: 990; TETTL II: 190; MBTS: 439; TAS: 325; TBKKS: 486)

357.*ġıroġrel* (غِروغْرەل) "y. s. Üç, dört parmaḳ genişliğinde şerīd." (1924: 493)

< *Fr. grosgrain* (MBTS: 439; TBKKS: 492)[88]

358.*gidon* (گيدون) "y. s. İkinci ṣınıf ḳomodorlara maḫṣūṣ çatal sancaḳ. Bisiḳletiñ öñ tekerleğine istiḳāmet veren ve el ile ṭutulan ḳısmı." (1924: 617)

< *Fr. guidon (< İt. guidone "yol gösteren, kılavuz")* (TS: 945; TETTL II: 154; MBTS: 421; TBKKS: 472)

359.*gişe* (گيشه) "y. s. Bilet, para, pul vesāʾire alıp vermeğe maḫṣūṣ küçük pencere." (1924: 619)

< *Fr. guichet "küçük kapı"* (TS: 948; TETTL II: 159; MBTS: 423; TBKKS: 472)

360.*giyotin* (گيوتين) "y. s. Ölüme maḥkūm olanların ḳafalarını ḳoparmağa maḫṣūṣ ālet." (1924: 620)

< *Fr. guillotine "mucidi Guillotin'in adından"* (TS: 949; TETTL II: 160; MBTS: 425; TBKKS: 474)

361.*ġoril* (غوريل) "s. Maymunuñ bir nevʿi ki hepsinden büyüktür. Boyu insānıñ boyundan yüksek olur. Ḳolları iri ve ḳalın, bacaḳları ḳışadır. Ḳorḳaḳ ve az zekīdir, insāndan ḳorḳar ve ḳaçar. Yaralanırsa kendisini pek vaḥşīyāne bir ṣūrette müdāfaʿa eder. Afriḳa'nıñ rābıṭ ormanlarında bulunur." (1912: 768) / "y. s. Maymunuñ bir nevʿi ki hepsinden büyüktür. Boyu insānıñ boyundan yüksek olur. Ḳolları iri ve ḳalın, bacaḳları ḳışadır. Ḳorḳaḳ ve az zekīdir. İnsāndan ḳorḳar, ḳaçar. Yaralanırsa kendisini pek vaḥşīyāne bir ṣūrette müdāfaʿa eder. Afriḳa'nıñ rābıṭ ormanlarında bulunur." (1924: 497)

< *Fr. gorille (< Lat. < Yun.)* (KamTü: 358; TS: 953; TETTL II: 164; MBTS: 426; TAS: 323; TBKKS: 479)

[88] Kelime Türkçede son seste -n > -l değişimi yaşamıştır. Ağızlardaki bir başka örnek için bk. *idin ~ idil*. (Eren, 1960, s. 326-327)

362.*ġron* (غرون) “s. Bir cins ipek ḳumaş.” (1912: 763) / *ġıron* (غِرون) “y. s. Bir cins ipek ḳumaş.” (1924: 493)

< *Fr. gros grain, gron* (KamTü: 367; TETTL II: 191; MBTS: 439; TBKKS: 492)

363.*ġumalastiḳ* (غُومالاستيق) “s. Muşammaʿ vesāʾire iʿmāline yarayan bir nevʿ żamġ.” (1912: 769) / “y. s. Ḳurşun ḳalemi çizgilerini silmeğe yarayan ḳauçuḳ parçası.” (1924: 497)

< *Fr. gomme-elastique* (KamTü: 358; RBDK: 586; TBKKS: 478)

364.*ġurup* (غُرُوپ) “y. s. Hepsi bir naẓarda görülebilen eşḫāṣ veyā eşyā kümesi. ʿaynı fikir, ʿaynı menfaʿat ilḫ. için çalışanlarıñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi: İṭfāʾiyye grubu. Bir yerden diğerine gönderilen mühürlü para ṭorbası. Ṭopçuda ṭabur ve bölüğe muʿādil taʿbya cüzʾ-i tāmı.” (1924: 493)

< *Fr. groupe* (TS: 991; ETDES: 164; TETTL II: 191; MBTS: 439; TAS: 326; TBKKS: 493)

365.*hal* (هال) “y. s. İçinde sebze, meyve vesāʾire ṣatılan üstü örtülü büyük yer.” (1924: 779)

< *Fr. halle* (TS: 1030; TETTL II: 236; MBTS: 461; TAS: 332)

366.*hamaḳ* (هاماق) “y. s. Uçları bir yere iliştirilerek ṣalıncaḳ şekline ṣoḳulan ve içinde yatılan bezden veyā ağ gibi şeyʾden yapılmış bir nevʿ yataḳ.” (1924: 779)

< *Fr. hamac (< İsp. hamaca < Orta Amerika’nın bir yerli dilinden)* (TS: 1036; TETTL II: 244; MBTS: 465; TAS: 334; TBKKS: 504)

367.*hanġar* (هانغار) “y. s. Maḫṣūlāt zirāʿat ālātı ḳoymağa maḫṣūṣ üstü örtülü, yanları açıḳ büyük yer. Ḳābil-i sevḳ balon ve ṭayyāreleriñ muḥāfaẓasına maḫṣūṣ yer.” (1924: 779)

< *Fr. hangar* (TS: 1042; TETTL II: 250; MBTS: 469; TAS: 336; TBKKS: 505)

368.*hektar* (هَكتار) “y. s. On biñ metre murabbaʿı.” (1924: 783)

< *Fr. hectare* (TS: 1079; MBTS: 494; TAS: 346; TBKKS: 507)

369.*helyom* (هَلْيوم) “y. s. Havada pek az miḳdārda bulunan bir cism-i basīṭ.” (1924: 783)

< *Fr. hélium* [< *Yun. (h)élios “güneş”*] (TS: 1081; TAS: 348; TBKKS: 508)

370.*helyosta* (هَليوستا) “y. s. Şuʿāʿāt-i şemsi ʿaks ettirmeğe maḫṣūṣ ālet.” (1924: 783)

< *Fr. hélioste* (BFTS: 700; RBDK: 620)

371.*hiyeroġlif* (هییەروغلیف) “y. s. Bir kelime veyā sese delālet eden canlı veyā cansız bir şeyʾiñ resmi, eski Mışırīler ṭarafından ḳullanılmış olan eski bir yazı. mec. Oḳunmaz yazı.” (1924: 787)

< *Fr. hiéroglyphe (< Yun.)* (TS: 1106; MBTS: 511; TAS: 357; TBKKS: 515)

372.*hora* (هورا) “y. s. Alman, İngiliz ve Rus ʿaskerleriniñ iẓhār-i sürūr için çıḳardıḳları ses, alḳış. ─ !: Yaşa!” (1924: 786)

< *Fr. hourra, hurrah* (CNRTL)[89]

373.*hordövr* (هوڕدۆڕ) “y. s. Bir yemeğiñ başında çorbadan ṣoñra yenen zeytūn, balıḳ, turp gibi şeyʾler.” (1924: 786)

< *Fr. hors-d'œuvre* (RKFra II: 60; BFTS: 712; RBDK: 644)

374.*ideal* (ایدەآل) “y. s. Ancaḳ fikren mevcūd olan: İdeal bir şaḫṣiyyet.” (1924: 124)

< *Fr. idéal (< Lat.)* (TS: 1151; TETTL II: 368; MBTS: 539; TAS: 369; TBKKS: 535)

375.*idealist* (ایدەآلیست) “y. s. İdealizma ṭarafdārı olan. ṣ.: ─ felsefe.” (1924: 125)

< *Fr. idéaliste* (TS: 1152; TETTL II: 368; MBTS: 539; TAS: 369; TBKKS: 537)

376.*idealizme* (ایدەآلیزمە) “y. s. İdrākāt-i ḫāriciyyede defaʿaten, bilā-vāsıṭa maʿlūm olan eşyāyı taṣavvurāttan ʿadd eden ve «ene» ḫāricindeki eşyānıñ ḥaḳīḳat-ı müteşaḫḫıṣasını inkār eyleyen meẕheb-i felsefī. Taṣavvuriyye, mefhūmiyye.” (1924: 125)

< *Fr. idéalisme* (TS: 1152; TETTL II: 368; MBTS: 539; TAS: 369; TBKKS: 537)

377.*ideoloġ* (ایدەاولوغ) “y. s. İdeoloji ṭarafdārı. mec. (maḳām-ı istihzāde) ḫayālāt-ı felsefiyye ve mücerredāt ile uğraşan.” (1924: 125)

< *Fr. idéologue* (TS: 1152; MBTS: 539; TAS: 369; TBKKS: 539)

378.*idil* (ایدیل) “yu. s. Bedevī ve rüstaʾī ḥayātı naẓmen veyā neṣren tavṣīf ve taṣvīr eden ṣanʿatkārāne muḫtaṣır ve müeṯṯir ḥikāye. Böyle taṣvīr ve ḥikāye edilmeğe lāʾiḳ manẓara veyā ḥādiṯe-i istiṭrādiyye. Ekṯeriyyā ʿāşıḳāne küçük çoban şiʿiri, ḳaṣīde-i raʿuviyye. Serīʿ ü’t-teʾṯīr ṣaf ve temiz ʿaşḳ.” (1924: 125)

[89] Bağlantı Adresi: https://www.cnrtl.fr/definition/hourra Erişim Tarihi: 10.03.2023 12.31

< *Fr. idylle (< İt. < Lat. < Yun.)* (TS: 1152; TETTL II: 369; MBTS: 539; TAS: 370; TBKKS: 541)

379.*idrofil* (ایدروفیل) “y. s. Ṣu içen, ṣu emen.” (1924: 124)

< *Fr. hydrophile* (TS: 1099; MBTS: 506; TAS: 353; TBKKS: 510)

380.*idrojen* (ایدروژەن) “y. s. b.: müvellidü’l-māʾ.” (1924: 124)

< *Fr. hydrogène* (TS: 1099; MBTS: 507; TAS: 353; TBKKS: 510)

381.*idroterapi* (ایدروتەراپی) “y. s. Ṣıcaḳ veyā soğuḳ ṣu ile tedāvī.” (1924: 124)

< *Fr. hydrotherapie* (TS: 1100; MBTS: 507; TAS: 354)

382.*iġrosḳop* (ایغروسقوپ) “y. s. Havā-yı nesīmīniñ taḫmīnī olaraḳ ruṭūbetini gösteren ālet.” (1924: 128)

< *Fr. hygroscope* (TS: 1100; MBTS: 507; TAS: 354)

383.*iḳtiyol* (ایقتیول) “fr. s. Muḫtelif cild ḫastalıḳlarında ḳullanılan kükürtlü bir yağ.” (1924: 129)

< *Fr. ichtyol* (RBDK: 661; FTBS: 529)

384.*inisiye* (اینیسییه) “y. s. Baʿż esrāra veyā gizli işlere vāḳıf olan.” (1924: 133)

< *Fr. initié* (BFTS: 759; RBDK: 706)

385.*ipeḳa* (اپەقا) “y. s. Cenūbī Ameriḳa’da çıḳan ḳuṣturucu bir kök.” (1924: 123)

< *Fr. ipéca (< Port.)* (TS: 1201; MBTS: 568; TAS: 383)

386.*ipnotize* (اپنوتیزه) “y. s. Nevm-i ṣunʿī ile uyumuş. ─ etmek: Bu ṣūretle uyutmaḳ.” (1924: 123)

< *Fr. hypnotisé, hyonotiser* (TS: 1103; TETTL II: 404; MBTS: 509; TAS: 356; TBKKS: 511)

387.*ipnoz* (اپنوز) “y. s. Ṣunʿī vāsıṭalarla daʿvet edilmiş uyḳu.” (1924: 123)

< *Fr. hypnose (< Yun.)* (TS: 1103; MBTS: 509; TAS: 356; TBKKS: 512)

388.*ipodrom* (اپودروم) “yu. s. At ve araba ḳoşusuna maḫṣūṣ maḥall, ḳoşu yeri.” (1924: 123)

< *Fr. hippodrome (< Lat. < Yun.)* (TS: 1104; MBTS: 509; TAS: 356; TBKKS: 512)

389.*ipoḳondiri* (ایپوقوندری) “y. s. İnsāna yeʾis ve ḥüzün veren siñir ḫastalığı, ḳara sevdā.” (1924: 123)

< *Fr. hypocondrie* (BFTS: 718; RBDK: 657)

390.*ipopotam* (ایپوپوتام) “yu. s. Dört metre ṭūlunda çıplaḳ ve ḳalın derili dāʿimā ṣuda yaşayan ve Afrika nehirleri sāḥillerinde bulunan iri bir ḥayvān. İpopotamıñ dişleri fil dişinden daha güzel[90] ve ḳıymetdārdır.” (1924: 123)

< *Fr. hippopotame (< Yun.)* (TS: 1104; TETTL II: 318; MBTS: 509; TAS: 356; TBKKS: 512)

391.*irriġatör* (ایرریغاتور) “y. s. Bağçe ṣulamağa maḫṣūṣ ṭulumba. Taṭhīrātta ḳullanılan bir nevʿ şırınġa.” (1924: 125)

< *Fr. irrigateur* (BFTS: 782; RBDK: 728)

392.*isfinḳs* (إسفینقس) “s. Mevhūm bir cānvar; ḳadın başlı arslan şeklinde bir ṣanem.” (1912: 67) / (إسفینقُس) “s. Mevhūm bir cānvar; arslan şeklinde ḳadın başlı bir ṣanem. Ebu’l-hevl.” (1924: 41)

< *Fr. sphinx* (TS: 2086; TBKKS: 552; MBTS: 1098)[91]

393.*iskelet* (إسكَلَت) “s. Etleri dökülmüş olduğu ḥālde şekl-i aṣlīsi bozulmayan insān ve yā ḥayvān kemikleri; pek żaʿīf adam.” (1912: 68) / (إسكلَت) (1924: 42)

< *Fr. squelette (< EYun. σκελετός “skeletós”)* (TS: 1208; TETTL II: 412; MBTS: 573; TBKKS: 556)[92]

394.*isḳorbüt* (إسقوربوت) “s. Fenā yemekten ḥāṣıl olan sārī bir ḫastalıḳ.” (1912: 67) / (إسقوربۇت) “y. s. Sebzesizlikten ve mütemādiyen ṭuzlu et yemekten çıḳan ve diş etleriniñ dökülmesiyle añlaşılan ḳan bozuḳluğundan ʿibāret bir ḫastalıḳ ki bi’l-ḫāṣṣa gemicilerde görülür.” (1924: 42)

---

[90] Bu kelime sözlükte (وزل) olarak kayıtlıdır. Anlam bağlamında biz bu kelimeyi *güzel* olarak okuduk. Kelimenin ilk harfi olan *kef* yazılmamış olabilir.

[91] Kamus-i Türki’de Yunanca olarak kayıtlıdır: [*yu*. σφίγξ] Eski Yunanîlerde mevhûm bir canavar ki gûyâ mârrîn ve âbirîne muammâ gibi birtakım suâller îrâd ederek cevap vermeyenleri yutarmış. Eski Mısrîler indinde kadınbaşlı arslan şeklinde bir sanem ki el-yevm mevcut olan bir cismine Arablar “ebu’l-hevl” derler. (KamTü: 491)

[92] Bazı kaynaklar bu kelimeyi Rumca olarak kaydetmiştir: < *Rum. skeletós* (KamTü: 491; KEWTS: 187). “Yeni tıbbı anlatan Türkçe ders kitabı yok denecek kadar az olduğundan Fransızca yazılı temel tıp kitapları Türkçe’ye çevrilerek yayınlanmaya başlandı. 1873’te Lugat-ı Tıbbiye basıldı.” (Sarı, 2009, s. 19)

< *Fr. scorbut* (KamTü: 491; TS: 1208; TETTL II: 413; MBTS: 573; TBKKS: 560; KEWTS: 187)

395.*isteri* (ايسته‌رى) “yu. s. Ẕekānıñ ḥassāsiyyetiñ muvaḳḳiten ḳarışıp bozulmasından ʿibāret siñir ḫastalığı.” (1924: 127)

< *Fr. hystérie (< Yun.)* (TS: 1213; TETTL II: 418; MBTS: 576; TAS: 357; TBKKS: 569)

396.*isterik* (ايسته‌ريك) “yu. s. İsteriye mübtelā olan.” (1924: 127)

< *Fr. histérique* (TS: 1213; TETTL II: 418; MBTS: 576; TAS: 357; TBKKS: 569)

397.*inisiyativ* (اينيسيياتيو) “y. s. Bir şeyʾi ilk yapanıñ ḥareketi. Kendiliğinden ḥareket ve teşebbüṣ edeniñ ḫaṣleti. Mübādehe.” (1924: 133)

< *Fr. initiative (< Lat.)* (TS: 1193; TETTL II: 400; MBTS: 563; TAS: 380; TBKKS: 547)

398.*ispirit* (اسپيريت) “s. Ölüleriñ ruḥlarıyla münāsebette bulunduġunu iddiʿā eden; ispiritizma ile uġraşan.” (1912: 53) / (إسپيريت) “y. s. Ölüleriñ ruḥlarıyla münāsebette bulunduġunu iddiʿā eden; ispiritizma ile uğraşan kimse.” (1924: 32)

< *Fr. spirite* (BFTS: 1327; RBDK: 1277)

399.*ispiritizma* (اسپيريتيزمه) “s. İspiritleriñ meẕhebi. İspiritizma mecmūʿası.” (1912: 53) / (إسپيريتيزمه) (1924: 32)

< *Fr. spiritisme* (MBTS: 574; TBKKS: 564)

400.*ispiritüalist* (إسپيرتوآليست) “y. s. Nefsiñ bir ḥaḳīḳat olduğuna ḳāʾil olan kimse.” (1924: 32)

< *Fr. spiritualiste* (MBTS: 1128; TAS: 734; TBKKS: 1436)

401.*ispiritüalizme* (إسپيريتوآليزمه) “y. s. Nefsiñ rūḥānī, ġayr-i heyūla bir ḥaḳīḳat olduğunu iddiʿā edenleriñ meẕheb-i felsefīsi. Laibniç’in ispiritüalizması.” (1924: 32)

< *Fr. spiritualisme* (MBTS: 1128; TAS: 734; TBKKS: 1436)

402.*ispiritüel* (إسپيريتوأل) “y. s. Ẕekī, fatīn, ḥāẕıḳ: İspiritüel bir adam. Bedīʿ, laṭīf: İspiritüel bir cevāb.” (1924: 32)

< *Fr. spirituel, esprituel* (TS: 820; MBTS: 1128; TAS: 734; TBKKS: 1436)

403.*ispontane* (إسپونتانه) “y. ṣ. Ḫārici bir teʾşīr ile olmaḳsızın, kendiliğinden, iḫtiyārī, ṭavʿī. Żāhirī bir sebep olmaḳsızın kendiliğinden ḥāṣıl olan, vücūd bulan, yapılan, ġırīzī: ḳalbiñ ḥareketi ispontanedir” (1924: 32)

< *Fr. spontané (< Lat.)* (TS: 2158; MBTS: 1128; TAS: 734; TBKKS: 1437)

404.*istalaġmit* (إستلاغميت) “s. Ṣularıñ baṭī ve mütemādī süḳūṭundan maġāralarıñ zemīninde teşekkül eden ṭaşlar.” (1912: 62) / (إستلاغميت) “y. s. Ṣularıñ baṭī ve mütemādī süḳūṭundan maġāralarıñ zemīninde teşekkül eden ve yuḳarıya uzanan ṭaşlar.” (1924: 38)

< *Fr. stalagmite* (KamTü: 494; TS: 2160; MBTS: 1128; TBKKS: 1441)

405.*istalaḳtit* (إستلاقتيت) “s. Maġāraların ṭavanında teşekkül eden ṣarḳıḳ ṭaşlar.” (1912: 62) / (إستلاقتيت) “y. s. Maġāraların tavanında teşekkül eden ve aşağı ṣarḳan ṭaşlar.” (1924: 38)

< *Fr. stalactite* (KamTü: 494; TS: 2160; TETTL II: 416; MBTS: 1128; TBKKS: 1441)

406.*istasyon* (إستاسيون) “s. Demir yol mevḳiʿi.” (1912: 53) / (إستاسيون) “y. s. İnsān veyā eşyā almaḳ veyā indirmek için demir yolu trenleriniñ durduğu maḥall, mevḳif.” (1924: 33)

< *Fr. station* (KamTü: 494; TS: 1211; TETTL II: 417; MBTS: 575; TBKKS: 564)

407.*istatistiḳ* (إستاتيستيق) “y. s. Taḳdīr-i ʿadedīye müsāʿid olan ḥādiṣāt-i ictimāʿiyyeyi bir uṣūl dāʾiresinde ṭoplamaḳla iştiġāl eden ʿilm (vergi, maḥkūmiyyet, maḥṣūlāt-i zirāʿiyye ve ṣanāʿiyye, nüfūs, ilḫ.).” (1924: 33)

< *Fr. statistique (< Alm. < Lat.)* (LOsm: 194; TS: 1212; MBTS: 575; TAS: 388; TBKKS: 567)[93]

408.*istatü* (إستاتو) “y. s. Herhangi bir şirket veyā cemʿiyyetiñ ḥareketine dāʾir niżāmnāme. Siġorṭa şirketiniñ istatüsü.” (1924: 33)

< *Fr. statut (< Lat.)* (TS: 2160; MBTS: 1128; TAS: 736; TBKKS: 1444)

[93] Kamus-i Türki’de Yunanca olarak kayıtlıdır: [yu. στατιστίκή] Bir memleketin nüfus ve vâridat ve idhâlât ve ihrâcât gibi mevâddının beher sene muntazam surette kayd ve mukâyesesi ilmi. (KamTü: 494)

409.*istearin* (إستهآرين) “y. s. Yağlı ecsāmıñ cevheri ki ʿādī derece-i ḥarārette erimez. İstearin mum iʿmāline yarar.” (1924: 39)

< *Fr. stéarine* (TS: 2160; MBTS: 1129; TAS:736)

410.*istereoskop* (إستهرهاوسقوپ) “s. İçine ḳonan düz resimleri camlarından baḳılınca ḳabartma gösteren ālet.” (1912: 64) / (إستهرهاوسقوپ) “y. s. İçine ḳonan düz resimleri camlarından baḳılınca ḳabartma gösteren ālet.” (1924: 40)

< *Fr. stéréoscope* (TS: 2161; MBTS: 1129)[94]

411.*istereotipi* (إستهرهاوتيپى) “s. Evvelce müteḥarrik ḥarflerle dizilmiş olan ṣaḥīfeleri erimiş bir maʿden vasıtasıyla ṣābit ve yekpāre bir ḥāle taḥvīl ṣanʿatı.” (1912: 64) / (إستهرهاوتيپى) “y. s. Evvelce müteḥarrik ḥarflerle dizilmiş olan ṣaḥīfeleri erimiş bir maʿden vasıtasıyla ṣābit ve yekpāre bir ḥāle taḥvīl ṣanʿatı.” (1924: 40)

< *Fr. stéréotypie* (TS: 2161; MBTS: 1129; TBKKS: 1446)[95]

412.*isterilize* (إستهريليزه) “y. s. Taḥaffuẓuna żarar verecek olan ḫamīrelerden ḳurtarılmış, taʿḳīm edilmiş: İsterilize süt.” (1924: 40)

< *Fr. stérilisé* (TS: 2161; MBTS: 1129; TAS: 737; TBKKS: 1446)

413.*istoisizme* (إستوايسيزمه) “y. s. Ṣervet, ṣıḥḥat, ıżṭırāb gibi aḥvāle ve ʿavārıż-ı ḫāriciyyeye lāḳayd ḳalaraḳ yalñız ʿaḳıl ve irādeniñ gösterdiği yolu taʿḳīb için bütün iyiliği ṣebāt, cehd ve ʿazimde bulan Zenon’uñ meẕheb-i felsefīsi. Revāḳiyye meẕhebi: İstuvaysiyyen: Zenon’uñ meẕheb-i felsefīsine ṭarafdār olan filozof: mec. Ṣarṣılmaz, ʿazimkār adam.” (1924: 39)

< *Fr. stoïcisme* (BFTS: 1332; RBDK: 1285)

414.*istor* (إستور) “y. s. Bir yay vāsıṭasıyla inip ḳalḳan pencere perdesi.” (1924: 39)

< *Fr. store* (TS: 2162; MBTS: 1129; TAS: 738; TBKKS: 572, 1449; KEWTS: 189)

415.*iyod* (ايود) “s. fr. Māvimsi kül renginde bir cism-i basīṭtir. Işıtıldığı zamān māvi buḫār neşreder. Keṣāfeti 4.49’dur. Yüksek derecede ḥarārete maʿrūż ḳalırsa uçar.”

[94] Kamus-i Türki’de Yunanca olduğu belirtilir: [yu.στερεοσχόπιον = mücessem-bîn] İçine konan çifte fotoğraf resimlerine bakmaya mahsus çekmeceli ve üstü açık dürbün. (KamTü: 494)

[95] Kamus-i Türki’de *istereotip* olarak kayıtlıdır ve Yunanca olduğu belirtilir: [yu. στερεοτυπία = tab’-ı mücessem] Dizilmiş sahifelerin mahsus dökülmüş bir mukavvaya kalıbını alıp onun üzerine kurşun dökmekle vücuda gelen yekpâre sahifeyi makinaya koyarak tab’ etmek usulü: istereotip usulü, makinesi. Lisanımızda kalıp basması diyebiliriz, zîrâ ism-i Yunanîsi pek uzun ve telaffuzu zordur. (KamTü: 494)

(1912: 220) / “fr. s. Māvimsi kül renginde bir cism-i basīṭtir. Işıtıldığı zamān māvi buḫār neşreder. Keşāfeti 4.49’dur. Yüksek derecede ḥarārete maʿrūż ḳalır ise uçar.” (1924: 134)

< *Fr. iode (< Yun.)* (TS: 1238; TETTL II: 432; MBTS: 590; TAS: 394; TBKKS: 575)

416.*jardiniyer* (ژاردينييەر) “y. s. İçine çiçek ekilmek üzere bir ṣandıḳ iḫtivā eden süsten maʿdūd cihāz-ı beyt, aṣāṣ.” (1924: 372)

< *Fr. jardinière* (BFTS: 788; MBTS: 593)

417.*jelatin* (ژەلاتين) “y. s. Veyā velatin. Ḥayvānātıñ deri, kemik, boynuz vesāʾire gibi aḳsāmınıñ ḳaynatılmasından ḥāṣıl olan şeffāf bir madde.” (1924: 372) / *celatin* (جَلاتين) “y. s. b.: jelatin.” (1924: 257)

< *Fr. gélatine (< İt.)* (TS: 1244; TETTL II: 437; MBTS: 593; TAS: 397; TBKKS: 584)

418.*jeneratör* (ژەنەراتور) “y. s. Tevlīd eden; buḫār ḳazanı.” (1924: 372)

< *Fr. generateur (< Lat.)* (TS: 1244; TETTL II: 437; MBTS: 593; TAS: 397; TBKKS: 585)

419.*jeodezi* (ژەاودەزی) “y. s. Ṣaṭḥ-i arżı veyā bir ḳısmını veyā arż üzerindeki bir mesāfeyi ölçmeğe yarayan ʿilm, ʿilm-i heyʾet-i arż.” (1924: 372)

< *Fr. geodésie (< Yun.)* (TS: 1244; MBTS: 593; TAS: 397)

420.*jeoloji* (ژەاولوژی) “y. s. Kürre-i arżı teşkīl eden mevāddan ve bunlarıñ tabīʿat ve vażʿiyyetinde ve bu vażʿiyyeti tevlīd eden esbābdan baḥş eden ʿilm, ʿilmü’l-arż.” (1924: 372)

< *Fr. géologie (< Yun.)* (TS: 1244; TETTL II: 437; MBTS: 593; TAS: 397; TBKKS: 586)

421.*jest* (ژەشت) “y. s. Vücūduñ bi’l-ḫāṣṣa el ve ḳollarıñ ḥareketi; evżāʿ, eṭvār.” (1924: 372)

< *Fr. geste (< Lat.)* (TS: 1245; TETTL II: 437; MBTS: 594; TAS: 398; TBKKS: 587)

422.*jüjḳomiser* (ژوژقوميسَر) “s. İflās işlerini tedḳīḳ için maḥkemeniñ taʿyīn ettiği meʾmūr.” (1912: 576) / (ژۆژقوميسَر) (1924: 372)

< *Fr. juge comissaire* (KamTü: 513; BFTS: 286)

423.*jüri* (ژوری) “s. Ḫuṣūṣī bir mesʾeleyi tedḳīḳ ve muʿāyeneye meʾmūr olan heyʾet.” (1912: 576) / (ژۆری) “y. s. Ḫuṣūṣī bir mesʾeleyi tedḳīḳ ve muʿāyeneye meʾmūr olan heyʾet. Bir daʿvāya hükmetmek üzere ḥākim olaraḳ intiḫāb olunmuş vaṭandaşlar heyʾeti, heyʿet-i ʿadūl.” (1924: 372)

< *Fr. jury (< İng.)* (KamTü: 513; TS: 1246; TETTL II: 438; MBTS: 594; TAS: 400; TBKKS: 595)

424.*ḳaban* (قابان) “y. s. Yağmurlu zamānlarda giyilen ḳollu ve ḳuḳulateli manto.” (1924: 519)

< *Fr. caban (< İt. cabannu < Ar. kabā’)* (TS: 1249; TETTL IV: 28; MBTS: 596; TBKKS: 597)

425.*ḳabine* (قابینه) “s. Yāḫūd ḳabineto. Bir devletiñ heyʾet-i vükelāsı.” (1912: 799) / “y. s. Bir devletiñ heyʾet-i vükelāsı. Bir doḳtoruñ, bir iş adamınıñ ilḫ. çalışma yeri: Avuḳatıñ ḳabinesi.” (1924: 519)

< *Fr. cabinet (< İt.)* (KamTü: 517; TS: 1251; TETTL IV: 31; MBTS: 597; TAS: 401; TBKKS: 598)

426.*ḳablo* (قابلو) “s. Deñiz altındaki telġraf ḫaṭṭı.” (1912: 798) / “y. s. Ṭoprāḳ veyā şu altındaki tecrīd edilmiş maʿdenī telġraf veyā telefon teli. ─ ġram: Ḳablo ile gönderilen telġrafnāme: Dün bir ḳablo ġram aldım.” (1924: 519)

< *Fr. câbleau (< Lat.)* (KamTü: 517; TS: 1251; MBTS: 597; TAS: 402; TBKKS: 599)[96]

427.*ḳabotaj* (قابوتاژ) “y. s. Sāḥilleriñ küçük mesāfelerinde ve bi’l-ḫāṣṣa ʿaynı bir memleketiñ limanları arasında gemileriñ seyr ü seferi.” (1924: 519)

< *Fr. cabotage (< İsp.)* (TS: 1252; TETTL IV: 32; MBTS: 597; TBKKS: 599)

428.*ḳadril* (قدریل) “s. Bir ḳadın bir erkek bir ṭaraftan bir ḳadın bir erkek de diğer ṭaraftan olmaḳ üzere ḳarşılıḳlı alafranġa oyun.” (1912: 826) / (قادریل) “y. s. Dört çift ṭarafından oynanan bir nevʿ dans; bu dansa maḫṣūṣ muziḳa havası.” (1924: 524)

[96] Kamus-i Türki’de Fransızca *cablot* olarak kayıtlıdır: [*fr*. *cablot* ki o da *ar*. habl’den] Tahte’l-bahr telgraf hattı ki gayr-ı nâkıl-i elektrik ve dayanıklı şeylerle sarılarak bir halat sûretinde ka’r-ı deryâya döşenir. (KamTü: 517)

< *Fr. quadrille (< İsp. cuardillo)* (KamTü: 521; TS: 1261; TETTL IV: 45; MBTS: 601; TAS: 403; TBKKS: 602)

429.*ḳafein* (قافەاین) "y. s. Ḳahveden çıḳarılan ve ḳalbe ḳuvvet veren ṭabābette müstaʿmel bir mādde." (1924: 530)

< *Fr. caféine* (TS: 1264; MBTS: 602; TBKKS: 603)

430.*ḳafeşantan* (قافەشانتان) "y. s. Veyā ḳafe ḳonser. Ahāliniñ içki içerek söylenen şarḳıları diñleyerek vaḳit geçirdiği küçük miḳyāsta tiyatro gibi bir yer." (1924: 530)

< *Fr. café chantant* (TS: 1265; TETTL IV: 49; MBTS: 602; TBKKS: 603)

431.*ḳaḳao* (قاقاؤ) "s. Ḳahveye beñzer muġaddi bir madde." (1912: 811) / "s. Çuḳulata yapmağa yarayan bir ağaç meyvesi ki toz ḥālinde olduğu zamān sütte veyā ṣuda daḫi eritilebilir." (1924: 530)

< *Fr.cacao (< İsp.)* (TS: 1270; MBTS: 606; TAS: 405; TBKKS: 604)

432.*ḳalibre* (قالِبره) "s. Tüfengiñ çapı." (1912: 812) / "y. s. Tüfengiñ çapı, ḳuṭr-i dāḫiliyyesi." (1924: 531)

< *Fr.calibre (< İt. calibro < Ar. ḳālab/ḳālib)* (KamTü: 532; TS: 1281; TETTL IV: 78; MBTS: 610; TAS: 407; TBKKS: 606)

433.*ḳalomel* (قالومَل) "y. s. Bir nevʿ müshil. Ḳalomel içildiği zamān ṭuzlu şeyʾler yenmez." (1924: 533)

< *Fr. calomel (< Yun.)* (TS: 1284; MBTS: 612)

434.*ḳalori* (قالوری) "y. s. Ḥarāret vāḥid-i ḳıyāsīsi. Bir kilogram ṣuyu ṣıfır dereceden bir santiġrata çıḳarmak içiñ lüzūmu olan miḳdār-ı ḥarāret." (1924: 533)

< *Fr. calorie (< Lat. calor)* (TS: 1284; TETTL IV: 82; MBTS: 612; TBKKS: 608)

435.*ḳalorifer* (قالوریفَر) "s. Yanan bir ocaḳ ve tevzīʿ boruları vāsıṭasıyla bir evi bir binā vesāʾireyi ışıtmağa maḫṣūṣ ālet." (1912: 814) / "s. Bir tek ocaḳ ve tevzīʿ boruları vāsıṭasıyla bir evi bir binā vesāʾireyi ṣıcaḳ ṣu veyā hava ile ışıtmağa maḫṣūṣ ālet veyā tertībāt." (1924: 533)

< *Fr. calorifère (< Lat.)* (KamTü: 533; TS: 1284; TETTL IV: 82; MBTS: 612; TAS: 408; TBKKS: 609)

436.*ḳaloş* (قالوش) - *ġaloş* (غالوش) “s. Yāḫūd ġaloş. Potiniñ üstüne giyilen yarım ḳundura.” (1912: 814, 759) / *ḳaloş* (قالوش) “s. Veyā ġaloş. Potiniñ üstüne giyilen yarım ḳundura.” - *ġaloş* (غالوش) “s. b. ḳaloş.” (1924: 533, 490)

< *Fr. galoche* (KamTü: 533; TS: 900; TETTL II: 97; MBTS: 612; TAS: 312; TBKKS: 610)

437.*ḳalsyom* (قالسيوم) “s. Ṣarımsı beyāż bir maʿden.” (1912: 813) / (قالسِيوم) “s. Ṣarımtraḳ beyāż bir maʿden.” (1924: 532)

< *Fr. calcium (< Lat. calx)* (TS: 1286; TETTL IV: 83; MBTS: 613; TAS: 409; TBKKS: 610)[97]

438.*ḳamelya* (قامَليا) “y. s. Ṣarḳī Asya’dan Ḳamallı isminde bir misyoneriñ Avrupa’ya getirdiği küçük bir ağaç ve çiçeği: Beyāż ḳamelyalar çoḳ maḳbūldür.” (1924: 534)

< *Fr. camélia (< Lat.)* (KamTü: 535; TS: 1289; MBTS: 614; TBKKS: 613)[98]

439.*ḳamyon* (قامْيون) “y. s. Benzin ile işleyen bir nevʿ yük arabası.” (1924: 534)

< *Fr. camion* (TS: 1291; TETTL IV: 91; MBTS: 615; TBKKS: 619)

440.*ḳanalizasyon* (قانالِيزاسيون) “y. s. Ḳanal açma. Yer altında ṣu ve lağım yolları yapma: İstanbul’uñ ḳanalizasyonu.” (1924: 534)

< *Fr. canalisation* (TS: 1294; TETTL IV: 95; MBTS: 617; TBKKS: 624)

441.*ḳanay* (قاناى) “y. s. Nāmussuz ve reẕīl. ṣ. Aḫlāḳ ve ḥissiyātça ẕelīl olan.” (1924: 534)

< *Fr. canaille* (BFTS: 205; RBDK: 174)

442.*ḳano* (قانو) “y. s. k. Ağaç göğdesi oyularaḳ yapılan küçük ṣandal, ḫuri.” (1924: 535)

< *Fr. canot, canoë (İng. canoe < İsp. < Güney Amerika’da bir yerli halkın dilinden)* (TS: 1299; TETTL IV: 105; MBTS: 619; TBKKS: 630)

443.*ḳantin* (قانتين) “y. s. ʿameleye, mektep çocuḳlarına ʿaskerlere ve maḫbūslara öte beri ṣatan dükkān.” (1924: 535)

< *Fr. cantine (< İt.)* (TS: 1301; MBTS: 619; TBKKS: 631)

---

[97] Kamus-i Türki’de Latince olarak kayıtlıdır: [*la. calcium*] *kim*. Kils ve kireç kabîlinden bir cism-i basît. (KamTü: 534)

[98] TETTL’de şunlar kayıtlıdır: **kamelya** ‘bir bahçe çiçeği’ < onu ilk defa tanıtan G. J. Kamel (1661-1706)’in isminden. (TETTL IV: 87)

444.*ḳap* (قاپ) “y. s. Ḳolsuz ḳuḳuletalı veyā ḳuḳuletasız manto.” (1924: 519)

< *Fr. cape* (TS: 1302; MBTS: 620)

445.*ḳapitalist* (قاپیتالیست) “y. s. Sermāye ṣāḥibi olan; bi’l-ḫāṣṣa parasını baʿż işlere ḳoymuş ve yatırmış olan.” (1924: 522)

< *Fr. capitaliste* (TS: 1309; MBTS: 622; TBKKS: 635)

446.*ḳapitone* (قاپیتونه) “y. ṣ. Doldurularaḳ ve yer yer çuḳurlaştırılaraḳ dikilmiş olan ḳoltuḳ vesāʾire.” (1924: 522)

< *Fr. capitonne* (TS: 1309; TETTL IV: 113; MBTS: 622; TBKKS: 637)

447.*ḳapitülasyon* (قاپیتولاسیون) “y. s. Eski Oṣmānlı imparaṭorluğu ülkesinde yaşayan Ḫristiyanlarıñ ḥuḳūḳunu tanẓīm eden muḳāvele veyā imtiyāzāt: Türkiye Cumḥūriyyeti ḳapitülasyonları ḳaldırmışṭır.” (1924: 522)

< *Fr. capitulation (< Lat.)* (TS: 1309; MBTS: 622; TBKKS: 637)

448.*ḳapot* I (قاپوت) “s. ʿaskerleriñ üzerilerine giydikleri ḳalın palṭo.” (1912: 800) / “s. ʿaskerleriñ üzerilerine giydikleri ḳalın palṭo. Otomobiliñ motorunu muḥāfaẓa eden maʿdenī ḳapaḳ.” (1924: 521)[99]

< *Fr. capote* (KamTü: 545; TS: 1312; TETTL IV: 115, 118; MBTS: 623; TAS: 415; TBKKS: 642)[100]

449. *ḳapsül* (قاپسول) “s. Baruta āteş vermeğe yarayan eczālı muḥafaẓa; yutulacaḳ baʿż ʿilaçlara maḫṣūṣ ufaḳ ḳap.” (1912: 799) / (قاپسؤل) “y. s. Baruta āteş vermeğe yarayan eczālı muḥafaẓa. Yutulacaḳ baʿż ʿilaçlara maḫṣūṣ ufaḳ ḳap.” (1924: 521)

< *Fr. capsule* (LOsm: 211; KamTü: 544; TS: 1311; TETTL IV: 116; MBTS: 623; TAS: 415; TBKKS: 639)

450.*ḳaraḳter* (قاراقتر) “y. s. Ẕihnī aḫlāḳī meziyyetleriñ mecmūʿu; seciyye, faż̄ilet, meziyyet; ṭabīʿat, ḫulḳ. ⁕ ḳaraḳteristik: Beyānī, taʿrīfī; taʿyīne yarayan şeyʾ.” (1924: 525)

[99] B. Toven, bu maddeyi *ḳapot* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.12. *ḳapot* II.

[100] Lehce-i Osmani’de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt.* Yağmurluk, üstlük, milvata, şinel. (LOsm: 211) M. Stachowski, bu kelimenin İtalyanca veya Fransızca aracılığıyla Türkçeye geçmiş olabileceğini kaydetmiştir: 1. Soldatenmantel; 2. Kondom’ < ven. capòto (= it.liter. capotto) = fr. capot(e) ‘1. Mantel mit Kapuze; 2. Soldatenmantel; 3. Überzug, Schutzdecke’. (KEWTS: 203)

< *Fr. caractère (< Lat. < Yun.)* (TS: 1317; TETTL IV: 124; MBTS: 626; TBKKS: 643)

451.*ḳarambol* (قارامبول) "y. s. Veyā ḳaranbol. Bilardoda itilen bir bilanıñ gidip diğer ikisine de doḳunması. Ḳaranbol etmek: Dönüp dolaşıp birbirine çaṭmaḳ." (1924: 525)

< *Fr. carambole* (TS: 1319; TETTL IV: 126; MBTS: 626; TBKKS: 646)

452.*ḳarbon* (قاربون) "s. Ṭabīʿatta teṣādüf olunan bir cism-i basīṭ." (1912: 803) / (1924: 525)

< *Fr. carbone (< Lat.)* (TS: 1324; MBTS: 628; TAS: 417; TBKKS: 648)[101]

453.*ḳarbonat* (قاربونات) "y. s. Ḥāmıż ḳarbon ṭuzu." (1924: 525)

< *Fr. carbonate* (TS: 1324; TETTL IV: 134; MBTS: 628; TBKKS: 648)

454.*ḳarbüratör* (قاربۆراتور) "y. s. İdro ḳarbor buḫār ile havanıñ veyā tenvīr ġazınıñ tamāmıyla işbāʿına yarayan ālet. Bu ʿameliyyāttan maḳṣad aleve daha ziyāde şiddetli parıltı vermek veyā patlayıcı bir ḫalīṭa vücūda getirmektir." (1924: 525)

< *Fr. carburateur* (TS: 1325; TETTL IV: 134; MBTS: 628; TBKKS: 649)

455.*ḳardinal* (قاردینال) "y. s. Papanıñ münteḫib ve müsteşārları olan yetmiş papasdan biri; erġuvānī renk ḳardinalleriñ resmī ḳostümleriniñ rengidir." (1924: 525)

< *Fr. cardinal (< Lat.)* (TS: 1326; MBTS: 629; TBKKS: 649)

456.*ḳardiyaḳ* (قارديياق) "y. s. Ḳalb ḫastalığına mübtelā olan. Ḳalbe mensūb ve müteʾalliḳ." (1924: 525)

< *Fr. cardiaque* (TS: 1326; TETTL IV: 135; TBKKS: 650)

457.*ḳare* (قاره) "y. s. Dört müsāvī ḍilʻı ve dört zāviye-i ḳāʾimesi olan, murabbaʿ." (1924: 527)

< *Fr. carré* (TS: 1326; TETTL IV: 135; MBTS: 629; TBKKS: 650)

458.*ḳariḳatür* (قاريقاتور) "y. s. Bir insān veyā şeyʾiñ göze çarpan belli başlı ḫuṭūṭu iʿẓām edilerek gülünç bir ṭarzda yapılan resmi. ʿādī ve ḳaba resim. ⁕ ḳariḳatürist: Ḳariḳattür yapan." (1924: 527)

< *Fr. caricature (< İt. caricatura < Lat.)* (TS: 1332; TETTL IV: 143; MBTS: 631; TBKKS: 651)

[101] Kamus-i Türki'de Latince olarak kayıtlıdır: [*la. carbon*] *kim*. Eşcâr ve nebâtâtta bulunur bir unsur ki hâmızı hayvanâtı boğar, fahm. (KamTü: 548)

459.*ḳariyer* (قاریيەر) “y. s. Ṭarīḳ, meslek, silk, ḥırfet, ṣınāʿat, şaġl.” (1924: 528)

< *Fr. carrière (< İt. carriera < Lat.)* (TS: 1332; TETTL IV: 143; MBTS: 631; TBKKS: 654)

460.*ḳarḳas* (قارقاس) “fr. s. k. Seyyār ṭorpidolarıñ endāḫtına maḫṣūṣ çerçeve, ḳafes.” (1924: 526)

< *Fr. carcasse* (TS: 1333; TETTL IV: 144; MBTS: 631)

461.*ḳarnaval* (قرناوال) “s. Et kesiminde Ḫristiyanlarıñ icrā ettikleri şenlikler.” (1912: 832) / “s. Et kesiminde Ḫristiyanlarıñ icrā ettikleri şenlikler. Bu şenlikleriñ icrā edildiği mevsim, zamān.” (1924: 544)

< *Fr.carnaval (< İt. carnevale)* (KamTü: 553; TS: 1335; TETTL IV: 148; MBTS: 632; TAS: 419; TBKKS: 655)

462.*ḳart* (قارت) “s. Yāḫūd ḳart vizit: Üstünde bir kimseniñ nām ve şöhreti yazılı olan kağıt, varaḳa, ziyāret varaḳası.” (1912: 803) / “y. s. Birçoḳ kağıt ṭabaḳasını birbiri üstüne yapıştırmaḳtan ḥāṣıl olan ince muḳavva. Posta ile gönderilen açıḳ muḫābere varaḳası, ḳart postal. İsḳambil kağıdı. Loḳanṭalarda bulunan yemek listesi. Ḫariṭa. ─ vizit: Üstünde bir kimseniñ nām ve şöhreti yazılı olan kağıt, varaḳa, ziyāret varaḳası.” (1924: 525)

< *Fr. carte* (KamTü: 554; TS: 1339; TETTL IV: 151; MBTS: 634; TAS: 420; TBKKS: 657)[102]

463.*ḳartoġraf* (قارتوغراف) “y. s. Coğrafya ḫariṭalarını yapan.” (1924: 525)

< *Fr. cartographe* (TS: 1340; MBTS: 634)

464.*ḳarton* (قارتون) “y. s. Kağıt ve paçavra ḳırpıntılarıyla yapılan ḳalın ve ḳaba ḳart, muḳavva: Sert ḳartonlar baʿżan odun ve ḥattā demir yerinde de ḳullanılırlar. ─ piyer: Taḫta işlerinde tezyīnāta yarayan sertleştirilmiş ḳarton.” (1924: 525)

< *Fr. carton (< İt. cartone)* (TS: 1340; TETTL IV: 153; MBTS: 634; TBKKS: 659)

465.*ḳasket* (قاسكەت) “y. s. Siper-i şemsli erkek serpūşu. ⁕ ḳask: Ḳaynamış meşinden veyā maʿdenden yapılan serpūş.” (1924: 529)

< *Fr. casquette* (TS: 1343; TETTL IV: 160; MBTS: 636; TBKKS: 668)

[102] Lehce-i Osmani’de *karta* maddesinde kelime İtalyanca olarak kaydedilmiştir: *İt*. Kalın kağıt parçası, vizite kağıdı. (LOsm: 217)

466.*ḳastanyet* (قاستانیەت) “y. s. (kestāneden). Fil dişinden veyā taḫtadan kestāneniñ dış ḳabuğu şeklinde oyulmuş iki parçadan ʿibāret bir ālet ki ses çıḳarmaḳ için parmaḳlara geçirilerek birbirine çarpılır: İspanyol dansları ḳastanyet ile icrā edilir.” (1924: 528)

< *Fr. castagnette (< İsp. castañeta “kestanecik”)* (TS: 1344; ETDES: 216; TETTL IV: 162; MBTS: 636; TBKKS: 670)

467.*ḳataḳulli* (قتاقوللی) “s Ḥīle ile aşırma.” (1912: 825) / (قاتاقوللی) “s. ʿav. Ḥīle, dubārā, fesād, ḥoḳḳabāzlıḳ, göz bağıcılıḳ.” (1924: 522)

< *Fr. fait accompli* (TS: 1348; ETDES: 217; TAS: 424; TBKKS: 672)

468.*ḳatalepsi* (قاتالەپسی) “y. s. Ḥassāsiyyet-i ḫāriciyye ile ḥarekāt-i irādiyyeniñ muʿaṭṭal bulunduğu bir ḥāl-i ḥuṣūṣī. Ḳatalepsi yalñız taʿaffünüñ mefḳūdiyyetiyle ölümden farḳ edilir.” (1924: 522)

< *Fr. catalepsie (< Lat. < Yun.)* (TS: 1348; MBTS: 638; TBKKS: 672)

469.*ḳatod* (قاتود) “y. s. Bir piliñ veyā bir anpülüñ menfī ḳuṭbu.” (1924: 522)

< *Fr. cathode* (TS: 1354; BFTS: 223; RBDK: 193)

470.*ḳavasya* (قواسیه) “s. Acı ağaç.” (1912: 848) / (1924: 554)

< *Fr. quassia (< Lat.)* (TS: 1356; MBTS: 641; TAS: 426)

471.*ḳazein* (قازەاین) “y. s. Sütteki albümiñiñ ḳısm-i aʿẓāmını teşkīl eden mādde.” (1924: 528)

< *Fr. caséine (< Lat.)* (TS: 1372; MBTS: 647)

472.*ḳazemat* (قازەمات) “y. s. Bir istaḥkāmda mermilerden taḥaffüẓ için ṭopraḳ altında yapılan ḳubbeli yer.” (1924: 528)

< *Fr. casemate (< İt.)* (TS: 1371; MBTS: 647; TBKKS: 680)

473.*ḳazmir* (قازمیر) “s. Bir nevʿ yüñ ḳumāş.” (1912: 807) / “y. s. Bir nevʿ yüñ ḳumāş. Bu ḳumaştan yapılmış.” (1924: 528)

< *Fr. casimir (< İng.)* (LOsm: 225; KamTü: 569; TETTL IV: 196; MBTS: 648; TAS: 423; TBKKS: 681)

474.*ḳılasiḳ* (قلاسیك) “y. s. Ṣınıflara mensup ve müteʿalliḳ, medārisī. Eskileriñ çizdiği ḳāʿidelere muṭābıḳ. ─ lisānlar: Yunanca ve Latince. Kemālinden dolayı numūne ittiḫāẕ edilen eṣer veyā müʾellif: Yunan ḳlasiklerini oḳumuştur.” (1924: 550)

< *Fr. classique (< Lat.)* (TS: 1452; MBTS: 684; TBKKS: 698)

475.*ḳılasör* (قلاسۆر) "y. s. Göz göz ayrılmış cüzʾdān, içine kağıt, evrāḳ vesāʾire taṣnīf edilen dolap gibi bir şeyʾ." (1924: 550)

< *Fr. classeur* (TS: 1452; TETTL IV: 326; MBTS: 684; TBKKS: 702)

476.*ḳılik* (قليك) "y. s. Denīler ve reẕīller meclisi, meclis-i rüẕelāʾ." (1924: 552)

< *Fr. clique* (TS: 1452; MBTS: 685; TBKKS: 703)

477.*ḳılinik* (قلينيك) "y. s. Ḫastanıñ yanı başında verilen ṭıbbī ders. Ṭalebeniñ doḳtorluḳ ve cerrāḥlığa alıştığı ḫastaḫāne. Ḫastalarıñ paralı veyā parasız tedāvī edildikleri müʾessese." (1924: 552)

< *Fr. clinique (< Lat. < Yun.)* (TS: 1452; MBTS: 685; TBKKS: 703)

478.*ḳılişe* (قليشه) "y. s. Ṭabʿ edilmek üzere üstünde ḳabartma olaraḳ yazı veyā resim bulunan maʿdenī levḥa: Baḳır ḳlişeler diğerlerine müreccaḥtır. Ḳarañlıḳ odada istiḥṣāl edilen menfī fotoġraf resmi. mec. ʿaynı kelimelerle her vaḳit tekrār edilen bayağı fikir, ʿādīlik: Yazıp çizdiği ḳlişeden ʿibāret." (1924: 552)

< *Fr. cliché* (TS: 1453; MBTS: 685; TBKKS: 704)

479.*ḳıloroform* (قلوروفورم) "s. Ḥissi kāmilen ibṭāl eden ve ʿameliyyāt-ı cerrāḥiyyede ḳullanılan uçucu bir māyiʿ." (1912: 844) / "y. s. İbṭāl-i ḥiss için ʿameliyyāt-ı cerrāḥiyyede ḳullanılan uçucu renksiz bir māyiʿ: Ḳloroform vermek, ḳullanmaḳ." (1924: 552)

< *Fr. chloroforme (< Yun.)* (TS: 1453; TETTL IV: 327; MBTS: 685; TAS: 442; TBKKS: 706)

480.*ḳırampon* (قرامپون) "y. s. sp. Ḳaymamaḳ için ayaḳ ḳaplarınıñ altına ḳonan parça." (1924: 543)

< *Fr. crampon* (TS: 1510; MBTS: 705; TBKKS: 800)

481.*ḳıredi* (قرەدی) "y. s. Ödemek ḳudreti ḥaḳḳındaki şıyt ve şöhret. Teʾdiye müddeti: İki aylıḳ ḳredim var. Nüfūẕ, iʿtibār: Ḳredisi bozuḳ: İʿtibārsız. Ḳredi açmaḳ: Birine lüzūmu olan parayı bir yerden almağa müsāʿade etmek." (1924: 545)

< *Fr. crédit (< Lat.)* (TS: 1511; TETTL IV: 408; MBTS: 705; TBKKS: 802)

482.*ḳırematoryom* (قرەماتوریوم) "y. s. Ölüleriñ yaḳıldığı yer. Baʿżıları ölülerini gömdürmekten ise ḳrematoryuma göndererek yaḳtırmağı tercīḥ ederler." (1924: 545)

< *Fr. crématorium* (TS: 1512; CNRTL)[103]

483.*ḳıreozot* (قرەاوزوت) "y. s. Ḳayın ağacı ḳaṭrānından taḳṭīr ile çıḳarılan antiseptik sert ḳoḳulu renksiz bir māyiʿ ki vereme, diş ağrısına ilḫ. tavṣiye edilir." (1924: 545)

< *Fr. créosote (< Yun.)* (TS: 1512; BFTS: 344; RBDK: 301; MBTS: 706)

484.*ḳırep* (قرەپ) "y. s. Ḫām ipekten veyā yüñden yapılan iki yüzü bir ince ve seyrek ḳumaş. ─ döşin: ʿādī ḳrepten daha ṣıḳ olan ipek ḳumaş. ─ damur: Ḳrepten daha ince ve daha ḳıvırcıḳ ipekli ḳumaş. ─ dölen: Bu ḳumaşlarıñ yüñlüsü. ⁕ ḳrepon: Ḳrepten az farḳlı ʿaynı cins ḳumaş. ─ dösante: Ḥilālī gömleğe beñzeyen fanela." (1924: 545)

< *Fr. crêpe (< Lat.)* (TS: 1512; TETTL IV: 409; MBTS: 706; TBKKS: 806)

485.*ḳıristal* (قریستال) "y. s. Pek temīz ve pek berrāḳ beyāż cām, billūr: Baḳara ḳristali pek meşhūrdur." (1924: 545)

< *Fr. cristal (< Lat. crystallus < EYun. κρύσταλλος "krüstallos")* (TS: 1512; TETTL IV: 410; MBTS: 706; TBKKS: 808)

486.*ḳıriz* (قریز) "y. s. Ḫastalıḳ eṣnāsında iyiliğe veyā fenālığa doğru ānī tebeddül. Bir işiñ tehlikeli ānı, buḥrān." (1924: 545)

< *Fr. crise (< Lat. < Yun.)* (TS: 1513; TETTL IV: 410; MBTS: 706; TBKKS: 811)

487.*ḳırizantem* (قریزانتەم) "y. s. Ḳasım patı denilen çiçeğin frenkçe ismi." (1924: 573)

< *Fr. chrysanthéme (< Yun.)* (TS: 1513; MBTS: 706; TBKKS: 813)

488.*ḳırmṭırtır* (قرمطیر) "s. Şarap ṭortusundan çıḳan bir madde." (1912: 832) / *ḳırımṭarṭar* (قرمطر) "y. ṣ. (aṣlı: ḳırm dö tartar) Fıçılar dāḫilinde ḳalan ṭuzlu şarap ṭortusunuñ taṣfiye edilmişinden çıḳarılan müshil bir mādde, bi tartarat dö potasyum. ʿa. Rüsūbü'l-ḫamr, ṭarṭīr." (1924: 546)

< *Fr. crème de tartre* (RBDK: 1317; MBTS: 669)

489.*ḳıroki* (قروکی) "y. s. Ṭaslaḳ; bir yeriñ ḳabaca ḫarīṭası. Bir ressāmıñ ilk fikri. Bir eṣeriñ ṭaslağı, ḫuṭūṭ-i esāsiyyesi." (1924: 545)

< *Fr. croquis* (TS: 1513; TETTL IV: 411; MBTS: 706; TBKKS: 813)

[103] Bağlantı Adresi: https://www.cnrtl.fr/definition/academie9/cr%C3%A9matorium Erişim Tarihi: 04.03.2023 16.23

490.*ḳırom* (قروم) “s. Siyah bir madde.” (1912: 833) / “y. s. 1514 derecede eriyen maʿdenī bir cism-i basīṭ olup ṣıḳlet-i iżāfiyyesi 6, 92’dir.” (1924: 545)

< *Fr. chrome (< Lat. < Yun.)* (TS: 1513; TETTL IV: 411; MBTS: 706; TAS: 465; TBKKS: 814)[104]

491. *ḳıronometre* (قرونومَتره) “s. Doğru giden bir nevʿ sāʿat.” (1912: 833) / “y. s. Pek doğru giden bir nevʿ sāʿat.” (1924: 545)

< *Fr. chronomètre* (TS: 1514; TETTL IV: 411; MBTS: 706; TAS: 465; TBKKS: 817)

492.*kinin* (كينين) “y. s. Ḳına ḳına ağacınıñ ḳabuğunda bulunan çoḳ acı bir mādde ki ṣıtmaya, baş ağrısına devādır.” (1924: 620)

< *Fr. quinine (< İsp. quinaquina)* (TS: 1444; MBTS: 681; TBKKS: 693)

493.*ḳlor* (قلور) “s. ʿādī derece-i ḥarārette ġaz ḥālinde ṣarı ve yeşilimsi renkte keskin ve boğucu ḳoḳulu bir cism-i baṣīṭ.” (1912: 844) / “y. s. ʿādī derece-i ḥarārette ġaz ḥālinde, ṣarı ve yeşilimsi renkte keskin ve boğucu ḳoḳulu bir cism-i basīṭ.” (1924: 552)

< *Fr. chlore (< Yun.)* (KamTü: 608; TS: 1453; MBTS: 685; TAS: 441; TBKKS: 705)

494.*ḳlöb* (قلوب) “s. Cemʿiyyet-i siyāsiyye; dōst olanlarıñ maḥall-i ictimāʿı.” (1912: 844) / *ḳılöb* (قِلوْب) “y. s. Muvaḳḳat bir mesken bulmaḳ, ʿulūm, edebiyāt, siyāsiyāt vesāʾireden bahṣ etmek gibi müşterek bir maḳṣad için ṭoplanan ve kendi niẓāmnāmeleriyle idāre olunan kimseleriñ cemʿiyyeti; bir cemʿiyyetiñ ṭoplandığı yer, binā, maḥfel.” (1924: 552)

< *Fr. club (< İng. club)* (TS: 1523; TETTL IV: 327; MBTS: 711; TAS: 468; TBKKS: 824)[105]

495.*ḳobay* (قوباى) “y. s. Bir az ṭavşana beñzeyen ve Hint domuzu denilen ḥayvān ki diri olaraḳ teşrīḥi tecribelerde ḳullanılır.” (1924: 555)

[104] Kamus-i Türki’de Yunanca olarak kayıtlıdır: [χρώμα = renk] Sarıya boyamaya yarayan siyah bir maden. (KamTü: 626)

[105] Kamus-i Türki’de İngilizce olarak kayıtlıdır: [*ngl*.] Eğlenerek vakit geçirmek, mübâhase ve mütâlaa etmek üzere abonelere mahsus husûsî kırâathâne ve cemiyyet mahalli. (KamTü: 631)

< *Fr. cobaye (< Tupi-Guarani* dili *sabuja)* (TS: 1454; TETTL IV: 329; MBTS: 685; TBKKS: 707)

496.*ḳodein* (قودەاين) "y. s. Afyondan çıḳarılan bir madde. Ḳodein öksürüğü keser." (1924: 557)

< *Fr. codéine (< Yun.)* (TS: 1456; MBTS: 686)

497.*ḳoḳain* (قوقااين) "y. s. Ḳoḳanıñ yapraḳlarından istiḥṣāl edilen ḥissi ibṭāl edici bir mādde ki ṣoñ zamānlarda maʿa'l-esef enfiyye gibi buruna çekerek istiʿmāli moda olmuştur." (1924: 563)

< *Fr. cocaïne (< İsp.)* (TS: 1457; TETTL IV: 338; MBTS: 686; TBKKS: 709)

498.*ḳoḳard* (قوقارد) "y. s. Her millete göre rengi değişen ve başlıḳta ṭaşınan ʿalāmet, nişān. Ḳumāş veyā şerīdden fiyunġa." (1924: 563)

< *Fr. cocarde* (TS: 1457; TETTL IV: 338; MBTS: 686; TBKKS: 710)

499.*ḳoket* (قوكَت) "y. s. Ḫoşa gidecek şeyʾler yapan, kendini beğendirmek isteyen. Fındıḳçı." (1924: 563)

< *Fr. coquette* (TS: 1457; TETTL IV: 339; MBTS: 686; TBKKS: 710)[106]

500.*ḳoḳot* (قوقوت) "s. Ḫafīf meşrep ḳadın." (1924: 563)

< *Fr. cocotte* (TS: 1458; TETTL IV: 341; MBTS: 687; TBKKS: 711)

501.*ḳolec* (قولەج) "y. s. Bir cemāʿat ṭarafından teʾsīs ve idāme edilen ve ekṣeriyā devletiñ yardımını gören orta tedrīsāta maḫṣūṣ büyük mektep. Robert ḳolec." (1924: 566)

< *Fr. collège* (TS: 1462; MBTS: 689; TBKKS: 714)

502.*ḳolleksiyon* (قوللَكسيون) "y. s. Yekdiğeriyle münāsebetdār olan eşyāya maḫṣūṣ mecmūʿa: Pul ḳolleksiyonu." (1924: 566)

< *Fr. collection (< Lat.)* (TS: 1462; MBTS: 689; TBKKS: 716)

503.*ḳollektivizme* (قوللَكتيويزمه) "y. s. Mesāʾil-i ictimāʿiyyeniñ ḥallini ʿumūmuñ istifādesiçün bütün vesāʾiṭ-i istiḥsāliyyeniñ müştereken istiʿmālinde bulan sistem: Ḳarl Marḳs ḳollektivizmanıñ müʾessislerindendir." (1924: 565)

< *Fr. collectivisme* (TS: 1463; MBTS: 689; TBKKS: 720)

[106] TETTL'de şunlar kayıtlıdır: **koket** 'çok süslü, havalı; hafifmeşrep (kadın)' < Fr. *coquette* a.m. < *coq* 'horoz'; yâni horoz gibi çalımlı. (TETTL IV: 339)

504.*ḳollektör* (قوللكتور) “in. s. Dinamodaki baḳır tel parçalar.” (1924: 565)

< *Fr. collecteur (< Lat.)* (TS: 1463; MBTS: 689; TBKKS: 720)

505.*ḳolon* (قولون) “y. s. ʿamūd; yazı sütūnu.” (1924: 566)[107]

< *Fr. colonne* (TS: 1464; TETTL IV: 349; MBTS: 689; TBKKS: 721)

506.*ḳoloni* (قولونى) “y. s. Gidip diğer bir maḥallde iḳāmet için memleketten çıḳan ahālī. Bu ahālīniñ yerleştiği memleket, müstemleke.” (1924: 566)

< *Fr. colonie (< Lat.)* (TS: 1464; MBTS: 689; TBKKS: 722)

507.*ḳolosal* (قولوسال) “y. s. Ḥaddinden faẕla büyük: Ḳolosal bir heykel. mec. Çoḳ geniş: Ḳolosal bir teşebbüṣ.” (1924: 566)

< *Fr. colossal* (BFTS: 282; TBKKS: 724)

508.*ḳoma* (قوما) “y. s. Ḫastalıḳ veyā büyük bir yara netīcesi olaraḳ ölüme yaḳın māddī bitkinlik, derin uyḳu.” (1924: 566)

< *Fr. coma (< EYun. κώμα “kōma”)* (TS: 1466; TETTL IV: 352; MBTS: 690; TBKKS: 725)

509.*ḳomandar* (قوماندار) “s. Bir ḳıṭʿa-i ʿaskeriyyeniñ başı.” (1912: 867)[108]

< *Fr. commandeur* (BFTS: 285; FTBS: 218)[109]

510.*ḳomandit* (قوماندیت) “y. s. Öyle bir ticāret şirketi ki müʾesseselerinden bir ḳısmı muʿāmelātına hiç bir vechle müdāḫale etmeyerek yalñız muḳteżī sermāyeyi verir.” (1924: 566)

< *Fr. commandite (< İt.)* (TS: 1466; MBTS: 690; TBKKS: 726)

511.*ḳombinezon* (قومبينەزون) “y. s. Aṣlı ḳonbinezon. Her hangi bir teşebbüṣüñ muvaffaḳıyyetini teʾmīn için ittiḫāẕ edilen tedbīr, çāre. Don gömlek yerini ṭutan bir parçadan ʿibāret ḳadın iç çamaşırı.” (1924: 567)

< *Fr. combinaison (< İng. combination)* (TS: 1467; TETTL IV: 353; MBTS: 690; TBKKS: 727)

[107] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Bir yaşıdan küçük eşek yavrusu. y. s. ʿamūd; yazı sütūnu. ✱ ḳolonlamaḳ: Yavrulamaḳ.” (1924: 566) ‘*bir yaşıdan küçük eşek yavrusu*’ için bkz. TETTL IV: 428.
[108] B. Toven, bu maddeyi 1912’de *ḳomandan* ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.6. *ḳomandan*.
[109] TETTL’de şu not kayıtlıdır: **komandar/kumandar I** ‘kumandan’ < daha eski bir tabir, hangi diliden alındığı belli değildir. Belki Fa. *farmāndār* kelimesinin calque’ıdır. (TETTL IV: 352)

512.*ḳomik* (قومیك) “y. s. ṣ. Ḳomedyaya mensūb, güldürücü. Eğlenceli, gülünçlü: Ḳomik bir sergüẕeşt.” (1924: 568)

< *Fr. comique (< Lat. < Yun.)* (TS: 1467; TETTL IV: 354; MBTS: 690; TBKKS: 731)

513.*ḳomiser* (قومیسَر) “s. Bir idāre-i mümtāze veyā şirket nezdinde ḥukūmet ṭarafından naṣb ve taʿyīn olunmuş meʾmūr; meʾmūr-i maḫṣūṣ; fevḳa’l-ʿāde meʾmūr; polis żābiṭi.” (1912: 868) / “y. s. Bir idāre-i mümtāze veyā şirket nezdinde ḥukūmet ṭarafından naṣb ve taʿyīn olunmuş meʾmūr-i maḫṣūṣ. Fevḳa’l-ʿāde meʾmūr; polis āmiri. Fevḳa’l-ʿāde ─ : Bir devletiñ baş mümeṣṣili.” (1924: 568)

< *Fr. commissaire (< Lat.)* (KamTü: 614; TS: 1467; TETTL IV: 354; MBTS: 690; TAS: 447; TBKKS: 732)

514. *ḳomisyon* (قومیسیون) “s. Meclis, cemʿiyyet, encümen; tüccār ile fabriḳalar arasında vāsıṭa ḫizmetini gören adamıñ işi ve bu iş için aldığı para.” (1912: 868) / “y. s. Bir projeyi tedḳīḳ etmek veyā baʿż işlere baḳmaḳ için baʿż işlere intiḫāb edilen heyʾet, encümen. Bir ücret muḳābilinde başḳası ḥesābına alış veriş ve bu iş için alınan veyā verilen para, ücret. ⁕ ḳomisyonculuḳ: Ḳomisyoncunuñ işi.” (1924: 568)

< *Fr. comission (< Lat.)* (LOsm: 244; KamTü: 614; TS: 1467; TETTL IV: 354; MBTS: 691; TAS: 448; TBKKS: 733)

515.*ḳomite* I (قومیته) “s. Ḫuṣūṣī bir işiñ tedḳīḳi için bir cemʿiyyetten intiḫāb olunan aʿżā heyʾeti.” (1912: 868) / “y. s. Ḫuṣūṣī bir işiñ tedḳīḳi için bir cemʿiyyet ṭarafından intiḫāb olunan heyʾet.” (1924: 567)[110]

< *Fr. comité* (KamTü: 615; TS: 1467; MBTS: 691; TBKKS: 735)

516.*ḳomod* (قومود) “y. s. Bir ḳaç gözlü aḫşap dolap, ḳonsol.” (1924: 567)

< *Fr. commode* (TS: 1468; TETTL IV: 354)

517.*ḳompile* (قومپیله) “y. s. Dolmuş, tamām.” (1924: 567)

< *Fr. complet (< Lat.)* (TS: 1468; TETTL IV: 355; MBTS: 691; TBKKS: 738)

[110] B. Toven, bu maddeyi *ḳomite* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.10. *ḳomite* II.

518.*ḳompiliman* (قومپلیمان) “y. s. Doğrusu: Ḳonpliman. Ḥürmetkār, laṭīf, sevimli ve kibarca bir ḥareket veyā ifāde; ince nevāẕiş; nāzikāne sözler. Selām, taḥiyye, tehniʾe, aḳvāl-i taḥyīliyye, taḳrīẓ.” (1924: 567)

< *Fr. compliment (< İsp.)* (TS: 1468; TETTL IV: 356; MBTS: 691; TBKKS: 740)

519.*ḳompilo* (قومپلو) “y. s. Veyā ḳonplo. Ḫāʾināne bir maḳṣad için müştereken bi’l-müẕākere gizlice verilen ḳarār. Desīse, fitne.” (1924: 567)

< *Fr. complot* (TS: 1468; TETTL IV: 356; MBTS: 691; TBKKS: 740)

520.*ḳompires* (قومپرس) “y. s. Yarayı şararken ḳullanılan birḳaç ḳatlı bez.” (1924: 567)

< *Fr. compresse (< Lat.)* (TS: 1469; MBTS: 691; TBKKS: 744)

521.*ḳompot* (قومپوت) “y. s. Şekerle pişmiş meye, ḳomposto: Elma ḳompotu.” (1924: 567)

< *Fr. compote* (BFTS: 292; FTBS: 223)

522.*ḳompozitör* (قومپوزیتور) “y. s. Müziḳa havası yapan, bestekār: Betoven, Mozar iki büyük Alman ḳompozitörüdür.” (1924: 567)

< *Fr. compositeur* (TS: 1469; TETTL IV: 356; MBTS: 691; TBKKS: 743)

523.*ḳomünist* (قومونیست) “y. s. Ḳomünizmeye ṭarafdār olan ve oña mensūb bulunan.” (1924: 567)

< *Fr. communiste* (TS: 1470; TETTL IV: 357; MBTS: 691; TBKKS: 745)

524.*ḳomünizme* (قومونیزمه)[111] “y. s. Benī-i beşeriñ saʿādetini teʾmīn için ḫayr ile şerriñ müsāvāten taḳsīmini düşünenleriñ, emvāl ve emlākıñ müşterek olmasını ḳabūl edenleriñ sistemi.” (1924: 567)

< *Fr. communisme* (TS: 1470; MBTS: 691; TBKKS: 746)

525.*ḳomütatör* (قومؤتاتور) “y. s. Elektrik cereyānını kesmeğe, açmağa ve onuñ istiḳāmetini tebeddüle yarayan ālet.” (1924: 567)

< *Fr. commutateur (< Lat.)* (TS: 1470; TETTL IV: 357; MBTS: 691)

526.*ḳonfederasyon* (قونفه‌دراسیون) “y. s. Muḫtāriyyetlerini az çoḳ muḥāfaẓa etmek şarṭıyla ʿumūmī bir ḳuvvete tābīʿ olan birçoḳ devletleriñ ittiḥādı. İsviçre, yirmi iki ḳantonuñ birleşmesinden ḥāṣıl olmuş bir ḳonfederasyondur.” (1924: 569)

[111] YTL’de madde bu şekilde *ḳomünirme* olarak kaydedilmiştir. Anlamına da bakarak bu maddede bir baskı hatası olduğunu ve kelimenin *ḳomünizme* olması gerektiğini düşündük.

< *Fr. confédération (< Lat.)* (TS: 1471; MBTS: 692; TBKKS: 748)

527.*ḳonferans* (قونفَرانس) "s. Mesāʾil-i muʿallaḳadan bahṣ eden adamlarıñ meclisi." (1912: 871) / (قونفَرانس) "y. s. Mesāʾil-i muʿallaḳayı müẕākere ve münāḳaşa eden muḫalif devlet mümeṣṣilleriniñ meclisi." (1924: 569)

< *Fr. conférence (Lat.)* (KamTü: 615; TS: 1471; MBTS: 692; TAS: 450; TBKKS: 749)

528.*ḳonfor* (قونفور) "y. s. İnsānıñ raḥat etmesine yarayan her şeyʾ: Ḳonforu sevmeyen var mıdır?" (1924: 569)

< *Fr. confort (< İng. < Lat.)* (TS: 1472; TETTL IV: 360; MBTS: 692; TBKKS: 752)

529.*ḳonġıre* (قونغره) "s. Menāfiʿ-i siyāsiyyeyi müẕākere etmek için ḥukümdārlarıñ veyā sefīrleriñ meclisi. Menāfiʿ-i müştereke üzerine müẕākere etmek için ṭoplanan adamlarıñ heyʾeti." (1912: 871) / "y. s. Menāfiʿ-i siyāsiyyeyi müẕākere etmek için ṭoplanan ḥukümdār veyā sefīrler meclisi. Müşterek bir ġāye veyā menfaʿat için berā-yı müẕākere ṭoplanan heyʾet: Türkiye'de ilk ṭıbb ḳonġresi 1 Eylül 1341'de Anḳara'da açılmıştır." (1924: 569)

< *Fr. congrès (< Lat.)* (KamTü: 615; TS: 1472; MBTS: 692; TAS: 451; TBKKS: 753)

530.*ḳonser* (قونسَر) "y. s. ʿumūmī mūsiḳī eğlencesi, mūsiḳī celsesi." (1924: 569)

< *Fr. concert (< İt. concerto)* (TS: 1473; TTETTL IV: 361; MBTS: 693; TBKKS: 757)

531.*ḳonserve* (قونسَروه) "y. s. Ṣıḳıca, iyice ḳapanmış cām veyā maʿden bir ḳap içinde muḥāfaẓa olunan mādde-i ġıdāʾiyye: Et, sebze ḳonservesi." (1924: 569)

< *Fr. conserve* (TS: 1473; TBKKS: 759; Altun, 2021, s. 62)[112]

532.*ḳonservatvar* (قونسَرواتوار) "y. s. ʿumūma maḫṣūṣ mūsiḳī mektebi." (1924: 569)

< *Fr. conservatoire (< İt. < Lat.)* (TS: 1473; MBTS: 693; TBKKS: 758)

533.*ḳonsiyans* (قونسيانس) "y. s. İnsanı kendi yaptığı iyilik veyā fenālıḳtan ḫaber veren ḥiss-i derūnu. Ẕimmet, żamīr, serīre, şuʿūr, vicdān." (1924: 569)

[112] MBTS'de kelime İtalyanca olarak kayıtlıdır: < *İt. conserva* (MBTS: 693).

< *Fr. conscience* (BFTS: 306; RBDK: 267)

534.*ḳonsol* (قونسول) “s. Aḫşapdan bir ḳaç çekmeli dolap; raflı maṣa.” (1912: 870) / “s. Aḫşapdan bir ḳaç çekmeli dolap; ḳomod.” (1924: 568)

< *Fr. console* (KamTü: 615; TS: 1473; TETTL IV: 361; MBTS: 693; TAS: 453; TBKKS: 761)

535.*ḳonsolide* (قونسوليده) “s. Eshām evrāḳı.” (1912: 870) / “y. s. Eshām evrāḳı. — ci: Eshām tāciri.” (1924: 569)

< *Fr. consolidé* (KamTü: 615; TS: 1473; MBTS: 693; TAS: 453; TBKKS: 762)

536.*ḳonsomasyon* (قونسوماسيون) “y. s. Bir ḳahvede veyā ġazinoda içilen şeyʾ.” (1924: 569)

< *Fr. consommation (< Lat.)* (TS: 1473; MBTS: 693; TBKKS: 764)

537.*ḳonsorsiyom* (قونسورسيوم) “y. s. Cemʿiyyet, şirket: Bankerler ḳonsorsiyomu.” (1924: 569)

< *Fr. consortium (< İng. < Lat.)* (TS: 1474; MBTS: 693; TBKKS: 764)

538.*ḳonspirasyon* (قونسپيراسيون) “y. s. Devlet ʿaleyhinde ḳurulan ḳomplo.” (1924: 568)

< *Fr. conspiration* (BFTS: 310; RBDK:270)

539.*ḳont* (قونت) “s. Avrupa’da aṣālet ʿunvānı.” (1912: 869) / “y. s. Marki ile Viḳont arasında üçüncü derecede aṣālet ʿunvānı.” (1924: 568)

< *Fr. comte/conte (< Lat.)* (KamTü: 616; TS: 1474; TETTL IV: 363; MBTS: 693; TAS: 454; TBKKS: 765)

540.*ḳontaḳ* (قونتاق) “y. s. İki teliñ birbirine doḳunması, temāsı.” (1924: 568)

< *Fr. contact (< Lat.)* (TS: 1474; TETTL IV: 363; MBTS: 693; TBKKS: 766)

541.*ḳontes* (قونتَس) “s. Ḳontuñ zevcesi veyā ḳızı.” (1912: 869) / “y. s. Ḳontuñ zevcesi veyā ḳızı. b.: ḳont.” (1924: 568)

< *Fr. comtesse* (KamTü: 616; TS: 1474; TETTL IV: 363; MBTS: 693; TAS: 454; TBKKS: 767)

542.*ḳontör* (قونتور) “y. s. Ṣu, ġaz ve elektrik ṣarfiyātını ḳayd eden ālet.” (1924: 568)

< *Fr. compteur* (TS: 1474; BFTS: 295; RBDK: 257)

543.*ḳontrol* (قونترول) “s. Teftīş ve taḥḳīḳ; murāḳabe; muḳābele.” (1912: 869) / *ḳontırol* (قونترِول) “y. s. Teftīş ve taḥḳīḳ, murāḳabe; muḳābele. İdāre ve tanẓīm eden ḳuvvet. Bir medyum vāsıṭasıyla gūyā teẓāhür eden rūḥ.” (1924: 568)

< *Fr. contrôle (< Lat.)* (KamTü: 616; TS: 1475; TETTL IV: 365; MBTS: 693; TAS: 455; TBKKS: 770)

544.*ḳonvansiyonel* (قونوانسيونل) “y. s. Beyne’l-milel añlaşma netīcesinde muḫtelif memleketler arāżīsinde seyr eden tren.” (1924: 569)

< *Fr. conventionnel* (TS: 1478; MBTS: 694; TBKKS: 772)

545.*ḳonyaḳ* (قونياق) “s. Taḳṭīr ile şarapdan çıḳarılan bir müskir.” (1912: 871) / “s. Taḳṭīr ile şarapdan çıḳarılan bir içki.” (1924: 570)

< *Fr. cognac* (TS: 1478; MBTS: 695; TAS: 456; TBKKS: 773)[113]

546.*ḳooperatif* (قواوپه‌راتيف) “y. ṣ. — şirket: Emtiʿayı istiḥṣāl ve tevzīʿ ederek temettuʿunu aʿżāları arasında taḳsīm eden şirket.” (1924: 555)

< *Fr. coopérative* (TS: 1479; TETTL IV: 366; MBTS: 695; TBKKS: 774)

547.*ḳoridor* (قوريدور) “y. s. ʿaynı ḳatıñ odalarını birbirine rabṭa yarayan ṣofa veyā memerr. Dar ve uzun geçit.” (1924: 560)

< *Fr. corridor (< İt.)* (TS: 1482; MBTS: 696; TBKKS: 781)

548.*ḳorniç* (قورنيچ) “s. Pencereniñ üstünde ve perde ṭaḳmağa maḫṣūṣ olan oymalı ağaç; oymalı çerçeve.” (1912: 855) / *ḳorniş* (قورنيش) “y. s. Bir duvarıñ veyā bir direğiñ yuḳarı ḳısımlarını veyā bir binānıñ sāʾir aḳsāmını süsleyen çıḳıntılar. Perdeleri ṭutmaḳ için pencereniñ yuḳarısına uzatılan ağaç veyā taḫta.” (1924: 559)

< *Fr. corniche* (KamTü: 618; TS: 1484; MBTS: 697; TAS: 458; TBKKS: 784)

549.*ḳorse* (قورسه) “s. Elbiseyi biçimli ṭutmaḳ için alta giyilen balineli yelek.” (1912: 853) / “y. s. Bedeni düz ṭutmaḳ ve elbiseyi biçimli göstermek için alta giyilen balineli yelek.” (1924: 558)

< *Fr. corset* (KamTü: 619; TS: 1484; TETTL IV: 374; MBTS: 697; TAS: 458; TBKKS: 787)

[113] Kamus-i Türki’de şunlar kayıtlıdır: [asıl mahall-i i’mâli olan Fransa’nın bir kasabası ismiyle müsemmâdır.] Şaraptan taktîr ile çıkarılan bir nevi müskir. (KamTü: 616)

550. *ḳorvet* (قوروَت) “s. Bir nevʿ ḥarb sefīnesi.” (1912: 855) / “y. s. Fırḳateynden küçük bir nevʿ ḥarb sefīnesi.” (1924: 560)

< *Fr.* corvette (KamTü: 619; TS: 1487; MBTS: 697; TAS: 459; TBKKS: 789)[114]

551.*ḳostüm* (قوستوم) “s. Ṭarz-ı telebbüs: elbise, eṣvāb ṭaḳımı.” (1912: 857) / (قوستۈم) “y. s. Elbise, eṣvāb ṭaḳımı. ⁕ ḳostümlük: Bir ṭaḳım elbiseye maḫṣūṣ veyā yaḳışır olan.” (1924: 561)

< *Fr. costume (< İt. costume ‘âdet, usûl’ < Lat. consuetudo)* (KamTü: 619; TS:1487; TETTL IV: 377; MBTS: 697; TAS: 459; TBKKS: 789)

552.*ḳota* (قوته) “y. s. Cārī fiyʾatını göstermek: Dün İngiliz lirası ḳota edildi.” (1924: 556)

< *Fr. quota (< Lat.)* (TS: 1489; MBTS: 698; TBKKS: 791)

553.*ḳoterize* (قوتەریزه) “y. s. Ḳızıl demirle yaḳmaḳ, dağlamaḳ, key etmek.” (1924: 556)

< *Fr. cautériser* (BFTS: 224; RBDK: 195)

554.*ḳotlet* (قوتلَت) “y. s. Ḳoyun, dana ve sāʾireniñ etiyle berāber ḳaburġa kemikleri, pirzola.” (1924: 552)

< *Fr. côtelette* (TS: 1489; TETTL IV: 381; MBTS: 698; TBKKS: 791)

555.*ḳoton* (قوتون) “y. s. Pamuḳ. ─ berla: Pamuḳ ipeği (ipliği).” (1924: 556)

< *Fr. coton (< İt. < Ar. ḳuṭn)* (TS: 1489; MBTS: 698)

556.*ḳozmetik* (قوزمەتیك) “y. s. Vücūduñ aḳsām-i ẖāriciyyesini güzelleştirmeğe ve tāze ṭutmağa yarayan mādde.” (1924: 561)

< *Fr. cosmétique (< Yun.)* (TS: 1494; MBTS: 700; TBKKS: 792)

557.*ḳozmoġoni* (قوزموغونی) “y. s. Kāʾinātıñ teşekkülüne ʿāʾid bir sistem veyā naẓariyye.” (1924: 560)

< *Fr. cosmogonie (< Yun.)* (TS: 1494; MBTS: 700; TBKKS: 793)

558.*ḳozmoloji* (قوزمولوژی) “y. s. Metafiziğiñ kāʾināttan ve kāʾinātıñ ẕihinle olan münāsebetinden baḥṣ eden ḳısmı; muntaẓam bir küll olan kāʾinātıñ ḳānūnlarını teftīş ve tefaḥḥuṣla uğraşan ʿilm.” (1924: 561)

[114] Lehce-i Osmani’de İspanyolca olarak kayıtlıdır: *İsp.* Muhbir, seyyar manasına güğertesinde bir sıra toplu küçük kalyon. (LOsm: 246)

< *Fr. cosmologie (< Yun.)* (TS: 1494; MBTS: 700; TBKKS: 794)

559.*ḳozmopolit* (قوزموپولیت) “y. s. Bütün dünyāyı vaṭanı ʿadd eden. Milliyet fikriyle ʿalāḳası olmayan.” (1924: 560)

< *Fr. cosmopolite (< Yun.)* (TS: 1494; MBTS: 700; TBKKS: 794)

560.*ḳrismös* (قریسمؤس) “in. s. Mīlād-ı ʿīsā münāsebetiyle İngiltere’de 25 kānūn-i evvelde vuḳūʿ bulan yorṭular, şenlikler.” - *ḳırismös* (قیریسمؤس) “in. s. Mīlād-ı ʿīsā münāsebetiyle İngiltere’de 25 ḳānūn-i evvelde yapılan bayram, şenlik.” (1924: 546, 573)

< *Fr. christmas* (RBDK: 227; FTBS: 199)

561.*ḳritik* (قریتیك) “y. ṣ. Bir buḥrān tevlīdine müsāʿid olan, tehlikeli: Ḳritik bir devirdeyiz.” (1924: 545)

< *Fr. critique (< Lat. < Yun.)* (TS: 1513; TETTL IV: 410; MBTS: 706; TBKKS: 810)

562.*ḳruvazör* (قروَوازۆر) “y. s. Düşman arayan, donanmaya rehberlik eden sürʿatli ḥarb gemisi.” (1924: 545)

< *Fr. croiseur* (TS: 1514; TETTL IV: 411; MBTS: 706; TBKKS: 818)

563.*ḳulis* (قوَلیس) “y. s. Tiyatro ṣaḥnesiniñ gerisinde bulunan ḳısım.” (1924: 566)

< *Fr. coulisse* (TS: 1521; TETTL IV: 426; MBTS: 710; TBKKS: 821)

564.*ḳulvar* (قوَلوار) “y. s. Bir yerden diğerine geçilecek maḥall, geçit, dehliz.” (1924: 566)

< *Fr. couloir* (TS: 1523; TETTL IV: 429; MBTS: 711; TBKKS: 824)

565.*ḳundoḳtor* (قوندوقتور) “s. Ḳılavuz, meʾmūr, müdīr; tramvay ve omnibüs arabalarında bilet veren ve arabaları durdurup yürütmeğe meʾmūr olan.” (1912: 870) / (قوَندوقتور) “y. s. Ḳılavuz, meʾmūr, müdīr. Tramvay ve omnibüs arabalarında bilet veren ve arabaları durdurup yürütmeğe meʾmūr olan.” (1924: 568)

< *Fr. conducteur (< Lat.)* (KamTü: 615; TS: 1471; MBTS: 692; TAS: 450; TBKKS: 748)

566.*ḳupe* (قوپه) “s. Bir nevʿ ḳapalı araba.” (1912: 850) / (قوَپه) “y. s. Dört tekerlekli ve iki kişilik bir nevʿ ḳapalı araba.” (1924: 556)

< *Fr. coupé* (LOsm: 254; KamTü: 633; TS: 1527; TETTL IV: 436; MBTS: 713; TAS: 496; TBKKS: 832)

567.*ḳupon* (قوپون) “s. Taḥvīlāt ve eshāmıñ īcābında ḳoparılacaḳ küçük parçaları ki teʾdiyyāta muḳābildir.” (1912: 850) / (قوپون) “y. s. Vaʿdesi ḥulūlünde bedeli verilerek ḳoparılmaḳ üzere eshām ve taḥvīlāta merbūṭ fāʾiż senedi.” (1924: 555)

< *Fr. coupon* (KamTü: 633; TS: 1527; TETTL IV: 436; MBTS: 713; TAS: 496; TBKKS: 832)

568.*ḳurtiye* (قورتیه) “y. s. Muʿāmelāt-i ticāriyye vesāʾirede vāsıṭa olan kimse, dellāl.” (1924: 558)

< *Fr. courtier* (BFTS: 338; RBDK: 295)

569.*ḳuzen* (قوزن) “fr. s. ʿamca ve dayınıñ veyā ḫala ve teyzeniñ oğlu.” (1924: 561)

< *Fr. cousin (< Lat.)* (TS: 1551; TETTL IV: 464; MBTS: 723; TBKKS: 839)

570.*ḳuzin* (قوزین) “fr. s. ʿamca ve dayınıñ veyā ḫala ve teyzeniñ ḳızı.” (1924: 561)

< *Fr. cousine (< Lat.)* (TS: 1551; TETTL IV: 465; MBTS: 723; TBKKS: 839)

571.*külot* (کولوت) “y. s. Belden dize ḳadar olan ḳısmı geniş, daha aşağısı dar olan pantolon. Ḳadın donu.” (1924: 612)

< *Fr. culotte* (TS: 1558; TETTL IV: 478; MBTS: 726; TBKKS: 841)

572.*kült* (کولت) “y. s. Dīn, diyānet; ʿibādet, taʿabbüd, meẕheb. İḥtirām.” (1924: 612)

< *Fr. culte (< Lat.)* (TS: 1558; MBTS: 726; TBKKS: 841)

573.*kültür* (کولتور) “y. s. Teʾdīb, teʾeddüb; tehẕīb; terbiye. Ḥarṣ.” (1924: 612)

< *Fr. culture* (TS: 1558; TETTL IV: 478; MBTS: 726; TBKKS: 842)

574.*küraso* (کوراسو) “y. s. Portaḳal ḳabuğu, şeker ve raḳı ile yapılan bir nevʿ içki.” (1924: 604)

< *Fr. curaçao, curacao* (TS: 1561; TBKKS: 846)

575.*kürtaj* (کورتاژ) “y. s. Ḫasta olan ensācı temizleme.” (1924: 604)

< *Fr. curetage* (TS: 1563; TETTL IV: 488; MBTS: 728; TBKKS: 847)

576.*laboratvar* (لابوراتوار) “y. s. ʿilmī ve kimyevī tecribeleriñ yapıldığı oda veyā binā. Ḳullanılacaḳ bir şeyʾiñ ḥāżırlandığı yer.” (1924: 621)

< *Fr. laboratoire ‘çalışma yeri’ (< Lat. laboratorium)* (TS: 1567; TETTL IV: 499; MBTS: 731; TBKKS: 850)

577.*laik* (لائيك) “y. s. ṣ. Veyā laiḳ. Dīnī olmayan, ʿāmī, ʿālemī: Laik ḥukūmet.” (1924: 624)

< *Fr. laïc, laïque* (TS: 1571; TETTL IV: 506; MBTS: 733; TBKKS: 852)

578.*laḳ* (لاق) “s. Ḥavuż.” (1912: 939)

< *Fr. lac (< Lat.)* (KamTü: 652; TETTL IV: 506; MBTS: 734)

579. *lak* (لاك) “s. Bir nevʿ żamġ.” (1912: 939) / “y. s. Hindistan’da birçoḳ ağaçlardan māyiʿ ḥālinde çıḳan esmer ḳırmızı renginde reçine. b.: ġomalaḳa.” (1924: 622)

< *Fr. lacque (< Fars. < Hint.)* (MBTS: 734; TAS: 478)[115]

580.*laḳsatif* (لاقساتيف) “y. s. Bal gibi ḫafīf ishāl veren müshil.” (1924: 622)

< *Fr. laxatif* (BFTS: 818; RBDK: 771)

581.*lama* II (لامة) “s. ─ dantel: Simli dantela.” (1924: 623)[116]

< *Fr. lamé* (TS: 1574; MBTS: 735; TAS: 480; TBKKS: 855)

582.*lando* (لاندو) “s. Öñde ve arḳada körükleri olan ve içine raḥatça dört kişi oṭurabilen bir nevʿ yaylı araba.” (1912: 940) / “s. Öñde ve arḳada körükleri olan dört kişilik yaylı araba.” (1924: 623)

< *Fr. landou (< Alm. Landau/Landauer)* (KamTü: 654; TS: 1575; ETDES: 279; TETTL IV: 512; MBTS: 735; TAS: 480; TBKKS: 856; KEWTS: 246)

583.*lanolin* (لانولين) “y. s. Ḳoyun yapağından çıḳarılan yağlı mādde.” (1924: 623)

< *Fr. lanoline (< Alm. < Lat.)* (TS: 1575; MBTS: 736)[117]

584.*lanskene* (لانسكەنه) “y. s. Veyā laskine. Bir nevʿ kağıt oyunu.” (1924: 623)

< *Fr. lansquenet (< Alm.)* (TS: 1576; MBTS: 736)

585.*lapsüs* (لاپسوس) “y. s. Ḫaṭā, yañlış, sehv, ġalāṭ.” (1924: 621)

< *Fr. lapsus* (BFTS: 815; TBKKS: 856)

586.*lastik* (لاستيك) “s. Çekildiği zamān uzamaḳ ḫāṣṣası olan yumuşaḳ madde; bu maddeden yapılan ayak ḳabı.” (1912: 939) / “y. ṣ. Veyā elastik. Şeklini bozan ḳuvvet

[115] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki’de Hintçe olduğu bilgisi verilir: Hindu lisanında bir zamktır, hâlen lâka ve gomalaka derler. Mühür mumunu onunla yapıp lök dahi derler. Yaldız altına sürüp nakkaşlar lika derler. (LOsm: 263) [Hintçe’den] “Laka” ve “gomalaka” da denilen bir nevi ki mühür mumu imâline yarar ve nakkaşlarca “lika” ismiyle yaldızın altına sürülür. (KamTü: 652)

[116] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *lama* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.6. *lama* I.

[117] TETTL’de şunlar kayıtlıdır: **lanolin** ‘yapağıdan çıkarılan ve eczacılıkta merhem yapımında kullanılan sarımtırak renkte bir yağ’ < Lat. *lana* ‘yün, yapağı’ + *-ol*. (TETTL IV: 514)

üzerinden ḳalḳınca tekrār eski ḥālini almaḳ ḫāṣṣasına mālik olan: Lastik ṭop. s. Bu ḫāṣṣaya mālik olan māddeden yapılmış ayaḳ ḳabı. Mürekkep ḳurşuñ ḳalemiyle yazılmış yazıyı silmeğe yarayan şeyʾ. ⁕ lastikli: Ṣıḳlınca ufalan veyā çekilince uzayan, serbest bırakılınca tekrār eski ḥālini alan; mec. Maʿnāsı istenilen ṭarafa çekilebilen, istenildiği gibi tefsīr edilen: Lastikli söz." (1924: 622)

< *Fr. élastique* (LOsm: 265; KamTü: 655; TS: 1576; TETTL IV: 517; TBKKS: 857)

< *Lastex (marka adı) +Fr. élastique* (MBTS: 736)

587.*lav* (لاڤ) "y. s. Yanar dağlarından çıḳan ve ṣoğuduğu zamān ḳatılaşan māyiʿ ḥālinde alevli mādde." (1924: 623)

< *Fr. lave* (TS: 1578; TETTL IV: 520; MBTS: 737; TBKKS: 859)

588.*lavabo* (لاوابو) "y. s. Yıḳanmağa lüzūmu olan şeyʾleri iḥtivā eden cihāz." (1924: 623)

< *Fr. lavabo* (TS: 1578; TETTL IV: 520; MBTS: 737; TBKKS: 860)

589.*lesepase* (لەسەپاسە) "y. s. Taḥrīren verilen mürūr müsāʿadesi, mürūr teẕkeresi." (1924: 631)

< *Fr. laisser-passer* (TS: 1582; BFTS: 809)

590.*letarji* (لەتارژی) "y. s. Vaẓāʾif-i ḥayātiyyeniñ ʿādetā durmuş olduğuna ḥükm edilecek derecede żaʿīflamasından ʿibāret ḥāl, sebāt, derin bayġınlıḳ." (1924: 631)

< *Fr. léthargie (< Lat. < Yun.)* (TS: 1583; MBTS: 741)

591.*levanten* (لَوانتەن) "y. s. Şarḳ memleketlerinde doğmuş olan Ḫristiyan." (1924: 629)

< *Fr. levantin "Doğu Akdeniz ülkelerine âit"* (TS: 1583; TETTL IV: 533; MBTS: 741; TBKKS: 866)

592.*lignit* (لیگنیت) "y. s. Veyā linit. Yerden çıḳarılan ve üzerinde ağaç izleri görülen bir nevʿ maʿden kömürü." (1924: 632)

< *Fr. lignite* (TS: 1588; TETTL IV: 543; MBTS: 745; TBKKS: 875)

593.*lik* (لیك) "y. s. ─ maç: Memleketiñ veyā ġrubuñ birinciliğine taʿalluḳ eden resmī maç." (1924: 632)

< *Fr. ligue (< İt. < Lat.)* (TS: 1586; TETTL IV: 539; MBTS: 744; TBKKS: 870)

594.*likit* (لیکیت) "y. ṣ. Hemen ḳullanılabilecek bir ḥālde bulunan: Likit para." (1924: 632)

< *Fr. liquide (< Lat.)* (TS: 1586; MBTS: 744; TBKKS: 870)

595.*likör* (ليكۆر) "y. s. İçinde ispirto bulunan her nevʿ içki." (1924: 632)

< *Fr. liqueur (< Lat.)* (TS: 1586; TETTL IV: 541; MBTS: 744; TBKKS: 870)

596.*linoleom* (لنوله‌اوم) "y. s. Hint kenevirinden yapılan beze keten yağıyla manṭar tozu sürülerek vücūda getirilen ve döşemlere serilen bir nevʿ muşammaʿ." (1924: 632)

< *Fr. linoléum (< Lat.)* (TS: 1588; MBTS: 745; TBKKS: 875)

597.*lisans* (ليسانس) "y. s. Müsāʿade-i istiṣnāʾiyye. Başöliye ve doḳtor rütbeleri arasında bir derece ki tedrīs ve ikāme-i daʿvī ilḫ. ṣalāhiyyetini baḫş eder. ⁕ lisansiye: Lisans derecesini istiḥṣāl etmiş olan." (1924: 632)

< *Fr. licence (< Lat.)* (TS: 1589; MBTS: 745; TBKKS: 878)

598.*lise* (ليسه) "y. s. İkinci derecede tedrīsāta maḫṣūṣ mekteb: Vefā Lisesi." (1924: 632)

< *Fr. lycée* (TS: 1589; TETTL IV: 545; MBTS: 745; TBKKS: 878)

599.*lizol* (ليزول) "f. s. Anti septik gibi ḳullanılan yağlı ve esmer bir māyiʿ." (1924: 631)

< *Fr. lysol* (TS: 1590; TETTL IV: 546; MBTS: 745; TBKKS: 881)

600.*lodanom* (لودانوم) "y. s. Māyiʿ ḥālinde afyonlu bir ʿilaç." (1924: 629)

< *Fr. laudanum* (BFTS: 817; FTBS: 600)

601.*logaritme* (لوغاريتمه) "s. Bir nevʿ ḥesap cedveli." (1912: 949) / "s. Bir nevʿ ḥesap cedveli, nisb-i ʿaded." (1924: 630)

< *Fr. logarithme (< Lat. < Yun.)* (TS: 1591; MBTS: 746; TBKKS: 884)[118]

602.*loḳomobil* (لوقوموبيل) "y. s. Ḫarman makinelerini vesāʾireyi taḥrīk etmek için tekerlekler üzerine yerleştirilmiş, ʿādī yol üzerinde müteḥarrik buḫar makinesi." (1924: 630)

< *Fr. locomobile* (TS: 1592; TBKKS: 888)

603.*loḳomotif* (لوقوموتيف) "y. s. Bir demir yolu üzerinde vaġon denilen ḫuṣūṣī arabaları çeken, tekerlekler üzerine ḳurulmuş buḫar makinesi." (1924: 630)

< *Fr. locomotive* (TS: 1592; TETTL IV: 550; MBTS: 746; TBKKS: 888)

[118] Kamus-i Türki'de Rumca olarak kayıtlıdır: [*yu.* λαγάριθμοσ] *r.* Bir tertîb-i mahsûsta hesâbât cetveli. (KamTü: 665)

604.*lordmer* (لوردمَر) “in. s. Londra şehriniñ belediye reʾisi ki her sene intiḫāb olunur.” (1924: 629)

< *Fr. lord-maire* (BFTS: 841; FTBS: 617)

605.*losyon* (لوسيون) “y. s. Vücūduñ her hangi bir ṭarafına sürülen güzel ḳoḳulu ṣu.” (1924: 630)

< *Fr. lotion (< Lat.)* (TS: 1593; TETTL IV: 554; MBTS: 747; TBKKS: 891)

606.*lüks* (لۈكس) “y. s. Elbise, eşyā ve ṣofra gibi şeyʾlerde külfet-i mufarride; ʿaẓamet ve zīnet; külfet ve isrāf ile vücūda gelen ẓarāfet-i fāʾiḳa.” (1924: 630)

< *Fr. luxe (< Lat. lux)* (TS: 1595; TETTL IV: 559; MBTS: 748; TBKKS: 893)

607.*madam* (مادام) “s. Frenk ḳarısı, ḫānımı; zevce, madama.” (1912: 954) / “y. s. Her evli ḳadına verilen laḳab, ḫānım, zevce. Madama. Ev ṣāḥibesi.” (1924: 634)

< *Fr. madame* (KamTü: 673; TS: 1599; TETTL V: 105; MBTS: 751; TBKKS: 900)[119]

608.*madmazel* (مادمازەل) “y. s. Ṭāʾife-i nisānıñ evli olmayanlarına, ḳızlara verilen laḳap: Madmazel Anriyet.” (1924: 634)

< *Fr. mademoiselle* (TS: 1635; TETTL V: 107; MBTS: 778; TBKKS: 902)

609.*maġnezyom* (مَغنَزيوم) “s. Bir cism-i basīṭ.” (1912: 1045) / “y. s. Havada parlaḳ bir şuʿle ile yanan, 651 derecede eriyen gümüş renginde bir maʿden olup ṣıḳlet-i iżāfiyyesi 1,7’dir.” (1924: 702)

< *Fr. magnésium (< Lat.)* (TS: 1602; MBTS: 753; TBKKS: 903)[120]

610.*mahun* (ماهون) “s. Ameriḳa’dan çıḳan bir cins ḳıymetli ağaç; bu ağaçtan yapılmış.” (1912: 960) / (ماهوَن) “s. Ameriḳa’dan çıḳan bir cins ḳıymetli ağaç. ṣ. Bu ağaçtan yapılmış: Mahun maṣa.” (1924: 639)

< *Fr. mahoni (< İsp.)* (TETTL V: 163; MBTS: 778; TBKKS: 904)

611.*mahunya* (ماهونيا) “s. Bir nevʿ ağaç.” (1912: 960) / (ماهوَنيا) “s. Bağçelere dikilen ṣarı çiçekli bir ağaç.” (1924: 639)

< *Fr. mahonia* (TS: 1608; MBTS: 760)

---

[119] Lehce-i Osmani’de İtalyanca olarak kayıtlıdır: < *İt*. Hanımın alafrangası.(LOsm: 269).

[120] Kamus-i Türki’de Latince olarak kayıtlıdır: [*la*. *magnesium*] *kim*. Bir basit cisim madeni. (KamTü: 675)

612.*makiyaj* (ماکیاژ) “y. s. Ṣūretini boyama, düzgün vesāʾire sürme.” (1924: 636)

< *Fr. maquillage (< Felemenk.)* (TS: 1613; MBTS: 764; TBKKS: 911)

613.*makiyavelizme* (ماکیاولیزمه) “y. s. Veyā maşiyavelizme. Makiyavel nāmındaki adamıñ prensiplerine muvāfıḳ olan, vicdāndan ve ḫulūṣ-i niyetten ʿārī entriḳalı bir siyāset.” (1924: 636)

< *Fr. machiavélisme* (TS: 1614; MBTS: 764)

614.*malantandü* (مالانتاندو) “y. s. Yañlış añlaşılmış veyā tefsīr edilmiş söz, ḥareket ve emir; sū-i tefehhüm.” (1924: 637)

< *Fr. malentendu* (RBDK: 826; BFTS: 860)

615.*maldon* (مالدون) “y. s. Oyun kağıtlarınıñ ḳarma ḳarışıḳ ṣūrette tevzīʿi.” (1924: 637)

< *Fr. maldonne* (BFTS: 860; RBDK: 825)

616.*manda* (ماندا) “y. s. Biriniñ kendi nāmına ḥareket etmek için diğerine verdiği vekālet. Bir millet veyā bir ḳısım vaṭandaşlar ṭarafından taḥmīl edilen vaẓāʾif.” (1924: 637)[121]

< *Fr. mandat (< Lat.)* (TS: 1619; TETTL V: 134; MBTS: 767; TBKKS: 916)

617.*mandapost* (ماندا پوست) “y. s. Başḳa bir postaḫāneden alınmaḳ üzere bir postaḫāneye tevdīʿ edilen paraya muḳābil verilen kağıt.” (1924: 638)

< *Fr. mandat-poste* (TS: 1619; RBDK: 832; BFTS: 864)

618.*mandater* (ماندائر) “y. s. Başḳa biri nāmına ḥareket etmek vekāletini ḥāʾiz olan.” (1924: 638)

< *Fr. mandataire* (TS: 1619; MBTS: 767)

619.*mandolin* (ماندولین) “s. Bir nevʿ çalġı.” (1912: 958) / “y. s. Saza beñzer maʿdenī telli alafranġa küçük bir çalġı.” (1924: 638)

< *Fr. mandoline (< İt. mandolino)* (KamTü: 688; TS: 1619; MBTS: 768; TBKKS: 918)

[121] Maddenin tamamı şöyledir: “y. s. Biriniñ kendi nāmına ḥareket etmek için diğerine verdiği vekālet. Bir millet veyā bir ḳısım vaṭandaşlar ṭarafından taḥmīl edilen vaẓāʾif. tr. s. Şu ṣığırı.” (1924: 637) *manda* “su sığırı” < *kökü belli değildir* (Kubbealtı Lügati: http://lugatim.com/s/manda Erişim Tarihi: 3.04.2023 14.18)

620.*manġanez* (مانغانز) “s. Bir cism-i basīṭ.” (1912: 958) / “y. s. Pek sert ve gevrek esmerimsi bir cism-i basīṭ.” (1924: 638)

< *Fr. manganèse (< İt.)* (KamTü: 688; TS: 1620; MBTS: 768; TBKKS: 921)

621.*mani* (مانی) “y. s. b.: manya.”[122] (1924: 638) **bk. 2.3.7. “manya”**

< *Fr. manie* (TS: 1620; MBTS: 768; KEWTS: 251)

622.*manikür* (مانیکور) “y. s. El ve ṭırnaḳ temizlemeği iş güç edinen. El ve ṭırnaḳlara baḳma.” (1924: 639)

< *Fr. manicure* (TS: 1621; TETTL V: 138; MBTS: 769; TBKKS: 923)

623.*manipülasyon* (مانیپولاسیون) “y. s. El ile baʿż işler görme. Tütün yapraḳlarını elden geçirerek ayırma.” (1924: 638)

< *Fr. manipulation* (TS: 1621; MBTS: 769)

624.*manipülatör* (مانیپولاتور) “y. s. Elektriḳ cereyānını noḳṭa ve ḫaṭṭ şeklinde verip keserek uzaḳ bir maḥall ile muḫābere etmeğe yarayan ālet.” (1924: 638)

< *Fr. manipulateur* (TS: 1621; TETTL V: 139; MBTS: 769)

625.*manken* (مانکەن) “y. s. Taḫtadan veyā muḳavvādan insān şekli ki üzerine elbise geçirilir veyā üstünde eṣvap prova edilir. Ḳuşlar için bağçelere ḳonan insān şeklindeki ḳorḳuluḳ.” (1924: 638)

< *Fr. mannequin (< Felemenk.)* (TS: 1621; TETTL V: 140; MBTS: 769; TBKKS: 925)

626.*manolya* (مانولیا) “s. Beyāż ve güzel büyük ve ḳıymetdār bir çiçeği olan ağaç.” (1912: 959) / (مانولیا) “y. s. Beyāż ve güzel ḳoḳulu bir çiçek ve bunuñ ağacı.” (1924: 638)

< *Fr. magnolier, magnolia “Fransız botanikçisi Pierre Magnol’ün adı”* (TS: 1622; TETTL V: 141; MBTS: 769; TBKKS: 926)

627.*manşon* (مانشون) “y. s. Ṣoğuḳtan muḥāfaẓa için içine eller ṣoḳulan kürk. İki borunuñ uçlarını birleştiren üsṭuvāne. Parıltısını arttırmaḳ için bir şuʿleniñ üstüne geçirilen gömlek.” (1924: 638)

< *Fr. manchon* (TS: 1622; MBTS: 769; TBKKS: 928)

[122] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Bir nevʿ türkü. y. s. b.: manya.” (1924: 638) ‘bir tür halk şiiri’ < Ar. *māʿnī* anlamlı *mani* için bk. (TS: 1620).

628.*manyaḳ* (مانیاق) “y. s. Bir manyaya ṭutulmuş, meraḳ getirmiş olan.” (1924: 638)

< *Fr. maniaque (< Lat.)* (TS: 1624; TETTL V: 143; MBTS: 770; TBKKS: 931)

629.*manyetizör* (مانیەتیزۆر) “y. s. Manyetizme yayan, birini ṣunʿī uyḳu ile uyutan.” (1924: 639)

< *Fr. magnétiseur* (BFTS: 853; RBDK: 818)

630.*manyeto* (مانیەتو) “y. s. İnfilāḳ ile işleyen motorlarda iştiʿāle ḫizmet eden makine.” (1924: 639)

< *Fr. magnéto* (TS: 1625; TETTL V: 144; MBTS: 770; TBKKS: 932)

631.*manyezi* (مانیەزی) “y. s. Müshil gibi ḳullanılan ṣuda erimez, beyāż ṭopraḳ manẓarasında ṭatsız bir mādde.” (1924: 639)

< *Fr. magnésie* (TS: 1625; MBTS: 753)

632.*manyeziyom* (مانیەزیوم) “y. s. Havada ḳamaştırıcı bir şuʿle ile yanan gümüşī renginde bir maʿden.” (1924: 638)

< *Fr. magnésium (< Lat.)* (TS: 1602; MBTS: 753; TBKKS: 903)

633.*mareşal* (مارەشال) “y. s. Müşīr rütbesini ḥāʾiz olan: Mareşal Hindenburġ.” (1924: 635)

< *Fr. maréchal (< Alm. markhaskalk “at bakıcısı”)* (TS: 1626; MBTS: 771; TBKKS: 934)

634.*marġarin* (مارغارین) “y. s. Ḳoyunuñ iç yağından, domuz ve sāʾir ḥayvānāt yağlarından yapılan bir nevʿ yağ ki tere yağını añdırır.” (1924: 635)

< *Fr. margarine (< Yun.)* (TS: 1626; TETTL V: 147; MBTS: 771; TBKKS: 935)

635.*marmelad* (مارمەلاد) “y. s. Şekerle ḳaynatılmış meyve, reçel.” (1924: 635)

< *Fr. marmelade (< Port. marmelada “ayva reçeli”)* (TS: 1628; MBTS: 72; TBKKS: 941)

636.*maroken* (ماروکَن) “y. s. Debbāğlanmış ve boyanmış keçi derisi. ṣ. Bu deriden yapılmış.” (1924: 635)

< *Fr. maroquin “Maroc (Fas ülkesi) adından”* (TS: 1628; TETTL V: 148; MBTS: 772; TBKKS: 941)

637.*marşandiz* (مارشاندیز) “y. s. Her ṣatılan ve alınan şeyʾ, emtiʿa-i ticāriyye. Yalñız eşyā naḳl eden tren.” (1924: 635)

< *Fr. marchandize* (TS: 1629; TETTL V: 150; MBTS: 772; TBKKS: 944)

638.*masaj* (ماساژ) “y. s. Aʿżāya yumuşaḳlıḳ vermek için vücūduñ muḫtelif aḳsāmını el ile başaraḳ oğuşturma. ⁕ masör: Bu ṣūretle oğuşturan adam.” (1924: 635)

< *Fr. massage (< masser < Ar. maṣṣ ‘dokunmak’)* (TS: 1630; MBTS: 773; TBKKS: 949)

639.*masif* (ماسیف) “y. ṣ. Ağır ve ḳalın görünen. İçi boş veyā üstü ḳaplı olmayan: Masif altın.” (1924: 635)

< *Fr. massif (< Lat.)* (TS: 1631; MBTS: 774; TBKKS: 949)

640.*mat* (مات) “y. ṣ. Parlaḳ olmayan, donuḳ, cilāsız: Mat renk.” (1924: 633)[123]

< *Fr. mat (< Lat.)* (TS: 1634; TETTL V: 159; MBTS: 776; TBKKS: 954)

641.*materiyalizme* (ماتەریالیزمه) “y. s. Kāʾinātta rūḥ-i beşer de dāḫil olduğu ḥālde māddeden başḳa hiç bir şeyʾ yoḳtur, maʿnevī ve rūḥānī bir sebeb-i evvel aramaḳ ʿabeṣdir diyenleriñ sistemi, māddiyye meẕhebi. ⁕ materiyalist: Materiyalizme ṭarafdārı olan, māddiyyūndan olan.” (1924: 633)

< *Fr. matérialisme (< Lat.)* (TS: 1635; MBTS: 777; TBKKS: 956)

642.*matine* (ماتینه) “y. s. Ṭulūʿ-i şemsten öğleye ḳadar olan vaḳit. Ḳadınlarıñ ṣabaḥları ev içinde giydikleri eṣvap. Öğleden ṣoñra oynanan tiyatro veyā sinema.” (1924: 633)

< *Fr. matinée (< Lat.)* (TS: 1635; TETTL V: 161; MBTS: 777; TBKKS: 957)

643.*matris* (ماتریس) “y. s. Tertīb edilmiş maṭbaʿa ḥurūfātınıñ üstüne baṣtırılan kağıda çuḳur olaraḳ bıraḳtıḳları izleri ḥāvī muḳavvā ḳalıp ki ṣoñradan bunuñla yekpāre ṣaḥīfeler dökülür.” (1924: 633)

< *Fr. matrice (< Lat.)* (TS: 1635; MBTS: 778; TBKKS: 958)

644.*mayo* (مایو) “y. s. Yüñ veyā ḳumaştan triḳodon ve gömlek ṭaḳımı.” (1924: 640)

< *Fr. maillot* (TS: 1639; TETTL V: 167; MBTS: 780; TBKKS: 961)

[123] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Şaṭranç oyununda maġlūbiyyet. ─ olmaḳ: Yeñilmek, bozulmaḳ. ─ etmek: Yeñmek, bozmaḳ. y. ṣ. Parlaḳ olmayan, donuḳ, cilāsız: Mat renk.” (1924: 633)

645.*mediyom* (مەدیوم) “y. s. İspiritlere göre ölülerle diriler arasında vāsıṭa-i muḫābere olan insān.” (1924: 735)

< *Fr. médium (< Lat. medium “aracı”)* (TS: 1644; TETTL V: 176; MBTS: 786; TBKKS: 966)

646.*medoḳ* (مەدوق) “y. s. Bu nāmdaki şehirde çıḳan meşhūr şarāb.” (1924: 735)

< *Fr. médoc* (BFTS: 884; FTBS: 651)

647.*melinit* (مەلینیت) “y. s. Kīmyāger Turpin ṭarafından keşf olunmuş çoḳ ḳuvvetli bir mādde-i infilāḳıye.” (1924: 736)

< *Fr. mélinite (< Lat. < Yun.)* (TS: 1648; MBTS: 793)

648.*melodi* (مەلودی) “y. s. Ḳulağa ḫoş gelen laṭīf bir silsile-i aṣvāt, ḥüsnü’l-aṣvāt, laḥn, naġam, nağme.” (1924: 736)

< *Fr. mélodie (< Lat. < Yun.)* (TS: 1649; MBTS: 793; TBKKS: 973)

649.*mersi* (مَرسی) “fr. s. Teşekkür ederim maʿnāsına gelen Fransızca bir taʿbīr.” (1924: 672)

< *Fr. merci (< Lat.)* (TETTL V: 203; MBTS: 802; TBKKS: 979)

650.*mersörize* (مَرسۆریزه) “y. s. Muḫtelif renkte cilālı bir nevʿ pamuḳ ipliği.” (1924: 672)

< *Fr. mercerisé* (TS: 1660; TBKKS: 978)

651.*metafizik* (مەتافیزیك) “y. s. (ʿulūm-i ṭabīʿiyye’den ṣoñra küllen maʿnāsızdır). ʿilm-i māvarāʾü’t-ṭabīʿiyye, ʿilm-i naẓarī, ilāhiyāt ve maʿḳūlāt ʿilmi. Fehm ve idrāki zor olan şeyʾ, mücerred, mücerredāt: Bu eşerde çoḳ metafizik vardır. Herhangi bir ʿilmiñ temelini teşkīl eden esāsāt istidāʾiyye ve naẓariyye, ʿumūmī ve mücerred naẓariyye.” (1924: 735)

< *Fr. métaphysique (< Lat. métaphysica < Yun. metaphysika “fizik konularından sonra gelen konular”)* (TS: 1665; MBTS: 810; TBKKS: 981)

652.*metalik* (مَتالیك) “s. On para ḳıymetinde baḳır veyā nikel sikke.” (1912: 964) / (1924: 643)

< *Fr. métallique (< Lat.)* (LOsm: 279; TS: 1665; ETDES: 294; TETTL V: 211; MBTS: 810; TAS: 534; TBKKS: 983; KEWTS: 255)[124]

[124] Kamus-i Türki’de Rumca olarak kayıtlıdır: [*r. μεταλικόν*] 1. Az gümüşle karışık bakır para, sikke-i mağşûşe. 2. Elyevm on paraya geçen eski yirmilik sikke-i mağşûşe. (KamTü: 726)

653.*metre* (مَتره) “s. Taḳrīben bir buçuḳ arşın boyunda bir ölçü.” (1912: 969) / *metre* (مَتره) “y. s. Veyā metro. Taḳrīben bir buçuḳ arşın boyunda yüz santimetrelik bir ölçü: Üç metre ġabardin.” (1924: 646) **bk. 2.3.6. “metro”**

< *Fr. mètre (< Lat. < Yun.)* (TS: 1667; MBTS: 811; TAS: 536; TBKKS: 987)[125]

654.*metropoliten* (مَتروپوليتَن) “y. s. Büyük bir şehriñ uzaḳ maḥallerini yaḳınlaştıran taḥte’l-ʿarż veyā fevḳa’l-ʿarż (havāī) demir yolu.” (1924: 646)

< *Fr. métropolitain (< İng.)* (TS: 1668; MBTS: 811; TBKKS: 992)

655.*miġren* (ميغرەن) “y. s. Yarım baş ağrısı.” (1924: 739)

< *Fr. migraine (< Lat.)* (TS: 1679; MBTS: 822; TBKKS: 995)

656.*miḳa* (ميقا) “y. s. Balıḳ puluna beñzeyen yapraḳ ḥālinde parlaḳ ṭaş.” (1924: 739)

< *Fr. mica (< Lat.)* (TS: 1680; MBTS: 823; TBKKS: 995)

657.*miḳado* (ميقادو) “y. s. Ecnebīleriñ Japonya imparaṭoruna verdikleri laḳap.” (1924: 739)

< *Fr. mikado (< Jap. mikaddo)* (MBTS: 823; RBDK: 875)

658.*miḳrop* (ميقروب) “y. s. Ṭoprakta, ṣuda, havada, insān ve ḥayvanlarıñ vücūdunda ḫülāsā her yerde bulunan ve gözle görülemeyen cānlı küçük maḫlūḳāt, ḥaşerāt.” (1924: 739)

< *Fr. microbe* (TS: 1681; MBTS: 823; TBKKS: 997)

659.*miḳrofon* (ميقروفون) “y. s. Ḫafīf sesleriñ şiddetini artırmağa yarayan ālet.” (1924: 739)

< *Fr. microphone* (TS: 1681; MBTS: 823; TBKKS: 996)

660.*miḳrosḳop* (ميقروسقوپ) “y. s. Eşyāyı büyüten öyle bir ālet-i baṣriyyedir ki çıplaḳ gözle görülemeyen tafṣīlāt onuñla vāżḥen görülür.” (1924: 739)

< *Fr. microscope (< Yun.)* (TS: 1681; MBTS: 823; TBKKS: 999)

661.*miliġram* (ميليغرام) “y. s. Ġramıñ biñde biri.” (1924: 739)

< *Fr. milligramme* (TS: 1682; MBTS: 824; TBKKS: 1000)

662.*milim* (ميليم) “y. s. Bir şeyʾiñ biñde biri.” (1924: 739)

< *Fr. millimètre* (TETTL V: 227; MBTS: 824; TBKKS: 1000)

[125] Kamus-i Türki’de kelimenin hangi dilden gelmiş olduğu net değildir: [*ita. metro* veya *fr. métre*’den] Mekâyîs-i a’şâriyyenin yani yeni mikyâsların vâhid-i kıyâsîsi ki, bir buçuk endâzeye muâdildir. (KamTü: 726)

663.*milimetre* (میلیمتره) “y. s. Metreniñ biñde biri.” (1924: 739)

< *Fr. millimètre* (TS: 1682; TETTL V: 227; MBTS: 824; TBKKS: 1000)

664.*milyar* (میلیار) “ʿad. Biñ milyon.” (1912: 1095) / “y. ʿad. Biñ milyon. ⁕ milyarder: Birḳaç milyarı olan zengīn.” (1924: 739)

< *Fr. milliard* (LOsm: 280; KamTü: 738; TS: 1685; MBTS: 824; TAS: 544; TBKKS: 1003)

665.*mimik* (میمیك) “y. ṣ. Bir işi, bit nuṭḳu ḥareket ve īmā ile ifāde eden.” (1924: 740)

< *Fr. mimique* (TS: 1685; TETTL V: 228; MBTS: 825; TBKKS: 1006)

666.*mini mini* (مینی مینی) “ṣ. Pek küçük, ufaḳ.” (1912: 1096) / “ṣ. Pek küçük, ufaḳ: Mini mini köpek.” (1924: 740)

< *Fr. mini* (TS: 1687; MBTS: 826; TBKKS: 1007)[126]

667.*minimom* (مینیموم) “y. ṣ. Eñ küçük derece, eñ küçük miḳdār, aṣġārī.” (1924: 740)

< *Fr. minimum (< Lat.)* (TS: 1687; MBTS: 826; TBKKS: 1009)

668.*minyatür* (مینیاتور) “y. s. Pek ince işlenmiş küçük ḳıṭʾada laṭīf eṣer-i ṣanʿat.” (1924: 740)

< *Fr. miniature (< İt. < Lat.)* (TS: 1688; MBTS: 826; TBKKS: 1009)

669.*minyon* (مینیون) “y. s. Güzel, nāzik, ẓarīf, küçük, sevimli.” (1924: 740)

< *Fr. mignon* (TS: 1688; MBTS: 826; TBKKS: 1011)

670.*misyon* (میسیون) “y. s. Gidip bir şeyʾi yapmaḳ için bir muraḫḫaṣa verilen ṣalāḥiyyet. Bir iş görmek için bir yere gönderilen ẕevātıñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi. ⁕ misyoner: Dīnī bir ḫizmet īfāsına meʾmūr papas veyā propaġandacı.” (1924: 738)

< *Fr. mission (< Lat.)* (TS: 1691; MBTS: 829; TBKKS: 1014)

671.*mit* (میت) “y. s. Ḫilḳat ve kāʾināt ilḫ. ḥaḳḳında bir ḳavmiñ muʿteḳidātını iḥtivā eden tārīḫī bir ḳıṣṣa, ḥikāye, maṣal.” (1924: 737)

< *Fr. mythe (< Lat. < Yun.)* (TS: 1691; MBTS: 829; TBKKS: 1015)

672.*mitoloji* (میتولوژی) “y. s. Eski zamān ilāh ve ḳahramānlarınıñ maṣalımsı tārīḫi.” (1924: 737)

[126] Kamus-i Türki’de şunlar kayıtlıdır: [Çocuk lisânında] Küçük, ufak, kocaman zıddı: mini mini bebek. (KamTü: 739)

< *Fr. mythologie (< Lat. < Yun.)* (TS: 1691; MBTS: 829; TBKKS: 1016)

673.*mitralyöz* (میترالیوز) “y. s. Pek az zamānda birçoḳ mermi atan otomatik silāḥ.” (1924: 738)

< *Fr. mitrailleuse* (TS: 1691; TETTL V: 237; MBTS: 829; TBKKS: 1018)

674.*miyop* (میيوپ) “y. ṣ. s. Uzağı göremeyen (kimse), ḳaṣīrü’l-baṣar.” (1924: 740)

< *Fr. myope (< Lat. < Yun.)* (TS: 1692; MBTS: 830; TBKKS: 1019)

675.*model* (مودەل) “s. Örnek, numūne, meşḳ.” (1912: 1083) / “y. s. Örnek, numūne, meşḳ. Büyük miḳyāsta yapılacaḳ bir şeyʾiñ küçük ḳıṭʿada bir aynı. Ḥarekāt ve meziyyātı numūneʿadd edilmeğe lāʾiḳ olan kimse.” (1924: 728)

< *Fr. modèle (< İt. < Lat. modus)* (KamTü: 743; TS: 1693; TETTL V: 239; MBTS: 831; TAS: 549; TBKKS: 1024)

676.*modülasyon* (مودولاسيون) “y. s. Sesiñ muḫtelif perdeler üzerindeki tebeddül ve taġayyürü: Betoven bülbülüñ terennümātınıñ bütün modülasyonunu noṭaya almıştır.” (1924: 728)

< *Fr. modulation (< Lat.)* (TS: 1694; MBTS: 831; TBKKS: 1029)

677.*molekül* (موله‌كول) “y. s. Māddeyi teşkīl eden cüzʾ-i ferdlerden biri; her hangi bir māddeniñ, ʿayniyyet-i kimyeviyyesini ġāʾib etmeksizin yine o mādde içinde münferid bir mevcūdiyyete mālik olabilen eñ küçük cüzʾü, cüzʾ-i daḳīḳ, ẕerre, hebāʾ.” (1924: 733)

< *Fr. molécule (< Lat.)* (TS: 1694; MBTS: 831; TBKKS: 1031)

678.*monat* (مونات) “y. s. Laybniç sisteminde bütün mevcūdātı teşkīl eden ġayr-ı ḳābil taḳsīm, faʿāl ve basīṭ bir mādde.” (1924: 733)

< *Fr. monade (< Lat.)* (TS: 1695; MBTS: 831; TBKKS: 1032)

679.*monarşi* (مونارشی) “y. s. Bir ḥukūmdār veyā tek bir reʾis ṭarafından idāre olunan devlet.” (1924: 733)

< *Fr. monarchie (< Lat. < Yun.)* (TS: 1695; MBTS: 831; TBKKS: 1032)

680.*monden* (موندەن) “y. s. ṣ. Dünyānıñ ẕevḳ ve ṣafāsına merbūṭ, dünyāyı seven, üzerinde dünyā ġurūru ḥiss olunan, dünyevī, dünyāvī, dehrī, ʿālemī.” (1924: 733)

< *Fr. mondain (< Lat.)* (TS: 1695; MBTS: 831; TBKKS: 1032)

681.*monitör* (مونتۆر) “y. s. Yerleştiren, tertīb eden, ḳuran.” (1924: 733)

< *Fr. monteur, moniteur (< Lat.)* (TS: 1695; MBTS: 832; TBKKS: 1033)

682.*monizme* (مونیزمه)[127] "y. s. Bütün mevcūdāt bir tek ʿunṣur veyā cevheriñ teẕāhürāt veyā eşkālinden ʿibārettir diyenleriñ meẕhebi." (1924: 734)

< *Fr. monisme (< Alm. < Yun.)* (MBTS: 832; BFTS: 913)

683.*monoġram* (مونوغرام) "y. s. Bir ismiñ belli başlı ḥarflerinden tertīb edilmiş şekil." (1924: 734)

< *Fr. monogramme* (BFTS: 914; RBDK: 890)

684.*monoḳl* (مونوڤل) "y. s. Bir tek cāmdan ʿibāret gözlük." (1924: 734)

< *Fr. monocle (< Lat.)* (TS: 1695; TETTL V: 241; MBTS: 832; TBKKS: 1033)

685.*monoloġ* (مونولوغ) "y. s. Biriniñ ṭoplu bir yerde söylediği gülünç küçük bir parça." (1924: 734)

< *Fr. monologue (< Yun.)* (TS: 1695; MBTS: 832; TBKKS: 1034)

686.*monoplan* (مونوپلان) "y. s. Bir saṭıḥlı ṭayyāre." (1924: 734)

< *Fr. monoplane* (BFTS: 914; RBDK: 890)

687.*monopol* (مونوپول) "y. s. Bir şaḫṣıñ, bir şirketiñ veyā ḥukūmetiñ baʿż eşyāyı raḳipsiz ṣatmaḳ için ḥāʾiz olduğu imtiyāz, inḥiṣār." (1924: 734)

< *Fr. monopole (< Lat. < Yun.)* (TS: 1695; MBTS: 832; TBKKS: 1034)

688.*monotip* (مونوتیپ) "y. s. Maṭbaʿa ḥurūfātını ayrı ayrı dökerek yazı tertip eden makina." (1924: 734)

< *Fr. monotype* (TS: 1695; MBTS: 832)

689.*monoton* (مونوتون) "y. s. Hemen dāʾimā ʿaynı tonda veyā āhenkte olan. Yeknesaḳ, değişmeyen." (1924: 734)

< *Fr. monotone (< Lat. < Yun.)* (TS: 1695; MBTS: 832; TBKKS: 1035)

690.*monsenyör* (مونسەنیۏر) "y. s. Prenslere, papaslara baʿż meziyyetli eşḫāṣa verilen ʿunvāndır." (1924: 734)

< *Fr. mon seigneur (< İt.)* (TS: 1695; MBTS: 832)

691.*monşer* (مونشَر) "y. s. ʿazīzim maʿnāsına Fransızca bir kelimedir." (1924: 734)

[127] Bu kelime sözlükte *monirme* (مونیرمه) olarak kayıtlıdır; fakat biz, anlama bakarak bir baskı hatası olduğunu düşünüyoruz. (1924: 734)

< *Fr. mon cher* (TS: 1695; MBTS: 832; TBKKS: 1035)

692.*montaj* (مونتاژ) "y. s. Bir şeyʾiñ bütün aḳsāmını yerleştirerek işleyecek bir ḥāle ḳoyma, ḳurma." (1924: 733)

< *Fr. montage* (TS: 1696; MBTS: 832; TBKKS: 1036)

693.*moras* (موراس) "y. s. Bir ġazete ṣaḥīfesiniñ ṣoñ ṣıḳımından evvel çıḳarılan provası." (1924: 729)

< *Fr. morasse* (BFTS: 918; FTBS: 678)

694.*moratoryom* (موراتوریوم) "y. s. Bir borçluya veyā banḳaya teʾdiyātını teʾḫīr veyā taʿlīḳ ḥaḳḳını veren emir veyā ḳānūn." (1924: 729)

< *Fr. moratorium (< Lat.)* (TS: 1696; MBTS: 832; TBKKS: 1037)

695.*morfin* (مورفین) "y. s. Afyondan istiḥṣāl edilen çoḳ ḳuvvetli bir zehir ki evcāğı teskīn için taḫta'l-cild şırınġa edilir. ⁕ morfinoman: Morfin ḳullanmaḳ iʿtiyādında olan." (1924: 729)

< *Fr. morphine (< Yun.)* (TS: 1696; TETTL V: 242; MBTS: 832; TBKKS: 1037)[128]

696.*motif* (موتیف) "y. s. Küçük murabbaʿ veyā beyżī şeklinde ajurlu dantela cinsi." (1924: 727)

< *Fr. motif (< Lat.)* (TS: 1698; MBTS: 833; TBKKS: 1040)

697.*motosiḳlet* (موتوسیقلەت) "y. s. Petrol, ispirto veyā elektrikle işleyen bisiḳlet." (1924: 727)

< *Fr. motocyclette* (TS: 1698; TETTL V: 244; MBTS: 833; TBKKS: 1043)

698.*motör* (موتور) "y. ṣ. Benzin elektriḳ vesāʾire ile çalışaraḳ her hangi bir şeyʾi ḥareket ettiren makina: Otomobiliñ motörü. ─ bot: Bir motörle ḥareket eden büyük ṣandal." (1924: 727)

< *Fr. moteur* (TS: 1698; MBTS: 833; TBKKS: 1044)

699.*mozaiḳ* (موزائیق) "y. s. Muḫtelif renkte küçük ṭaş, cam, mermer ve taḫta parçalarından terekküb eden ve heyʾet-i ʿumūmiyyesi bir nevʿ resimden ʿibāret olan eṣer." (1924: 729)

< *Fr. mosaïque* (TS: 1698; TETTL V: 244; MBTS: 833; TBKKS: 1044)

[128] MBTS'de şu bilgi kayıtlıdır: Uyku tanrısı Morphée'nin adından. (MBTS: 832)

700.*mösyö* (موسیو) “s. ṣ. Efendi, beğ maḳāmında ecnebīlere verilen ʿunvāndır.” (1912: 1085) / (مؤسیۏ) “s. ṣ. Efendi, beğ maḳāmında Frenklere verilen ʿunvāndır.” (1924: 730)

< *Fr. monsieur* (KamTü: 744; TS: 1699; MBTS: 833; TAS: 554; TBKKS: 1046)

701.*muslin* (مؤسلین) “y. s. Seyrek doḳunmuş yumuşaḳ, ḫafīf ve şeffāf ḳumaş. ─ dolen: Düz veyā renkli çiçekli ince yüñlüsü. ─ dö suva: Tül cinsinden ince ipeklisi.” (1924: 730)

< *Fr. mousseline (< İt. < Ar.)* (TS: 1713; MBTS: 855; TBKKS: 1048)[129]

702.*muş* (مؤش) “y. s. Nehirlerde yolcu ṭaşıyan küçük vapur; keşif ḫizmetini gören ve amiraliñ emirlerini götüren donanmaya mensup küçük gemi, ḳontur törpiyör.” (1924: 730)[130]

< *Fr. mouche (< Lat.)* (TS: 1714; TETTL V: 264; MBTS: 856; TBKKS: 1048)

703.*müze* (موزه) “s. Āṣār-i ʿatīḳanıñ ḥıfẓ ve teşhīr edildiği maḥall.” (1912: 1084) / (مؤزه) “y. s. Āṣār-i ʿatīḳa, ʿilmiyye ve ṣınāʿiyeniñ ḥıfẓ ve teşhīr edildiği maḥall.” (1924: 729)

< *Fr. musée* (LOsm: 284; KamTü: 825; TS: 1740; MBTS: 904; TAS: 581; TBKKS: 1049; KEWTS: 260)

704.*naftalin* (نافتالین) “y. s. Maʿden kömürü ḳaṭrānından istiḥṣāl edilen bir mādde ki ḳumaş, deri vesāʾireyi güve ve ḫaşerātıñ taʿarrużundan ḳurtarır.” (1924: 744)

< *Fr. naphtaline (< Yun.)* (TS: 1744; ETDES: 299; MBTS: 908; TAS: 584; TBKKS: 1055)

705.*narḳotik* (نارقوتیك) “y. ṣ. Afyon vesāʾire gibi uyḳu getiren (ʿilaç).” (1924: 742)

< *Fr. narcotique (< Lat. < Yun.)* (TS: 1752; MBTS: 914; TAS: 587; TBKKS: 1057)

706.*natüralizme* (ناتورالیزمه) “y. s. Kāʾinātıñ ḳavānīn-i ṭabīʿiyye ile vücūda geldiğini ve onlar vāsıṭasıyla idāre olunduğunu iddiʿā edenleriñ meẕhebi, ṭabīʿiyye meẕhebi. ⁕ natüralist: Natüralizme ṭarafdārı, ʿulūm-i ṭabīʿiyye ile meşġūl olan.” (1924: 742)

< *Fr. naturalisme (< Lat.)* (TS: 1754; MBTS: 917; TAS: 588; TBKKS: 1059)

[129] MBTS’de şu bilgi kayıtlıdır: Musul (Mūsil) şehrinin adından. (MBTS: 855)

[130] Maddenin tamamı şöyledir: “fa. s. Fāre, şıçan. y. s. Nehirlerde yolcu ṭaşıyan küçük vapur; keşif ḫizmetini gören ve amiraliñ emirlerini götüren donanmaya mensūb küçük gemi, ḳontur törpiyör.” (1924: 730) ‘fare, sıçan’ < Fars. *mūş* için bkz. OTAL: 689.

707.*natürel* (ناتورەل) “y. ṣ. Ṭabīʿī, ʿaḳıl ve ʿādete uyġun olan. Mūsīḳīde hiç bir işāretle taʿdīl edilmemiş ses.” (1924: 742)

< *Fr. naturel (< Lat.)* (TS: 1754; MBTS: 917; TAS: 588; TBKKS: 1059)

708.*nebülöz* (نەبۈلۆز) “y. s. Yekdiğerinden tefrīḳi ḳābil olmayan yıldız yığını: Ṣaman yolu bir nebülözdür.” (1924: 762)

< *Fr. nébuleuse (< Lat.)* (TS: 1759; MBTS: 921; TAS: 590; TBKKS: 1061)

709.*nefrit* (نفْريت) “y. s. Böbrekleriñ iltihābından ʿibāret ḫastalıḳ, iltihāb-i külliye.” (1924: 754)

< *Fr. nephrite (< Yun.)* (TS: 1761; MBTS: 923; TAS: 590)

710.*neġatif* (نەغاتيف) “y. ṣ. Menfī. (Fotoġrafyada) aṣıl modeliñ beyāż yerlerini siyah ve ḳara yerlerini de beyāż gösteren cam vesāʾire.” (1924: 762)

< *Fr. négatif (< Lat.)* (TS: 1762; MBTS: 924; TAS: 591; TBKKS: 1061)

711.*neḳropol* (نەقروپول) “y. s. Büyük şehirlere maḫṣūṣ vāsiʿ mezārlıḳ.” (1924: 762)

< *Fr. nécropole* (BFTS: 937; RBDK: 920)

712.*nevralji* (نۆرالژی) “y. s. Bir veyā birḳaç siñirde ḥiss olunan şiddetli ağrı ki eksẹriyā yüzde veyā başta olur.” (1924: 760)

< *Fr. névralgie (< Yun.)* (TS: 1768; MBTS: 930; TAS: 594)

713.*nevropat* (نۆروپات) “y. s. Siñirlerinden rāḥatsız olan.” (1924: 761)

< *Fr. névropathe* (TS: 1768; MBTS: 930; TAS: 594; TBKKS: 1064)

714.*nevroz* (نۆروز) “y. s. Cümle-i ʿaṣabiyye ḫastalıḳlarına verilen isim. Pisiḳo — : Rūḥen ve ʿaḳlen rāḥatsız olan.” (1924: 761)

< *Fr. névrose (< Yun.)* (TS: 1768; TETTL V: 332; MBTS: 930; TBKKS: 1064)

715.*nihilizme* (نيهيليزمه) “y. s. Mevcūd bütün müʾessesātı yerlerine hiç bir şey iḳāme etmeksizin yıḳmaḳ isteyen bir nevʿ Rus anarşistliği. ⁕ nihilist: Nihilizme ṭarafdārı olan.” (1924: 764)

< *Fr. nihilisme (< Lat.)* (TS: 1771; MBTS: 933; TAS: 595; TBKKS: 1065)

716.*niḳotin* (نيقوتين) “y. s. Tütünden çıḳan çoḳ ḳuvvetli bir zehir.” (1924: 763)

< *Fr. nicotine ‘Fransız diplomatı Jean Nicot’nun adından’* (TS: 1772; ETDES: 300; MBTS: 934; TAS: 595; TBKKS: 1066)

717.*normal* (نورمال) “y. s. ʿale’l-ʿāde, ṭabīʿī ve muntaẓam olan.” (1924: 761)

< *Fr. normal* (TS: 1779; MBTS: 938; TAS: 598; TBKKS: 1068)

718.*noter* (نوتر) “y. s. Sened, muḳāvelenāme vesāʾire şeyʾlere bir şekl-i resmiyyet vermek için onları tanẓīm, taṣdīḳ veyā ḥıfẓ eden ẕāt, kātib-i ʿadl.” (1924: 760)

< *Fr. notaire (< Lat.)* (TS: 1780; MBTS: 938; TAS: 598; TBKKS: 1075)

719.*nörasteni* (نوراسته‌نی) “y. s. ʿaṣabī ḳuvvetiñ żaʿīflaması; siñir ẖastalığı. ⁕ nörastenik: Bu ʿillete mübtelā olan.” (1924: 760)

< *Fr. neurasthénie* (MBTS: 930; TAS: 594; TBKKS: 1068)

720.*nörs* (نورس) “in. s. Çocuğa baḳan, dadı, mürebbiye. Ḫasta baḳıcı.” (1924: 761)

< *Fr. nurse* (BFTS: 953; TBKKS: 1076)

721.*obelisk* (اوبه‌لیسك) “y. s. Hemen ehrām şeklinde dört yüzlü bir ābide. Obeliskler ekşeriyetle yekpāre ṭaştan yapılırdı. Üzerlerinde hiyeroġlifler yaʿnī ḥayvān ve muḫtelif eşyā resimleri vardır. ʿulemā bunları ancaḳ ḳısmen añlayabilmişlerdir. Menşeʾleri Mūsā’dan evvelki zamānlara ḳadar çıḳarılır. Mıṣır’da maʿbedleriñ, sarāylarıñ medḫaline ḳonur ve ʿumūmī meydānları süslerdi. İstanbul’da Sulṭān Aḥmed meydānında bunlardan güzel biri vardır.” (1924: 96)

< *Fr. obélisque (< Lat. < Yun.)* (TS: 1785; MBTS: 943; TAS: 602)

722.*obje* (اوبژه) “y. s. Göze görünen, ḥavāssı müteʾeṩṩir eden her şeyʾ; her hangi bir şeyʾ; madde, mevżūʿ, maṭlab; murād, maṭmaʿ, merām; fikri işġāl eden şeyʾ. fl. ʿayn; müteʿalliḳ, taṣavvur." (1924: 95)

< *Fr. object, objet* (TS: 1785; TETTL VI: 101; MBTS: 943; TAS: 602; TBKKS: 1081)

723.*objektif* (اوبژه‌کتیف) “y. ḥd. Obje ile münāsebeti olan, objeniñ içinde bulunan, āfāḳī, ḫāricī, ḥaḳīḳī. (Żıddı: Subjektif: Enfüsī). s. Dürbünüñ eşyāya müteveccih dış camı; fotoġraf makinesiniñ ʿadesesi.” (1924: 95)

< *Fr. objectif (< Lat.)* (TS: 1785; TETTL VI: 101; MBTS: 943;TAS: 602; TBKKS: 1081)

724.*obstirüksiyon* (اوبسترۆکسیون) “y. s. Bir parlementoda meṣāliḥ-i teşrīʿiyyeniñ bi’l-iltizām māniʿ olmaḳ isteyen eḳalliyetiñ taʿbiyyesi.” (1924: 95)

< *Fr. obstruction* (TS: 1786; TAS: 603)

725.*obüs* (اوبوس) “s. fr. Ḳısa ṭop.” (1912: 158) / (اوبؤس) “fr. s. Ḳısa ṭop.” (1924: 96)

< *Fr. obus (< Alm.)* (LOsm: 289; KamTü: 857; TS: 1786; TETTL VI: 102; MBTS: 943; TAS: 603; TBKKS: 1084)

726.*odeon* (اودەاون) “y. s. Evvelce Atina’da şāʿirlerle mūsiḳīşināsānıñ kendilerini diñledikleri maḥall. Paris’te bir tiyatronuñ ismi.” (1924: 100)

< *Fr. odéon (< Lat. < Yun.)* (TS: 1788; MBTS: 944; TAS: 603; TBKKS: 1084)

727.*odise* (اوديسه) “y. s. Yunan şāʿiri meşhūr Homer’e ʿaṭfedilen bir manẓūme. Ġarip ve tehlikeli her ḥikāye, ġarip ve muḫtelif bir sürü vaḳıʿa.” (1924: 100)

< *Fr. odyssée* (BFTS: 961; RBDK: 944)

728.*oftalmi* (اوفتالمى) “y. s. Göz ḳapaḳlarınıñ iltihābından ʿibāret ḫastalıḳ, remed.” (1924: 109)

< *Fr. ophtalmie* (BFTS: 970; RBDK: 955)

729.*oḳsid* (اوڤسيد) “yu. s. Bir cism-i basīṭiñ müvellidü’n-ḥumūża ile imtizācından ḥāṣıl olan mürekkep .” (1924: 110)

< *Fr. oxyde (< Yun.)* (TS: 1792; MBTS: 946; TAS: 604; TBKKS: 1087)

730.*oḳsijen* (اوڤسيژەن) “yu. s. Havanıñ ḳābil-i teneffüs ḳısmını ve beşte birini teşekkül eden cism-i basīṭ, müvellidü’l-ḥamūża.” (1924: 110)

< *Fr. oxygéne (< Yun.)* (TS: 1792; TETTL I: 130; MBTS: 946; TAS: 604; TBKKS: 1086)

731.*oḳtant* (اوقتانت) “s. İrtifāʿ taḫtası.” (1912: 182) / “y. s. İrtifāʿ taḫtası.” (1924: 109)

< *Fr. octant (< Lat.)* (TS: 1792; MBTS: 946; TAS: 604)

732.*oḳtav* (اوقتاو) “y. s. mu. Dodan doya ḳadar sekiz derecelik mesāfe.” (1924: 109)

< *Fr. octave (< Lat.)* (TS: 1793; MBTS: 946; TAS: 605; TBKKS: 1087)

733.*oḳtruva* (اوقترۇوا) “y. s. Şehre ṣoḳulurken baʿż eşyā için verilen resm.” (1924: 109)

< *Fr. octroi* (TS: 1793; MBTS: 946)

734.*oliġarşi* (اوليغارشى) “yu. s. Öyle bir şekl-i ḥukūmet ki orada bütün ḳuvvet ve nüfūẕ münḥaṣıran zī-ḳudret küçük bir zümreniñ elinde bulunur.” (1924: 115)

< *Fr. oligarchie (< Yun.)* (TS: 1798; MBTS: 948; TAS: 605; TBKKS: 1087)

735.*olimpiyad* (اولمپیاد) “yu. s. İki olimpik oyunu arasında geçen dört senelik bir müddet.” (1924: 115)

< *Fr. olympiade* (TS: 1798; TETTL VI: 141; MBTS: 948; TAS: 605; TBKKS: 1088)

736.*omlet* (اوملت) “fr. s. Dökülmüş yumurṭadan yapılan bir nevʿ yemek.” (1924: 115)

< *Fr. omlette* (TS: 1802; TETTL VI: 148; MBTS: 949; TAS: 606; TBKKS: 1089)

737.*omnibüs* (اومنیبوس) “s. Biletle ʿādī yol üzerinde ʿaynı zamānda birçoḳ yolcu ṭaşıyan araba.” (1912: 192) / (اومنیبؤس) “y. s. ʿādī yol üzerinde ʿaynı zamānda birçoḳ yolcu ṭaşıyan ve ara ṣıra duraraḳ müşterī alıp veyā yolcu indiren araba.” (1924: 116)

< *Fr. omnibus (< voiture omnibus < Lat. omnibus “herkes için”)* (TS: 1802; TETTL VI: 148; MBTS: 949; TAS: 606; TBKKS: 1089)[131]

738.*ons* (اونش) “y. s. Fransa’da (30,95 ġram) İngiltere’de (28,35 ġram) ṣıḳletinde bir ölçü.” (1924: 116)

< *Fr. once (< Lat.)* (TS: 1806; TETTL VI: 154; MBTS: 951; TAS: 606)

739.*ontoloji* (اونتولوژی) “y. s. Mücerredāt ve vicdāniyyāt ʿilmi, metafiziğiñ ṣırf mevcūd ve ḥaḳīḳī şeyʾlerle uğraşan ḳısmı.” (1924: 116)

< *Fr. ontologie (< Lat.)* (TS: 1806; MBTS: 951; TAS: 606; TBKKS: 1090)

740.*operatör* (اوپەراتور) “y. s. ʿameliyyāt-ı cerrāḥiyye vesāʾire yapan kimse.” (1924: 96)

< *Fr. opérateur (< Lat.)* (TS: 1807; TETTL VI: 155; MBTS: 951; TAS: 607; TBKKS: 1094)

741.*oportunizme* (اوپورتونیزمه) “y. s. Münāṣip fırṣatlardan istifāde ederek maḳṣada daha ʾemīn bir sūrette ulaşmaḳ için müşkil ahvālde prensipleriñ şiddetini taḫfīf eylemek lāzım geldiğini ẓann edenleriñ politiḳası. oportunist: Oportunizme ṭarafdārı.” (1924: 96)

< *Fr. opportunisme (< Lat.)* (TS: 1807; MBTS: 951; TAS: 607; TBKKS: 1096)

742.*opsiyon* (اوپسیون) “y. s. Birden yapılamayan veyā mālik olunamayan birçoḳ şeyʾler arasında intiḫāb.” (1924: 96)

[131] Kamus-i Türki’de Latince olarak kayıtlıdır: [*la. omnibus*] Tramvay gibi biletle çok yolcu alır büyük araba ki tramvaydan farkı demir yolu olmayıp âdî kaldırımların üzerinde yürütülmesidir. (KamTü: 862)

< *Fr. option (< Lat.)* (TS: 1807; MBTS: 951; TAS: 607)

743.*optimisme* (اوپتیمیسمه) “y. s. Dünyāda her şeyʾiñ iyi olduğunu veyā hiç olmazsa iyiliğin fenālığa ġālip bulunduğunu iddiʿā edenleriñ sistemi. tü. Her şeyʾi iyi görmeğe olan meyil. ⁕ optimist: Her şeyʾe ʿumūmīyyetle iyi ṭarafından baḳan.” (1924: 96)

< *Fr. optimisme (< Lat.)* (TS: 1808; MBTS: 951; TAS: 608; TBKKS: 1096)

744.*oranutan* (اوران اوتان) “s. Evvelce ḥayvānāt-ı mevcūdeniñ insana yaḳın olanı ẓann edilen Sumatra ve Borneo’nuñ büyük bir maymunu.” (1912: 168) / (اوراوتان) “s. (zebān-zedī: oranġutan) Evvelce ḥayvānāt-ı mevcūdeniñ insana eñ yaḳın olanı ẓann edilen Sumatra ve Borneo’nuñ büyük bir maymunu. Şimdiki ʿulemā insāna yaḳın olan ḥayvānıñ jibbon olduğunu iddiʿā ederler.” (1924: 101)

< *Fr. orang-outang* (TS: 1809; MBTS: 951; TAS: 608; TBKKS: 1097)

745.*orġ* (اورع) “y. s. Başlıca kiliselerde çalınan büyük bir çalġı, erġanun.” (1924: 102)

< *Fr. orgue (< Lat.)* (TS: 1810; TETTL VI: 159; MBTS: 952; TAS: 609; TBKKS: 1097)

746.*orġan* (اورغان) “y. s. Vāsıṭa ve ālet ḫizmetini gören şaḫıṣ veyā şeyʾ: Ḥākim ḳānūnuñ orġanıdır; falan ġazete falan fırḳanıñ orġanıdır.” (1924: 102)

< *Fr. organe (< Lat.)* (TS: 1810; MBTS: 952; TAS: 609; TBKKS: 1098)[132]

747.*orijinal* (اوریژینال) “y. ṣ. Numūne olan faḳaṭ kendisi numūneden alınmayan: Orijinal bir tablo. İlk defʿa ẓuhūr ediyor gibi görünen: Orijinal bir fikir. Yep yeñi bir ṭarzda yapan, vücūda getiren, yazan: Orijinal bir muḥarrir. Ġarip, ʿacāʾip. s. Ḳopyaya naẓaran bir yazınıñ aṣlı; tercümeye naẓaran metin; tuḥaf, eksantrik adam.” (1924: 104)

< *Fr. original (< Lat.)* (TS: 1811; TETTL VI: 159; MBTS: 952; TAS: 609; TBKKS: 1102)

748.*orşit* (اورشیت) “y. s. Ḫāyalarıñ iltihābı.” (1924: 102)

< *Fr. orchite* (BFTS: 975; RBDK: 958)

749.*ortodoḳs* (اورتودوقس) “y. ṣ. Dīn-i ḥaḳīḳīye muvāfıḳ olan. s. Diyānet işlerinde mustaḳīmu’r-reʾy, rāşid, reşīd.” (1924: 102)

[132] MBTS’de şu bilgi kayıtlıdır: Dil devrimi sırasında Ar. **uzuv** karşılığı olarak teklif edilmiştir. (MBTS: 952)

< *Fr. orthodoxe* [< *Lat. < Yun. orthódoksos "dine inancı doğru olan (hıristiyan)"*] (TS: 1819; TETTL VI: 165; MBTS: 954; TBKKS: 1107)

750.*ortopedi* (اورتوپەدی) "yu. s. Bedeniñ biçimsizliklerini doğrultmaḳ ve bunlara mānisʿ olmaḳ ṣanʿatı." (1924: 102)

< *Fr. orthopédie (< Yun.)* (TS: 1819; TETTL VI: 165; MBTS: 954; TAS: 611; TBKKS: 1108)

751.*otel* (اوتل) "y. s. Yolcularıñ indikleri döşeli ev. Büyük bir ẕātıñ iḳāmetgāhı."(1924: 97)

< *Fr. hôtel (< Lat. hospitale "kimsesizler ve yolcular için barınak, misâfirhâne")* (TS: 1821; ETDES: 311; TETTL VI: 173; MBTS: 955; TAS: 612; TBKKS: 1109)

752.*oto* (اوتو) "fr. s. Otomobil kelimesiniñ ʿaynı maʿnāya gelen muḫtaṣar şekli." (1924: 97)

< *Fr. auto* (MBTS: 956; TAS: 612; TBKKS: 1111)

753.*otobüs* (اوتوبۈس) "fr. s. Bir şehriñ muḫtelif semtlerine yolcu ṭaşıyan ve kendi kendine ḥareket eden araba, omnibüs otomobil." (1924: 97)

< *Fr. autobus* [*auto(mobile) ve (omni)bus kelimelerinden*] (TS: 1822; TETTL VI: 175; MBTS: 956; TAS: 612; TBKKS: 1112)

754.*otoḳanon* (اوتوقانون) "y. s. İçinde ṭop bulunan zırhlı otomobil." (1924: 98)

< *Fr. autocanon* (BFTS: 118; RBDK: 88)

755.*otoḳar* (اوتوقار) "y. s. Büyük seyāḥat otomobili." (1924: 98)

< *Fr. autocar* (TS: 1822; TETTL VI: 175; TAS: 612; TBKKS: 1114)

< *Fr. auto + İng. car "araba"* (MBTS: 956)

756.*otoḳrasi* (اوتوقراسی) "y. s. Muṭlaḳ ve müstebidd bir ḥukümdārıñ ḥukūmeti." (1924: 98)

< *Fr. autocratie* (TS: 1822; TETTL VI: 175; MBTS: 956; TAS: 612; TBKKS: 1114)

757.*otoḳrat* (اوتوقرات) "y. s. Müstebid, ġayr-ı muḳayyit, sulṭān, melik, ḥukümdār." (1924: 98)

< *Fr. autocrate (< Yun.)* (TS: 1822; MBTS: 956; TAS: 613; TBKKS: 1114)

758.*otomat* (اوتومات) “y. s. Zenberekler vāsıṭasıyla canlı bir cismiñ ḥareketini taḳlīd eden makine; kendi kendine düşünüp ḥareket edemeyen adam, ḳalın ḳafalı, budala.” (1924: 98)

< *Fr. automate (< Yun.)* (TS: 1823; TETTL VI: 175; MBTS: 956; TAS: 613; TBKKS: 1115)

759.*otomatik* (اوتوماتيك) “y. ṣ. Miḫanikī vesāʾiṭ ile işleyen.” (1924: 98)

< *Fr. automatique* (TS: 1823; TETTL VI: 175; MBTS: 956; TAS: 613; TBKKS: 1115)

760.*otomobil* (اوتوموبيل) “y. s. Buḫār, elektrik, ġaz ilḫ. motoru yardımıyla ḥareket eden araba.” (1924: 98)

< *Fr. automobile (< Lat.)* (TS: 1823; TETTL VI: 175; MBTS: 956; TAS: 613; TBKKS: 1117)

761.*otorite* (اوتوريته) “fr. s. Meşrūʿ ḳuvvet ve iḳtidār, şevket, nüfūẕ; siyādet, velāyet. Yed, pençe: Bir babanıñ, bir āmiriñ, bir ḳānunuñ otoritesi. Ḥukūmet mümeṣṣili, büyük meʾmūr.”(1924: 98)

< *Fr. autorité (< Lat.)* (TS: 1823; TETTL VI: 176; MBTS: 956; TAS: 613; TBKKS: 1120)

762.*otosḳop* (اوتوسقوپ) “y. s. Mecrā-yı semʿīniñ muʿāyenesine yarayan ālet.” (1924: 98)

< *Fr. otoscope* (TS: 1824; TETTL VI: 177; TAS: 614)

763.*otosüğcestiyon* (اوتوسۈجستيون) “fr. s. İnsānıñ biʾẕ-ẕāt kendi nefsine ettiği telḳīn.” (1924: 98)

< *Fr. autosuggestion* (TS: 1822; TBKKS: 1122)

764.*ozon* (اوزون) “yu. s. Müvellidüʾl- ḥumūżanıñ tekeşşīfinden ḥāṣıl olan bir ġaz.” (1924: 106)

< *Fr. ozone (< Alm. < Yun.)* (TS: 1832; MBTS: 959; TAS: 614; TBKKS: 1123)

765.*paġod* (پاغود) “y. s. Çinʾde, Japonya’da, aḳṣā-yı şarḳta maʿbedlere verilen isim.” (1924: 183)

< *Fr. pagode* (MBTS: 972; TBKKS: 1128)

766.*pak* (پاك) “y. s. Ḥażret-i ʿīsā’nıñ tekrār dirilmesi münāsebetiyle yapılan bayram.” (1924: 183)

< *Fr. paque* (BFTS: 998; RBDK: 990)

767.*paket* (پاکت) “s. Birlikte bağlanmış veyā ṣarılmış şeyʾleriñ heyʾet-i mecmūʿāsı, deste, demet.” (1912: 294) / “s. Birlikte bağlanmış veyā ṣarılmış şeyʾleriñ heyʾet-i mecmūʿāsı, deste, demet. — etmek: Bağlayıp ṣarmaḳ.” (1924: 183)

< *Fr. paquet* (KamTü: 881; TS: 1875; TETTL VI: 269; MBTS: 972; TAS: 619; TBKKS: 1128)

768.*palet* (پالەت) “y. s. Bir yerinde baş parmağın geçmesi için bir deliği olan taḫta veyā porselenden ince bir levḥa ki üzerinde ressāmlar boyalarını ḳarıştırırlar.” (1924: 184)

< *Fr. palette* (TS: 1878; TETTL VI: 277; MBTS: 974; TAS: 620; TBKKS: 1134)

769.*palṭo* (پالطو) “s. Ḳışın üstten giyilen ḳalın ḳapuṭ.” (1912: 295) / (1924: 184)

< *Fr. paletot* (LOsm: 306; KamTü: 882; TS: 1878; TETTL VI: 279; MBTS: 974; TAS: 621; TBKKS: 1136)

770.*panama* (پاناما) “y. s. Merkezī Amerīḳa’da yetişen bir fidanıñ yaprağından örülmüş ġāyet yumuşaḳ şapḳa.” (1924: 184)

< *Fr. panama (< Panama)* (TS: 1879; MBTS: 974; TAS: 621; TBKKS: 1139)

771.*panase* (پاناسه) “y. s. Maddī ve maʿnevī bi’l-ʿumūm rāḥatsızlıḳlara ḳarşı ʿilaç, devā-yı kül.” (1924: 184)

< *Fr. panacée* (BFTS: 994; TBKKS: 1139)

772.*pancur* (پانجور) “s. Yeñi uṣūlde yapılan pencere ḳafesi.” (1912: 296) / (پانجۇر) “s. Yeñi uṣūlde yapılan pencere ḳafesi. — lu: Pancuru olan.” (1924: 184)

< *Fr. abat-jour* (LOsm: 306; TS: 1880; ETDES: 323; TETTL VI: 285; MBTS: 975; TAS: 622; TBKKS: 1143; KEWTS: 276)

773.*pandantif* (پاندانتیف) “y. s. Gerdānlıḳ gibi ḳullanılan bir zencīre merbūṭ mücevher vesāʾire.” (1924: 184)

< *Fr. pendentif (< Lat.)* (TS: 1879; TETTL VI: 283; MBTS: 974; TAS: 621; TBKKS: 1140)

774.*pane* (پانه) “y. s. Rendelenmiş ekmek tozuna bulanmış: Ḳotlet pane.” (1924: 185)

< *Fr. pané* (BFTS: 995; TAS: 622)

775.*panejirik* (پانەژیریك) “y. s. Birini medḥ eden nuṭuḳ; ifrāṭ derecesinde medḥ.” (1924: 185)

< *Fr. panégyrique* (BFTS: 995; FTBS: 744)

776.*panik* (پانيك) “y. s. Birçoḳ kimselerde sirāyet eden sebepsiz ānī ḳorḳu.” (1924: 185)

< *Fr. panique (Lat. panikus “korku salan, sürüleri ürküten Yunan tanrısı Pan’ın adından”)* (TS: 1880; TETTL VI: 285; MBTS: 975; TAS: 622; TBKKS: 1141)

777.*panḳıreas* (پانقرهآس) “y. s. Bağırṣağa yağlar üzerine icrā-yı teʾṣīr eden renksiz ve yapışḳan bir māyiʿ döken bez, levzü’l-maʿide.” (1924: 185)

< *Fr. pancreas (< Yun.)* (TS: 1880; MBTS: 975; TAS: 622; TBKKS: 1144)

778.*panorama* (پانوراما) “y. s. Ḳubbesinden tenvīr edilmiş yuvarlaḳ bir binānıñ duvarlarınıñ iç ṭarafına gerilen büyük bir resim levḥası ki merkezinde bulunanlar yüksek bir noḳṭadan ḥaḳīḳī bir manẓara görür gibi olurlar. Bu levḥanıñ bulunduğu binā. Yüksek bir yerden görülen şehir veyā köyleriñ manẓarası.” (1924: 185)

< *Fr. panorama (< İng.)* (TS: 1880; TETTL VI: 286; MBTS: 975; TAS: 623; TBKKS: 1144)

779.*pansiyon* (پانسيون) “y. s. Oṭurmaḳ ve yemek için verilen ücret. İḳāmet edilen ve yemek yenen maḥall. Mektep. ⁕ pansiyoner: Pansiyonda oṭuran, mektepli.” (1924: 185)

< *Fr. pension (< Lat.)* (TS: 1880; TETTL VI: 286; MBTS: 975; TAS: 623; TBKKS: 1145)

780.*pantalon* (پانتالون) - *panṭalon* (پانطالون) “s. Ayağa geçirilen iki bacaḳlı ve bir kemerli don.” (1912: 296) / *pantalon* (پانتالون) “Ayaḳlardan geçirilerek giyilen iki bacaḳlı ve kemerli elbise. İç donu.” (1924: 184)

< *Fr. pantalon* (KamTü: 883; TS: 1881; TETTL VI: 287; MBTS: 975; TAS: 623; TBKKS: 1147, 1148)[133]

781.*panteizme* (پانتهايزمه) “y. s. Allah ile kāʾinātı bir ʿadd edenleriñ meẕhebi; vaḥdet-i vücūd. İspinoza panteizme müdāfiʿidir.” (1924: 184)

< *Fr. panthéisme (< İng. < Yun.)* (TS: 1881; MBTS: 975; TAS: 623; TBKKS: 1148)

[133] Lehce-i Osmani’de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt.* Kadim tuman paça, alafranga elfi. (LOsm: 306)

782.*panteon* (پانتهاون) “y. s. Yunanlılarla Romalılarıñ bi’l-ʿumūm Allah’larına taḫṣīṣ ettikleri maʿbed.” (1924: 184)

< *Fr. panthéon (< Lat. < Yun.)* (TS: 1881; MBTS: 975; TAS: 623; TBKKS: 1148)

783.*papirüs* (پاپیروس) “y. s. Evvelce Nil sāḥilinde şimdi de Ḥabeşistan’da ve Suriye’de ilḫ. bulunan bir nebāt ki bundan Mışırlılarla eski milletler üstüne yazı yazılacaḳ şeyʾler yaparlardı. Bundan yapılmış bir şeyʾ üzerine yazılan el yazısı.” (1924: 178)

< *Fr. papyrus (< Lat. < Yun.)* (TS: 1883; MBTS: 976; TAS: 624; TBKKS: 1154)

784.*paradi* (پارادی) “y. s. Ölümden ṣoñra ḥaḳīḳī müslümānlarıñ gideceği yer, cennet. Bir tiyatronuñ eñ yüksekteki mevḳıʿi.” (1924: 180)

< *Fr. paradis* (TS: 1885; TETTL VI: 295; TAS: 625; TBKKS: 1155)

785.*paradoḳs* (پارادوقس) “y. s. Herkesiñ ḳabūl ettiği bir fikre muḫālif fikir: Küre-i ʿarżıñ ḥareketi uzun müddet bir paradoḳs telakkī edildi.” (1924: 180)

< *Fr. paradoxe (< Yun.)* (TS: 1885; MBTS: 976; TAS: 625; TBKKS: 1156)

786.*paraf* (پاراف) “y. s. İmżāya uydurulan çizgiler, imżā. parafa: Parafayla işāret etmek.” (1924: 180)

< *Fr. paraphe* (TS: 1885; MBTS: 976; TAS: 625; TBKKS: 1157)

787.*parafin* (پارافین) “y. s. Beyāż, ṣalep bir madde ki mum iʿmāline yarar.” (1924: 180)

< *Fr. parafine* (TS: 1885; MBTS: 976; TAS: 625)

788.*paraġraf* (پاراغراف) “s. fr. Bend.” (1912: 291) / “y. s. Küçük bir neşir parçasınıñ veyā faṣlıñ ufaḳ bir ḳısmı: fıḳra, bend.” (1924: 180)

< *Fr. paragraphe* (KamTü: 884; TS: 1885; MBTS: 976; TAS: 625; TBKKS: 1157)

789.*paraşüt* (پاراشوت) “y. s. Yüksek bir yerden inen veyā düşen bir cisim veyā insānıñ süḳūṭunu ağırlaştırmağa maḫṣūṣ ālet.” (1924: 180)

< *Fr. parachute* (TS: 1887; TETTL VI: 297; MBTS: 977; TAS: 627; TBKKS: 1160)

790.*paratoner* (پاراتونر) “s. fr. Siper-i ṣāʿiḳa.” (1912: 291) / “y. s. Bināyı ṣāʿiḳa-i taḫrībāttan muḥāfaẓa eden ālet, siper-i ṣāʿiḳa.” (1924: 180)

< *Fr. paratonnerre* (KamTü: 884; TS: 1887; MBTS: 977; TAS: 627; TBKKS: 1160)

791.*parazit* (پارازیت) “y. s. Bir başḳası sāyesinde yaşayan insān, ḥayvān veyā nebāt.” (1924: 180)

< *Fr. parasite (< Lat. < Yun.)* (TS: 1888; TETTL VI: 298; MBTS: 977; TAS: 627; TBKKS: 1161)

792.*pardesü* (پاردەسو) “s. fr. Yazlıḳ ince palṭo.” (1912: 292) / (پاردەسۉ) “y. s. Elbiseniñ üstüne giyilen yazlıḳ ince ve ḫafīf palṭo.” (1924: 181)

< *Fr. pardessus* (KamTü: 884; TS: 1889; TETTL VI: 300; MBTS: 978; TAS: 627; TBKKS: 1161; KEWTS: 277)

793.*pardon* (پاردون) “y. s. Birini incitecek bir şeyʾ yapıldığı zamān istiʿfā-yı ḳuṣūr için söylenen nezāket taʿbīri. ʿafv edersiñiz.” (1924: 181)

< *Fr. pardon* (TS: 1889; TETTL VI: 299; MBTS: 978; TAS: 627; TBKKS: 1162)

794.*parḳ* (پارق) “y. s. Ḫalḳıñ gezip dolaşmasına, teneffüsüne taḫṣīṣ edilen ağaçlı, çimenli, çiçekli tenezzüh yeri. Ṭopçunuñ, erzāḳ ve mühimmātıñ bulunduğu maḥall.” (1924: 181)

< *Fr. parc (< İng. park)* (TS: 1889; MBTS: 978; TAS: 628; TBKKS: 1164)

795.*parke* (پارکە) “s. fr. Küçük taḫtalardan yapılan müzeyyen döşeme.” (1912: 292) / “fr. s. Küçük taḫta parçalarından yapılan müzeyyen döşeme. Maḥkemede ḥākimleriñ ṣandalyeleriyle daʿvā vekīlleriniñ bulunduḳları yer arasındaki maḥall. Heyʾet-i ḥākime. Ḥükkāma maḫṣūṣ dāʾire. Borsada mübāyaʿacılarıñ bulunduğu maḥall.” (1924: 181)

< *Fr. parquet* (LOsm: 308; KamTü: 885; TS: 1889; TETTL VI: 302; MBTS: 978; TAS: 1166; TBKKS: 628)

796.*parlmanter* (پارلمانتَر) “y. s. Parlamentoya mensūb olan, parlamentosu bulunan: Parlamanter hukūmette vekīller meclise ḳarşı mesʾūldür. Düşmana bir teklīfte bulunmağa veyā şerāʾiṭ-i der-miyān etmeğe meʾmūr edilen muraḫḫaṣ, elçi, żābiṭ ilḫ.” (1924: 181)

< *Fr. parlementaire* (TS: 1890; MBTS: 978; TAS: 628; TBKKS: 1167)

797.*parmzan* (پارمزان) “y. s. Parm şehri civārında süt ve zağferāndan yapılan bir nevʿ peyniriñ ismi.” (1924: 182)

< *Fr. parmesan* (BFTS: 1006; RBDK: 997)

798.*parsek* (پارسەك) “y. s. Arż ile şems arasındaki 150 milyon kilo metrelik mesāfeyi bir ṣāniyelik bir zāviye içinde görebilmek için durulan yer.” (1924: 181)

< *Fr. parsec* (CNRTL)[134]

799.*parşömen* (پارشۆمَن) “y. s. Üzerine yazı yazmaḳ veyā başmaḳ için ḥāżırlanmış ḳoyun veyā keçi derisi.” (1924: 181)

< *Fr. parchemin* (TS: 1893; MBTS: 979; TAS: 629; TBKKS: 1170)

800.*parti* (پارتی) “y. s. ʿaynı maḳṣadla birleşen eşḫāṣıñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi, ḥizib, fırḳa. İctimāʿī bir eğlence veyā żiyāfet için bir yere daʿvet edilenler heyʾeti. İstifāde. Bir oyun, bir maç.” (1924: 180)

< *Fr. parti, partie* (TS: 1893; TETTL VI: 310; MBTS: 979; TAS: 629; TBKKS: 1171)

801.*partizan* (پارتیزان) “y. s. Birine, bir partiye ilḫ. merbūṭ ve ṣādıḳ olan, ṭarafdār: Onun partizanıdır. ⁕ partizanlıḳ: Ṭarafgīrlik.” (1924: 180)

< *Fr. partisan (< İt.)* (TS: 1894; TETTL VI: 311; MBTS: 979; TAS: 629; TBKKS: 1173)

802.*partner* (پارتْنَر) “y. s. Ortaḳ, şerīk. Birlikte dans eden iki kişiden biri. Oyunda ʿaynı ṭarafta oynayan ikiden biri. Ḳoca veyā ḳarı.” (1924: 180)

< *Fr. partenaire (< İng.)* (TS: 1894; MBTS: 979; TAS: 629; TBKKS: 1174)

803.*parvenü* (پاروەنۆ) “y. s. Evvelki ḥāline nisbeten büyük bir ṣervete nāʾil olan, ṣoñradan görmüş.” (1924: 182)

< *Fr. parvenu* (BFTS: 1010; RBDK: 1001)

804.*parya* (پاریا) “y. s. Gerek menşeʾ iʿtibārıyla gerek Brahma cemʿiyyetinden iḫrāc ṣūretiyle ḥuḳūḳ-i dīniyye ve ictimāʿiyyesinden maḥrūm ḳalanlara Hindistan’da verilen isim. Diğerleriniñ menfūru olan insān.” (1924: 182)

< *Fr. paria (< Pariah-Tamil)* (TS: 1894; MBTS: 980; TAS: 630; TBKKS: 1174)

805.*pasavan* (پاساوان) “y. s. Resmi verilmiş veyā resminden istiṯnā edilmiş meʿkūlata verilen mürūr müsāʿadesi.” (1924: 183)

< *Fr. passavant* (TS: 1894; MBTS: 980; TAS: 630)

[134] Bağlantı Adresi: https://www.cnrtl.fr/definition/parsec Erişim Tarihi: 10.03.2023 23.43

806.*pasiyan* (پاسیيان) “y. s. Eẕā, cefā, işkence veyā bir ʿameliyye-i cerrāḥiyye gören.” (1924: 183)

< *Fr. patient* (BFTS: 1017; RBDK: 1008)

807.*pastel* (پاستَل) “y. s. Renkli ḳurşun ḳalemi; böyle ḳurşun ḳalemiyle yapılan resim. Bunuñla resm etmek ṣınāʿatı.” (1924: 183)

< *Fr. pastel (< İt. < Lat.)* (TS: 1896; TETTL VI: 317; MBTS: 980; TAS: 631; TBKKS: 1179)

808.*paten* (پاتَن) “y. s. Düz bir yerde ḳayabilmek için ayaḳ ḳabınıñ altına geçirilen tekerlekli ālet.” (1924: 179)

< *Fr. patin* (TS: 1898; TETTL I: 324; MBTS: 981; TAS: 632; TBKKS: 1182)

809.*patinaj* (پاتیناژ) “y. s. Buz gibi, asfalt gibi düz bir yerde ḳayma.” (1924: 179)

< *Fr. patinage* (TS: 1899; MBTS: 981; TAS: 632; TBKKS: 1184)

810.*patriyot* (پاتریوت) “y. s. Vaṭanını seven oña fāʾideli olmağa çalışan.” (1924: 179)

< *Fr. patriote* (BFTS: 1018; TBKKS: 1186)

811.*paviyon* (پاویون) “y. s. Küçük binā veyā küçük ev: Ḫastaḫāne paviyonları.” (1924: 185)

< *Fr. pavillon (< Lat.)* (TS: 1901; TETTL VI: 331; MBTS: 982; TAS: 633; TBKKS: 1188)

812.*pedaġoġ* (پەداغوغ) “y. s. Çocuḳ terbiye ve taʿlīm eden kimse. ʿuḳalā.” (1924: 196)

< *Fr. pédagogue* (TS: 1905; TAS: 635; TBKKS: 1192)

813.*pedal* (پەدال) “y. s. Ayaḳla ḳullanılan ve piyanonuñ sesini taʿdīl eden manivela. Bir bisikletiñ tekerleklerini çevirmek için ayaḳlarıñ başaraḳ ḳullandığı parçalarıñ her biri. Küçük ṭabʿ makinesi.” (1924: 197)

< *Fr. pédale (< İt. < Lat.)* (TS: 1905; TETTL VI: 339; MBTS: 984; TAS: 635; TBKKS: 1193)

814.*pelikül* (پەلیکۈل) “y. s. Pek ince deri. Üzüm dānesiniñ ẓarfı. Foṭoğrafcılıḳta müstaʿmel ḥassās ve ince jelatin yapraḳ.” (1924: 197)

< *Fr. pellicule* (TS: 1908; TAS: 636; TBKKS: 1195)

815.*pelüş* (پەلوش) “y. s. Bir ṭarafında uzun tüyleri olan ve ḳadīfeye beñzeyen ḳumaş.” (1924: 197)

< *Fr. peluche (< Lat.)* (TS: 1909; MBTS: 985; TAS: 636; TBKKS: 1196)

816.*perisḳop* (پەریسقوپ) “y. s. Bir māniʿiñ üstünden görmeğe yarayan dürbün.” (1924: 197)

< *Fr. périscope (< Yun.)* (TS: 1914; TETTL VI: 357; MBTS: 989; TAS: 640; TBKKS: 1198)

817.*permanġanat* (پرمانغانات) “y. s. Manġanezden çıḳan ḥāmżıñ milḥi. Permanġanat dö potasyum müʾeṣṣir bir meżādd-i taʿaffündür.” (1924: 188)

< *Fr. permanganate* (TS: 1915; MBTS: 989; TAS: 640; TBKKS: 1199)

818.*permi* (پرمی) “y. s. Av avlamaḳ vesāʾire için verilen taḥrīrī müsāʿade.” (1924: 188)

< *Fr. permis* (TS: 1915; MBTS: 989; TAS: 640; TBKKS: 1199)

819.*pesimizme* (پەسیمیزمە) “y. s. Her şeyʾi yeʾis-āver bir şekilde görmek iʿtiyādı. Fenālığıñ iyiliğe ġalebe çaldığını veyā bütün kāʾinātta fenālığa doğru müdhiş bir meyil bulunduğunu iddiʿā edenleriñ meẕhebi. ⁕ pesimist: Bu mesleğe mensup ve ṭarafdār olan.” (1924: 197)

< *Fr. pessimisme (< Lat.)* (TS: 1916; MBTS: 991; TAS: 642; TBKKS: 1202)

820.*peyzaj* (پەیزاژ) “y. s. Manẓara. Ḳır manẓarası ʿarż eden resim.” (1924: 197)

< *Fr. paysage* (TS: 1920; TETTL VI: 376; MBTS: 994; TAS: 643; TBKKS: 1204)

821.*pıraġmatizme* (پراغماتیزمە) “y. s. Ḳıymet-i ʿameliyyeyi ḥaḳīḳatiñ miḳyāsı olaraḳ ḳabūl eden meẕheb-i felsefī.” (1924: 186)

< *Fr. pragmatisme (< İng. < Yun.)* (TS: 1944; MBTS: 1003; TAS: 659; TBKKS: 1259)

822.*pırestij* (پرەستیژ) “y. s. Siḥir ve cāẕibe. Nüfūẕ ve iʿtibār. Siḥir ve ṭılsıma beñzeyen teʾṣīr: Prestijini ġāʾib ediyor.” (1924: 189)

< *Fr. prestige (< Lat. prestigium “oyun, düzen, hile”)* (TS: 1945; MBTS: 1004; TAS: 660; TBKKS: 1265)

823.*pıroġıram* (پروغرام) “y. s. Bir merāsimiñ tafṣīlātını, bir müsābaḳanıñ şerāʾitini, dersleriñ ṭarz-ı tertībini ilḫ. bildiren yazı veyā cedvel. Yapılacaḳ şeyʾleriñ planı, ṭaslağı. Maḳṣad, ġāye, proje: O, proġramından hiç inḥirāf etmez.” (1924: 189)

< *Fr. programme (< Yun. programma "önceden yazılan şey")* (TS: 1947; MBTS: 1004; TAS: 662; TBKKS: 1272)

824.*pıroletarya* (پرولەتاریا) "y. s. Yalñız işiyle, maḥṣūl-i saʿyiyle geçinen ve yaşayan bīçāregān ṣınıfı." (1924: 189)

< *Fr. prolétariat* (TS: 1948; MBTS: 1004; TAS: 663; TBKKS: 1275)

825.*pıroleter* (پرولەتر) "y. s. Yalñız emeğiniñ getirdiği para ile geçinen ve yaşayan faḳīr, biçāre." (1924: 189)

< *Fr. prolétaire (< Lat.)* (TS: 1948; MBTS: 1004; TAS: 663; TBKKS: 1275)

826.*pırotoplasma* (پروتوپلاسما) "y. s. Müvellidü'l-ḥumūża, müvellidü'l-māʾ, ḳarbon ve nitrojenden mürekkep nīm-seyyāl ve yapışḳan canlı bir madde ki bütün ẕī- ḥayāt-ı aʿżā buradan neşv ü nümā bulur." (1924: 188)

< *Fr. protoplasma (< Alm. < Yun.)* (TS: 1949; MBTS: 1005; TAS: 664; TBKKS: 1281)

827.*pijama* (پیژاما) "y. s. Hindistan'da giyilen ḫafīf, bol panṭalon. Ev içinde giyilen panṭalonla ceketten ibāret ḫafīf elbise." (1924: 199)

< *Fr. pyjama (< İng. < Fars. pāy "ayak" + cāme "giysi"< Hint.)* (TS: 1923; MBTS: 995; TAS: 644; TBKKS: 1207)[135]

828.*pike* (پیکه) "s. Ḳabartma benekli bez." (1912: 316) / "y. s. Ḳabartma resimli ve benekli, pamuḳ ḳumaş." (1924: 200)

< *Fr. piqué* (LOsm: 316; KamTü: 897; TS: 1923; TETTL VI: 386; MBTS: 995; TAS: 645; TBKKS: 1209)

829.*pil* (پیل) "y. s. Kimyevī bir ʿaksü'l-ʿamelde ḥuṣūle gelen ḳudreti cereyān-ı elektrikiyye taḥvīl eden ālet: Telġrafḫānelerde ekṣeriyā lıḳlanşe pili ḳullanılır." (1924: 200)

< *Fr. pile (< Lat.)* (TS: 1924; MBTS: 995; TAS: 645; TBKKS: 1210)

830.*pilan* (پلان) "s. İnşā edilecek bir binānıñ resim ve şekli; tertip, tedbīr." (1912: 305) / "s. Bir şeyʾi küçük miḳyāsta kağıt üzerinde gösterme. İnşā edilecek bir binānıñ resim ve şekli. Tertip. Tedbīr: Planı ne olduğunu daha añlayamadıḳ" (1924: 191)

[135] MBTS'de şu bilgi kayıtlıdır: Aslı Hint kibar müslüman kadınlarının giydiği kiyâfettir. (MBTS: 995)

< *Fr. plan (< Lat.)* (KamTü: 900; TS: 1932; MBTS: 999; TAS: 649; TBKKS: 1210, 1227)

831. *pilançete* (پلانچته) “s. Mesāḥā taḫtası.” (1912: 305) / “y. s. Mesāḥā taḫtası.” (1924: 191)

< *Fr. planchette* (KamTü: 900; TS: 1932; TETTL VI: 406; MBTS: 999; TAS: 649; KEWTS: 282)[136]

832.*pilase* (پلاسه) “y. s. sp. — şut: Muʿayyen bir köşeden ḥesaplı olaraḳ ḳalʿeye ṣoḳulan ve müdāfaʿası müşkiül olan ṭopuñ o şekilde sevḳini intāc eden serīʿ ḍarbe.” (1924: 191)

< *Fr. placé* (TS: 1933; MBTS: 1000; TAS: 649)

833.*pilasitron* (پلاسترون) “y. s. Meç oynarken ḍarbeniñ teʾṣīrini izāle için göğüse ḳonan içi ḳıtıḳ dolu meşin veyā bezden maʿmūl göğüslük. Bir nevʿ boyun bağı.” (1924: 191)

< *Fr. plastron (< İt.)* (TS: 1933; TETTL VI: 406; MBTS: 1000; TAS: 650; TBKKS: 1230)

834.*pilasman* (پلاسمان) “y. s. Yer bulma, yerleştirme. Ṣatma. Bir sermāyeyi fāʾiz getirecek ṭarzda ḳullanma.” (1924: 191)

< *Fr. placement* (TS: 1933; MBTS: 1000; TAS: 649; TBKKS: 1229)

835.*pilatin* (پلاتين) “y. s. Gümüşe beñzer esmerimsi beyāż, yumuşaḳ ve sehlü’t-taṣfīḥ bir maʿden ki 1775 derecede erir ve birçoḳ ḥāmıżlarıñ teʾṣīrine muḳāvemet eder.” (1924: 191)[137]

< *Fr. platiné (< İsp. plata “gümüş”)* (TETTL VI: 407; MBTS: 1000)

836.*pilatonik* (پلاتونيك) “y. ṣ. Eflātun’uñ felsefesine mensup olan. Ṣırf mefkūrevī olan, ḫayālī: Platonik ʿaşḳ.” (1924: 191)

< *Fr. platonique* (TS: 1934; MBTS: 1000; TAS: 650; TBKKS: 1231)

837.*pilonjon* (پلونژون) “y. s. sp. Ḳalʿeciniñ ḳalʿe köşelerinden girecek ṭopuñ tevḳīf için yere uzanaraḳ fırlaması, balıḳlama atlaması.” (1924: 192)

< *Fr. plongeon* (TS: 1934; TAS: 651; TBKKS: 1233)

838.*pilot* (پيلوت) “y. s. Bir geminiñ veyā ṭayyāreniñ rehberi, ḳılavuzu.” (1924: 200)

[136] Lehce-i Osmani’de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt.* Mesâha tahtası. (LOsm: 317)
[137] B. Toven, bu maddeyi 1912’de *pilatina* olarak kaydetmiştir: bk. 2.3.5. *pilatina*.

< *Fr. pilote (< İt. < Yun.)* (TS: 1924; TETTL VI: 389; MBTS: 996; TAS: 645; TBKKS: 1211)

839.*pip* (پیپ) “y. s. Veyā pipo. Tütün içmeğe maḫṣūṣ lüleli çubuḳ.” (1924: 197)

< *Fr. pipe* (BFTS: 1054; RBDK: 1053)

840.*pirens* (پرەنس) “s. Avrupa’da ḥukümdār ḫānedānına mensup olanlara verilir, ḳadın olursa (prenses) denir.” (1912: 302) / “s. Veyā prens. Avrupa’da ḥukümdār ḫānedānına mensup olanlara verilen ʿunvān; ḳadın olursa (prenses) denir.” (1924: 189)

< *Fr. prince* (KamTü: 902; TS: 1945; MBTS: 1003; TAS: 660; TBKKS: 1262; KEWTS: 283)

841.*pirensib* (پرەنسیب) “y. s. Fikir, ṭarz-ı ruʾyet: Prensiplerini fedā edemez. Resim, sünnet, ḳāʾide-i aḫlāḳıyye. Esās, aṣıl, evveliye, mebdaʾ, maṣdar.” (1924: 189)

< *Fr. principe (< Lat.)* (TS: 1945; MBTS: 1004; TAS: 660; TBKKS: 1264)

842.*pirim* (پریم) “y. s. Siġorṭa ettireniñ siġorṭa edene borçlu olduğu para. Ticāret ve zirāʿati teşvīḳ için devletiñ bir şirkete verdiği mükāfāt. Ḳıymetli bir kağıdın iḫrāc fiʾatıyla piyasa fiʾatı arasındaki fażlalıḳ.” (1924: 190)

< *Fr. prime (< İng.)* (TS: 1945; TETTL VI: 432; MBTS: 1004; TAS: 661; TBKKS: 1266)

843.*piriz* (پریز) “y. s. Elektriḳ ḳuvvetini her hangi bir ṭarzda ḳullanmağa elverişli tertībāt: Bu evde on sorti iki priz vardır.” (1924: 189)

< *Fr. prise* (TS: 1946; TETTL VI: 432; MBTS: 1004; TAS: 661; TBKKS: 1267)

844.*piston* (پیستون) “y. s. Bir ṭulumbanıñ veyā buḫār makinesi üsṭuvānesiniñ içine sürtünerek girip çıḳan müteḥarrik demir ḳol.” (1924: 199)

< *Fr. piston (< İt.)* (TS: 1928; TETTL VI: 398; MBTS: 997; TAS: 647; TBKKS: 1216)

845.*poliġon* (پولیغون) “y. s. Silāḥlarıñ tecribe edildiği maḥall.” (1924: 196)

< *Fr. polygone (< Lat. < Yun.)* (TS: 1936; TETTL VI: 411; MBTS: 1000; TAS: 653; TBKKS: 1236)

846.*polip* (پولیپ) “y. s. Burunuñ içinde ve sāʾir çuḳur maḥallerde ḥāṣıl olan yumuşaḳ bir şiş, aḫtapod.” (1924: 196)

< *Fr. polype (< Lat. < Yun.)* (TS: 1936; MBTS: 1000; TAS: 653; TBKKS: 1236)

847.*polis* I (پولیس) “s. Şehriñ emniyet ve āsāyişine, cürm ve cināyet işlerine baḳan meʾmūr.” (1912: 311) / “y. s. ʿumūmuñ emniyyet ve āsāyişini teʾmīn ve muḥāfaẓaya meʾmūr olan.” (1924: 196)[138]

< *Fr. police* (KamTü: 900; TS: 1936; TETTL VI: 411; MBTS: 1001; TAS: 653; TBKKS: 1236)

848.*ponḳtüel* (پونڤتوأل) “y. ṣ. Yapacağı şeyʾi tām vaḳtinde yapan.” (1924: 196)

< *Fr. ponctuel* (BFTS: 1080; RBDK: 1080)

849.*popüler* (پوپولَر) “y. ḥd. Ḫalḳa mensup olan; cumhurī; maḥbūbü’l-enām, herkesiñ ḫoşuna giden.” (1924: 192)

< *Fr. populaire (< Lat.)* (TS: 1938; MBTS: 1001; TAS: 655; TBKKS: 1244)

850.*pornoġrafi* (پورنوغرافی) “y. s. Ḥayā ve ʿiffete muḫālif ve muġāyir olan edebiyāt: Ḥayāsızlıḳ, fuḥuş, fisḳ ve fücūr edebiyātı.” (1924: 194)

< *Fr. pornographie (< Yun.)* (TS: 1939; MBTS: 1001; TAS: 655; TBKKS: 1245)

851.*porsiyon* (پورسیون) “y. s. Bir küllüñ cüzʾü. Bir loḳanṭada yemek yemeğe gidene verilen her hangi bir miḳdār et, ekmek vesāʾire.” (1924: 194)

< *Fr. portion* (TS: 1939; TETTL VI: 415; MBTS: 1001; TAS: 655; TBKKS: 1246)

852.*porslen* (پورسلەن) “s. Çinī, faġfūrī. Telġraf telleriniñ direklerde merbūṭ olduḳları fincānlar.” (1912: 307) / (پورسلەن) “y. s. Bir nevʿ ṭopraḳ ki nīm- şeffāf ve beyāż bir madde olup fincān, ṭabaḳ vesāʾire icmāline yarar. Çinī, faġfūrī. Telġraf tellerini direklere rabṭ eden fincānlar.” (1924: 193)

< *Fr. porcelaine (< İt.)* (KamTü: 900; TS: 1939; TETTL VI: 415; MBTS: 1001; TAS: 655; TBKKS: 1245; KEWTS: 282)

853.*portatif* (پورتاتیف) “y. ṣ. Ḳolayca ḳābil-i naḳl olan: Portatif ḳaryola.” (1924: 193)

< *Fr. portatif* (TS: 1939; TETTL VI: 417; MBTS: 1001; TAS: 655; TBKKS: 1248)

854.*portföy* (پورتفۆی) “y. s. Ekşeriyā deriden yapılan, bir kitap gibi ḳapanan ve içinde kağıt, evrāḳ vesāʾire ḳoymaḳ için bölmeleri bulunan şeyʾ.” (1924: 193)

< *Fr. portefeuille* (TS: 1939; TETTL VI: 417; MBTS: 1001; TAS: 655; TBKKS: 1249)

[138] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *polis* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.6. *polis* II.

855.*portıre* (پورتره) “y. s. Bir insānıñ el ile yapılmış veyā fotoğrafla alınmış taṣvīri.” (1924: 193)

< *Fr. portrait* (TS: 1939; TETTL VI: 418; MBTS: 1001; TAS: 655; TBKKS: 1250)

856.*port manto* (پورٹ مانتو) “y. s. Elbise aṣmaḳ için duvara teṣbīt edilmiş çivili veyā çengelli taḫta vesāʾire.” (1924: 193)

< *Fr. portemanteau* (TS: 1939; TETTL VI: 418; MBTS: 1001; TAS: 655; TBKKS: 1249)

857.*port mone* (پورت مونه) “y. s. İçine para ḳonan ve cepte ṭaşınan cüzʾdān.” (1924: 193)

< *Fr. porte-monnaie* (TS: 1939; TAS: 656; TBKKS: 1249)

858.*porto* (پورتو) “y. s. Portekiz’de çıḳan pek meşhūr bir şarap.” (1924: 193)

< *Fr. porto* (BFTS: 1085; MBTS: 1001)

859.*portplüm* (پورتپلوم) “y. s. Maʿdenī ḳalem uçlarınıñ ṭaḳılmasına maḫṣūṣ ṣap.” (1924: 193)

< *Fr. porte-plume* (BFTS: 1084; RBDK: 1087)

860.*potrel* (پوترەل) “y. s. İnşāʾātta ḳullanılan büyücek direkler veyā şimendifer demiri biçiminde uzun demir çubuḳlar.” (1924: 193)

< *Fr. poutrelle* (TAS: 668; TBKKS: 1293)

861.*pozitif* (پوزیتیف) “y. s. Müṣpet ve muḥaḳḳaḳ olan, mücerreb ve ḳāyiʿe istinād eden. s. Bir camı çūḫa parçasına sürterek istiḥṣāl edilen ve zāʾid işāretiyle gösterilen elektriḳ. Fotoğrafçılıḳta üstüne ḥassās bir kağıt, bir pelikül ilḫ. vażʿ edilerek żiyāya gösterilen bir neġatiften istiḥṣāl edilen resim. Fāʾideli ve nāfiʿ olan şeyʾ.” (1924: 194)

< *Fr. positif (< Lat.)* (TS: 1943; MBTS: 1003; TAS: 658; TBKKS: 1258)

862.*pozitivizme* (پوزیتیویزمه) “y. s. Ogüst Ḳont ṭarafından vażʿ ve teʾsīs edilen felsefe, iṣbātiye, rāfiżiye meẕhebi.” (1924: 194)

< *Fr. positivisme* (TS: 1943; MBTS: 1003; TAS: 658; TBKKS: 1258)

863.*prezante* (پرەزانته) “y. f. Alınmaḳ için uzatmaḳ. ʿarż etmek. Birini ṭanıttırmaḳ, taḳdīm etmek: Gel seni prezante edelim.” (1924: 189)

< *Fr. présenté (< Fr. presenter ‘takdim etmek’)* (TS: 1945; MBTS: 1004; TAS: 661; TBKKS: 1266)

864.*proje* (پروژه) “y. s. Ṣaded, maḳṣad, niyet. İlk fikir, ilk yazış: Bir ḳānūn projesi ḥāżırlamaḳ. Vücūda getirilecek bir eşeri yazı, çizgi ve keşifle gösteren şeyʾ.” (1924: 188)

< *Fr. projet* (TS: 1947; MBTS: 1004; TAS: 662; TBKKS: 1273)

865.*projeksiyon* (پروژەکسیون) “y. s. Tenvīr edilerek bir perde üzerine ʿaks ettirilen resim.” (1924: 189)

< *Fr. projection (< Lat.)* (TS: 1947; MBTS: 1004; TAS: 663; TBKKS: 1274)

866.*projektör* (پروژەکتور) “y. s. Bir ḥuzme-i żiyāʾiyye çıḳarmağa yarayan ālet.” (1924: 189)

< *Fr. projecteur* (TS: 1947; MBTS: 1004; TAS: 663; TBKKS: 1274)

867.*protoḳol* (پروتوقول) “y. s. Resmī bir veşīḳanıñ aṣlı, siyāsī bir müẕākereye iştirāk edenler ṭarafında imżā edilmiş resmī bir veşīḳa veyā muʿāhade-nāmeniñ müsveddesi. Müẕākerāt-i siyāsīye żabṭ-nāmesi.” (1924: 188)

< *Fr. protocole (< Lat. < Yun.)* (TS: 1949; MBTS: 1005; TAS: 664; TBKKS: 1280)

868.*psiḳoloji* (پسیقولوژی) “y. s. Felsefeniñ rūḥtan ve aḥvālinden baḥş eden ḳısmı. ʿilm-i aḥvāl- rūḥ. ⁕ psiḳoloġ: Psiḳoloji ile uğraşan.” (1924: 190)

< *Fr. psychologie (< Lat. < Yun.)* (TS: 1950; TETTL VI: 435; MBTS: 1005; TAS: 666; TBKKS: 1285)

869.*psiḳoz* (پسیقوز) “y. s. ʿumūmiyetle ẕihnī ḫastalıḳlara verilen isim.” (1924: 190)

< *Fr. psychose* (TS: 1950; TETTL VI: 435; MBTS: 1005; TAS: 666; TBKKS: 1287)

870.*puding* (پودینغ) “in. s. Ḥayvānī veyā nebātī şeyʾleriñ un veyā nişāstalı mevādd ile ḳarıştırılmasından ḥāṣıl olan, yumuşaḳ veyā sertçe pişirilen veyā ḳaynatılan yemek.” (1924: 193)

< *Fr. pudding (< İng.)* (TS: 1951; MBTS: 1005; TAS: 667; TBKKS: 1289)

871.*pürġatif* (پۈرغاتیف) “y. s. İshāl veren ʿilaç, müshil: Hind yağı — tir.” (1924: 194)

< *Fr. purgative* (BFTS: 1134; RBDK: 1123)

872.*püre* (پۈره) “y. s. Noḫut, baḳla, patates vesāʾire ezmesinden yapılan bir nevʿ çorba.” (1924: 194)

< *Fr. purée* (TS: 1954; MBTS: 1008; TAS: 668; TBKKS: 1293)

873.*pülverizatör* (پۈلوەریزاتۆر) “y. s. Bir māyiʿi pek ince damlalar ḥālinde eṭrāfa ṣaçmağa yarayan ālet.” (1924: 196)

< *Fr. pulvérisateur* (TS: 1954; MBTS: 1007; TAS: 668; TBKKS: 1293)

874.*radiyatör* (رادیاتۆر) “y. s. Bir borunuñ intişār saṭḥını artırmağa yarayan ālet. Radiyatör, odaları tesḫīn baʿż motorları tebrīd için ḳullanılır.” (1924: 348)

< *Fr. radiateur (< Lat.)* (TS: 1958; TETTL VI: 451; MBTS: 1010; TAS: 671; TBKKS: 1298)

875.*radiyom* (رادیوم) “y. s. Keşīf-i ecsāma nāfiẕ ġayr-i merʾī şuʿāʿāt çıḳaran bir maʿden ki 1898’de Mösyö ve Madam Küri ve Bemon ṭarafından keşf edilmiştir.” (1924: 348)

< *Fr. radium (< Lat.)* (TS: 1959; MBTS: 1010; TAS: 672; TBKKS: 1300)

876.*raket* (راکێت) “y. s. Beyżī bir ağaca gerilen ağdan ʿibāret ve tenis denilen ṭop oynunda müstaʿmel bir ālet.” (1924: 349)

< *Fr. raquette (< Lat. rasceta < Ar. rāḫa “el ayası”)* (TS: 1962; TETTL VI: 458; MBTS: 1013; TAS: 673; TBKKS: 1301)

877.*randevu* (راندەوۆ) “y. s. Buluşulacaḳ maḥall. İki veyā ikiden ziyāde kişiniñ ʿaynı sāʿat ve aynī maḥallde buluşmaḳ üzere sözleşmesi. Mevʿid-i telāḳī, mevʿid-i mülāḳāt.” (1924: 350)

< *Fr. rendez-vous* (TS: 1964; TETTL VI: 461; MBTS: 1014; TAS: 674; TBKKS: 1302)

878.*rapor* (راپور) “fr. Yāḫūd raporṭ: Żabṭ varaḳası, ḥikāye; bir şeyʾiñ taḥḳīḳātı ḥaḳḳındaki yazı; bir doḳtoruñ veyā bir şeyʾe vuḳūf-i tāmı olan kimseniñ o şeyʾ ḥaḳḳında verdiği taḳrīr, aʿlām, beyān.” (1912: 540) / “y. s. Veyā raport. Bir şeyʾ ḥaḳḳındaki taḥḳīḳāt ve meşhūdātıñ netīcesini bildiren yazı: Müfettiş raporunu verdi. Hekīmleriñ veyā müteḫaṣṣışlarıñ mülāḥāẓātını ḥāvī yazı.” (1924: 347)

< *Fr. rapport* (KamTü: 911; TS: 1964; TETTL VI: 462; MBTS: 1014; TAS: 675; TBKKS: 1304)

879.*rasiyonalizme* (راسیونالیزمه) “y. s. Vaḥyi inkār ve her şeyʾi ʿaḳl ile īżāḥ eden meẕheb-i felsefī.” (1924: 349)

< *Fr. rationalisme (< Lat.)* (TS: 1966; MBTS: 1015; TAS: 676; TBKKS: 1306)

880.*raşitik* (راشيتيك) “y. ṣ. Fenā teġaddī yüzünden kemik ḫastalığına mübtelā olan.” (1924: 349)

< *Fr. rachitique* (TS: 1967; TETTL I: 466; MBTS: 1015; TAS: 676; TBKKS: 1307)

881.*realizme* (رەآليزمه) “y. s. ʿumūmī fikirlere ḥaḳīḳī birer mevcūd naẓarıyla baḳan meẕheb-i felsefī. ⁕ realist: Bu meẕhebe mensūb ve müteʿalliḳ veyā ṭarafdār.” (1924: 360)

< *Fr. réalisme (< Lat.)* (TS: 1968; MBTS: 1017; TAS: 677; TBKKS: 1310)

882.*redingot* (رەدينغوت) “y. s. Diz ḳapaḳlarınıñ üstüne ḳadar inen tam etekli, arḳası yırtmaçlı, belinden dikişli ceket.” (1924: 361)

< *Fr. redingote (< İng. riding coat)* (TS: 1969; MBTS: 1018; TAS: 678; TBKKS: 1312)

883.*referendom* (رەفەرەندوم) “y. s. Yeñi maʿlūmāt ṭalebi için bir diplomatıñ ḥukūmetine gönderdiği telġraf vesāʾire. Menāfiʿ-i ʿumūmiyyeye ʿāʾid mesāʾil ḥaḳḳında iʿaṭā-yı reʾy ḥaḳḳı.” (1924: 361)

< *Fr. référendum* (TS: 1970; MBTS: 1018; TAS: 678; TBKKS: 1313)

884.*reflektör* (رەفلَكْتور) “y. s. Żiyāyı ʿaks ettiren ālet, ʿākise.” (1924: 361)

< *Fr. réflecteur (< Lat.)* (TS: 1970; MBTS: 1018; TAS: 678)

885.*reform* (رەفورم) “y. s. Veyā reforma. Düzeltmek maḳṣadıyla ve vücūda getirilen değişiklik, ıṣlaḥāt.” (1924: 361)

< *Fr. réforme* (TS: 1970; MBTS: 1018; TAS: 678; TBKKS: 1314)

886.*reji* (رژی) “s. İnḥiṣār; bir şeyʾi inḥiṣār altına alan şirket ve idāre.” (1912: 547) / “y. s. Baʿż devletlerde tütün, baʿżen de ṭuz işlerini ḳontrolü elinde bulunduran dāʾire, idāre-i inḥiṣāriyye.” (1924: 353)

< *Fr. régie (< Lat.)* (KamTü: 915; TS: 1971; MBTS: 1020; TAS: 680; TBKKS: 1316)

887.*rejim* (رەژيم) “y. s. Vażʿ edilen veyā taʿḳīb olunan bir ṭaḳım ḳavānīn ve niẓāmāt. Bir devletiñ şekl-i ḥukūmeti. Yaşamaḳta ve biʾl-ḫāṣṣa yemek, içmekte riʿāyet edilen ḳāʿide.” (1924: 361)

< *Fr. régime* (TS: 1971; MBTS: 1020; TAS: 680; TBKKS: 1317)

888.*rejisör* (رەژیسۆر) “y. s. Bir tiyatronuñ ḫidemāt-i dāḫiliyyesini tanẓīm ve idāre eden.” (1924: 361)

< *Fr. régisseur* (TS: 1971; TETTL VI: 476; MBTS: 1020; TAS: 680; TBKKS: 1318)

889.*reḳlam* (رەقلام) “y. s. Ṣatılacaḳ herhangi bir şeyʾiñ medḥini ḥāvī yazı, ġazeteye verilen, duvara yapıştırılan ilḫ. iʿlān. ─ yapmaḳ: Medḥ ederek herkese iyi ṭanıtmağa çalışmaḳ.” (1924: 361)

< *Fr. réclame (< Lat.)* (TS: 1972; MBTS: 1020; TAS: 680; TBKKS: 1319)

890.*reḳor* (رەقور) “y. s. Sporda ʿaynı cins veḳāyiʿiñ eñ mükemmeli, eñ fāʾiḳi: Yüzme reḳoru.” (1924: 361)

< *Fr. record (< İng.)* (TS: 1972; TETTL VI: 477; MBTS: 1020; TAS: 680; TBKKS: 1320)

891.*rektör* (رەکتۆر) “y. s. Bir dārü’l-fünūnuñ veyā dīnī bir müʾesseseniñ başı, müdīri.” (1924: 361)

< *Fr. recteur (< Lat. rector “yönetici, hükmedici”)* (TS: 1972; TETTL VI: 477; MBTS: 1020; TAS: 680; TBKKS: 1321)

892.*remorḳ* (رەمورق) “y. s. Bir araba ṭarafından çekilen diğer araba.” (1924: 361)

< *Fr. remorque (< Lat.)* (TS: 1984; MBTS: 1030; TAS: 690; TBKKS: 1344)

893.*reps* (رەپس) “y. s. Çoḳ ṣağlam, ince çizgili yüñ veyā ipek ḳumaş.” (1924: 361)

< *Fr. reps* (BFTS: 1216; RBDK: 1183)

894.*resepise* (رەسەپیسە) “y. s. Para, eşyā vesāʾire alındığını müşʿir maḳbūż.” (1924: 361)

< *Fr. récépissé* (BFTS: 1172; RBDK: 1153)

895.*reseptör* (رەسەپتۆر) “y. s. Telġrafçılıḳta diğer ṭaraftan verilen işāreti veyā herhangi bir teʾṣīri almağa maḫṣūṣ ālet, āḫiẓe: Fonoġraf reseptörü.” (1924: 361)

< *Fr. récepteur (< Lat.)* (TS: 1975; TETTL VI: 482; MBTS: 1022; TAS: 682; TBKKS: 1324)

896.*retuş* (رەتوش) “y. s. Ṣoñradan düzeltme: Bu fotoğrafiñ retuşu iyi değil.” (1924: 361)

< *Fr. retouche* (TS: 1985; TETTL VI: 504; MBTS: 1031; TAS: 690; TBKKS: 1347)

897.*revanş* (رەوانش) “y. s. İlk ġāʾib edilenin acısını çıḳarmaḳ için oynanan ikinci oyun: Revanş maçı.” (1924: 361)

< *Fr. revanche (< Lat.)* (TS: 1985; TETTL VI: 505; MBTS: 1031; TAS: 690; TBKKS: 1347)

898.*reverans* (رەوەرانس) “y. s. Selāmlamaḳ için vücūdu eğerek veyā dizleri bükerek yapılan ḥareket, ḥürmet.” (1924: 361)

< *Fr. révérence* (TS: 1977; TETTL VI: 490; MBTS: 1024; TAS: 683; TBKKS: 1326)

899.*revü* (رەوۋ) “y. s. Variyete tiyatrolarındaki muḫtelif tablolara beñzeyen ʿumūmī bir maḥallde oyuncular ṭarafından ḫalḳa gösterilen mevḳiʿ ve eşḫāṣtan manẓaralara verilen isim: Dün aḳşam hep birlikte Tepebaşı’ndaki revüye gitmiştik.” (1924: 361)

< *Fr. revue* (TS: 1978; TETTL VI: 505; MBTS: 1025; TAS: 684; TBKKS: 1327)

900.*rol* (رول) “y. s. Bir oyunda bir aḳtörüñ oynayacağı ḳısım. Biriniñ yapacağı, göreceği iş, vaẓīfe vesāʾire.” (1924: 359)

< *Fr. rôle (< Lat.)* (TS: 1982; TETTL VI: 503; MBTS: 1030; TAS: 687; TBKKS: 1334)

901.*roman* (رومان) “s. Uydurulmuş ḥikāye, düzme maṣal.” (1912: 558) / “y. s. Ḥaḳīḳī veyā uydurulmuş ḥikāye. Düzme maṣal.” (1924: 360)

< *Fr. roman (< Lat.)* (KamTü: 922; TS: 1982; MBTS: 1030; TAS: 687; TBKKS: 1335)

902.*romanesk* (رومانسك) “y. ṣ. Romana beñzeyen, ġarip, muṣannaʿ, ḫayālī: Bu ārzūmu belki faẓla romanesk bulacaksıñız. s. Roman ḳahramānları gibi ḫayālperest.” (1924: 360)

< *Fr. romanesque* (TS: 1982; MBTS: 1030; TAS: 687; TBKKS: 1337)

903.*romans* (رومانس) “y. s. Müʾeṩṩir ve raḳīḳ bir mevżūʿa ʿāʾid şarḳı, türkü.” (1924: 360)

< *Fr. romance (< İsp.)* (TS: 1983; MBTS: 1030; TAS: 688; TBKKS: 1337)

904.*romantik* (رومانتيك) “y. s. Ḳlasik muḥarrirleriñ vazʿ ettikleri uṣūl ve üslūbdan on doḳuzuncu ʿaṣır bidāyetinde ayrılaraḳ yazı yazmağa başlayan muḥarrirlere denir. ṣ. Ġarip, muṣannaʿ.” (1924: 360)

< *Fr. romantique* (TS: 1983; MBTS: 1030; TAS: 688; TBKKS: 1338)

905. *romorkör* (رومورکۆر) “s. Gemi çeken vapur.” (1912: 558) / *remorkör* (رەمورکۆر) “y. s. Herhangi bir vāsıṭa-i naḳliyyeyi çeken vapur, loḳomotif vesāʾire.” (1924: 361)

< *Fr. remorqueur (< İt. < Lat.)* (KamTü: 923; TS: 1984; MBTS: 1030; TAS: 690; TBKKS: 1344)

906.*rotatif* (روتاتیف) “y. s. Marinoni ṭarafından īcād edilen ṭabʿ makinesi.” (1924: 358)

< *Fr. rotative* (TS: 1983; MBTS: 1030; TAS: 688; TBKKS: 1343)

907.*rozet* (روزەت) “y. s. Gül şeklinde bağlanan ḳurdela. Baʿż nişānlara ʿalāmet olaraḳ yaḳa iliğinde ṭaşınan ḳurdela.” (1924: 359)

< *Fr. rosette* (TS: 1984; MBTS: 1030; TAS: 689; TBKKS: 1343)

908.*rulet* (رۆلَت) “y. s. Bir nevʿ ḳumar ki ḳazanan, bir bilyeniñ devvār bir saṭıḥ üstündeki numaralarıñ biri üzerinde durmasıyla añlaşılır.” (1924: 360)

< *Fr. roulette* (TS: 1987; MBTS: 1033; TAS: 691; TBKKS: 1349)

909.*sabotaj* (سابوتاژ) “y. s. Yaptığı işe bile bile fenālıḳ ḳarıştıran veyā kendisine tevdīʿ edilen eşyāyı bozan ʿameleniñ işlediği nāmūssuzca ḥareket.” (1924: 372)

< *Fr. sabotage* (TS: 1997; MBTS: 1039; TAS: 694; TBKKS: 1351)

910.*saḳarin* (ساقارین) “y. s. Maʿden kömürü ḳatranından istiḥṣāl edilen ṣuda az, faḳat ispirtoda tamāmıyla eriyen şekerli beyāż bir madde: Bir ġram saḳarin 300 ġram şekere muʿādildir.” (1924: 374)

< *Fr. saccharine (< Lat. < Yun.)* (TS: 2012; MBTS: 1050; TAS: 697)

911.*ṣale* (صاله) “s. Ṣofa, dīvānḫāne; büyük oda.” (1912: 663) / “s. Ṣofa, dīvānḫāne. Büyük oda: Yemek ṣalesi.” (1924: 429)

< *Fr. salle* (KamTü: 946; TBKKS: 1353)

912.*ṣalon* (صالون) “s. Büyük ve müzeyyen oda; sergi maḥalli, maʿraż.” (1912: 663) / “y. s. Misāfir ḳabūlüne maḫṣūṣ oda. Āṣār-i ṣınāʿat teşhīr edilen mekān: Resim ṣalonu. Sergi, maʿraż. — adamı: Ādāb ve ḳavāʿid-i muʿāşerete āşinā nāzik adam.” (1924: 429)

< *Fr. salon (< İt. < Lat.)* (LOsm: 330; KamTü: 948; TS: 2021; MBTS: 1056; TAS: 700; TBKKS: 1356)

913.*sanatoryom* (سانا توژیوم) “y. s. Ḫastalarla iyileşmeğe başlayanların içinde bulunduḳları ṣıḥḥī müʾessese: Sanatoryumlar tercīḥen deñiz kenarlarında veyā dağlarda açılır.” (1924: 375)

< *Fr. sanatorium (< İng. < Lat.)* (TS: 2025; MBTS: 1058; TAS: 701; TBKKS: 1359)

914.*sansasyon* (سانساسیون) “y. s. Rūḥuñ ḥavāss vasıṭasıyla eşyādan aldığı inṭibāʿ. sansasyon yapmaḳ: Ehemmiyetli bir teʾṯīr ḥāṣıl etmek. ⁕ sansasyonel: Heyecānı mūcip.” (1924: 375)

< *Fr. sensation (< Lat.)* (TS: 2028; MBTS: 1060; TAS: 701; TBKKS: 1360)

915.*sansüalist* (سانسوآلیست) “y. s. Sansüalizme mesleğine mensup veyā ṭarafdār olan.” (1924: 376)

< *Fr. sensualiste* (BFTS: 1289; RBDK: 1244)

916.*sansüalizme* (سانسوآلیزمه) “y. s. Bütün fikirleriñ inṭibāʿāttan neşʾet ettiğine ṭarafdār olan meslek-i felsefī. Ezvāḳ-i ḥavāss ʿaşḳı.” (1924: 375)

< *Fr. sensualisme (< Lat.)* (TS: 2029; MBTS: 1060; TAS: 701; TBKKS: 1361)

917.*santim* (سانتیم) “s. Yüzde bir.” (1912: 581) / “y. s. Yüzde bir. Franḳıñ yüz ḳısmından biri.” (1924: 375)

< *Fr. centime* (LOsm: 331; KamTü: 953; TS: 2029; TETTL VII: 183; MBTS: 1060; TAS: 702; TBKKS: 1362)

918. *santimetre* (سانتیمتره) “s. Metre denilen ölçünüñ yüzde biri.” (1912: 581) / “y. s. Metre denilen ölçünüñ yüzde biri.” (1924: 375)

< *Fr. centimètre (< Lat.)* (KamTü: 953; TS: 2029; MBTS: 1060; TAS: 702; TBKKS: 1363)

919.*santrifüj* (سانتریفوژ) “y. ṣ. Merkezden uzaḳlaşmağa çalışan. Bir merkez eṭrāfında dönen her cism-i mümās istiḳāmetinde ḳurtulup ḳaçmağa sāʿydır; bu cismi uzaḳlaştıran ḳuvvete «santrifüj ḳuvvet: ḳuvve-i mebʿada-i ʿanü’l-merkez, ḳuvve-i dāfiʿa » denir. ⁕ santrifüjör: Bu ḳuvvet sāyesinde pamuḳ, yüñ vesāʾireyi bir ḳabıñ cidārlarına ṣıḳıştıraraḳ süzüp ḳurutmağa veyā bir ḫalīṭanıñ ʿanāṣırını ayırmağa yarayan ālet.” (1924: 375)

< *Fr. centrifuge (< Lat.)* (TS: 2030; MBTS: 1060; TAS: 702; TBKKS: 1365)

920.*saten* (ساتن) “y. s. Yumuşaḳ ve parlaḳ ince ipekli ḳumaş, aṭlas. Aṭlas gibi parlaḳ herhangi bir ḳumaş. ─ düşes: Aṭlas cinsinden ṣırf ipek ḳumaşlar.” (1924: 373)

< *Fr. satin (< İsp. cetuni < Ar. zeytūnī << Çin. Tseutung)* (TS: 2041; TETTL II: 207; MBTS: 1065; TAS: 704; TBKKS: 1366)[139]

921.*seksant* (سكسانت) “s. Zāviye maddesine maḫṣūṣ ālet, sekstan.” (1912: 601) / *sekstant* (سكستانت) “y. s. Üzerinde bir dāʾireniñ altıda biri (60 derece) bulunan bir ālet ki zāviyeleri ve mesāfeleri ölçmeğe yarar, sekstan.” (1924: 389)

< *Fr. sextant (< Lat. sextans “bir bütünün altıda biri”)* (KamTü: 969; TS: 2059; MBTS: 1078; TAS: 708; TBKKS: 1371)

922.*seḳter* (سەقتەر) “y. s. Müfriṭ bir ġayretkeşlikle dīnī veyā felsefī bir meẕhebiñ veyā bir fırḳanıñ efkārını taʿḳīb ve müdāfaʿa eden.” (1924: 401)

< *Fr. sectaire* (TS: 2059; TAS: 708; TBKKS: 1371)

923.*selisyom* (سليسيوم) “s. Bir nevʿ ṭaş.” (1912: 605) / *silisyom* (سِليسيوم) “y. s. Ḫam iken esmer, tebellür ḥālinde ḳurşunī bir renge mālik ecsām-ı başīṭadan bir maʿden ki keşāfeti 2,3 olup 1240 derecede erir, elektriḳ fırınında ṭayrān eder, ḳışr-i arżıñ ḳısm-i eʿaẓımını bunuñ mürekkep ātı teşkīl eyler.” (1924: 391)

< *Fr. silicium (< İng. < Lat.)* (TS: 2112; MBTS: 1109; TAS: 721; TBKKS: 1398)[140]

924.*selüloid* (سەلۈلوئيد) “y. s. Kāfūrī ile pamuḳ barutundan yapılan bir madde ki sert, şeffāf ve dayanıḳlı olup ṭaraḳ vesāʾire iʿmālinde ḳullanılır. Yegāne münāsebetsizliği çabuḳ ṭutuşmasındadır.” (1924: 401)

< *Fr. celluloïd* (TS: 2062; MBTS: 1080; TAS: 710; TBKKS: 1373)

925.*senfoni* (سەنفونى) “y. s. Orkestra ṭarafından çalınmaḳ için bestelenmiş ʿale’l-ʿāde dört muḫtelif tempodan ʿibāret mūsiḳī parçası: Aydın’ıñ, Mozar’ıñ, Betoven’iñ senfonileri pek meşhūrdur.” (1924: 401)

< *Fr. symphonie (< Lat. < Yun.)* (TS: 2066; MBTS: 1084; TAS: 712; TBKKS: 1383)

[139] MBTS’de şu bilgi kayıtlıdır: Çin’de *Tsia-Toung* şehrinin Arapçalaşmış şekli olan *Zeytūn*’dan. (MBTS: 1065)

[140] Kamus-i Türki’de Latince olarak kayıtlıdır: [*la. silicium*] *kim*. Ecsâm-ı basîteden bir cins taş ki kum ve çakmak taşı başlıca bundan mürekkeptir. (KamTü: 996)

926.*senpati* (سەنپاتی) "y. s. Veyā sempati. Birini diğerine doğru çeken insānlar arasındaki ṭabīʿī meyil ve cāẕibe. Senpatik: Senpati telḳīn eden, sevimli, cāẕibeli." (1924: 401)

< *Fr. sympathie* (TS: 2064; TETTL VII: 250; MBTS: 1082; TAS: 711; TBKKS: 1377)

927.*septik* (سەپتیك) "y. s. ṣ. Āşikār bir ṣūrette iṯbāt edilemeyen her şeyʾden şüphe eden: Septik bir muḥarrir." (1924: 401)

< *Fr. sceptique (< Lat. < Yun.)* (TS: 2068; MBTS: 1085; TAS: 713; TBKKS: 1386)

928.*serenad* (سَرەناد) "y. s. Geceleyin açıḳ havada, biriniñ pencereleri dibinde ʿarż-i tekrīm için çalaraḳ ve söyleyerek yapılan āhenk. Gece ḳonseri, leyliyye." (1924: 385)

< *Fr. sérénade (< İt. < Lat.)* (TS: 2070; MBTS: 1088; TAS: 715; TBKKS: 1388)

929.*serom* (سَروم) "s. Ḳanda ve sütte bulunan ve pıḫṭılaştıḳtan ṣoñra ayrılan māyiʿ." (1912: 595) / "y. s. Ḳanda ve sütte bulunan ve pıḫṭılaştıḳtan ṣoñra ayrılan māyiʿ. Muʿayyen bir ḫastalığa ḳarşı aşılanmış olan bir ḫayvānıñ ḳanından istiḥṣāl edilen serum o ḫastalığın tedāvīsiçün ḳullanılır: Ḳuş palazı seromu." (1924: 385)

< *Fr. sérum (< Lat. serum "yoğurt suyu")* (TS: 2076; MBTS: 1092; TAS: 716; TBKKS: 1389)[141]

930. *seryom* (سَریوم) "s. Maʿādinden bir cism-i basīṭ." (1912: 596) / "y. s. Maʿādinden bir cism-i basīṭ." (1924: 385)

< *Fr. cérium "Tanrıça Cérès'in adı"* (TS: 2077; MBTS: 1092; TAS: 716)[142]

931.*sezon* (سەزون) "y. s. Mevsim. Ṣularda müddet-i ikāmet: Vişi'de Karlsbad'da 21 günlük bir sezon." (1924: 401)

< *Fr. saison (< Lat.)* (TS: 2086; MBTS: 1098; TAS: 718; TBKKS: 1391)

932.*sıḳandal* (سِقاندال) "y. s. Veyā ısḳandal. Utanacaḳ bir ḥāl veyā ḥareketin meydāna çıḳmasından mütevellid gürültü, dedi ḳodu, fażīḥat, reẕālet. Bir sū-i meşāliñ taḥrīk ettiği ġayẕ ve ġażap." (1924: 388)

< *Fr. scandale (< Lat. < Yun.)* (TS: 2126; MBTS: 1117; TAS: 727; TBKKS: 1412)

[141] Kamus-i Türki'de Latince olarak kayıtlıdır: [*la. serum*] Esâsen kanın mâyi'i olan madde, musal. (KamTü: 980)

[142] Kamus-i Türki'de Latince olarak kayıtlıdır: [*la. cerium*] *kim*. Nâdiren bazı maâdinin terkîbâtında bulunan bir cism- basît madeni. (KamTü: 980)

933.*sıtaj* (ستاژ) “y. s. Nāmzedlerle mübtedīleriñ baʿż vaẓāʾifiñ īfāsına mecbūr ṭutulduḳları tecribe devri: Genç doḳtorlar, avuḳatlar staj yaparlar. ⁕ stajiyer: Stajını yapan.” (1924: 378)

< *Fr. stage (< Lat.)* (TS: 2160; MBTS: 1128; TAS: 735; TBKKS: 1440)

934.*sifon* (سیفون) “s. Ḳaptan ḳaba māyiʿ naḳil etmeğe maḫṣūṣ ālet.” (1912: 621) / “s. Ḳaptan ḳaba māyiʿ naḳil etmeğe maḫṣūṣ ālet. İki defʿa bükülen ve bükülmüş yerinde fenā ḳoḳu gelmemek için dāʾimā ṣu bulunan boru ki maṭbaḫ, ābdestḫāne vesāʾire mecrālarında bulunur.” (1924: 403)

< *Fr. siphon (< Lat. < Yun.)* (KamTü: 994; TS: 2107; TETTL VII: 350; MBTS: 1107; TAS: 720; TBKKS: 1393)

935.*siġar* (سیغار) “y. s. Tütün yapraḳlarından yapılmış yuvarlaḳ bir şeyʾ ki ciġara gibi içilmeğe yarar. Frenk ciġarası. b.: ciġara.” (1924: 403)

< *Fr. cigare* (TS: 2108; MBTS: 1107; TAS: 720; TBKKS: 1393)[143]

936.*siġatif* (سیغەتیف) “y. s. Boyanıñ içine ḳatılan ḳurutucu bir ṭoz.” (1924: 403)

< *Fr. siccative (< siccativus < Lat. siccare)* (MBTS: 1108; CNRTL)[144]

937.*siketin* (سیکەتین) “in. s. Tekerlekli ayaḳ ḳapları vāsıṭasıyla ḳayma. Bu spora alışmaḳ için çalışılan veyā ḳayılan yer.” (1924: 403)

< *Fr. skating* (RBDK: 1257; FTBS: 975)

938.*siḳlon* (سیقلون) “y. s. Pek büyük bir sürʿatle dönerek tebdīl-i mevḳīʿ eden ḳaşırġa.” (1924: 403)

< *Fr. cyclone (< İng. < Yun.)* (TS: 2109; MBTS: 1108; TAS: 721; TBKKS: 1397)

939.*silindir* (سِلِندیر) “s. İçi boş ve iki ṭarafı ḳapalı üsṭuvāne.” - *silendir* (سیلَندِر) “s. Merdāne, üsṭuvāne.” (1912: 605, 623) / *silindir* (سِلِندیر) “y. s. İçi boş ve iki ṭarafı ḳapalı üsṭuvāne.” - *silindir* (سیلِندِر) “y. s. Merdāne, üsṭuvāne.” (1924: 391, 404)

< *Fr. cylindre (< Lat. < Yun.)* (KamTü: 995; TS: 2111; TETTL VII: 358; MBTS: 1109; TAS: 721; TBKKS: 1397)[145]

---

[143] B. Toven, bu maddeyi *çiġara - siġara* maddesi ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.6. *çiġara -siġara.*

[144] Bağlantı Adresi: https://www.cnrtl.fr/definition/siccative Erişim Tarihi: 10.03.2023 23.50

[145] Lehce-i Osmani’de Rumca olarak kayıtlıdır: *Rum*. Üstuvâne, vapur makinesi üstüvânesi, sütun. (LOsm: 345)

940.*simokin* (سموكين) “in. s. Dinelerde ve nīm resmī suvarelerde giyilen siyah çūḫadan açıḳ ceket.” (1924: 392)

< *Fr. smoking (< İng. smoking-jacket)* (TS: 2127; MBTS: 1117; TAS: 728; TBKKS: 1415)

941.*sindiḳ* (سِندیق) “s. İflās işlerine baḳmaḳ için maḥkeme-i ticāret ṭarafından taʿyīn olunan vekīl; aʿżāsı bulunduğu bir heyʾetiñ menāfiʿini muḥāfaẓa için intiḫāb olunan kimse.” (1912: 609) / “y. s. İflās işlerine baḳmaḳ için maḥkeme-i ticāret ṭarafından taʿyīn olunan vekīl. Aʿżāsı bulunduğu bir heyʾetiñ menāfiʿini muḥāfaẓa için intiḫāb olunan kimse.” (1924: 393)

< *Fr. syndic* (KamTü: 998; TS: 2065; TAS: 712)

942. *sindiḳa* (سِندیقه) “s. Müşterek menāfiʿ-i iḳtiṣādiyeniñ müdāfaʿasıçün teşkīl olunan heyʾet.” (1912: 609) / “y. s. Müşterek menāfiʿ-i iḳtiṣādiyeniñ müdāfaʿasıçün teşkīl olunan heyʾet.” (1924: 393)

< *Fr. syndicat (< Lat. syndicus < Yun. syndikos ‘avukat’)* (KamTü: 998; TS: 2065; MBTS: 1083; TAS: 712; TBKKS: 1382)

943.*sinekür* (سینەکۆر) “y. s. Maʿāşlı faḳaṭ hiç bir ḫizmeti olmayan meʾmūriyyet, vaẓīfe.” (1924: 404)

< *Fr. sinécure* (BFTS: 1303; TBKKS: 1401)

944.*sinema* (سینما) “y. s. Sinemanoġraf kelimesiniñ muḫtaṣarı. Almanlar kinso veyā kin ṭop derler.” (1924: 405)

< *Fr. cinéma* (TS: 2116; TETTL VII: 371; MBTS: 1112; TAS: 723; TBKKS: 1401)

945.*sinematoġraf* (سینەماتوغراف) “y. s. Enstantane olaraḳ alınmış bir ṣıra fotoġrafyaları büyülterek dāʾimī ḥareket teʾşīrini veren pek büyük bir sürʿatle ve żiyā vasıṭasıyla genişçe düz bir levḥa üzerine ʿaks ettiren ālet. Bu gibi menāẓırıñ gösterildiği ṣalon veyā binā ki muḫtaṣaran sinema derler.” (1924: 405)

< *Fr. cinématographe (< Yun.)* (TS: 2117; TETTL VII: 371; MBTS: 1112; TAS: 723; TBKKS: 1403)

946.*sinobizme* (سِنوبیزمه) “y. s. Şöhret bulan her şeyʾe saḫte ve budalaca ḥayret.” (1924: 394)

< *Fr. snobisme* (TS: 2127; TAS: 729; TBKKS: 1417)

947.*sipekülasyon* (سپەکولاسیون) “y. s. Banḳa ve ticāret işleriyle uğraşma, ḳazanç iḥtimāline göre para, ḳıymetli evrāḳ vesāʾire alıp ṣatmaḳtan ʿibāret muʿāmelāt-i ṣarrāfiyye. Naẓariyye, farażiyye.” (1924: 378)

< *Fr. spéculation (< Lat.)* (TS: 2158; MBTS: 1128; TAS: 733; TBKKS: 1434)

948.*sipekülatör* (سپەکولاتور) “y. s. Banḳa ve ticāret işleriyle uğraşan, ḳazanç iḥtimāline göre para, ḳıymetdār evrāḳ vesāʾire alıp ṣatan.” (1924: 378)

< *Fr. spéculateur (< Lat.)* (TS: 2158; MBTS: 1128; TAS: 733; TBKKS: 1435)

949.*sipor* (سپور) “y. s. Ṭop oyunu, avcılıḳ, nişāncılıḳ, yarış ve ilḫ. gibi açıḳ havada ḫoşça vaḳit geçirmeğe maḫṣūṣ eğlence ve oyun ki yalñız vucūd-i beşeriñ tekemmülüne değil terbiye-i fikriyyeye de ḫādimdir. ⁕ sportisman: Her türlü sporu seven.” (1924: 378)

< *Fr. sport (< İng.)* (TS: 2158; MBTS: 1128; TAS: 734; TBKKS: 1437)

950.*sirk* (سیرك) “y. s. Eski Romalılar zamānında ʿumūmī oyunlara taḫṣīṣ edilen maḥall. İçinde cānbāzlıḳ gösterilen ḳapalı ve dāʾirevī yer.” (1924: 402)

< *Fr. cirque (< Lat.)* (TS: 2121; MBTS: 1114; TAS: 725; TBKKS: 1406)

951.*sirküler* (سیرکولر) “y. s. ʿaynı maddeye dāʾir birçoḳ kimselere gönderilen mektup.” (1924: 402)

< *Fr. circulaire (< Lat.)* (TS: 2121; MBTS: 1114; TAS: 725)

952.*sistem* (سیستەم) “y. s. Birlikte çalışmaḳ, ḫuṣūṣī bir iş görmek için bir ṭaḳım şeyʾleriñ veyā ḳısımlarıñ munṭaẓam ṣūrette bir araya cemʿinden ḥāṣıl olan tertip, cümle, mecmūʿ. Esāsāt, ḥādiṯāt, naẓariyāt, muʿteḳidāt vesāʾireden mürekkep muntaẓam bir küll, cümle. Bir ṭarīḳat, bir meẕhep teşkīl etmek üzere bir araya ṭoplanmış doğru veyā yañlış esāsātıñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi, mecmūʿ-i aḳīse ve ḳavāʿid: Deḳartʾıñ sistemi.” (1924: 403)

< *Fr. système (< Yun.)* (TS: 2122; MBTS: 1115; TAS: 725; TBKKS: 1408)

953.*sistit* (سیستیت) “y. s. Meṯāneniñ iltihābı.” (1924: 403)

< *Fr. cystite (< Lat. < Yun.)* (TS: 2122; MBTS: 1115; TAS: 726; TBKKS: 1409)

954.*sitadya* (سِتادیه) “s. Taḥmīn-i mesāfe āleti.” (1912: 585) / (سِتادیۀ) “y. s. Taḥmīn-i mesāfe āleti.” (1924: 378)

< *Fr. stadia (< Yun.)* (KamTü: 1009; TS: 2159; MBTS: 1128; TAS: 735)

955.*sitriknin* (ستريكنين) “y. s. Ḳarġa büken denilen cevz-i muḳayyī ḫülāṣası ki müʾeṩṩir bir zehirdir.” (1924: 379)

< *Fr. strychnine (< Yun.)* (TS: 2162; MBTS: 1129; TAS: 739)

956.*sivil* (سيويل) “s. ṣ. ʿasker olmayan, başı bozuḳ.” (1912: 624) / “y. s. ṣ. ʿasker veyā ḫoca olmayan, mülkī, başı bozuḳ.” (1924: 405)

< *Fr. civil (< civilis < Lat. civis “vatandaş”)* (KamTü: 1001; TS: 2123; MBTS: 1115; TAS: 726; TBKKS: 1411)

957.*siyonist* (سيونيست) “y. s. Siyonizma meẕhebine ṭarafdār veyā mensup.” (1924: 405)

< *Fr. sioniste* (TS: 2126; MBTS: 1117; TAS: 727; TBKKS: 1412)

958.*siyonizme* (سيونيزمه) “y. s. Filisṭin’de muḫtār bir Mūsevī devleti ḳurmağa ṣavaşan meẕhep.” (1924: 405)

< *Fr. sionisme* (TS: 2126; MBTS: 1117; TAS: 727; TBKKS: 1412)[146]

959.*sizmoġraf* (سيزموغراف) “y. s. Zelzeleleriñ sāʿat, müddet ve vüsʿatini ḳayd eden ālet.” (1924: 403)

< *Fr. sismographe (< Lat.)* (TS: 2122; MBTS: 1114; TAS: 725; TBKKS: 1407)

960.*somnanbül* (سومنانبول) “y. s. Tamāmıyla uyḳuda olduğu ḥālde yürüyen ve ḳonuşan kimse, sāʾir-i fi’l-menām.” (1924: 399)

< *Fr. somnambule (< Lat.)* (MBTS: 1121; TBKKS: 1420)

961.*ṣomun* II (صومون) “s. Vidalı çiviye geçirilmeğe maḥṣūṣ dört köşe vidalı demir pul.” (1912: 682) / (صومؤن) (1924: 442)[147]

< *Fr. saumon (< Lat.)* (TS: 2136; MBTS: 1121; TAS: 731; TBKKS: 1422)

962.*somye* (سوميه) “y. s. Eski ot minder yerine ḳaryolaya ḳonan yaylı şilte veyā büsbütün demirden yapılı ālet.” (1924: 400)

< *Fr. sommier (< Lat.)* (TS: 2137; MBTS: 1121; TAS: 731; TBKKS: 1422)

963.*sonat* (سوناتا) “y. s. Muḫtelif üç baʿż kere dört parçadan mürekkep muziḳa havası: Mozar’ıñ sonatları.” (1924: 400)

< *Fr. sonate (< İt.)* (TS: 2138; MBTS: 1122; TAS: 731; TBKKS: 1422)

[146] MBTS’de şu bilgi kayıtlıdır: Kudüs’teki Sion dağının adından. (MBTS: 1117)
[147] B. Toven, bu maddeyi *ṣomun* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.9. *ṣomun* I.

964.*sorti* (سورتی) “y. s. Elektrik tenvīrātında ucuna lamba ṭaḳılmaḳ üzere ana telden ayrılan çıḳma.” (1924: 396)

< *Fr. sortie* (TS: 2142; MBTS: 1123; TAS: 731)

965.*sosyalist* (سوسیالیست) “y. s. Sosyalizme mesleğine ṭarafdār olan: Sosyalist bir mebʿūṯ.” (1924: 398)

< *Fr. socialiste* (TS: 2144; MBTS: 1123; TAS: 732; TBKKS: 1426)

966.*sosyalizme* (سوسیالیزمه) “y. s. Vesāʾiṭ ve menābiʿ-i istiḥṣāliyyeyi cemāʿate mal, emvāli heyʾet-i ictimāʿiyyeye iʿāde, mesāʿi-i müştereke ve mevādd-i istihlākiyyeyi herkese taḳsīm ederek, ṣanāyiʿde demoḳratik bir ḳontrol altına alaraḳ cemʿiyyet-i beşeriyyeyi bambaşḳa bir şekle ṣoḳmaḳ isteyenleriñ mesleği. Ḳarl Marḳs ʿaṣrī sosyalizmeniñ müʿessislerinden biridir.” (1924: 398)

< *Fr. socialisme* (TS: 2144; MBTS: 1123; TAS: 732; TBKKS: 1428)

967.*sosyoloji* (سوسیولوژی) “y. s. Ḥādiṯāt-i ictimāʿiyyeden bāḥiṯ ʿilm. Sosyoloji pek yeñi bir ʿilimdir. ⁕ sosyoloġ veyā sosyolojist: Sosyoloji ile iştiġal eden ʿālim.” (1924: 398)

< *Fr. sociologie* (TS: 2145; TETTL VII: 433; MBTS: 1123; TAS: 732; TBKKS: 1431)

968.*subab* (سُباب) “s. Ṭulumba gibi şeyʾlerde açılıp ḳapanan delik.” (1912: 582) / *supap* (سوپاپ) “y. s. Bir māyiʿi bir ṭulumbanıñ veyā herhangi bir āletiñ içine ṣoḳmağa ve soñra da oradan tekrār çıḳarmağa yarayan taḫtadan, baḳır veyā maʿdenden bir nevʿ küçük ḳapaḳ. ⁕ emniyyet supabı: Buḫār ḳazanlarında paṭlamağa māniʿ olmaḳ için faẓla buḫārı kendiliğinden ḳaçıran tertībāt.” (1924: 395)

< *Fr. soupape* (KamTü: 1015; TS: 2173; TETTL VII: 500; MBTS: 1134; TAS: 741; TBKKS: 1454)

969.*ṣubra* (صوبرا) “y. s. Teri elbiseye sirāyet ettirmemek için ḳolṭuḳ altına ḳonan ince lastik.” (1924: 439)

< *Fr. sous-bras* (TS: 2166; MBTS: 1131; TAS: 740)

970.*suflör* (سوفلور) “y. s. Tiyatro ṣaḥnesinde oyun oynayanlara veyā bir şeyʾ taḳrīr edenlere söyleyecekleri kelimeleri fışlayan.” (1924: 398)

< *Fr. souffleur* (TS: 2167; MBTS: 1132; TAS: 740; TBKKS: 1454)

971.*sumen* (سۈمەن) “y. s. Üzerinde yazı yazmaḳ için maṣanıñ üstünde ve eliñ altında bulunan köşeleri meşinli bir muḳavvā parçasıyla sünger kağıdından buña beñzer şeyʾlerden ʿibāret olan ālet.” (1924: 399)

< *Fr. sous-main* (TS: 2179; TETTL VII: 508; MBTS: 1134; TAS: 743; TBKKS: 1454)

972.*sutaş* (سۈتاش) “y. s. Eṣvap ve çamaşırlarıñ baʿż ṭaraflarına dikilen üstü işlemeli ve ekṣeriyā delikli şerit.” (1924: 395)

< *Fr. soutache (< Mac.)* (TS: 2176; ETDES: 378; TETTL VII: 498; MBTS: 1137; TAS: 742)

973.*suvare* (سۈواره) “y. s. Ġurūb-i şemsten yatıncaya ḳadar süren zamān. Ḳonuşmaḳ, oynamaḳ ve ilḫ. için bu zamān ẓarfında vuḳūʿ bulan ictimāʿ.” (1924: 400)

< *Fr. soirée* (TAS: 739; MBTS: 1137; TBKKS: 1455)

974.*sübjektif* (سۈبژەكتيف) “y. ṣ. Düşünülen şeyʾe taʿalluḳ eden objektife muḳābil düşünene ʿāʾid ve münāsebeti olan, enfüsī; ẕihnī, ḫayālī. s. Enfüsī olan şeyʾ. (Żıddı: Objektif: Āfāḳī).” (1924: 394)

< *Fr. subjectif (< Lat.)* (TS: 2165; MBTS: 1138; TAS: 739; TBKKS: 1455)

975.*sübḳonsiyan* (سۈبقونسيان) “y. s. Ḫafīf ve muẓlim bir ṣūrette ḳısmen şuʿūrī olan.” (1924: 394)

< *Fr. subconscient* (BFTS: 1335; RBDK: 1287)

976.*sübliminal* (سۈبليمينال) “y. ṣ. Şuʿūriyyet ḥudūdundan içeri giremeyen, ḳonsiyans eşiğini aşamayan; fehm ve idrāk edilir gibi olan.” (1924: 395)

< *Fr. subliminale* (RBDK: 1290; CNRTL)[148]

977.*sübstiratom* (سۈبْستِراتوم) “y. s. Bir şeyʾin altında bulunan, onun esāsını teşkīl eden şeyʾ.” (1924: 394)

< *Fr. substratum* (BFTS: 1337; CNRTL)[149]

978.*sübvansiyon* (سۈبوانسيون) “y. s. Devlet ṭarafından muʿāvenet-i nakdiyye: O ġazeteniñ sübvansiyonu vardır.” (1924: 395)

[148] Bağlantı Adresi: https://www.cnrtl.fr/definition/subliminale Erişim Tarihi: 10.03.2023 23.52
[149] Bağlantı Adresi: https://www.cnrtl.fr/definition/bhvf/substratum%20%E2%80%8E Erişim Tarihi: 04.03.2023 18.19

< *Fr. subvention (< Lat.)* (TS: 2177; MBTS: 1138; TAS: 742; TBKKS: 1456)

979.*sübye* III (سویه) "s. Ṭabandan geçerek panṭolonu aşağı çeken ve gergin ṭutan meşin veyā ḳumaş." (1912: 610) / (سؤیه) (1924: 395)[150]

< *Fr. sous-pied* (KamTü: 1015; TS: 2166; MBTS: 1131; TAS: 740)

980.*süfrajet* (سؤفراژەت) "y. s. Hem cinsleri için reʾy vermek ḥaḳḳını ve ḥattā erkekleriñ bütün ḥaḳḳını isteyen ḳadın." (1924: 398)

< *Fr. suffragette* (BFTS: 1341; TBKKS: 1457)

981.*süralimantasyon* (سؤرالیمانتاسیون) "y. s. Bir ḫastanıñ aldığı ġıdā miḳdārını ṭabīʿī bir ṣūrette artırmaḳtan ʿibāret uṣūl-i tedāvī: Süralimantasyon ile tedāvī bi'l-ḫāṣṣa verem ḫastalığından iyi netīceler verir." (1924: 396)

< *Fr. suralimentation* (BFTS: 1348; RBDK: 1297)

982.*sürnatürel* (سؤرناتۆرەل) "y. ṣ. Ṭabīʿat ḳuvvetleriniñ fevḳinde olan. s. Sürnatürel olan şeyʾ. mec. Ḫāriḳ'ul-ʿāde: Sürnatürel bir mahāret." (1924: 397)

< *Fr. surnaturale* (BFTS: 1351; TAS: 744)

983.*sürpriz* (سؤرپریز) "y. s. Ḥayret, behītet. Hiç beklenmeyen sevinç, feraḥ, keyif, sürūr, ṣafā: Bu onuñ için güzel bir sürpriz olacaḳ." (1924: 396)

< *Fr. surprise* (TS: 2186; MBTS: 1144; TAS: 744; TBKKS: 1459)

984.*süspansvar* (سؤسپانسوار) "y. s. Bir ʿużvu ḳalḳıḳ ṭutmağa, düşürmemeğe yarayan bir nevʿ bağ." (1924: 398)

< *Fr. suspensoir* (BFTS: 1354; RBDK: 1302)

985.*şampanya* (شامپانیا) "s. Fransa eyāletinden biriniñ ismi ve bu eyālette çıḳan şarap." (1912: 629) / "y. s. Fransa eyāletinden biriniñ ismi ve bu eyālette çıḳan pek maḳbūl beyāż şarap." (1924: 408)

< *Fr. champagne* (TS: 2201; TETTL VII: 553; MBTS: 1153; TAS: 748; TBKKS: 1464)

986.*şanjan* (شانژان) "y. ṣ. Değişen, teḥavvül eden. ⁕ şanjanlı: Renkten renge giren, mütelevvin." (1924: 408)

[150] B. Toven, bu maddeyi *sübye* I, *sübye* II ve *sübye* IV ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.9. *sübye* I, 2.3.9. *sübye* II, 2.3.9. *sübye* IV.

< *Fr. changeant* (TS: 1243; MBTS: 1154; TAS: 396; TBKKS: 1466)

987.*şanḳırı* (شانقری) "y. s. Ḳapanmayan yaralara verilen isim. Sereṭān, ākile." (1924: 408)

< *Fr. chancre* (BFTS: 237; TBKKS: 1467)

988.*şans* (شانس) "y. s. Ṭāliʿ, baḫt, naṣip. Saʿādet, meymenet. Bir şaḫṣa naẓaran ḥādiṯātıñ iyiliğe veyā kötülüğe doğru meyl-i mefrūżu." (1924: 408)

< *Fr. chance (< Lat.)* (TS: 2202; TETTL VII: 555; MBTS: 1154; TAS: 749; TBKKS: 1467)

989.*şantaj* (شانتاژ) "y. s. Reẕālet ve ḥacāleti mūcip bir şeyʾi ifşā etmek teḥdīdiyle birinden para, meʾmūriyyet vesāʾire ḳoparma." (1924: 408)

< *Fr. chantage* (TS: 2203; TETTL VII: 555; MBTS: 1154; TAS: 749; TBKKS: 1468)

990.*şantöz* (شانتوز) "y. s. Şarḳı söylemek ṣanʿatını icrā eden ḳadın veyā ḳız." (1924: 408)

< *Fr. chanteuse* (TS: 2203; TETTL VII: 555; MBTS: 1154; TBKKS: 1469)

991.*şarbon* (شاربون) "y. s. Ḥayvānlardan insānlara da geçen ve ḳara ḳabarcıḳ denilen bir ḫastalıḳ olup ekṣeriyā sinek ışırmasıyla sirāyet eder. Nebātāta ve bā-ḫuṣūṣ ḥubūbāta bi'l-ḫāṣṣa buğdaya ḫāṣ bir ḫastalıḳ ki dānelerde ḳara veyā esmer bir toz bulunur." (1924: 406)

< *Fr. charbon* (TS: 2205; MBTS: 1155; TAS: 750; TBKKS: 1472)

992.*şarlatan* (شارلاتان) "s. Gezerek ʿilaç ṣatan, diş çeken; cāḥil hekīm; ḫalḳı aldatan yalancı." (1912: 626) / "s. Gezerek ʿilaç ṣatan, diş çeken. Cāḥil hekīm. Ḫalḳı gevezelikle aldatan yalancı. ⁕ şarlatanlıḳ: Şarlatanıñ ḥāli." (1924: 407)

< *Fr. charlatan (< İt.)* (KamTü: 1032; TS: 2206; MBTS: 1155; TAS: 750; TBKKS: 1473)

993.*şarmöz* (شارموز) "fr. s. Üstü düz altı ḳıvırcıḳ ipek ḳumaş." (1924: 407)

< *Fr. charmeuse* (CNRTL)[151]

994.*şartiröz* (شارتیروز) "y. s. Ḳoḳulu meşhūr bir içki." (1924: 406)

< *Fr. chartreuse* (BFTS: 245; TBKKS: 1473)

[151] Bağlantı Adresi: https://www.cnrtl.fr/definition/bhvf/charmeuse Erişim Tarihi: 11.03.2023 12.53

995.*şato* (شاتو) “y. s. Büyük ve güzel ṣayfiyye, köşk. Ḳrallarıñ ve dere beğleriñ baʿżen müstaḥkem meskeni. — du: Ṣuları taḳsīm ve tevzīʿe elverişli yükek bir maḥallde bulunan ṣu deposu, muḳassim, ḳāsımü’l-māʾ.” (1924: 406)

< *Fr. château (< Lat.)* (TS: 2209; MBTS: 1157; TAS: 751; TBKKS: 1474)

996.*şedövr* (شەدۇور) “y. s. Şehkār. b.: eṣer-i nefīs.” (1924: 420)

< *Fr. chef-d’œuvre* (TBKKS: 1475; CNRTL)[152]

997.*şef* (شَف) “y. s. Baş; reʾīs; müdīr. — dorkestra: Bir orkestrayı idāre eden. — dö ġar: Bir istasyonuñ işlerini tanẓīm eden baş meʾmūr.” (1924: 415)

< *Fr. chef (< Lat.)* (TS: 2210; MBTS: 1159; TAS: 752; TBKKS: 1475)

998.*şema* (شەما) “y. s. Yalñız iṣbāta yarayan ve eşyānıñ münāsebet ve vażʿiyyetini gösteren ḳaba ve basīṭ şekil, levḥa, cedvel vesāʾire, ṭaslaḳ.” (1924: 421)

< *Fr. schéma (< Lat.)* (TS: 2214; MBTS: 1163; TAS: 753; TBKKS: 1477)

999.*şeviyot* (شەويوت) “y. s. İsḳoçya ḳuzusunuñ yüñü; bu yüñden yapılan ḳumaş.” (1924: 421)

< *Fr. cheviotte* (BFTS: 254; RBDK: 221)

1000. *şıḳ* (شيق) “s. Güzel, ẓarīf, temiz giyinmiş.” (1912: 653) / “y. ṣ. Güzel, temiz, ẓarīf, modaya muvāfıḳ giyinmiş: Şıḳ beğ.” (1924: 423)

< *Fr. chic* (LOsm: 362; KamTü: ; TS: 2221; MBTS: 1169; TAS: 756; TBKKS: 1479)

1001.*şifre* (شِفره) “y. s. Ḥarflere veyā kelimelere verilen isim veyā raḳam ki ancaḳ ḳullanan ile alan için maʿlūm olur.” (1924: 415)

< *Fr. chiffre (< Lat.)* (KamTü: 1046; TS: 2223; MBTS: 1171; TAS: 757; TBKKS: 1480)

1002.*şinel* (شينَل) “s. Ḳolsuz bir nevʿ ḳaput, pelerin.” (1912: 653) / (1924: 423)

< *Fr. chenille* (CNRTL)[153]

1003.*şoför* (شوفۇر) “y. s. Otomobil sevḳ ve idāre eden. Buḫār makinesi ḳazanınıñ āteşini yaḳan.” (1924: 419)

[152] Bağlantı Adresi: https://www.cnrtl.fr/definition/bhvf/chef%20doeuvre Erişim Tarihi: 11.03.2023 00.07
[153] Bağlantı Adres: https://www.cnrtl.fr/definition/chenille Erişim Tarihi: 11.03.2023 00.17

< *Fr. chauffeur* (TS: 2229; MBTS: 1175; TAS: 759; TBKKS: 1484)

1004. *şosa* (شوسه) “s. Ṭaşla ḳumdan balıḳ ṣırtı olarak yapılmış yol.” (1912: 647) / *şosa* (شوسة) “y. s. Ṭaşla ḳumdan balıḳ ṣırtı olarak yapılmış yol.” (1924: 419)

< *Fr. chaussée* (LOsm: 364; KamTü: 1050; TS: 2230; MBTS: 1175; TAS: 759; TBKKS: 1487)

1005. *şoven* (شووەن) “y. s. Mutaʿaṣṣıp vaṭanperver; müfriṭ ve ġavġacı vaṭanperverliğe ṣaplanıp ḳalan kimse.” (1924: 419)

< *Fr. chauvin (< N. Chauvin)* (TS: 2230; MBTS: 1175; TAS: TBKKS: 1488)

1006. *şovinizme* (شووينيزمه) “y. s. Mütecāviz bir ṭarzda müfriṭ ve vaṭanperverlik.” (1924: 419)

< *Fr. chauvinisme* (TS: 2230; MBTS: 1175; TAS: 759; TBKKS: 1488)

1007. *şömine* (شۆمينه) “y. s. İçinde ateş yaḳılan ocaḳ; baca.” (1924: 419)

< *Fr. cheminée (< Lat. < Yun.)* (TS: 2231; TETTL VII: 629; MBTS: 1176; TAS: 759; TBKKS: 1489)

1008. *şömino* I (شۆمينو) “y. s. İş bulmaḳ için soḳaḳlarda dolaşan ʿamele.” (1924: 419)

< *Fr. chemineau* (BFTS: 251; RBDK: 218)

1009. *şömino* II (شۆمينو) “y. s. Demir yolu müstaḫdemīni.” (1924: 419)

< *Fr. cheminot* (BFTS: 251; RBDK: 218)

1010. *şövalye* (شۆواليه) “y. s. ʿaskerī bir ṣınıfa mensūb aʿżā: Malṭa şövalyeleri. Baron rütbesiniñ dūnunda bulunan dereceye mensūb aṣīlzāde. Bir nişānıñ ḥāmili.” (1924: 419)

< *Fr. chevalier, chevalier* (TS: 2231; MBTS: 1176; TAS: 760; TBKKS: 1490)

1011. *tablet* (تابلەث) “y. s. Düz ve yaṣṣı bir şekle ḳonmuş yenecek veyā yutulacaḳ bir madde: Çuḳulata tableti, sülfato tableti.” (1924: 201)

< *Fr. tablette* (TS: 2239; MBTS: 1184; TAS: 763; TBKKS: 1494)

1012. *tablo* (تابلو) “y. s. Bez, taḫta vesāʾire üzerine yapılan resim. Tiyatroda herhangi bir anda seyircilere gösterilen mevḳiʿ ve eşḫāṣıñ heyʾet-i mecmūʿası. Naẓara çarparaḳ mühim bir teʾṯīr icrā eden eşyānıñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi: Şu tepeden iyi bir tablo görmek mümkündür.” (1924: 201)

< *Fr. tableau* (TS: 2239; MBTS: 1184; TAS: 763; TBKKS: 1494)

1013. *takeometre* (تاكەومتره) “y. s. Bir yeriñ sürʿatle ṭopoġrafyasını almaḳta ḳullanılan ālet.” (1924: 203)

< *Fr. tachéomètre* (TS: 2248; MBTS: 1193; TAS: 767)

1014. *taḳsimetre* (تاقسيمتره) “y. s. Bir arabanıñ ḳatʿ ettiği mesāfeyi, ücretini veyā içinde oṭurulan zamānı gösteren ālet.” (1924: 203)

< *Fr. taximètre (< Yun.)* (TS: 2252; MBTS: 1195; TAS: 768; TBKKS: 1499)

1015. *taḳt* (تاقث) “y. s. Fikir inceliği, ẕekā, feṭānet, ẕevḳ-i ṣāʾib.” (1924: 203)

< *Fr. tact* (TS: 2253; TAS: 769)

1016. *ṭalya* (طاليا) “s. Bir cins çiçek.” (1912: 700) / *dalya* I (داليا) “y. s. Yıldız çiçeği.” (1924: 318)[154]

< *Fr. dahlia “İsveçli botanik âlimi Anders Dahl’in adı”* (KamTü: 212; TETTL I: 553; MBTS: 250)

1017. *talyom* (تاليوم) “y. s. 1861 tārīḫinde keşf edilen beyāż bir maʿden.” (1924: 203)

< *Fr. thallium (< Yun.)* (TS: 2256; MBTS: 1197)

1018. *tapyoḳa* (تاپيوقا) “y. s. Manyoḳa denilen bir kökten istiḫṣāl edilen nişāsta ki güzel, ḫafîf yemeği olur.” (1924: 201)

< *Fr. tapioca (< Port.)* (TS: 2267; MBTS: 1201; TAS: 773)

1019. *teizme* (تەايزمه) “y. s. Bir Allāh’a īmān ve iʿtiḳād.” (1924: 245)

< *Fr. théisme (< Yun.)* (TS: 2300; MBTS: 1223; TAS: 782; TBKKS: 266)

1020. *teḳnik* (تەقنيك) “y. ṣ. Bir ṣınāʿate veyā ʿilme ʿāʾid olan: Teḳnik taʿbīrāt. s. Bir ṣınāʿate müteʿalliḳ muʿāmelātıñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi.” (1924: 245)

< *Fr. technique (< Yun.)* (TS: 2306; MBTS: 1226; TAS: 783; TBKKS: 1510)

1021. *telefon* (تَلَفون) “s. Uzaḳtan ḳonuşmağa maḫṣūṣ ālet.” (1912: 368) / “y. s. Uzaḳtan ḳonuşmağa maḫṣūṣ ālet ki telli veyā telsizi vardır. ─ etmek: Telefonla ḫaber vermek veyā ḳonuşmaḳ.” (1924: 235)

< *Fr. téléphone* (TS: 2310; TETTL VIII: 139; MBTS: 1228; TAS: 785; TBKKS: 1514)[155]

[154] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *dalya* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.6. *dalya* II.

[155] Kamus-i Türki’de Yunanca olarak kayıtlıdır: [*yu.* Τηλέφωνον] Elektrik vasıtasıyla sesi uzağa işittiren bir âlet ki bedâyi’-i âhiredendir, dûr-şinev, nâkil-i sadâ, telefonla muhâbere etmek. (KamTü: 1108)

1022. *telefotoġrafi* (تلفوتوغرافی) "y. s. Fotoğraf ile alınmış resimleriñ elektrikle uzağa naḳli." (1924: 235)

< *Fr. téléphotographie* (TS: 2311; TAS: 785)

1023. *teleġıraf* (تلغراف) "s. Vāsıṭa-i muḫābere olan ālet." (1912: 368) / "s. Uzaḳ bir mesāfeye elektrik vāsıṭasıyla ḫaber naḳl eden ālet, vāsıṭa-i muḫābere. ⁕ telġrafçı: Telġrafla muḫābere eden meʾmūr. ⁕ telġrafnāme: Telġrafla gelen ḫaberi ḥāvī varaḳa. ⁕ telġrafī: Telġrafa mensūb." (1924: 234)

< *Fr. télégraphe* (TS: 2312; TETTL VIII: 138; TAS: 786; TBKKS: 1519)[156]

1024. *teleġıram* (تلغرام) "s. Telġraf vasıṭasıyla naḳil olunan ḫaber." (1912: 368) / "y. s. Telġraf vasıṭasıyla naḳil olunan ḫaber." (1924: 235)

< *Fr. télégramme* (BFTS: 1372; TBKKS: 1516)

1025. *telemetre* (تەلەمتره) "y. s. Bir rāṣadla ulaşılmaz bir noḳṭa arasındaki mesāfeyi ölçmeğe maḫṣūṣ ālet." (1924: 245)

< *Fr. télémètrie (< Yun.)* (TS: 2311; MBTS: 1228; TAS: 786)

1026. *telepati* (تەلەپاتی) "y. s. Ḫavās-ı ḫamsıñ yardımı olmaḳsızın yekdiğerinden uzaḳta bulunan iki dimāġ arasındaki muʿāşeret, intiḳāl-i fikir; ḫaḳīḳī bir vaḳʿanıñ tam vuḳūʿu eṣnāsından yüzlerce kilo metre uzaḳta bulunan bir kimse ṭarafından o vaḳʿanıñ ḥiss edilmesinden ʿibāret bir ḥālet-i ẕihniyye veyā rūḥiyye ki o anda bu maʿlūmātıñ ḥuṣūlü maddeten ʿadīmü'l-imkāndır." (1924: 245)

< *Fr. télépathie* (TS: 2311; MBTS: 1229; TAS: 786; TBKKS: 1516)

1027. *teleskop* (تلسقوپ) "s. Dürbün, uzaḳ gören ālet." (1912: 368) / "y. s. Yıldızları teraṣṣūda yarayan ālet, dürbin." (1924: 234)

< *Fr. téléscope* (TS: 2312; MBTS: 1229; TAS: 786; TBKKS: 1517)[157]

1028. *tenya* (تەنیا) "y. s. Miʿde ve barṣaḳlarda geçinen ve yaṣṣı bir nevʿ ḳurt ki birḳaç metre ṭūlunda olur." (1924: 246)

---

[156] Kamus-i Türki'de Yunanca olarak kayıtlıdır: [*yu.* Τηλέγραφος] 1. Tefrîd olunmuş bir telin elektriklendirilmesiyle birtakım işâret-i mahsûsa veya hurûf-ı mukattaa tahrîk ve tab' edilerek bu'd ve mesâfenin asla te'sîri olmaksızın, ân-ı vâhidde bir haberin bir memleketten bir memlekete nakline âlet olan ihtirâ'-ı maruf ki bedâyi'-i âhirenin en mühimlerindendir, dûr-nüvîs, târ-ı berkî. 2. Telgrafla naklolunan haber ve bunun yazıldığı kağıt, telgrafnâme. (KamTü: 1109)

[157] Kamus-i Türki'de Yunanca olarak kayıtlıdır: [*yu.* Τηλεσκόπος] Dürbün, rasat. (KamTü: 1109)

< *Fr. ténia (< Lat. < Yun.)* (TS: 2323; MBTS: 1236; TAS: 790)

1029. *teodolit* (تەاودولیت) "y. s. Ufḳī ve şāḳūlī zāviyeleri ölçmek için ḳullanılan ālet." (1924: 245)

< *Fr. théodolite* (BFTS: 1386; MBTS: 1236)

1030. *teoḳrasi* (تەاوقراسی) "y. s. Ḥükm-i ilāhī, velāyet-i ilāhī." (1924: 245)

< *Fr. théocratie (< Yun.)* (TS: 2323; MBTS: 1236; TAS: 790; TBKKS: 1528)

1031. *terminüs* (تَرمینوس) "y. s. Bir şimendifer veyā tramvay ḫaṭṭınıñ nihāyet noḳṭası." (1924: 217)

< *Fr. terminus* (BFTS: 1380; RBDK: 1326)

1032. *termometre* (تَرمومَتره) "s. Hava veyā ṣuyuñ derece-i ḥarāretini gösteren ālet, mīzānü'l-ḥarāre." (1912: 341) / "y. s. İçindeki cıva vasıṭasıyla hava veyā ṣuyuñ derece-i ḥarāretini gösteren ālet, mīzānü'l-ḥarāre." (1924: 217)

< *Fr. thermometre* (TS: 2332; MBTS: 1242; TAS: 793; TBKKS: 1533)[158]

1033. *ternöv* (تَرنوڤ) "y. s. Ayaḳları ḳaz ve ördek ayağına beñzeyen, iyi yüzen, ipek gibi tüylü, pek iri köpek." (1924: 217)

< *Fr. terre- neuve* (BFTS: 1381; RBDK: 1327)

1034. *tetanos* (تەتانوس) "y. s. ʿaḍalātıñ ıżṭırābla gerilmesinden ʿibāret ḫastalıḳ, güzāz." (1924: 245)

< *Fr. tétanos (< Yun.)* (TS: 2340; MBTS: 1248; TAS: 797; TBKKS: 1537)

1035. *tetatet* (تَتاتَت) "fr. s. Veyā tet aten. İki kişi arasında baş başa muḥāvere, müşāfehe. İki kişilik ḳanape. İki kişilik çay ṭaḳımı." (1924: 206)

< *Fr. têt à têt* (BFTS: 1384; RBDK: 1330)

1036. *tez* (تەز) "y. s. Dārü'l-fünūnlarda, mekteplerde ileri sürülen veyā ʿalenen müdāfaʿa edilen bir ḳażiyye." (1924: 245)

< *Fr. thése (< Yun.)* (TS: 2343; MBTS: 1251; TAS: 799; TBKKS: 1538)

1037. *tıraḳtör* (تراقتور) "y. s. Çekmeğe maḫṣūṣ makine. Çift sürmeğe yarayan benzin veyā ġazla müteḥarrik makine." (1924: 213)

---

[158] Lehce-i Osmani'de İtalyanca, Kamus-i Türki'de Yunanca olarak kayıtlıdır: *İt.* Mîzânu'l harâre, sıcak derecelerinin terazisi. (LOsm: 377) [*yu*. θερμόμετρου'dan] Hava veya suyun derece-i harâretini tayine mahsus içi cıva ile memlû camdan alet, mîzâna'l harâre. (KamTü: 1122)

< *Fr. tracteur (< Lat.)* (TS: 2380; TETTL VIII: 202; MBTS: 1266; TBKKS: 1562)

1038. *tırans* (ترانس) "y. s. Rūḥuñ başḳa bir ḥāl-i hestīye geçmiş gibi göründüğü ḥāl. Efʿāl-i ḥayātiyyeden baʿżılarınıñ taʿṭīliyle teʾşīrāt-i ḫāriciyyeye ḳarşı ḥissizlik ḥāli. Kendinden geçme, vecd ve istiğrāḳ." (1924: 213)

< *Fr. trance (< Lat.)* (TS: 2380; TETTL VIII: 264; MBTS: 1266; TAS: 807; TBKKS: 1565)

1039. *tırans atlantik* (ترانس آتلانتيك) "y. s. Baḥr-i Muḥīṭ-i Atlasī'yi geçerek eski ve yeni dünyālar arasında sefer eden yolcu vapuru. ṣ. Baḥr-i Muḥīṭ-i Atlasī'niñ ötesinde." (1924: 213)

< *Fr. transatlantique* (TS: 2381; TETTL VIII: 264; MBTS: 1266; TAS: 808; TBKKS: 1565)

1040. *tıransit* (ترانسيت) "s. Doğrusu; tranzit. Eşyāyı duḫūl-i resmī vermeksizin bir şehirden veyā bir memleketten geçirme." (1912: 335) / (1924: 214)

< *Fr. transit* (KamTü: 1147; TS: 2381; MBTS: 1267; TAS: 808; TBKKS: 1567)

1041. *tıransmisyon* (ترانسميسيون) "y. s. Ḳayış, dişli çarḫ vesāʾire vāsıṭasıyla bir makina ḳısmınıñ ḥareketini diğerine geçirme; bu geçirmeye yardım eden şeyʾ." (1924: 214)

< *Fr. transmission* (TS: 2381; TAS: 808)

1042. *tıransporṭ* (ترانسپورط) "s. Litoğrafyada yazınıñ kağıttan ṭaşa naḳli." (1912: 335) / *tıransport* (ترانسپورت) (1924: 213)

< *Fr. transport* (KamTü: 1147; TS: 2381; MBTS: 1267; TAS: 809)

1043. *tıranssandan* (ترانسساندان) "y. ṣ. Celīl, refīʿ, sāmī, ʿālī, ʿaẓīm, mütteʿāl." (1924: 213)

< *Fr. transcendant* (BFTS: 1411; FTBS: 1062)

1044. *tıravers* (ترآورس) "s. Demir yollarında raylarıñ altına ʿarżānī olaraḳ ḳonan aḫşap veyā demir ṭaban." (1912: 336) / (ترآوَرس) "y. s. Demir yollarında raylarıñ altına ʿarżānī olaraḳ ḳonan aḫşap veyā demir ṭaban." (1924: 214)

< *Fr. traverse* (KamTü: 1147; TS: 2381; TETTL VIII: 264; MBTS: 1267; TAS: 809; TBKKS: 1568)

1045. *tırup* (ترؤپ) "y. s. Cemāʿat, zümre, şirẕime, fiʾe, küme. Bir tiyatronuñ ṣanʿatkārları heyʾeti." (1924: 217)

< *Fr. troupe* (TS: 2383; MBTS: 1267; TAS: 811; TBKKS: 1575)

1046. *tifüs* (تیفوس) “s. Ḳara ḥummā.” (1912: 385) / (تیفۇس) “y. s. Ḳalabalıḳ yerlerde bir anda bir çoḳlarını öldüren muḫtelif sārī ḫastalıḳlara verilen isim.” (1924: 247)

< *Fr. typhus (< Yun.)* (KamTü: 1139; TS: 2355; MBTS: 1257; TAS: 801; TBKKS: 1540)[159]

1047. *tip* (تیپ) “y. s. ʿaynı cinsten olan şeyʾleriñ evṣāf-i esāsiyyesini cemʿ eden ideal numūne, model. Ḫuṭūṭ-i mümeyyizeniñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi: İngiliz tipi. Bambaşḳa bir ḥalde bulunan yüz veyā şaḫıṣ: Bu adam başlı başına bir tiptir.” (1924: 246)

< *Fr. type (< Yun.)* (TS: 2357; TETTL VIII: 218; MBTS: 1258; TAS: 801; TBKKS: 1541)

1048. *tirbuşon* (تیربۇشون) “y. s. Şişeleriñ manṭarlarını çıḳarmağa maḫṣūṣ bir nevʿ maʿdenī vida.” (1924: 246)

< *Fr. tire-bouchon* (TS: 2358; TETTL VIII: 219; MBTS: 1258; TAS: 802; TBKKS: 1543)

1049. *tirbuton* (تیربۇتون) “y. s. Eldiven ve potinleri kopçalamağa maḫṣūṣ çengel.” (1924: 246)

< *Fr. tire-bouton* (RBDK: 1338; MBTS: 1258)

1050. *tiren* (تیرن) “s. fr. Demir yol arabaları ḳaṭarı, ḳaṭar.” (1912: 341) / “y. s. ʿaynı bir loḳomotif ṭarafından çekilen demir yol arabalarınıñ heyʾet-i mecmūʾası, ḳatar.” (1924: 217)

< *Fr. train* (KamTü: 1147; TS: 2381; MBTS: 1267; TAS: 809; TBKKS: 1569)[160]

1051. *tiribün* (تریبۇن) “y. s. Söz söylenen yüksek maḥall. İctimāʿ maḥallerinde mümtāz ẕevāt için ayrılan yüksek yer.” (1924: 217)

< *Fr. tribune (< Lat.)* (TS: 2382; MBTS: 1267; TAS: 810; TBKKS: 1571)

1052. *tiriḳo* (تریقو) “y. s. Göz göz örülmüş ḳumaş. Örgülü uzun çubuḳları bulunan bir nevʿ çūḫa. ṣ. Bu çūḫadan yapılmış: Triḳo panṭalon.” (1924: 217)

< *Fr. tricot* (TS: 2382; MBTS: 1267; TAS: 810; TBKKS: 1572)

[159] Lehce-i Osmani’de Latince olarak kayıtlıdır: *Lât*. Kara humma. (LOsm: 380)
[160] M. Stachowski, kelimenin İngilizce de olabileceğini belirtmiştir: < *Fr. ~ İng. train* (KEWTS: 331).

1053. *tirimestiri* (تِرِمَسْتِرِی) “y. s. Üç aylıḳ müddet. Üç ay için verilen para. Üç aylıḳ iş.” (1924: 218)

< *Fr. trimestre* (BFTS: 1422; RBDK: 1367)

1054. *tirişin* (تِرِشِين) “y. s. Domuzuñ ʿaḍalātında bulunan bir ḳurt ki baʿżen insānlara geçerek trişinoz denilen bir ḫastalıḳ tevlīd eder.” (1924: 217)

< *Fr. trichine (< Lat.)* (TS: 2382; MBTS: 1267; TAS: 810)

1055. *tiriyomvira* (تِرِيومْوِيرا) “y. s. Bütün nüfūẕ ve iḳtidārı ele geçirmek için üç ḳuvvetli vaṭandāşıñ birleşmesi.” (1924: 218)

< *Fr. triumvirat* (BFTS: 1424; TBKKS: 1573)

1056. *toleran* (تولەران) “y. ṣ. Münāsebāt-ı ḥayātiyyede bi’l-ḫāṣṣa dīn işlerinde müsāmiḥ, mütesāhil.” (1924: 244)

< *Fr. tolérant* (BFTS: 1394; CNRTL)[161]

1057. *tolerans* (تولەرانس) “y. s. Müsāmaḥa, tesāhil. Her kesi kendi dīninde serbest bıraḳma.” (1924: 244)

< *Fr. tolérance* (TS: 2363; MBTS: 1261; TAS: 804; TBKKS: 1547)

1058. *ṭombaḳ* (طومباق) “s. Tunç veyā baḳır ile ḳarışıḳ altın; böyle bir ḫalīṭadan yapılmış.” (1912: 725) / “s. Tunç veyā baḳır ile ḳarışıḳ altın. ṣ. Böyle bir ḫalīṭadan yapılmış: Ṭombaḳ leğen ibrik.” (1924: 467)

< *Fr. tombac* (TS: 2363; MBTS: 1261; TAS: 804; TBKKS: 1548)[162]

1059. *ton* (تون) “y. s. Ṣıcaḳ ve muʿtedil deñizlerde ṭutulan bir balıḳ ki baʿżen 5 metre uzunlığında 900 kilo ağırlığında olur. Eti iyidir, tāze ve ṭuzlu yenir, sardalya gibi zeytin yağında ṣaḳlanır.” (1924: 244)

< *Fr. thon* (BFTS: 1387; RBDK: 1333; MBTS: 1261; TAS: 804)

1060. *ṭon* I (طون) “y. s. Biñ kilo ġram ṣıḳletinde ölçü vāḥid-i ḳıyāsīsi.” (1924: 467)[163]

< *Fr. tonne (< Lat.)* (TS: 2364; MBTS: 1261; TAS: 804; TBKKS: 1549)

[161] Bağlantı Adresi: https://www.cnrtl.fr/definition/tol%C3%A9rante Erişim Tarihi: 12.03.2023 15.07

[162] Lehce-i Osmani’de Hintçe olarak kayıtlıdır: *Hind*. Altın karışık ve altın kaplama bakır ve tunç. (LOsm: 382)

[163] B. Toven, bu kelimeyi 1924’te *ṭon* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.3. *ṭon* II.

1061. *ṭon* II (طون) “y. s. Veyā herhangi bir āletten çıḳan ṣadānıñ alçalıp yükselmesi, ṣavt, laḥn. Ṭarz-ı ḥareket, tekellüm ve ifāde.” (1924: 467)[164]

< *Fr. ton (< Lat. < Yun.)* (TS: 2364; TETTL VIII: 237; MBTS: 1261; TAS: 804; TBKKS: 1549)

1062. *ṭopaç* (طوپاچ) - *ṭopaz* (طوپاز) “s. Bir nevʿ ṣarı yāḳut, zeberced.” (1912: 712)[165] / *ṭopaz* (طوپاز) “y. s. Bir nevʿ şeffāf ṣarı zümrüd, zeberced.” (1924: 459)[166]

< *Fr. topaze (< Yun.)* (KamTü: 1143; TS: 2367; MBTS: 1262; TAS: 805; TBKKS: 1551)

1063. *ṭorpil* (طورپیل) “s. Ḥarp sefāʾinini parçalamaḳ için taḥtü’l-baḥir elektrikle atılan büyük mermi.” (1912: 716) / “y. s. Deñiz içinde infilāḳ eden ālet-i ḥarbiyye.” (1924: 461)

< *Fr. torpille (< Lat.)* (LOsm: 384; KamTü: 1145; TS: 2374; TETTL VIII: 251; MBTS: 1264; TAS: 805; TBKKS: 1554)

1064. *ṭorpiyör* (طورپیور) “y. s. Ṭorpil dökmeğe, ḳoymağa ve atmağa maḫṣūṣ küçük vapur ki süʿati ziyāde olur.” (1924: 461)

< *Fr. torpilleur* (BFTS: 1399; RBDK: 1344)

1065. *tuālet* (توالَت) “s. Temizliğe ve baş düzeltmeğe maḫṣūṣ ālet ile mücehhez şeyʾ; baş düzeltme ve giyinme ḥareketi.” (1912: 377) / *tuvalet* (تووالَت) “y. s. Temizlenmeğe ve baş düzeltmeğe maḫṣūṣ ṭaḳımları ḥāvī cihāz-i beyt, maṣa. Baş düzeltmek ve giyinmek ḥareketi.” (1924: 245)

< *Fr. toilette* (KamTü: 1153; TS: 2394; TETTL VIII: 286; MBTS: 1273; TAS: 814; TBKKS: 1584)

1066. *turne* (تورنه) “y. s. sp. Muḫtelif memleketlere vuḳūʿ bulan spor seyāḥatleriniñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi.” (1924: 242)

< *Fr. tournée* (TS: 2388; MBTS: 1270; TAS: 813; TBKKS: 1581)

---

[164] B. Toven, bu kelimeyi 1924’te *ṭon* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.3. *ṭon* I.

[165] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Çocuḳlarıñ iple veyā ḳırbaçla döndürdükleri maḫrūṭ şeklindeki oyuncaḳ; ḳayıḳ küreğiniñ ṭoparlaḳ yeri; ḳışa ve bodur (adam); bir nevʿ ṣarı yāḳut, zeberced.” (1912: 712) *topaç* kelimesi Türkçe olduğu için tanımdan bu anlamlar çıkarılmıştır. (*topaç* için bkz. TETTL VIII: 241)

[166] B. Toven YTL’de *topaç* ile *topaz* kelimelerini birbirinden ayırmış ve *topaz*’ın yabancı bir kelime olduğunu belirtmiştir. (1924: 459)

1067. *turnike* (تورنیکه) “y. s. Yalñız piyādeleriñ veyā bir defʿada tek bir kişiniñ geçmesi için yollarıñ üstüne veyā medḫallere ḳonan ʿamūdī bir miḥver üzerinde müteḥarrik ḫaç şeklinde ufḳī bir māniʿ: Tüneliñ turnikesi.” (1924: 242)

< *Fr. tourniquet* (TS: 2388; MBTS: 1270; TAS: 813; TBKKS: 1582)

1068. *turnsol* (تورنسول) “y. s. Çiçekleri, ay çiçeği gibi dāʾimā güneşe dönen nebātāta verilen isim. Boyayıcı bir madde.” (1924: 242)

< *Fr. tournesol* (TS: 2388; MBTS: 1270; TAS: 813; TBKKS: 1582)

1069. *turnva* (تورنوا) “y. s. sp. Mağlup olanıñ sahadan çekilmesi ṣūretiyle yapılan müsābaḳalarıñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi.” (1924: 241)

< *Fr. tournoi* (TS: 2388; MBTS: 1270; TAS: 813; TBKKS: 1582)

1070. *tüberküloz* (تۈبَرکولوز) “y. s. Bi’l-ḫāṣṣa aḳ ciğerlere hücūm eden bir basiliñ vucūda getirdiği ḫasṭalıḳ.” (1924: 240)

< *Fr. tuberculose (< Lat.)* (TS: 2396; TETTL VIII: 290; MBTS: 1274; TAS: 814; TBKKS: 1587; KEWTS: 333)

1071. *tül* (تول) “s. Pek ince ve seyrek bez, tülbent.” (1912: 382) / (تۈل) “y. s. Veyā ─ ġrek. İnce pamuḳ veyā ipek ipliğiyle doḳunmuş pek ince ve seyrek bez veyā ḳumaş.” (1924: 244)

< *Fr. tulle “Fransa’nın Tulle şehri”* (KamTü: 1155; TS: 2398; MBTS: 1275; TAS: 814; TBKKS: 1587)

1072. *türbin* (تۈربین) “y. s. Bir ḳaṣa veyā boru içine ḳapanan ṣu çarḫı veyā motor ki içine giren cereyān (ṣu, istim veyā hava) müteʿaddid ḳova veya ḳanatlara çarparaḳ doğrudan doğruya veyā ʿaksü’l-ʿamel ile onları taḥrīk eder. Bir türbin ile işleyen vapur.” (1924: 241)

< *Fr. turbine* (TS: 2400; MBTS: 1275; TAS: 814; TBKKS: 1590)

1073. *uvertür* (اۈوەرتۈر) “y. s. Büyük bir mūsiḳī parçasınıñ başında bulunan ḳısım, muḳaddime, açma.” (1924: 117)

< *Fr. ouverture* (TS: 2424; MBTS: 1288; TAS: 818; TBKKS: 1595)

1074. *ültimatom* (اولتیماتوم) “y. s. Bir devletiñ diğerine ettiği ṣoñ ve ḳaṭʿī teklīf ki ʿadem-i ḳabūlü ḥālinde ḥārp ẓuhūr eder. Bozulmaz şarṭlar, soñ söz, belāġ-ı aḫīr.” (1924: 113)

< *Fr. ultimatum (< Lat.)* (TS: 2445; MBTS: 1295; TAS: 819; TBKKS: 1597)

1075. *ümanite* (اؤمانيته) “y. s. Tedrīsāt-i tāliyyeniñ bir ḳısmı.” (1924: 115)

< *Fr. humanité* (BFTS: 714; RBDK: 650)

1076. *üranyom* (اؤرانيوم) “y. s. Ürandan istiḥṣāl edilen maʿdenī bir cism-i baṣīṭ.” (1924: 101)

< *Fr. uranium (< Yun.)* (TS: 2419; MBTS: 1286; TAS: 817; TBKKS: 1594)

1077. *üremi* (اؤرەمی) “y. s. Üre denilen cevher-i bevl ile ḳanın zehirlenmesi.” (1924: 104)

< *Fr. urémie* (TS: 2448; MBTS: 1297; TAS: 820)

1078. *vaḳom* (واقوم) “y. s. Havası alınmış maḥall veyā ḳap, ḫalāʾ. Ḳondanserde istimiñ tekāṣüfüyle ḥāṣıl olan boşluḳ.” (1924: 767)

< *Fr. vacuum* (TS: 2467; TAS: 823; TBKKS: 1607)

1079. *valiz* (والير)[167] “y. s. Elde ṭaşınan meşinden küçük çanta, bavul.” (1924: 767)

< *Fr. valise (< İt. < Lat.)* (TS: 2467; MBTS: 1307; TAS: 823; TBKKS: 1607)

1080. *vals* (والس) “y. s. İki kişiniñ kendi üzerlerinde dönerek oynadıḳları dans; bu dansı oynamaḳ için çalınan hava.” (1924: 767)

< *Fr. valse (< Alm.)* (TS: 2467; MBTS: 1307; TAS: 824; TBKKS: 1608)

1081. *vampir* (وامپير) “y. s. Bāṭıl bir iʿtiḳāda göre insānlarıñ ḳanını emmek için gece mezārdan çıḳan ölü.” (1924: 767)

< *Fr. vampire (< Rus. opir < Tü. obur)* (KamTü: 1184; TS: 2467; MBTS: 1307; TAS: 824; TBKKS: 1609)

1082. *vandalizme* (واندالیزمه)[168] “y. s. İyi şeyʾleri yıḳmaḳ, taḫrip etmek isteyen ḥālet-i ẕihniyye.” (1924: 767)

< *Fr. vandalisme* (BFTS: 1447; MBTS: 1307)

1083. *vantilatör* (وانتیلاتور) “y. s. Bir yeri havalandırmaḳ için ḳullanılan ālet.” (1924: 767)

< *Fr. ventilateur (< İng. < Lat.)* (TS: 2468; TETTL VIII: 398; MBTS: 1307; TAS: 824; TBKKS: 1609)

1084. *vantiriloḳ* (وانتِریلوق) “y. s. Ses ḳarnından geliyormuş gibi söz söyleyen.” (1924: 767)

---

[167] Kelime sözlükte bu şekilde *valir* (والير) olarak kayıtlıdır. Anlamına da bakarak kelimede bir basım hatası olduğunu düşünüp bu kelimeyi *valiz* olarak okuduk.

[168] Kelime *vandalirme* (واندالیرمه) şeklinde yazılmış olup anlam bakımından *vandalizm* maddesine bizi götürmektedir. Baskı hatası olduğu görüşündeyiz.

< *Fr. ventrilogue (< Lat.)* (TS: 2468; MBTS: 1307; TAS: 824; TBKKS: 1610)

1085. *vantuz* (وانتوز) "y. s. Deri üstüne yapıştırılan ḥicāmet ḳabı, şişesi." (1924: 767)

< *Fr. ventouse (< Lat.)* (TS: 2468; TETTL VIII: 398; MBTS: 1307; TAS: 824; TBKKS: 1610)

1086. *vapor* (واپور) "s. Deñiz üstünde buḫārla işleyen gemi." (1912: 1131) / "y. s. Ṣu üstünde buḫārla işleyen gemi. Buḫār." (1924: 764)

< *Fr. vapeur (< Lat. vapor "buhar"; bateau à vepeur'den kısaltma)* (KamTü: 1184; TS: 2468; MBTS: 1307; TAS: 825; TBKKS: 1610; KEWTS: 343)[169]

1087. *vatman* (واتمان) "y. s. Bir elektrikli otomobil, tramvay veyā lokomotifi sevḳ ve idāre eden makinist." (1924: 764)

< *Fr. vatman (< İng.)* (TS: 2474; TETTL VIII: 410; MBTS: 1310; TAS: 826; TBKKS: 1613)

1088. *vazelin* (وازەلين) "y. s. Ḫam petrolden çıḳarılan bir nevʿ maʿdenī yağ." (1924: 766)

< *Fr. vaseline (< İng.)* (TS: 2474; MBTS: 1310; TAS: 826; TBKKS: 1613)[170]

1089. *velodrom* (وەلودروم) "y. s. sp. Ḳapalı spor sāḥası." (1924: 776)

< *Fr. vélodrom* (BFTS: 1452; RBDK: 1398)

1090. *velosiped* (وەلوسيپێد) "y. s. Bir yerden diğer bir yere gitmek için ayaḳla taḥrīk edilen tekerlekli bir ālet." (1924: 776)

< *Fr. vélocipéde* (TS: 2478; TETTL VIII: 418; MBTS: 1314; TAS: 828; TBKKS: 1615)

1091. *velur* (وەلۏر) "y. s. Ḳaṭīfe. — şiffon: Yumuşaḳ ḳaṭīfe. — dölen: Yüñlü ḳaṭīfe." (1924: 776)

< *Fr. veluors (< Lat.)* (TS: 2478; MBTS: 1314; TAS: 828)

1092. *verni* (وەرنی) "y. s. Hava ve ruṭūbetiñ teʾsīrinden muḥafaẓa etmek veyā parlatmaḳ için baʿż şeyʾlere sürülen cilā." (1924: 776)

< *Fr. vernis* (BFTS: 1458; RBDK: 1404)

[169] MBTS'de şu bilgi kayıtlıdır: XIX. yüzyılda gazete aracılığıyla Türkçeye girmiştir. (MBTS: 1307)
[170] MBTS'de şu bilgi kayıtlıdır: Marka adından. (MBTS: 1310)

1093. *verniye* (وەرنیيە) “y. s. Büyük bir ṣıḥḥatle ölçmeğe yarayan hendese āleti.” (1924: 776)

< *Fr. vernier (< Pierre Vernier)* (TS: 2482; MBTS: 1316; TAS: 829)

1094. *verst* (وەرسْت) “y. s. 1067 metre ṭūlunda bir Rus ölçüsü.” (1924: 776)

< *Fr. verste* (BFTS: 1460; TBKKS: 1616)

1095. *vertij* (وەرتيژ) “y. s. Baş dönmesi, muvāzeneyi ġāʾib etmek ḥissi.” (1924: 776)

< *Fr. vertige* (BFTS: 1461; RBDK: 1406)

1096. *vestibül* (وەسْتيبۈل) “y. s. Bir bināya girmek için medḥal teşkīl eden ve diğer odalara geçmeğe yarayan maḥall, dehliz.” (1924: 776)

< *Fr. vestibule* (BFTS: 1462; TBKKS: 1616)

1097. *vestiyer* (وەسْتييَرّ) “y. s. Baʿż binālarda muḥāfaẓa için palto, baston, şapḳa vesāʾire bıraḳılan maḥall.” (1924: 776)

< *Fr. vestiaire (< Lat.)* (TS: 2482; TETTL VIII: 427; MBTS: 1317; TAS: 829; TBKKS: 1616)

1098. *veto* (وەتو) “y. s. Muḫālefet, redd, bir ḥükümdār veyā reʾīsiñ bir ḳarārı bozmaḳ ḥaḳḳı.” (1924: 776)

< *Fr. veto (< Lat. veto “karşı koyuyorum”)* (TS: 2483; MBTS: 1317; TAS: 829; TBKKS: 1617)

1099. *viḳont* (ويقونت) “y. s. Ḳontuñ dūnunda bir aṣālet ʿunvānı. ⁕ viḳontes: Viḳontuñ ḳarısı.” (1924: 778)

< *Fr. vicomte (< Lat.)* (TS: 2486; MBTS: 1319; TAS: 830; TBKKS: 1618)

1100. *virtüoz* (ويرتۈاوز) “y. s. Mūsīḳīye büyük bir istiʿdād ve ḳābiliyyeti olan.” (1924: 777)

< *Fr. virtuose (< İt.)* (TS: 2486; MBTS: 1319; TAS: 831; TBKKS: 1620)

1101. *vis ḳonsül* (ويس قونسۈل) “y. s. Ḳonsolosa yardım eden veyā ḳonsolos vekīli.” (1924: 778)

< *Fr. vice-consul* (TS: 2487; TAS: 831)

1102. *vitamin* (ويتامين) “y. s. Kimyevī bir ṣūrette henüz taʿrīf edilmemiş olan baʿż mevādd ki aġdiye ile bedene dāḫil olunca onlarıñ temṣīlini teshīl eder.” (1924: 777)

< *Fr. vitamine (< İng. < Lat. vita "hayat")* (TS: 2487; MBTS: 1319; TAS: 832; TBKKS: 1622)

1103. *vitrin* (ويترين) "y. s. Dükkānlarıñ öñünde bulunan cāmekān. Cāmlı dolap." (1924: 777)

< *Fr. vitrine (< Lat.)* (TS: 2488; TETTL VIII: 436; MBTS: 1319; TAS: 832; TBKKS: 1624)

1104. *viyolonsel* (ويولونسلْ) "y. s. Kemān gibi dört telli faḳaṭ ondan çoḳ daha büyük bir çalġı. Bu çalġıyı çalan." (1924: 778)

< *Fr. violoncelle (< İt.)* (TS: 2488; TETTL VIII: 436; MBTS: 1320; TAS: 832; TBKKS: 1625)

1105. *viza* (ويزه) "s. Teẕkere vesāʾireyi bir ṭarafa göstererek işāret ettirmek." (1912: 1148) / (ويزا) "y. s. [Tedḳīḳ edildi, doğru olduğu añlaşıldı] maʿnāsını ifāde eden resmī bir ḳayd: Pasaportlarıñ vizası." (1924: 778)

< *Fr. visa (< Lat.)* (KamTü: 1196; TS: 2488; MBTS: 1320; TAS: 832; TBKKS: 1625)

1106. *vizavi* (ويزاوى) "y. s. Baloda, maṣada biriniñ ḳarşısında bulunan. İki kişilik küçük ḳanape." (1924: 778)

< *Fr. vis-à-vis* (BFTS: 1472; RBDK: 1416)

1107. *vodvil* (ووڈويل) "y. s. Beyitlerle ḳarışıḳ küçük tiyatro piyesi." (1924: 776)

< *Fr. vaudeville* (TS: 2489; MBTS: 1320; TAS: 833; TBKKS: 1627)

1108. *volt* (وولث) "y. s. Elektrik ḳuvve-i muḥarrikesi vāḥid-i ḳıyāsīsi ki bir om muḳāvemetine ḳarşı bir anperlik cereyānı naḳl eder. (Om: Taḫmīnen biñ ḳadem ṭūlunda poṣuñ onda biri ṣiḫanında bir baḳır teliñ muḳāvemetine muʿādil elektrik muḳāvemeti vāḥid-i ḳıyāsīsi)." (1924: 776)

< *Fr. volt "İtalyan fizikçisi G. A. Volta'nın adı"* (TS: 2489; MBTS: 1320; TAS: 833; TBKKS: 1628)

1109. *voltametre* (وولتامَتره) "y. s. Bir elektrik cereyānını ölçmeğe veyā ṣuyu taḥlīl etmeğe maḫṣūṣ ālet." (1924: 776)

< *Fr. voltamètre* (TS: 2490; MBTS: 1320; TAS: 833)

1110. *ziḳzaḳ* (زیقزاق) “y. ṣ. Girintili ve çıḳıntılı zāviyeleri olan (ḫaṭṭ), ḫaṭṭ-ı münkesir. ⁕ ziḳzāḳvārī: Eğri, büğrü, girintili çıḳıntılı.” (1924: 371)

< *Fr. zigzag* (TS: 2659; MBTS: 1389; TAS: 844; TBKKS: 1638)

2.3.4. İngilizce

1. *ararot* (آراروت) “s. Bir nevʿ nişasta.” (1912: 37) / “s. Küçük çocuḳlara yedirilen ve bir kökten çıḳarılan bir nevʿ nişasta.” (1924: 23)

< *İng. arrowroot* (KamTü: 58; TS: 145; TETTL I: 192; MBTS: 64; TBKKS: 107)

2. *bar* (بار) “in. s. Otel vesāʾire gibi ʿumūmī maḥallerde bulunan ve üzerinde içki ṣatılan destgāh. Böyle bir destgāhı olan maḥall; geç vaḳitlere ḳadar içilip dans edilen yer.” (1924: 136)

< *İng. bar* (TS: 252; TETTL I: 278; MBTS: 113; TAS: 189; TBKKS: 161)

3. *birekfast* (پرەڤفاشت) “in. s. Ḳahve altı.” (1924: 152)

< *İng. breakfast* (OETD: 62; İTS: 443)

4. *bıric* (پرچ) “in. s. Bir nevʿ kağıt oyunu.” (1924: 152)

< *İng. bridge* (TS: 400; TETTL I: 385; MBTS: 167; TBKKS: 209)

5. *bıreyz* (پرەیز) “in. s. Sac veyā ağaç delmek için ḳullanılan ālet, ḳırıḳ.” (1924: 152)

< *İng. brace* (RedS: 110; OETD: 61)

6. *boy* (بوی) “y. s. İngiliz müstemlekātında yerli ḫizmetçi. Oğlan.” (1924: 170)

< *İng. boy* (OETD: 61; İTS: 428)

7. *boysıḳavt* (بویسقاوت) “in. s. Genç izcilerden müteşekkil cemʿiyyetiñ aʿżāsından olan.” (1924: 171)

< *İng. boy scout* (OETD: 61; İTS: 429)

8. *cazband* (جازباند) “y. s. Davul, tronpet, zil gibi şeyʾler ʿilāvesiyle teşkīl edilen bir nevʿ Amerikа orkestrası.” (1924: 250)

< *İng. jazz-band* (TS: 446; TETTL I: 421; MBTS: 185; TAS: 215; TBKKS: 231)

9. *cin* (جین) “in. s. Buğday, arpa ve yulaftan çekilen bir nevʿ İngiliz rakısı.” (1924: 264)

< *İng. gin* (TS: 467; TETTL I: 448; MBTS: 200; TAS: 221; TBKKS: 239)[171]

[171] Lehce-i Osmani’de Almanca olarak kayıtlıdır: *Al.* Ardıç rakısı. (LOsm: 80)

10. *cokey* (جوكەى) “y. s. Ḳoşu ḥayvānarına binerek onları ḳoşturan.” (1924: 261)

< *İng. jockey* (TS: 1246; TETTL I: 452; MBTS: 594; TAS: 399; TBKKS: 242)

11. *çek* (چك) “s. Ödenmesi lāzım gelen banḳa senedi, ḥavālesi, poliçe.” (1912: 428) / “y. s. Biriniñ bir yerdeki alacağına maḥsūben oradan kendi veyā bir başḳası nāmına para almağa yarayan bir nevʿ senet. Bir kimseniñ, nezdinde kendi parası maḥfūẓ bulunan bir bankere verdiği teʾdiye emri, poliçe.” (1924: 272)

< *İng. check* (KamTü: 186; TS: 509; TETTL I: 487; MBTS: 218; TAS: 226; TBKKS: 249)

12. *dırednot* (درەدْنوت) “in. s. Hiç ḳorḳusu olmayan; çoḳ ḳuvvetli teslīḥ edilmiş pek büyük ḥarp gemisi, yılmaz. İlk drednot 1906 tārīḫinde bitmiştir.” (1924: 324)

< *İng. dreadnought* (TS: 720; TETTL I: 656; MBTS: 306; TBKKS: 308)[172]

13. *doḳ* (دوق) “s. Yelken beziniñ cins-i aʿlāsı.” (1912: 522) / “s. Yelken beziniñ cins-i aʿlāsı. Döşemelik ḳalın ḳumaş.” (1924: 335)

< *İng. duck* (TETTL I: 637; MBTS: 295)

14. *fayrab* (فايراب) “s. Vapurlarda ateşi çoğaltmaḳ için ateşçilere verilen ḳumanda.” (1912: 773) / (1924: 500)

< *İng. fire up* (KamTü: 310; TS: 855; TETTL II: 38; MBTS: 372; TAS: 286; TBKKS: 379)

15. *fayvoḳloḳ* (فايۋوقلوق) “in. s. Öğleden ṣoñra sāʿat beşte içilen çay veyā yenen ḫafīf yemek.” (1924: 500)

< *İng. five o’clock* (TYKS: 67; İTS: 2397)

16. *filenc* (فيلەنج) “y. s. İki boruyu yekdiğerine rabṭ eden çenber.” (1924: 518)

< *İng. flange* (RedS: 367; İTS: 1317)

17. *filoş* II (فلوش) “y. s. Poker oyununda kağıt düzeni.” (1924: 513)[173]

< *İng. flush* (TS: 884; MBTS: 390; TAS: 300)

18. *fireym* (فِرەيم) “y. s. Makinaları bağladıḳları dökme demirden metīn çerçeve.” (1924: 508)

---

[172] A. Tietze şunları kaydetmiştir: **dretnot/diretnot/diretnavt** ‘büyük harb gemisi’ < İng. *dreadnought* a.m. [*dread* ‘kork’ ve *nought* ‘hiçbir şey’, yani ‘hiçbir şeyden korkma’]. (TETTL I: 656)

[173] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *filoş* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.3. *filoş* I.

< *İng. frame* (RedS: 386; OETD: 210)

19. *firibord* (فريبورد) "y. s. Geminiñ ṣu saṭḥından yuḳarı olan ḳısmı." (1924: 508)

< *İng. free board* (RedS: 387; İTS: 1392; MBTS: 393)

20. *fob* (فوب) "y. s. Malıñ vapurda teslīm edileceğini bildiren fıri on bord kelimeleriniñ ilk ḥarflerinden mürekkep İngilizce bir kelime: Fob Hamburġ. b.: sif." (1924: 514)

< *İng. Free On Board "gemi bordasında teslim"* (MBTS: 390; TAS: 300)

21. *formen* (فورمەن) "y. s. Bir fabriḳanıñ iş başısı." (1924: 515)

< *İng. foreman* (TS: 887; TAS: 303)

22. *ġalon* II (غالون) "y. s. Dört buçuḳ litrelik bir İngiliz ölçüsü." (1924: 490)[174]

< *İng. gallon* (TS: 900; MBTS: 398; TAS: 312; TBKKS: 448)

23. *ġanboṭ* (غانبوط) "s. Olduḳça ağır ṭoplarla mücehhez az ṣu çeken küçük kıtʿada bir sefīne-i ḥarbiye." (1912: 760) / "y. s. Olduḳça ağır ṭoplarla mücehhez az ṣu çeken küçük kıtʿada bir sefīne-i ḥarbiye." (1924: 491)

< *İng. gun-boat* (TS: 901; TETTL II: 98; MBTS: 399; 399; TAS: 313; TBKKS: 449; KEWTS: 153)

24. *ġardenparti* (غاردەنپارتی) "in. s. Bir bağçede veyā parḳta tertip edilen kibārāne ḫuṣūṣī eğlence." (1924: 489)

< *İng. garden-party* (TS: 903; TETTL II: 101; MBTS: 400; TAS: 314)

25. *ġoddam* (غوددام) "in. s. İngilizce küfür. Fransa'da İngilizlere verilen laḳap." (1924: 496)

< *İng. goddamn* (RedS: 417; İTS: 1501)

26. *hokey* (هوكەی) "y. s. sp. Stik denilen ṣopalarla ve ufaḳ sert bir ṭopla on birer kişilik iki ṭaḳım arasında oynanan ṭop oyunu." (1924: 786)

< *İng. hockey* (TS: 1107; MBTS: 512; TAS: 357; TBKKS: 515)

27. *isterlin* (استرلين) "in. s. Taḫmīnen yüz yirmi ġuruş altın para ḳıymetinde olan İngiliz lirası." (1924: 35)

< *İng. sterlin, sterling* (TS: 2161; MBTS: 1129; TAS: 737; TBKKS: 1446)

[174] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *ġalon* I ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.3. *ġalon* I.

28. *istim* (استيم) - *islim* (اسليم) “s. Makinaları taḥrīk eden ṣu buḫārı.” (1912: 64, 69) / *istim* (إستيم) - *islim* (إسليم) “y. s. Makinaları taḥrīk eden ṣu buḫārı.” (1924: 40, 43)

< *İng. steam* (LOsm: 195; KamTü: 500; TS: 1217; TETTL II: 421; MBTS: 579; TBKKS: 571)

29. *istimboṭ* (استيمبوط) “s. Küçük vapur.” (1912: 65) / (إستيمبوت) “in. s. Küçük vapur.” (1924: 40)

< *İng. steamboat* (KamTü: 500; TS: 1217; TETTL II: 421; MBTS: 579; TBKKS: 571)

30. *ḳampavnd* (قامپاوئد) “in. s. k. ─ makine: İki daha ziyāde silindiri ḥāvī makine ki istim evvelā küçüğe ṣoñra ṣırayla büyüklerine geçerek icrā-yı fiʿl eder.” (1924: 533)

< *İng. compound* (RedS: 194; OETD: 103)

31. *ḳargȯbot* (قارغوبوت) “y. s. Veyā sādece ḳargȯ. Bi’l-ḫāṣṣa emtiʿa-i ticāriyye naḳline taḫṣīṣ edilmiş gemi, vapur.” (1924: 526)

< *İng. cargo-boat* (OETD: 77)

32. *ḳılavn* (قلاؤن) “in. s. At canbazları arasındaki ṣoytarı, pusatçı.” (1924: 550)

< *İng. clown* (OETD: 95; İTS: 666; TBKKS: 702)

33. *kik* (كك) “s. Uzun ve dar ṣandal.” (1912: 935) / “ita. s. Uzun ve dar ṣandal.” (1924: 619)

< *İng. gig, kick* (TS: 1439; TETTL IV: 309; MBTS: 679; TAS: 436; TBKKS: 687)

34. *ḳoḳ* (قوق) “s. Ġazı çıḳmış maʿden kömürü.” (1912: 860) / “s. Ġazı alınmış maʿden kömürü ki dumanı pek azdır.” (1924: 563)

< *İng. coke* (LOsm: 242; KamTü: 610; TS: 1457; MBTS: 686; TAS: 443; TBKKS: 709)

35. *lateznis* (لاتەزنيس) “in. s. Veyā sādece tenis. Ḥuṣūṣī ṣūrette ḥażırlanmış bir maḥallde oynanan bir nevʿ ṭop oyunu.” (1924: 623) - *tenis* (تەنيس) “in. s. b.: Lan tenis.” (1924: 246)

< *İng. lawn-tennis* (RedS: 557; OETD: 306; İTS: 1993)

36. *leydi* (لەيدى) “in. s. Terbiyesi ve mevḳiʿ-i ictimāʿiyyesi iyi olan ḳadın. Zevce, refīḳa. Ṣāḥibetü’l-beyt. İngiltere’de lord ve baron ḳarısı.” (1924: 631)

< *İng. lady* (TS: 1584; TBKKS: 867)

37. *loḳ avt* (لوق آوت) "in. s. ʿamelesini çalışmağa sevḳ için onlara ġrev yaparaḳ dārü'ṣ-ṣınāʿalarını ḳapayan patronlarıñ ittifāḳı." (1924: 630)

< *İng. lock-out "kilitleyip dışarıda bırakma"* (TS: 1592; TETTL IV: 549; MBTS: 746; TBKKS: 888)

38. *maḳfarlan* (ماقفارلان) "y. s. Ḳolsuz uzun manto ki ḳollar yanlarda açılan yarıḳlardan dışarı çıkar ve boğazdan bele kadar inen bir pelerin ile örtülür." (1924: 636)

< *İng. macferlane* (TETTL V: 122; MBTS: 763)[175]

39. *mes* (مَس) "y. s. Żābıṭān veyā küçük żābıṭānıñ birlikte yemek yedikleri ṣalon. Böylece ṭoplanan żābıṭān ġrubu." (1924: 676)

< *İng. mess* (RedS: 616; OETD: 339; BFTS: 893)

40. *mis* (میس) "in. s. İngiltere'de henüz evlenmemiş ḳızlara verilen isim." (1924: 738)

< *İng. miss* (TS: 1689; MBTS: 828; TBKKS: 1011)

41. *misiz* (میسِز) "in. s. Veyā mistres. İngiltere'de evli ḳadınlara verilen isim." (1924: 738)

< *İng. mistress* (TS: 1690; MBTS: 828; TBKKS: 1011)

42. *mitiṅġ* (میتینغ) "in. s. Siyāsī veyā ictimāʿī bir mesʾele münāsebetiyle ḫalḳıñ bir yere ṭoplanması, cemʿiyyet." (1924: 738)

< *İng. meeting* (TS: 1691; TETTL V: 237; MBTS: 829; TBKKS: 1015)

43. *penaltı* (پەنالتی) "y. s. sp. Futbolda ḳalʿeden on sekiz yarda mesāfe ile teḥdīd edilen maḥall dāḫilinde yapılan ḫaṭālara verilen vuruş cezāsı." (1924: 197)

< *İng. penalty* (TS: 1909; MBTS: 986; TAS: 637; TBKKS: 1196)

44. *pikpoket* (پیك پوەت) "in. s. Cepten aşıran, yan kesici." (1924: 200)

< *İng. pickpocket* (RedS: 728; OETD: 401; İTS: 2584)

45. *rum* (رۏم) "y. s. Taḳṭīr muʿāmelesi eṯnāsında şekerden çıḳan ve melas denilen ḳoyu ḳırmızı renginde ġayr-ı ḳābil-i tebellür şurupdan istiḥṣāl edilen sert bir içki." (1924: 360)

[175] Türkçe Sözlük'te şunlar kayıtlıdır: (*Mc Fairlane özel adından)* Omuzdan yarı bele kadar inen pelerini olan palto. (TS: 1611)

< *İng. rum* (TS: 1982; MBTS: 1030; TAS: 687; TBKKS: 1335)[176]

46. *sanduiç* (ساندوۋاچ) "in. s. Aralarına bir parça sucuḳ veyā ḫavyar ḳonan tereyağı sürülmüş ince iki dilim ekmekten ʿibāret azıḳ, yiyinti." (1924: 375)

< *İng. sandwich (< John Montagu Sandwich)* (TS: 2027; MBTS: 1059; TAS: 701; TBKKS: 1360)[177]

47. *sif* (سیف) "in. s. Malıñ ḳıymeti, siġorṭası ve navlı dāḫil olduğu ḥālde limanda teslīm edileceğini bildiren bir kelime." (1924: 403)

< *İng. sif* (TS: 2107; MBTS: 197; TAS: 720)[178]

48. *sin fayn* (سین فاین) "y. s. İrlanda'yı İngiltere'den ayıraraḳ müstaḳil bir cumhūriyyet yapmağa çalışan millī ḥareket. ⁎ sin fayner: Sin fayn ṭarafdārı olan." (1924: 404)

< *İng. sinn-féin* (TYKS: 203; MWD)[179]

49. *siyuperhiter* (سیوپرهیتر) "in. s. İstimi ḳurutaraḳ inbisāṭını artıran tertībāt." (1924: 405)

< *İng. superheater* (RedS: 979; OETD: 533; İTS: 3279)

50. *şaft* (شافت) "s. Geminiñ pervānesini taḥrīk eden miḥver; demir mil." (1912: 627) / (شافْت) "y. s. Bi'l-ḫāṣṣa miḥveri eṭrāfında dönen ve ḥareket naḳl eden uzun, üstüvānevī çubuḳ; geminiñ pervanesini taḥrīk eden demir mil." (1924: 407)

< *İng. shaft* (TS: 2195; TETTL VII: 538; MBTS: 1148; TAS: 746; TBKKS: 1463)

51. *şilin* (شیلین) "s. Taḳrīben altı ġuruş ḳıymetinde İngiliziñ bir gümüş sikkesi." (1912: 653) / "y. s. Altın para ile taḳrīben altı ġuruş ḳıymetinde İngilileriñ gümüş sikkesi: Bir sterliṅ yirmi şilindir." (1924: 423)

< *İng. shilling* (KamTü: 1047; TS: 2225; MBTS: 1172; TAS: 757; TBKKS: 1482)

52. *ṭayfon* (طَیفون) "y. s. Çin deñizlerinde vukūʿa gelen şiddetli ḳaṣırġa." (1924: 469)

< *İng. typhoon (< Çin. t'ai-fung)* (TS: 2291; MBTS: 1213; TAS: 777; TBKKS: 1508)

---

[176] Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. rhum*] Çavdardan ve şeker kamışıyla sâir bazı mevâddan taktîr ve istihsâl olunan sert bir müskir. (KamTü: 922)

[177] MBTS'de şu bilgi kayıtlıdır: Meşhur kumarbaz İngiliz lordu Montagu Sandwich'in adından. (MBTS: 1059)

[178] MBTS'de şu bilgi kayıtlıdır: İng. *cost* "fiyat", *insurance* "sigorta" ve *freight* "navlun" kelimelerinin baş harflerinden meydana gelen kısaltma. (MBTS: 197)

[179] Bağlantı Adresi: https://www.merriam-webster.com/dictionary/Sinn%20Feinism Erişim Tarihi: 11.03.2023 00.24

53. *tiket* (تیکَٹ) “in. s. Şimendifer, vapur vesāʾire bileti.” (1924: 247)

< *İng. ticket* (RedS: 1024; OETD: 554; İTS: 3379)

54. *tim* (تیم) “in. s. Bir oyunda bir ṭarafı teşkīl eden ve birlikte oynanan oyuncular ṭaḳımı.” (1924: 247)

< *İng. team* (TS: 2356; MBTS: 1258; TAS: 801; TBKKS: 1540)

55. *usḳur* (اوسقور) “s. Ḳıçında pervānesi bulunan vapur.” (1912: 177) / (اوَسقوَر) “y. s. (ingilizce vida, pervāne maʿnasına olan sḳrü kelimesinden) Vapuruñ ḳıçındaki pervāne.” (1924: 107)

< *İng. screw* (KamTü: 1167; TS: 2420; ETDES: 425; MBTS: 1286; TBKKS: 1595; KEWTS: 337)

56. *vat* (وات) “y. s. Ḳudret-i elektrikiyye vāḥid-i ḳıyāsīsi.” (1924: 764)

< *İng. watt (< İngiliz fizikçisi James Watt)* (TS: 2473; MBTS: 1310; TAS: 826; TBKKS: 1613)

57. *vinç* (وینچ) “s. Gemilerde ağır yük ḳaldırmağa maḫṣūṣ makine.” (1912: 1148) / “y. s. Gemilerde ağır yük ḳaldırmağa maḫṣūṣ buḫārlı makine.” (1924: 778)

< *İng. winch* (KamTü: 1196; TS: 2486; ETDES: 435; MBTS: 1319; TAS: 830; TBKKS: 1619; KEWTS: 345)

58. *viski* (ویسکی) “y. s. İngiltere’de iʿmāl edilen bir nevʿ içki.” (1924: 778)

< *İng. whisky* (TS: 2487; MBTS: 1319; TAS: 831; TBKKS: 1621)

59. *yat* (یات) “s. Bir nevʿ tenezzüh vapuru.” (1912: 1164) / *yaṭ* (یاط) “s. Veyā yat. Bir nevʿ tenezzüh vapuru ki yelkenli veyā buḫārlısı olur.” (1924: 793)

< *İng. yacht* (KamTü: 1214; TS: 2548; MBTS: 1341; TAS: 836; TBKKS: 1634)

60. *yen* (یەن) “y. s. İki şilinġ ve bir buçuḳ penes ḳıymetinde Japon parası, altın paramızla taḫmīnen on üç ġuruş.” (1924: 809)

< *İng. yen (< Jap.)* (TS: 2571; MBTS: 1350; TBKKS: 1635)

2.3.5. İspanyolca

1. *havana* (هاوانا) “y. s. Havana’nıñ ciġara veyā tütünü, Frenk ciġarasınıñ bir nevʿi.” (1924: 779)

< *İsp. Habana* (TETTL II: 276; BİTS: 296)

2. *ḳamarilla* (قاماريللا) "y. s. İspanya sarāyında nüfūẕlu bir ḥizb. tü.: Herhangi bir devletiñ umūrunu idāre eden dalḳavuḳ alayı." (1924: 533)

< *İsp. camarilla* (TS: 1287; BİTS: 95)

3. *ḳınaḳına* (قيناقينا) - *kina* (كينا) "s. Bir ağaç ḳabuğu ki ġāyet acı olup sulfato bundan yapılır." (1912: 880, 936) / *ḳınaḳına* (قيناقينا) "y. s. Peru'da bulunan ġāyet acı ḳabuḳlu küçük bir ağaç; bu ağacıñ ḳabuğu ki sülfato bundan yapılır. b.: kinin." (1924: 575)

< *İsp. quinaquina* (TS: 1410; TETTL IV: 269; MBTS: 667; TAS: 434; TBKKS: 686)[180]

4. *palavra* II (پالاۋره) "s. — cı: Yüksekten atıp ṭutan, uydurma şey ʾler söyleyen." (1924: 184)[181]

< *İsp. palabra "söz, lâf"* (TS: 1877; TETTL VI: 275; MBTS: 973; TBKKS: 1133)[182]

5. *papel* (پاپەل) "s. ʿavām lisānında bir liralıḳ kağıt para." (1924: 178)

< *İsp. papel* (TS: 1883; TETTL VI: 290; MBTS: 976; TAS: 624; TBKKS: 1154)

6. *peçeta* (پَچەتا) "y. s. İspanya'nıñ bir Fransız frangı ḳıymetinde gümüş parası." (1924: 186)

< *İsp. peseta* (MBTS: 991; TAS: 642)

7. *pilatina* (پِلاتينه) "s. Bir nevʿ ḳıymetli beyāż maʿden." (1912: 305)[183]

< *İsp. platina* (LOsm: 317; KamTü: 900; TETTL VI: 407)[184]

8. *şalupa* (شالوپه) "s. İki direkli gemi." (1912: 628) / (شالوپا) "y. s. İki direkli küçük gemi." (1924: 408)

< *İsp. scialuppa* (TETTL VII: 552)[185]

---

[180] Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. qinquina*] Amerika'dan gelir acı bir ağaç kabuğu ki, sıtmaya karşı te'sîr-i fevkalâdesi malûm olan kinin (sülfato) bundan çıkar ve kuvvet için dahi şarap vesaire ile birlikte istihzâr olunur. (KamTü: 590)

[181] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *palavra* I ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.6. *palavra* I.

[182] Türkçe Sözlük'te ve Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü'nde bu iki farklı kelime aynı maddede açıklanmıştır.

[183] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *pilatin* olarak kaydetmiştir: bk. 2.3.3. *pilatin*.

[184] TETTL VI'da **platina/platine** maddesine yer verilmiştir; burada ilk kelimenin İspanyolcadan ikinci kelimeninse Fransızcadan (platine < Fr. platiné 'platinlenmiş') alındığı kayıtlıdır. (TETTL VI: 407)

[185] Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. chaloupe*] A'sâr-ı sâlifede Osmanlılar tarafından kullanılan iki direkli sefâin-i sagîre-i hafîfe. (KamTü: 1029)

2.3.6. İtalyanca

1. *abloḳa* (آبلوقه) "s. Deñizden muḥāṣara." (1912: 7) / "ṣ. Deñizden muḥāṣara: Müttefikeyn Yunanistan'ı ─ etti." (1924: 5)

   < *İt. abloco* (LOsm: 4; KamTü: 22; TS: 5; LFL: 4; ETDES: 1; TETTL I: 79; MBTS: 1; TBKKS: 26; KEWTS: 52)[186]

2. *acente* (آجَنته) "s. Bir şirketiñ muḫtelif maḥallerdeki me'mūrlarından biri; bu me'mūruñ idāreḫānesi." (1912: 20) / "s. Bir şirketiñ muḫtelif maḥallerdeki me'mūrlarından biri. Bu me'mūruñ idāreḫānesi. b.: ajan." (1924: 13)

   < *İt. agente* (KamTü: 23; TS: 8; TETTL I: 86; MBTS: 5; TBKKS: 29)

3. *acyo* (آجيو) "s. Aḳçe farḳınıñ muʿāmelāt-i ṣarrāfiyyesi." (1912: 22) / "y. s. Aḳçe farḳınıñ muʿāmelāt-i ṣarrāfiyyesi. Eshām, taḥvīlāt." (1924: 13)

   < *İt. aggio* (LOsm: 5; KamTü: 24; İTBÖS: 25; FİBS: 37; Altun, 2021, s. 61)[187]

4. *aḳademya* (آقادەميا) "s. ʿulūm ve fünūn encümeni." (1912: 104) / "y. s. Üdebā, ʿulemā ve ṣanʿatkārān cemʿiyyeti, ʿulūm ve fünūn encümeni." (1924: 62)

   < *İt. accademia* (TAS: 142; TBKKS: 41)[188]

5. *aḳorda* (آقورده) "s. ita. Her hangi bir çalġınıñ düzgün ve āhenkdār olması, düzeni." (1912: 112)[189]

   < *İt. accordo 'ahenk'* [< *Lât. acchordare (ac / ad öntakısı ve chorda 'çalgı teli')*] (KamTü: 39; TETTL I: 129)

6. *alabanda* (آلاباندە) "s. Geminiñ bir ṭarafdaki ṭoplarınıñ yaylım ateşi; mc: Şiddetli tekdīr." (1912: 122) / "s. Geminiñ yanlarınıñ iç saṭḥı, ʿumūmiyetle yanları, borda muḳābili. mec.: Şiddetli tekdīr." (1924: 72)

   < *İt. alla-banda* (LOsm: 13; KamTü: 42; TS: 80; LFL: 16; TETTL I: 137; MBTS: 35; TAS: 147; TBKKS: 50)

---

[186] Kamus-i Türki'de şöyle kayıtlıdır: [ita. *blocco*'dan] Bahren muhâsara. (KamTü: 22)

[187] Bazı kaynaklar bu kelimeyi Fransızca olarak kaydetmiştir: < *Fr. agio (< İt. aggio)* (TS: 13; TETTL I: 90; MBTS: 6; TBKKS: 29).

[188] Kamus-i Türki'de Yunanca olarak kayıtlıdır: [*yu. αχάδτμία, acedemie*] Ulûm ve fünûn encümeni. (KamTü: 36)

[189] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *aḳord* maddesi ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.3. *aḳord*.

7. *alarġa* (الارغه) “s. Açıḳ deñiz, eñgin.” (1912: 122) / “s. Açıḳ, uzaḳ. ḥd: Açıḳ göl! Eñgin.” (1924: 72)

< *İt. allarga* (LOsm: 13; KamTü: 43; TS: 83; LFL: 20; TETTL I: 142; MBTS: 37; TAS: 147; TBKKS: 53)

8. *alesta* (آلسته) “ṣ. ita. Ḥażır, müheyyā.” (1912: 128) / (آلسْتا) “ita. ṣ. Ḥażır, müheyyā!” (1924: 75)

< *İt. allesta (< Lat.)* (LOsm: 14; KamTü: 45; TS: 90; LFL: 21; TETTL I: 149; MBTS: 40; TAS: 149; TBKKS: 57)

9. *alleġro* (آلّغرو) “ita. mu. Şūḫ, şedīd ve canlı. Alleġreto: Alleġrodan daha az sürʿatli.” (1924: 77)

< *İt. allegro (< Lat.)* (TETTL I: 156; MBTS: 46; TAS: 151)

10. *alṭo* (آلتو) “fr. mu. Kemān ve viyolonsel arasında büyük kemān; büğlü ile bariton arasında nefesle çalınır perdeli baḳır ālet; ḳadın sesiniñ eñ ḳabası.” (1924: 74)

< *İt. alto (< Lat.)* (TS: 109; TETTL I: 159; MBTS: 49; TAS: 152; TBKKS: 62)

11. *anceliḳa* (آنجَليقه) “s. Melek otu; reçellik bir nevʿ meyve.” (1912: 146) / “s. Melek otu; bunuñ kökünden yapılan reçel.” (1924: 88)

< *İt. angèlica* (FİBS: 62; DI)[190]

12. *andante* (آندانته) “ita. mu. İʿtidāl ile. Muʿtedil bir ḥareketle çalınan hava.” (1924: 89)

< *İt. andante* (TS: 123; TETTL I: 175; MBTS: 56; TAS: 158; TBKKS: 82)

13. *andantino* (آندانتينو) “ita. mu. Andanteden daha canlı bir ḥareketle. Böyle çalınan hava.” (1924: 89)

< *İt. andantino* (TS: 123; TETTL I: 175; MBTS: 56; TAS: 158)

14. *apiḳo* (آپيقو) “s. Geminiñ zinciri ṭoplayıp demir almaḳ üzere ḫażır bulunması; ḫażır, tetik, cest ü çālāk.” (1912: 10) / “s. Geminiñ ṭoplanıp demir almaḳ üzere ḫażır bulunması; ḫażır, tetik, cest ü çālāk.” (1924: 7)

< *İt. a picco* (KamTü: 56; TS: 137; LFL: 28; TETTL I: 188; MBTS: 60; TBKKS: 104)

[190] Bağlantı Adresi: https://www.dizionario-italiano.it/dizionario-italiano.php?lemma=ANGELICA100 Erişim Tarihi: 04.03.2023 16.58

15. *arma* I (آرمه) “s. Gemi techizātı.” (1912: 46) / (1924: 28)[191]

< *İt. arma* (< *Lat. arma*) (LFL: 36; ETDES: 18; TETTL I: 198; MBTS: 67)

16. *arniḳa* (آرنيقا) “s. Ḳanı durdurucu bir kök, öküz gözü.” (1912: 46) / (1924: 28)

< *İt. arnica* (TS: 156; TETTL I: 199; MBTS: 68)[192]

17. *avara* (آواره) “s. Sāḥilden açılma. ṣ. Açıl.” (1912: 158) / “y. s. Sāḥilden açılma. ḥd. Açıl.” (1924: 95)

< *İt. vara!* (LOsm: 28; KamTü: 75; TS: 190; LFL: 682; TETTL I: 228; MBTS: 86; TAS: 179; TBKKS: 136)

18. *avarya* (آواريا) “ita. s. Bir gemiye veyā yüküne ʿārıż olan ḫasar ve żarar.” (1924: 95)

< *İt. avaria* (TS: 190; LFL: 49; ETDES: 25; TETTL I: 228; MBTS: 86; TAS: 180)

19. *balon* II (بالون) “y. s. k. İpten yapılan büyük yumaḳ.” (1924: 144)[193]

< *İt. balón* (LFL: 60)

20. *balina* I (باليه) “fr. s. Bir cins memeli balıḳ; balığıñ kemikleri.” (1912: 236) / (1924: 144)[194]

< *İt. balena, balaena* (TS: 245; TETTL I: 271; MBTS: 110; TAS: 186; TBKKS: 145; KEWTS: 77)[195]

21. *balo* (بالو) “ ita. İçinde raḳṣ edilen maḥall ve yā raḳṣ cemiyyeti.” (1912: 235) / “ ita. s. İçinde raḳṣ edilen maḥall, raḳṣ maḳṣadıyla ṭoplanan cemʿiyyet: Bu aḳşam Perapalas’ta bir balo varmış. maskeli —: Daʿvetlileriñ yüzlerinde maske bulunan balo.” (1924: 144)

< *İt. ballo* (LOsm: 39; KamTü: 93; TS: 247; TETTL I: 273; MBTS: 111; TAS: 187; TBKKS: 147)

22. *balya* (باليه) “s. Ṣarılı ve ṣıḳıca bağlı tüccār dengi.” (1912: 236) / “s. Ṣarılı ve ṣıḳıca bağlı eşyā dengi.” (1924: 144)

---

[191] B. Toven, bu maddeyi *arma II* ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.3. *arma* II.

[192] Şemseddin Sami, Yunanca ve Fransızca karşılıklarını vermiştir: [*yu*. πταρμινός *fr*.arnica] Kanı durdurmak hâssasını hâiz bir kök, öküz gözü. (KamTü: 61)

[193] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *balon* I ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.3. *balon* I.

[194] B. Toven, bu maddeyi *balina* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.9. *balina* II.

[195] Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. baleine*] 1. Kadırga balığı ki balık denmekle berâber memeli hayvânâttandır, kaytas. 2. Bu hayvanın saz gibi uzun kemikleri ki fildişi gibi mevâdd-ı muhtelife i’mâline yarar. 3. Bunun ince ve yassı pervazları ki kadın esvâbının göğsünü düz tutturmak için içine dikilir ve korseye konur. (KamTü: 93)

< *İt. balla* (LOsm: 40; KamTü: 94; TS: 248; LFL: 58; ETDES: 38; TETTL I: 274; MBTS: 111; TAS: 187; TBKKS: 150)

23. *balyoz* II (بالیوز) "s. Vaḳtiyle sefīr, ḳonsolos, ceneral, amiral." (1924: 144)[196]

< *İt. bailo* (TETTL I: 274; İTBÖS: 119)[197]

24. *bando* (باندو) "s. Yāḫūd banda: Mūsikī ṭaḳımı." (1912: 236) / "s. Veyā banda. ʿaskerī musiḳa ṭaḳımı. İnce saz." (1924: 145)

< *İt. bando* (KamTü: 94; TS: 250; TETTL I: 276; MBTS: 112; TAS: 188; TBKKS: 153)

25. *bandra* (باندره) "s. Ecnebī sancağı, bayrağı." (1912: 236) / *bandıra* (باندیره) "ita. s. Geminiñ milliyetini gösteren sancaḳ, bayraḳ." (1924: 145)

< *İt. bandéra, bandiera* (LOsm: 40; KamTü: 94; TS: 249; LFL: 66; ETDES: 38; TETTL I: 276; MBTS: 112; TAS: 188; TBKKS: 154)

26. *banḳa* (بانقه) "s. Müessese-i māliyye; ṣarraflıḳ eden büyük şirket." (1912: 237) / "y. s. Müessese-i māliyye; ṣarraflıḳ eden büyük şirket." (1924: 145)

< *İt. banca "sarraf tezgâhı"* (LOsm: 40; TS: 250; TETTL I: 277; MBTS: 112; TAS: 188; TBKKS: 155)[198]

27. *banyo* (بانیو) "s. Ḥamām, ṣuya girmek ve yıḳanmaḳ için yapılmış ḫuṣūsī maḥall; ḥamama girme, yıḳanma." (1912: 237) / "y. s. Ḥamām, ṣuya girmek ve yıḳanmaḳ için yapılmış ḫuṣūsī maḥall, ḥamama girme. Yıḳanma. Yıḳanmağa maḫṣūṣ büyük ḳap." (1924: 145)

< *İt. bagno* (LOsm: 40; KamTü: 95; TS: 251; TETTL I: 277; MBTS: 112; TAS: 189; TBKKS: 160)

28. *baraḳa* (باراقه) "s. fr. Taḫtadan yapılan muvaḳḳit mesken, ṣundurma." (1912: 224) / "fr. s. Taḫtadan yapılan muvaḳḳit mesken, ṣundurma." (1924: 136)

< *İt. baracca* (TS: 253; TETTL I: 278; MBTS: 113; TAS: 189; TBKKS: 163)[199]

---

[196] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *balyoz* I ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.9. *balyoz* I.

[197] Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. bailli*] Vaktiyle Avrupa düvelinin süferâ ve büyük konsoloslarıyla general ve amiral gibi kübrâsına verilen isimdir. (KamTü: 94) Bazı kaynaklar da Rumca olarak kaydetmiştir: bk. < *Rum. bailos* (TS: 248; MBTS: 111; TAS: 187; TBKKS: 151).

[198] Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. banque* – İtalyancadan addetmek hatâdır – zira İtalyancası banko *banco*'dur] Büyük şirket veya idâre-i sarrâfiye. (KamTü: 95)

[199] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki'de kelime Fransızca olarak kayıtlıdır: *Fr.* Sundurma, kulübe, dam. (LOsm: 40) [*fr. baraque*] Tahtadan muvakkat mesken vesaire, kulübe, salaş, sundurma. (KamTü: 95)

29. *barbud* (باربود) “s. Zarla oynanan ḳumar.” (1912: 224) / (باربوَد) (1924: 136)

< *İt. barbuto* (TAS: 190)[200]

30. *barda* (باردہ) “s. Fıçıcı keseri.” (1912: 224) / “y. s. Fıçıcı keseri.” (1924: 136)

< *İt.* (LOsm: 41; KamTü: 95; TETTL I: 280)[201]

31. *barḳa* (بارقه) “s. Büyük ṣandal.” (1912: 225) / (بارقهٔ) “y. s. Büyük ṣandal. ─ cı: Ṣandalcı, ḳayıḳçı.” (1924: 137)

< *İt. barca* (LOsm: 41; KamTü: 96; TS: 256; LFL: 71; ETDES: 41; TETTL I: 282; MBTS: 114; TAS: 191; TBKKS: 168)

32. *baso* (باسو) “y. s. Yalñız ḳaba ses çıḳarmağa maḫṣūṣ kirişli veyā baḳır ālet.” (1924: 138)

< *İt. basso* (TS: 262; TETTL I: 287; MBTS: 115; TAS: 192; TBKKS: 171)

33. *bastiḳa* (باستيقه) “ita. s. k. Seren ve ḳaplamaya açılan delik. Ayaḳ ṭorna.” (1924: 138)

< *İt. pasteca* (TS: 263; LFL: 481; ETDES: 41; TETTL I: 288; MBTS: 117; TAS: 192)

34. *baston* (باستون) “s. Ṣopa, değnek; elde ṭaşınan ẓarīf değnek.” (1912: 227) / (1924: 138)

< *İt. bastón* (LOsm: 43; KamTü: 98; TS: 263; LFL: 85; ETDES: 41; TETTL I: 288; MBTS: 117; TAS: 171; TBKKS: 192)

35. *batarya - baṭarya* (باتاڑيه /بطاريه) “s. Dört ṭopu olan ṭopçu bölüğü.” (1912: 221) / *batarya - baṭarya* (باتاڑيه /بطاريه) “y. s. Dört ṭopu olan ṭopçu bölüğü. Elektrik ─ sı: Birḳaç leyd şişesiniñ heyʾet-i mecmūʿası.” (1924: 135, 155)

< *İt. bataria* (LOsm: 45; TS: 282; LFL: 87; TETTL I: 293; MBTS: 122; TAS: 192; TBKKS: 172)[202]

36. *bavul* (باووَل) “y. s. Yolculuḳta içine eşyā ḳonan deriden çanta, valiz.” (1924: 145)

---

[200] A. Tietze şöyle kaydetmiştir: **barbut I** ‘tavla zarı ile oynanan bir kumar’ < ?? ‘Ali Seydi 1324 s. 53’e göre Fa. *bār-ı bad* ‘fiil-i mezmum, kötü iş’ten galat, dil bozulmuşudur’. (TETTL I: 280)

[201] H. Eren şu şekilde kaydetmiştir: **1.** ‘dam ustalarının kullandığı, başının bir ucu çember parçası biçiminde eğri, öbür ucu keskin çekiç’; **2.** ‘fıçıcı keseri’. Rumence *barda* ‘hache du tonnelier’ biçimiyle Türkçe *barda* arasındaki benzerlik düşündürücüdür. (ETDES: 40) Aynı tereddüt A. Tietze’de de görülür: ‘marangoz bıçağı (pedavra yapımı için), keser (?)’ < İt. *alabarda*, fakat bu *barda* < Alm. *Barte* ‘balta’ Osmanlıcaya belki başka yoldan geçmiştir, krş. Rumen. *barda* ‘fıçıcı baltası (keseri?)’. (TETTL I: 280)

[202] Kamus-i Türki’de kelime Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. batterie*] *as.* Altı top ile asker ve levâzımdan mürekkep takım. (KamTü: 101)

< *İt. baule (< İsp. baul)* (TS: 285; ETDES: 44; TETTL I: 295; MBTS: 123; TAS: 193; TBKKS: 173; KEWTS: 81)

37. *berber* (بَربَر) "s. Tıraş eden, ṣaç kesen." (1912: 246) / (1924: 150)[203]

< *İt. barbiere* (TETTL I: 317; MBTS: 135; TAS: 197; TBKKS: 176; KEWTS: 84)[204]

38. *bıravo* (براوو) "fr. Āferīn." (1912: 245) / "y. s. Āferīn." (1924: 150)

< *İt. bravo* (LOsm: 66; KamTü: 138; TS: 400; TETTL I: 384; MBTS: 167; TAS: 209; TBKKS: 208)

39. *bilardo* (بيلاردو) "s. Kenarlarında lastik bulunan yeşil örtülü bir maṣa üstünde fil dişinden maʿmūl yuvarlaḳlar vāsıṭasıyla oynanan oyun; üzerinde bu oyun oynanan maṣa." (1912: 284) / "y. s. Kenarlarında lastik bulunan yeşil örtülü ḫuṣūṣī bir maṣa üstünde fil dişinden maʿmūl yuvarlaḳlar ve uzun değnekler vāsıṭasıyla oynanan oyun; üzerinde bu oyun oynanan maṣa." (1924: 175)

< *İt. bigliardo / biliardo* (LOsm: 54; KamTü: 123; TS: 334; ETDES: 53; TETTL I: 342; MBTS: 147; TAS: 201; TBKKS: 184)

40. *bira* (بيرا) "s. Arpa ṣuyundan yapılan müskir." (1912: 282) / "s. Arpa ṣuyundan yapılan müskir. ─ ḫāne: Bira içilecek yer." (1924: 172)

< *İt. birra (< Alm. bier)* (LOsm: 56; KamTü: 127; TS: 351; TETTL I: 351; MBTS: 153; TAS: 202; TBKKS: 185; KEWTS: 88

41. *birizola* (بريزوله) "s. Külbaştı." (1912: 250) / *pürzola* (پۆرزولا) "y. s. Ḥayvānātıñ göğüs kemiklerinden ayrılan etli parça ki ekṣeriyā ısḳarada pişirilir." (1924: 193)

< *İt. brisiola* (LOsm: 316; TS: 1927; ETDES: 335; TETTL VI: 395; MBTS: 997; TAS: 646; TBKKS: 1214; KEWTS: 281)

42. *boca* (بوجا) "s. Devirme, aḳtarma, naḳil." (1912: 264) / "ita. s. Veyā bocu. Devirme, aḳtarma, naḳl etme. ─ etmek: Birden çevirip aḳtarmaḳ." (1924: 161)

< *İt. poggia* (LFL: 506; TAS: 205; TBKKS: 195)

---

[203] Maddenin tamamı şu şekildedir: berber (بَربَر) "s. Tırāş eden, ṣaç kesen. Ameriḳa'nıñ aḳdār-i şimāliyesinde bulunan bir ḳavim." (1912: 246) / "s. Tırāş eden, ṣaç kesen. Afriḳa'nıñ aḳdār-i şimāliyesinde bulunan bir ḳavim.−ce: Berber ḳavminiñ ṭarz, uṣūl ve lisānında. ⁎berberistan: Berber ḳavmiyle meskūn yer. ⁎ berberī: Berber ḳavmine mensūb." (1924: 150)

[204] Lehce-i Osmani'de ve Türkçe Sözlük'te Farsça olarak kayıtlıdır: *Far*. Yülügen. (LOsm: 49) *Far. berber* 1. Saç ve sakalın kesilmesi, taranması ve yapılması işiyle uğraşan veya bunu meslek edinen kimse, erkek berberi, perukar. 2. Bu işin yapıldığı dükkan, erkek berberi, perukar. (TS: 311)

43. *boḳal* (بوقال) “s. Geniş ağızlı, boynu ḳışa şişe.” (1912: 271) / “y. s. Geniş ağızlı, boynu pek ḳışa şişe.” (1924: 167)

< *İt. bocal, boccale* (LOsm: 59; TS: 1942; ETDES: 338; TETTL VI: 426; TAS: 658; İTBÖS: 159; FİBS: 134)[205]

44. *bora* (بورا) “s. Birdenbire ẓuhūr eden fırtına, şiddetli rüzgār.” (1912: 265) / “s. Birdenbire ẓuhūr eden muvaḳḳit, ṣağanaḳlı ve şiddetli rüzgār.” (1924: 162)

< *İt. bora* (TS: 377; LFL: 108; ETDES: 57; TETTL I: 370; TAS: 207; TBKKS: 203)[206]

45. *borda* (بوردا) “s. Geminiñ baş yanı.” (1912: 265) / “Geminiñ dış yanı. ─ etmek: Yan yana yanaşmaḳ.” (1924: 162)

< *İt. borda, bordo* (LOsm: 60; KamTü: 132; TS: 379; ETDES: 58; TETTL I: 371; MBTS: 161; TAS: 207; TBKKS: 204)

46. *borsa* (بورسه) “s. Muʿāmelāt-ı ṣarrāfiye icrā olunan maḥall.” (1912: 265) / “y. s. Eshām, taḥvīlāt, ẕaḫīre vesāʾire alınıp ṣatılan ve muʿāmelāt-ı ṣarrāfiyye icrā olunan maḥall. Ẕaḫīre borsası.” (1924: 162)

< *İt. borsa* (LOsm:60 ; TS: 380; TETTL I: 372; TAS: 208; TBKKS: 205)[207]

47. *bomba* (بومبا) “s. İçi barutla dolu ve fitilli küre şeklinde ḫumbara.” (1912: 275) / (1924: 170)

< *İt. bomba* (TS: 375; LFL: 100; TETTL I: 369; MBTS: 160; TAS: 206; TBKKS: 199)

48. *bombarda* (بومباردە) “s. Bir nevʿ sefīne.” (1912: 275) / “s. İki direkli ḳıçı aynalıḳlı yelken gemisi.” (1924: 170)

< *İt. bombarda* (LOsm: 60; KamTü: 132; LFL: 101; TETTL I: 369; MBTS: 160; TAS: 206; TBKKS: 200)

---

[205] Lehce-i Osmani dışındaki kaynaklarda *potkal* olarak kayıtlıdır. Kamus-i Türki’de Fransızca denmiştir: [*fr. bocal*] Ağzı geniş ve boynu kısa şarap vesaire şişesi. (KamTü: 131)

[206] Kamus-i Türki’de Yunanca olarak kayıtlıdır: [*yu.* Βορίας = şimal rüzgarı, poyraz] Birdenbire zuhûr eden fırtına, pek şiddetli rüzgar. (KamTü: 132) Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te Farsça da olabileceği kayıtlıdır: *bora < Fars. būre ~ İt. bora (< Yun.)* (MBTS: 161).

[207] Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. bourse*] Sarraflarla evrâk-ı nakdiye ve tahvîlât alışverişi edenlerin toplanıp muâmele ettikleri mahall-i mahsûsa ki umûr-ı sarrâfiye ve her nev’i evrâk-ı nakdiyenin merkezi ve râyiclerinin mahall-i ta’yînidir. (KamTü: 132)

49. *bono* (بونو) “s. Açıḳ ḥavāle, poliçe.” (1912: 276) / “y. s. Ḳışa vaʿdeli, az fāʾiżli senet: Ödenecek bonosu var.” (1924: 170)

< *İt. buono* (LOsm: 60; KamTü: 132; TS: 377; TETTL I: 370; MBTS: 161; TAS: 207; TBKKS: 202)

50. *ceneral* (جَنَرَال) “s. Ecnebīleriñ müşīr, ferīḳ, livā rütbesindeki erkānına verilen ʿunvāndır; baş, ʿumūm, ser.” (1912: 405) / “y. s. Ecnebīleriñ müşīr, ferīḳ, livā rütbesindeki erkānına verilen ʿunvāndır. Baş, ʿumūm, ser: — ḳonsolos: Baş şehbender.” (1924: 259)

< *İt. zenerál* (LFL: 718; TETTL I: 428; MBTS: 190)[208]

51. *cıvaṭa* (جيواطه) “s. Vidalı ve ṣomunlu çivi.” (1912: 413) / “ita. s. Vidalı ve ṣomunlu az çoḳ ḳalın çivi.” (1924: 264)

< *İt. giaveta* (KamTü: 165; TS: 461; LFL: 330; ETDES: 71; TETTL I: 440; MBTS: 196; TAS: 220; TBKKS: 238)

52. *cirante* (جِرانته) “s. Poliçeyi devir ve ḥavāle eden.” (1912: 397) / “s. Poliçeyi devir ve ḥavāle eden (kimse).” (1924: 254)

< *İt. girante* (KamTü: 169; TS: 469; TETTL I: 450; MBTS: 201; TBKKS: 241)

53. *ciro* (جيرو) “y. s. Bir senediñ alacaḳlı ṭarafından bir diğeri nāmına çevrilmesiyle arḳasına buña dāʾir şerḥ verilmesi: Senedimi şerīkine ciro etmiş.” (1924: 263)

< *İt. giro* (LOsm: 80; KamTü: 169; TS: 469; TETTL I: 450; MBTS: 201; TAS: 221; TBKKS: 241)

54. *corum* (جوروم) “s. Ṭoplanıp gelme.” (1912: 408) / (جوروَم) “s. Ṭoplanıp gelme, cemʿiyyet. Balıḳ corumu.” (1924: 261)

< *İt. ciurma* (KEWTS: 102)

55. *çaçaron* (چَچارون) “s. Geveze, şarlatan, çoḳ söyleyen. Gürültücü.” (1912: 424) / (چاچارون) “s. Geveze, şarlatan, çoḳ söyleyen, gürültücü.” (1924: 266)

< *İt. chiacchierone* (LOsm: 83; TS: 478; TETTL I: 462; MBTS: 206; TAS: 224; TBKKS: 247)

[208]Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. general*] 1. Ecnebî askerlerinin müşîr ve ferîk ve mirlivâ rütbesinde bulunan erkânına verilen unvandır. 2. Umûmî, baş, ser. (KamTü: 160)

56. *çamariva* (چاماریوا) “ḥd. Armaya çıḳmaḳ ḳumandası.” (1912: 422) / (1924: 269)

< *İt. chiama arriva* (LOsm: 86; KamTü: 178; TS: 535; LFL: 44; TETTL I: 471; MBTS: 211; TAS: 224; TBKKS: 247; KEWTS: 106)

57. *çapa* (چاپه) “s. Bağçevān ḳazması; ḫarç ḳarıştırmağa maḫṣūṣ ālet; ḳulaḳlı demir, lenger; lenger resmi.” (1912: 415) / (چاپه) “s. Mezruʿātıñ içindeki otları temizlemeğe maḫṣūṣ ince ve geniş yüzlü demir ālet. Ḫarc ḳarıştırmağa maḫṣūṣ ālet. Ḳulaḳlı demir, lenger. Lenger resmi. ─ cı: Çapa çapalayan, rencber; yeñiçeri ʿaskeriniñ bir ṣınıfı. ─ latmaḳ: Çapa ile ḳazdırmaḳ. ─ lamaḳ: Çapa ile otları temizlemek, ḳazmaḳ.” (1924: 265)

< *İt. zappa* (LFL: 717; ETDES: 79; TETTL I: 474; MBTS: 212; KEWTS: 107)[209]

58. *çapari* (چاپاری) “s. İğnesi çoḳ olṭa.” (1912: 414) / (1924: 265)

< *İt. *ciaparín* (LFL: 196; ETDES: 79; TETTL I: 475; MBTS: 212)[210]

59. *çiġara* (چیغاره) - *siġara* (سیغاره) “s. Yāḫūd siġara. Ġayet ince kağıda ṣarılmış tütün; frenk çiġarası: Tütün yapraḳlarınıñ ṣarılmasıyla ḥāṣıl olan çiġara.” (1912: 440, 621) / *ciġara* (جیغاره) “y. s. Veyā siġara. Ġāyet ince kağıda ṣarılmış tütün. Frenk ─ sı: Sāde tütün yapraḳlarınıñ ṣarılmasıyla ḥāṣıl olan ciġara. ─ lıḳ: Ciġara içmeğe maḫṣūṣ ālet.” (1924: 263)[211]

‘ciġara’ < İt. cigarra / cigara / cigarro (< İsp. cigarro) (TETTL I: 436)[212]

‘sigara’ < İt. sigaro (< İsp.) (MBTS: 1107)[213]

60. *çima* (چیما) “s. Ḫalāṭ ucu, palamar.” (1912: 442) / “s. Ḫalāṭ ucu, palamar: Çıma atmaḳ. ─ cı: Vapur ve iskelelerde çımayı atıp ṭutmaḳla muvaẓẓaf gemici.” (1924: 282)

---

[209] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki’de Arnavutça denmiştir: *Arn*. Kazma ile bel arası maruf alet, micrefe, mishât.Gemi çapası kulaklı lenger. Lengerin ağaçtan ya demirden kolları. (LOsm: 87) [Arnavutçadan] 1. Bir tarafı düz ve bir tarafı çatal bahçıvan kazması. 2. Harç karıştırmaya mahsus büyük gelberi. 3. Kulaklı demir, lenger. 4. Bahriyelilerin üniformalarında vesâir bahriyeye müteallik işlerdeki lenger resmi. (KamTü: 180)

[210] Bazı kaynaklar bu kelimeyi Rumca olarak kaydetmiştir: < *Rum. tsapari* (LOsm: 87; KamTü: 180; TS: 494; TAS: 224; TBKKS: 247)

[211] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *siġar* maddesi ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.3. *siġar*.

[212]Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü’nde Fransızca olarak kayıtlıdır: < *Fr. cigare* (TBKKS: 239).

[213] Bazı kaynaklar sigara’yı İspanyolca olarak kabul etmişlerdir: < *İsp. cigarro* (LOsm: 345; KamTü: 196; TS: 2108; TETTL VII: 352; TAS: 720; TBKKS: 1393). Erdoğan Boz, *sigara* sözünün İtalyanca bir alıntı olduğunu belirtir: “Sonuç olarak *sigara* sözcüğünün köken dilinin İtalyanca ve özgün biçiminin *sigaro* olabileceği görüşüne varılmıştır.” (Boz, 2011: 23)

< *İt. cima* (KamTü: 193; TS: 535; LFL: 199; ETDES: 89; TETTL I: 508; MBTS: 231; TAS: 227; TBKKS: 251)

61. *çimbali* (چمبالی) "s. Zilli def." (1912: 430)

< *İt. cembalo* (TS: 548; TETTL I: 493; MBTS: 235)[214]

62. *çimento* (چمَنتو) "s. Ruṭūbete müteḥammil bir nevʿ ṭopraḳ." (1912: 431) / "y. s. Ṣu ile ḳarışıp havaya maʿrūż ḳalınca ṭaş gibi sertleşen inşāʾātta müstaʿmel bir ṭopraḳ." (1924: 274)

< *İt. cemento* (KamTü: 198; TS: 548; TETTL I: 519; MBTS: 236; TAS: 227; TBKKS: 253)

63. *çinḳo* (چینقو) "s. Ecsām-ı basīṭadan tūtiya, bir cins kül rengi maʿden. ṣ. Çinḳodan yapılmış." (1912: 443) / "y. s. Māvimtraḳ beyāż maʿdenī bir cism-i baṣīṭtir. Cilālanırsa pek parlaḳ güzel bir renk alır. Keşāfeti 7, 12'dir, 419, 4 derecede erir. Çatı örtüsü olaraḳ geniş levḥa ḥālinde ḳullanılır. Telġraf tellerini, demir telleri erimiş çinḳo banyosundan geçirerek yaparlar. ṣ. Çinḳodan yapılmış: Çinḳo leğen." (1924: 283)

< *İt. zinco (< Alm.)* (LOsm: 100; KamTü: 199; TS: 549; TETTL I: 520; MBTS: 236; TAS: 227; TBKKS: 254; KEWTS: 113)

64. *çinḳoğrafya* (چینقوغرافیا) "y. s. Ṭaş yerine çinḳo ḳullanmaḳtan ʿibāret bir nevʿ uṣūl-i ṭabʿ." (1924: 283)

< *İt. zincografia* (İTBÖS: 1794; FİBS:1060)

65. *çuḳulata* (چوقولاته) "s. Ḳaḳao ve şekerden yapılmış muġaddī ḫamur." (1912: 436) / (چوَقولاته) "s. Ḳaḳao ve şekerden yapılıp ḳatılaştırılmış muġaddī ḫamur." (1924: 277)

< *İt. cioccolata (< İsp. chocolate)* (KamTü: 205; TS: 546; TETTL I: 528; MBTS: 235; TAS: 227; TBKKS: 257; KEWTS: 113)

66. *dalya* II (دالیا) "s. Vāḥid-i ḳıyāsī iʿtibār olunan ʿadede vuṣūlde söylenen taʿbīr: Dalya biñ." (1924: 318)[215]

[214] Kamus-i Türki'de Yunanca olarak kayıtlıdır: [*yu. cymbole*] Zilli def. [Yeni zuhûrunda piyanoya dahi bu isim verilmişti.] (KamTü: 198)

[215] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *dalya* I ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.3. *dalya* I.

< *İt. taglia* (TS: 587; TETTL I: 553; MBTS: 250; TAS: 230; TBKKS: 260; KEWTS: 118)[216]

67. *dama* (داما) - (طامه) "s. Altmış dört ḥāneli taḫta ile oynanan maʿrūf oyun. Dama demek: Bitirmek, artıḳ daha ilerisine gidememek." (1912: 499, 700) / (داما) "s. Altmış dört ḥāneli taḫta ile oynanan maʿrūf oyun. mec. ─ demek: Bitirmek, artıḳ daha ilerisine gidememek. ─ ṭaşı gibi oynatmaḳ: Keyfī olaraḳ ikide birde yerinden ḳımıldatmaḳ." (1924: 318)

< *İt. dama* (LOsm: 109; TS: 588; ETDES: 104; TETTL I: 554; MBTS: 251; TAS: 230; TBKKS: 261)[217]

68. *damasḳo* (داماسقو) "s. Bir nevʿ döşemelik ḳumaş." (1912: 499) / "s. İki yüzlü ipek veyā yüñ ve keten ḳarışıḳ döşemelik ḳumaş." (1924: 318)

< *İt. damasco* (LOsm: 109; KamTü: 213; TS: 590; TETTL I: 555; MBTS: 251; TAS: 230; TBKKS: 261)

69. *depozito* (دەپوزیتو) "s. Rehin, vedīʿa; teʾmīnāt, żamān." (1912: 527) / *dipozito* (دیپوزیتو) "s. b.: depo." (1924: 340)

< *İt. deposito* (LOsm: 114; KamTü: 226; TS: 632; MBTS: 270; TAS: 236; TBKKS: 277)

70. *dirisa* (دیریسه) "s. Bir şeyʾiñ bir ucunu bir ṭarafa çekme." (1912: 530)

< *İt. drizza!* (KamTü: 240; LFL: 272; TETTL I: 627; MBTS: 290)

71. *do* (دو) "y. s. Üçüncü beyāżıñ üstünde bulunan mūsiḳī noṭası." (1924: 331)

< *İt. do* (TS: 687; MBTS: 294; TAS: 247)

72. *doḳa* (دوقه) "s. Avrupa'da aṣālet ʿuvānıdır, ḥākim." (1912: 523) / "s. Avrupa'da prensliğiñ dūnunda aṣāleten ʿunvānıdır. Bir doḳalığıñ ḥukümdārı. ─ lıḳ: Doḳa ʿunvān ve aṣāleti. Bir doḳanıñ idāresinde olan maḥall." (1924: 335)

< *İt. duca* (LOsm: 125; KamTü: 255; TS: 722; TETTL I: 658; MBTS: 307; TAS: 251; TBKKS: 309)

---

[216] Lehce-i Osmani'de Yunanca olarak kayıtlıdır: *Yun.* Tamam hatime, netice. **dalya demek** resîde-i encâm etmek. (LOsm: 109)

[217] Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. dames*] Altmış dört haneye münkasım bir tahtada on altışardan otuz iki taş ile oynanılan maruf bir oyun. (KamTü: 213)

73. *dublin* (دوبلين) “s. Bir nevʿ iyi püskül.” (1912: 518) / (دوٗبلين) (1924: 332)

< *İt. *doplin* (LFL: 271; TETTL I: 634)

74. *dümen* (دومَن) “s. Gemiye istiḳāmet veren ālet; mec. Soñ. Eñ geri.” (1912: 525) / (دوٗمَن) (1924: 337)

< *İt. timon* (TS: 734; LFL: 432; ETDES: 126; TETTL I: 672; MBTS: 312; TAS: 252; TBKKS: 311; KEWTS: 136)

75. *düvello* (دووَللو) “s. Yāḫūd düʾello. Ḥaḳāret gören adamıñ vuḳūʿ bulan teklīfi üzerine ḫaşmıyla ḳılıç veyā tüfengle vuruşması.” (1912: 526) / (دوٗوَلّو) “s. Yāḫūd düʾello. Ḥaḳāret gören adamıñ vuḳūʿ bulan teklīfi üzerine ḫaşmıyla ḳılıç veyā ṭabanca ile vuruşması.” (1924: 337)

< *İt. duello (< Lat.)* (LOsm: 127; KamTü: 262; TS: 732; ETDES: 125; TETTL I: 668; MBTS: 311; TAS: 252; TBKKS: 310)

76. *düzine* (دوزينه) “s. On iki ʿadedinde olan şeyʾ.” (1912: 520) / (دوٗزينه) “s. On iki ʿadedinde olan şeyʾ: Bir düzine ḳaşık, ḥavlu.” (1924: 333)

< *İt. dozzina (< Lat.)* (LOsm: 128; KamTü: 263; TS: 748; TETTL I: 682; MBTS: 318; TAS: 253; TBKKS: 312; KEWTS: 137)

77. *entereṣo* (أنتَرَصو) “s. ita. Menfaʿat, fāide.” (1912: 144) / (أنتَرەسو) “ita. s. Menfaʿat, fāide. ─ cu: Menfaʿat ve istifādesini arayan ve düşünen.” (1924: 87)

< *İt. interesso, interessoso* (KamTü: 287; İTBÖS: 654; FİBS: 425)

78. *fa* (فا) “s. Mūsīḳīmizde beşinci çizgi üzerinde bulunan bir noṭa, mūsīḳīniñ aṣıl yedi sesinden biri.” (1912: 771) / “s. Ṣol anaḫtarına göre mūsīḳīmizde beşinci çizgi üzerinde bulunan noṭa.” (1924: 498)

< *İt. fa* (TS: 845; MBTS: 366; TAS: 279)[218]

79. *fabriḳa* (فابريقه) “s. İʿmālātḫāne, iş yapılan maḥall.” (1912: 771) / “y. s. İçinde makine ve el ile biʾl-ḫāṣṣa külliyetli miḳdārda muḫtelif şeyʾler yapılan maḥall, iʿmālātḫāne: Kārḫāne, maʿmel, muṣannaʿ: Şeker, kağıt, cām fabriḳası. ─ cı: Fabriḳa işleten.” (1924: 498)

[218] Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. fa*] *mu*. Alafranga silsile-i asvât-ı mûsîkiyeden biri, bir perde. (KamTü: 303)

< *İt. fabbrica (< Lat.)* (LOsm: 143; TS: 845; TETTL II: 27; MBTS: 366; TAS: 279; TBKKS: 361)[219]

80. *falso* (فالصو) "s. Bir perdeye ʿāʾid sesiñ iyi ve tām çıḳmaması; bir şeyʾde edilen ḳuṣūr, ḫaṭā." (1912: 773) / "y. s. Bir perdeye ʿāʾid sesiñ iyi ve tām çıḳmaması. Bir şeyʾde edilen ḳuṣūr, ḫaṭā." (1924: 500)

< *İt. falso (< Lat.)* (KamTü: 306; TS: 849; TETTL II: 30; MBTS: 368; TAS: 281; TBKKS: 366)

81. *falya* (فاليه) "s. Ṭopu ateşlemek için ağızlıḳ baruṭu ḳoymağa maḫṣūṣ maḥall." (1912: 773) / (فاليهٔ) (1924: 500)

< *İt. fala* (LOsm: 143; KamTü: 306; TS: 849; LFL: 275; ETDES: 143; TETTL II: 31; MBTS: 368; TAS: 281; TBKKS: 367)

82. *familya* (فاميليا) "s. ʿāʾile, ḫānedān; zevce, ḳarı." (1912: 773) / "y. s. ʿāʾile, ḫānedān. Zevce, ḳarı: Bu ḫanım kimiñ familyasıdır?" (1924: 500)

< *İt. famiglia (< Lat.)* (LOsm: 143; KamTü: 306; TS: 849; ETDES: 143; TETTL II: 31; MBTS: 368; TAS: 281; TBKKS: 367)

83. *faseta* (فاسته) "s. Elmasıñ tıraş olmuş vecihlerinden her biri." (1912: 772) / (فاستهٔ) "y. s. Elmasıñ Tıraş olmuş vecihlerinden her biri." (1924: 499)

< *İt. faccetta* (ETDES: 143; TETTL II: 27; MBTS: 366; TAS: 284; TBKKS: 374)[220]

84. *fatura* (فاتوره) "s. Örnek, numūne; fiyʾat cedveli." (1912: 771) / *fatura* (فاتورهٔ) - *faṭura* (فاطوره) "y. s. Ṣatılan emtiʿanıñ ḳalem ḳalem mufaṣṣal cedveli. Örnek, numūne." (1924: 499)

< *İt. fattura (< Lat.)* (LOsm: 144; KamTü: 310; TS: 854; ETDES: 143; TETTL II: 37; MBTS: 371; TAS: 285; TBKKS: 377; KEWTS: 150)

85. *fırancala* (فرانجله) "s. Muḫtelif şekilde ḫāṣṣ ve beyāż ekmek." (1912: 778) / (فرانجالا) "s. Muḫtelif şekilde ḫāṣṣ undan yapılmış beyāż ekmek." (1924: 504)

---

[219] Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. fabrique*] 1. Bir nevi sınâ'î mamûllerinden imâl ve icrâ olunduğu mahall ki, makineleri hâvî olup içinde birçok amele çalıştırılır. 2. Bilhassa un fabrikası, buharla işler değirmen. 3. *mc*. Gazetecilik ıstılâhâtında uydurma havâdise denir. (KamTü: 303)

[220] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: *Fr*. Elmasın tıraşî yüzleri. (LOsm: 144) [fr. *facette*] Tıraş olunmuş elmasın müteaddid vücûhundan beheri. (KamTü: 308)

< *İt. frangella, frangiula* (LOsm: 149; KamTü: 328; TS: 891; TETTL II: 82; MBTS: 392; TAS: 306; TBKKS: 436)

86. *fırḳateyn* (فِرقَتَين) "s. Sefāʾin-i ḥarbiyyeniñ bir nevʿi." (1912: 782) / "s. k. Güğertesiniñ altında 32-50 veyā daha ziyāde ṭopu bulunan sürʿatli ve idāresi ḳolay aḫşap ḥarp gemisi. Sefāʾin-i ḥarbiyyeniñ bir nevʿi." (1924: 506)

< *İt. fregatone* (LFL: 309; TETTL II: 55; MBTS: 388; TAS: 292)[221]

87. *fırṭuna* (فرطونه) - *furṭına* (فورطِنه) "s. Yāḫūd furṭuna. Şiddetli rüzgār, ṣarṣar." (1912: 781, 794) / *fırṭına* (فِرطِينه) "s. Veyā furṭına. Bi'l-ḫāṣṣa deñize havanıñ şiddetle ḳarışması, ṣarṣar, tendbād: Deñizde fırṭına olur. mec. İḫtilāl, herc ü merc: Binmeden derhāl bir fırṭına geçti. Şiddetli münākaşāt: Dün mecliste bir fırṭına ḳoptu. Taḥammülü müşkil tehlikeli ḥādiṣe, ḥal veyā vażʿiyyet: Biz daha ne fırṭınalar atlattıḳ." (1924: 504, 515, 517)

< *İt. fortuna (< Lat.)* (LOsm: 146; TS: 870; LFL: 305; ETDES: 145; TETTL II: 79; MBTS: 383; TAS: 292; TBKKS: 391)[222]

88. *filama* (فِلامه) "s. Ufaḳ bayraḳ." (1912: 791) / "ita. s. Şekli ve rengi muḫtelif uçḳurluğu geniş, rüzgārlığı yaʿnī ucu sivri ufaḳ işāret bayrağı." (1924: 512)

< *İt. *flama* (KamTü: 327; TS: 883; LFL: 289; ETDES: 146; TETTL II: 73; MBTS: 390; TAS: 299; TBKKS: 413)

89. *filandra* (فِلاندره) "s. Uzunca flama." (1912: 791) / *filandıra* (فلاندِرة) "y. s. k. Ḥarp gemileriniñ ġrandi direğine çekilen uzun ve eksiz ḳırmızı ḳurdela ki uçḳurluğunda bir ay yıldız vardır." (1924: 512)

< *İt. filandra* (LOsm: 147; KamTü: 327; TS: 883; LFL: 282; ETDES: 145; TETTL II: 62; MBTS: 385; TAS: 299; TBKKS: 413)

90. *filavṭa* (فيلاوطه) "s. Ālet-i mūsīḳīyede yandan çalınır bir nevʿ düdük." (1912: 797) / "s. Ālet-i mūsīḳīyeden yandan çalınır bir nevʿ düdük." (1924: 518)

< *İt. flauto* (KamTü: 327; TS: 884; TETTL II: 62; MBTS: 390; TAS: 299; TBKKS: 414)

---

[221] "İkinci varyant (*fırkateyn*) *-eyn* tesniye ekinin tesirini gösterir." (TETTL II: 55) Kamus-i Türki ve Türkçe Sözlük'te kelime Arapça olarak kayıtlıdır. (KamTü: 321; TS: 869)

[222] M. Stachowski kelimenin direkt İtalyancadan alınmama ihtimali üzerinde durmaktadır: < ? ngr. *fourtoúna* < ält.it., ven. *fortuna* (KEWTS: 151).

91. *fileṭo* (فيلەطو) “s. Ḥayvānātıñ bel kemiği ṭarafından çıḳan et.” (1912: 797) / (فيلەتو) (1924: 518)

< *İt. filetto* (KamTü: 324; TS: 876; ETDES: 146; TETTL II: 63; MBTS: 386; TAS: 295; TBKKS: 397)

92. *filika* (فِلِكه) “s. Bir nevʿ ṣandal.”- *fuluḳa* (فُلوقه) “s. Güğertesiz ṣandal.” (1912: 792) / *filika* (فِلِكه) “y. s. k. Kürekle veyā yelkenle ḥareket eden güğertesiz küçük gemi.” - *fuluḳa* (فُلوقه) “y. s. Güğertesiz ṣandal. b.: filika.” (1924: 513)

< *İt. feluca* (TS: 876; LFL: 278; ETDES: 146; TETTL II: 42; MBTS: 386; TAS: 295; TBKKS: 397; KEWTS: 151)[223]

93. *filo* (فيلو) “s. Birḳaç ḥarp sefīnesinden mürekkep donanma.” (1912: 797) / “y. s. Bir ḳaç ḥarp sefīnesinden mürekkep donanma veyā bütün donanma.” (1924: 518)

< *İt. filo* (LOsm: 147; KamTü: 325; TS: 877; LFL: 286; TETTL II: 65; MBTS: 386; TAS: 295; TBKKS: 400)

94. *filoḳ* (فِلوق) “y. s. k. Müs̱elles̱ şeklinde yelken.” (1924: 513)

< *İt. floco* (TS: 884; LFL: 290; ETDES: 147; TETTL II: 74; MBTS: 390; TAS: 300; TBKKS: 414)

95. *filolocya* (فيلولوجيا) “y. s. Veyā filoloji. Elsine ve āṣār-i edebiyyeyi tedḳīḳ ve tenḳīd ile uğraşan ʿilim. Bir veyā bir ḳaç milletiñ ḥayāt-i ẕihniyye, ictimāʿiyye ve ṣınāʿiyyesini tedḳīḳ eden ʿilim. Filoloġ: Bu ʿilim ile uğraşan.” (1924: 518)

< *İt. filologia* (FİBS: 319; CIED: 200)

96. *filotila* (فيلوتيلا) “y. s. k. İnce donanma ki ṭorpido ve muḫarriblerden teşekkül eder.” (1924: 518)

< *İt. flottiglia (< İsp. flotilla)* (TS: 877; LFL: 292; ETDES: 146; TETTL II: 65; MBTS: 387; TAS: 296)

[223] Lehce-i Osmani’de İtalyanca olarak belirtilmese de açıklama kısmında İtalyancadan Osmanlı Türkçesine geçtiği kayıtlıdır: Arabî fülkeden İtalyancaya nakl olunup ondan Osmanîye geçmiştir. Bahriyede fülke aksamı bir adamlık çarnık patalya az büyüğü füluka, sandal geyik. Büyükreği ıskampa veya ki karaya onunla asker dökerler, cesimi şalupa, kotra. (LOsm: 150)

97. *fino* (فینو) “ṣ. Pek küçük; ince, nāzik, ẓarīf, güzīde. s. Bir nevʿ küçük köpek cinsi.” (1912: 797) / “y. ṣ. Pek küçük. İnce, nāzik, ẓarīf, güzīde. s. Bir nevʿ küçük köpek cinsi.” (1924: 518)

< *İt. fino* (LOsm: 148; KamTü: 325; TS: 879; TETTL II: 66; MBTS: 387; TAS: 296; TBKKS: 405)

98. *firma* (فیرما) “y. s. Bir ticāreṯḫāneniñ isim ve ʿunvānı.” (1924: 517)

< *İt. firma ‘imza’ (< Lat.)* (TS: 879; TETTL II: 68; MBTS: 388; TAS: 297; TBKKS: 406)

99. *fisyolocya* (فیسیولوجیا) “s. ʿilm-i veẓāʿifü’l-aʿżā.” (1912: 796) / *fiziyolocya* (فیزیولوجیا) “y. s. Veyā fizyoloji. Ḥādiṯāt-i ḥayātiyyeden, ḥayvānāt ve nebātātıñ vaẓāʾif-i ʿużviyyesinden baḥṯ edenʿ ilim. ʿilm ü vaẓāʾifü’l-aʿżā.” (1924: 517)

< *İt. fisiologia* (TAS: 298; TBKKS: 412)[224]

100. *fiziyoġrafya* (فیزیوغرافیا) “y. s. Arżıñ ve orada ḥuṣūle gelen ḥādiṯātıñ tavṣīfi. ⁕ fiziyoġraf: Bunuñla iştiġāl eden.” (1924: 517)

< *İt. fisiografia* (İTBÖS: 486; FBİS: 322)

101. *fodra* (فودره) “s. Elbiseyi dik ṭutmaḳ için baʿż yerlerine ḳonan sert bez.” (1912: 794) / *fodla* (فودلا) (1924: 515)

< *İt. fodera* (LOsm: 148; KamTü: 327; TS: 885; TETTL II: 75; MBTS: 390; TAS: 301)

102. *foġa* (فوغه) “s. Ṭoplara ateş ḳumandası.” (1912: 795) / (فوغة) “ita. s. Ṭoplara ateş ḳumandası. ─ etmek: Ateş etmek.” (1924: 515)

< *İt. fogo!* (KamTü: 327; LFL: 294; TETTL II: 75; MBTS: 390)[225]

103. *folḳon* (فولقون) “y. s. Birḳaç pos ʿarżında demir veyā çelik lame.” (1924: 516)

< *İt. forcone* ve *İt. porca* kelimelerinden (LFL: 303; TETTL II: 76)

[224] Kamus-i Türki’de Yunanca olarak kayıtlıdır: [*yu.* φυτιοια] A’zâ-i hâriciye ve dâhiliye-i bedenden her birinin vazâifinden bahseden ilim, fenn-i menâfi’u’la’zâ. [Fransızcayı taklîden fizyoloji dememeli.] (KamTü: 326)

[225] Lehce-i Osmani’de Fransızca olarak kayıtlıdır: *Fr. foga etmek* topa ateş vermek. Foga nida. (LOsm: 148)

104.*fonda* (فوندە) “ḥd. Demir at ḳumandası; s. deñiziñ dibi.” (1912: 795) / *fondo* (فوندو) “ita. s. k. Demirlemek için verilen ḳumanda.” (1924: 516)[226]

< *İt. fondo!* (LOsm: 149; KamTü: 327; TS: 886; LFL: 298, 297; TETTL II: 76, 85; MBTS: 394; TAS: 301; TBKKS: 420)

105.*fondo* (فوندو) “Eshām vesāʾireden ḥāṣıl olan īrād.” (1912: 795) / “ita. y. s. Bir devletiñ çıḳardığı eshām.” (1924: 516)[227]

< *İt. fondo* (LOsm: 148; KamTü: 327; TETTL II: 77)

106.*fora* (فورا) “s. Aç, açıl; makine aḳsāmınıñ biri birinden ayrılması.” (1912: 794) / “y. s. ─ etmek: Bir makineniñ aḳsāmını ayırmaḳ ve açmaḳ. Ṣomunu ters çevirip çıḳarmaḳ. Yelken açmaḳ.” (1924: 515)

< *İt. fora!* (LOsm: 149; KamTü: 327; TS: 886; LFL: 299; TETTL II: 77; MBTS: 391; TAS: 302; TBKKS: 421)

107.*forma* (فورمە) “s. Bir defʿada başılan kitap ṣaḥīfeleri mecmūʿu, bu ṣaḥīfeleri ṣıḳıştırmağa maḫṣūṣ demir çerçeve.” (1912: 794) / (فورما) “s. Bir defʿ ada başılan kitap ṣaḥīfeleri mecmūʿ u. Bu ṣaḥīfeleri ṣıḳıştırmağa maḫṣūṣ demir çenber.” (1924: 515)

< *İt. forma (< Lat.)* (TS: 886; TETTL II: 78; MBTS: 391; TAS: 302; TBKKS: 422)[228]

108.*foṭoġrafya* (فوطوغرافيا) “s. Foṭoġraf denilen ālet vāsıṭasıyla alınmış resim.” (1912: 794) / *fotoġrafya* (فوتوغرافيا) “y. s. Żiyādan müteʾeṩṩir olan ḥassās bir levḥa üzerine resim teṩbīt etmel ṣanʿatı. Bu ṣūretle alınmış resim. ⁎ fotoġraf: Makine ile çıḳarılmış resim: İki ḳaṭʿa fotoġrafiñızı istiyorlar; makine ile resim çıḳaran. ⁎ fotoġraf makinesi: Bu ṭarzda resim çıḳarmağa yarayan makine. ⁎ fotoġrafḫāne: Fotoġraf makinesiyle resim çıḳarmağa maḫṣūṣ maḥall. ⁎ fotoġrafçı: Makine ile resim çıḳaran kimse.” (1924: 514)

< *İt. fotografia* (MBTS: 392; TAS: 305; TBKKS: 431)

---

[226] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *fondo* maddesinde kaydetmiştir. bk. 2.3.6. *fondo*.

[227] B. Toven, bu kelimeyi 1912’de *fonda* olarak yazdığı madde tanımı ile birlikte kaydetmiştir. Maddenin tamamı şöyledir: *fondo* (فوندو) “Eshām vesāʾireden ḥāṣıl olan īrād.” (1912: 795) / “ita. s. g. Demirlemek için verilen ḳumanda. y. s. Bir devletiñ çıḳardığı eshām.” (1924: 516) bk. 2.3.6. *fonda*.

[228] Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. forme*.] *tb*. 1. Bir tertiplik yani birden basılacak sahife kalıplarını sıkıştırmaya mahsus demir çerçeve. 2. Birden tezgâh veya makineye konup basılacak sahifeler mecmû’u. 3. *bh*. Kızakta inşâ olunan gemilerin etrafına vurulan desteklerin başlarının altına konulan kuşak. 4. Denizde müctemi’an harekekt eden donanmanın, fenn-i harb-i bahrî iktizâsınca ahz ettiği muhtelif teşkilât. – Galat olarak “üniforma” yerine de kullanılır. (KamTü: 328)

109.*foya* (فویه) “s. Elmaslarıñ altına ḳonan ince varaḳ; saḫtelik.” (1912: 795) / (فویا) “s. Elmaslarıñ altına ḳonan ince varaḳ. mec. Saḫtelik.” (1924: 516)

< *İt. foglia* (LOsm: 149; KamTü: 328; TS: 890; TETTL II: 81; MBTS: 392; TAS: 306; TBKKS: 433)

110.*fulurcin* (فُلورجین) “s. Bir nevʿ ḳuş.” (1912: 792) / (فُلوَرجین) “s. Başı büyük ġaġası ḳalın ispinoza beñzer bir ḳuş.” (1924: 513)

< *İt. frongillo* (TETTL II: 74)

111.*fulya* (فولیه) “s. Ġāyet güzel ḳoḳulu beş ṣarı yapraḳtan ʿibāret çiçek.” (1912: 795) / (فوَلیا) “s. Ġāyet güzel ḳoḳulu beş ṣarı yapraḳtan ʿibāret çiçek.” (1924: 516)

< *İt. puglia, pulia* (LOsm: 149; TS: 893; TETTL II: 85; MBTS: 393; TAS: 308; TBKKS: 441)

112.*furkete* (فورکته) “s. Yāḫūd firkete: Ḳadınlarıñ ṣaçlarına iliştirdikleri iki çatal tel veyā kemik.” (1912: 794) / *firkete* (فیرکته) “y. s. Ḳadınlarıñ ṣaçlarına ṭaḳtıkları iki bacaḳlı tel.” (1924: 517)

< *İt. forchetta* (KamTü: 329; TS: 879; MBTS: 388; TAS: 297; TBKKS: 405)

113.*ġaleṭa* (غالهطا) “s. Peksmad, fırında ḳurutulmuş ekmek.” (1912: 760) / (غالهتا) “y. s. Peksmad, fırında ḳurutulmuş küçük ekmek.” (1924: 490)

< *İt. galletta* (LOsm: 151; KamTü: 334; TS: 900; LFL: 321; ETDES: 149; TETTL II: 95; MBTS: 398; TAS: 312; TBKKS: 448; KEWTS: 153)

114.*ġazete* (غَزَته) “y. s. Cereyān eden vekāyīʿ günü gününe yazılaraḳ ḫalḳa oḳutmaḳ için neşr olunan varaḳa, cerīde. Siyāsī, edebī, fennī ve ilḫ. ḥavādiṯ veren risāle. ─ ci: Ġazete yazan ve neşr eden; ġazete ṣatan. ─ cilik: Ġazete yazanıñ mesleği ve ḥāli; ġazete ṣatanıñ ṣanʿatı.” (1924: 494)

< *İt. gazzetta* (TS: 909; TETTL II: 110; MBTS: 405; TAS: TAS: 318; TBKKS: 461)[229]

115.*ġomalaḳa* (غومالاقه) “y. s. Veyā lak. Hindistan’da birçoḳ ağaçlardan māyiʿ ḥālinde çıḳan reçine ki ispirto ile ḳarıştırılaraḳ taḫtaları cilāda ḳullanılır.” (1924: 497)

[229] Lehce-i Osmani’de ve Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: *Fr*. Ruzname, cerîde-i havadis varakası. (LOsm: 152) [*fr. gazette*] Varaka-i havâdis, cerîde. (KamTü: 340)

< *İt. gommalacca* (KamTü: 358; LOsm: 161; TETTL II: 163; MBTS: 425)

116.*ġomba* (غُومبه) "s. Ḥaṣır ḫalaṭ." (1912: 769) / (غُومبا) "y. s. Ḥaṣır ḫalaṭ; lif ḫalaṭ." (1924: 497)

< *İt. gómbo* (DI)[230] ~ *İt. gomena* (İTBÖS: 587; FİBS: 360)

117.*ġrandi* (غراندی) "s. Geminiñ orta direği." (1912: 762) / (غِراندی) "y. s. Geminiñ orta direği. Baştan ikinci direk." (1924: 492)

< *İt. grande* (LOsm: 166; KamTü: 367; TS: 989; LFL: 336; ETDES: 164; TETTL II: 190; MBTS: 438; TAS: 324; TBKKS: 485)

118.*güğerte* (گوگرته) "s. Geminiñ anbār ile ḳamaralarınıñ üstü." (1912: 924) / (گوگَرته) "ita. s. t.: güğerte. Gemilerde eñ üst ḳatta bulunan döşeme." (1924: 610)

< *İt. coperta, coverta* (LOsm: 170; KamTü: 376; TS: 1014; LFL: 257; ETDES: 168; TETTL IV: 383; MBTS: 449; TAS: 328; TBKKS: 499; KEWTS: 165)

119.*gütaperḳa* (گوتاپڑقا) "y. s. Ṣumatra adasındaki büyük ağaçlardan istiḥṣāl edilen ḳauççuğa pek beñzeyen yapışḳan bir mādde. Gütaperḳa ḳabloları yapmağa yarar." (1924: 602)

< *İt. guttaperca* (İTBÖS: 621; FİBS: 370)

120.*ḫartuc* (خَرتوج) "s. Ṭop dānesi, mermisi." (1912: 478) / "s. Ṭop dānesi, mermisi. (Fransızca ḳartuş'tan)." (1924: 305)

< *İt. cartoccio* (LFL: 178; TETTL II: 263)

121.*hecemonya* (هَجهمونیا) "y. s. Bir devletiñ diğeriyle veyā bir ḳonfederasyon ile münāsebetindeki tefevvuḳ ve rüchāniyyeti." (1924: 781)

< *İt. egemonia* (İTBÖS: 399; FİBS: 280)

122.*ısḳaça* (اسقاچه) "s. Gemi direğiniñ ayaġı." (1912: 67) / (إسقاچه) (1924: 42)

< *İt. scazza* (LOsm: 185; KamTü: 444; TS: 1128; LFL: 396; ETDES: 193; TETTL II: 410; MBTS: 528; TBKKS: 529)

123.*ısḳala* (اسقاله) "s. Ālāt-ı mūsiḳīye perdelerine parmaḳ alıştırma taʿlīmi." (1912: 67) / (إسقاله) (1924: 42)

< *İt. scala (< Lat.)* (KamTü: 444; TS: 2126; MBTS: 528; TETTL II: 354)

[230] Bağlantı Adresi: https://www.dizionario-italiano.it/dizionario-italiano.php?lemma=GOMBO100 Erişim Tarihi: 16.03.2023 23.08

124.*ısḳalara* (اسقالَره) “s. Gemi arması nardubānı; sefāʾin-i ḥarbiyyeniñ solundaki teşrīfāt nardubānı.” (1912: 67) / (اسقالارا) “s. Gemi arması merdiveni; sefāʾin-i ḥarbiyyeniñ solundaki teşrīfāt merdiveni.” (1924: 42)

< *İt. scalare* (LOsm: 185; KamTü: 444; LFL: 574; MBTS: 573; TBKKS: 529)

125.*ısḳarça* (اسقارچه) “s. Pek ṣıḳı istif.” (1912: 67) / (إسقارچه) “y. s. Gemi yükünüñ pek sıḳı istifi.” (1924: 42)

< *İt. scarso* (LOsm: 185; KamTü: 444; TS: 1128; LFL: 578; TETTL II: 354; MBTS: 528; TBKKS: 529)

126.*ısḳarṭa* (إسقارطه) “y. s. Baʿż kağıt oyunlarında bir ṭarafa bıraḳılan kağıtlar.” (1924: 42)

< *İt. scarto* (TS: 1128; TETTL II: 254; MBTS: 528; TAS: 364; TBKKS: 530)

127.*ıstampa* (استامپه) “s. Damġa, ḳalıp.” (1912: 53) / (إستامپا) “y. s. Ağaç veyā baḳır üzerine ḥakk edildikten soñra bir yere başılan resim. Damġa, ḳalıp. Bu damġayı vuracaḳ ālet: Istampa vurmak, başmaḳ.” (1924: 33)

< *İt. stampa* (KamTü: 445; TS: 1131; TETTL II: 357; MBTS: 529; TBKKS: 531)

128.*imbat* (ايمبات) “s. Ġarp ve ġarp şimālinden esen deñiz rüzgārı.” (1912: 216) / “s. Cenūb-i ġarbīden esen rüzgār.” (1924: 131)

< *İt. imbatto* (TS: 1182; LFL: 341; ETDES: 189; TETTL II: 392; MBTS: 557; TAS: 377; TBKKS: 544)

129.*isbir* (اسبير) “s. At uşaġı; arabacınıñ yanında oṭuran adam.” (1912: 52) / *isbir* (إسبير) “s. At uşaġı; arabacınıñ yanında oṭuran adam.” - *ispir* (إسپير) “y. s. Ḥayvanlara baḳan uşaḳ.” (1924: 32)

< *İt. sbirro* (LOsm: 194; KamTü: 490; TS: 1210; MBTS: 574; TAS: 387; TBKKS: 562)

130.*isḳandil* (اسقاندیل) “s. Deñiziñ ʿumḳunu añlamağa yarar ālet; ʿumḳunu ölçme; istiknāh, yoḳlama.” (1912: 67) / (إسقاندیل) “s. Deñiziñ ʿumḳunu añlamağa yarar ālet. ʿumḳunu ölçme. İstiknāh, niyet ve maḳṣadı añlamağa ṣavaşma, yoḳlama: ʿaḳlınca beni isḳandil ediyor.” (1924: 42)

< *İt. scandiglio* (LOsm: 193; KamTü: 491; TS: 1207; LFL: 576; ETDES: 193; TETTL II: 411; MBTS: 573; TBKKS: 552; KEWTS: 187)

131.*isḳarlat* (اسقَرلات) “s. Pek ḳırmızı Venedik çuḫası.” (1912: 67) / (إسقَرلات) (1924: 42)

< *İt. scarlatto* (KamTü: 491; TETTL II: 354; MBTS: 528; KEWTS: 187)

132.*isḳarṣo* (اسقارصو) “s. Geminiñ götürü kirāsı; dik rüzgār.” (1912: 67) / (إسقارصو) “s. Geminiñ götürü kirāsı; dik rüzgār.” (1924: 42)

< *İt. scarso* (LOsm: 185; KamTü: 444; LFL: 45, 579; TETTL II: 411; TBKKS: 530)

133.*isḳonṭa* (اسقونطه) “s. Yāḫūd isḳonto: Vaʿdeden evvel borcunu ödeyen bir borçluya verilen mikdār, ḳırdırma payı.” (1912: 67) / (إسقونطه) “s. Veyā isḳonto: Vaʿdeden evvel borcunu ödeyen bir borçluya verilen mikdār, ḳırdırma payı.” (1924: 42)

< *İt. sconto* (LOsm: 185; KamTü: 491; TS: 1208; ETDES: 194; MBTS: 528; TBKKS: 560; KEWTS: 187)

134.*isḳurçuna* (اسقورچونه) “ ita. s. Reçeli yapılan bir cins ḳara kök.” (1924: 42)

< *İt. scorzone* (KamTü: 492; TS: 1208; MBTS: 573; TAS: 386; KEWTS: 187)

135.*ispençiyar* (اسپَنچِيار) “s. Eczācı. İspençiyarī: eczācılıḳ.” (1912: 52) / (إسپَنچِيار) (1924: 32)

< *İt. speziale* (LOsm: 194; KamTü: 493; TETTL II: 414; MBTS: 574; KEWTS: 187; TBKKS: 561)

136.*ispermaçet* (اسپَرماچَت) “s. Bir nevʿ mum.” (1912: 52) / (إسپَرماچَت) “y. s. Bir nevʿ mum. Balinanıñ başından çıḳan yağ.” (1924: 32)

< *İt. spermaceti* (TS: 1210; TETTL II: 415; MBTS: 574; TBKKS: 561)[231]

137.*ispirto* (اسپيرتو) “s. Küʾūl; küʾūlī ḥāvī māyʿ.” (1912: 52) / (إسپيرتو) “s. Küʾūl; küʾūlī ḥāvī māyʿ, ruḥ. Kibrit.” (1924: 32)

< *İt. spirito* (LOsm: 194; KamTü: 493; TS: 1211; TETTL II: 415; MBTS: 574; TBKKS: 562)

138.*ispitalya* (اسپيتاليا) “s. Ḫastaḫāne.” (1912: 52) / (إسپِتاليه) (1924: 32)

[231] Lehce-i Osmani’de Latince olduğu belirtilmiştir: *Lat*. Balık mumu ve kâfûrî mum. Mağripte Puçaya şehrinde vaktiyle şem’in âlâsı yapıldığından Avrupalılar bucı tabir etmişlerdir. (LOsm: 194)

< *İt. ospitale / hospitalia* (LOsm: 194; MBTS: 575; TBKKS: 563)[232]

139.*istif* (إستيف) "s. Ṣıra, dizi; muntaẓam yığın." (1912: 64) / (إستيف) "s. Ṣıra, dizi; muntaẓam yığın. ⁕ İstifini bozmamaḳ: Ṭavrını ve vaż'iyyetini değiştirmemek." (1924: 40)

< *İt. stiva* (LOsm: 195; KamTü: 496; LFL: 626; ETDES: 195; TETTL II: 419; MBTS: 577; KEWTS: 189)[233]

140.*istimare* (إستيمار) "s. Taḳdīr-i ḳıymet." (1912: 64) / (إستيمار) "s. Taḳdīr-i ḳıymet, gümrükte emti'a-i ticāriyyeye bahā biçme. ─ ci: Gümrükte tüccār malına ḳıymet biçen me'mūr, muḫammin." (1924: 40)

< *İt. stimare* (LOsm: 195; KamTü: 500; TS: 1217; MBTS: 579; TBKKS: 571)[234]

141.*istimator* (إستيماتور) "s. Gümrüklerde taḳdīr-i ḳıymet eden me'mūr." (1912: 64) / *estimatör* (أستيماتور) "s. Gümrüklerde taḳdīr-i ḳıymet eden me'mūr, muḫammin." (1924: 40)

< *İt. stimatore* (KamTü: 500; TS: 1217; MBTS: 579; TBKKS: 571)

142.*istiṅa* (إستڭنغه) "y. s. Gemi yelkenleriniñ yuḳarıya ṭoplanması." (1924: 39)

< *İt. stinga* (LOsm: 195; KamTü: 501; TS: 1217; LFL: 624; TETTL II: 422; MBTS: 580; TBKKS: 571)

143.*istoc* (إستوج) "s. Cerrāḥ ve mühendis ālātı ṭaḳımı ḳutusu." (1912: 64) / *üstuc* (أستوج) "s. Cerrāḥ ve mühendis ālātı ve bu ālātıñ ḳutusu." (1924: 39) **bk. 2.3.6. "usṭunc"**

< *İt. astuccio* (LOsm: 186; KamTü: 503; TBKKS: 532)

144.*isturpe* II (إستورپه) "y. s. b.: üstüpü. Ucunda üstü örülü bir ḳurşun parçası bulunan ve ṣapı ipten veyā ince telden yapılan ālet-i ḍarb." (1924: 39)[235]

< *İt. stropa* (LFL: 635; TETTL II: 423; MBTS: 1287; KEWTS: 338)[236]

---

[232] Kamus-i Türki'de Latince olduğu belirtilmiştir: [*la. hospitalis*] Gurebâ hastanesi. (KamTü: 493)
[233] Bazı kaynaklar bu kelimeyi Rumca olarak kaydetmiştir; *istif* < Rum. *stivi* (TS: 1214; TBKKS: 570)
[234] Lehce-i Osmani, Türkçe Sözlük ve Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü'nde *istimara* olarak kayıtlıdır.
[235] B. Toven, bu maddeyi *isturpe* I ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.9. *isturpe* I.
[236] Kamus-i Türki'de İngilizce olarak kayıtlıdır: [*ngl. storp*] 1. Sefâinde silip süpürmekte kullanılan kaba keten ve kenevir yahut bozuk halat parçası. 2. Bir ince halatın bir ucuna üzeri örülü bir kurşun parçası rabt etmek ve diğer ucu kabza ittihâz edilmek suretiyle yapılan âlet-i darp ki ekseriya tulumbacılar yekdiğerini darp için isti'mal ederler. (KamTü: 503)

145.*izbandid* (ازباندید) “s. Ḥaydūd, pek iri cüṣṣeli ve ḳorḳunç.” (1912: 48) / (ازباندید) “s. Ḥaydūd, pek iri cüṣṣeli ve ḳorḳunç: İzbandidiñ biri.” (1924: 29)

< *İt. sbandito* (KamTü: 512; TS: 1239; LFL: 572; TETTL II: 360; MBTS: 531; KEWTS: 190; TBKKS: 575)

146.*jurnal* (ژورنال) “s. Yevmiye defteri; gemide mühim vuḳūʿātıñ ḳayd olunduğu defter; birinin fenālığı ḥaḳḳında büyük bir ādeme verilen kağıt.” (1912: 576) / (ژۇرنال) “y. s. Yevmiye defteri. Gemide mühim vuḳūʿātıñ ḳayd olunduğu defter. Biriniñ fenālığı ḥaḳḳında büyük bir ādeme verilen kağıt. Ġazete, cerīde.” (1924: 372)

< *İt. giornale* (LFL: 331)[237]

147.*ḳaçarola* (قاچارولا) “y. s. k. Ṣaplı yemek tenceresi.” (1924: 523)

< *İt. cazzaróla* (KamTü: 518; LFL: 189; ETDES: 200; TETTL IV: 37; MBTS: 598; KEWTS: 196)

148.*ḳadastıra* (قاداسترا) “y. s. Vergiye esās teşkīl eden emlāk defteri veyā cedveli ki arāżiniñ vażʿiyyet, vüsʿat ve ḳıymetini irāʾe eder.” (1924: 523)

< *İt. catastro* (TBKKS: 599; İTBÖS: 235; FİBS: 168; Altun, 2021, s. 63)[238]

149.*ḳalçın* (قالچین) “s. Tozluḳ, çizme altında giyilen çorap.” (1912: 813) / “s. ʿabādan tozluḳ, çizme altında giyilen çorap.” (1924: 531)

< *İt. calzino* (TS: 1274; TETTL IV: 71; MBTS: 607; TAS: 406; TDES: 365; KEWTS: 198)

150.*ḳalyon* (قالیون) “s. Bir nevʿ sefīne-i ḥarbiyye.” (1912: 815) / “s. k. İki üç anbārlı aḫşap büyük ḥarp sefīnesi.” (1924: 533)

< *İt. galión* (LOsm: 206; TS: 1287; LFL: 318; ETDES: 203; TETTL IV: 97; MBTS: 613; TAS: 409; TBKKS: 610)[239]

151.*ḳambiyal* (قامبیال) “s. Poliçe senedi.” (1912: 815) / “y. s. Vaʿdeli senedāt-i ticāriyyeniñ (poliçeleriñ) ism-i ʿumūmiyyesi.” (1924: 533)

---

[237] Çok eskiden, İtalyancadan “*curnal*” olarak aldığımız kelimede; daha sonra dilimize giren, Fransızcadan aldığımız “*jurnal*” kelimesinin telaffuzunun etkisi görülmektedir.

[238] İtalyancadan Türkçeye olan sözlüklerde kelime, güncel formu olan *catasto* şeklinde kayıtlıdır.

[239] Kamus-i Türki’de şöyle kayıtlıdır: [Katalanca *galeone*’den] Kadîmde sefâin-i harbiyyenin bordalarında iki veya üç sıra topu hâmil ve armaları kapasürte olarak müte’addid mürebba’ yelkenler ile mücehhez birinci sınıfı. (KamTü: 534)

< *İt. cambiale* (LOsm: 206; KamTü: 534; TBKKS: 613)

152. *ḳambiyo* (قامبِيو) "s. Eshām mübādelesinden ʿibāret bir nevʿ muʿāmele-i ṣarrāfiyye." (1912: 815) / "y. s. Ecnebī meskūkātı üzerine tanẓīm edilen ve o meskūkātıñ tedāvül ettiği maḥallde ödenecek olan çek, şanj. ─ fīʾātı: Çek fīʾātı." (1924: 533)

< *İt. cambio (< Lat.)* (KamTü: 534; TS: 1287; TAS: 409; TBKKS: 613)[240]

153. *ḳamineto* (قامينەتو) "s. Ḳahve ve sāʾire pişirmeğe maḫṣūṣ ispirto ṭaḳımı." (1912: 815) / "y. s. Ḳahve ve sāʾire pişirmeğe maḫṣūṣ ispirto ṭaḳımı." (1924: 534)

< *İt. caminetto* (TS: 1290; ETDES: 205; TETTL IV: 89; MBTS: 615; TAS: 410; TBKKS: 615; KEWTS: 201)

154.*ḳampana* (قامپانا) "y. s. k. Gemilerde vardiya tebeddülü sāʿatini bildiren çañ." (1924: 533)

< *İt. campana* (TS: 1290; LFL: 145; ETDES: 205; TETTL IV: 89; MBTS: 615; TBKKS: 617; KEWTS: 201)

155. *ḳamra* (قامره) "s. Yāḫūd ḳamara. Vapurda küçük oda; meclis-i mebʿuṣān." - *ḳamara* (قَماره) "s. Küçük oda." (1912: 815, 845) / *ḳamara* (قامارا) "y. s. Küçük vapur odası. Meclis-i mebʿūṣān" - (قَماره) "s. Küçük oda." (1924: 533, 552)

< *İt. cámara* (LOsm: 206; KamTü: 534; TS: 1287; LFL: 142; ETDES: 204; TETTL IV: 85; MBTS: 614; TAS: 409; TBKKS: 611; KEWTS: 200)

156.*ḳamrot* (قامروت) "s. Yāḫūd ḳamarot. Ḳamara yolcularına ḫizmet eden vapur ḫizmetçisi." (1912: 815) / *ḳamarot* (قاماروت) "y. s. Ḳamara yolcularına ḫizmet eden ve ḳamaralara baḳan." (1924: 533)

< *İt. camaroto* (KamTü: 534; TS: 1287; LFL: 144; ETDES: 204; TETTL IV: 85; MBTS: 614; TAS: 409; TBKKS: 613; KEWTS: 200)

157. *ḳana* (قانه) "s. Vapurlarıñ baş ve ḳıçlarındaki raḳamlar." (1912: 817) / (قانا) "s. k. Geminiñ baş ḳıç bodoslamaları üzerindeki ḳadem işāreti." (1924: 534)

< *İt. canna* (TS: 1293; LFL: 149; TETTL IV: 93; MBTS: 616; TAS: 411)

[240] MBTS'de şu bilgi kayıtlıdır: XIX. yüzyıl ortalarında gazete aracılığıyla Türkçeye geçmiştir. (MBTS: 614)

158.*ḳanaviça* (قَناوِچه) “s. Ḳalın ve seyrek kenevir bezi.” (1912: 846) / (قاناوِچهٔ) - (قَناوِچه) “ita. s. Ḳalın ve seyrek kenevir bezi. Naḳış işlemeğe maḫṣūṣ delik delik bez: Ḳanaviça işlemek.” (1924: 534, 553)

< *İt. canovaccio “bez, paçavra” (< Fr. canevas* + küçültme eki *-içe)* (LOsm: 207; KamTü: 537; TS: 1295; ETDES: 206; TETTL IV: 96; MBTS: 618; TAS: 411; TBKKS: 626; KEWTS: 201)

159.*ḳanca* (قانجه) “s. Ucu çengelli demir. Ḳancayı ṭaḳmaḳ: Musallaṭ olmaḳ, yanından ayrılmamak.” (1912: 816) / (قانجهٔ) “s. Ucu çengelli demir. ─ yı ṭaḳmaḳ: Musallaṭ olmaḳ, yanından ayrılmamak. ─ lamaḳ: Ḳancayı geçirmek, mec. Musallaṭ olmaḳ.” (1924: 535)

< *İt. ganzo* (KamTü: ; TS: 1295; LFL: 323; ETDES: 206; TETTL IV: 97; MBTS: 617; TAS: 412; TBKKS: 626; KEWTS: 201)

160.*ḳançelar* (قانچَلار) “s. Bir şehbenderḫāneniñ umūr-i resmiyyesini īfā eden.” (1912: 816) / “ita. s. Bir şehbenderḫāneniñ umūr-i resmiyyesini īfā eden meʾmūr, müdür. ─ ya: Şehbenderḫāne umūr ve muʿāmelāt-i resmiyyesini īfāya maḫṣūṣ ḳalem.” (1924: 535)

< *İt. cancelliere* (KamTü: 538; TS: 1296; MBTS: 617; TAS: 412; TBKKS: 627)

161.*ḳançelarya* (قانچَلاریه) “s. Şehbenderḫāne umūr ve muʿāmelāt-i resmiyyesini īfāya maḫṣūṣ ḳalem.” (1912: 816)

< *İt. cancelleria (< Lat.)* (KamTü: 538; TS: 1296; MBTS: 617; TAS: 412; TBKKS: 627)

162.*ḳaporta* (قاپورتا) “ita. s. Anbar ağızlarınıñ üzerini örten ağaç veyā çerçeve.” (1924: 521)

< *İt. boccaporta* (TS: 1311; LFL: 97; ETDES: 209; TETTL IV: 115; MBTS: 623; TBKKS: 638)

163.*ḳapudan* (قَپودان) “s. Baş reʾīs; gemi ḳumandanı, süvārīsi. Ḳapudan paşa: Vaḳtiyle baḥriye nāẓırına verilen ʿunvān idi yāḫūd ḳapudān-ı deryā.” (1912: 824) / “s. (t.: ḳaptan) Baş, reʾīs. Gemi ḳumandanı, süvārīsi. ─ deryā, ─ paşa: Baḥriye nāẓırı.” (1924: 540)

< *İt. capitán* (LOsm: 211; KamTü: 544; LFL: 152; ETDES: 209; TETTL IV: 117; KEWTS: 203)

164.*ḳarabina* (قارابینه) "s. Bir nevʿ tüfeng." (1912: 803) / "y. s. Büyücek çapta ḳışa eski bir tüfeng. Süvārī tüfengi." (1924: 525)

< *İt. carabina* (LOsm: 212; TS: 1314; TETTL IV: 120; MBTS: 625; TAS: 416; TBKKS: 643)[241]

165.*ḳaranfil* (قَرَنفیل) "s. k. Ağır eşyā alıp vermek için bir ḳaz ayağı ile buña merbūṭ palanġa." (1924: 544)[242]

< *İt. paranchino* (LFL: 468; ETDES: 210; TETTL IV: 127; MBTS: 627)[243]

166.*ḳarantina* (قَرانتینه) "s. Sārī ḫastalıḳ bulunan yerlerden gelenleriñ sirāyet-i marażı menʿ için iḫtilātdan memnūʿ olaraḳ bekletildikleri müddet; bu işe neẓāret eden dāʾire." (1912: 830) / (قَرانتینهٔ) "s. Sārī ḫastalıḳ bulunan yerlerden gelenleriñ sirāyet-i marażı menʿ için iḫtilātdan memnūʿ olaraḳ bekletildikleri müddet. Bu işe neẓāret eden dāʾire. ─ ḫāne: Ḳarantina dāʾiresi, ḳarantina maḥalli ve taḥaffüẓḫānesi." (1924: 543)

< *İt. quarantina "kırk gün"* (LOsm: 214; KamTü: 547; TS: 1320; LFL: 529; ETDES: 211; TETTL IV: 128; MBTS: 627; TAS: 416; TBKKS: 646; KEWTS: 204)[244]

167.*ḳaravana* (قَراوانه) "s. Baḳırdan genişçe ḳap; ince ve yaşşı elmas." (1912: 830) / (قَراوانهٔ) "s. Baḳırdan genişçe ḳap. İnce ve yaşşı elmas." (1924: 543)

< *İt. caravella* (TS: 1323; TETTL IV: 132; MBTS: 628; TAS: 417; TBKKS: 647)

168.*ḳaroça* (قاروچه) "s. Bir nevʿ araba." (1912: 805) / (قاروچا) "y. s. Bir nevʿ araba." (1924: 527)

< *İt. carozza (< Lat.)* (TS: 1335; TETTL IV: 148; MBTS: 632; TAS: 420)[245]

---

[241] Kamus-i Türki'de Fransızca olarqak kayıtlıdır: [*fr. carabine*] Bolca ağızlı kısa bir eski tüfenk, süvâri tüfeği. (KamTü: 546)

[242] Maddenin tamamı şöyledir: "s. Bahārāttan biri ki küçük siyāh ve ucu ṭırṭıḳlı olur. Güzel ḳoḳulu bir çiçek. g. Ağır eşyā alıp vermek için bir ḳaz ayağı ile buña merbūṭ palanġa." (1924: 544)

[243] İtalyanca *paranchino'*nun Türkçede *karanfil* 'güzel kokulu bir çiçek' sözünün baskısı altında biçim bakımından değişikliğe uğradığı anlaşılıyor. (ETDES: 210)

[244] MBTS'de şu bilgi kayıtlıdır: Ortaçağ'da gemiyle yolculuk yapanların bir yere ulaştıklarında kırk gün karaya çıkmaları yasak olduğu için kelime bu anlamı kazanmıştır. (MBTS: 627)

[245] Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. carosse'*den] Bir nevi araba. (KamTü: 553)

169.*ḳaryola* (قاريوله) “s. Üstünde yatılan demir veyā taḫtadan kerevet.” (1912: 807) / (قارْيولهٰ) “y. s. Üstünde yatılan demir veyā taḫta kerevet.” (1924: 528)

< *İt. carriola* (LOsm: 217; TS: 1341; ETDES: 215; TETTL IV: 155; MBTS: 634; TAS: 421; TBKKS: 663; KEWTS: 207)

170.*ḳaṣa* (قاصه) “s. Para, evrāḳ vesāʾire ḥıfẓına maḫṣūṣ demir dolap; mağazalarda ḳasanıñ bulunduğu ve paranıñ teslīm olunduğu maḥall; ṣandıḳ, ḫazīne, bir dāʾireniñ para alıp verdiği maḥall; oyunlarda parayı nezdinde ṭutan adam.” (1912: 809) / (قاصهٔ) “s. Para, evrāḳ vesāʾire ḥıfẓına maḫṣūṣ demir dolap. Mağazalarda ḳasanıñ bulunduğu ve paranıñ teslīm olunduğu maḥall. Ṣandıḳ, ḫazīne, bir dāʾireniñ para alıp verdiği maḥall. Oyunlarda parayı nezdinde ṭutan adam. Maṭbaʿalarda düğme-i ḥurūfāta maḫṣūṣ küçük küçük 505 göze münḳasım taḫta. ─ dār: Ḳaṣa işlerine baḳan, para alıp veren.” (1924: 529)

< *İt. cassa (< Lat.)* (LOsm: 217; KamTü: 554; TS: 1341; TETTL IV: 155; MBTS: 634; TAS: 421; TBKKS: 665)

171.*ḳaşḳaval* (قاشقاوال) “s. Bir nevʿ peynir.” (1912: 808) / “ita. s. Yavanca ve tekerlek peynir. Rulet oyununda bir ālet.” (1924: 529)

< *İt. caciocavallo* (KamTü: 558; TS: 1347; LFL: 136; ETDES: 217; TETTL IV: 165; MBTS: 637; TAS: 423; TBKKS: 670)[246]

172.*ḳavala* (قواله) “s. Deñiz kenarındaki ṣalaş.” (1912: 848) / “s. Deñiz kenarındaki ṣalaş. Dam yapılmış maḥall.” (1924: 555)

< *İt. capanna* (İTBÖS: 215; FİBS: 158)

173.*ḳavaliyer* (قَواليير) “s. Ḫristiyanlıḳ için fedā-yı cān eden bir ṣınıf cengāverlere verilen isim.” (1912: 848) / “y. s. Ḫristiyanlıḳ için fedā-yı cān eden bir ṣınıf mutaʿaṣṣıp cengāverlere verilen isim.” (1924: 555)

< *İt. cavaliere* (LOsm: 220; KamTü: 562; İTBÖS: 240; FİBS: 170)

[246] M. Stachowski, kelimenin Slav dillerinden Türkçeye geçmiş olabileceğini kaydetmiştir: ‘runder, gelber Schafskäse’ < rum. *caşcavál* od. slaw.-bulg. *kaškavál* id. < gr. *kaskaváli* id. < it. *caciocavallo* id. (KEWTS: 209).

174.*ḳazino* (قازینو) “s. Bir nevʿ temiz ḳahveḫāne.” (1912: 808) / *ġazino* (غازینو) “y. s. Doğrusu: ḳazino. Görüşmek, eğlenmek, içmek ve dans etmek için gidilen ʿumūmī yer: Sarāy burnu ġazinosu. ─ cu: Böyle bir yeri ṭutan ve idāre eden.” (1924: 490)

< *İt. casino* (KamTü: 569; TS: 909; ETDES: 150; TETTL II: 111; MBTS: 405; TAS: 318; TBKKS: 464, 680)

175.*kerte* (كرته) “s. Puṣulanıñ otuz iki ḳısmından beheri. Tam kertesinde: Tam vaḳtinde.” (1912: 894) / (كرته) “ita. s. Puṣulanıñ 32 ḳısmından 11 derece 15 daḳiḳalıḳ her biri. ─ riz: Bir mühlik gemiden veyā diğer bir maḥallden puṣula kertelerine naẓaran bulunduğu cihet; bir cürm-i semāvīniñ puṣula vāsıṭasıyla alınan semt zāviyesi. ─ riz nikāṭi: Gemileriñ selāmet-i seyrine ḫizmet için ḫarīṭa üzerinde mevḳiʿleri taʿyīn edilmiş olan şamandıra, fener vesāʾire gibi ʿalāmet ve işāretler.” (1924: 585)

< *İt. quarta* (LOsm: 229; KamTü: 580; LFL: 530; ETDES: 234; TETTL IV: 151; MBTS: 658)[247]

176.*kestel* (كستل) “s. Veyā ḳasṭal. Ḥisarcıḳ, ḳaṣar.” (1924: 591)

< *İt. castello* (KamTü: 584; İTBÖS: 233; FİBS: 167)[248]

177.*ḳıranta* (قرانته) - (قیرانته) “ṣ. Ḳırla ḳarışıḳ; ṣaḳalsız ve bıyığı ḳır olan.” (1912: 830, 875) / (قرانته) - (قیرانته) “ṣ. Ḳırla ḳarışıḳ. Ḳır bıyıḳlı ve ṣaḳalsız olan.” (1924: 543, 572)

< *İt. quaranta “kırk yaşında”* (TS: 1413; ETDES: 237; TETTL IV: 275; MBTS: 668; TAS: 434; TBKKS: 686; KEWTS: 221)[249]

178.*ḳıredo* (قره‌دو) “y. s. Biriniñ fikirlerine ve ṭavır ve ḥareketine temel teşkīl eden esāsāt: İşte benim siyāsī ḳredom budur.” (1924: 545)

< *İt. credo* (İTBÖS: 331; FİBS: 227)

179.*ḳomanda* (قوماندا) “s. ʿaskerī emir ve idāre; emir, ḥüküm, āmiriyyet.” (1912: 867) / “s. ʿaskerī emir ve idāre. Emir, ḥüküm; āmiriyyet.” (1924: 566)

[247] M. Stachowski Yunanca olarak kaydetmiştir: < gr. *kárta* (< it. *quarta*) (KEWTS: 218).
[248] Lehce-i Osmani’de Latince olarak kayıtlıdır: Kastel gibi Latinceden. Kasır, hisarcık. (LOsm: 231)
[249] “İtalyanca *quaranta* biçiminin Türkçede *karanta* olarak kullanılması beklenirdi. O açıdan Türkçe *kıranta* biçiminin *kır* (: > *kırçıl*) sözünün baskısı altında kaldığı anlaşılıyor.” (ETDES: 237)

< *İt. commando, commenda (< Lat. commandare)* (TETTL IV: 352; MBTS: 711; Altun, 2021, s. 63)[250]

180.*ḳomandan* (قوماندان) “s. Bir ḳıṭʿa-i ʿaskeriyyeniñ başı.” (1912: 867) / “y. s. Veyā ḳomandar. Bir ḳıṭʿa-i ʿaskeriyyeniñ başı: Ordu ḳomandanı. Rütbesi ne olursa olsun bir gemiyi idāre eden baḥriyye żābiṭi. ⁕ ḳomandanī: Ḳomandana mensūb.” (1924: 566)

< *İt. commandante* (LOsm: 253; TETTL IV: 352)[251]

181.*ḳomanya* (قومانيا) “y. s. k. Sefīne mürettebātınıñ erzāḳ ve meʾkūlātı.” (1924: 566)

< *İt. compagna* (LOsm: 253; KamTü: 631; TS: 1524; LFL: 212; ETDES: 266; TETTL IV: 353; MBTS: 712; TBKKS: 828; KEWTS: 237)

182.*ḳomedya* (قومَديه) “s. Gülünç oyun, muḍḥike; masḫaralıḳ.” (1912: 868) / (قومَدْيا) “y. s. Gülünç oyun, muḍḥike. mec. Masḫaralıḳ. Gülünç iş.” (1924: 567)

< *İt. commedia (< Lat.)* (TETTL IV: 353; MBTS: 690; TAS: 447; TBKKS: 730)[252]

183.*ḳompanya* (قومپانيا) “s. Şirket; zümre, ṭaḳım, cemāʿat.” (1912: 868) / “y. s. Ticārī ve ṣanāʿī şirket. mec. Zümre, ṭaḳım, cemāʿat.” (1924: 567)

< *İt. compagnia (< Lat.)* (TS: 1525; TETTL IV: 355; MBTS: 712; TAS: 468; TBKKS: 828)[253]

184.*ḳonişmento* (قونشمَنتو) “s. Bir malıñ gönderiliğini mübeyyin kağıt ki ṣāḥibi bunu ibrāz ederek malı alabilir.” (1912: 870) / *ḳonoşmento* (قونُشمَنتو) “y. s. Bir malıñ gönderiliğini mübeyyin vapur veyā demir yol idāresi ṭarafından verilen kağıt ki ṣāḥibi bunu ibrāz ederek malını alabilir.” (1924: 569)

< *İt. conoscimento* (KamTü: 616; TS: 1474; LFL: 214; ETDES: 251; TETTL IV: 361; MBTS: 693; TAS: 454; TBKKS: 765)

---

[250] Bazı kaynaklar kelimeyi Fransızca olarak kaydetmiştir: < *Fr. commandé* (KamTü: 631; TS: 1523; TAS: 468; TBKKS: 826).

[251] Bazı kaynaklar bu kelimeyi Fransızca olarak kaydetmiştir: (KamTü: 631; TS: 1523; MBTS: 711; TAS: 468; TBKKS: 827).
B. Toven, bu maddeyi 1912’de *ḳomandar* maddesi ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.3. *ḳomandar*.

[252] Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*yu*. κωμωδγα’dan me’hûz. *fr. comédie’*den] 1. Güldürür tiyatro oyunu, mudhike. 2. *mc.* Gülünç iş, maskaralık. (KamTü: 614) Türkçe Sözlük’te Latince olarak kayıtlıdır: < *Lat.* (TS: 1467).

[253] Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr*. *compagnie*] 1. Şirket. 2. *mc*. Zümre, takım, cemâat. (KamTü: 632)

185.*ḳonsolto* (قونسولتو) “s. Bir ḫastanıñ marażını iyice teşḫīṣ ve onu tedāvī etmek için birḳaç doḳtoruñ ṭoplanaraḳ müẕākere etmesi; müşāvere-i ṭıbbiye.” (1912: 870) / “y. s. Bir ḫastanıñ marażını iyice teşḫīṣ ve onu tedāvī etmek için birḳaç doḳtoruñ ṭoplanaraḳ müẕākere etmesi; müşāvere-i ṭıbbiye.” (1924: 569)

< *İt. consulto* (KamTü: 616; TS: 1474; TETTL IV: 362; TAS: 453; TBKKS: 765)

186.*ḳonṭıra* (قونطره) “d. Żıdd, ḳarşı, muḳābil.” (1912: 871) / (قونترا) “y. s. Żıdd, muḫālif, ḳarşı: Baña ḳontra gidiyor.” (1924: 568)

< *İt. contra* (TS: 1475; LFL: 217; TETTL IV: 363; MBTS: 693; TAS: 454; TBKKS: 768)[254]

187.*ḳonṭraṭo* (قونطراطو) “s. Muḳāvele senedi.” (1912: 871) / *ḳontırato* (قونترِاتو) “y. s. İki veyā daha ziyāde kimseler arasında ʿaḳd, ʿahd, mīṣāḳ; muḳāvele senedi.” (1924: 568)

< *İt. contrato (< Lat.)* (LOsm: 244; KamTü: 616; TETTL IV: 364; MBTS: 693; TAS: 454; TBKKS: 769; KEWTS: 227)

188.*ḳordele* (قوردَله) “s. Birḳaç parmaḳ eñinde ipek ḳumaş.” (1912: 853) / “y. s. Birḳaç parmaḳ eñinde ipek ḳumaş.” (1924: 557)

< *İt. cordella, cordela* (LOsm: 254; TS: 1530; TETTL IV: 370; MBTS: 714; TAS: 470; TBKKS: 834)[255]

189.*ḳorno* (قورنو) “s. Tüfenge barut ḳomağa maḫṣūṣ ālet.” (1912: 855) / “ita. s. Av tüfengine barut ḳomağa maḫṣūṣ ālet.” (1924: 559)

< *İt. corno* (KamTü: 619; TS: 1484; LFL: 250; TETTL IV: 374; MBTS: 697; TAS: 458; TBKKS: 784)

190.*ḳuḳulete* (قوقولَته) “s. Yağmurdan muḥāfaża için başa geçirilen başlıḳ.” (1912: 861) / (قوقولَته) (1924: 563)

---

[254] Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. contre*] Karşı, mukâbil, aleyhte, zıt. (KamTü: 616)

[255] Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. gaytan* demek olan *cordelle*’den galat.] Bir iki ve nihayet dört beş parmak eninde ipe kumaş ki başlıca kadın esvâbında fiyongu vesâir süse müteallik şeylere yarar. [Nişân asmakta kullanılan gibi kalıncalarına şerit ve kordon derler.] (KamTü: 634) M. Stachowski, kelimenin Yunanca üzerinden alınmış olabilme ihtimali üzerinde belirsizlikle durur: **kordele ~ kordela** ‘Band, Kordel, Schleife’ (? < gr. *kordéla* id.) < it. *cordella,* Dimin. < *corda* ‘Schnur; Saite’ < lat. *chorda* ‘Darm-/Saite’ (< gr. xordḗ id.) > fr. *corde* ‘Darmsaite; Strick’ > *cordon* ‘Schnur, Strick, Band’ > ttü. *kordon* ‘Schnur; Uhr-/Kette’ (Benz.). (KEWTS: 228)

< *İt. cocolletta* (TS: 1517; LFL: 204; ETDES: 264; TETTL IV: 419; MBTS: 709; TAS: 467; TBKKS: 820; KEWTS: 236)[256]

191.*lama* I (لامه) "s. Dar, uzun ve yaṣṣı maʿden ṣafḥası." (1912: 940) / (لامهٔ) "s. Dar, uzun ve yaṣṣı maʿden çubuḳ." (1924: 623)[257]

< *İt. lama* (LFL: 352; ETDES: 279; TETTL IV: 510; MBTS: 735)[258]

192.*lamba* I (لامبه) "s. Bir şeyʾiñ girmesiçün diğer bir şeyʾe açılan oyuḳ." (1912: 940) / (لامبهٔ) "y. s. Doğrama işlerinde vesāʾirede açılan yiv. ─ lı: Birbirine geçecek ṣūrette kenarları yivli." (1924: 623)[259]

< *İt. lembo* (LFL: 366; ETDES: 279; TETTL IV: 510; MBTS: 735)[260]

193.*lampasa* (لامپاسا) "ṣ. Bol, ḥanṭal; dökülmüş, dağılmış açıḳ ṣaçıḳ (şeyʾ). s. Uzun ṣayvanlı ve yırtmaçlı etek." (1924: 623)

< *İt. lampazza* (TETTL IV: 512)

194.*lanto* (لانتو) "y. s. mu. Bir parçanıñ ağır ağır çalınacağını ifāde eden bir taʿbīr." (1924: 623)

< *İt. lento* (İTBÖS: 697; FİBS: 454)

195.*largetto* (لارگەتتو) "y. s. mu. Larġodan daha az ağır olan ḥareket. Bu ḥareketle çalınan hava." (1924: 621)

< *İt. larghetto* (TS: 1576; TETTL IV: 516; MBTS: 736)

196.*larġo* (لارغو) "y. s. mu. Geniş ve açıḳ ḥareket, ağır ağır. Bu ḥareketle çalınan hava." (1924: 621)

< *İt. larga, largo (< Lat. largus)* (TS: 1576; TETTL IV: 516; MBTS: 736)

197.*laşḳa* (لاشقه) "s. Gemi ḫalaṭınıñ gevşetilmesi." (1912: 939) / (لاشقهٔ) "y. s. ─ etmek: Gemi ḫalaṭını ḳoyverip boşalṭmaḳ." (1924: 622)

---

[256] Lehce-i Osmani'de ve Kamus-i türki'de Rumca olarak kayıtlıdır: *Rum*. Papaz başlığı, hâlen başlıklı cebe. (LOsm: 251) [*r.*] Eğreti veya yağmurluḳ ve abaya bitişik başlık ki yağmur ve rüzgar olduğu vakit başa geçirirlir. (KamTü: 628)

[257] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *lama* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.3. *lama* II.

[258] Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. lame*] Uzun ve yassı maden safhası, dar maden tahtası. (KamTü: 654)Türkçe Sözlük'te Almanca olarak kayıtlıdır: < *Alm. Lamelle* (TS: 1574). Bazı kaynaklar da Rumca olarak kaydetmiştir: < *Rum. lama* (TAS: 479; TBKKS: 853).

[259] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *lamba* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.9. *lamba* II.

[260] Türkçe Sözlük'te Rumca olarak kayıtlıdır: < *Rum*. (TS: 1574).

< *İt. lasca!* (LOsm: 265; KamTü: 655; TS: 1567; TETTL IV: 518; MBTS: 731; TBKKS: 858)

198.*laṭa* I (لاطه) “s. Uzunca ve dar taḫta.” (1912: 939) / “s. Dar ve yaṣṣı uzun kereste.” (1924: 622)[261]

< *İt. latta, lata* (TS: 1577; LFL: 362; ETDES: 279; TETTL IV: 518; MBTS: 737; TBKKS: 858)

199.*lava* (لاوا) “y. s. k. ─ etmek: Çekmek, yisa etmek.” (1924: 623)

< *İt. leva!* (LOsm: 265; KamTü: 656; TS: 1578; LFL: 369; TETTL IV: 532; MBTS: 737; TBKKS: 860)

200.*lavanṭa* (لاوانطه) “s. Güzel ḳoḳulu ṣu; ḳoḳulu bir ot.” (1912: 940) / (لاوانطة) “s. Güzel ḳoḳulu ṣu. Mor çiçekli bir ot.” (1924: 624)

< *İt. lavanda* (LOsm: 265; KamTü: 656; TS: 1578; TETTL IV: 520; MBTS: 737; TBKKS: 861)

201.*lavṭa* I (لاوطه) “s. Bir nevʿ çalġı.” (1912: 940) / (1924: 624)[262]

< *İt. laùto, liuto, laute (< Ar. el-ʿūd)* (TETTL IV: 521; MBTS: 737; KEWTS: 246)[263]

202.*lazarto* (لازارتو) “s. Taḥaffüẓḥāne.” (1912: 938) / *lazareto* (لازارەتو) “y. s. Bulaşıḳ olanlarıñ ḳarantina bekledikleri yer, taḥaffüẓḥāne.” (1924: 622)

< *İt. lazarèto; lazzeretto* (KamTü: 656; LFL: 364; ETDES: 280; TETTL IV: 523; MBTS: 738; TBKKS: 862; KEWTS: 246)

203.*levend* (لَوند) “s. Çabuḳ çabuḳ ḥareket eden, cest ü çālāk; yaḳışıḳlı güzel, boyu boşu yerinde.” (1912: 949) / (لَوٗند) “ita. ṣ. Serīʾ’l-ḥareke, cest ü çālāk; yaḳışıḳlı güzel, boyu boşu yerinde. ⁕ şehlevend: İrice yapılı güzel. ⁕ levendāne: Levende yaḳışacaḳ ṣūrette.” (1924: 630)

[261] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *laṭa* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.12. *laṭa* II.
[262] B. Toven, bu maddeyi *lavṭa* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.9. *lavṭa* II.
[263] Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*ar*. العود el-ûd’dan me’hûz. *fr*. *luth*’tan] Bir nevi telli çalgı. (KamTü: 656) Bazı kaynaklar Almanca olarak kaydetmiştir: < *Alm. Laute* (TS: 1579; TBKKS: 862).

< *İt. levantino "şarklı asker"* (KamTü: 660; TETTL IV: 534; MBTS: 742)[264]

204.*libre* (ليبره) "s. Ḳıymeti müteḥavvil bir ölçü ki bugün yañlış olaraḳ yarım kiloġrama verilen bir isimdir." (1912: 950) / "s. Ḳıymeti müteḥavvil bir ölçü ki bugün yañlış olaraḳ yarım kiloġrama verilen bir isimdir. Paund denilen İngiliz libresi 453,58 ġramdır." (1924: 631)

< *İt. libbra (< Lat.)* (TS: 1585; TETTL IV: 539; MBTS: 743; TBKKS: 869)[265]

205.*limonaṭa* (ليموناطه) "s. Ekşi limon ṣuyuyla şeker ve ṣudan yapılmış şerbet." (1912: 951) / (1924: 632)

< *İt. limonata (< limone "limon")* (TS: 1587; TETTL IV: 542; TBKKS: 873; MBTS: 744; KEWTS: 247)

206.*lira* (ليرا) "s. Altın sikke. ʿoṣmānlı sikkesi: 102,6 ġuruş ḳıymetinde altın para." (1912: 951) / "s. Evvelce yüz gümüş ġuruş ḳıymetinde altın sikke. Şimdi yüz ġuruş ḳıymetinde kağıt para. ─ lık: Lira ḳıymetinde olan." (1924: 631)

< *İt. lira "gümüş para birimi" (< Fr. livre < Lat. libra)* (KamTü: 663; TS: 1588; TETTL IV: 544; MBTS: 745; TBKKS: 875)

207.*loca* (لوجه) "s. Küçük oda; eṣnāfiñ kendi işleriçün ṭoplanmalarına maḫṣūṣ oda; tiyatroda seyircilere maḫṣūṣ küçük ḥücre." (1912: 948) / *loca* (لوجه) - *lonca* (لونجه) "s. Küçük oda. Eṣnāfiñ kendi işleriçün ṭoplanmalarına maḫṣūṣ oda, ġalaṭı: Lonca. Tiyatroda seyircilere maḫṣūṣ küçük ḥücre. Farmasonlarıñ maḥall-i ictimāʿı." (1924: 629, 630)

< *İt. loggia (< Alm.)* (LOsm: 267; KamTü: 664; TS: 1590; ETDES: 282; TETTL IV: 547; MBTS: 745; TBKKS: 882)

208.*loḳanṭa* (لوقَنطه) "s. Ücretle yemek yemeğe maḫṣūṣ maḥall; temiz aşçı dükkānı." (1912: 949) / (1924: 630)

< *İt. locanda (< Lat.)* (LOsm: 267; KamTü: 665; TS: 1591; ETDES: 283; TETTL IV: 549; MBTS: 746; TBKKS: 886)[266]

---

[264] MBTS'de şu bilgi kayıtlıdır: Farsçada *levend* "tembel, boş gezen" vb. anlamlarda kullanılır; İtalyanca *levantino*'nun aslının da bu kelime olması muhtemeldir. (MBTS: 742) Türkçe Sözlük'te Farsça olarak kayıtlıdır: < *Fars. levend* (TS: 1583).

[265] Kamus-i Türkide Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. livre*] Fransa evzân-ı atîkasından takrîben 150 dirhem, yani 500 gram sıkleti, rıtıl. (KamTü: 662)

[266] M. Stachowski, bu kelimeyi Yunanca olarak kaydetmiştir: < *gr. lokánta* < *it. locanda* (KEWTS: 247).

209.*lombar* (لومبار) “s. Ḥarp gemilerinde ṭopuñ ağzı öñüne gelen delik.” (1912: 949) / (لومْبار) “y. s. k. Gemileriñ muḫtelif maḥallerine açılan dört köşe delik.” (1924: 630)

< *İt. rombaglio* (KamTü: 665; TS: 1592; LFL: 545; ETDES: 283; TETTL IV: 551; MBTS: 746; TBKKS: 888)

210.*maġnezya* (مَغنَزيا) “s. Maʿrūf bir maʿden.” (1912: 1045) / “y. s. Beyāż bir ṭopraḳ manẓarasında, mużādd-i ḥāmıż, müleyyin ve müshil gibi ḳullanılan ṣuda erimez, ṭatsız bir maʿden.” (1924: 702)

< *İt. magnésia* (İTBÖS: 747; FİBS: 478)[267]

211.*maḳarna* (مقارنه) “ita. s. İrmikten veyā undan yapılan içi boş ince uzun çubuḳ şeklinde veyā diğer şekillerde ḫamur ki İtalyanlarıñ baş yemeğidir. ─ cı: Maḳarna yapan ve ṣatan veyā çoḳ yiyen, İtalyan.” (1924: 704)

< *İt. maccheroni, maccarrúna* (LOsm: 270; KamTü: 684; TS: 1610; ETDES: 286; TETTL V: 121; MBTS: 762; TBKKS: 905; KEWTS: 250)

212.*makina* (ماكينه) “s. Baʿż āṣār vücūda getirmek için ḳurulmuş ālet. Buḫar makinası: buharla ḥareket ederek bir iş görmeğe maḫṣūṣ ālet. Dikiş makinası: Dikiş dikmeğe maḫṣūṣ ālet.” (1912: 956) / (ماكينه) “y. s. Baʿż işleri görmek için tertīb edilmiş ālet. mec. Başḳasınıñ emir ve işāretiyle ḥareket eden kimse: Buhar makinası: Buharla ḥareket ederek bir iş görmeğe maḫṣūṣ ālet. Dikiş ─ sı: Dikiş dikmeğe yarayan ālet.” (1924: 636)

< *İt. macchina (< Lat. < Yun. mekhos “araç”)* (KamTü: 685; TS: 1611; TETTL V: 123; MBTS: 763; TBKKS: 907)

213.*malarya* (مالاريا) “ita. s. Ṣıtmanıñ İtalyanca ismi.” (1924: 637)

< *İt. malaria* (TS: 1615; TETTL V: 128; MBTS: 765; TBKKS: 912)

214.*manca* (مانجه) “s. Yiyecek şeyʾ.” (1912: 958) / (مانجه) “ita. s. Yiyeceğiñ bayağısı: Gemici mancası, kedi mancası.” (1924: 637)

< *İt. mangia* (LOsm: 271; KamTü: 688; TS: 1618; LFL: 383; ETDES: 286; TETTL V: 133; MBTS: 767; TBKKS: 916; KEWTS: 251)

215.*mancana* (مانجانه) “y. s. k. Ṣu ḳoymağa maḫṣūṣ büyük ve yaṣṣı fıçı.” (1924: 637)

[267] Kamus-i Türki’de kelime Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. magnésie*] Maruf bir maden. (KamTü: 675)

< *İt. damigiana (< Fr. dame-jeanne)* (KamTü: 688; LFL: 266; TETTL V: 133; MBTS: 767)

216.*manifatura* (مانيفاتوره) “s. Ḳumaş ve sāʾire gibi maʿmūlāt.” (1912: 959) / (مانيفاتوَره) “y. s. Ḳumaş ve sāʾire gibi fabriḳa maʿmūlāt ve mensūcātı.” (1924: 638)

< *İt. manifatura “el işi” (< Lat.)* (TS: 1621; TETTL V: 138; MBTS: 769; TBKKS: 922)[268]

217. *manifesto* (مانيفَستو) “s. Emtiʿanıñ cinsi ve fiʾatını gösteren puṣla.” (1912: 959) / “y. s. Gümrük meʾmūrları için tanẓīm edilen bir gemideki eşyā listesi. Bir ḥukūmet veyā ḥukūmdar veyā fırḳa reʾisi ilḫ. efkār, āmāl ve maḳāṣıdına dāʾir neşr edilen beyānnāme.” (1924: 639)

< *İt. manifesto* (KamTü: 689; TS: 1621; LFL: 385; ETDES: 287; TETTL V: 138; MBTS: 769; TBKKS: 922)

218.*manivela* (مانيوَله) “s. Ağır bir şeyʾi ḳaldırmaḳ için o şeyʾiñ altına ṣoḳulan ve bu ucunuñ yaḳınında yüksekçe bir noḳta-i istinādı bulunan demir veyā aḫşabdan uzun ḳol.” (1912: 959) / “y. s. Ağır bir şeyʾi ḳaldırmaḳ için bir ucu o şeyʾiñ altına ṣoḳulan ve bu ucuñ yaḳınında yüksekçe bir noḳta-i istinādı bulunan demir veyā aḫşabdan uzun ḳol.” (1924: 639)

< *İt. manovella* (KamTü: 689; TS: 1621; LFL: 388; TETTL V: 133; MBTS: 769)

219.*manti* (مانتى) “y. s. k. Büyük bir cins maḳara.” (1924: 637)

< *İt. mante* (LOsm: 272; KamTü: 690; TS: 1624; ETDES: 288; TETTL V: 142; MBTS: 770)

220.*mantilya* (مانتيليه) “y. s. Gemi serenlerini direklere aşılı ṭutan ḫalaṭlar.” (1924: 637)

< *İt. mantiglia* (KamTü: 690; LFL: 392; ETDES: 288; TETTL V: 143; MBTS: 770; TBKKS: 930)

221.*marḳa* (مارقه) “s. Nişān, ʿalāmet, işāret; mendil vesāʾire üzerine yazılan ṣāḥibi isminiñ baş ḥarfi.” (1912: 955) / “y. s. Nişān, ʿalāmet, işāret, mendil vesāʾire üzerinde bulunan ḥarf veyā ḥarfler.” (1924: 635)

[268] Kamus-i Türki’de Fransızca oalrak kayıtlıdır: [*fr*. *manufacture*] Mensûcât vesaireye müteallik fabrika mamûlâtı. (KamTü: 689)

< *İt. marca "belirti, im" (< Alm. Mark "ölçü, belirti")* (KamTü: 691; TS: 1627; MBTS: 772; TAS: 514; TBKKS: 937)

222.*martı* (مارتی) "s. Beyāż deñiz ḳuşu." (1912: 954) / "s. Güvercinden biraz daha büyük beyāż deñiz ḳuşu." (1924: 634)

< *İt. martin, matinello* (TS: 1629; TETTL V: 151; MBTS: 772; TAS: 515; TBKKS: 945; KEWTS: 252)[269]

223.*mayna* (مایئنا) "s. Yelkenleriñ indirilmesi; paydos, taʿtīl." (1912: 961) / (مائنا) "y. s. Yelkenleriñ indirilmesi; paydos, taʿtīl." (1924: 640)

< *İt. maina!* (LOsm: 275; KamTü: 697; TS: 1639; LFL: 378; TETTL V: 167; MBTS: 780; TAS: 520; TBKKS: 961)

224.*metro* (مترو) "s. Yāẖūd metre. Taḳrīben bir buçuḳ arşın boyunda bir ölçü." (1912: 969) **bk. 2.3.3. "metre"**

< *İt. metro (< Yun.)* (MBTS: 811; İTBÖS: 807)[270]

225.*miḳroḳozmo* (میقروقوزمو) "y. s. ʿālem-i ṣaġīr, kāʾinātıñ ẖülāṣası." (1924: 739)

< *İt. microcosmo* (İTBÖS: 326; FİBS: 512)

226.*moda* (موده) "s. Eñ yeñi ṭarz ve biçim; modaya muvāfiḳ olan." (1912: 1083) / (مودہ) "y. s. Ẕevḳ ve hevese tābiʿ geçici bir ʿādet: Şimdi bıyıḳları ṭıraş etmek modadır. Yeñi ṭarz, yeñi biçim. ⁕ alamod: Zamānıñ ẕevḳine göre, modaya uyġun: Alamod bir ṣaç." (1924: 728)

< *İt. moda (< Lat.)* (LOsm: 281; TS: 1693; TETTL V: 239; MBTS: 830; TAS: 549; TBKKS: 1022)[271]

227.*mola* (موله) "s. Yol yürüdükten ṣoñra bir yerde diñlenme; istirāḥat; ḳoyuverme, gevşetme." (1912: 1088) / (مولہ) "y. s. Yol yürüdükten ṣoñra bir yerde diñlenme, istirāḥat. ─ ṭaşı: Ḥammāllarıñ yollarda biraz diñlenmek için yüklerini ḳoyduḳları ṭaş. k. Ḳoyuverme, gevşetme: Ḫılāṭī mola." (1924: 733)

---

[269] TETTL'de şu not kayıtlıdır: **martı/marti/mart kuşu** 'eti yenmez deniz kuşu' < İt. *martin pescatore* 'Alcedo ispida' kelimesinden Fakat kelime Yunancada kullanılmadığı için Piri Reis'in *mart kuşu* belki daha doğru bir etimoloji olabilir. (TETTL V: 151)

[270] MBTS'de şu bilgi kayıtlıdır: Kelime önce İtalyancadan Türkçeye geçmiş, daha sonra Fr. *metre* şekli girerek yaygınlaşmıştır; *metro* biçimi bugün halk ağzında kullanılmaktadır. (MBTS: 811)

[271] Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr*. *mode*] Mer'î ve mütedâvil olan tarz ve biçim. *sıf*. Modaya muvâfık ve tâbi olan. (KamTü: 743)

< *İt. mola!* (LOsm: 281; KamTü: 743; TS: 1694; LFL: 429; TETTL V: 240; MBTS: 831; TAS: 550; TBKKS: 1030; KEWTS: 257)

228.*mostıra* (موسترە) "s. Örnek, numūne." (1912: 1084) / (موسترَة) "s. Örnek, numūne. Bir dükkān cāmekānında teşhīr edilen eşyā." (1924: 730)

< *İt. mostra* (LOsm: 282; KamTü: 744; TS: 1697; ETDES: 297; MBTS: 833; TAS: 553; TBKKS: 1039; KEWTS: 257)

229.*muço* (موچو) "s. Küçük gemici çocuḳ; meyḫāneci çırağı." (1912: 1082) / (مؤچو) "y. s. Küçük gemici çocuḳ; meyḫāneci çırağı." (1924: 728)

< *İt. mozzo* (TS: 1702; LFL: 437; TETTL V: 250; TAS: 556; TBKKS: 1047)[272]

230.*muziḳa* (موزیقه) "s. Çalġı." (1912: 1084) / (موزیقة) "y. s. Nefesle çalınır teneke āletler, ġırnaṭa, davul vesāʾireden mürekkep çalġı ṭaḳımı: ʿasker muziḳası. Bu ṭaḳımla çalınan hava." (1924: 729)

< *İt. musica* (TS: 1677; MBTS: 820; TAS: 540; TBKKS: 992, 1048)

231.*natura* (ناتورا) "y. s. Yaradılış, bünye, mizāc, ṭabīʿat: Naturası sağlam." (1924: 742)

< *İt. natura (< Lat.)* (TS: 1754; TETTL V: 309; MBTS: 917; TAS: 588; TBKKS: 1058)

232.*noṭa* (نوطه) "s. Bir ṣadāyı ve müddet-i devāmını gösteren musiḳa işāreti; bu işāretlerle yazılmış bir hava." (1912: 1126) / (نوطة) "y. s. Veyā noṭ. Bir şeyʾi ṣoñradan ḫāṭırlamaḳ için bir yere ḳonan işāret, yazılan bir ḳaç kelime veyā mülāḥaẓāt. Teʾdiye edilecek bir ḥesābıñ tafṣīlātı. Biriniñ ṭavır ve ḥareketini ḫāṭırlamağa yarayan ḳıṣa yazı veyā işāret. Ḳıṣa resmī mektup, muḫṭıra, siyāsī mektup. Bir ṣadāyı ve müddet-i devāmını gösteren muziḳa işāreti. Bu işāretlerle yazılmış bir hava." (1924: 761)

< *İt. nota* (TS: 1780; TETTL V: 344; MBTS: 938; TAS: 598; TBKKS: 1073)[273]

233.*ombra* (اومبره) "s. Ḳoyu ḳahve renginde toprāḳ boya." (1912: 192) / *ombıra* (اومبِره) (1924: 115)

< *İt. ombra* (LOsm: 291; KamTü: 862; TS: 1802; MBTS: 949; TAS: 606)

[272] Kamus-i Türki'de İspanyolca olarak kayıtlıdır: 1. [İspanyolca'dan] Gemilerde serenlere çıkmak üzere bulundurulan çocuk, küçük tâife. 2. [*fa*. *muğbeçe*'den galat] Meyhaneci çırağı. (KamTü: 750) Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te Rumca olarak kayıtlıdır: < *Rum. mutso (< İt. mozzo)* (MBTS: 838).

[273] Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr*. *note*] 1. Mûsikî hatt-ı mahsusu. 2. Hatt-ı mahsusuyla yazılmış bir âhenk. (KamTü: 853)

234.*opera* (اوپَرا) “s. ita. Bir nevʿ çalġılı oyun; bu oyuna maḫṣūṣ tiyatro.” (1912: 159) / (اوپەرا) “ita. s. Vezinli, vezinsiz şarḳılardan mürekkep baʿżen dansla ḳarışıḳ orkestraya uydurulmuş muḥāveresiz bir tiyatro manẓūmesi. Bu manẓūmeniñ oynandığı tiyatro. — ḳomik: Ḳısmen ciddī ḳısmen hızlı, şarḳılı ve mukālemeli piyes.” (1924: 96)

< *İt. opera (< Lat.)* (KamTü: 863; TS: 1807; TETTL VI: 155; MBTS: 951; TAS: 607; TBKKS: 1091)[274]

235.*ordino* (اوردینو) “ita. Emir ve ḥavāle.” (1912: 170) / “ita. s. Emir ve ḥavāle.” (1924: 102)

< *İt. ordino (< Lat.)* (LOsm: 293; KamTü: 864; TS: 1810; MBTS: 952; TAS: 608)

236.*orkestıra* (اورکَسترا) “yu. s. Tiyatroda ṣaḥne ile seyirciler arasında çalġıcılara maḫṣūṣ maḥall. Çalġı çalan müziḳacılar heyʾeti. Tiyatronuñ zemin ḳatında müziḳacılara eñ yaḳın olan yer.” (1924: 103)

< *İt. orchestra (< Yun.)* (TS: 1812; TETTL VI: 159; MBTS: 952; TAS: 609; TBKKS: 1104)

237. *orsa* (اورسا) “ita. Geminiñ iskele yaʿnī ṣol ṭarafı, gemiyi orsa etmek; gemiyi rüzgārıñ geldiği ṭarafa yaḳın bir cihete döndürmek; orsa alamanda: Birdenbire ṣola dönme; orsaboca: Geminiñ kāh ṣola kāh ṣağa dönerek yürümesi.” (1912: 170) / “ita. f. Geminiñ pervānesini rüzgārıñ estiği cihete yanaştırmaḳ. — alabanda: Birden bire ṣola dönme. — boca: Geminiñ gāh ṣola gāh ṣağa dönerek yürümesi.” (1924: 102)

< *İt. orza* (LOsm: 293; KamTü: 864; TS: 1813; LFL: 450; ETDES: 310; TETTL VI: 161; MBTS: 953; TAS: 610; TBKKS: 1106)

238.*pakbo* (پاکبو) “y. s. Mektup, yolcu ve eşyā ṭaşıyan vapur.” (1924: 183)

< *İt. pacchebòtto* (DI)[275]

239.*palanġa* (پالانغه) “ita. s. k. Bir ḫalaṭ vāsıṭasıyla maḳaralardan teşkīl olunan donanım.” (1924: 184)

< *İt. palanco* (LOsm: 306; KamTü: 881; TS: 1877; LFL: 458; ETDES: 322; TETTL VI: 273; MBTS: 973; TAS: 619; TBKKS: 1132; KEWTS: 275)

---

[274] Lehce-i Osmani’de Latince olarak kayıtlıdır: *Lât*. Tasnifat ki evvelinden ahirine kadar güftesine beste bağlanmış olan tiyatro oyunu. (LOsm: 292)

[275] Bağlantı Adresi: https://www.dizionario-italiano.it/dizionario-italiano.php?parola=pacchebotto Erişim Tarihi: 16.03.2023 22.24

240.*papa* (پاپا) “s. Ḳatolik kiliseleriniñ eñ büyük reʾisi, ḥażret-i ʿīsā’nıñ vekīli; Rum papazlarınıñ ʿunvānı.” (1912: 289) / “y. s. Ḳatolik kiliseleriniñ bir meclis ṭarafından münteḫab eñ büyük reʾīsi, Ḥażret-i ʿīsā’nıñ vekīli. Rum papaslarınıñ isimleri başına ḳonan bir ʿunvān: Papa Yorgi.” (1924: 178)

< *İt. papa* (KamTü: 883; TS: 1881; TETTL VI: 288; MBTS: 975; TAS: 623; TBKKS: 1151; KEWTS: 276)

241.*palanḳo* (پالانقو) “s. Birḳaç dilli çifte maḳara.” (1912: 295) / “s. Birḳaç dilli çifte maḳara ki ağır yükleri ḳaldırmağa yarar.” (1924: 184)

< *İt. palanco* (LOsm: 306; KamTü: 881; TS: 1877; LFL: 458;; ETDES: 322; TETTL VI: 273; KEWTS: 275; TAS: 619; TBKKS: 1132)[276]

242.*palavra* I (پالاوره) “s. Güğerteniñ altındaki ḳat.” (1912: 295) / (پالاؤره) “s. Güğerteniñ altındaki ikinci ḳat.” (1924: 184)[277]

< *İt. ballauro* (LOsm: 306; KamTü: 882; LFL: 59; TETTL VI: 275; MBTS: 973)

243.*paraçol* II (پاراچول) “y. s. Gemi eğrisi denilen sefīne.” (1924: 180)[278]

< *İt. brazzéra* (LOsm: 307; KamTü: 884; TS: 1884; LFL: 129; TAS: 624)

244.*paraket* (پاراكَت) “s. ita. Geminiñ sürʿatini añlamaḳ için ḳullanılan ālet.” (1912: 291) / *parakete* (پاراكته) “ita. s. Geminiñ sürʿatini añlamaḳ için ḳullanılan ālet.” (1924: 180)

< *İt. barchetta* (LOsm: 307; KamTü: 884; TS: 1885; LFL: 75; ETDES: 324; MBTS: 976; TAS: 625; TBKKS: 1157)

245.*parlamento* (پارلامَنتو) “s. ita. Ḳuvve-i teşrīʿiyyeyi temṣīl eden meclis. ʿoṣmānlı parlamentosu bir meclis-i aʿyān ile bir meclis-i mebʿūṣāndan mürekkebdir.” (1912: 293) / “y. s. Ḳuvve-i teşrīʿiyyeyi temṣīl eden meclis.” (1924: 181)

< *İt. parlamento* (LOsm: 308; KamTü: 885; TS: 1890; TETTL VI: 303; MBTS: 978; TAS: 628; TBKKS: 1168)

246. *parula* (پاروله) “s. ʿaskerlerin beyninde bilinen gizli söz.” (1912: 293) / (پاروَلهٔ) “s. ʿaskerlerin beyninde bilinen gizli söz. Oran yasa.” (1924: 182)

[276] Kaynaklarda *palanga, palanka, palango* olarak da geçebilmektedir. H. Eren, “İtalyanca *palanco*’nun sonundaki o’nun Türkçede a’ya çevrilmesi normaldir.” demiştir. (ETDES: 322)
[277] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *palavra* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.5. *palavra* II.
[278] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *paraçol* I ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.9. *paraçol* I.

< *İt. parola "söz"* (LOsm: 309; KamTü: 886; TS: 1892; LFL: 474; ETDES: 325; TETTL VI: 306; MBTS: 979; TAS: 628; TBKKS: 1169)

247.*pasaparola* (پاساپارولا) "y. s. Bir ḳıṭʿanıñ başına verilen ağızdan ağıza bütün ʿaskere bildirilen emir. Bu ḫaber pasa parola oldu: Ağızdan ağıza herkese yayıldı." (1924: 182)

< *İt. passaparola* (TS: 1894; LFL: 478; ETDES: 325; TETTL VI: 313; MBTS: 980; TAS: 630; TBKKS: 1175)

248.*paso* (پاسو) "y. s. Herhangi bir müʾessese ṭarafından naḳliye vesāʾire ücretinden istifāde için baʿżılarına verilen müsāʿadeyi ḥāvī varaḳa: Pasosu vardır, vapura, tramvaya para vermez." (1924: 183)

< *İt. passo "Geç!"* (TS: 1895; TETTL VI: 315; MBTS: 980; TAS: 630; TBKKS: 1178)

249.*pasta* (پاسته) "s. Ḫamurdan yapılan ṭatlı ḳurābiye." (1912: 294) / (پاستة) "y. s. Ḫamurdan yapılan muḫtelif şekil ve leẕẕette ḳurābiye gibi şeyʾler." (1924: 183)

< *İt. pasta* (LOsm: 309; KamTü: 886; TS: 1896; TETTL VI: 317; MBTS: 980; TAS: 631; TBKKS: 1178)

250.*patente* (پاتنته) "s. Eṣnāf teẕkeresi; berāt, imtiyāz, tābʿiyyet ve ḥimāye teẕkeresi; sefāʾine ḥareket ettikleri yeriñ aḥvāl-i ṣıḥḥiyesi ḥaḳḳında iʿṭāʾ olunan teẕkere." (1912: 290) / "s. Eṣnāf teẕkeresi. Berāt, imtiyāz. Tābʿiyyet ve ḥimāye teẕkeresi. Sefāʾine ḥareket ettikleri yeriñ aḥvāl-i ṣıḥḥiyesi ḥaḳḳında verilen teẕkere. ─ li: Bir devletiñ tābʿiyyeti altında bulunduğunu mübeyyin teẕkeresi olan." (1924: 179)

< *İt. patente* (LOsm: 309; KamTü: 887; LFL: 341; ETDES: 326; TETTL VI: 324; MBTS: 981; TAS: 632; TBKKS: 1182)

251.*patiṣḳa* (پاتسقه) "s. Beyāż ve düzgün bez." (1912: 290) / "s. Pamuḳtan yapılan ince, beyāż ve düzgün bez." (1924: 179)

< *İt. batista* (TS: 1899; TETTL VI: 326; MBTS: 981; TAS: 632; TBKKS: 1184)[279]

252.*patron* (پاترون) "y. s. Ṣınāʿī veyā ticārī bir müʾesseseniñ başı, reʾīs. Örnek, muʿādil." (1924: 179)

[279] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: *Fr.* Sahihi batiste. Mucidi ismiyle maruf keten, tülbent taklidi. Taklidi perkal, mermer şahî, musulî soğuk bez. (LOsm: 310) [*fr*. batista *batiste*'den *gl*.] Avrupakârî ince ve düzgün beyaz bez. (KamTü: 887)

< *İt. patrón* (LFL: 487; TETTL VI: 330; KEWTS: 278)[280]

253.*paṭrona* (پطرونه) "ita. s. (t.: patrona) Vaḳtiyle donanma ḳumandanlarınıñ rütbesi; şimdiki rütbelere göre liva ile ferik arası." (1924: 191)

< *İt. patrona* (LOsm: 311; KamTü: 888; TS: 1901; LFL: 488; TETTL VI: 330; MBTS: 982; TAS: 633; TBKKS: 1188)

254.*peçe* (پچه) "s. Ḳadınlarıñ yüzlerine örttükleri örtü, niḳāb." (1912: 297) / "s. Ḳadınlarıñ yüzlerine örttükleri seyrek doḳunmuş örtü, niḳāb." (1924: 186)

< *İt. pezza* (TS: 1905; TETTL VI: 337; MBTS: 984; TAS: 634; TBKKS: 1191)

255.*pedaġocya* (پەداغوجيا) "y. s. Veyā pedaġoji. Çocuḳ teʾdīb ve taʿlīm etmek maʿrifeti." (1924: 196)

< *İt. pedagogìa* (DI)[281]

256.*peru* (پرو) "s. Yekpāre armūdī elmas." (1912: 301) / (پِرُو) (1924: 188)

< *İt. pera, pero* (LOsm: 313; KamTü: 893; TETTL VI: 359; MBTS: 989)

257.*perukar* (پروكار) "s. Berber, ṣaç, ṣaḳal kesip düzelten." (1912: 302) / (پِرُوكار) "s. Berber, ṣaç, ṣaḳal kesip düzelten. ─ lıḳ: Berberlik." (1924: 189)

< *İt. parrucchiere* (TS: 1915; TETTL VI: 361; MBTS: 990; TAS: 641; TBKKS: 1202)[282]

258.*pıraçol* (پراچول) "y. s. İki ağacı ḳāʾimen birbirine rabṭ için ḳonulan eğri ağaç veyā demir." (1924: 185)

< *İt. bracciolo* (TS: 1884; LFL: 120; TETTL I: 384; MBTS: 976; TAS: 624)

259.*pıranġa* (پرانغه) "s. Mücrimleriñ ayağına vurulan zencīr." (1912: 298) / (پِرانغه) "s. Mücrimleriñ ayağına vurulan zincir. ─ bend: Ayağına pranġa vurulmuş. ─ lı: Ayağında pranġa olan." (1924: 186)

---

[280] Bazı kaynaklar bu kelimeyi Fransızca olarak kaydetmiştir: < *Fr. patron (< Lat.)* (TS: 1901; MBTS: 982; TAS: 633; TBKKS: 1186).

[281] Bağlantı Adresi: https://www.dizionario-italiano.it/dizionario-italiano.php?parola=pedagogia Erişim Tarihi: 06.03.2023 11.30

[282] Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. perruquier*] Asıl manası peruka yani eğreti saç yapan ve satan olup, her iki sanatın bir adam tarafından icrâsı münâsebetiyle el-yevm alafranga berbere ıtlâk olunur ki işi tıraş etmek ve saç kesmekten yani âdetâ berberlikten ibarettir. Binâenaleyh berber demek daha fasîhtir. (KamTü: 893)

< *İt. branca* (LOsm: 319; KamTü: 902; TS: 1944; LFL: 127; ETDES: 340; TETTL VI: 378; MBTS: 1003; TAS: 659; TBKKS: 1260)[283]

260.*pıresto* (پرەسٹو) "y. s. mu. Sürʿatli, pek sürʿatli maʿnāsına bir kelime." (1924: 189)

< *İt. presto (< Lat.)* (TS: 1945; MBTS: 1004; TAS: 660; TBKKS: 1265)

261.*pırlanṭa* (پرلانطه) "s. Elmasıñ çoḳ ṣafḥalı ve parlaḳ cinsi; pırlanṭa ṭaşıyla müzeyyen." (1912: 300) / "s. Çoḳ ṣafḥalı (fasetalı) altı üstü yonulmuş elmas; yalñız üstü yonulmuş çoḳça ṣafḥalısına: Roze; daha aşağısına: Ḳravana; az ṣafḥalısına: Felemenk derler. ṣ. Pırlanṭa ile müzeyyen: pırlanṭa yüzük, pırlanṭa tāc." (1924: 187)

< *İt. brillante "parıldayan"* (LOsm: 315; KamTü: 896; TS: 1921; TETTL VI: 379; MBTS: 994; TAS: 644; TBKKS: 1205)

262.*pırova* (پروا) "s. Deneme, tecrübe; geminiñ baş ṭarafı." (1912: 302) / "s. Deneme, tecrübe. Geminiñ baş ṭarafı: Prova direği." (1924: 189)

< *İt. prua, prova* (LOsm: 320; KamTü: 902; TS: 1949; LFL: 519, 520; ETDES: 340; TETTL VI: 434; MBTS: 1005; TAS: 665; TBKKS: 1281, 1283; KEWTS: 283)

263.*pilaḳa* II (پلاقه) "s. Maʿden levḥası, yaprağı." (1924: 191)[284]

< *İt. placca* (TS: 1932; TETTL VI: 405; MBTS: 999; TAS: 648; TBKKS: 1226)

264.*pirimadona* (پریمادونا) "s. Birinci aḳtris." (1912: 303) / *pirimadonna* (پریمادونا) "ita. s. Operada birinci muġanniye, şādiye." (1924: 190)

< *İt. prima donna* (KamTü: 902; TS: 1945; MBTS: 1004; TAS: 661; TBKKS: 1266)

265.*piryol* (پیریول) "y. s. Altı geniş üstü dar fıçı. Saçtan üstuvānī ḳap." (1924: 199)

< *İt. piriól* (LFL: 502; ETDES: 335; TETTL VI: 395)

266.*pinyal* (پنیال) "s. Şiş, meç." (1912: 306) / "y. s. Şiş, meç gibi Arnavut şişi." (1924: 192)

< *İt. pugnale* (LOsm: 316; KamTü: 897; TETTL VI: 391)

[283] M. Stachowski, bu kelimeyi giriş yolu belirsiz olarak kaydetmiştir: < *Yun. prágga ~ Slav.-Bulg. pránga (< İt. branca)* (KEWTS: 283).
[284] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *pilaḳa* I ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.9. *pilaḳa* I.

267.*piyanḳo* (پيانقو) “s. Ḳurʿa ile isābet edecek şeyʾe rāżı olaraḳ evvelden muʿayyen bir mikdārda para vermek muʿāmelesi; aṣḥāb-ı eshām nāmına çekilen ḳurʿa.” (1912: 312) / “s. Ḳurʿa ile isābet edecek şeyʾe rāżı olaraḳ evvelden muʿayyen bir mikdārda para vermek muʿāmelesi. Aṣḥāb-ı eshām nāmına çekilen ḳurʿa. ─ cı: Piyanḳo işiyle meşġūl olan.” (1924: 198)

< *İt. bianco “beyaz”* (LOsm: 317; KamTü: 899; TS: 1930; TETTL VI: 402; MBTS: 999; TAS: 648; TBKKS: 1217; KEWTS: 282)[285]

268.*piyasa* (پياسه) “s. Gezme, dolaşma, gezinme; meydān, açıḳlıḳ; çarşı fiyʾatı; meskūkāt, eshām vesāʾire ḳıymeti.” (1912: 312) / “s. Gezme, dolaşma, gezinme. ─ etmek: Gezinmek. Meydān, açıḳlıḳ. Çarşı fiyʾatı, rāyic, narḫ. Meskūkāt, eshām vesāʾire ḳıymeti.” (1924: 198)

< *İt. piazza* (LOsm: 317; KamTü: 900; TS: 1930; ETDES: 336; TETTL VI: 403; MBTS: 999; TAS: 648; TBKKS: 1220; KEWTS: 282)

269. *piyaṭa* (پياطه) “s. Yemek ṭabağı.” (1912: 312) / (پياطة) “y. s. Yemek ṭabağı.” (1924: 198)

< *İt. piatto* (LOsm: 317; KamTü: 900; TS: 1931; TETTL VI: 403; MBTS: 999; TAS: 648; TBKKS: 1222)

270.*poca* (پوجا) “s. Geminiñ ṣağ ṭarafı, sancaḳ.” (1912: 307) / “ita. s. Geminiñ başını rüzgārdan açmaḳ; açmaḳ içiṅ ḳumanda. ─ lamaḳ: Rüzgār ve deñiziñ şiddetinden ileri gidemeyip dönmek. mec. Sendelemek.” (1924: 193)

< *İt. poggia* (LOsm: 57; TS: 369; LFL: 505, 506; ETDES: 55; MBTS: 1000; TAS: 205; TBKKS: 195)

271.*poliçe* (پوليچه) “s. Bir yerde birine teslīm edilen paranıñ diğer bir yerdeki ortağından alınmasıçün verilen maḥallden alınan senet, çek.” (1912: 311) / “y. s. Öyle bir varaḳadır ki dāʾin onuñla medyūnu, muʿayyen bir zamānda maʿlūm bir meblağı kendi emrine veyā bir şaḫṣ-ı sālişiñ emrine teʾdiyeye daʿvet eder, tret.” (1924: 196)

< *İt. polizza* (LOsm: 318; KamTü: 900; TS: 1936; TETTL VI: 410; MBTS: 1000; TAS: 652; TBKKS: 1235; KEWTS: 282)

[285] MBTS’de şunlar kayıtlıdır: Beyaz kağıdı çekenin kazandığı bir talih oyunundan; kelime XIX. yüzyılın ortalarında dilimize girmiştir. (MBTS: 999)

272.*polis* II (پولیس) “y. s. Biriniñ vuḳūʿ bulacaḳ herhangi bir żararını tażmīn etmek için bir ücret muḳābilinde tanẓīm edilen muḳāvelenāme.” (1924: 196)[286]

< *İt. polizza* (İTBÖS: 1078; FİBS: 629)

273.*politiḳa* (پولیتیقه) “s. Bir ḥukūmeti idāre etmek ṣanʿatı, siyāsiyāt. Yüze gülme, temelluḳ; müdārā.” (1912: 311) / (پولیتیقهٔ) “s. Bir ḥukūmeti idāre etmek ṣanʿatı, siyāsiyāt; yüze gülme, temelluḳ, müdārā. — cı: Yüze gülmeği bilir. ⁕ politiḳī: Politiḳaya mensūb.” (1924: 196)

< *İt. politica* (TS: 1937; TETTL VI: 411; MBTS: 1001; TAS: 653; TBKKS: 1239)[287]

274.*pomaṭa* (پوماطه) “s. Güzel ḳoḳulu bir nevʿ merhem.” (1912: 311) / (پوماطهٔ) “y. s. Güzel ḳoḳulu bir nevʿ merhem veyā maʿcūn.” (1924: 196)

< *İt. pomata (< pomo “meyve”)* (TETTL VI: 412; TAS: 654; TBKKS: 1241)[288]

275.*ponton* (پونتون) “in. s. Eğreti köprü yapmaḳ ve batan gemileri aṣḳıya almaḳ için ḳullanılan büyük duba, köprü dubası.” (1924: 196)

< *İt. pontón* (LFL: 510; ETDES: 337; TETTL VI: 414; MBTS: 1001)[289]

276.*posta* I (پوسته) “s. Bir yerden diğer bir maḥalle naḳl edilecek mektup, emānet, para vesāʾireniñ heyʾet-i mecmūʿası, onları naḳl eden araba, ḥayvan vesāʾire; bunlarıñ alınıp verilmelerine taḫṣīṣ edilen dāʾire; münāsebet, muḫābere.” (1912: 308) / (پوسٹهٔ) “y. s. Bir yerden diğer bir maḥalle naḳl edilecek mektup, emānet, para vesāʾireniñ heyʾet-i mecmūʿası; onları naḳl eden araba, ḥayvan vesāʾire; bunlarıñ alınıp verilmelerine taḫṣīṣ edilen dāʾire; münāsebet, muḫābere. Bir vaẓīfe īfāsına müheyyā olan bir veyā birḳaç ʿasker: Ḳapıdaki postayı çağırıñız. — etmek: Birini maḥfūẓen ḳaraḳola götürmek veyā göndermek. — yı kesmek: Ḳaṭʿ-i münāsebet etmek. — yı vurmaḳ: Ġaṣb etmek. — cı: Postayı naḳl eden ve içindeki mekātīb, emānet vesāʾireyi

[286] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *polis* I ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.3. *polis* I.

[287] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki’de Yunanca olarak kayıtlıdır: *Yun.* Tedbîr-i memleket manasına devletin beyne’l-milel müşterek mesâlihinde hareketi. (LOsm: 318) [*yu.* πολιτιχή] Umûr-ı siyâsiye münâsebât-ı siyâsiye, siyâsiyât [asl-ı Yunânide: ilm-i medenî ve idâre-i memleket demektir.] (KamTü: 900)

[288] Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. pomade*] Yaralara ve saça sürülen yağlı merhem ve macun. (KamTü: 900)

[289] Bazı kaynaklar bu kelimeyi Fransızca olarak kaydetmiştir: < *Fr. ponton* (TS: 1938; TAS: 654).

ṣāḥiblerine tevzīʿ eden. ─ ḫāne: Mektup vesāʾireniñ ḳabūl ve tevzīʿ olunduğu maḥall.” (1924: 194)[290]

< *İt. posta* (LOsm: 318; KamTü: 901; TS: 1940; LFL: 513; TETTL VI: 420; MBTS: 1002; TAS: 656; TBKKS: 1251; KEWTS: 283)

277.*pratiḳa* (پراتيقه) “s. Sefāʾine ḳarantinalardan verilen teẕkere.” (1912: 298) / *pıratiḳa* (پراتيقه) “s. Sefāʾine aḥvāl-i ṣıḥḥıyeleriniñ yolunda olduğunu müşʿir ḳarantinalardan verilen teẕkere.” (1924: 186)

< *İt. pratica* (TS: 1944; LFL: 358; TETTL VI: 431; MBTS: 1003; TAS: 659; TBKKS: 1261)

278.*protesto* (پروتَستو) “s. Bir şeyʾ ʿaleyhine ḳıyāmı bildiren ḳarār; bu ḳarārı ḥāvī beyānnāme.” (1912: 301) / *pırotesto* (پروتَستو) “s. Bir şeyʾ ʿaleyhine ḳıyāmı bildiren ḳarār, teşebbüṣ. Bu ḳarārı ḥāvī beyānnāme.” (1924: 188)

< *İt. protesto* (LOsm: 320; KamTü: 902; TS: 1948; LFL: 518; ETDES: 340; TETTL VI: 443; MBTS: 1005; TAS: 664; TBKKS: 1279; KEWTS: 283)[291]

279.*punṭo* (پونطو) “s. Ṭıbāʿatte müstaʿmel düğme-i ḥurūfāt ölçüsü.” (1912: 311) / *punto* (پُونتو) “y. s. Veyā punṭo. Maṭbaʿa ḥurūfātınıñ büyüklüğünü ifāde eden vāḥid-i ḳıyāsī: Eliñizdeki Yeñi Türkçe Luġat sekiz punto ḥarflerle tertīb edilmiştir.” (1924: 196)

< *İt. punto* (LOsm: 320; KamTü: 903; TS: 1952; MBTS: 1006; TAS: 668; TBKKS: 1291)

280.*pupa* (پوپه) “s. Geminiñ ḳıçı, geminiñ arḳasından gelen rüzgār.” (1912: 306) / (پوپا) “ita. s. Geminiñ ḳıçı. ─ sına seyr etmek: Rüzgārı ḳıça alaraḳ gitmek.” (1924: 192)

< *İt. pupa, puppa* (LOsm: 320; KamTü: 903; TS: 1952; LFL: 349, 527; ETDES: 340; TETTL VI: 440; MBTS: 1006; TAS: 668; TBKKS: 1291; KEWTS: 283)

281.*puṣla* (پوصله) “s. İnce bir şeyʾ yazılmış küçük kağıt, varaḳpāre. Bir ḥesap veyā alış verişi gösterir puṣla. b. puṣula.” (1912: 309) / (پُوصله) “s. İçi yazılı küçük kağıt, varaḳpāre. Bir ḥesābı veyā alışverişi gösterir kağıt parçası. ─ lıḳ: Puṣla yazmağa maḫṣūṣ kağıt. b.: puṣula.” (1924: 195)

[290] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *posta* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.9. *posta* II.
[291] MBTS’de şu kayıtlıdır: Olumsuz anlamını XVIII. yüzyıldan îtibâren kazanmıştır. (MBTS: 1005)

< *İt. bussola* (TS: 1953; TETTL VI: 442; MBTS: 1007; TAS: 668; TBKKS: 1292)

282.*puṣula* (پوصوله) “s. İbresiniñ ucu dāʾimā şimāle dönen bir ālet ki deñizlerde gemicilere yollarını göstermeğe yarar.” (1912: 310) / (پۏصۏله) “s. Veyā puṣla. İbresiniñ ucu dāʾimā şimāle dönen bir ālet ki deñizlerde gemicilere yol göstermeğe yarar. ─yı şaşırmaḳ: Ne yapacağını bilememek.” (1924: 195)

< *İt. bussola* (LOsm: 321; KamTü: 903; TS: 1953; LFL: 133; ETDES: 341; TETTL VI: 442; TAS: 668; TBKKS: 1292; KEWTS: 284)

283. *puṣulan* (پوصولان) “s. Bir cins çimento.” (1912: 309)

< *İt. pozzolana* (KamTü: 904; TETTL VI: 443)

284.*püskül* (پوسكول) “s. Yuḳarısı ṭop aşağısı tel tel olan şeyʾ, müşkilāt, mānīʿ.” (1912: 309) / (پۏسكۏل) “s. Yuḳarısı ṭop aşağısı tel tel olan şeyʾ, vaḳtiyle fese ṭaḳılan tel tel bükme ibrişimden maʿmūl maʿhūd nesne. mec. Müşkilāt, mevāniʿ. ─ lü: Püskülü olan, müşkilātı çoḳ, dallı budaḳlı. ─ lü belā: Belālarıñ eñ berbādı.” (1924: 195)

< *İt. opuscolo* (MBTS: 1008; TAS: 669; TBKKS: 1294)

285.*rampa* (رامپه) “s. Yanaşmaç” (1912: 542) / (رامپه) “y. s. Yanaşma, yan yana gelme. ─ etmek: Yanaşıp temās etmek.” (1924: 349)

< *İt. ramba!* (LOsm: 323; KamTü: 911; TS: 1963; LFL: 532; TETTL VI: 460; MBTS: 1014; TAS: 674; TBKKS: 1301)

286.*raspa* (راسپه) “y. s. Ḳazımağa yarayan demir ālet. ─ etmek: Ḳazımaḳ. ─ ṭaşı: Gemi güğertelerini temizledikleri yumuşaḳ sünger ṭaşı.” (1924: 348)

< *İt. raspa* (TS: 1965; LFL: 536; ETDES: 343; TETTL VI: 463; MBTS: 1015; TAS: 675; TBKKS: 1306)

287.*re* (ره) “y. s. Mūsıḳīde şol anaḫtarına göre dördüncü çizgideki noṭa.” (1924: 360)

< *İt. re* (TS: 1967; TAS: 676)

288.*reçete* (رَچَته) “a. Doḳtoruñ ḫastaya verdiği ʿilaçlarıñ isimlerini ḥāvī puṣula.” (1912: 545) / “ita. s. Doḳtoruñ ḫastaya verdiği ʿilaçlarıñ isimlerini ḥāvī puṣula.” (1924: 351)

< *İt. ricetta* (KamTü: 913; TS: 1968; ETDES: 344; TETTL VI: 473; MBTS: 1017; TAS: 677; TBKKS: 1311)[292]

289.*reḳolta* (رەقولتا) "y. s. Topraḳtan alınan maḥṣūlāt: Fındıḳ, üzüm reḳoltası." (1924: 361)

< *İt. raccolta (< Lat.)* (TS: 1972; TETTL VI: 477; MBTS: 1020; TAS: 680; TBKKS: 1320)

290. *romatizma* (روماتیزما) "y. s. Mafṣallarla, ʿużlāt-ı vesāʾirede ḥiss edilen ağrı ve ṣızıdan ʿibāret ḫastalıḳ." (1924: 360)

< *İt. reumatismo* (TS: 1983; TAS: 688; TBKKS: 1340; Altun, 2021, s. 63)[293]

291.*ruba* (روبه) - *uruba* (اوروبه) "s. Libās, giyilecek şeyʾ." (1912: 555, 172) / *ruba* (روبا) "s. Veyā uruba. Libās. Giyilecek şeyʾ. Eṣvap." (1924: 358)

< *İt. roba* (LOsm: 396; KamTü: 922; TS: 1981; ETDES: 423; MBTS: 1031; TAS: 686; TBKKS: 1332; KEWTS: 287)

292.*saçula* (ساچوله) "y. s. Ağaçtan yapılan dökmeci ḳalıbı." (1924: 373)

< *İt. sassola* (TS: 2000; LFL: 570; ETDES: 348; MBTS: 1040)

293.*salamura* (سالامووره) - *ṣalamura* (صالامووره) "s. Ṭuzlu ṣu." (1912: 580, 662) / *salamura* (سالامۇره) - *ṣalamura* (صالامۇره) "y. s. Ṭuzlu ṣu ki peynir ve sāʾireyi bozulmamaḳ için içinde ṭutarlar." (1924: 374, 428)

< *İt. salamora (Lat. sal "tuz")* (LOsm: 329; KamTü: 945; TS: 2016; LFL: 557; ETDES: 353; TETTL VII: 160; MBTS: 1052; TAS: 698; TBKKS: 1354; KEWTS: 292)

294.*ṣalapurya* (صلاپوریه) "s. Yelkenli büyük ḳayıḳ." (1912: 674) / (صلاپۇریه) "y. s. k. Mavunadan küçük, başı ḳıçı bir ve ṣoyu az baʿżıları yelkenli büyük ḳayıḳ." (1924: 436)

< *İt. slabri (< Fr. slabre < Fel. slabber)* (TS: 2016; LFL: 604; ETDES: 353; MBTS: 1052; TETTL VII: 160; TAS: 699; TBKKS: 1354)

[292] KEWTS'de şunlar kayıtlıdır: 'ärztliches Rezept' < ngr. *retsétta*, alb. *recetë*, rum. *reţetă* id. (< it. *ricetta* id. < lat. *receptum* id. > dt. *Rezept*, poln. *recepta* id.) (KEWTS: 286).

[293] MBTS'de Fransızca olarak kayıtlıdır: < *Fr. rhumatisme* (< Lat. < Yun.) (MBTS: 1030).

295.*ṣalata* (صلاته) “s. Marul, domates vesāʾire ile yapılan ve yemek arasında yenen ekşili şeyʾ; marul.” (1912: 674) / (صَلاتة) “y. s. Marul, domates vesāʾire ile yapılan ve yemek arasında yenen ekşili şeyʾ. Marul. ─ lıḳ: Ṣalata yapmağa yarayan; ḫıyar.” (1924: 436)

< *İt. salata* (LOsm: 329; TS: 2017; TETTL VII: 161; MBTS: 1053; TAS: 699; TBKKS: 1354; KEWTS: 292)[294]

296.*salmastıra* (سالماسترا) “y. s. Pistonuñ eṭrāfına ḳonan maʿdenī çenber veyā pamuḳtan örülmüş şeyʾler.” (1924: 375)

< *İt. salmastra* (TS: 2021; ETDES: 353; TETTL VII: 160; MBTS: 1055; TAS: 700)

297.*ṣalta* I (صالته) “s. Köpek ve kedi gibi ḥayvanlarıñ art ayaḳları üzerine oṭuraraḳ öñ ayaḳlarını ḳaldırmaları.” (1912: 662) / (صالتة) “s. Köpek ve kedi gibi ḥayvanlarıñ art ayaḳları üzerine oṭuraraḳ öñ ayaḳlarını ḳaldırmaları. ─ etmek: Gergin bir ḫalaṭı ḳoyverip ḳaçırmaḳ.” (1924: 428)[295]

< *İt. salto, salta!* (LOsm: 330; KamTü: 949; TS: 2022; LFL: 560; MBTS: 1056)

298.*salya* II (ساليا) “s. k. Bir ṭaraftan diğer ṭarafa çekmek, māʾilen sürmek.” (1924: 375)[296]

< *İt. saglia* (LFL: 553; TBKKS: 1358)

299.*ṣaparṭa* (صاپارطه) “s. Tekdīr, taʿzīr.” (1912: 655) / *zaparta* (زاپارتا) “ita. s. Bataryanıñ yaylım ateşi. mec. Şiddetli tekdīr: ─ yı yemek.” (1924: 363)

< *İt. sabordo* (LOsm: 332; KamTü: 954; TS: 2030; LFL: 550; ETDES: 356; TETTL VII: 188; MBTS: 1061; TAS: 703; TBKKS: 1365)

300.*sardonya* (ساردونيا) “s. Maʿrūf çiçek.” (1912: 578) / “y. s. Maʿrūf çiçek.” (1924: 373)

< *İt. sardonia* (TS: 2034; MBTS: 1062; TAS: 703; TBKKS: 1365)

301.*ṣarevle* (صاروله) “ita. s. Yelkenleri istinġa edip ṭoplamaḳ.” (1924: 426)

< *İt. *sara vela!* (LFL: 568; MBTS: 1062)

---

[294]Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. salade*] 1. İştihâ açmak üzere yemek arasında yenen tuzlu ve ekşili şey. 2. En ziyade salata yapmaya yarayan marula müşâbih ve ondan küçük bir nevi yeşillik. 3. Bu yeşilliğin tuz ve sirke ve zeytin yağıyla terbiye olunmuşu. (KamTü: 946)

[295] B. Toven, bu maddeyi *ṣalta* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.9. *ṣalta* II.

[296] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *salya* I ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.9. *salya* I.

302.*ṣavla* (صاوله) “s. Sancağı direğe çekmeğe maḫṣūṣ ince ip.” (1912: 664) / (صاوله) (1924: 430)

< *İt. sagola* (LOsm: 335; KamTü: 960; TS: 2044; LFL: 556; ETDES: 358; MBTS: 1067)

303.*sedye* (سَديه) “s. İnsān naḳline maḫṣūṣ taḫta veyā külbecik.” (1912: 589) / “s. Eşyā, ḫasta veyā yaralı ṭaşımağa maḫṣūṣ ortası bez veyā taḫta iki uzun ḳoldan ʿ ibāret teskere veyā taḫt-i revān. b.: taḫt.” (1924: 381)

< *İt. sedia* (KamTü: 966; TS: 2055; TETTL VII: 232; MBTS: 1074; TAS: 707; TBKKS: 1369)

304.*ṣıvırya* (صيويريا) “müh. g. ʿ ale’l-devām, birbiri arḳasından. Ara vermeksizin.” (1924: 445)

< *İt. sigurya* (TS: 2104; MBTS: 1106; TAS: 719)

305.*siġorṭa* (سيغورطه) “s. Muʿ ayyen ve muntaẓam bir ücrete muḳābil yanġın, dolu, ġarḳ ilḫ. tehlikelerinden emvāl-i menḳūle veyā ġayr-ı menḳūleniñ teʾmīni; böyle bir teʾmīnātı der-ʿ uhde eden ḳumpanya.” (1912: 621) / “s. Muʿ ayyen ve muntaẓam bir ücrete muḳābil yanġın, dolu, ġarḳ ilḫ. tehlikelerinden emvāl-i menḳūle veyā ġayr-ı menḳūleniñ teʾmīni; böyle bir teʾmīnātı der-ʿ uhde eden ḳumpanya. — cı: Ebniye vesāʾireyi siġorṭa eden. — lı: Ḳażāya ḳarşı taḫt-i teʾmīne alınmış.” (1924: 403)

< *İt. sicurtá, sigurtá* (LOsm: 345; KamTü: 994; TS: 2108; LFL: 599; ETDES: 367; TETTL VII: 353; MBTS: 1108; TAS: 720; TBKKS: 1395; KEWTS: 303)[297]

306.*sintine* (سنتينه) “s. Geminiñ eñ aşağı ḳısmı.” (1912: 608) / “ita. s. Gemiye giren şularıñ ṭoplandığı eñ aşağı ḳısım. — ḳuyusu: Bu şuyu boşaltmaḳ içiñ ḳullanılan ṭulumba borularınıñ nihāyetlendiği çuḳur yer. — örtüsü: Sintine yollarını temiz ṭutmaḳ için üzerlerine ḳapanan ḳışa taḫtalardan örtü.” (1924: 393)

< *İt. sentina (< Lat.)* (LOsm: 347; KamTü: 999; TS: 2120; LFL: 593; ETDES: 370; MBTS: 1113; TAS: 724; TBKKS: 1404)[298]

[297] MBTS’de şu bilgi kayıtlıdır: XIX. yüzyılın ilk yarısında gazete aracılığı ile Türkçeye girmiştir. (MBTS: 1108)

[298] TETTL VII’de kelimenin İspanyolca da olabileceği kayıtlıdır: < *İsp. sentina ~ Fr. sentine* (TETTL VII: 378)

307.*siroḳo* (سیروقو) “s. Ġāyet sıcaḳ esen bir rüzgār.” (1912: 621) / “y. s. Ġāyet sıcaḳ esen bir rüzgār, samum, solano.” (1924: 403)

< *İt. siroco* (KamTü: 1000; TS: 2121; LFL: 603; ETDES: 370; MBTS: 1114; TAS: 725)

308.*siya* (سیا) “s. Ḳayığı geri yürütme.” (1912: 619) / *siya* (سیا)[299] “ita. s. Kürekleri ʿaksine işleterek ṣandālı geriye doğru sevḳ etmek.” (1924: 405)

< *İt. scia!* (LOsm: 348; KamTü: 1001; LFL: 582; MBTS: 1116; TAS: 726)[300]

309.*sinyor* (سینیور) “s. İtalyanca efendi, ağa.” (1912: 609) / (سِنْيُور) “ita. s. Efendi, mösyö. Frenkleriñ aşağı ṭabaḳası efrādına da denir.” (1924: 394)

< *İt. signor* (LOsm: 347; KamTü: 999; TS: 2120; TETTL VII: 379; MBTS: 1113; TAS: 724; TBKKS: 1405)

310.*soda* (سوده) “s. Çamaşır yıḳamaḳta ḳullanılan bir nevʿ madde.” (1912: 611) / (سودا) “y. s. Veyā ṣoda. Ṭuz gibi bir madde-i kimyeviyye ki çamaşır yıḳamada ḳullanılır. ─, ─ votır: Asid ḳarbonikli ṣu: Viski, soda ile içilir.” (1924: 395)

< *İt. soda* (TS: 2128; TAS: 729; TBKKS: 1418)[301]

311.*solo* (سولو) “y. s. Tek bir artist ṭarafından söylenen veyā çalınan parça.” (1924: 399)

< *İt. solo (< Lat.)* (TS: 2134; MBTS: 1120; TAS: 730; TBKKS: 1420)

312.*sonda* (سوندە) “s. Bir şeyʾiñ içine daldırmaḳ ṣūretiyle muʿāyeneye yarayan ālet.” (1912: 616) / (سوندا) (1924: 400)

< *İt. sonda* (TS: 2138; TETTL VII: 420; TAS: 731; TBKKS: 1423; Altun, 2021, s. 63)[302]

313.*sünbeki* (سُنبَکی) “s. Küçük gemi.” (1912: 608) / “s. Zebānzedi: Zanbuḳa. Büyücek ṣandāl, mavuna, sunbuḳ.” (1924: 393)[303]

---

[299] *siya* olarak bilinen kelime Yeni Türkçe Lügat’te *siba* (سیا) olarak kayıtlıdır. Matbaa hatası olduğunu düşünüyoruz. (1924: 405)

[300] Türkçe Sözlük’te Rumca olarak kayıtlıdır: < *Rum*. (TS: 2124)

[301] Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. sonde*] Tuz gibi bir madde-i kimyeviye ki çamaşır yıkamada kullanılır. (KamTü: 1003)

[302] Kelime Kamus-i Türki ve MBTS’de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. sonde*] Bir şeyin derece-i umkunu veya içinde ne bulunduğunu muâyene etmeye mahsus daldırılacak âlet, iskandil. (KamTü: 1005); < Fr. sonde (MBTS: 1122).

[303] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Küçük gemi. sḫ. Bir ada.” (1912: 608) / “s. Zebānzedi: Zanbuḳa. Büyücek ṣandāl, mavuna, sunbuḳ. sḫ. Adalar denizinde Rodos civārında küçük bir ada.” (1924: 393)

< *İt. sambecchino* (LFL: 563; MBTS: 1141)

314.*şano* (شانو) "y. s. Bir tiyatroda aḳtörleriñ oyun oynadıḳları yer, şaḥne." (1924: 408)

< *İt. scena* (TS: 2202; TETTL VII: 555; MBTS: 1154; TAS: 749; TBKKS: 1467)

315.*şırınġa* (شرِينغه) "s. Bir yere şu ve ʿilaç şıḳmağa maḫṣūṣ ālet; şırınġa etmek: bir yere şu veyā ʿilaç sevḳ etmek." (1912: 638) / "s. Bir yere şu ve ʿilaç şıḳmağa maḫṣūṣ ālet. — etmek: Bir yere şu veyā ʿilaç sevḳ etmek." (1924: 414)

< *İt. sciringa* (KamTü: 1044; TS: 2222; ETDES: 386; TETTL VII: 607; MBTS: 1170; TAS: 756; TBKKS: 1479; KEWTS: 315)[304]

316.*ṭabaḳa* (تَبَقه) "s. Tütün veyā ciġara ḳuṭusu." (1912: 704) / "s. Tütün veyā ciġara ḳuṭusu: Tütün ṭabaḳası." (1924: 454)

< *İt. tabacco (< İsp. tabaco)* (MBTS: 1182; FİBS: 954)[305]

317.*ṭabela* (طَبله) "s. ʿaskeriñ her gün yiyeceği miḳdārı gösteren cedvel; ḫastaḫānelerde marażıñ nevʿini ve sūret-i tedāvīyi müşʿir cedvel." (1912: 704) / "s. ʿaskeriñ her gün yiyeceği erzāḳ miḳdārını gösteren cedvel. Ḫastaḫānelerde marażıñ nevʿini ve sūret-i tedāvīyi müşʿir cedvel." (1924: 454)

< *İt. tabella* (TS: 2237; ETDES: 391; MBTS: 1183; TAS: 762; TBKKS: 1493)

318.*ṭara* (طاره) "s. Ṭartılan bir şeyʾiñ ḳabı." (1912: 695) / "d. s. Ṭartılan bir şeyʾiñ ḳabı: Ṭarasını çıḳarıñız." (1924: 449)

< *İt. tara (< Ar. ṭarḥ "indirme")* (LOsm: 110; KamTü: 216; TS: 594; TETTL I: 561; MBTS: 254; TAS: 231; TBKKS: 264)

319.*ṭavla* II (طاوله) "s. Otuz pul iki zarla oynanan maʿrūf bir oyun." (1912: 702) / (طاوله) "s. Otuz pul iki zarla oynanan maʿrūf oyun." (1924: 453)[306]

< *İt. tavola (< Lat. tabula "tahta")* (LOsm: 372; KamTü: 1089; TS: 2288; MBTS: 1212; TAS: 777; TBKKS: 1507; KEWTS: 323)

---

[304] Lehce-i Osmani'de Yunanca olarak kayıtlıdır: *Yun*. Enbûbe, hukna ki tenkiye ilâcını içine koyup ihtikan ederler, fışkırık. (LOsm: 363)

[305] Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. tabac* = tütün] Tütün veya sigara kutusu. (KamTü: 1059) Bazı kaynaklar İspanyolca olarak kaydetmiştir: < *İsp. tobacco* (TS: 2236; TAS: 762; TBKKS: 1493). Erdoğan Boz, kelime hakkında şunları kaydetmiştir: "Sonuç olarak -bize göre- yaklaşık 100 yıl önce Türkçeye geçmiş olan "tabaka" sözcüğü, muhtemelen İtalyanca olup "scatola di il tabacco" "*tütün kutusu*" tamlamasından eksilti (elipsis) yoluyla Türkçeye girmiş olmalıdır. (Boz, 2011, s. 19)

[306] B. Toven, bu maddeyi *ṭavla* I ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.12. *ṭavla* I.

320.*tela* (تەلا) “y. s. Ceketleriñ göğüs ve yaḳalarına ḳonan ḳıllı sert ḳumaş.” (1924: 245)

< *İt. tela (< Lat.)* (TS: 2309; MBTS: 1227; TAS: 784)

321.*tempo* (تەمپو) “y. s. Mūsiḳī havalarınıñ serīʿ ve ağır çalınacağını göstermekte ḳullanılan bir kelime.” (1924: 246)

< *İt. tempo (< Lat.)* (TS: 2320; TETTL VIII: 147; MBTS: 1233; TAS: 789; TBKKS: 1523)

322.*tenor* (تەنور) “y. s. Eñ yüksek erkek sesi. Böyle bir sesi olan muġannī.” (1924: 246)

< *İt. tenore (< Lat.)* (TS: 2323; MBTS: 1236; TAS: 790; TBKKS: 1526)

323.*tente* (تنته) “s. Güneş ve yağmurdan muḥāfaẓa eden örtü.” (1911: 374) / “s. Güneş ve yağmurdan muḥāfaẓa eden örtü: Vapuruñ tentesi.” (1924: 238)

< *İt. tenda* (LOsm: 376; KamTü: 1117; TS: 2323; LFL: 644; ETDES: 402; TETTL VIII: 149; MBTS: 1236; TAS: 790; TBKKS: 1526; KEWTS: 326)

324.*termenti* (تَرمَنتی) “s. Yabānī fıstıḳ ağacı; neft.” (1912: 341) / (تَرمَنْتی) “s. Yabānī fıstıḳ ağacı. Bunuñla saḳız ağacından çıḳan yağ.” (1924: 217)

< *İt. trementina* (LFL: 667)

325.*tersane* (تَرسانه) “s. Sefāʾin yapılan maḥall.” (1912: 338) / “s. Sefāʾin yapılan maḥall. ─ li: Baḥriyeli, tersaneye mensūb.” (1924: 215)

< *İt. tersana (< Ar. dārü's-ṣınāʿa)* (TS: 2333; LFL: 645; ETDES: 405; TETTL VIII: 173; MBTS: 1242; TAS: 794; TBKKS: 1536; KEWTS: 327)[307]

326.*ṭıpa* (طِپه) “s. Şişe vesāʾireniñ ağzına ṭıḳadıḳları manṭar.” (1912: 705) / (1924: 454)

< *İt. tappo* (TS: 2266; ETDES: 394; MBTS: 1255; TAS: 773; TBKKS: 1505; KEWTS: 321)

327.*tıraça* (تِراچه) “y. s. Veyā trasa. Bir eviñ çatısındaki düzlük. Ṭabīʿī olaraḳ ṣūrette yükseltilip düzletilmiş yer.” (1924: 213)

< *İt. terrazza* (TS: 2267; ETDES: 394; TETTL I: 562; MBTS: 1201; TAS: 773; TBKKS: 1505)

[307] Kamus-i Türki’de Yunanca olarak kayıtlıdır: [ve galatı: tershâne. *ar*. dârü’s-sınâ’dan muharref *la*. darsena’dan] Sefâin-i harbiyenin imal olunduğu bahriye fabrikaları ve umûr-ı mahall-i idâresi. (KamTü: 1122)

328.*tırampete* (ترامپته) “s. Davuluñ küçüğü.” (1912: 335) / “s. Davuluñ küçüğü. ─ ci: Trampete çalan.” (1924: 213)

< *İt. trombetta* (LOsm: 385; TETTL VIII: 263; MBTS: 1266)[308]

329.*tiramola* (تیرامولا) “s. Ḫalaṭ çekme.” (1912: 384) / “s. Ḫalaṭ çekme. ─ etmek: Ḫalaṭ çekmek.” (1924: 246)

< *İt. tiramolla* (LOsm: 381; KamTü: 1140; TS: 2357; LFL: 653; MBTS: 1258; TAS: 802; TBKKS: 1543)

330.*tiremolo* (ترەمولو) “y. s. Mūsīḳīde bir noṭa üzerinde sesiñ titremesi.” (1924: 217)

< *İt. tremolo* (TETTL VIII: 265)

331.*tinḳa* (تینقه) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 386) / “s. Ṭurna balığı büyüklüğünde pek leẕẕetli bir balıḳ.” (1924: 247)

< *İt. tinca* (İTBÖS: 1623; FİBS: 979)

332.*tiyatro* (تیاترو) “s. İçinde fecīʿ veyā muḍḥik ḥikāye ve eṣerler mevḳiʿ-i temāşā ḳonan maḥall: Bu maḥallde oynanan oyun.” (1912: 384) / “y. s. İçinde fecīʿ veyā muḍḥik ḥikāye ve eṣerler mevḳiʿ-i temāşā ḳonan maḥall: Bu maḥallde oynanan oyun.” (1924: 246)

< *İt. teatro (< Lat. < Yun.)* (TS: 2360; MBTS: 1259; TAS: 803; TBKKS: 1545; KEWTS: 329)[309]

333.*ṭoḳa* (طوقه) “s. El ele vererek biri diğeriniñ elini ṣıḳmaḳ.” (1912: 721) - *ṭoḳa* (طوقه) “s. Ṭoḳuşturma.” (1912: 721) / *ṭoḳa* (طوقه) “y. s. El ele vererek biri diğeriniñ elini ṣıḳmaḳ; ʿişret eṣnāsından ḳadeḥleri ṭoḳuşturmaḳ.” (1924: 465)[310]

---

[308] Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. trompette*] Çifte çomakla çalınan küçük davul ki askere kumanda için kullanılır. [Fransızcası boru demek olduğu halde, sehven (tambur) yerine alınmıştır.] (KamTü: 1147)

[309] Kamus-i Türki’de Yunanca olarak kayıtlıdır: [*yu.* θέατρον = temâşâ-gâh] 1. Sûret-i mahsûsada tertip edilmiş mensur veya manzum ve fecî’ yahut mudhik ibret-engîz ve ekseriya tarihe müstenid hikayelerin mevkî’-i temâşâya vaz’ına ve mücessem sûrette icrâ ve irâ’esine mahsûs bina ki sahne denilen bir kısmı icraata ve onunu karşısındaki meydan ile sıralar ve hücreler seyircilerin oturmasına mahsustur. 2. Bu ebniyede mevk’i’-i temâşâya konulan hikaye veya vaka, oyun. (KamTü: 1141)

[310] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Bağ, rabṭ edecek şeyʿ; bir şeyiñ iki ucunu yekdiğerine iliştirmeğe maḫṣūṣ ḳopça; ṭoḳa etmek: ḳavuşturup bağlamaḳ; el ele vererek biri diğeriniñ elini ṣıḳmaḳ.” (1912: 721) / “y. s. Bağ, rabṭ edecek şeyʾ; bir şeyʾiñ iki ucunu yekdiğerine iliştirmeğe maḫṣūṣ büyücek ḳopça. ─ etmek: Ḳarıştırıp bağlamaḳ, el ele vererek biri diğeriniñ elini ṣıḳmaḳ; ʿışret eṣnāsından ḳadeḥleri ṭoḳuşturmaḳ.” (1924: 465) (Türkçe *toka* için bkz. TETTL VIII: 229)

< *İt. tocco* (LOsm: 382; KamTü: 1141; TS: 2361; TETTL VIII: 229; MBTS: 1260; TAS: 803; TBKKS: 1547)

334.*ṭombala* (طومباله) “s. Bir nevʿ oyun.” (1912: 725) / (طومباله) “s. Bir nevʿ oyun.” (1924: 467)

< *İt. tombala* (TS: 2363; MBTS: 1261; TAS: 804; TBKKS: 1548)

335.*tombola* (تونبولا) “y. s. Veyā tombala. Piyanḳo nevʿinden bir cins ḳumar ki ḳazanan ʿaynen ḥiṣṣesini alır.” (1924: 244)

< *İt. tombola* (TS: 2363; MBTS: 1261; TAS: 804; TBKKS: 1548)

336. *ṭonlata* (طونلاته) “s. Biñ kiloġramdan ʿibāret vāḥid-i ḳıyāṣīsi.” (1912: 726) / (طونلاته) “s. Biñ kiloġramdan ʿibāret māyiʿāt, ẕaḫīre, gemi ḥamūlesi vāḥid-i ḳıyāṣīsi: Ḳırk ṭonlatalıḳ bir mavuna.” (1924: 468)

< *İt. tonnellata* (LOsm: 382; KamTü: 1143; TS: 2364; LFL: 657; ETDES: 411; MBTS: 1261; TAS: 804; TBKKS: 1551)

337.*ṭorina* (طورينه) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 717) / (طورينا) “s. Orkinoz denilen bir balıḳ.” (1924: 463)

< *İt. tonnina* (TETTL VIII: 249)

338.*ṭornavida* (طورناويده) “s. Vidaları çevirmeğe maḫṣuṣ ālet.” (1912: 717) / (طورناويدا) (1924: 462)

< *İt. *tornavida* (LOsm: 384; KamTü: 1145; TS: 2374; LFL: 658; ETDES: 414; MBTS: 1264; TAS: 805; TBKKS: 1553)

339.*ṭorno* (طورنو) “s. Yuvarlaḳ şeyʾleri işlemeğe maḫṣūṣ destgāh; dökmeci çarḫı; çıḳrıḳçılıḳ.” (1912: 717) / “y. s. Yuvarlaḳ şeyʾleri işlemeğe maḫṣūṣ destgāh. Dökmeci ve baḳırcı çarḫı.” (1924: 462)

< *İt. ritorno* (KamTü: 1150; TS: 2374, 2388; LFL: 543; ETDES: 414; TETTL VIII: 251; MBTS: 1264, 1270; TAS: 805, 813; TBKKS: 1552)

340.*ṭulumba* (طولومبه) “s. Ṣuyu bir ṭaraftan çeken diğer ṭaraftan veren makine; deñiz ṣuyunu ḳabarṭan ḳaṣırġa.” (1912: 724) / (طولومبه) “s. Ṣuyu bir ṭaraftan çeken diğer ṭaraftan veren makine. Deñiz ṣuyunu ḳabarṭan ḳaṣırġa. Şırınġa. — ṭatlısı: Ṭulumbaya beñzer bir āletle ṣıḳılaraḳ dökülen ḫamur ṭatlısı. — cı: Ṭulumba ḳullanan veyā taʿmīr eden ve yapan. mec. Terbiyesiz, edepsiz.” (1924: 467)

< *İt. tromba* (LOsm: 386; KamTü: 1149; TS: 2385; LFL: 675, 676; ETDES: 417; TETTL VIII: 270; MBTS: 1269; TAS: 812; TBKKS: 1577; KEWTS: 332)

341.*usṭunc* (اوسطوخ) "s. Ālet ve edevāt-ı cerrāḥiye taḳımı." (1912: 176) / (اوستوڅ) "s. Ālet ve edevāt-ı cerrāḥiye taḳımı ve muḥafaẓası." (1924: 106) **bk. 2.3.6. "istoc - üstuc "**

< *İt. astuccio* (TS: 2422; MBTS: 1287; KEWTS: 337)

342.*üniforma* (اونيفورمه) "s. Resmī elbise, alay elbisesi." (1912: 193) / (اونيفورما) "s. Resmī elbise, alay elbisesi, bir ṣınıf efrāda maḫṣūṣ ʿaynı şekildeki elbise." (1924: 116)

< *İt. uniforma* (TS: 2446; TETTL VIII: 381; TAS: 819; TBKKS: 1598; Altun, 2021, s. 62)[311]

343. *üsküf* (اوسكوف) "ṣ. Bir nevʿ ṭāḳıyye." (1912: 177) / (اوسكوف) "s. Aḳ deñiz adalılarınıñ giydiği tepesi devrik, ucu püsküllü bir nevʿ ṭāḳıyye." (1924: 107)

< *İt. scuffia* (LFL: 590; ETDES: 427; TETTL VIII: 386; MBTS: 1298)[312]

344.*vaketa* (واكته) "s. Bir nevʿ ince meşin." (1912: 1133) / (واكتة) "y. s. Debbāğlanmış ve yağlanmış küçük dana derisi." (1924: 767)

< *İt. vacchetta*; *vaketa* (LOsm: 405; KamTü: 1182; TS: 2465; MBTS: 1305; TAS: 823; KEWTS: 343)

345.*varda* (وارده) "ḥh. Destur, savul, diḳḳat et, yoldan çekil; nöbet. Varda ṭopu: Ġurūb-i şemste atılan ve artıḳ limana girilemeyeceğini bildiren ṭop." (1912: 1131) / (واردا) "y. ḥh. Destur, savul, diḳḳat et, yoldan çekil, yol ver." (1924: 765)

< *İt. varda, varda!* (LOsm: 405; KamTü: 1184; TS: 2469; LFL: 683, 684; ETDES: 433; TETTL VIII: 404; MBTS: 1307; TAS: 825; TBKKS: 1611; KEWTS: 343)

346.*vardaḳosta* (وارداقوستا) "ita. s. k. Sāḥil müdāfaʿasına maḫṣūṣ gemi. Techīzātı muntaẓam nārīn yapılı yelken gemisi. mec. İri boylu şişman ve güzelce ḳadın." (1924: 765)

< *İt. vardacosta* (LOsm: 405; TS: 2469; LFL: 690; ETDES: 433; TETTL VIII: 404; MBTS: 1308; TAS: 825; TBKKS: 1611)

---

[311] Kelime Kamus-i Türki ve MBTS'de Fransızca olarak kaydedilmiştir: [*fr. uniforme*] Elbise-i resmiye, alay elbisesi. (KamTü: 1176); *Fr. uniforme (Lat. uniformis 'aynı biçimde olan')* "Son hecedeki ses değişikliği *forma*'nın etkisiyle meydana gelmiş olabilir." (MBTS: 1296)

[312] Bazı kaynaklar Rumca olarak kaydetmiştir: *üsküf* < *Rum. skoúfia* (KamTü:1176; TS: 2451; KEWTS: 340; TAS: 820)

347.*vardiya* (واردیا) “ita. s. k. Gemilerde nöbet veyā nöbet postalarından her biri. ⸺ ṭopu: Gemilerde ʿaskeriñ yat ve ḳalḳ borularında atılması muʿtād olan ṭop.” (1924: 765)

< *İt. vardia* (LOsm: 405; TS: 2469; LFL: 697; ETDES: 433; TETTL VIII: 404; MBTS: 1308; TBKKS: 1612; KEWTS: 343)

348.*vazo* (وازو) “s. Çiniden yapılmış ṣaḳsı ve küp gibi şeyʿler.” (1912: 1132) / “y. s. Çiniden yapılmış ḳıymetdār ṣaḳsı ve küp gibi şeyʿler.” (1924: 766)

< *İt. vaso (< Lat.)* (LOsm: 406; KamTü: 1188; TS: 2475; ETDES: 434; TETTL V: 414; MBTS: 1311; TAS: 826; TBKKS: 1613)

349.*vida* (ویده) “s. Burġulu çivi.” (1912: 1146) / (ویدا) “y. s. Burġulu çivi. ⸺ lamaḳ: Vida vurmaḳ. ⸺ lı: Vida ile ṭutturulmuş.” (1924: 777)

< *İt. *vida ~ vite* (KamTü: 1195; TS: 2485; ETDES: 435; TETTL VIII: 432; MBTS: 1318; TAS: 830; TBKKS: 1617)

350. *vidala* (ویدﻟا) “s. Dana derisinden yapılan bir nevʿ saḫtiyān.” (1912: 1147) / *vidala* (ویدالا) (1924: 777)

< *İt. videla, vitello “dana derisi”* (LOsm: 407; KamTü: 1195; TS: 2485; ETDES: 435; TETTL VIII: 432; MBTS: 1318; TAS: 830; TBKKS: 1617)

351.*villa* (ویللا) “y. s. Ẓarīf köşk, ṣayfiye.” (1924: 778)

< *İt. villa (< Lat. villa “taşra evi”)* (TS: 2486; ETDES: 435; MBTS: 1319; TAS: 830; TBKKS: 1618)

352.*vira* (ویره) “ita. ḥ. Ardı arası kesilmeksizin, bir düziye, bilā-fāṣıla. k. Makinayı taḥrīk et, çevir maḳāmında ḳumandadır.” (1924: 777)

< *İt. vira “Kaldır, çevir!”* (TS: 2486; LFL: 711; TETTL VIII: 433; TBKKS: 1619; TAS: 831)[313]

353.*viya* (ویا) “s. Dümeni ortaya alaraḳ gemiyi kendi istiḳāmetinde ḥarekete bıraḳma.” (1912: 1148) / “y. s. Dümeni ortaya alaraḳ gemiyi kendi istiḳāmetinde ḥarekete bıraḳma.” (1924: 778)

< *İt. via!* (KamTü: 1196; TS: 2488; LFL: 710; MBTS: 1319; TAS: 832)

[313] Lehce-i Osmani’de Rumca olarak kayıtlıdır: *Rum*. Bir düziye. (LOsm: 407)

354.*vizita* (ويزيته) “s. Ziyāret, ʿıyādet, ṭabībiñ ḫastayı ziyāreti; ücret.” (1912: 1148) / (ويزيتة) “y. s. Birini görmeğe gitme, ziyāret. Ṭabībiñ ḫastayı ziyāreti veyā ziyāret ücreti.” (1924: 778)

< *İt. visita* (KamTü: 1196; LFL: 712; TETTL VIII: 436; MBTS: 1320)

355.*volṭa* (وولطة) “ita. s. k. Bir ḫalaṭı bir yere bir defʿa dolaştırmaḳ veyā babalara ṣarmaḳ. Zincīriñ demire veyā iki zincīriñ bir birine dolaşması. b.: olṭa.” (1924: 776)

< *İt. volta (< Lat.)* (KamTü: 1196; TS: 2489; LFL: 714; TETTL VIII: 438; MBTS: 1320; TAS: 834; TBKKS: 1628)

356.*yarda* (ياردة) “y. s. Taḫmīnen 91 santimetre (0,914) ṭūlunda bir İngiliz ölçüsü.” (1924: 791)

< *İt. iarda* (TS: 2535; Altun, 2021, s. 63)[314]

357.*yisa* (يسا) “ḥ. Haydi çekiñ! Ḳaldırıñ!” (1912: 1194) / *yişa* (يصا) “ḥ. Haydi çekiñ! Ḳaldırıñ! Gemicilikte bir ḫalaṭı çekmek demektir. ─ kürek: Küreği ḳaldırıp içeriye almaḳ.” (1924: 810)

< *İt. issa* (TS: 2595; LFL: 350; TETTL IX: 385; MBTS: 1359; TAS: 836; TBKKS: 1635)

358.*zoḳa* (زوقه) “s. Balıḳ ṭutmağa maḫṣūṣ iğneli ḳurşun.” (1912: 572) / “s. Balıḳ ṭutmağa maḫṣūṣ balıḳ şeklinde ucu iğneli ḳurşun. ─ yı yutmaḳ: Aldanmaḳ, ḳapılmaḳ.” (1924: 369)

< *İt. soga* (LFL: 605; ETDES: 471; MBTS: 1392)[315]

2.3.7. Latince

1. *daḳtiloğrafya* (داقتيلوغرافيا) “y. s. Yazı makinesiyle yazmaḳ ṣınāʿati. ⁕ daḳtiloğraf: Yazı makinesi; bu makine ile yazı yazan.” (1924: 317)

< *Lat. dactylographia* (TAS: 230; TBKKS: 260)

2. *forom* (فوروم) “y. s. Meṣāliḥ-i ʿumūmiyyeyi müẕākere için vaḳtiyle Roma’da ḫalḳıñ ṭoplandığı maḥall. Pazar yeri, ʿumūmī işleriñ görüldüğü yer.” (1924: 515)

< *Lat. forum* (TS: 888; TETTL II: 79; MBTS: 391; TAS: 304; TBKKS: 427)

[314] Bazı kaynaklarda İngilizce olarak kayıtlıdır: [ngl.] İngiliz arşını ki 30 parmak ve 95 santimetredir. (KamTü: 1211); < *İng. yard* (MBTS: 1338).
[315] Bazı kaynaklarda Rumca olarak kayıtlıdır: < *Rum. zóka* (TS: 2663; TAS: 845; TBKKS: 1638)

3. *imparaṭor* (ايمپراطور) “s. Ḥükümdār.” (1912: 216) / “y. s. Ḥükümdār. Bir imparaṭorluğuñ reʾīsi. ⁕ imparaṭorluḳ: İmparaṭor nāmını ṭaşıyan bir ḥükümdār ṭarafından idāre olunan devlet; imparaṭor ʿunvān ve ṣıfatı. ⁕ imparaṭorī: İmparaṭora mensūb ve müteʿalliḳ. ⁕ imparaṭoriçe: İmparaṭoruñ ḳarısı; imparaṭorluḳ eden ḳadın.” (1924: 132)

< *Lat. imperator* (LOsm: 190; KamTü: 476; TETTL II: 393; MBTS: 558; TAS: 378; TBKKS: 545)[316]

4. *manya* (مانيا) “s. İbtilā, meraḳ.” (1912: 959) / *manya* (مانيا) “y. s. İbtilā, meraḳ. Muḫayyileniñ bir fikr-i ṣābit ile meşġūl olmasından mütevellid cinnet-i cüzʾiyye. Mani.”[317] (1924: 638) **bk. 2.3.3. “mani”**

< *Lat. mania* (MBTS: 770)[318]

2.3.8. Macarca

1. *çaprаḳ* (چاپراق) “s. ʿasker eğeriniñ örtüsü.” (1912: 415)

< *Mac. csáprág* (ETDES: 79; MBTS: 212; KEWTS: 107)[319]

2. *çasar* (چاسار) “s. Evvelce Almanya imparaṭoruna verilen isimdir.” (1912: 418) / “s. Evvelce Almanya imparaṭoruna verilen ʿunvān idi.” (1924: 267)

< *Mac. császár (< Lat. caesar)* (TS: 501; TETTL I: 480; MBTS: 215; TAS: 225; KEWTS: 109)

3. *ḳaṭana* (قَطَنه) “s. Ağır süvārī; iyi bārgīr.” (1912: 840) / (1924: 549)

< *Mac. katona ‘asker’* (LOsm: 219; KamTü: 559; TS: 1349; ETDES: 200; TETTL IV: 168; MBTS: 638; TAS: 402; TBKKS: 673; KEWTS: 196)

4. *ḳoçi* (قوچى) “s. Ḥubūbat anbārı; bir nevʿ araba.” (1912: 851) / “s. Ḥubūbat anbārı. Bir nevʿ araba. ⁕ ḳoçucu: Arabacı.” (1924: 557)

---

[316] Türkçe Sözlük’te İtalyanca olarak kayıtlıdır: < *İt. imperatore* (TS: 1183).

[317] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Bir nevʿ türkü. y. s. b.: manya.” (1924: 638) ‘bir tür halk şiiri’ < Ar. *māʿnī* anlamlı *mani* için bkz. TS: 1620.

[318] Kamus-i Türki’de Arapça olarak kayıtlıdır: *ar*. [*yu*. μανία] *tıb*. Merak, cinnet, pek ziyade ibtilâ. (KamTü: 690)

[319] M. Stachowski Macarca olduğuna emin olmayarak bir soru işareti eklemiştir: ‘Schabracke, Satteldecke’ < (?) ung. *csáprág* id. (KEWTS: 107)

< *Mac. kocsi* (TS: 1456; ETDES: 248; TETTL IV: 332; MBTS: 686; TAS: 443; KEWTS: 226)[320]

5. *ṣoba* (صوبا) "s. Bir maḥalli ışıtmaḳ için içinde ateş yanan ḳap, ḳışın çiçekleriñ bozulmaması için içinde ateş yanan çiçek ḥıfẓına maḫṣūṣ camlı oda." (1912: 678) / "s. Bir maḥalli ışıtmaḳ veyā yemek pişirmek için içinde ateş yanan ḳap. Ḳışın çiçekleriñ bozulmaması için içinde ateş yanan çiçek ḥıfẓına maḫṣūṣ camlı oda." (1924: 439)

< *Mac. szoba* (TS: 2127; ETDES: 371; TETTL VII: 394; MBTS: 1117; TAS: 729; TBKKS: 1417)[321]

2.3.9. Rumca

1. *abli* (آبلی) s. Yelkeni ḳullanmaḳ için elde tuṭulan ip." (1912: 7) / (1924: 5)

< *Rum. απλη (aplí)* (TS: 5; LFL: 734; ETDES: 1; TETTL I: 79; MBTS: 3)[322]

2. *aforoz* (آفوروز) "s. Bir Ḫıristiyanıñ kiliseden ḫārice atılması." (1912: 104) / "s. Bir Ḫıristiyanıñ kiliseden ḫārice atılması. ─ lamaḳ: Kiliseden ḫārice aṭmaḳ." (1924: 62)

< *Rum. αφοριζω (aforizō)* (LOsm: 7; KamTü: 29; TS: 34; TETTL I: 106; MBTS: 14; TBKKS: 34; KEWTS: 53)

3. *aḫlaṭ* (آخلاط) "s. Yabānī armut." (1912: 31) / (1924: 19)

< *Rum. αχλαδι (aḫláḏi), akhrados* (TS: 55; ETDES: 6; TETTL I: 118; MBTS: 24; TBKKS: 36; KEWTS: 56)

4. *aḫtapod* (آختاپود) "s. Bir nev' deñiz ḫayvanı; sereṭāna beñzeyen çıban." (1912: 28) / (1924: 17)

< *Rum. αχταπόδι (aḫtapóḏi)* (LOsm: 11; KamTü: 35; TS: 56; TETTL II: 346; MBTS: 24; TBKKS: 37; KEWTS: 56)[323]

---

[320] Kamus-i Türki'de Türkçe olduğu kayıtlıdır: [aslı: koşmak'tan koşu] 1. Oda gibi her tarafı pencereli eski bir nevi araba. 2. Hubûbât vaz'ına mahsus, altı boş yani yerden yüksek anbar. (KamTü: 609)

[321] M. Stachowski, kelimenin direkt Macarcadan alınmadığını kaydeder: 'Ofen' < serb. *soba*, rum. *sobă* '1. id.;
2. Zimmer' < ung. *szoba* 'Zimmer' < mlat. ahd. *stuba* 'heizbare Badestube'. – Nicht direkt < Ung. (gegen Eren 1999a), wo die Bedeutung 'Ofen' fraglich ist. (KEWTS: 305)

[322] Şemseddin Sami kelimenin İtalyanca aracılığıyla Arapçadan alındığını belirtir: [ita. tavassutuyla ar. *habel*'den] Elde tutulup onunla yelken kullanılan ip. (KamTü: 22)

[323] A. Tietze'nin *çıban* anlamı ile ilgili bir notu bulunmaktadır: Mecazi manada 'parazit, başkasının sırtından geçinmek isteyen'. Tıp terimi olarak: 'burunda bir çeşit ur, polip'. Fr.'da **polype** 'ahtapot' kelimesi bu urlara da kullanıldığı için Tk.'de de XIX. asırda buna 'ahtapot' denmeye başlandı. (TETTL II: 346)

5. *aḳya* (آقیا) “s. Lüfer azmanı denilen bir nevʿ balıḳ.” (1912: 112) / (1924: 66)

   < *Rum. αθιας (aţiás)* (TETTL I: 135; MBTS: 34; TAS: 147; TBKKS: 50)

6. *alay* (آلای) “s. Kalabalıḳ, gürūh, cemāʿat, keşretli miḳdār, bir çoḳ şeyler; debdebe ile icrā olunan merāsim; birḳāç ṭaburdan mürekkep ḳuvve-i ʿaskeriyye; istihzā.” (1912: 123) / “Ṭop, kalabalıḳ, kirve, cemāʿat, keşretli miḳdār, birçoḳ şeyʾler: Bir alay cühelā. Debdebe ile icrā olunan merāsim: Düğün alayı. Bir ḳaç ṭaburdan mürekkep ḳuvve-i ʿaskeriyye. İstihza. ─ etmek: Eğlenmek. ─ ─ : ṭaḳm ṭaḳım, gürūh gürūh. ─ malay: Hep birden, ṭaḳımla. ⁕ Alaycı: Herkesle eğlenmeği seven; mekteb-i ʿaskeriyyeden imtiḥānını veremediğinden dolayı alaya iʿzāmı lāzım gelen şākird. ⁕ Alaylı: Debdebeli, ṭanṭanalı, istihzālı; eğlenceli; mektebden çıḳma olmayıp alaydan yetişen żābıṭ.” (1924: 73)

   < *Rum. αλλαι (alayi) (< BizYun. allagion “seferde imparatorun maiyetindeki asker”)* (TS: 84; ETDES: 8; TETTL I: 144; MBTS: 37; TBKKS: 55; KEWTS: 58)

7. *anafor* (آنافور) “s. Bir aḳıntınıñ ʿaksine aḳan şu, aḳıntı muḳābili.” (1912: 142) / “s. Bir aḳıntınıñ veyā rüzgārıñ bir māniʿaya çarparaḳ geri dönmesinden ḥāṣıl olan ʿaksi cereyān. ʿav.: Parasız, bād-ı hevā, açıḳtan. ─dan geçinmek: Parasızca hiçten yaşamaḳ.” (1924: 85)

   < *Rum. αναφο’ρι (anafóri)* (LOsm: 18; KamTü: 53; TS: 119; LFL: 730; ETDES: 12; TETTL I: 171; MBTS: 55; TAS: 156; TBKKS: 73; KEWTS: 61)

8. *anaḫtar* (آناختار) “s. Miftāḥ, açar; açmağa veyā ḳurmağa veyā sökmeğe yarayan ālet; şifre ḥallinde ḳullanılan cedvel: Şifre miftāḥı; vāsıṭa-i ālet.” (1912: 142) / “s. Miftāḥ, açar; açmağa veyā ḳurmağa veyā sökmeğe yarayan ālet. Şifre ḥallinde ḳullanılan cedvel, şifre miftāḥı. Vāsıṭa, ālet.” (1924: 85)

   < *Rum. ανοιχτα’ρι (aniḫtári)* (LOsm: 18; KamTü: 53; TS: 119; ETDES: 12; TETTL I: 178; MBTS: 55; TAS: 157; TBKKS: 74; KEWTS: 61)

9. *anġarya* (آنغاریه) “s. Ücretsiz gördürülen iş; bir ḫizmete meʾmūr edilen ʿasker; taʿlīmden başḳa ʿaskere gördürülen iş; mec.: Göñülsüz, istemeyerek.” (1912: 153) / “s. Ücretsiz gördürülen iş. Taʿlīmden başḳa ʿaskere gördürülen iş. mec. Göñülsüz, istemeyerek.” (1924: 92)

< *Rum. αγγαρει'α (angaría)* (LOsm: 18; KamTü: 55; TS: 124; LFL: 725; ETDES: 12; TETTL I: 177; MBTS: 56; TAS: 159; TBKKS: 84; KEWTS: 61)

10. *armoz* (آرموز) "s. Gemi ḳaplamaları arasındaki çatlaḳ." (1912: 46) / (1924: 28)

< *Rum. αρμος (armós)* (LOsm: 22; KamTü: 61; TS: 155; LFL: 737; ETDES: 18; TETTL I: 199; MBTS: 68; TBKKS: 115)

11. *aterina* (آتَرینه) "s. Gümüş balığınıñ irisi." (1912: 11) / (1924: 7)

< *Rum. αθερινα (aterína)* (KamTü: 71; TS: 181; ETDES: 23; TETTL I: 221; MBTS: 81; TBKKS: 129)

12. *avlu* (آولی) "s. Bir binānıñ duvar veyā çitle muḥāṭ olan zemīn ḳısmı, ḥavlu." (1912: 191) / (1924: 115)

< *Rum. αυλη (avlí)* (KamTü: 75; TS: 192; ETDES: 25; TETTL I: 230; MBTS: 87; TAS: 180; TBKKS: 136; KEWTS: 68)[324]

13. *ayazma* (آیازمه) "s. Rumlarca muḳaddes olan çeşme veyā pıñar." (1912: 202) / "s. Rumlarca muḳaddes olan ziyāretgāh, çeşme veyā pıñar." (1924: 121)

< *Rum. αυασμα (áyasma)* (LOsm: 30; KamTü: 78; TS: 201; ETDES: 27; TETTL I: 236; MBTS: 91; TAS: 181; TBKKS: 139; KEWTS: 69)

14. *balina* II (بالینه) "fr. s. Ḳadın elbisesinde ḳullanılan ince ve yaṣṣı kemikler." (1912: 236) / (1924: 144)[325]

< *Rum. μπαλαινα (baléna) (< İt. balena)* (TETTL I: 271)[326]

15. *balyemezi* (بالیه‌مَزی) "s. Eski bir cins ṭop." (1912: 236) / *balyemez* (بالیه‌مَز) "y. s. Mūcidiniñ ismiyle yād edilen büyük çapta eski bir ṭop." (1924: 145)

< *Rum. μπαλαρμᾶς (< İt. bala ramada)* (LFL: 56; ETDES: 38; TETTL I: 274; MBTS: 111; TAS: 187)[327]

---

[324] M. Stachowski kelimeyi < *? gr. aulí* < *aulḗ* şeklinde belirsizlik ile kaydetmiştir. (KEWTS: 68) MBTS'de de şunlar kayıtlıdır: Ar. *ḥavl* "etraf, çevre" veya Türk. *ağıl* ile birleştirilmesi yanlıştır. (MBTS: 87)

[325] B. Toven, bu maddeyi *balina* I ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.6. *balina* I.

[326] Bazı kaynaklar bu kelimeyi İtalyanca olarak kaydetmiştir: < *İt. balena* (TS: 245; MBTS: 110; TAS: 186).

[327] H. Eren, "İtalyanca *palla e mezza*'dan geldiği yolundaki eski görüş yanlıştır. Almanca *Faule Metze* adıyla birleştirilmesi de düşünülemez." deyip Rumcadan geldiğini kaydetmiştir. (ETDES: 38) M. Stachowski de H. Eren'in *mpalarmãs* şeklindeki açıklamasının tarihsel olarak kabul edilemeyeceğini belirtir: < *Alm. Faule Metz(e)* (KEWTS: 78). Kelimeyi İtalyanca olarak kaydeden kaynaklar şöyledir: *balyemezi / balyemez* < *İt. ballamezza* (LOsm: 40; TS: 248; TBKKS: 150).

16. *balyoz* I (بالیوز) “s. İri çekiç.” (1912: 236) / “s. İri çekiç.” (1924: 144)[328]

< *Rum. βαρειος* (TS: 248; LFL: 740; TETTL I: 274; MBTS: 111; TAS: 187; TBKKS: 151; KEWTS: 344)

17. *barbunya* (بارپونیه) “s. Bir cins ḳırmızılı balıḳ, bir nevʿ faṣulye.” (1912: 224) / (بارپوَنیه) “s. Bir cins ḳırmızılı leẕẕetli balıḳ. Bir nevʿ faṣulye.” (1924: 136)

< *Rum. βαρβούνι* (TS: 253; ETDES: 40; TETTL I: 279; MBTS: 113; TAS: 190; TBKKS: 166; KEWTS: 79)[329] [330]

18. *barlam* (بارلام) “s. Iskarmos azmanı balıḳ.” (1912: 225) / “s. Iskarmos azmanı balıḳ ki mezide beñzer.” (1924: 137)

< *Rum. μερλανος (< İt. merlano)* (TS: 256; ETDES: 293; TETTL I: 282; MBTS: 137)[331]

19. *barsam* (بارسام) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 225) / “s. Veyā varsan. Bir nevʿ ufaḳ balıḳ. Vuruşu şiddetlidir.” (1924. 137)

< *Rum. βαρσάμι (/ βαλσάμι)* (ETDES: 41; TETTL I: 283; MBTS: 114; TAS: 191)

20. *bıre* (بره) “ḥd. Ey, yāhū, baña baḳ.” (1912: 249) / “ḥd. ʿav. Ey, yāhū, baña baḳ: Bre Ḥasan ne yapıyorsuñ orada!” (1924: 152)

< *Rum. bré (< mōré “ahmak!”)* (TS: 400; TETTL I: 384; KEWTS: 93)[332]

21. *bilar* (بیلار) “s. Ḳaṭrān ile ḳıldan mürekkep bir maʿcūn ki ḳalfata yarar.” (1924: 175)

< *Rum. πιλάριον* (TS: 334; LFL: 830; ETDES: 53; TETTL I: 342; MBTS: 147)

22. *bizelye* (بزلیه) “s. Noḫuda beñzeyen maʿrūf sebze.” (1912: 251) / *bezelye* (بَزْلِیه) “s. Noḫuda beñzeyen maʿrūf sebze ki ekṣeriyā yeşil olur.” (1924: 153)

---

[328] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *balyoz* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.6. *balyoz* II.

[329] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki’de kelime İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt.* Kırmızıca balık, beyazca, alacası tekir balığı. (LOsm: 40) [*ita*.] Kırmızıya mâil bir cins leziz balık, ki beyaza alaca cinsine tekir derler. (KamTü: 95)

[330] H. Eren, *barbunya* ‘taneleri yuvarlak, oval veya yassı, kırmızı benekli bir çeşit fasulye’ anlamının Türkçede oluştuğunu kaydeder. (ETDES: 40)

[331] M. Stachowski, kelimeyi Fransızca olarak kaydetmiştir: < Fr. éperlan (KEWTS: 79).

[332] Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te ses taklidî bir kelime olarak kayıtlıdır: < *ses taklidi kelimelerden* (MBTS: 167). Her ne kadar otoriteleri baz alarak kelimeyi Rumca olarak verdiysek de gerek Dede Korkut’ta *bre* (بره) / *mere* (مره) kelimeslerinin var olması (Özçelik, 2016, s.86, 84) gerekse Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te kelimenin ses taklidi kelimelerden verilmesi bizi düşündürmektedir. (MBTS: 167) Tezcan, kelimenin Türkçeye Balkan dillerinden giren bir alıntı olduğunu kaydeder. (Tezcan, 2018, s.17-19)

< *Rum. μπιζελια' (bizélia) (< İt. piselli)* (TS: 325; TETTL I: 329; MBTS: 142; TAS: 199; TBKKS: 179; KEWTS: 86)[333]

23. *bodoṣlama* (بودوصلامه) "s. Geminiñ iki başındaki omuzluḳ direkleri." (1912: 264) / "s. k. Geminiñ başını ḳıçını teşkīl etmek üzere omurġanın her iki ucuna dikilen demir veyā ağaç sütūn." (1924: 161)

< *Rum. ποδοσταμο (poḏóstamo)* (TS: 369; LFL: 834; ETDES: 55; TETTL I: 364; MBTS: 158; TAS: 205; TBKKS: 196)

24. *bodrum* (بودروم) "s. Yer altında maḫzen." (1912: 264) / (بودرُوم) (1924: 161)

< *Rum. υποδρομος (hypóḏromos)* (LOsm: 57; KamTü: 130; TS: 369; TETTL I: 364; MBTS: 158; TAS: 205; TBKKS: 196; KEWTS: 89)

25. *büber* (بوبَر) "s. Yaḳıcı bir dānedir ki döğülerek yemeklere ḳonur." (1912: 263) / (بۏبَر) "s. Yaḳıcı ve ḳoḳulu bir dānedir ki döğülerek yemeklere ḳonur ve buña ḳara büber denir. yeşil ــ : İçi boş ve çekirdekli maʿrūf sebze." (1924: 160)

< *Rum. πιπερι (pipéri) (< Sans. pippali)* (TS: 330; ETDES: 52; TETTL I: 335; MBTS: 145; TAS: 200; KEWTS: 87)[334]

26. *can eriği* (جان اریکی) "s. Bir cins erik." (1912: 392)

< *Rum. τζανερικι (tzaneríki) (< Slav. çırnik)* (TETTL I: 417)

27. *cavalacos* (جاوالاجوس) "ṣ. ʿav. Ḳıymetsiz, değersiz, iʿtibārsız." (1924: 251)

< *Rum. ζαβαλης (zavalís) "zavallı"* (TETTL I: 420)

28. *cınbiz* (جینبیز) "s. Ḳıl yolmağa, batan diken ve sāʾire gibi şeyʾleri çıḳarmağa maḫṣūṣ ālet." (1912: 413) / (جِنبِیز) "s. Veyā cınbıs, cınbıstra. Ḳıl yolmağa, batan diken ve sāʾire gibi şeyʾleri çıḳarmağa maḫṣūṣ ālet." (1924: 264)

< *Rum. τσιμπιδι (tsimbíḏi)* (TS: 460; ETDES: 70; TETTL I: 438; MBTS: 196; TAS: 220; TBKKS: 237; KEWTS: 101)

29. *cibre* (جِبره) "s. Ṣuyu alınmış üzüm veyā sāʾir meyve poṣası." (1912: 394) / (جِبْره) (1924: 252)

---

[333] Lehce-i Osmani'de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt.* Arakanın ince nevleri. (LOsm: 52)

[334] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki'de Hintçeden alındığı kayıtlıdır: *Hin.* Türkîde ıssı ot, burc murc. (LOsm: 52) [Hintçeden me'huz] Hint'ten ve o cihetteki adalardan gelen yakıcı bir habbe ki tozu yemeğe konur fülfül, karabiber dahi denilir. Asıl Türkçesi ıssı ot. (KamTü: 121)

< *Rum. τσιπουρα (tsípura)* (TS: 463; TETTL I: 521; MBTS: 197; TAS: 220; TBKKS: 239)

30. *cilġar* (جِلغار) “s. Veyā civġar. Yoḳuşlarda arabaya ḳoşulan ikinci çift ḥayvan.” (1924: 257)

< *Rum. ζευγαρι (zevgári)* (TETTL I: 451; MGED: 242)

31. *cingil* (جِنكِل) “s. Aşmanıñ şoñradan sürdüğü şalḳımlar.” (1912: 406) / “s. Veyā çınġıl. Aşmanıñ şoñradan sürdüğü şalḳımlarıñ beheri. Üzüm şalḳımınıñ küçük küçük dallarından her biri, çitmik.” (1924: 259)

< *Rum. ατσιγγανο (atsíngano)* (TETTL I: 438; MBTS: 200)

32. *çağanos* (چاغَنوس) “s. Deñiz yengeci.” (1912: 419) / (چاغانوس) (1924: 267)

< *Rum. τσαγανός* (KamTü: 174; TS: 479; ETDES: 76; TETTL I: 463; MBTS: 206; TAS: 224; TBKKS: 247; KEWTS: 105)

33. *çınġıl* (چپنغل) “s. Veyā çingil. Üzüm şalḳımınıñ küçük parçalarından her biri, çitmik.” (1924: 283)

< *Rum. åτσίγγανο (atsíngano)* (ETDES: 90; TETTL I: 438; MBTS: 231; KEWTS: 112)

34. *çıvġar* (چيوغار) “s. Zirāʿat çifti, öküz çifti.” (1912: 443) / “s. Zirāʿat çifti, Toprağı işleyen öküz çifti.” (1924: 283)

< *Rum. çευγάρι* (TS: 540; ETDES: 91; TETTL I: 451; MBTS: 233; KEWTS: 112)

35. *çinaḳob* (چيناقوب) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 443) / “s. Lüferiñ küçüğü olan bir cins balıḳ.” (1924: 283)

< *Rum. τσινοκοπος (*tşinokópos)* (TS: 549; ETDES: 94; TETTL I: 519; MBTS: 236; TAS: 227; TBKKS: 254)

36. *çinġar* (چينغار) “s. ʿav. Ġavġa, gürültü. — çıḳarmaḳ: Ġavġa, gürültü etmek.” (1924: 283)

< *Rum. tsingra* (TS: 536; TETTL I: 438; MBTS: 231; TAS: 227; TBKKS: 251)[335]

37. *çiroz* (چيروز) “s. Ḳurutulmuş usḳumru balığı. mec. Ḳuru ve żaʿīf kimse.” (1912: 439) / (1924: 280)

[335] H. Eren şunları kaydetmiştir: “Tietze’ye göre Rumcadan alınmıştır. Kostov ise Çingeneceden geçtiğini yazmıştır. Türk argosunda Rumca ve Çingenece alıntıların özel bir yer tuttuğunu biliyoruz.” (ETDES: 90)

< *Rum. τσίρος (tsíros)* (KamTü: 200; TS: 551; ETDES: 95; TETTL I: 522; MBTS: 237; TAS: 228; TBKKS: 256; KEWTS: 113)[336]

38. *çitari* (چیتاری) “s. Mercan balığına beñzer yüz dirhemlik bir balıḳ.” (1924: 279)

< *Rum. κιθάρι (kitári)* (ETDES: 95; TETTL I: 512; MBTS: 237; KEWTS: 113)

39. *çoḳal* (چوقال) “s. Ṣırlı çömlek, ṭopraḳtan ḳulplu ḳap.” (1912: 435) / (1924: 277)[337]

< *Rum. tsoukáli* (MBTS: 243; KEWTS: 115)

40. *çopra* (چوپره) “s. Balıḳ ḳılçığı; ṣıḳ çalılıḳ gibi şeyʾler.” (1912: 432) / (چوپرهٔ) “s. Balıḳ ḳılçığı; ṣıḳ çalılıḳ gibi şeyʾler. — balığı: Ṭaş balığına beñzer yuvarlaḳ bir balıḳ.” (1924: 275)

< *Rum. tsippoura* (TS: 562; MGED: 538)[338]

41. *dantela* (دانتهله) “y. s. İplik, ipek, ṣırma vesāʾireden yapılmış delik delik ḫafīf örgü.” (1924: 319)

< *Rum. dantella (< Fr. dentelle)* (TETTL I: 560; MBTS: 253; TAS: 231; TBKKS: 264)

42. *defne* (دَفنه) “s. Bir nevʿ ağaç.” (1912: 510) / “s. Yapraḳları güzel ḳoḳar, şenliklerde tezyīnata yarar ṭaflan cinsinden küçük bir ağaç. Şecerü’l-ġār.” (1924: 326)

< *Rum. δαφνη (ḏáfni)* (LOsm: 112; KamTü: 220; TS: 605; TETTL I: 575; MBTS: 260; TAS: 233; TBKKS: 265; KEWTS: 121)

43. *demet* (دَمَت) “s. Birlikte bağlanmış şeyʾleriñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi.” (1912: 515) / “s. Birlikte bağlanmış şeyʾleriñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi. Bāḳa, ḥuzme. Ekin bağı: Bir demet çiçek, bir demet yonca. ⁕ demetlemek: Demet ḥāline ḳomaḳ, demet yapmaḳ.” (1924: 330)

---

[336] Lehce-i Osmani’de Türkçe olduğu belirtilmiştir: Türkîde çirimek kurumak, buruşmak manasından müvelled kelime. *balıklar baharda çirozlanmak* zayıf, kuru, kurgaz olma. Uskumru balığının kurusu *çiroz salatası.* (LOsm: 100)

[337] Maddenin tamamı şöyledir: *çoḳal* (چوقال) “s. Zırh, cübbe; ṣırlı çömlek, ṭopraḳtan ḳulplu ḳap.” (1912: 435) / (1924: 277). ‘zırh, cübbe’ < ?. H. Eren *çokal, çukal* maddesinde şunları kaydeder: ‘eskiden savaşlarda giyilen demir gömlek’. Eskiden atlara giydirilen örtüye de *çokal (çukal)* adı verilirdi. Yerel ağızlarda geçmediği anlaşılıyor. Tryjarski’ye göre, Orta Türkçe *çoğ- ‘sarmak, sıkı bağlamak’* kökünden oluşmuştur. Ancak bu açıklama ses bakımından tartışmaya açıktır. (ETDES: 97)

[338] H. Eren kökenini bilmediğimizi ifade eder ve şunları ekler: **çopra** ‘sık çalılık veya sazlık’ Kökenini bilmiyoruz. Kayalıklarda yaşayan, iri bıyıklı bir tatlı su balığına *çopra balığı* adı verilir. Çopra balığının kılçıklı bir balık olduğu anlaşılıyor. O bakımdan *çopra* ‘balık kılçığı’ olarak da kullanılır. (ETDES: 98)

< *Rum. δεματι (ḏemáti)* (LOsm: 113; KamTü: 224; TS: 619; ETDES: 108; TETTL I: 586; MBTS: 266; TAS: 235; TBKKS: 273; KEWTS: 123)

44. *despot* I (دَسپوت) "s. Rum metrepolidi." (1912:507) / "y. s. Rum pisḳoposu veyā metrepolidi. ─ ḫāne: Rum pisḳoposunuñ evi ve dāʾiresi." (1924: 325)[339]

< *Rum. δεσποτης (ḏespótēs)* (LOsm: 115; KamTü: 230; TS: 641; TETTL I: 598; TAS: 238; TBKKS: 279)[340]

45. *diren* (دیرَن) "s. Ḫarmān ṣavurmağa maḫṣūṣ yaba." (1912: 530) / "s. Ḫarmān ṣavurmağa maḫṣūṣ ḳalın yaba." (1924: 341)

< *Rum. δικράνι (ḏikráni)* (TS: 676; ETDES: 112; TETTL I: 614; MBTS: 289; KEWTS: 128)

46. *diyaḳoz* (دِیاقوز) "s. Metrepolide mülāzemet eden genç papas." (1912: 528) / "s. Metrepolide mülāzemet eden genç papas, şimas." (1924: 339)

< *Rum. διακος (ḏiákos)* (LOsm: 119; KamTü: 242; TS: 683; TETTL I: 632; TAS: 246; TBKKS: 293)[341]

47. *döğen* (دوگَن) "s. Ḫarmānda ekinleri döğmeğe maḫṣūṣ altı çaḳıllı ālet." (1912: 524) / (دوّگَن) "s. Ḫarmānda ekinleri döğmeğe maḫṣūṣ altı ṭaşlı ālet." (1924: 336)

< *Rum. δουκάνη (τυκάνη)(ḏukáni)* (ETDES: 127; TETTL I: 669; MBTS: 305)[342]

48. *efendi* (أفَندی) "s. Oḳuyup yazmasını bilenlere verilen bir ʿunvāndır; ṣāḥip, mālik, molla; seyyid, çelebi, ḫāce; ḥākim-i şerʿ, ḳadı, monla." (1912: 104) / (أفَندی) "s. Oḳuyup yazmasını bilenlere verilen bir ʿunvāndır; ṣāḥib, mālik, molla; seyyid, çelebi, ḫāce; ḥākim-i şerʿ, ḳadı, monla. Daha ziyāde taʿẓīm için baʿż ʿunvānlara ʿilāve olunur: Ḫānım efendi, paşa efendi, beğ efendi. Reʾīs ─ : Sābıḳā-i ḫāriciyye vekīli. ḥd.: Terbiyeli, edīb, sāḥīb-i vaḳār, çelebi: Efendi adamlar. ⁕ Efendisiz: ṣāḥibsiz, ḥāmīsiz.

[339] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *despot* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.3. *despot* II.
[340] Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te kelime Fransızca olarak kaydedilmiştir: < *Fr. despote (< Yun.)* (MBTS: 274).
[341] Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te kelime Latince olarak kayıtlıdır: < *Lat. diaconus (< Yun. διαχος)* (MBTS: 292).
[342] M. Stachowski köken belirtmemiştir. Fakat, Yunancaya dayandırılan kelimenin bir halk etimolojisi olduğunu belirtip Türkçe döğ-/döv- fiilini de hatırlatmıştır: 'Dreschschlitten, -gerät'. – Eine volksetymologische Angleichung des gr. *doukáni ~ toukáni* id. an ttü. döv- ~ döğ-, s.u. (KEWTS: 133)

⁕ Efendilik: ṣāḥīblik, mālikiyyet; efendi ṣıfat ve ʿunvānı; Terbiye, vaḳār, çelebilik; Lüṭuf, iyilik: Baña bir efendilik etmiş olursuñuz." (1924: 61)

< *Rum. αυθεντης (avt̲éntis)* (LOsm: 129; KamTü: 268; TS: 757; TETTL I: 690; MBTS: 323; TBKKS: 314; KEWTS: 139)

49. *elmege* (ألمكه) "s. İplik ṣarmağa maḫṣūṣ ālet ki bir miliñ üstünde ḳolayca döner birḳaç değnekten ʿibārettir." (1924: 78)

< *Rum. ανεμιδα / αλεμιδα (anemíd̲a / alemíd̲a)* (ETDES: 132; TETTL I: 709; MBTS: 337)[343]

50. *engebe* (انگبه) "s. Ovalıḳ yeriñ çıḳış ve inişi." (1912: 155) / (أنگبه) "s. Ovalıḳ yeriñ çıḳış ve inişi. ⁕ engebelik: İnişli, çıḳışlı, yamrı yumru." (1924: 93)

< *Rum. εγκοπη (enkopē')* (TETTL I: 724; KEWTS: 143)

51. *enginar* (انگبار) "s. Maʿrūf sebze." (1912: 156) / (أنگبار) (1924: 94)

< *Rum. αγκιναρα (anginára)* (TS: 801; ETDES: 135; TETTL I: 725; MBTS: 345; TAS: 268; TBKKS: 336; KEWTS: 143)

52. *evlek* (اولك) "s. Bir dönümüñ dörtte biri ki on arşın murabbaʿī eder, bağçe veyā bostanıñ bölmelerinden her biri; ṣu mecrāsı; tarlalarda ṣaban yolu." (1912: 189) / (أولك) "s. Bir dönümüñ dörtte biri ki on arşın murabbaʿīdir. Bağçe veyā bostanıñ bölmelerinden her biri. Ṣu mecrāsı. Tarlalarda ṣaban yolu." (1924: 114)

< *Rum. αβλακι (avlákı)* (TS: 837; ETDES: 141; TETTL I: 755; MBTS: 361; TAS: 278; TBKKS: 358; KEWTS: 147)

53. *faṣulya* (فصوليه) "s. Maʿrūf sebze ki ḳuruduḳtan soñra içindeki dāneleri de yenir mevādd-ı muġaz̲z̲iyedendir." (1912: 787) / (فصوليه) "s. Veyā faṣulye. Maʿrūf sebze ki ḳuruduḳtan soñra içindeki dāneleri de yenir mevādd-ı muġaz̲z̲iyedendir." (1924: 510)

< *Rum. fasoũli, fasóli* (LOsm: 144; TS: 853; TETTL II: 36; MBTS: 370; TAS: 284; TBKKS: 374; KEWTS: 150)[344]

[343] "Rumcadan alındığı anlaşılıyor. Ancak, Türkçede kullanılan biçimlerle Rumca karşılıklar arasındaki bağlantı ses bakımından açıklanmaya muhtaçtır." (ETDES: 132)

[344] Kamus-i Türki'de Latince olabileceği kayıtlıdır: [Ekser Şark elsinesi beyninde müşterek olup, asıl hangi lisanın malı olduğu kestirilemezse de *la*. *faseolus*'tan olması akvâ-yı ihtimâlâttır.] Maruf sebze ki, tazesi kabuğuyla beraber ve kurusu tane olarak yenip, mevadd-ı mugazziyedendir. Barbunya, çalı, ayşekadın, yer fasulyesi vesâir envâı vardır. (KamTü: 309)

54. *fenar* (فَنار) - *fener* (فَنَر) “s. Daha doğrusu fener: İçinde mum, lamba vesāʾire yanabilmek için etrāfı camlı muḥafaẓa; sāḥillerde veyā münferit ḳayalar üzerinde yanan aydınlıḳlar; bir nevʿ sāʿat āleti. Yeñişehir fenar: Mora yeñişehri.” (1912: 793) / *fenar* (فَنار) - *fener* (فَنَر) “yu. s. Veyā fener. (t.: fener). İçinde mum, lamba vesāʾire yanabilmek için etrāfı cāmlı muḥafaẓa. Gece sefāʾine yol göstermek için sāḥillerde veyā münferit ḳayalar üzerinde yanan aydınlıḳlar. Sāʿatiñ içinde bir ālet. ─ balığı: Köpek balığınıñ küçüğü.” (1924: 514)

< *Rum. φανάρι (fanári)* (LOsm: 144; KamTü: 313; TS: 859; LFL: 868; ETDES: 143; TETTL II: 43; MBTS: 375; TAS: 287; TBKKS: 382; KEWTS: 150)

55. *fesleğen* (فَسلَگَن) “s. Güzel ḳoḳan küçük yapraḳlı bir nebāt, reyḥān.” (1924: 509)

< *Rum. βασιλικυν (vasilikón)* (LOsm: 145; KamTü: 318; TS: 864; TETTL II: 50; MBTS: 379; TBKKS: 386; KEWTS: 150)[345]

56. *fırça* (فِرچه) - *furça* (فورچه) “s. Yāḫūd furça. Elbīseniñ tozlarını temizlemeğe maḫṣūṣ ālet; diş temizleyecek, boya sürecek ālet.” (1912: 779, 794) / *fırça* (فِرچه) “s. Veyā furça. Elbīseniñ tozlarını veyā dişlerini temizleyecek, boya sürecek ālet. ─ lamaḳ: Fırça ile temizlemek. mt. fırçalamaḳ.” (1924: 504)

< *Rum. boúrtsa, furtsa, voúrtsa* (TS: 867; ETDES: 144; TETTL II: 86; MBTS: 382; TAS: 292; TBKKS: 389; KEWTS: 151)[346]

57. *fışḳı* (فشقی) “s. Ḥayvan gübresi.” (1912: 786) / (فِشقی) “s. Ḥayvan gübresi. ⁕ fışḳılıḳ: Gübreleriñ sürüldüğü yer.” (1924: 517)

< *Rum. φουσκί (fuskí)* (TS: 872; ETDES: 145; TETTL II: 58; MBTS: 384; TAS: 292; KEWTS: 151)

58. *fıṭa* (فیطه) “s. k. İki küreği bir adam ṭarafından çekilen boyu ġāyet uzun ḫafīf ve nārīn filika ki 5-1 çiftelisi olur.” (1924: 517)

< *Rum. βούτα* (TS: 894; LFL: 751; ETDES: 147; TETTL II: 87; MBTS: 394; TBKKS: 393)[347]

[345] MBTS’de şu bilgi kayıtlıdır: Türkçeye Arapça yoluyla geçmiştir. (MBTS: 379)
[346] Lehce-i Osmani’de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt*. Fırça, badana, resim, nakış ve esvap diş için süpürge, misvak ve tarak yerine kullanılan şeyler. (LOsm: 145)
[347] Türkçenin Alıntılar Sözlüğü’nde kelime İtalyanca olarak kayıtlıdır: < İt. *futa* (TAS: 308)

59. *fidan* (فدان) “s. Daha pek küçük ağaç; düz ağaç dalı; ağacıñ kökünden çıkan sürgün.” (1912: 777) / “s. Daha pek küçük ağaç, nebātıñ ve bi’l-ḫāṣṣa ağacıñ tāzesi: Ḳaranfil fidanı, servi fidanı. Ağacıñ kökünden çıkan sürgün, tāze nihāl. Ottan büyük ağaçtan küçük nebāt: Gül fidanı. Fidanıñ büyüğü, bir seneliği. Küçük çocuḳlar ḥaḳḳında körpe fidan, nev-nihāl denir. Uzun boylu gürbüz deliḳanlılardan kināye olur: Fidan boylu, fidan gibi deliḳanlı. ⁕ fidanlıḳ: İçinde çoḳ fidan bulunan veyā toḫumdan fidan yetiştirilen yer; tāze bağ.” (1924: 503)

< *Rum. fytán(ē)* (TS: 873; ETDES: 145; TETTL II: 60; MBTS: 384; TAS: 293; TBKKS: 393; KEWTS: 151)

60. *fide* (فيده) “s. Ayrı bir yerde toḫumdan yetiştirildikten soñra tarlaya dikilmek üzere çıḳarılan fidan.” (1912: 796) / “s. Ayrı bir yerde toḫumdan yetiştirildikten soñra tarlaya dikilmek üzere çıḳarılan fidan. ─ lemek: Sebze fidanı dikmek.” (1924: 517)

< *Rum. φυτειά (fitiá)* (TS: 873; TETTL II: 60; MBTS: 384; TAS: 293; TBKKS: 394)

61. *fiğ* (فيك) “s. Yaban böğrülcesi.” (1912: 797) / “s. Yaban böğrülcesi, aḳ burçaḳ. Ḳara burçaḳ: Bir nevʿi.” (1924: 518)

< *Rum. βικ, βίκιν (vik, víkin)* (TS: 873; ETDES: 145; TETTL II: 60; MBTS: 385; TAS: 293; KEWTS: 151)

62. *filar* (فلار) “s. Ḫafīf ve üstü ḳısmen açıḳ ayaḳ ḳabı.” (1912: 790) / (1924: 512)

< *Rum. φελλάριον (felárion)* (TS: 875; ETDES: 145; TETTL II: 62; MBTS: 386)

63. *filiz* (فليز) “s. Ağaç vesāʾirede tāze sürgün.” (1912: 792) / “s. Ağaç vesāʾirede tāze sürgün. ─ lemek: Bağ filizlerini kesmek. ─ lenmek: Filiz peydā etmek, yeşermek.” (1924: 513)

< *Rum. φυλλις (fülis / filis)* (TS: 876; TETTL II: 64; TAS: 295; TBKKS: 398; KEWTS: 152)

64. *filoz* (فيلوز) “s. Balıḳçı şamandırası.” (1912: 797) / (1924: 518)

< *Rum. φελλός (felós)* (TS: 877; LFL: 871; ETDES: 146; TETTL II: 65; MBTS: 387; TAS: 296)

65. *filurya* (فلوريه) “s. Bir nevʿ ḳuş; ṣarı bir çiçek.” (1912: 792) / (فلوَريه) “s. Ṣarılı yeşilli güzel sesli bir ḳuş. Ṣarı bir çiçek.” (1924: 513)

< *Rum. phyloria* (LOsm: 148; TS: 884; ETDES: 147; TETTL II: 74; MBTS: 390; TAS: 300; TBKKS: 415; KEWTS: 152)

66. *fiske* (فیسکه) “s. Orta parmağı baş parmağıñ üzerinde taẕyīḳ ederek birden fırlatma ve böyle fırlatılaraḳ vurulan ḍarbe; değnek vesāʾire ḍarbesinden ḥāṣıl olan beyāẓ ḳabarcıḳ.” (1912: 796) / “s. Orta parmağı baş parmağıñ üzerinde taẕyīḳ ettirdikten ṣoñra birden fırlataraḳ vurulan ḍarbe. Değnek vesāʾire ḍarbesinden ḥāṣıl olan beyāẓ ḳabarcıḳ.” (1924: 517)

< *Rum. φύσκη (físki), φούσκα (fúska)* (TS: 879; TETTL II: 69; MBTS: 388; TAS: 297; TBKKS: 406)

67. *fistan* (فستان) “s. Belden dize ḳadar çoḳ ḳırmalı bir nevʿ libās; ḳadınlarıñ giydiği süslü entāri.” (1912: 785) / “s. Belden dize ḳadar çoḳ ḳırmalı bir nevʿ libās; ḳadınlarıñ giydiği süslü entāri. ⁕ fistanlıḳ: Fistan yapmağa yarayan. ⁕ fistanlı: Fistan giymiş.” (1924: 508)

< *Rum. foustáni* (< *İt. fustagno)* (LOsm: 148; TS: 880; LFL: 314; ETDES: 146; TETTL II: 70; MBTS: 388; TAS: 297; TBKKS: 407; KEWTS: 152)

68. *fol* (فول) “s. Ṭaʾuḳlarıñ yumurṭalarına maḫṣūṣ içinde bir yumurṭa bulunan maḥall.” (1912: 795) / “Ṭavuḳlarıñ yumurṭlamasına maḫṣūṣ maḥall ki içinde bir yumurṭa bulunur. ⁕ folluḳ: Ṭavuḳlarıñ yumurṭlamalarına maḫṣūṣ maḥall.” (1924: 516)

< *Rum. φωλίον (folíon)* (TS: 885; ETDES: 147; TETTL II: 76; MBTS: 390; TAS: 301; TBKKS: 417)

69. *foroz* (فوروز) “s. Bir defʿada çıḳarılan balıḳ mikdārı.” (1912: 794) / “s. Bir defʿada çıḳarılan balıḳ mikdārı: Bir foroz balıḳ.” (1924: 515)

< *Rum. φορός (forós)* (LOsm: 149; KamTü: 328; TS: 888; LFL: 872; ETDES: 147; TETTL II: 78; MBTS: 391; TAS: 303)

70. *fuçı* (فوچی) “a. Büyücek taḫtadan ḳap.” (1912: 794) / *fiçı* (فیچی) “s. Veyā fuçı. Dar uzun taḫtalardan yapılmış çenberlerle ṣarılmış iki dipli yuvarlaḳ ḳap: Ṣarap fıçısı. Fıçınıñ muḫteviyātı: Bir fıçı yaḫ.” (1924: 517)

< *Rum. βουτσί (foutsí, vutsi)* (TS: 866; LFL: 752; ETDES: 144; TETTL II: 84; MBTS: 381; TAS: 291; TBKKS: 388; KEWTS: 151)

71. *funya* (فونيه) “s. Ṭop ateşlemeğe maḫṣūṣ ḳapsül.” (1912: 795) / (فوڹيا) “s. Ṭop ateşlemeğe maḫṣūṣ ḳapsül.” (1924: 516)

< *Rum. φωλέα (foléa)* (LFL: 874; ETDES: 147; TETTL II: 76)[348]

72. *gerdel* (گردل) “s. Bir nevʿ ağaç ḳap.” (1912: 895) / “s. Ağaç veyā köseleden yapılan ṣu ḳabı.” (1924: 586)

< *Rum. καρδάρι (karḏári), gerdel* (TS: 932; LFL: 781; ETDES: 154; TETTL II: 133; MBTS: 414; TAS: 319; KEWTS: 156)

73. *gönder* (گوندر) “s. Uzunca ṣopa; öküzleri dürtmeğe maḫṣūṣ iğneli ṣopa.” (1912: 929) / (گوندر) “s. Uzunca ṣopa; şıvġın. Öküzleri dürtmeğe maḫṣūṣ iğneli ṣopa. Geminiñ başına ḳıçına dikilen sancaḳ direği.” (1924: 614)

< *Rum. κοντάριον (kondárion), kontári* (TS: 962; LFL: 790; ETDES: 162; TETTL IV: 394; MBTS: 429; TAS: 324; TBKKS: 480; KEWTS: 161)

74. *gübre* (گوبره) “s. Ḥayvanāt pisliği.” (1912: 914) / “s. Ḥayvanāt pisliği. ─ lik: Ṭoprağa gübre ḳarıştırmaḳ.” (1924: 601)

< *Rum. κόπρια (kópria)* (LOsm: 167; TS: 993; ETDES: 164; TETTL II: 166; MBTS: 442; TAS: 327; TBKKS: 497; KEWTS: 163)

75. *güğüm* (گوگوم) “s. Baḳırdan uzunca ṣu ḳabı.” (1912: 926) / (گوگوم) “s. (t.: güüm). Baḳırdan uzunca ve ḳulplu ṣu ḳabı.” (1924: 611)

< *Rum. κουκούμι (kukúmi) (< BizYun. κουκούμιον “kukúmion” < Lat. cucuma)* (TS: 996; ETDES: 165; TETTL II: 200; MBTS: 443; TAS: 327; TBKKS: 497; KEWTS: 163)

76. *gümrük* (گومروك) - (گُمرُك) “s. Bir memlekete giren ve yā bir memleketten çıḳan eşyādan alınan para, resm; bu gibi işlere baḳan idāre.” (1912: 928, 911) / (گومرؤك) “s. Bir memlekete giren ve yā bir memleketten çıḳan eşyādan alınan resm, para. Bu gibi işlere baḳan idāre. Bu idāreniñ bulunduğu binā. ⁕ gümrükçü: Gümrüğüñ meʾmūru.” (1924: 613)

[348] Bazı kaynaklar bu kelimeyi İtalyanca olarak kaydetmiştir: < *İt. fogna, fune* (TS: 894; MBTS: 394; TBKKS: 443).

< *Rum. κομμερκιον (kommerkion) (< Lat. commercium)* (LOsm: 168; KamTü: 372; TS: 1001; ETDES: 166; TETTL II: 206; MBTS: 445; TAS: 328; TBKKS: 498; KEWTS: 163)

77. *günye* (گونیه) “s. Zāviye-i ḳāʾime çizmeğe veyā ʿamūd çekmeğe maḫṣūṣ aḫşap veyā demir ālet.” (1912: 930) / (گونیه) “s. Zāviye-i ḳāʾime çizmeğe veyā ʿamūd çekmeğe maḫṣūṣ aḫşap veyā demir ālet, köşe ölçüsü.” (1924: 615)

< *Rum. γωνιά* (KamTü: 361; TS: 966; LFL: 761; TETTL II: 174; MBTS: 430; TAS: 324; TBKKS: 480; KEWTS: 161)

78. *ḫalaṭ* (خلاط) “s. Ḳalın ip.” (1912: 486) / “s. Ḳalın ip, gemi ipi.” (1924: 310)

< *Rum. καλώδιον (kalóḏion)* (TS: 1031; LFL: 777; ETDES: 171; TETTL II: 237; MBTS: 461; TAS: 332; TBKKS: 503; KEWTS: 167)

79. *ḫamsi* (خَمسی) “s. Bir cins küçük balıḳ.” (1912: 489) / (1924: 312)

(< hampsi) < *Rum. χαψί* (ETDES: 172; TETTL II: 248; MBTS: 467; TAS: 335; KEWTS: 168)

80. *herek* (هَرَك) “s. Dal, fidan vesāʾireyi bağlamaḳ için yere dikilen değnek.” (1912: 1153) / “s. Fidan, faṣulye vesāʾireyi bağlamaḳ için yere dikilen değnek.” (1924: 782)[349]

< *Rum. charáki* (TS: 1085; ETDES: 177; TETTL II: 297; MBTS: 498; KEWTS: 171)

81. *ḫora* (خورا) “s. Raḳṣ.” (1912: 492) / “s. Raḳṣ, oynama, ṣıçrama. ─ etmek: Raḳṣ etmek.” (1924: 313)

< *Rum. χορός (ḫorós)* (KamTü: 430; TS: 1109; TETTL II: 325; MBTS: 513; TBKKS: 519)[350]

82. *ḫuni* (خونی) - *huni* (هونی) “s. Ağzı dar bir ḳaba māyiʿ boşaltmaḳta ḳullanılan ālet.” (1912: 494, 1160) / *ḫuni* (خوَنی) - *huni* (هوَنی) (1924: 314, 786)

[349] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Fidan, faṣulye vesāʾireyi bağlamaḳ için yere dikilen değnek. Yaṣṣıca ḳuyruḳlu bir nevʿ ḳoyun.” (1924: 782) Koyun anlamlı kelime Farsçadan *(ḫarak)* dilimize girmiştir; bkz. TETTL II: 297.

[350] Lehce-i Osmani’de Yunanca olarak belirtilmemişse de açıklamada Yunancada *oyun* olduğu bildirilmiştir: Yunanîde raks nevi köylü oyunu. (LOsm: 181)

< *Rum. khoni, chouní, gonia, honi* (KamTü: 434; TS: 1115; ETDES: 182; TETTL II: 335; MBTS: 518; TAS: 360; TBKKS: 523; KEWTS: 174)

83. *ẖuryat* (خوريات) "ṣ. zebānzedī: ẖoyrat: ḳaba, köylü, eline iş yaḳışmayan, bir şeyʾi iyi muḥāfaẓa edemeyen." (1912: 493) / *ẖuryat* (خوريات) - *ẖoyrat* (خويرات) "ṣ. t.: ẖoyrat. Ḳaba, köylü, eline iş yaḳışmayan, bir şeyʾi iyi muḥāfaẓa edemeyen." (1924: 313, 314)

< *Rum. χωριάτης (ẖōryátis)* (KamTü: 431; TS: 1113; ETDES: 180; TETTL II: 327; MBTS: 515; TAS: 359; TBKKS: 521; KEWTS: 173)[351]

84. *ığrıb* (ايغريب) "s. Büyük balıḳ ağı." (1912: 211) / (ايڥريب) "s. (t.: ʿıyrıp) Büyük balıḳ ağı. Ḥīle, dolap: Bir ığrıb ile iş başına geçti: ─ çevirmek: Bir ḥīle ile büyücek bir istifāde teʾmīn etmek. ─ etmek: Ḳaparoz için dolaşmaḳ, ḳolaçan etmek. ─ ḳayığı: Beş çifte balıḳçı ḳayığı." (1924: 128)

< *Rum. γρίπος (ġrípos)* (LOsm: 183; KamTü: 441; TS: 1123; LFL: 758; ETDES: 183; TETTL II: 344; MBTS: 526; TAS: 364; TBKKS: 527; KEWTS: 177)

85. *ırġat* (ارغات) "s. Yāẖūd ırġad: Rencber, işçi." (1912: 44) / (إرغات) (1924: 27)

< *Rum. εργάτης (erġátis) "işçi, çalışan"* (LOsm: 184; KamTü: 442; TS: 1125; LFL: 769; TETTL II: 352; MBTS: 527; TBKKS: 528; KEWTS: 177)

86. *ısḳara* (اسقاره) "s. Ağaç ve yā demirden parmaḳlıḳ ve yā ḳafes şeklinde yapılmış bir şeyʾ." (1912: 67) / (إسقاره) "y. s. Ağaç ve yā demirden parmaḳlıḳ ve yā ḳafes şeklinde yapılmış bir şeyʾ." (1924: 42)

< *Rum. σκάρα (skára)* (LOsm: 186; KamTü: 444; TS: 1135; LFL: 842; ETDES: 185; TETTL II: 354; MBTS: 531; TBKKS: 532; KEWTS: 179)

87. *ısḳarmoz* (اسقارموز) "s. Kürek ṭaḳılmaḳ için ḳayıḳ ve ṣandallarıñ yanlarına ṣoḳulmuş taẖta çivi; bir cins balıḳ." (1912: 67) / (إسقارموز) "y. s. Kürek ṭaḳılmaḳ için ḳayıḳ ve ṣandallarıñ yanlarına ṣoḳulmuş taẖta çivi. Bir cins balıḳ." (1924: 42)

< *Rum. σκαρμός (skarmós)* (TS: 1128; LFL: 843; TETTL II: 411; KEWTS; 178; TBKKS: 529,552)[352]

[351] Lehce-i Osmani'de açık olarak Rumca olduğu belirtilmemiş; fakat, Rumcada köylü demek olduğu bildirilmiştir: Rüstaî, kaba, terbiyesiz dürüşt. Rumcada köylü manasına. (LOsm: 182)

[352] Lehce-i Osmani'de ve Kamus-i Türki'de İtalyanca olduğu bildirilmiştir: *İt.* Kayıklarda kürek takılan ağaç çivi, çifte ıskarmoz demirleri. Bazı resimde olan kayıkların kaburgaları. (LOsm: 185) [*ita*.]1. *bh*.

88. *ıstaḳos* (استاقوس) “s. Maʿrūf deñiz ḥayvanı.” (1912: 53) / (إستاقوس) “y. s. Maʿrūf deñiz ḥayvanı ki eti beyāż ve leẕiẕdir.” (1924: 33)

< *Rum. αστακός (astakós)* (LOsm: 186; KamTü: 445; TS: 1131; ETDES: 184; TETTL II: 357; MBTS: 529; TBKKS: 564; KEWTS: 178)

89. *ipsid* (إپسيد) “s. Tekerlek çenberiniñ parçaları.” (1912: 9) / (إپسيد) (1924: 6)

< *Rum. αψίδα’ (apsíḏa)* (ETDES: 195; TETTL II: 415; MBTS: 574; KEWTS: 188)[353]

90. *isḳaparma* (إسقاپارمه) “s. Gemiyi ṭoptan ḳiralama.” (1912: 67) / (إسقاپارمه) “y. s. Gemiyi ṭoptan ḳiralama.” (1924: 41)

< *Rum. εις καπάρωμα (is kapároma)* (LFL: 506; TETTL II: 411; KEWTS: 178)[354]

91. *iskele* (إسكله) “s. Deñiz ḳıyısında vapurlarıñ yanaştıḳları maḥall; binālarıñ inşāsıçün muvaḳḳaten çatılan keresteler; geminiñ sol ṭarafı.” (1912: 68) / (إسكله) “s. Deñiz ḳıyısında vapurlarıñ yanaştıḳları maḥall, ḳaṣaba, şehir. Binālarıñ inşāsıçün muvaḳḳaten çatılan keresteler. Geminiñ sol ṭarafı.” (1924: 42)

< *Rum. σκάλα (skála)* (LFL: 841; ETDES: 193; TETTL II: 412; MBTS: 573; KEWTS: 187)[355]

92. *iskemle* (إسكمله) “s. Ayaḳlı, üstü ḥaṣırlı arḳalıḳsız ṣandalye; küçük maṣa.” (1912: 68) / (إسكمله) “s. Ayaḳlı, üstü ḥaṣırlı arḳalıḳsız ṣandalye. Küçük maṣa.” (1924: 42)

< *Rum. σκαμνι`* (TS: 1208; ETDES: 194; TETTL II: 412; MBTS: 573; TBKKS: 558; KEWTS: 187)[356]

93. *iskete* (إسكته) “s. İspinoza beñzer ve ondan daha mūnis küçük bir ḳuş.” (1924: 42)

Kürek takımlık üzere kayık ve sandalın yan kenarına dikine sokulmuş tahta çivi. 2. Bir cins küçük balık. (KamTü: 491)

[353] Hasan Eren şunları kaydetmiştir: **ispit < ipsit < epsit** ‘araba tekerleiğinin çemberini oluşturan ağaç’. Anadolu ve Balkan ağızlarında araba tekerleğinin parmaklarına da bu ad verilir. (ETDES: 195)

[354] Bazı kaynaklar bu kelimeyi İtalyanca olarak kaydetmiştir; *isḳaparma* < *İt. scaparma* (KamTü: 444; TBKKS: 529)

[355] Bazı kaynaklar İtalyanca olarak kaydetmiştir: *iskele* < *İt. scala* (LOsm: 193; KamTü: 491; TS: 1207; TBKKS: 554)

[356] Lehce-i Osmani’de İtalyanca, Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: *İt.* Sini ve tepsi altına konup hasırlısına oturulur. Büyüğüne sandali kürsi, fotöyil, sandalye denir. (LOsm: 193) [*fr. escabelle*] 1. Dört ayaklı ve üstü hasırlı oturulacak küçük ve arkasız kürsü. 2. Tepsi, sini, şam’dân, sigara levâzımı konacak muhtelif eşkâlde küçük masa veya sehpa. (KamTü: 491)

< *Rum. σκαθὶ, skathi* (LOsm: 193; KamTü: 491; TS: 1208; ETDES: 194; TETTL II: 412; MBTS: 573; TAS: 386; TBKKS: 560; KEWTS: 187)

94. *isḳorpit* (إسقورپيت) “s. Bir nevʿ leẕiẕ balıḳ.” (1912: 67) / (إسقورپيت) “s. ʿaḳrebe beñzeyen dikenli ve leẕiẕ bir balıḳ.” (1924: 42)

< *Rum. σκορπίδι (skorpíḏi)* (LOsm: 185; KamTü: 444; TS: 1208; ETDES: 194; TETTL II: 413; MBTS: 573; TBKKS: 561; KEWTS: 187)

95. *isḳumri* (إسقومرى) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 67) / *usḳumri* (أسقومرى) “s. Veyā usḳumru: Ḳışın çıḳan maʿrūf balıḳ ki çiroz bundan olur.” (1924: 42)

< *Rum. skoumprí* (LOsm: 396; KamTü: 1167; TS: 2420; ETDES: 425; TETTL VIII: 344; MBTS: 1286; TBKKS: 1594; KEWTS: 337)

96. *ispati* (إسپاتى) “s. İsḳambil kaġıdında sinek.” (1912: 52) / (إسپاتى) “s. İsḳambil kaġıdında sinek: İspati beği, ikilisi.” (1924: 32)

< *Rum. σπαθί (spaṯí) (< İt. spade)* (LOsm: 194; TS: 1210; ETDES: 194; TETTL II: 414; MBTS: 574; TBKKS: 561; KEWTS: 187)

97. *ispazmoz* (إسپازموز) “s. Siñirleriñ gerginlik ve iḫtilācı.” (1912: 52) / (إسپازموز) “y. s. Siñirlere ʿārıż olan gerginlik ve iḫtilāc.” (1924: 32)

< *Rum. σπασμός (spazmós)* (KamTü: 445; TS: 1130; TETTL II: 414; MBTS: 529; TBKKS: 561)

98. *ispinoz* (إسپينوز) “s. Bir nevʿ ḳuş.” (1912: 53) / (إسپينوز) “s. Sevimli küçük bir ḳuş.” (1924: 32)

< *Rum. σπίνος (spínos)* (LOsm: 194; KamTü: 493; TS: 1210; ETDES: 195; TETTL II: 415; MBTS: 574; TBKKS: 562; KEWTS: 188)

99. *istavrit* (إستاوريت) “s. Omuzunda ḫaç resmi bulunan deñiz balığı.” (1912: 53) / (إستاوريت) “y. s. Omuzunda ḫaç resmi bulunan deñiz balığı.” (1924: 33)

< *Rum. σαυρίδι / σταυρίδι (savríḏi / stavríḏi)* (LOsm: 194; KamTü: 494; TS: 1212; ETDES: 195; TETTL II: 417; MBTS: 575; TBKKS: 568; KEWTS: 188)

100. *istavroz* (إستاوروز) “s. Ḫaç, ṣalīb.” (1912: 53) / (إستاوروز) “y. s. Ḫaç, ṣalīb.” (1924: 33)

< *Rum. σταυρός (stavrós)* (LOsm: 194; KamTü: 494; TS: 1212; LFL: 851; ETDES: 195; TETTL II: 417; MBTS: 529; TBKKS: 531, 569; KEWTS: 188)

101.*istiridye* (استریدیه) “s. Küçük deñiz ḥayvanı.” (1912: 57) / (اِستِریدیه) “y. s. İki ḳabuḳ arasında bulunur küçük deñiz ḥayvanı.” (1924: 36)

< *Rum. στρείδια* (LOsm: 195; KamTü: 502; TS: 1218; ETDES: 195; TETTL II: 423; MBTS: 580; TBKKS: 571; KEWTS: 189)

102.*istrongilo* (استرونکیلو) “s. Bir cins balıḳ.” (1912: 57) / (اِستِرونکیلو) “y. s. İzmaritten büyük sivri burunlu bir balıḳ.” (1924: 35)

< *Rum. στρογγύλα (strongíla)* (LOsm: 195; KamTü: 502; TS: 1218; ETDES: 195; TETTL II: 423; MBTS: 581; TBKKS: 573; KEWTS: 189)

103.*istüpü* (اِستوپو) “s. Yāḫūd isturpe: Ālet ve edevāt teṭhīrinde ḳullanılan ḳaba keten ve kenevir.” (1912: 63) / *üstüpü* (اُستُوپو) “s. Veyā isturpe: Ālet ve edevāt teṭhīrinde ḳullanılan ḳaba keten ve kenevir parçaları.” - *isturpe* I (اِستورپه) “y. s. Ḳaba keten ve kenevir parçaları. b.: üstüpü.” (1924: 39)[357]

< *Rum. stoupí* (TS: 2455; LFL: 852; ETDES: 428; MBTS: 1300; KEWTS: 340; TBKKS: 1603)

104.*izmarid* (ازمارید) “s. Bir cins balıḳ.” (1912: 50) / (ازمارید) “s. Bir cins küçük balıḳ. İçilmiş ciġara ucu.” (1924: 30)

< *Rum. smaridi* (LOsm: 197; KamTü: 512; TS: 1241; ETDES: 197; TETTL II: 434; MBTS: 592; KEWTS: 190; TAS: 395; TBKKS: 576)[358]

105.*izmavla* (ازماوله) “s. Ṣarı āhū ṭudu.” (1912: 50) / (اِزماوله) (1924: 30)

< *Rum. σμέονρον (zméuron)* (LOsm: 197; KamTü: 512; TETTL II: 360)

106.*ḳadırġa* (قادِرغه) “s. Eski bir nevʿ ḥarp sefīnesi.” (1912: 803) / (قادِرغه) “s. Kürek veyā yelkenle müteḥarrik eski ḥarp sefīnesi.” - (قَدِرغه) “s. Kürek veyā yelkenle müteḥarrik eski ḥarp gemisi.” (1924: 524, 541)

< *Rum. κάτεργον (káterġon), káterga* (KamTü: 520; TS: 1259; LFL: 785; ETDES: 200; TETTL IV: 43; MBTS: 600; TAS: 402; TBKKS: 601; KEWTS: 196)[359]

107.*ḳalafon* (قَلافون) “s. Taṣfiye olunmuş çam saḳızı.” (1912: 841) / (1924: 550)

---

[357] B. Toven, bu maddeyi *isturpe* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.6. *isturpe* II.

[358] A. Tietze, *‘içilmiş sigara ucu’* anlamlı izmarit için *‘balık’* anlamlı izmarit kelimesini kaynak gösterir: **izmarit II** ‘içilmiş sigara artığı’ < **izmarit I**. (TETTL II: 434)

[359] Lehce-i Osmani’de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt*. Kadimde çektiren ağır cenk kalyonu. (LOsm: 201)

< *Rum. κολοφωνία* (KamTü: 527; TETTL IV: 344; MGED: 301)

108.*ḳaldırım* (قالديرم) “s. Ṭaş döşemesi; ṭaş döşenmiş soḳak.” (1912: 813) / “s. Soḳağın ṭaş döşeli ḳısmı. ─ şāʿiri: ʿādī şāʿir. ─ ḳarġası: Sürtük ḳarı.” (1924: 532)

< *Rum. kalós drómos* (TETTL IV: 72; KEWTS: 198)[360]

109.*ḳalfat* (قالفات) “s. Zebānzedī ḳalafat. Gemi, vesāʾireniñ taḫta aralıḳlarını tıḳayaraḳ üstüne zift vesāʾire sürme ʿameliyyātı; saṭḥī taʿmīr.” (1912: 813) / *ḳalafat* (قالافات) “ita. s. k. Veyā ḳalfat. İki ḳaplama taḫta arasını üstüpü ile doldurup ziftleyerek ṣu geçmez bir ḥāle ḳoymaḳtan ʿibāret ʿameliyye. ─ yeri: Gemileriñ ḳalafat edildiği yer. mec. Saḫte süs veyā taʿmīr: Miʿdeyi ḳalafat ettik. ⁕ ḳalafatlamaḳ: Ḳalafat ʿameliyyesini yapmaḳ. mec. Çeki düzen vermek, taʿmīr etmek. mt. Ḳalafatlatmaḳ. m. Ḳalafatlanmaḳ.” (1924: 531)[361]

< *Rum. καλαφάτης, καλαφάτισε!* (TS: 1272; LFL: 776; ETDES: 201; TETTL IV: 67; MBTS: 607; TAS: 406; TBKKS: 605; KEWTS: 198)

110.*ḳaramandula* (قارامَندوله) “s. Bir nevʿ parlaḳ bez; bu bezden yapılmış olan.” (1912: 803) / (قارامانـدوَلا) “s. Parlaḳ bir bez. ṣ. Bu bezden yapılmış: ─ potin.” (1924: 525)

< *Rum. karamandola* (TS: 1319; MBTS: 626; TAS: 416)

111.*ḳalinos* (قالينوس) “s. Bir cins balıḳ.” (1912: 815) / “s. Levreğe beñzer bir balıḳ.” (1924: 533)

< *Rum. γλανός (ġlanós)* (LOsm: 205; KamTü: 532; TS: 1281; ETDES: 202; TETTL IV: 78; MBTS: 610; TAS: 408; TBKKS: 607)

112.*ḳanġal* (قانغال) - (قَنغال) “ṣ. Birçoḳ defʿa çevrilerek çörek gibi yapılmış tel veya ip; böyle bir şeyʾiñ her bir çevrimi.” (1912: 817, 847) / (قانغال) “ṣ. Birçoḳ defʿa çevrilerek çörek gibi yapılmış tel veya ip. Böyle bir şeyʾiñ her bir çevrimi: Bir ḳanġal tel. ⁕ ḳanġallamaḳ: Bir çoḳ defʿa çevirerek dāʿirevī bir şekle ṣoḳmaḳ. ⁕ ḳanġallanmaḳ: Ḥalḳa ḥalḳa ṭoplanmaḳ. ─ dikeni: Deveniñ yediği bir nebāt.” (1924: 535)[362]

---

[360] TETTL’de belirsizlik söz konusudur: **kaldırım** ‘yollarda taşlarla yapılan döşeme’ < bir teklife göre (?) Yun. *καλός δρόμος (kalós ḏrómos)* ‘iyi yol’ kelimelerinden. (TETTL IV: 72)

[361] B. Toven, bu maddeyi mahiyeti bilinmeyen diğer *ḳalfat/ ḳalafat* ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.15. *ḳalfat/ḳalafat*.

[362] H. Eren ‘*deve dikeni’* anlamlı *kangal* için şunları kaydeder: Ağızlarda *gangal* (ve *gengel*) olarak da geçer. Ağızlarda *kangal* yanında *kalağan* biçimi de kullanılır. Yerel ağızlarda geçen *kaluğan* biçimi *hap.leg*. olarak kontrole muhtaçtır. Kökünü bilmiyoruz. Ancak *kangal* biçiminin göçüşme (*métathèse*)

< *Rum. kagkáli* (TS: 1297; LFL: 774; ETDES: 207; MBTS: 618; TAS: 412; TBKKS: 629; KEWTS: 202)

113.*ḳanṭaron* (قَنطارون) “s. Bir nevʿ ṣarı çiçek ki zeytin yağıyla birlikte güneşte durursa kesilmiş yerlere iyi gelen bir ʿilaç olur.” (1912: 847) / “s. Bir nevʿ ṣarı çiçek ki zeytin yağıyla birlikte güneşte ṭutaraḳ kesilmiş yerlere iyi gelen bir ʿilaç yaparlar.” (1924: 554)

< *Rum. kentavrion* (LOsm: 209; KamTü: 540; TS: 1301; MBTS: 619; TAS: 413; TBKKS: 631)[363]

114.*ḳaraḳoncılos* (قَرەقونجلوس) “s. Cadı, vampir.” (1912: 832)

< *Rum. καρκάντζολος* (LFL: 783; TETTL IV: 124; MBTS: 626; TBKKS: 643; KEWTS: 204)

115.*ḳaravide* (قَراويده) “s. Bir cins ıstaḳoz veyā yengeç.” (1912: 830) / “y. s. Göllerde bulunan küçük bir cins ıstaḳoz veyā yengeç.” (1924: 543)

< *Rum. καραβίδα (karavíḏa)* (KamTü: 548; TS: 1393; ETDES: 211; TETTL IV: 133; MBTS: 628; TAS: 431; KEWTS: 204)

116.*ḳarfiçe* (قارفيچه) “y. s. İnşāʾātta ḳullanılan orta boyda demir çivi.” (1924: 526)

< *Rum. καρφίτσα (< carphi “çivi”)* (LOsm: 214; TS: 1326; ETDES: 212; MBTS: 629)

117.*ḳaridis* (قاريديس) “y. s. Ḫaşlandığı zamān ḳızaran, ṣıḳı, beyāż ve leẕiẕ bir eti olan maʿrūf küçük deñiz böceği.” (1924: 527)

< *Rum. καρίδες, karidis* (TS: 1332; ETDES: 214; TETTL IV: 142; MBTS: 631; TBKKS: 651; KEWTS: 206)

118.*ḳarina* (قارينه) “s. Gemi teknesiniñ deñiziñ altına teṣādüf eden ḳısmı.” (1912: 807) / (قارينا) “s. k. Omurġanıñ altına yerleştirilen ikinci omurġa. — etmek: Gemiyi temizlemek için bir ṭarafa yatırmaḳ.” (1924: 527)

---

yoluyla ortaya çıktığı açıktır: *kalağan (> *kalgan) > kangal.* Türkçede *-gan* (~ *-gen*) ekinin bitki (ve hayvan) adlarında sıklıkla geçtiğini biliyoruz. (ETDES: 207)

[363] A.Tietze bu kelimenin Arapçadan Türkçeye geçtiğini kaydetmiştir: < *Ar. ḳunṭāṭīʾa (< EYun. κενταύριον ‘kentaurion’)* (TETTL IV: 107)Tietze'nin önerdiği bu Arapça kelime, fonetik olarak izaha .muhtaçtır

< *Rum. καρήνα (karína)* (LFL: 782; TETTL IV: 143)[364]

119.*ḳavanoz* (قَوانوز) "s. Ṭopraḳtan uzunca ḳap." (1912: 849) / (قاوانوز) "s. Ṭopraḳtan ağzı geniş uzunca ḳap: Reçel ḳavanozu." (1924: 536)

< *Rum. κάβανος (kávanos)* (TS: 1356; ETDES: 219; TETTL IV: 175; MBTS: 641; TAS: 426; TBKKS: 678; KEWTS: 210)

120.*ḳavaṭa* (قاواطه) "s. Ağaçtan oyulmuş ḳap." (1912: 817) / "s. Ağaçtan oyulmuş ḳap, tekne." (1924: 536)

< *Rum. γαβάθα* / *καβάθα (ġaváṯa / kaváṯa)* (TS: 1356; ETDES: 219; TETTL IV: 176; MBTS: 641; KEWTS: 210)[365]

121.*ḳavaṭa* (قَواطه) "s. Bir cins yeşil ṭomate." (1912: 848) / "s. Bir cins yeşil domates ki ṭurşusunu da yaparlar." (1924: 554)

< *Rum. βτοματα* (TS: 1356)

122.*kebe* (كَبه) "s. Yüñden yapılmış ḳaba ʿabā." (1912: 888) / "s. Yüñden yapılmış ḳaba ʿabā. Bu ʿabādan yağmurluḳ: Çoban kebesi." (1924: 580)

< *Rum. κάπα (kápa) (< Lat. cappa)* (KamTü: 570; ETDES: 225; MBTS: 648; KEWTS: 214)[366]

123.*kefal* (كَفال) "s. Bir nevʿ balıḳ." (1912: 904) / "s. Büyük başlı eti olduḳça leẕẕetli maḳbūl bir balıḳ." (1924: 593)

< *Rum. κέφαλος (kéfalos) "baş"* (LOsm: 226; KamTü: 572; TS: 1377; ETDES: 226; TETTL IV: 203; MBTS: 650; TAS: 428; TBKKS: 681; KEWTS: 214)

124.*kenevir* (كَنوير) "s. Bir nevʿ nebāt." (1912: 913) / "s. Ṣapından kendir yapılan nebāt. Bu nebātıñ toḫumu ki ḳuş yemidir." (1924: 600)

< *Rum. kannavoúri* (MBTS: 656; KEWTS: 217)[367]

---

[364] Bazı kaynaklar bu kelimeyi İtalyanca olarak kaydetmiştir: < *İt. carena* (LOsm: 216; KamTü: 550; TS: 1332; MBTS: 631; TAS: 419; TBKKS: 654).

[365] Lehce-i Osmani'de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt.* Ağaçtan oyma yekpare karavana, gerdel resmi kap öskere, sükrece. (LOsm: 221)

[366] TETTL'de bu kelimenin etimolojisinin net olmadığını belirtilir: kebe 'kaba kumaştan yapılmış ceket, palto, aba; yünden örülmüş kalın kilim; keçe' < M. Räsänen, kelimeyi yakın manası olan *kepenek* kelimesine bağlamak ister, fakat iki kelime arasındaki münasebet meselesine dokunmaz. Tietze, kelimeyi Yun. *κάπα* (kápa) üzerinden Lat. *cappa*'ya bağlamaya çalışır. Fakat uzak yakın birçok dillerde bulunan kelimenin (mesela Ermenice, Kürtçe, Gürcüce, Suriye Arapçası ve Azerbaycan Türkçesinde) etimolojisi daha tam olarak aydınlatılamamıştır denilebilir. (TETTL IV: 198)

[367]Türkçenin Alıntılar Sözlüğü'nde Latince olarak kayıtlıdır: < *Lat. cannabis* (TAS: 430).

125.*kerata* (كراتا) “s. Boynuzlu, pezevenk, ḳaltaban, deyyuṣ. s. İsḳarpine ayağın girmesini teshīl eden maʿden veyā kemikten ālet. Baʿżen sevgiyi iẓhārda çapḳın maʿnāsıyla ḳullanılır: Hay kerata hay!” (1924: 585)

< *Rum. κέρατα* (LOsm: 228; KamTü: 578; TS: 1393; ETDES: 232; TETTL IV: 232; MBTS: 657; TBKKS: 682; KEWTS: 217)

126.*keremit* (كرميت) “s. Yāḫūd kremit. Evleri yağmurdan muḥāfaẓa için damları üstüne ḳonan maʿlūm olan şekillerde fırında pişmiş bir nevʿ ṭopraḳ parçaları.” (1912: 897) / “s. Veyā kremit. Evleri yağmurdan muḥāfaẓa eden damların üstündeki fırında pişmiş ṭopraḳ parçası. ⁕ kremitçi: Kremit yapan ve ṣatan. ⁕ kremitḫāne: Kremit yapılan yer.” (1924: 588)

< *Rum. κεραμίδι (keramíḏi)* (LOsm: 240; KamTü: 578; TS: 1446; ETDES: 245; TETTL IV: 234; MBTS: 682; TAS: 438; TBKKS: 694; TDES: 418; KEWTS: 225)

127.*kerempe* (كرمپه) “s. Deñize doğru uzanan ṭaşlıḳ burun.” (1912: 897) / (1924: 588)

< *Rum. korymbos* (MBTS: 657)

128.*kerevet* (كروَت) “s. Oṭurup yatmağa maḫṣūṣ yüksekçe yer.” (1912: 897) / (1924: 588)

< *Rum. κρεββάτι* (*krevátí) “oturma yeri”* (LOsm: 229; KamTü: 579; TS: 1393; ETDES: 233; TETTL IV: 234; MBTS: 657; TAS: 431; TBKKS: 682; KEWTS: 218)

129.*kestane* (كستانه) “s. Maʿrūf meyve ki ṣuda veyā fırında pişirilerek yenir; yemeği daḫi yapılır.” (1912: 900) / “s. (Yunanca ḳastanon’dan). Dış ḳabuğu yeşil ve dikenli olan maʿrūf meyve. At ― si: Yenmez cinsi ki ağacı süs için yol kenarlarına dikilir. Ḳuzu ― si: Ufaḳ cinsi. ― rengi: Açıḳ siyah renk. ― fişengi: Çoḳ patırtılı bir fişeng.” (1924: 590)

< *Rum. καστανέα (kastanéa) / καστανία (kastanyá) (< Lat. castanea)* (LOsm: 231; KamTü: 583; TS: 1401; ETDES: 234; TETTL IV: 248; MBTS: 661; TAS: 432; TBKKS: 684; KEWTS: 219)

130.*kiḫle* (كيخله) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 933) / “s. Veyā kikla. Lüferden daha küçük bir balıḳ.” (1924: 617)

< *Rum. κίχλα* (LOsm: 239; KamTü: 603; ETDES: 243; MBTS: 679; TAS: 436)

131.*kirizma* (كِريزمه) “s. Ṭoprağın derince ḳazılıp temizlenmesi.” (1912: 898) / (1924: 589)

< *Rum. γύρισμα* (*gýrizma) / κύλισμα (kílizma)* (KamTü: 607; TS: 1447; ETDES: 245; TETTL II: 158; MBTS: 682; TAS: 439; TBKKS: 696; KEWTS: 225)

132.*ḳodes* (قودَس) “s. Ṭaʾuḳ kümesi; maḥbes.” (1912: 851) / “s. Ṭaʾuḳ kümesi; maḥbes, dar maḥall.” (1924: 557)

< *Rum. κοτέτσι (kotétsi)* (TS: 1456; ETDES: 248; TETTL IV: 333; MBTS: 686; TAS: 443; TBKKS: 708)

133.*ḳofana* (قوفانا) “s. Bir nevʿ büyük balıḳ.” (1912: 860) / “s. Lüfer balığınıñ büyük cinsi.” (1924: 563)

< *Rum. goúfaina* (TS: 1457; ETDES: 249; TETTL IV: 334; MBTS: 686; TAS: 443; TBKKS: 709; KEWTS: 226)

134.*ḳoḳa* (قوقه) “s. Bir nevʿ yeñiçeri baş kisvesi.” (1912: 861)

< *Rum. koka* (MBTS: 708)

135.*ḳoḳona* (قوقونه) “s. Frenk ḳarılarına ve bi’l-ḫāṣṣa Rum ḳarılarına verilen ʿunvān.” (1912: 861) / (قوقونا) (1924: 563)

< *Rum. κοκόνα (< Rom. cocoăna)* (TS: 1458; ETDES: 249; TETTL IV: 340; MBTS: 687; TBKKS: 710; KEWTS: 226)[368]

136.*ḳoloridye* (قولوريديه) “s. Usḳumru balığınıñ küçüğü.” (1912: 864) / “y. s. Usḳumru balığınıñ küçüğü.” (1924: 566)

< *Rum. κολαρίδια (kolyarídya)* (LOsm: 243; KamTü: 613; TS: 1464; ETDES: 250; TETTL IV: 350; MBTS: 689; TAS: 446)

137.*ḳolyoz* (قوليوز) “s. Usḳumrudan küçük bir nevʿ balıḳ.” (1912: 867) / “y. s. Usḳumrunuñ iri güzel cinsi. Küçüğü: Ḳoloridye.” (1924: 566)

< *Rum. κολιός (kolyós)* (LOsm: 244; KamTü: 613; TS: 1466; ETDES: 250; TETTL IV: 352; MBTS: 690; TAS: 446; TBKKS: 725)

[368] Lehce-i Osmani’de Ulahça olarak kayıtlıdır: *Ul*. Hanım manasına aslı efendi makamında sarf olunur. (LOsm: 242)

138.*ḳomandarya* (قوماندارية) “s. Ḳıbrıs’ıñ meşhūr sarayı.” (1912: 867)[369] / “s. Ḳıbrıs’ıñ meşhūr şarabı.” (1924: 566)

< *Rum. κουμενδαρία (kumendaría)* (TETTL IV: 430)

139.*ḳoncolos* (قونجولوس) “s. Ḳaraḳoncolos: ḳorḳunç bir şaẖs-ı mevhūm; vampir.” (1912: 869) / “y. s. ─ ḳoncolos: Pek ḳorḳunç bir şaẖs-ı mevhūm; vampir.” (1924: 568)

< *Rum. καλικάντζαλος (kalikántzaros)* (LFL: 783; TETTL IV: 124)[370]

140.*ḳonsolos* (قونسلوس) “s. Şehbender. Ceneral ḳonsolos: baş şehbender; vis ḳonsolos: şehbender vekīli.” (1912: 870) / “s. Şehbender. Ceneral ─ : Baş şehbender. Vis ḳonsolos: Şehbender vekīli. ─ ẖāne: Şehbenderẖāne. ─ luḳ: Şehbenderlik.” (1924: 569)

< *Rum. κόνσολας (kónsolas)(< İt. console < Lat.)* (TS: 1473; TETTL IV: 361; MBTS: 693; TAS: 453; TBKKS: 762; KEWTS: 227)[371]

141.*körfez* (كؤرفز) “s. Ḳaraya giren deñiz ḳısmı, ḳoy.” (1912: 918) / (كورفز) “s. Ḳaraya giren deñiz ḳısmı, ḳoy. İzmir körfezi.” (1924: 604)

< *Rum. κόρφος* (*kórfos)* (LOsm: 249; KamTü: 624; TS: 1502; LFL: 791; ETDES: 259; TETTL IV: 372; MBTS: 703; TAS: 461; TBKKS: 795; KEWTS: 233)

142.*ḳuḳla* (قوقلا) “s. Bebek. mec. Ufaḳ tefek adam; süslü, şıḳ.” (1924: 563)

< *Rum. κούκλα, koukla* (LOsm: 251; KamTü: 628; TS: 1517; ETDES: 263; TETTL IV: 419; MBTS: 708; TBKKS: 819)[372]

143.*ḳuḳulya* (قوقوليه) “s. İpek ḳozası.” (1912: 861) / (قوقولية) “s. İpek ḳozası. ─ cı: Falcı çingene ḳarısı.” (1924: 563)

< *Rum. κουκούλια (kukúlya)* (TETTL IV: 419; MBTS: 709)

144.*ḳuḳumav* (قوقوماو) “s. Bayḳuş cinsinden bir ḳuş.” (1912: 861) / (قوقوماؤ) (1924: 563)

---

[369] Burada bu isimle karşımıza çıkan şarap adı olmasına rağmen B. Toven ilk sözlükte kelimeyi *şarāb* değil *sarāy* olarak yazmıştır.

[370]Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te şunlar kayıtlıdır: < ses taklidi kelime olabilir; Yunancaya da geçmiştir. (MBTS: 692)

[371] Lehce-i Osmani’de İtalyanca, Kamus-i Türki’de Latince olarak kayıtlıdır: *İt*. Şehbender. Dört mertebesi olur general konsolos baş şehbender, konsolos şehbender, vekil konsolos, konsolos memuru. (LOsm: 244) [*la*. *consulus*] Şehbender. (KamTü: 615)

[372] M. Stachowski, kelimenin Rumca olduğunu kabul etmekle beraber Bulgarca veya Sırpça da olabileceğini kaydetmiştir: ‘Puppe’ < gr. *koúkla* id. od. bulg. serb. *kukla* id., beides < bgr. *kūkla* id. > russ. *kukla* id. > poln. *kukła* ‘Marionette’. (KEWTS: 236)

< **kukubag* < *Rum. koukoubágia* (KamTü: 628; TS: 1517; ETDES: 264; TETTL IV: 420; MBTS: 709; KEWTS: 236)

145.*ḳulḳas* (قُلقاس) "y. ʿa. s. Ful-i ḳıbṭī denilen nebāt ki bir ġıdādır." (1924: 551)

< *Rum. κολοκάσι (kolokási)* (TETTL IV: 344)[373]

146.*ḳupa* (قوپه) "s. Şu ḳadehi, bardaḳ; bir ḳupanıñ istiʿāb ettiği miḳdār; isḳambil kağıdında yürek şeklindeki benekler." (1912: 850) / (قوپا) "y. s. Şu ḳadehi, bardaḳ. Bir ḳupanıñ istiʿāb ettiği miḳdār. İsḳambil kağıdında yürek şeklindeki benekler." (1924: 556)

< *Rum. κούπα (kúpa) (< İt. coppa)* (TS: 1527; ETDES: 267; TETTL IV: 435; MBTS: 713; KEWTS: 238)[374]

147.*ḳuṭi* (قوطی) "s. İçine bir şeyʾi ḳoymağa maḫṣūṣ küçük muḥafaẓa; ḥubūbāt ölçüsü olan kileniñ sekizde biri; ṭoplu muntaẓam şeyʾ." (1912: 859) / *ḳuṭu* (قوطو) "s. Veyā ḳuṭi. İçine bir şeyʾ ḳoymağa maḫṣūṣ küçük muḥafaẓa: Boya, şeker, tütün ḳuṭusu. Kileniñ sekizde biri olan ḥubūbāt ölçüsü: Üç ḳuṭu arpa. Ṭoplu muntaẓam bir şeyʾden kināye olur: Ḳuṭu gibi ev. ✱ ʿaḳıl ḳuṭusu: Çoḳ ʿaḳıllı; fesād ḳuṭusu: Pek mufsid. Ḳapalı ═ : mec. Maʿlūmātı olduğu ḥālde göstermeyen; sırr-ı mektūm, içi belli olmayan." (1924: 562)

< *Rum. κουτί (kutí)* (TS: 1546; TETTL IV: 457; MBTS: 720; TAS: 471; TBKKS: 837)[375]

148.*küfe* (كُوفه) "s. Elastiḳī dallardan yapılan büyücek ve derin ḳap." (1912: 924)

< *Rum. κόφα / κούφα* (*kófa / kúfa) (< İt. < Ar. kuffe)* (TS: 1554; ETDES: 273; TETTL IV: 334; MBTS: 724; TAS: 472; TBKKS: 840; KEWTS: 242)

149.*külüstür* (كولوستور) "ṣ. ʿav. Eski, köhne, pejmürde." (1924: 613)

---

[373] Kamus-i Türki'de Arapça olarak kayıtlıdır: *ar.* "Fûl-i kıbtî" denilen bir cins nebât ki "kulkasiyye" tabir olunan bir zümrenin esâsıdır. *fr. colocasia.* (KamTü: 630)

[374] Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. coupe*] 1. Billûr bardak, alafranga su vesaire bardağı. 2. Bir bardağın isti'âb ettiği miktar. 3. Oyun kağıtlarının yürek biçimli beneklisi. (KamTü: 633)
Bazı kaynaklar da İtalyanca olarak kaydetmiştir: < *İt. coppa* (LOsm: 254; MBTS: 713; TAS: 496; TBKKS: 831).

[375] M. Stachowski de kelimenin Türkçe kökenli olabileceğini düşünür: 'Schachtel' = trkm. *guty*, usb. *kuti*, usb.dial. *kuty* id. < **kuty* < gtü. **kut-* '?' > **kutyk* > nog. *kutyk*, kmk. *kutuk* id. –Angesichts der Verbreitung des Wortes auch in Mittelasien ist seine gr. Herkunft wenig glaubhaft (Symeonidis 1976: 34: < gr. *koutí* id.) (KEWTS: 241)

< *Rum. kílistra* (TS: 1559; MBTS: 726; TBKKS: 844)

150.*kümes* (كۆمَس) "s. Ḳuşları ḥıfẓ etmeğe ve yatırmağa maḫṣūṣ maḥall; ufaḳ ve fenā ev, ḳulübe." (1912: 928) / (كۆمَس) "s. Ḳuşlarla tavuḳ vesāʾireniñ barındıḳları maḥall. Derme çatma küçük ev, ḳulübe." (1924: 613)

< *Rum. κουμάσι (kumási)* (TS: 1560; ETDES: 274; TETTL IV: 480; MBTS: 727; TAS: 473; TBKKS: 845; KEWTS: 243)[376]

151.*küpeşte* (كۆپَشته) "s. Bir geminiñ eṭrāfındaki demirleriñ üstüne geçirilmiş eñlice ḳorḳuluḳ taḫtası; parmaḳlığıñ üstüne uzatılan düz taḫta." (1912: 914) / "s. Bir geminiñ eṭrāfındaki demirleriñ üstüne geçirilmiş eñlice ḳorḳuluḳ taḫtası; merdiven kenarlarındaki parmaḳlıḳlarıñ üstüne uzatılan ağaç veyā taḫta." (1924: 601)

< *Rum. κουπαστή (kupastí) "kayıkta kürek konulan yer"* (TS: 1561; LFL: 792; ETDES: 275; TETTL IV: 483; MBTS: 727; TAS: 474; TBKKS: 845; KEWTS: 243)

152.*laḥana* (لَخَنه) "s. Ḳat ḳat yapraḳlardan müteşekkil yuvarlaḳ bir sebze, ḳapusḳa, kelem." (1912: 942) / *laḫna* (لَخنهٔ) "s. Ḳat ḳat yapraḳlardan müteşekkil yuvarlaḳ maʿrūf sebze, ḳapusḳa, kelem." (1924: 625)

< *Rum. λάχανα (láhana), láchana; lahano* (LOsm: 263; KamTü: 651; TS: 1571; ETDES: 278; TETTL IV: 504; MBTS: 733; TAS: 477; TBKKS: 851; KEWTS: 245)

153.*lahuraki* (لاهوراكى) "s. Bir nevʿ ince yüñ ḳumaş." (1912: 941) / (لاهوَراكى) "s. Bir nevʿ ince yüñ ḳumaş. ṣ. Lahur'a giden maʿmūl." (1924: 624)

< *Rum. lāhoraki (< Urd. Lahor 'Pakistan'da şehir')* (KamTü: 652; TAS: 478; TBKKS: 852)

< *Lahor* + *Yun.* küçültme eki +*aki* (TETTL IV: 506; MBTS: 733)

154.*lakerda* (لاكَرده) "s. Altı parmaḳ denilen büyük palamuṭ balığınıñ ṭuzlu ṣuda ṣaḳlanmışı." (1912: 939) / (لاكَردهٔ) "y. s. Altı parmaḳ denilen büyük palamuṭ balığınıñ ṭuzlanmışı." (1924: 623)

[376] Kamus-i Türki'de kelimenin hangi dilden olduğu net değildir: [yığın demek olan *küme*'den mi, yoksa Rumca *κουμάσι* veya Arnavutça *komaç*'tan mı?] 1. Tavukların gece yattıkları kapalı mahall-i mahsus, tavuk ahırı, kodes. 2. Ufak ve miskinâne ikâmegâh, kulübe, izbe. (KamTü: 646)

< *Rum. λακέρδα (lakérḏa), lakérda* (LOsm: 263; KamTü: 653; TS: 1572; ETDES: 278; TETTL IV: 507; MBTS: 734; TAS: 478; TBKKS: 853; KEWTS: 246)

155.*lalanġa* (لالانغه) “s. Ṭavada yağda ḳızartılmış yumurṭalı ve ṭatlı ḫamur yemeği.” (1912: 940) / (لالانغة) “y. s. Ṭavada ḳızartılıp şerbetlenmiş ḫamur yemeği.” (1924: 623)

< *Rum. λαλάγγα (lalánga), lalággē* (TS: 1573; ETDES: 278; TETTL IV: 509; MBTS: 735; TAS: 479; KEWTS: 246)

156.*lamba* II (لامبة) “y. s. İçinde petrol yaḳılan tenvīr āleti, elektrik lambası. ─ lı: Lambası olan.” (1924: 623)[377]

< *Rum. λάμπα (lámba), lampa* (TS: 1574; TETTL IV: 510; MBTS: 735; TAS: 479)[378]

157.*lavṭa* II (لاوطه) “s. Çocuğu raḥimden almağa maḫṣūṣ ālet; ḳābil.” (1912: 940) / “s. Çocuğu raḥimden almağa maḫṣūṣ ālet. Bu āletle çocuḳ alan ṭabīb, ḳābil.” (1924: 624)[379]

< *Rum. λαβίδα (lavíḏa)* (TS: 1579; ETDES: 279; TETTL IV: 521; MBTS: 737; TBKKS: 862; KEWTS: 246)

158.*levrek* (لَوَرَك) “s. Eti pek leẕiẕ bir cins balıḳ.” (1912: 949) / (لُوَرَك) “s. Eti beyāż ve pek leẕiẕ bir cins ḳıymetli balıḳ.” (1924: 629)

< *Rum. λαβράκι (lavráki)* (LOsm: 266; KamTü: 660; TS: 1584; ETDES: 281; TETTL IV: 535; MBTS: 742; TBKKS: 866; KEWTS: 247)

159.*liḳorinoz* (ليقورينوز) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 951) / “y. s. İsli balıḳ, tütün balığı.” (1924: 632)

< *Rum. λυκουρίνος (likurínos)* (KamTü: 662; TS: 1586; ETDES: 281; TETTL IV: 541; MBTS: 744; KEWTS: 247)

160.*liman* (ليمان) “s. Deñizde gemileriñ barınabilmelerine müsāʿid ḳuytu yer, ḳoy, mersā.” (1912: 951) / “s. Deñizde gemileriñ barınabilmelerine müsāʿid ḳuytu yer, ḳoy, mersā. süt ─ : Yatıḳ, sākin, durġun: Ortalıḳ süt limandır: Āsāyīş ber-kemāl. ⁕ limanlamaḳ: Limana girmek; kesb-i sükūnet etmek, yatışmaḳ. ⁕ limanlıḳ: Emīn ve

[377] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *lamba* I ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.6. *lamba* I

[378] Kamus-i Türki’de Fransızca oalrak kayıtldır: [*fr. lampe*] Yeni usûlde alafranga ve başlıca gaz yani petrol yakmaya mahsus büyük kandil. (KamTü: 654)

[379] B. Toven, bu maddeyi *lavṭa* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.6. *lavṭa* I.

maḥfūẓ yer; sükūn, sükūnet; liman ittiḫāẕ olunabilir, maḥfūẓ; sākin, dalġasız.” (1924: 632)

< *Rum. λιμένι* (LOsm: 266; KamTü: 663; TS: 1586; LFL: 801; ETDES: 281; TETTL IV: 541; MBTS: 744; TBKKS: 871; KEWTS: 247)

161.*linḳoz* (لينقوز) “y. s. Kefale beñzer yaṣṣı göl balığı.” (1924: 632)

< *Rum. lenkos* (TBKKS: 875)

162.*lipari* (ليپارى) “s. Usḳumruya beñzer bir nevʿ balıḳ.” (1912: 950) / “y. s. Usḳumruya beñzer, ḳarnı benekli bir nevʿ balıḳ.” (1924: 631)

< *Rum. λιπάρι (lipari)* (LOsm: 267; KamTü: 663; TS: 1588; ETDES: 282; TETTL IV: 543; MBTS: 745)

163.*lipsos* (ليپسوس) “s. Bir cins balıḳ.” (1912: 950) / “y. s. İsḳorpit balığınıñ küçük cinsi.” (1924: 631)

< *Rum. λειψός* (*lipsós)* (KamTü: 663; TS: 1588; ETDES: 282; TETTL IV: 544; MBTS: 745; TBKKS: 875)

164.*lodos* (لودوس) “s. Cenūbdan esen rüzgār; cenūb ciheti.” (1912: 948) / “s. Cenūbdan esen rüzgār. Cenūb ciheti. ⁕ lodoslamaḳ: Lodos esmeğe başlamaḳ.” (1924: 629)

< *Rum. νότος* (LOsm: 267; KamTü: 664; TS: 1590; LFL: 818; ETDES: 282; TETTL IV: 548; MBTS: 745; TBKKS: 883; KEWTS: 247)

165.*loḫuṣa* (لُخوصه) “s. Yeñi doğurmuş ḳadın.” (1912: 942) / *laḫuṣa* (لَخوَصه) “s. Yeñi doğurmuş ḳadın. ─ lıḳ: Böyle bir ḳadınıñ ḥāli.” (1924: 625)

< *Rum. λοχούσα (lohúsa), lechoũsa* (LOsm: 267; KamTü: 665; TS: 1591; ETDES: 283; TETTL IV: 549; MBTS: 746; TBKKS: 885; KEWTS: 247)

166.*lomboz* (لومبوز) “s. Vapur ḳamarası penceresi.” (1912: 949) / (لومْبوز) “y. s. k. Yuvarlaḳ veyā dört köşe ufaḳ ḳamara penceresi.” (1924: 630)

< *Rum.*ρόμπος (< İt.)* (TS: 1592; LFL: 546; ETDES: 283; MBTS: 746; TBKKS: 889)[380]

167.*lostıromo* (لوستِرومو) “ita. s. Tüccār vapurlarında ṭāʾifeniñ reʾisi.” (1924: 630)

[380] TETTL IV’te bu kelime İtalyanca olarak kayıtlıdır: < *İt. rombo* (TETTL IV: 551).

< *Rum. λοστρόμος (lostrómos) (< İt. nostromo)* (LFL: 444; ETDES: 283; TETTL IV: 554; MBTS: 747)[381]

168.*lüfer* (لوفَر) "s. Maʿrūf bir cins balıḳ." (1912: 949) / (لۈفَر) "y. s. Maʿrūf bir cins leẕiẕ balıḳ." (1924: 630)

< *Rum. γουφάρι / λουφάρι (ġufári / lufári)* (LOsm: 268; KamTü: 666; TS: 1594; ETDES: 284; TETTL IV: 548; MBTS: 748; TBKKS: 892; KEWTS: 248)

169.*maçuna* (ماچونه) "s. Büyük yükleri ḳaldırmağa yarayan buharlı bocurġad." (1912: 953) / (ماچۈنه) (1924: 633)

< *Rum. mantsína (< İt. mancina)* (LFL: 381; ETDES: 285; MBTS: 751; KEWTS: 249)[382]

170.*manastır* (مَناسِتِر) "s. Rāḥip ve rāḥibeleriñ dünyādan çekilip oṭurduḳları maḥall, ṣavmaʿa, deyr." (1912: 1068)[383] / "s. Rāḥip ve rāḥibeleriñ dünyādan çekilip oṭurduḳları maḥall, ṣavmaʿa, deyr." (1924: 717)

< *Rum. μοναστήρι (monastíri) (< monos "tek, yalnız")* (LOsm: 271; KamTü: 688; TS: 1618; TETTL V: 133; MBTS: 767; TBKKS: 913; KEWTS: 251)

171.*mandal* (ماندال) "s. Pencere veyā ḳapı ḳanadını ḫāricden açılmayacaḳ sūrette ḳapamağa maḫṣūṣ taḫta veyā demir parçası." (1912: 958) / "s. Pencere veyā ḳapı ḳanadını ḳapalı ṭutan taḫta veyā demir parçası." (1924: 638)

< *Rum. μαντάλι (mantáli)* (LFL: 810; ETDES: 286; TETTL V: 134; MBTS: 767; TBKKS: 916; KEWTS: 251)[384]

172.*mandıra* (ماندِره) "s. Üstü ḳapalı ağıl." (1912: 958) / (ماندِرا) "s. Üstü örtülü ağıl. mec. ─ köpeği: Ḫuysuz, azġın adam." (1924: 638)

< *Rum. mándra ~ mántra* (KamTü: 688; TS: 1619; ETDES: 286; TETTL V: 135; MBTS: 768; TBKKS: 917; KEWTS: 251)

---

[381] Bazı kaynaklarda kelime İtalyanca olarak kayıtlıdır: < *İt. nostromo* (TS: 1593; TBKKS: 890; KEWTS: 248).

[382] Kamus-i Türki'de İngilizce olarak kayıtlıdır: [*ngl. machine* = makine] Büyük sıkletleri kaldırmaya mahsus, buharla işler büyük bocurgat. (KamTü: 673) Bazı kaynakalr da İtalyanca olarak kaydetmiştir: < *İt. mancina, macchina* (TS: 1599; TETTL V: 104).

[383] Maddenin tamamı şöyledir: "s. Rāḥib ve rāḥibeleriñ dünyādan çekilip oṭurduḳları maḥall, ṣavmaʿa, deyr. sḫ. Rum ilinde ʿoṣmānlı şehri." (1912: 1068)

[384] Bu kelime Kamus-i Türki ve Türkçe Sözlük'te Arapça olarak kayıtlıdır. (KamTü: 688; TS: 1619)

173.*maniḳa* (مانيقه) “s. Geminiñ altındaki aḳsāmına ḥava veren boru.” (1912: 959) / (مانيقة) (1924: 639)

< *Rum. μανίκα (manika)* (KamTü: 689; LFL: 384; ETDES: 287; MBTS: 769)[385]

174.*manṭar* (مانطار) “s. Ruṭūbetli yerlerde yetişen bir nevʿ nebāt ki zehirsiz olanı ekle ṣāliḥtir; bir nevʿ ağaç ḳabuğu ki şişe vesāʾire ṭapası yapılır ve daha muḫtelif sürette istiʿmāl olunur; ṭapa; uydurma (söz).” (1912: 958) / (مانطار) - (مَنطار) “s. Ruṭūbetli yerlerde yetişen bir nevʿ nebāt ki zehirsiz olanı ekle ṣāliḥtir. Bir nevʿ ağaç ḳabuğu ki şişe vesāʾire ṭıpası yapılır. ʿale’l-ıṭlāḳ şişe ṭıpası. mec. Uydurma söz, yalan. — atmaḳ: Yalan söylemek. İçi boş ḫafīf şeyʾ. — lı: İçinde manṭar bulunan: Manṭarlı muşammaʿ.” (1924: 638, 722)

< *Rum. μανιτάρι (μαντάρ)* (KamTü: 689; TS: 1622; ETDES: 287; TETTL V: 142; MBTS: 769; TBKKS: 928; KEWTS: 251)

175.*marangoz* (مارانغوز) “s. Taḫta işleri yapan ṣanʿatkār.” (1912: 954) / “s. Maṣa vesāʾire gibi taḫta işleri yapan ṣanʿatkār.” (1924: 634)

< *Rum. μαραγκός (marankós/marangós) (< İt. marangón)* (TS: 1626; LFL: 395; ETDES: 288; TETTL V: 146; MBTS: 771; TAS: 513; TBKKS: 932; KEWTS: 251)[386]

176.*marul* (مارول) “s. Çiğ yenen ve ṣalatası daḫi yapılan maʿrūf yeşillik.” (1912: 955) / (مارۇل) (1924: 635)

< *Rum. maroúli (< Lat.)* (LOsm: 273; KamTü: 691; TS: 1629; ETDES: 288; TETTL V: 152; MBTS: 773; TAS: 515; TBKKS: 946; KEWTS: 252)

177.*marya* (ماريه) “s. Dişi ḳoyun. Dişi ḥayvan. Ḳarışıḳ ufaḳ balıḳlar.” (1924: 635)

< *Rum. μαργιά (maryá)* (LOsm: 273 ; KamTü: 692; TS: 1630; TETTL V: 152; MBTS: 773)

178.*mastiḳa* (ماستيقه) “s. Saḳız; saḳızlı raḳı.” (1912: 955) / (ماستيقة) “y. s. Saḳız. Saḳızlı raḳı.” (1924: 635)

---

[385] Bazı kaynakalr bu kelimeyi İtalyanca olarak kaydetmiştir: < *İt. manica* (TS: 1621; TETTL V: 138).

[386] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki’de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt*. Marangoz, ağaç işler dülger ve doğramacı makulesi neccar. (LOsm: 272) [*ita. marangone*] Dolap ve masa ve yazıhane gibi ince tahta işleri yapan sanatkâr, neccâr. (KamTü: 690)

< *Rum. μαστίχα (mastíḫa) / μαστίχι (mastíḫi)* (LOsm: 274; KamTü: 694; TS: 1633; TETTL V: 156; MBTS: 775; TAS: 517; TBKKS: 953; KEWTS: 252)

179.*maydanos* (مايدانوس) “s. Yemeklere ḳonan ḫafīf ve güzel ḳoḳulu sebze.” (1912: 960) / (1924: 640)

< *Rum. makedonési “Makedonia adı”* (LOsm: 275; TS: 1637; ETDES: 290; TETTL V: 109; MBTS: 779; TAS: 520; TBKKS: 959; KEWTS: 252)

180.*mayıs* (مايِس) “s. Sene-i şemsiyye-i rūmiyyeniñ üçüncü ayı.” (1912: 960) / “s. Sene-i şemsiyye-i rūmiyyeniñ beşinci ayı.” (1924: 640)[387]

< *Rum. Máιoς (Máyos) (< Lat. Maius) “Roma tanrıçası Maia’nın adı”* (KamTü: 697; TS: 1638; TETTL V: 165; MBTS: 779; TAS: 520; TBKKS: 960; KEWTS: 252)

181.*mazġal* (مازغال) “s. Duvarda tüfeng atmağa maḫṣūṣ yarıḳ.” (1912: 955) / “s. Duvarda ṭop, tüfeng atmağa maḫṣūṣ yarıḳ.” (1924: 635)

< *Rum. mashali, maskhale “oyuk, çukur”* (TS: 1639; MBTS: 780; TAS: 520; TBKKS: 963)

182.*melisa* (مَليسا) “y. s. Bir nevʿ güzel ḳoḳulu ot ki baʿżen limanoṭaya ḳarıştırılır.” - (مەليسا) “y. s. Güzel ḳoḳulu bir ot.” (1924: 714, 736)

< *Rum. μέλισσα (mélissa)* (KamTü: 711; TS: 1648; ETDES: 291; TETTL V: 186; MBTS: 793; TBKKS: 973; KEWTS: 253)

183.*menderk* (مَندَرك) “s. Ṣunʿī liman.” (1912: 1072) / *menderek* (مَندَرَك) “s. Veyā mendirek. Açıḳ cihette dalġa ḳıran bulunan ṣunʿī liman.” (1924: 720)

< *Rum. μανδράκι* (LFL: 808; ETDES: 292; MBTS: 796; TAS: 527; TBKKS: 976)

184.*mengene* (مَنگنه) “s. Ṣıḳıştıracaḳ veyā tażyīḳ edecek ālet.” (1912: 1077) / (1924: 724)

< *Rum. μαγγανον (mánganon), mággano, mángana* (TS: 1652; TETTL V: 192; MBTS: 796; TAS: 528; TBKKS: 976; KEWTS: 254)[388]

[387] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Sene-i şemsiyye-i rūmiyyeniñ beşinci ayı. İnek ve ḳoyun gibi ḥayvānātıñ henüz ḳurumamış gübresi.” (1924: 640) *mayıs* ‘hayvan gübresi’ < Erm. için bkz. MBTS: 779.

[388] Lehce-i Osmani’de ve Kamus-i Türki’de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt*. Makine sıkıştıracak alet. Kumaş mengenesi, cendere, silindir, yerli kıskaç, üzüm zeytin baskısı, mi’sara. Bazı zemberekli çarklı aletler. (LOsm: 277) [*ita*. *machina*’dan] 1. Sıkıştıracak veya basacak âlet envâi. 2. Zenberekli veya çarklı âlet çeşitleri. (KamTü: 715)

185.*mezit* (مَزيت) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 1009) / “s. Eti leẕẕetli bir balıḳ.” (1924: 676)

< *Rum. μαζιδιν (mazídin)* (TETTL V: 219)[389]

186.*midye* (ميديه) “s. Ufaḳ bir deñiz ḥayvanı.” (1912: 1093) / (ميدْيه) “y. s. Ufaḳ bir deñiz ḥayvanı ki eti leẕẕetlidir.” (1924: 738)

< *Rum. μύδια* (KamTü: 735; TS: 1679; ETDES: 295; TETTL V: 223; MBTS: 821; TAS: 541; TBKKS: 994; KEWTS: 256)

187.*moloz* (مولوز) “s. Ṭopraḳ ve kireç ḳırıntılarıyla ḳarışmış ṭaş vesāʾire.” (1912: 1088) / (1924: 733)

< *Rum. μώλος (< Lat. moles)* (TS: 1694; LFL: 431; ETDES: 296; TETTL V: 241; MBTS: 831; TAS: 551; TBKKS: 1031; KEWTS: 257)

188.*muṣandıra* (موصنديره) “s. Büyük dolap ki içine yataḳ vesāʾire ḳonur.” (1912: 1085) / (مؤصانديرا) “s. İçine yataḳ vesāʾire ḳonan büyük dolap, yük.” (1924: 731)

< *Rum. μουσάντρα (musándra)* (TS: 1712; ETDES: 298; TETTL V: 262; MBTS: 854; TAS: 563)

189.*muşmula* (موشموله) “s. Maʿrūf meyve; mec. Buruşuḳ olan.” (1912: 1085) / (مؤشمؤله) “s. Maʿrūf meyve, döngel, beş bıyıḳ. mec. Buruşuḳ şeyʾden kināye olur: Muşmula ṣūretli.” (1924: 730)

< *Rum. μεσπιλον* (*méspilon) “döngel”* (TS: 1714; TETTL V: 264; MBTS: 856; TAS: 564; TBKKS: 1048; KEWTS: 258)[390]

190.*naṭas* (نَطس) - (نطاس) “s. Yāḫūd nadas. Tarlayı sürüp ekmeğe ḥāżırlama.” (1912: 1114) / (نَطس) “s. Veyāḫūd nadas, tarlayı sürüp ekmeğe ḥāżırlama.” (1924: 752)

< *Rum. νεατός (neatos)* (TS: 1743; ETDES: 299; TETTL V: 294; MBTS: 907; TAS: 583; TBKKS: 1055)

191.*nikfor* (نيكفور) “s. Bir nevʿ siyah incir.” (1912: 1130) / (1924: 763)

---

[389] Hasan Eren *mezgit* maddesinde şunları kaydetmiştir: ‘Avrupa ve Türkiye denizlerinde yaşayan, uzun vücutlu, büyük ağızlı, eti lezzetli bir balık, tavuk balığı’. Dilimizde *mezit* biçimi de kullanılır. Kökenini bilmiyoruz. (ETDES: 294)

[390] Lehce-i Osmani’de ve Kamus-i Türki’de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt*. Nespula. Türkîde yabanisi döngel, bostanîsi ezgil, büyük nevi beş bıyık.Vasfında buruşuk şey, geçkince karı. (LOsm: 283) [*ita*.] Maruf bir meyve ki müteaddid sert çekirdekleri olup sonbaharda olur. Asıl Türkçede yabânîsine “döngel” ve bostânîsine “ezgil” ve iri cinsine de “beşbıyık” derler. (KamTü: 767)

< *Rum. νιχηφόρος* (LOsm: 287; KamTü: 849; TEL: 2118)

192.*olṭa* (اولطه) - *volṭa* (وولطه) “s. Balıḳ ṭutmaḳ için ḳullanılan ip.” (1912: 189) / *olta* (اولتا) “s. Balıḳ ṭutmağa maḫṣūṣ ālet.” (1924: 113) - *olṭa* (اولطه) “Veyā olta. s. Balıḳ ṭutmaḳ için ḳullanılan ip.” (1924: 113)

< *Rum. βόλτα (volta)* (TS: 1799; LFL: 749; ETDES: 306; TETTL VI: 144; TAS: 606; TBKKS: 1088; KEWTS: 267)[391]

193.*orknoz* (اوركنوز) “ita. s. İstavrit azmanı denilen büyük bir cins balıḳ.” (1924: 103)

< *Rum. orkinos* (TS: 1812; ETDES: 309; TETTL VI: 159; MBTS: 952; TAS: 610; TBKKS: 1106)[392]

194.*öğenderek* (اوگندرك) “s. Yāḫūd öğendire: Çift sürerken öküzleri dürtmekte ḳullanılan ucu iğneli değnek.” (1912: 185) / (اوڭندرك) “s. Veyā öğendire: Çift sürerken öküzleri dürtmekte ḳullanılan ucu iğneli değnek. Küçüğüne: Bizlengeç, daha uzununa: Mesestre ve arda denir.” (1924: 111)

< *Rum. βουκεντρεα (vukendreá)* (TS: 2457; ETDES: 429; MBTS: 1301; TETTL VI: 248; TBKKS: 1604)

195.*öreke* (اورَكه) “s. Yük vesāʾireniñ ṭaḳıldığı tepesi çatal değnek; doğurtmağa maḫṣūṣ iskemle.” (1912: 171) / (اوڑكه) “s. Eğirmek içi yüñ, keten vesāʾire ṭaḳılaraḳ bele ṣoḳulan tepesi çatal değnek. ebe ─ si: Doğurtmağa maḫṣūṣ iskemle.” (1924: 103)

‘yün örme aleti, bir ucu çatal değnek’ < Rum. ρόκα (róka) (< İt. rocca) (TS: 1857; ETDES: 317; TETTL VI: 231; MBTS: 966; TAS: 616; TBKKS: 1125; KEWTS: 273)[393]

‘doğum iskemlesi’ < Rum. ρόκα (MBTS: 966)

196.*paçavra* (پاچاوره) “s. Eski bez vesāʾire parçası; eski ve buruşuḳ elbise, ḳıymetsiz ve ehemmiyetsiz şeyʾ, fāḥişe.” (1912: 291) / (پاچاوڑه) “s. Eski bez vesāʾire parçası; eski ve

[391] LFL’de Yunanca *olta* teriminin İtalyanca *volta*’dan etkilenmiş olabileceği kaydedilmiştir: The Greek term may have been influenced by Ital. volta. (LFL: 494)

[392] Lehce-i Osmani’de ve Kamus-i Türki’de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt.* Orkadan. Bir kırmızı etli balıktır ki istavrit azmanı tabir ederler. Yüz kıyye gelir ona müşabih biraz küçürek torina ve daha küçük istavrit balığı. (LOsm: 293) [*ita. orca*] İstavrit azmanı denilen büyük bir cins balık. (KamTü: 864)

[393] Kamus-i Türki’de net bir bilgi yoktur: [örmek’ten mi yoksa. *r.* ρόχα’dan mı?] Kadınların büktükleri yün ve keten vesaireyi taktıkları tepesi çatal değnek ki bellerine sokarak sol elleriyle o yünden birer parça çeker ve sağ elleriyle ikiye çevirerek bükerler, müfettele. II ebe örekesi = câhil ebelerin doğurttukları kadınları oturttukları bir cins iskemle. (KamTü: 875)

buruşuḳ elbise. Ḳıymetsiz ve ehemmiyetsiz şeyʾ. ─ ya çevirmek, döndürmek: Berbād ve kepāze etmek. Fāḥişe, şermuṭa. ─ beyinli: Kötü fikirli. ─ cı: Paçavra ṭoplayıp ṣatan." (1924: 179)

< *Rum. πατσαβουρα (patsavura)* (TS: 1874; TETTL VI: 265; MBTS: 972; TAS: 1127; TBKKS: 618; KEWTS: 275)

197.*paçuz* (پاچوز) "s. Bir nevʿ balıḳ." (1912: 291) / (پاچۏز) "Kefal cinsinden bir balıḳ." (1924: 179)

< *Rum. patsós* (TS: 1874; ETDES: 321; TETTL VI: 265; MBTS: 972; TAS: 618; KEWTS: 275)

198.*palamar* (پالامار) "s. Ḳalın ḫalaṭ." (1912: 295) / "s. Ḳalın ḫalaṭ. ─ gözü: Geminiñ başında ve ḳıçındaki ḫalaṭ delikleri. ─ ı ḳoparmaḳ: Sivişmek." (1924: 183)

< *Rum. παλαμαριν (palamàrin)* (TS: 1876; LFL: 825; ETDES: 321; TETTL VI: 271; MBTS: 973; TAS: 619; TBKKS: 1131; KEWTS: 275)[394]

199.*palamot* (پالاموت) "s. Meşe ağacınıñ yemişi, bu meyveniñ ḳabuğu." (1912: 295) / (1924: 183)

< *Rum. βαλανιδια (valaniḏià)* (TS: 1876; ETDES: 322; TETTL VI: 272; MBTS: 973; TAS: 619; TBKKS: 1132; KEWTS: 275)[395]

200.*palamud* (پالامود) "s. Bir nevʿ balıḳ." (1912: 295) / (پالامۏد) "s. Maʿrūf balıḳ ki küçüğüne ḳara balıḳ; büyüceğine: torik; daha büyüğüne: altı parmaḳ; baṭṭālına: zindān delen, biçuṭa; altı parmağın tuzlanmışına da lakerda derler." (1924: 184)

< *Rum. παλαμιδα (palamíḏa)* (LOsm: 306; KamTü: 881; TS: 1876; ETDES: 322; TETTL VI: 272; MBTS: 973; TAS: 619; TBKKS: 1132; KEWTS: 275)

201.*panayır* (پانایر) "s. Büyük pazar." (1912: 296) / "s. Bir maḥallde muʿayyen zamānlarda ḳurulan ʿumūmī büyük pazar." (1924: 184)

[394] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki'de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt.* Yoğun halat ki büyük gemileri karaya bağlamak yahut demir gomana yerine lengere raptetmek için kullanırlar, kals. (LOsm: 305) [*ita*.] Gemileri karaya bağlamakta veya zencir yerine lengere rabtetmekte müsta'mel kalın halat. (KamTü: 881)

[395] Kamus-i Türki'de Arapçadan olabilieceği kaydedilmiştir: [Belki *ar.* بلوط bulut'tan. – Âhirindeki "te" harekelenince d'ye tebdîl olunur.] 1. Bir cins meşe ile sâir bazı ağaçların verdikleri yemiş ki kestane kabîlinden ve acıca olup gâvsâle imalinde kullanılır. 2. Bu meyvenin dibâgatta müsta'mel kabuğu. 3. Bu meyveyi veren meşe cinsi. (KamTü: 881)

< *Rum. πανηγυρι (panίyiri)* (LOsm: 306; KamTü: 882; TS: 1879; ETDES: 323; TETTL VI: 281; MBTS: 974; TAS: 621; TBKKS: 1139; KEWTS: 276)

202.*papadya* (پاپادیه) "s. Bir nevʿ çiçek." (1912: 289) / "s. Ḳoyun gözü denilen ortası ṣarı kenarındaki yapraḳları beyāż küçük bir çiçek ki īcābında ḫaşlanaraḳ içilir. ṣarı ─:Yapraḳları da ṣarı olanı." (1924: 175)

< *Rum. παπαδιά (papaḍià)* (TS: 1882; ETDES: 324; TETTL VI: 288; MBTS: 975; TAS: 624; TBKKS: 1151; KEWTS: 276)

203.*papafiṅġo* (پاپافینغو) "y. s. Papafiṅġo çubuğu üzerindeki serene açılan yelken." (1924: 178)

< *Rum. παπαφίγος (< İt. papafigo)* (LFL: 464; ETDES: 31; MBTS: 100)[396]

204.*papara* (پاپاره) "s. Etmekten ve et ṣuyundan yapılan bir nevʿ yemek." (1912: 289) / "s. Etmekten ve peynir ṣuyundan yapılan yemek. ─ yı yemek: Azar işitmek." (1924: 178)

< *Rum. παπάρα (papára) (< Slav.)* (TS: 1882; ETDES: 324; TETTL VI: 289; MBTS: 975; TAS: 624; TBKKS: 1151)

205.*papas* (پاپاس) "s. Rum reʾis-i rūḥānīsi; ḳapı öñünde ayaḳ silmeğe maḫṣūṣ ottan yapılan tüylü ve ḳaba şeyʾ." (1912: 289) / "s. Rum reʾis-i rūḥānīsi; ḳapı öñünde ayaḳ silmeğe maḫṣūṣ ottan tüylü ve ḳaba şeyʾ. ─ yaḫnisi: Zeytin yağlı ve ṣoğanlı balıḳ yemeği." (1924: 178)

< *Rum. παπας (papàs)* (LOsm: 307; KamTü: 883; TS: 1882; LFL: 827; ETDES: 324; TETTL VI: 289; MBTS: 975; TAS: 624; TBKKS: 1152; KEWTS: 276)[397]

206.*paraçol* I (پَراچول) "s. Aṣma araba." (1912: 298) / (پاراچول) "y. s. Dingilsiz aṣma araba." (1924: 180)[398]

[396] Bazı kaynaklar bu kelimeyi İtalyanca olarak kaydetmiştir: < *İt. papafigo, papafico* (LOsm: 307; KamTü: 883; TS: 220; TETTL I: 253; TAS: 183; TBKKS: 141).

[397] Kamus-i Türki'de *paspas* anlamlı *papas* kelimesi Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr*. papas *pailasse*'den galat.] Ayakları silmek için kapı önüne konulan tüylü hasır. (KamTü: 883) LFL'nin παπάς 'priest of the Greek Church'maddesinde *paspas* kullanımı da açıklanmaktadır: *papas, paspas* 'swab'; and the latter variant, in non-nautical use, also 'door mat'. παπάς,the designation of the Greek priest, appears in Turkish as *papas, papaz* and, because of the characteristic beard of the priest, must have developed the meaning 'swab'. (LFL: 827)

[398] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *paraçol* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.6. *paraçol* II.

< *Rum. παρασολι (parasóli) (< İt. parasole)* (TETTL VI: 297)[399]

207.*parpa* (پارپه) "s. Ḳalḳan yavrusu." (1912: 292) / "s. Ḳalḳan balığınıñ yavrusu." (1924: 180)

< *Rum. barbas* (TS: 1892; TAS: 629)[400]

208.*pasḳalya* (پاسقاليه) "s. Ḫristiyanlarıñ bayramı." (1912: 294) / (پاسقالية) "s. Ḫristiyanlarıñ bayramı. ─ lıḳ: Pasḳalyaya maḫṣūṣ." (1924: 183)

< *Rum. πασκαλια (paskalià) (< İbr.)* (KamTü: 886; TS: 1895; TETTL VI: 315; MBTS: 980; TAS: 630; TBKKS: 1178; KEWTS: 277)

209.*patata* (پاتاته) "s. Yāḫūd patates: Maʿrūf bir nevʿ nebāṭ ki Ameriḳa-yı cenūbīden (1534) sene-i mīlādiyesinden Avrupa'ya naḳil edilmiştir." (1912: 290) / *patatis* (پاتاتِس) "s. Veyā patata: Maʿrūf bir nevʿ nebāṭ ki Ameriḳa-yı cenūbīden 1534 sene-i mīlādiyesinde Avrupa'ya naḳil edilmiştir." (1924: 178)

patata < *Rum. πατατα (patàta)* (TETTL VI: 323)

patates < *Rum. patates* (TS: 1898; TETTL I: 323; TAS: 632; TBKKS: 1181; KEWTS: 278)[401]

210.*paṭriḳ* (پطريق) "s. Rum ve Ermeni kiliseleriniñ eñ büyük reʾis-i rūḥānīsi." (1912: 304) / (1924: 191)

< *Rum. πατρικιος (patrikos) (< Lat. patricius)* (KamTü: 888; TS: 1901; TETTL VI: 329; MBTS: 982; TAS: 633; TBKKS: 1186; KEWTS: 278)[402]

211.*paydos* (پايدوس) "s. İstirāḥat, taʿṭīl." (1912: 296) / "s. İstirāḥat, taʿṭīl. ─ etmek: Muvaḳḳat veyā dāʾimī ṣūrette taʿtīl etmek. ─ vaḳti: İstirāḥat zamānı." (1924: 184)

---

[399]TETTL'de şu bilgiler kayıtlıdır: **paraşol** 'bir çeşit at arabası' < Yun. *παρασολι (parasóli)* 'güneş şemsiyesi' < *İt. parasole* a.m. Yun. diyalektlerinde /s/ > /ş/ değişimi olağandır. Herhalde bu araba tipinde güneşten koruyan bir tertibat vardı. (TETTL VI: 297)
Diğer kaynaklar İtalyanca olarak kaydetmiştir: < *İt. bracciolo* (LOsm: 307; KamTü: 884; TS: 1884; MBTS: 976; TAS: 624; TBKKS: 1155, 1159).

[400] ETDES ve TETTL VI'da kökeninin bilinmediği kayıtlıdır. (ETDES: 325; TETTL VI: 306)

[401] Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te kelimenin köken belirtilmeksizin İtalyanca ve Rumca aracılığıyla girdiği kayıtlıdır: < *İt. ve Rum.* (MBTS: 981)

[402] Lehce-i Osmani'de Latince olarak kayıtlıdır: *Lât*. Mutlaka reis patrik. Resmi unvanda İstanbul, Antakya, Kudüs, Rum kiliselerinin başpiskoposu. İstanbul ve Ahtamar Ermeni kiliselerinin, İstanbul Katolik Ermenilerinin, Antakya mülkilerinin başları. (LOsm: 310)

< *Rum. fagetos* (LOsm: 311; KamTü: 888; TS: 1902; TAS: 634; TBKKS: 1189)[403]

212.*pedavra* (پداوره) “s. Kiremit altına ḳonan ince taḫta.” (1912: 298) / (پداورا) “s. Kiremit altına ḳonan ince taḫta. Ḳuṭucu taḫtası.” (1924: 186)

< *Rum. πέταυρο* (LOsm: 311; KamTü: 880; TS: 1905; ETDES: 321; TETTL VI: 266; MBTS: 972; TAS: 618; TBKKS: 1128)

213.*peksimad* (پکسیاد) “s. Çoḳ pişmiş ḳuru ekmek.” (1912: 304) / (پکْسیاد) “s. Çoḳ pişmiş ḳuru ekmek, ġaleta. Zebānzedi: Peksimet.” (1924: 191)

< *Rum. paksimád(in)* (TS: 1908; LFL: 826; TETTL VI: 342; KEWTS: 278; TAS: 636; TBKKS: 1194)[404]

214.*perkende* (پرکنده) “s. Küçük briḳ nevʿi gemi.” (1912: 300) / “s. Küçük briḳ nevʿi.” (1924: 187)

< *Rum. περγαντί (pergantí) (< İt. bergantín, brigantino)* (LFL: 91; KEWTS: 279)[405]

215.*perki* (پرکی) “s. Yırtıcı bir cins göl balığı.” (1912: 300) / “s. Yırtıcı bir cins göl balığı. deñiz ─ : bunuñ büyüğü.” (1924: 187)

< *Rum. πέρκη, πέρκι* (TS: 1914; ETDES: 330; TETTL VI: 358; MBTS: 989; TAS: 640)[406]

216.*permeçe* (پرمَچه) “s. İnce ḫalaṭ.” (1912: 301) / “s. İnce ḫalaṭ, yedek ḥalaṭı.” (1924: 188)

< *Rum. πρυμάτσα (primátsa)* (TS: 1915; LFL: 836; ETDES: 341; TETTL VI: 432; MBTS: 989; KEWTS: 279)[407]

217.*pestil* (پَستیل) “s. Ḳayṣı, erik gibi meyve ezmesiniñ yufḳa ḥālinde ḳurutulmuşu.” (1912: 303) / “s. Ḳayṣı, erik gibi meyve ezmesiniñ yufḳa ḥālinde ḳurutulmuşu. mec. Pestilini sürmek, çıḳarmaḳ: Çoḳ döğmek, şiddetle döğerek ezmek.” (1924: 190)

---

[403] TETTL VI’da kelimenin sonuna bakılması kelimenin Yunancadan geldiği ihtimalini artırsa da şimdiye kadar tatmin edici bir etimolojinin ileri sürülmediği kayıtlıdır. (TETTL VI: 332)

[404] Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te Farsça da olabileceği kaydedilmiştir: < *Rum. paksimadi ~ Fars. beksimāt* (MBTS: 985)

[405] Misalli Büyük Türkçe Sözlük’te İtalyanca olarak kayıtlıdır: *perkende* < *İt. bergantin* (MBTS: 989)

[406] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki’de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt.* Kalın yollu yırtıcı göl balığı. (LOsm: 313) [*ita*.] Yırtıcı bir cins göl balığı. (KamTü: 893)

[407] Bazı kaynaklar bu kelimeyi İtalyanca olarak kaydetmiştir: < *İt. permeçe* (LOsm: 313; KamTü: 893; TAS: 640)

< *Rum. παστέλι (pastēli)* (ETDES: 330; TETTL VI: 365; MBTS: 991; KEWTS: 280)[408]

218.*pıraṣa* (پراصه) "s. Maʿrūf sebze." (1912: 298) / "s. Maʿrūf sebze: Ḳartal pıraṣası leẕẕetiyle meşhūrdur." (1924: 186)

< *Rum. πρασα (prása)* (LOsm: 315; KamTü: 896; TS: 1921; ETDES: 332; TETTL VI: 430; MBTS: 994; TAS: 644; TBKKS: 1205; KEWTS: 281)[409]

219.*pırnar* (پرنار) - *pırnal* (پرنال) "s. Meşe ağacı envāʿından çalı." (1912: 301) / *pırnal* (پرنال) "s. Veyā pırnar. Meşe ağacı nevʿinden çalı: Pırnar kömürü." (1924: 188)

< *Rum. πρινάρι > πιρνάρι > πουρνάρι* (KamTü: 896; TS: 1921; ETDES: 332; TETTL VI: 380; MBTS: 994; TAS: 644; TBKKS: 1206; KEWTS: 281)[410]

220.*pırpırı* (پیرپیری) "ṣ. Erbāb-ı ṣanʿatdan olan; mec. ʿādī ve ḳaba (adam)." (1912: 313) / (پپرپیری) "ṣ. Erbāb-ı ṣanʿatdan olan; mec. ʿādī ve ḳaba (adam)." (1924: 198)

< *Rum. porphyris* (MBTS: 994)

221.*pırpıt* (پرپیت) "ṣ. Eski püskü." (1912: 298) / "ṣ. Eski püskü, pırı pırtı. s. Anḳara'nıñ yapağı şayağı." (1924: 186)

< *Rum. περιπόδι (peripóḍi)* (TS: 1922; ETDES: 333; TETTL VI: 380; MBTS: 995; TAS: 644; KEWTS: 281)

222.*pide* (پیده) "s. İnce ve yaṣṣı ekmek." (1912: 313) / "s. İnce ve yaṣṣı ekmek. Börek: Süt pidesi, ıspanaḳ pidesi." (1924: 198)

< *Rum. πιτα (píta)* (TS: 1923; ETDES: 333; TETTL VI: 401; MBTS: 995; TAS: 644; TBKKS: 1206; KEWTS: 281)[411]

223.*pilaḳa* I (پلاقه) "s. Deñiz ortasında yaṣṣı ḳaya." (1912: 305) / (1924: 191)[412]

< *Rum. πλάκα (pláka)* (LFL: 832; ETDES: 336)[413]

---

[408]Anadolu ağızlarında *pestel* 'armut, ayva gibi yemişleri pekmezle pişirerek yapılan bir tatlı' (ve *pester*) olarak da geçer. Eski kaynaklarda *bestil* biçimi kullanılır. (ETDES: 330)

[409] H. Eren "Türkçe *pırasa*'nın Rumca πράσον'un çokluk biçiminden alındığı anlaşılıyor." açıklamasını da eklemiştir. (ETDES: 332)

[410] H. Eren "Yerel ağızlarda *pırnar* olarak da geçer. Yazı dilimizde kullanılan *pırnal* biçimi benzeşmezlik (dissimilation) sonunda oluşmuştur." açıklamasını da eklemiştir. (ETDES: 332)

[411] Lehce-i Osmani'de Latince olarak kayıtlıdır: *Lât.* Pita. Yassı ve kepekli hamur ekmek, kurs-ı nân. (LOsm: 316)

[412] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *pilaḳa* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.6. *pilaḳa* II.

[413] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki'de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt*. Deniz ortasında yassı büyük kaya, ürike taşının yassısı. (LOsm: 317) [*ita*.] Deniz ortasında yassı büyük kaya. (KamTü: 900)

224.*pilaki* (پلاکی) “s. Zeytin yağı ve ṣoğanla pişmiş balıḳ; zeytin yağıyla pişmiş fasulye.” (1911: 305) / “s. Zeytin yağı ve ṣoğanla pişmiş balıḳ veyā faṣulye.” (1924: 191)

< *Rum. πλακη (plakí)* (LOsm: 316; KamTü: 900; TS: 1924; ETDES: 333; TETTL VI: 387; MBTS: 995; TAS: 645; TBKKS: 1210; KEWTS: 281)

225.*pilanya* (پلانیه) “s. Yaṣṣı ve uzun maranġoz rendesi.” (1912: 305) / *pilanya* (پلانیه) “s. Yaṣṣı ve uzun maranġoz rendesi.” - *pulanya* (پولانیا) “y. s. Taḫtalarıñ kenarlarını düzeltmeğe yarayan uzun rende.” (1924: 191, 196)

< *Rum. πλανια (plánia) (< İt. piagna)* (TS: 1933; LFL: 504; ETDES: 336; TETTL VI: 406; MBTS: 1000; TAS: 649; TBKKS: 1228; KEWTS: 282)[414]

226.*pines* (پینَس) “s. Büyük deñiz böceği.” (1912: 316) / “y. s. Midye cinsinden büyük deñiz böceği.” (1924: 200)

< *Rum. πίννες (pínnes)* (LOsm: 316; KamTü: 897; TS: 1925; ETDES: 334; TETTL VI: 390; MBTS: 996; TAS: 645)

227.*pirebuli* (پرەبولی) “s. Baldan çıḳan güzel ḳoḳulu ḳara bir madde.” (1924: 189)

< *Rum. πρόρολη* (ETDES: 334; TETTL VI: 393)

228.*pirina* (پیرینا) “s. Yağı alınmış zeytin poṣası.” (1924: 199)

< *Rum. pyrina* (TS: 1926; ETDES: 334; TETTL VI: 393; MBTS: 997; TAS: 646; TBKKS: 1214; KEWTS: 281)

229.*pisi* (پسی) “s. Yaṣṣı ve eti leẕiẕ bir balıḳ.” (1924: 190)[415]

< *Rum. ψησσί, πησσί* (TS: 1927; ETDES: 335; TETTL VI: 396; MBTS: 997; KEWTS: 281)[416]

230.*pisḳopos* (پیسقوپوس) “s. Baş papas, metrepolit.” (1912: 314) / “s. Baş papas, metrepolit. ─ ḫāne: Dāʾiresi.” (1924: 198)

< *Rum. επισκοπος (episkopos)* (KamTü: 898; TS: 1927; TETTL VI: 397; MBTS: 997; TAS: 647; TBKKS: 1215; KEWTS: 281)

[414] Bazı kaynaklar bu kelimeyi İtalyanca olarak kaydetmiştir: < *İt. plania* (TAS: 649; TBKKS: 1228).
[415] Maddenin tamamı şöyledir: *pisi* “s. Kedi, hirre. ──: Kedi, kedileri çağırmağa maḫṣūṣ taʿbīr. Yaṣṣı ve eti leẕīẕ bir balıḳ.” (1924: 190)
[416] Lehce-i Osmani’de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt.* Dil balığı nevinden pek büyüğü kalkana andırır leziz balıktır. (LOsm: 316)

231.*posta* II (پوشتة) “y. s. k. Isḳarmozlara verilen ʿumūmī isim.” (1924: 194)[417]

< *Rum. πόστα* (LFL: 256; ETDES: 338)[418]

232.*poyra* (پویرا) “s. Tekerleğin ortasında parmaḳlarıñ merbūṭ olduğu parça.” (1912: 311) / (پوئرا) (1924: 197)

< *Rum. πορεία* (TS: 1943; ETDES: 339; TETTL VI: 427; MBTS: 1003; TAS: 658)

233.*poyraz* (پویراز) “s. Şimāl rüzgārı.” (1912: 311) / (پوئراز) “s. Şimāl rüzgārı. ⁎ ağzını poyraza açmaḳ: Nāfile beklemek. ⸺ lamaḳ: Şimālden esmeğe başlamaḳ.” (1924: 197)

< *Rum. boriás* (KamTü: 902; TS: 1943; LFL: 750; ETDES: 339; TETTL VI: 427; MBTS: 1003; TAS: 658; TBKKS: 1256; KEWTS: 283)

234.*pupla* (پوپله) “s. Ördekleriñ ince tüyü; bu tüyle doldurulan yataḳ.” (1912: 306) / (پوَپلا) “s. Baʿż ördekleriñ ince ve yumuşaḳ tüyü. Bu tüyden yataḳ.” (1924: 192)

< *Rum. πούπουλα* (ETDES: 340; TETTL VI: 440; MBTS: 1006)[419]

235.*puṣ* (پوص) “s. Ağaçlarda ḥāṣıl olan yosun. Memeniñ başındaki ḳabuḳ.” (1912: 309)[420] / (پوَص) (1924: 195)

< *Rum. píssa* (MBTS: 1006; KEWTS: 283)

236.*rafadan* (رافادان) “s. Ṣuda az pişmiş yumurṭa.” (1912: 541) / “s. Ḳabuğuyla berāber ṣuda az pişmiş yumurṭa.” (1924: 349)

< *Rum. ροφητὸν (rofitòn)* (ETDES: 343; TETTL VI: 452; MBTS: 1010; TAS: 672; KEWTS: 285)[421]

237.*roḳa* (روقه) “s. Ṣalaṭa maḳāmında ḳullanılan bir nevʿ bahārlı ot.” (1912: 558) / (روقة) “s. Uzunca yapraḳlı ṣalaṭa maḳāmında yenen bir nevʿ bahārlı ot.” (1924: 359)

---

[417] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *posta* I ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.6. *posta* I.

[418] TETTL VI’da İtalyanca olarak kaydedilmiştir: posta II < *İt. posta / posto* (TETTL VI: 421)

[419] “Dilimizde *pufla* biçimi daha çok sıfat olarak kullanılır (*pufla yastık*). O bakımdan yerel ağızlarda *pufla* biçimi *elliptique* olarak ‘yastık’ anlamını almıştır.” (ETDES: 340)

[420] Maddenin tamamı şöyledir: *puṣ* (پوص) “s. Havanıñ alçaḳ ṭabaḳalarına ḥāṣıl olan duman, ḫafīf sis; meyveleriñ üstünde bulunan ince buğu. Ağaçlarda ḥāṣıl olan yosun. Memeniñ başındaki ḳabuḳ.” (1912: 309) / “s. Havanıñ alçaḳ ṭabaḳalarına ḥāṣıl olan duman, ḫafīf sis. Meyveleriñ üstünde, ṣoğuḳ ṣu bardağınıñ eṭrāfında bulunan ḫafīf buğu. Ağaçlarda ḥāṣıl olan yosun. Memeniñ başındaki ḳabuḳ.” (1924: 195) Türkçe *pus ‘sis’* için bkz. TETTL VI: 441.

[421] Lehce-i Osmani’de açıkça Arapça denmese de Arapça olduğu sanılmaktadır: Arabide *refd* kabuk. Kabuğuyla külde pişmiş yumurta. (LOsm: 323) Kamus-i Türki’de de kelime Arapça kabul edilmiştir: [*ar.* رفدان rafdan’dan.] Kabuğuyla beraber suda az pişmiş yumurta. (KamTü: 908)

< *Rum. róka* (LOsm: 324; KamTü: 922; TS: 1982; TAS: 687; TBKKS: 1333; Altun, 2021, s. 65)[422]

238.*ṣafra* (صفره) "s. Geminiñ dibine ḳonan ağırlıḳ. b.: ṣabura." (1912: 673) / *ṣafra* (صافرا) "ita. s. Gemileriñ merkez ṣıḳletini aşağı indirerek deñize taḥammülünü tezyīd için sintinesine ḳonan maʿden, ṭaş, ḳum vesāʾire." - *ṣafra* (صفره) "s. Geminiñ dibine ḳonan ağırlıḳ." (1924: 427, 435)

< *Rum. σαβούρα, saboura* (LFL: 837: ETDES: 348; TETTL VII: 130; MBTS: 1043; KEWTS: 289)[423]

239.*ṣalta* II (صالته) "s. Bir cins ḳıṣa cepken." (1912: 662) / (صالتهٔ) (1924: 428)[424]

< *Rum. σαλταμάρκα (saltamárka)* (TS: 2022; LFL: 562; ETDES: 353; MBTS: 1056)[425]

240.*salya* I (ساليه) "s. Ağızdan aḳan ṣu; ṣulu tükürük." (1912: 580) / (سالیا) "s. Ağızdan aḳan ṣu, ṣulu tükürük: salyası aḳıyor." (1924: 375)[426]

< *Rum. σαλιάρης* (KamTü: 949; TS: 2022; ETDES: 354; TETTL VII: 172; MBTS: 1056; TAS: 700; TBKKS: 1358; KEWTS: 292)

241.*salyanġoz* (سالیانغوز) "y. s. Ḳabuḳlu sümüklü böcek, ḥelezon." (1924: 375)

< *Rum. saliankos* (KamTü: 949; TS: 2022; ETDES: 354; TETTL VII: 172; MBTS: 1056; TAS: 700; TBKKS: 1358; KEWTS: 292)

242.*ṣandal* (صندال) "s. Bir nevʿ genişçe ḳayıḳ." (1912: 676) / "s. Ḥarp gemilerinde 7-12 çifteye ḳadar kürekle ḥareket eden filiḳa; yolcu ve biraz da yük ṭaşıyan büyücek tekne. ⁕ ṣandalcı: Ṣandal ḳullanan." (1924: 437)

---

[422] MBTS'de İtalyanca olarak kayıtlıdır: < *İt. ruca* (< Lat.) (MBTS: 1029).

[423] "Türkçede *sabura* ve *zafra* biçimleri de kullanılır. Türkçe *sabura* biçimi Arapçadan alınmıştır (Ar ṣābūra)." (ETDES: 348) TETTL VII'de de *sabura* formunun Arapça olduğu kaydedilmiştir: *sabura* < Ar. *ṣābūra*. (TETTL VII: 130) Bazı kaynaklar da İtalyanca olarak kaydetmiştir: < *İt. sabura* (TS: 2002; TAS: 696; TBKKS: 1353)

[424] B. Toven, bu maddeyi *ṣalta* I ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.6. *ṣalta* I.

[425] Lehce-i Osmani'de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt.* Sabıkta gemicilerin omuza attıkları nimten. Gemici çepkeni. Aslı sanbamarka. Venedik piri namına olan libas. (LOsm: 330) LFL'de ise kelimenin ilk defa 16. asırda İtalya'da kaydedildiği ve Akdeniz dillerinde yaygın olduğu kayıtlıdır. Türkçeye de Rumcadan girmiştir: The Turkish variant stems immediately from Greek in which the change from *b* to *m* is common. (LFL: 384) Bazı kaynakalr İtalyanca olarak kaydetmiştir: < *İt. saltambarca, salta* (KamTü: 949; TETTL VII: 171; TAS: 700; TBKKS: 1358).

[426] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *salya* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.6. *salya* II.

< *Rum. σανδάλιον (sandálion)* (TS: 2026; LFL: 839; ETDES: 355; TETTL VII: 180; MBTS: 1058; TAS: 701)

243.*sañsun* (صَڭسون) “s. Vaḳtiyle ġavġa ederken düşman üzerine ṣaldırılan azġın ve iri köpek. Ġalaṭı: ṣamsun.” (1912: 674) / *samsun* (صامسوَن) “s. Doğrusu: sañsun. Vaḳtiyle düşmana ṣaldırılmaḳ üzere ġavġada ḳullanılmak üzere iri köpek.” (1924: 429)

< *Rum. sampsoni* (TS: 2024; MBTS: 1057)

244.*ṣarpon* (صارپون) “s. Ẕaḫīre ḥıfẓı için ḳazılan çuḳur, medfen; üzerinde oyuḳları bulunan ḫamur ṭaşımağa maḫṣūṣ taḫta.” (1912: 657) / “s. Ẕaḫīre ḥıfẓı için ḳazılan çuḳur, medfen. Üzerinde oyuḳları bulunan ḫamur ṭaşımağa maḫṣūṣ taḫta.” (1924: 425)

< *Rum. σαρπίν (sarpin)* (TS: 2040; ETDES: 357; MBTS: 1064; TAS: 704)

245.*semer* (سَمَر) “s. Palan, yük ṭaşıyabilmek için ḥayvanlarıñ üstüne ḳonan şeyʾ; ḥammāl arḳalığı.” (1912: 606) / “s. Yük ṭaşıyabilmek için ḥayvanlarıñ üstüne ḳonan şeyʾ. Palan, ḥammāl arḳalığı. ─ li: Ḳaba ve ġalīz (adam); örgüçlü (burun). ─ i devirmek: Temāyül etmek. ─ i döğmek: Gücü yetişmemek. ─ rini dayamaḳ: Āḫūra çekmek. ─ ci ḳovalığı: Ḳalın saz.” (1924: 392)

< *Rum. σαμάρι* (TS: 2063; ETDES: 361; TETTL VII: 249; MBTS: 1081; TAS: 711; TBKKS: 1376; KEWTS: 297)

246.*ṣırma* (صيرمه) “s. İnce gümüş veyā altın tel.” (1912: 685) / (صيرمة) “Ḥāddeden geçirilmiş gümüş tel, bunuñ yaldızlısı. ─ keş: (doğrusu: sīmkeş) Gümüşten ṣırma çeken. ─ lı: Ṣırma ile işlenmiş veyā süslenmiş.” (1924: 443)

< *Rum. σύρμα (sýrma)* (ETDES: 365; TETTL VII: 337; MBTS: 1104; KEWTS: 302)

247.*sinor* (سِنور) “s. Ḥudūd, serḥad.” (1912: 609) / *sınur* (سِنوَر) “s. Veyā sınır. Ḥudūd, serḥad: Sınurda ṭoplanan ʿasker.” (1924: 394)

< *Rum. σύνορον* (LOsm: 343; KamTü: 989; TS: 2096; ETDES: 364; MBTS: 1102; TETTL VII: 322; KEWTS: 301; TAS: 719)

248.*sirto* (سيرتو) “s. Bir nevʿ raḳṣ.” (1912: 621) / “y. s. Bir nevʿ raḳṣ.” (1924: 402)

< *Rum. syrtos* (KamTü: 1000; TS: 2121; MBTS: 1114; TAS: 725; TBKKS: 1407)

249.*sistre* (سِسترَه) “s. Ḫamur teknesini veyā taḫtayı ḳazımağa maḫṣūṣ ālet.” (1912: 596) / *sistire* (سِسترِه) “s. Ḫamur teknesini ḳazımağa veyā taḫtaları düzgün bir ṣūrette raspa etmeğe yarayan ālet.” (1924: 386)

< *Rum. ζύστρα (ksistra)* (LOsm: 347; KamTü: 1000; TS: 2122; LFL: 821; ETDES: 371; TETTL VII: 382; MBTS: 1115; TAS: 725)

250.*ṣomun* I (صومون) “s. Yuvarlaḳ etmek; yumru şeyˀ.” (1912: 682) / (صومۏن) “s. Yuvarlaḳ etmek. Yumru şeyˀ.” (1924: 442)[427]

< *Rum. ψωμίν (psomín)* (TS: 2136; ETDES: 374; TETTL VII: 415; MBTS: 1121; TAS: 731; TBKKS: 1421; KEWTS: 307)

251.*süline* (سولينه) “s. Ḳamış böceği.” (1912: 616) / (سۏلينه) “s. Ḳamış böceği denilen meˀkūl ṣedefī baḥrī bir böcek.” (1924: 399)

< *Rum. σωλήνα, σουλήνα* (KamTü: 1018; TS: 2179; ETDES: 378; TETTL VII: 506; MBTS: 1140; TAS: 743)

252.*sülüğen* (سولوگن) “s. Ḳırmızı boya.” (1912: 616) / (سۏلۏگن) “s. Ḳırmızı boya, ḳırmızı minyum maʿdeni. Hamż-i raṣāṣ.” (1924: 399)

< *Rum. συρικόν (surihón)* (TETTL VII: 507)

253.*sübye* I (سوبيه) “s. Ḳavun çekirdeğinden yapılan içki.” (1912: 610) / (سۏبيه) “s. Ḳavun çekirdeğinden yapılan içki.” (1924: 395)[428]

< *Rum. soupia* (TS: 2177; TAS: 741)

254.*sübye* II (سوبيه) “s. Mürekkep balığı.” (1912: 610) / (سۏبيه) “s. Mürekkep balığı.” (1924: 395)[429]

< *Rum. soupiá, sepia* (LOsm: 354; TS: 2177; TETTL VII: 501; MBTS: 1135; KEWTS: 309; TAS: 741)

[427] B. Toven, bu maddeyi *ṣomun* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.3. *ṣomun* II.
[428] B. Toven, bu maddeyi *sübye* II, *sübye* III, *sübye* IV ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.9. *sübye* II, 2.3.3. *sübye* III, 2.3.9. *sübye* IV.
[429] B. Toven, bu maddeyi *sübye* I, *sübye* III, *sübye* IV ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.9. *sübye* I, 2.3.3. *sübye* III, 2.3.9. *sübye* IV.

255.*sübye* IV (سؤبيه) "s.— donanım: Bir ṭorno veyā bastiḳadan geçirilen ḫalaṭ. — armalı: Direklerinde ufḳī sirenleri bulunmayan (gemi), muḳābili: Ḳaba sortu armalı." (1924: 395)[430]

< *Rum. *sebya (< İt. sempia)* (LFL: 592)

256.*sünger* (سونگر) "s. Deñizden çıḳarılan ḫafīf ve mesāmmātlı bir madde ki māyiʿātı ṭutmak ḫāṣṣasına bināʾen ev işlerinde ḳullanılır; süngere beñzeyen ḳaba ve yumuşaḳ şeyʾ." (1912: 617) / (سؤنگر) "s. Deñizden çıḳarılan ḫafīf ve mesāmmātlı bir madde ki māyiʿātı ṭutmak ḫāṣṣasına bināʾen ev işlerinde ḳullanılır. Süngere beñzeyen ḳaba ve yumuşaḳ şeyʾ. — ṭaşı: Mermerleri, taḫtaları oğmağa yarayan ḫafīf bir ṭaş." (1924: 400)

< *Rum. σφουγγάρι, sphoungari* (KamTü: 1019; TS: 2180; LFL: 858; ETDES: 379; TETTL VII: 511; MBTS: 1141; TAS: 743; TBKKS: 1458; KEWTS: 311)

257.*şamandura* (شماندوره) "s. Gemileri bağlamaḳ için deñiziñ üstünde duran içi boş demir fıçı; gece ḳandīliniñ içindeki manṭar." (1912: 645) / *şamandıra* (شَماندیرا) "s. Ekṣeriyetle gemileri bağlamaḳ için deñiziñ üstünde duran içi boş demir fıçı. Mevkiʿ-i istiʿmāline göre muḫtelif şekilleri vardır. Gece ḳandīliniñ içindeki manṭar." (1924: 417)

< *Rum. τσαμαδούρα* (TS: 2201; LFL: 587; ETDES: 384; TETTL VII: 552; MBTS: 1153; TAS: 748; TBKKS: 1464; KEWTS: 313)

258.*şıvġar* (شيوغار) "s. Ṭop arabası oḳunuñ öñüne ḳonan ağaç." (1912: 653) / (1924: 423)

< *Rum. ζευγάρι* (ÖdS: 219; Eren, 1960, s. 302)

259.*şinik* (شينيك) "s. Ḥubūbāt ölçmeğe maḫṣūṣ ölçü." (1912: 653) / (1924: 423)

< *Rum. σοινίκι, soiniki* (LOsm: 363; TS: 2226; ETDES: 387; TETTL VII: 617; MBTS: 1173; TBKKS: 1483; KEWTS: 316)

260.*ṭaflan* (طَفلان) "s. Bağçelerde yetiştirilen küçük bir ağaç." (1912: 709) / (1924: 457)

< *Rum. taplan (< Ar. difla ʿ)* (MBTS: 1185; TAS: 764)

261.*ṭaḳoz* (طاقوز) "s. Ṣıḳıştırılmaḳta ḳullanılan bir ucu sivri diğer ucu geniş ḳama." (1924: 451)

[430] B. Toven, bu maddeyi *sübye* I, *sübye* II, *sübye* III ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.9. *sübye* I, 2.3.9. *sübye* II, 2.3.3. *sübye* III.

< *Rum. thakos, takos (< İt. taco)* (LOsm: 367; KamTü: 1072; TS: 2252; LFL: 637; ETDES: 391; MBTS: 1194; TAS: 768; TBKKS: 1498; KEWTS: 320)

262.*talaz* (تالاز) “s. Dalġa, mevc. İpek gibi yumuşaḳ ve beyāż şeyʾleriñ ḳarışıp ḳabarması. ─ lanmaḳ: Deñiz dalġalanmaḳ. (İpek ve ṣu) ḳabarmaḳ.” (1924: 203)

< *Rum. θάλασσα* (LOsm: 367; LFL: 773; ETDES: 392; TETTL VIII: 105; MBTS: 1196; KEWTS: 320)[431]

263.*ṭalyan* I (طاليان) “s. Balıḳ ṭutmağa maḫṣūṣ yer.” (1912: 700) / *dalyan* I (داليان) “s. Ṣu üstünde balıḳ ṭutmağa maḫṣūṣ çardaḳ. Balıḳ ṭutulan yer.. ─ tarlası: Ağ yeri. ⁕ dalyancı: Dalyanda avlayan balıḳçı.” (1924: 318)[432]

< *Rum. *t(ò) aliáneion* (TS: 588; LFL: 729; TETTL I: 553; KEWTS: 119; TAS: 230; TBKKS: 260)[433]

264.*ṭalyun* (طاليون) “s. Ḫaṭmī.” (1912: 700) / (طاليوٗن) “y. s. Ḫaṭmī.” (1924: 452)

< *Rum. θαλέων* (LOsm: 367; KamTü: 1075; TEL: 1227; EDG: 530)

265.*taraṭor* (تَراطور) - *ṭarator* (طَراتور) “s. Ceviz içi, fındıḳ, ekmek içi, ṣarımsaḳ ve sirke ile yapılan ṣalça.” (1912: 335, 705) / *taraṭor* (تَراطور) “s. Veyā tarator. Ceviz, fındıḳ, ekmek içi, ṣarımsaḳ ve sirke ile yapılan ṣalça.” (1924: 213)

< *Rum. tarachton* (TS: 2269; ETDES:394; MBTS: 1202; TAS: 773; TBKKS: 1506; KEWTS: 322)

266.*temel* (تَمل) “s. Duvarıñ ṭoprāḳ içindeki ḳısmı ki ṣağlam bir ṭabaḳa üstünde durur; aṣıl, esās, ṣebāt, devām, metānet.” (1912: 371) / “s. Duvarıñ ṭoprāḳ içindeki ḳısmı ki ṣağlam bir ṭabaḳa üstünde durur. Aṣıl, esās: Bu işiñ temeli çürük. ─ atmaḳ: Temelini yapmağa başlamaḳ. ─ ṭutmaḳ: Yerleşmek, temelleşmek, pāyidār olmaḳ. ─ direği: Ocaḳlıḳ. mec. Bir şeyʾiñ belli başlı ḳısmı. ⁕ temelsiz: Temeli olmayan, aṣılsız, yalan. ⁕ temelli: Esāslı, dāʾimī, sürekli eski, ḳadīm. ⁕ temelleşmek: Birleşmek, temel ṭutmaḳ, bāḳī ve dāʾim olmaḳ.” (1924: 236)

---

[431] Kamus-i Türki’de şunlar kayıtlıdır: [*yu*. deniz demek olan θάλασσα’dam me’huz zannolunmuş ise de baîddir.] 1. Dalga, mevc. 2. İpek gibi beyaz ve yumuşak şeylerin karışıp kabarması, kabarık. (KamTü: 1074)

[432] B. Toven, bu maddeyi *ṭalyan* II - *dalyan* II maddesi ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.12. *ṭalyan* II - *dalyan* II.

[433] H. Eren, kelimenin Balkan dillerinde yaygın olarak kullanıldığını, kökenini açık olarak bilmediğimizi ve kök olarak Türkçe olmadığını kaydeder. (ETDES: 103)

< *Rum. θεμέλιον (temelion)* (LOsm: 376; KamTü: 1111; TS: 2316; ETDES: 401; TETTL VIII: 143; MBTS: 1231; TAS: 788; TBKKS: 1522; KEWTS: 325)

267.*ṭınaz* (طيناز) “s. Ot yığını.” (1912: 729) / (1924: 469)

< *Rum. thinós* (ETDES: 406; TETTL VIII: 196; MBTS: 1254; KEWTS: 328)

268.*ṭırapeza* (طِراپزه) “s. Maṣa, yemek maṣası.” (1912: 705) / (طِراپزا) “s. Maṣa, yemek maṣası, ṣofra.” (1924: 455)

< *Rum. τράπεζα* (LOsm: 386; KamTü: 1147; LFL: 862; ETDES: 417; TETTL VIII: 201)

269.*ṭırpan* (طِرپان) “s. Bir nevʿ büyük oraḳ. Ṭırpan atmaḳ: Ḳırıp geçirmek.” (1912: 706) / “s. Büyük oraḳ. Cerrāḥ burġusu. ─ atmaḳ: Ḥırṣ ve ṭamaʿla çarçabuḳ yiyip bitirmek, ne varsa yiyip yutmaḳ; ḳırıp geçirmek. ⁕ ṭırpanlıḳ: Ṭırpanla biçmek.” (1924: 455)

< *Rum. drepáni* (LOsm: 380; KamTü: 1138; TS: 2353; ETDES: 407; TETTL VIII: 207; MBTS: 1256; TAS: 800; TBKKS: 1539; KEWTS: 329)

270.*ṭomates* (طوماتَس) “s. Yemeklere leẕẕet veren maʿrūf ḳırmızı sebze.” (1912: 724) / *tomatis* (طوماتِس) “s. Yemeklere leẕẕet veren maʿrūf ḳırmızı sebze.” (1924: 467)

< *Rum. ntomátes* (TS: 702; TETTL I: 643; MBTS: 299; TAS: 248; TBKKS: 301; KEWTS: 132)[434]

271.*ṭonos* (طونوس) “s. İki müvāzī duvar üstüne atılan kemer, ḳaba.” (1912: 726) / “s. İki müvāzī duvar üstüne atılan kemer.” (1924: 468)

< *Rum. thólos* (KamTü: 1143; TS: 2365; ETDES: 411; TETTL VIII: 233; MBTS: 1261; TAS: 805; TBKKS: 1551; KEWTS: 330)

272.*ṭorik* (طوريك) “s. Palamut balığınıñ büyüğü.” (1912: 717) / *torik* (توريك) “s. Ḳara balığıñ biraz daha büyük cinsi.” (1924: 242) - *ṭorik* (طوريك) “s. Palamut balığınıñ büyüğü.” (1924: 463)

[434] Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. tomate*.] İçi pek sulu ve mayhoşça olmakla gerek tazesi gerek şişelerde hıfz olunmuş suyu veya ezmesi ve pestili yemeğe lezzet vermesi için kullanılıp, âdeta matbahın havâyic-i zarûriyyesi hükmüne geçmiş olan bir sebze ki Amerika’dan gelme olup, envâ’-ı kesîresi vardır. (KamTü: 248) [Meksika yerlilerinin dilindeki *tomatl*’dan İspanyolca aracılığıyla Avrupa dillerine giren kelime Türkçeye Yunanca telaffuzu ile geçmiştir.] (MBTS: 299)

< *Rum. toriki* (TS: 2374; TETTL VIII: 249; MBTS: 1264; TAS: 805; TBKKS: 1552)[435]

273.*ṭuğla* (طوغله) "s. Fırında pişmiş bir nevʿ kerpiç." (1912: 719) / (طوٖغله) "s. Fırında pişmiş bir nevʿ kerpiç. ─ ḫarmānı: Ṭuğla yapılan yer. ateş ─ sı: Ateşe dayanır cinsi. ṣ. Ṭuğladan yapılmış." (1924: 463)

< *Rum. toúvla (< Lat.)* (TS: 2384; ETDES: 417; TETTL VIII: 268; MBTS: 1268; TAS: 812; TBKKS: 1576; KEWTS: 332)[436]

274.*ükse* (اوكسه) "s. Değneğe sürülmüş yapışḳan bir nevʿ maʿcūn olup ḳuş tutmağa yarar." (1912: 184) / (اوٖكسه) "s. Üstüne yapışḳan bir maʿcūn sürülmüş bir değnek ki ḳuş ṭutmağa yarar." (1924: 111)

< *Rum. íξία (iksía)* (LOsm: 300; KamTü: 872; TS: 1842; ETDES: 314; TETTL VI: 208; MBTS: 962; TAS: 616; TBKKS: 1125; KEWTS: 272)

275.*vaftiz* (وافتيز) "s. Yāḫūd vaftis. Ṣuya girmek veyā üzerine serpmekten ʿibāret resm, ġaṭās, ṣıbġa." (1912: 1133) / "y. s. Veyā vaftis. Ḫristiyanlarca yapılan merāsim ki ḫaṭīʾe-i aṣliyyeyi siler, ġaṭās, ṣıbġa, ʿımād. Vaftiz evvelce ṣuya daldırmaḳtan ʿibāretti." (1924: 766)

< *Rum. vaftisis (< baptisma "suya daldırma")* (LOsm: 405; KamTü: 1180; TS: 2464; MBTS: 1303; TAS: 822; TBKKS: 1605)

276.*varyos* (واريوس) "s. Ağır ṭaşçı ṭoḳmağı." (1912: 1132) / "s. Ağır ṭaşçı ṭoḳmağı. Demir veyā baḳırdan ağır çekiç." (1924: 766)

< *Rum. βαρειός* (LOsm: 406; TS: 2472; LFL: 740; ETDES: 433; TETTL VIII: 408; MBTS: 1309; TAS: 825; TBKKS: 1613; KEWTS: 344)

277.*viġla* (ويغله) "y. s. Dalyanlarda bir direğiñ üstündeki taraṣṣut maḥalli." (1924: 778)

< *Rum. βίγλα* (LFL: 745; ETDES: 435; TETTL VIII: 433; MBTS: 1319)[437]

[435] Hasan Eren kökeninin karışık olduğunu ve Rumca *τορίκι* biçiminin Türkçeden alındığını kaydeder. (ETDES: 414)

[436] Kamus-i Türki'de Latince olarak kayıtlıdır: [*la*. tegula = yanmış, pişmiş. zebân-zedî: tuvla] Fırında pişmiş kırmızı ve sert kerpiç. (KamTü: 1148)

[437] Bazı kaynaklar bu kelimeyi İtalyanca olarak kaydetmiştir: < *İt. vigla, vigilia* (TS: 2485; TAS: 830).

278.*yaḳamoz* (یاقاموز) “y. s. k. Ḳarañlıḳ gecelerde pervāne veyā kürekleriñ ṣuyu ḳarıştırdıḳları zamān ṣu içindeki fosforuñ hava ile temāsa gelerek yanmasından ḥāṣıl olan żiyā.” (1924: 794)

< *Rum. διακαμός (diakamós “parlaklık”)* (LOsm: 410; KamTü: 1202; TS: 2505; LFL: 763; ETDES: 441; TETTL IX: 138; MBTS: 1327; TAS: 835; TBKKS: 1633; KEWTS: 348)

279.*yalı* (یالی) “s. Deñiz veyā nehir sāḥili, kenarı; ḳıyı; deñiz veyā nehir kenarına yapılan ev.” (1912: 1173) / “s. Deñiz veyā nehir kenarı, ḳıyı. Sāḥildeki ev veyā ṣayfiyye.” (1924: 796)

< *Rum. γιάλι* (TS: 2513; LFL: 756; ETDES: 441; MBTS: 1330; TAS: 835; TBKKS: 1634; KEWTS: 349)[438]

280.*yortu* (یورتی) “s. Yāḫūd yorṭu: Ḫristiyanlarıñ bayram günü.” (1912: 1186) / “s. Veyā yorṭu. Ḫristiyanlarıñ bayram veyā taʿṭīl günü.” (1924: 804)

< *Rum. γιορτή (giortḗ)* (LOsm: 430; KamTü: 1235; TS: 2608; ETDES: 457; TETTL IX: 425; MBTS: 1364; TAS: 837; TBKKS: 1635; KEWTS: 363)

281.*zarġana* (زارغنه) “s. Bir cins balıḳ.” (1912: 563) / “s. Uzun burunlu, māʾī kemikli yılan balığına beñzer balıḳ.” (1924: 363)

< *Rum. ζαργάνα* (TS: 2645; ETDES: 466; TETTL IX: 483; MBTS: 1379; TAS: 840; TBKKS: 1637; KEWTS: 370)

282.*zifos* (زیفوس) “s. Yerden ṣıçrayan çamur; boş, nāfile.” (1912: 575) / “s. Yerden ṣıçrayan çamur parçası. ṣ. ḥ. Boş, nāfile.” (1924: 371)

< *Rum. ζίφος, ziphos* (LOsm: 439; KamTü: 1258; TS: 2658; LFL: 772; ETDES: 470; MBTS: 1389; TAS: 843; TBKKS: 1637)

283.*zilve* (زلوه) “s. Boyunduruḳ çomağı.” (1912: 568) / “s. Veyā zivle. Öküzüñ boyunduruḳtan çıḳmasını menʿ eden çomaḳ.” (1924: 367)

< *Rum. ζεῦλα (ζεύγλα)* (TS: 2650; ETDES: 467 TETTL IX: 491; TAS: 841)

[438] Kamus-i Türki’de şunlar kayıtlıdır: [Yalamak fiilinden müştakk olup suyun yaladığı yer demektir: ancak lisan-ı Yunânîde dahi λιαλός lugati bu manaya geldiğinden ve halbuki hiç biri diğerinden me’huz olmadığından bu da garâib-i tesâdüfâttandır.] 1. Deniz veya ırmak kenarı, kıyı, sâhil, leb-i deryâ. 2. Deniz veya ırmak kenarındaki yazlık hâne, sâhil sayfiyesi, sâhilhâne. (KamTü: 1204)

2.3.10. Slav Dilleri (Sırpça, Hırvatça, Romence, Makedonca, Bulgarca, Boşnakça, Lehçe)

1. *biriçḳa* (بريچقا) “r. s. Tek atlı ḫafīf araba.” (1924: 174)

   < *Rus. briçka* (TS: 400; ETDES: 61; TETTL I: 385; MBTS: 167; TAS: 209; TBKKS: 210)

2. *borç* (بورچ) “y. s. Sebzeli etli Rus çorbası.” (1924: 162)

   < *Rus. boršč, burç* (TS: 378; ETDES: 58; TETTL I: 371; MBTS: 161; TAS: 212)

3. *boğaça* (بوغاچه) - *poğaça* (پوغاچه) “s. Bir nevʿ börek.” (1912: 270, 310) / (بوغاچه) “s. Bir nevʿ börek. — cı: Boğaça ṣatan ve yapan.” (1924: 165)

   < *Bulg. ~ Sırp.-Hırv. pógaça (< İt. focaccia)* (ETDES: 336; TETTL I: 364; KEWTS: 282)[439]

   < *Slav. pogaça (< İt. fogaccia)* (MBTS: 1000)

4. *buğ* (بوغ) “s. (Bulġarca) Reīs, baş, baş —: Sergerde.” (1924: 165)

   < *Bulg. bog “Tanrı”* (LOsm: 66; TETTL I: 290)

5. *çar* (چار) “s. Rusya imparaṭoru.” (1912: 417) / “y. s. Vaḳtiyle Rusya imparaṭorlarına verilen bir ʿunvān. Çareviç: Çarıñ oğlu. Çarin: Çarıñ ḳarısı.” (1924: 266)

   < *Rus. tsary (< ERus., EBulg. tsesary < Lât. Caesar)* (KamTü: 181; TS: 496; TETTL I: 476; MBTS: 213; TAS: 225; TBKKS: 247)

6. *çariçe* (چاريچه) “s. Rusya imparaṭorunuñ ḳarısı.” (1912: 418) / (چاريچه) “s. Vaḳtiyle Rusya imparaṭorunuñ ḳarısına verilen isim.” (1924: 267)

   < *Rus. tsaritsa* (KamTü: 182; TS: 497; TETTL I: 477; MBTS: 214; TAS: 225; TBKKS: 248)

7. *çaṭana* (چاطانا) “s. Sandal ḳadar küçük vapur.” (1912: 419) / *çatana* (چاتانا) “y. s. Makine ile işler küçük ṣandal. Küçük istimboṭ.” (1924: 265)

[439]Bazı kaynaklar bu kelimeyi İtalyanca olarak kaydetmiştir: < *İt. focaccia* (TS: 1935; TAS: 652; TBKKS: 197, 1234).

< *Rom. çatane* (TAS: 225; TBKKS: 248)[440]

8. *çete* (چته) "s. Heyʾet, cemāʿat, gürūh; müfreze, çapulcu ve aḳıncı ṭaḳımı." (1912: 424) / "s. Heyʾet, cemāʿat, gürūh: Müfreze. Çapulcu ve aḳıncı ṭaḳımı. ─ ci: Çeteye mensup." (1924: 270)

< *Slav dillerinden: Bulg. četa, Mak. četa, Sırp. četa* vs. *çeta* (ETDES: 87; TETTL I: 500; KEWTS: 111)[441]

< *Balkan dillerinden; çeta* (MBTS: 226)

< *Bulg. çeta* (TS: 524; TAS: 226; TBKKS: 249)

9. *çuḳa* (چوقا) "s. Büyük bir balıḳ." (1912: 435) / (چۏقا) "s. Mersin balığına beñzeyen ḳara ve büyük bir balıḳ." (1924: 277)

< *Slav. şçuka* (TETTL II: 538)

10. *duba* (دوبه) "s. Altı düz, geniş ve büyük deñiz vāsıṭa-i naḳliyyesi; köprü ḳurmaḳda ḳullanılan içi boş cisim." (1912: 518) / (دۏبا) "s. Altı düz, geniş ve büyük deñiz vāsıṭa-i naḳliyyesi. Köprü ḳurmaḳta ḳullanılan içi boş cisim." (1924: 332)

< *Rom. dubäs* (TETTL I: 657)[442]

11. *ġocuḳ* (غوجوق) "s. Ḳalın kürklü palṭo, kürklü ḳapuṭ." (1912: 768) / (غوجۏق) "y. s. Ḳalın kürklü palṭo, kürklü ḳapuṭ." (1924: 496)

< *Slav dilerinden (Blg.,Sırp.-Hırv.)* (TETTL II: 161)

< *Bulg. kožux* (KamTü: 358; LOsm: 161; TS: 952; ETDES: 156; MBTS: 425; TAS: 322; TBKKS: 476)[443]

12. *imparaṭoriçe* (ايمپراطورچه) "s. İmparaṭoruñ ḳarısı. İmparaṭorluḳ eden ḳadın." (1912: 216)

< *Rus. imperatritsa* (TETTL II: 393)

< *Slav. imperatorica* (TAS: 378; TBKKS: 546)

[440] A. Tietze şunları kaydetmiştir: 'filika büyüklüğünde küçük vapur' < ananeye göre Kırım Harbi zamanında bir çarpışmanın vuku bulduğu bir yerin adından (Romanya'da Tuna sahilinde bir kasaba) ??. (TETTL I: 482)

[441] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki'de Arnavutça olarak kayıtlıdır: *Arn*. Çapul, akın. Bir takım çapulcu mutlaka takım, müfreze. (LOsm: 94) [Arnavutçadan] 1. Bölük, gürûh, takım, bir reîsin idâresi tahtında bulunan heyet. 2. Asker bölüğü, müfreze. 3. Çapulcu ve akıncı takım. (KamTü: 190)

[442] Bazı kaynaklar bu kelimeyi Rumca olarak kaydetmiştir. bk. MBTS: 306; TAS: 250; TBKKS: 308.

[443] Bulgarca -ž- sesi Türkçede -c-'ye çevrilmiştir (subsitution). (ETDES: 156)

13. *izbe* (ايزبه) “ṣ. Ḫarāb, ḳuytu, pis (yer).” (1912: 208) / (1924: 126)

< *Slav (Rus., Ukr., Bulg., Sırp., Hırv. Sloven.) izba* (KamTü: 512; ETDES: 197; TETTL II: 433; KEWTS: 190)

< *Rus. izba* (TS: 1239; TAS: 394)

< *Bulg. izba “kiler, evin altındaki ambar odası”* (MBTS: 591; TBKKS: 575)

14. *ḳalaṣ* (قالاص) - (قلاص) “s. Avusturya ormanlarından çıḳaraḳ Romanya’nıñ (Ġalaṣ) iskelesinden gelen kereste.” (1912: 811, 841) / (قالاص) - (قَلاص) “s. Avusturya ormanlarından çıḳaraḳ Romanya’nıñ (Ġalaṣ) iskelesinden gelen kereste: Ḳalaṣ taḫtası.” (1924: 531, 550)

< *Rom. Galaţi* (ETDES: 201; TAS: 406; KEWTS: 198)[444]

15. *ḳapaniçe* (قپانيچه) “s. Vaktiyle ricāl-i devletiñ giydikleri mükellef kürk.” (1912: 824) / *ḳapanice* (قپانيجه) “s. Vaktiyle ricāl-i ḥukūmetiñ giydikleri mükellef kürk.” (1924: 520)

< *Balkan - Slav dillerinden: Bulg. kabánica, Sırp. kabanica* (ETDES: 199)

< *Slav. Bulg. kabanitsa* (TETTL IV: 111)

< *Bulg. kabanica (< İt.)* (MBTS: 621)

16. *ḳapusḳa* (قاپوسقه) - (قپوسقه) “s. Yāḫūd ḳapısḳa: Laḥana yemeği.” (1912: 800, 824) / (قاپوَسقه) “s. Veyā ḳapısḳa: Laḥana yemeği. Laḥana.” (1924: 522)

< *Rus. kapústa “lahana”* (TS: 1312; ETDES: 209; MBTS: 623; TAS: 415; TBKKS: 641)

< *Slav dillerinden (Rus. kapusta, Leh. kapusta)* (TETTL IV: 117; KEWTS: 203)

17. *ḳaşar* (قاشَر) - *ḳışar* (قشَر) “s. Bir nevʿ yağlı ve yuvarlaḳ şeklinde peynir.” (1912: 808, 836) / *ḳaşar* (قاشَر) “s. Yağlı ve leẕẕetli maʿrūf yuvarlaḳ peynir.” (1924: 529)

< *Rom. căşár, caşurı* (çokluk) (ETDES: 216; TETTL IV: 163; MBTS: 637; TAS: 423; KEWTS: 208)

18. *ḳıraliçe* (قرالیچه) “s. Ḳralıñ zevcesi. Ḳral taḫtında oṭuran ḳadın.” (1912: 829) / “y. s. Ḳralıñ zevcesi. Ḳral taḫtında oṭuran ḳadın, melike.” (1924: 543)

[444] “Romanya’da bir şehir. Türkçe *kalas* adının *Galaţi kerestesi* adından çıktığı anlaşılıyor.” (ETDES: 201)

< *Sırp. kralitsa* (TS: 1510; MBTS: 705; TAS: 461; TBKKS: 686)[445]

19. *ḳoçan* (قوچان) "s. Laḥana, marul gibi şeyʾleriñ yapraḳları ḳoparıldıḳtan ṣoñra ḳalan ḳısmı. Mışırıñ dāneleri çentildikten ṣoñra ḳalan ḳısmı. Ḳoparılan yaprağıñ deftere merbūṭ ḳalan ḳısmı ki īcābında bu ḳoparılmış kağıdıñ tedḳīḳine yarar. ṣ. Ḳoçan gibi sert ve dik." (1924: 557)

< *Slav dillerinden: Rus. kočán; Ukr.; Bulg. kočán; Sırp. kočán* (ETDES: 248; TETTL IV: 331; MBTS: 686; KEWTS: 226)

20. *ḳomite* II (قوميته) "s. Gizli bir maḳṣadı olan cemʿiyyet." (1912: 868) / "y. s. Gizli bir maḳṣadı olan cemʿiyyet." (1924: 567)[446]

< *Slav. komita* (MBTS: 691; TBKKS: 735)

< *Sırp.* (TS: 1467)

< *Bulg. komita (< Fr. comité)* (TETTL IV: 354)

21. *ḳontoş* (قونتوش) "ṣ. Tatar beğleriniñ giydikleri bir nevʿ libās." (1912: 869) / "ṣ. Tatar beğleriniñ giydikleri dar ḳollu üst libāsı." (1924: 568)

< *Balkan dillerinden: Bulg. kontoš (< Mac. köntös)* (ETDES: 251)[447]

< *Bulg. kontoş (< Mac. köntös)* (MBTS: 693)

22. *ḳoṭra* (قوطره) "s. Mandıra içindeki ḥayvan ḳapamağa maḫṣūṣ ufaḳ ufaḳ bölükleriñ her biri." (1912: 859) / (قوطّرة) "s. Mandıra içinde ḥayvan ḳapamağa maḫṣūṣ bölme." (1924: 562)

< *Bulg. kótara, kótora, kótor* (TETTL IV: 381)

< *Slav. kotra* (MBTS: 698)

23. *maṣa* (ماصه) "s. Bir veyā birḳaç ayaḳ üzerine mevżūʿ mermer veyā aḫşabdan ev eşyāsı ki üzerinde yemek yenir ve çalışılır." (1912: 956) / "y. s. Bir veyā birḳaç ayaḳ

[445] Kamus-i Türki'de şöyle kayıtlıdır: [Islavcadan] 1. Kral zevcesi. 2. Krallık tahtında bulunan kadın. (KamTü: 626)
A.Tietze şunları kaydetmiştir: < *kral* + Slav dillerinde müenneslik eki olan *-iça* eki. (TETTL IV: 407)

[446] B. Toven, bu maddeyi *ḳomite* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.3. *ḳomite* I.

[447] TETTL'de şunlar kayıtlıdır: **kontoş/kontuş** 'uzun üst giysisis; Tatar Beylerinin giydikleri yüzü harçlı (süslemeli) dar kollu üstlük libas; en üste giyilen elbise' < Meninski'ye göre *Polon. kontusz/kuntusz* kelimesinden; M. Vasmer'e göre *EFa. (Med.) κανδυς*; H. Eren'e göre *Mac. köntös* 'Gewand, Mantel' (elbise, manto) kelimesinden. (TETTL IV: 363)

üzerine mevżūʿ mermer veyā aḫşabdan ev eşyāsı ki üzerinde yemek yenir ve çalışılır: Yemek maṣası, yazı maṣası.” (1924: 636)

< *Rom. masă (< Lat. mensa)* (TETTL V: 152; KEWTS: 252)[448]

< *Balkan dillerinden: Rom. masă, Bulg. masa, Sırp. masa (< Lat. mensa)* (ETDES: 289; MBTS: 773)

24. *mazurḳa* (مازۇرقا) “y. s. Üç tempolu dans. Bu ṭarzda çalınan hava.” (1924: 635)

< *Rus. mazurka* (TBKKS: 964)

< *Slav.* (TS: 1640; MBTS: 781)

25. *pirugi* (پیروگی) - *piruhi* (پیروهی) “s. ġl. piruhi. İçinde az peyniri bulunan ḫamur yemeği.” (1912: 313) / *piruhi* (پیرۇهی) “s. Veyā pirugi. İçinde az peyniri bulunan ḫamur yemeği.” (1924: 198)

< *Rus. piróg* (TS: 1927; ETDES: 335; MBTS: 997; TAS: 646)

< *Slav.* (KEWTS: 281)

26. *pulluḳ* (پوللق) “s. Çift sürmeğe yarayan demir saban.” (1912: 310) / (پۇللۇق) “s. Çift sürmeğe yarayan ağır, demir saban.” (1924: 196)

< *Slav dillerinden: Rus.* vs. *plug (< Alm. pflug)* (ETDES: 340; TETTL VI: 438; MBTS: 1006; KEWTS: 283)

< *Bulg.* (TS: 1952)

< *Sırp. plug* (TAS: 667; TBKKS: 1290)

27. *ṣom* I (صوم) “s. Balıḳ dişi.” (1912: 682) / *ṣom* I (صوم) (1924: 441)[449]

< *Slav dillerinden: Bulg. Mak. Sırp. Rus. som* (ETDES: 374: MBTS: 1121; KEWTS: 307)

28. *ṭaliḳa* (طالیقه) “s. Dört tekerlekli ḫafīf araba.” (1912: 700) / (طالیقة) “y. s. Dört tekerlekli ḫafīf araba.” (1924: 452)

[448] Lehce-i Osmani’de İtalyanca, Kamus-i Türki’de Latince olarak kayıtlıdır: *İt.* Trabzanın küçüğü, sofra. (LOsm: 273) [*la. mensa*] 1. Yemek yemeye mahsus banko, alafranga sofra, trapeze. 2. *tc.* Müflis tâcir malı, alacaklılar beyninde taksim olunacak mal. (LOsm: 692) Bazı kaynaklar da kelimeyi Rumca olarak kaydetmiştir: *Rum. mesá* (TS: 1630; TAS: 515; TBKKS: 947).

[449] B. Toven, bu maddeyi *ṣom* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.13. *ṣom* II.

< *Balkan dillerinden: Bulg. talíga, Sırp. taliga, taljiga (< Mac. taliga)* (ETDES: 392; KEWTS: 321)[450]

< *Bulg. taliga (< Mac.)* (TETTL VIII: 105; MBTS: 1196)

< *Rus. telega* (TS: 2255; TAS: 770; TBKKS: 1501)

29. *telatin* (تلاتين) "s. Rusya'da çıḳan bir nevʿ saḫtiyān." (1912: 367) / "s. Rusya'da çıḳan bir meşin ki kendine ḫāṣṣ bir ḳoḳusu vardır." (1924: 234)

< *Rus. telatina* (TS: 2310; TETTL VIII:136; MBTS: 1228; TAS: 785)

30. *tombaz* (تومباز) "s. Duba." (1912: 382) - *ṭombaz* (طومباز) "s. Altı düz ve güğertesiz ḳayıḳ; duba." (1912: 725) / *tombaz* (تومباز) "s. Duba: Köprünüñ tombazları her sene taʿmīr edilir." (1924: 244) - *ṭombaz* (طومباز) "s. Altı düz ve güğertesiz ḳayıḳ. Duba." (1924: 467)

< *Rom. dubäs* (TETTL II: 643)[451]

31. *vire* (ويره) "s. Teslīm." (1912: 1148) / "s. t.: vere. Teslīm: Vire bayrağı." (1924: 777)

< *Bulg. vêra* (TETTL VIII: 434)

< *Slav dillerinden* (ETDES: 435; MBTS: 1319)

32. *votḳa* (ووتقا) "y. s. Çavdardan istiḥṣāl edilen sert bir Rus içkisi." (1924: 776)

< *Rus. vodka* (TS: 2490; MBTS: 1320; TAS: 834; TBKKS: 1629)

33. *voyvoda* (وويوده) "s. Vaḳtiyle baʿż yerleriñ idāresine meʾmūr olanlara verilen isimdir." (1912: 1148) / (وويۇودا) "y. s. Şarḳda bir nevʿ vālī. Yuġoslavya'da ordu ḳumandanı." (1924: 776)

< *Sırp. voivoda* (TS: 2490; MBTS: 1320; TAS: 834; TBKKS: 1630)[452]

[450] Kamus-i Türki'de Lehçe olarak kayıtlıdır: [Lehçeden] Dört tekerlekli, beygirle çekilir kısa yük arabası. (KamTü: 1074)

[451] "Slav dillerinden geldiği yolundaki sav özel olarak tartışmaya açıktır. Türkçede yük taşımak veya köprü kurmak için kullanılan altı düz bir çeşit deniz aracına verilen *duba* adıyla *tombaz* (~ *dombaz*) arasında bir bağlantı kurulabilir mi, bilmiyoruz." (ETDES: 411)

[452] Lehce-i Osmani'de ve Kamus-i Türki'de Slavca olarak kayıtlıdır: Slâv lisanında ağa manasına subaşı, kavim reisi. (LOsm: 407) [Islavcadan] Vaktiyle bazı mahallerin idâre ve zabt u rabtına memur adamlara denilirdi. (KamTü: 1196)

2.3.11. Yunanca

1. *ağustos* (آغُستوس) “s. Rūmī aylarınıñ altıncısı.” (1912: 95) / “s. Seneniñ sekizinci ayı.” (1924: 57)

   < *Yun. αγουστος (águstos) (< Lat. augustus)* (TETTL I: 114; MBTS: 21; KEWTS: 55)

2. *bosfor* (بوسفور) “y. s. İki ḳıṭʿa-i ʿarż arasına ṣıḳışmış olan dar deñiz. Boğaz içi.” (1924: 165)

   < *Yun. bosp(h)orus* (LOGEIN)[453]

3. *fizik* II (فيزيك) “y. s. Bünye, cibillet, mizāc, ṭabīʿat, fıṭrat. ṣ. Ṭabīʿī, māddī.” (1924: 517)[454]

   < *Yun. φυσικός (fisikós)* (TETTL II: 73)

4. *ḳoponaki* (قوپوناكى) “y. s. Ḳolalı bir nevʿ sertçe dantela, tentene.” (1924: 555)

   < *Yun. kopanaki* (TETTL IV: 368; MBTS: 695)

5. *ḳozmoġrafya* (قوزموغرافيا) “s. ʿilm-i heyʾet.” (1912: 856) / “y. s. Yıldızlarıñ ḥareketinden, kürre-i ʿarżdan ve kāʾināttan baḥṣ eden ʿilm.” (1924: 560)

   < *Yun. kósmographia* (KamTü: 622; TS: 1494; TAS: 460; TBKKS: 793)

6. *liṣarġos* (ليثارغوس) “s. Bir nevʿ ağır uyḳu.” (1912: 951)

   < *Yun. λήθαργος* (EDG: 855; KamTü: 664)[455]

7. *loġofet* (لُغوفَت) “s. Rum paṭrikleri ile ḥukūmet arasındaki işlere baḳan.” (1912: 945) / (1924: 627)

   < *Yun. λογοθέτησ* (KamTü: 665; LOGEION)[456]

2.3.12. Türkçeye Giriş Yolu Belirsiz veya Birkaç Yönlü Olabilen Sözcükler

1. *abanoz* (آبانوز) “s. Bir nevʿ sert ve siyah ağaç.” (1912: 2) / “Ağır, sert ve siyah bir ağaç. ─ kesilmek: sertleşip sağlamlaşmaḳ.” (1924: 2)

---

[453] Bağlantı Adresi: https://logeion.uchicago.edu/Bosphorus Erişim Tarihi: 12.03.2023 22.13
[454] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *fizik* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.3. *fizik* I.
[455] Kamus-i Türki’de şöyle kayıtlıdır: [*yu*. λιταργία] *tıb*. Hastalık icâbı olan bir nevi ağır uyku, nevm-i müstağrak. (KamTü: 664)
[456] Bağlantı Adresi: https://logeion.uchicago.edu/%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%BF%CE%B8%CE%AD%CF%84%CE%B7%CF%82 Erişim Tarihi: 06.03.2023 11.02

< *Fars. ~ Ar. abanūs / abnūs* [< *Yun. εβενος (ébenos)*] (KamTü: 21; TETTL I: 71; MBTS: 1; KEWTS: 51)

< *Rum. ebenos* (TS: 2; TBKKS: 26)

2. *adacyo* (آداجيو) "ita. s. mu. Ağırca, temkīn ile; böyle çalınan hava." (1924: 20)

< *İt. adagio* (TS: 24; MBTS: 10; TAS: 136; TBKKS: 30)

< *Fr. adagio (< İt. adagio)* (TETTL I: 95)

3. *aḳont* (آقونت) "fr. s. Bir borca muḳābil ʿale'l-ḥesāb teʾdiyāt." (1924: 66)

< *Fr. àcompte* (TS: 71; MBTS: 31; TAS: 143)

< *İt. acconto ~ Fr. à compte* (TETTL I: 129)

4. *aḳuariyom* (آقوآريوم) "fr. s. İçinde ṭatlı ve ṭuzlu ṣu ḥayvanāt ve nebātātı ḥıfẓ edilen maḥfaẓa; bu maḥfaẓaları ḥāvī binā." (1924: 65)

< *Fr. aquarium (< Lat.)* (TS: 79; MBTS: 34; TAS: 147; TBKKS: 50)

< *Lat. aquarium* (TETTL I: 135)

5. *anberbaris* (آنبَرباريس) "s. Ḳadın ṭozluğu denilen nebāt, berberis, zireşk." (1924: 86)

< *Lat. amberbaris* (TS: 113; TAS: 153)[457]

< *Ar. barbārīs* (TETTL I: 173)

6. *antimvan* (آنتيوان) "y. s. 440 dereceye doğru eriyen māvimsi beyāż ve gevrek bir maʿden olup maṭbaʿa ḥurūfātınıñ terkībine dāḫildir." (1924: 88)

< *Fr. antimoine (< Lat. antimonium)* (KamTü: 56; MBTS: 59; TBKKS: 96)

< *Fr. antimoine ~ Alm. Amtimon (< Lat. antimonium)* (TETTL I: 183)

7. *armonik* (آرمونيك) "y. s. Hava tażyīḳiyle çalınır körüklü ve piyano gibi bir çalġı." (1924: 28)

< *Fr. harmonique* (TS: 155; TAS: 171; TBKKS: 115)

< *İt. armonica ~ Fr. harmonica* (TETTL I: 199)

8. *atom* (آتوم) "y. s. Ẕerre, bir terkībe girebilecek bir ʿunṣuruñ eñ küçük ḳısmını teşkīl eden ve ġayr-ı ḳābil-i taḳsīm naẓarıyla baḳılan bir cüz-i cisim." (1924: 10)

< *Fr. atome (< Yun.)* (TS: 188; MBTS: 85; TAS: 178; TBKKS: 131)

< *EYun. ατομος (átomos)* (TETTL I: 225)

[457] Kamus-i Türki'de Yunanca olarak kayıtlıdır: [yu. βίρβερι] Lisan-ı avamda kadın tozluğu denilen nebât, berbarîs zîreşk. (KamTü: 54)

9. *avoḳat* (آووقات) “s. Maḥkemede ücret muḳābilinde biriniñ ḥuḳūḳunu müdāfaʿa eden ẕāt, daʿvā vekīli, muḥāmī; mec. Çeñeli, cerbeẕeli.” (1912: 194) / “y. s. Maḥkemede ücret muḳābilinde biriniñ ḥuḳūḳunu müdāfaʿa eden ẕāt. Daʿvā vekīli, muḥāmī. mec. Çeñeli, cerbeẕeli, safsaṭacı. ⁕ avoḳatlıḳ: Daʿvā vekīliniñ ṣıfat ve ṣanʿatı. mec. Şarlatanlıḳ, safsaṭacılıḳ.” (1924: 117)

< *Fr. avocat, advocat* (LOsm: 29; KamTü: 76; TS: 193; TAS: 180; TBKKS: 138;)

< *İt. avvocato (< Lat. advocātus)* (TETTL I: 231; MBTS: 88; KEWTS: 68)

10. *aysberġ* (آيسبَرغ) “in. s. Ḳuṭuplardan ḳopmuş iri sābiḥ buz kütlesi: Aysberġler gemiler için çoḳ tehlikelidirler.” (1924: 126)

< *İng. iceberg* (TS: 212; MBTS: 95; TAS: 181; TBKKS: 139)

< *Fr. (< İng. iceberg < Norv. isberg)* (TETTL I: 244)

11. *badana* (بادانهٔ) “y. s. Kireçle beyāżlatma. ─ etmek: Kireçle beyāżlatmaḳ. Saṭḥī taʿmīr. Yüze ifrāṭla sürülen düzgün. ─ cı: Badana eden. ─ latmaḳ: Badana ettirmek. ─ lamaḳ: Kireç ile beyāżlamaḳ. ─ lı: Kireçle beyāżlatılmış; çoḳ düzgün sürülmüş.” (1924: 136)

< *Fr. badigeonne / badigeon* (TS: 223; TBKKS: 141)

< *İt. badigeon* (LOsm: 34; KamTü: 86; TAS: 183)

< *Ar. biṭāna* (TETTL I: 256; MBTS: 101; KEWTS: 73)

12. *balḳon* (بالقون) “s. fr. Binānıñ cephesinde çıḳıntılı bir yerdir ki öñünde parmaḳlığı olur ve binā dāḫiline bir iki medḫali bulunur, şehnişīn.” (1912: 235) / “fr. s. Binānıñ cephesinde çıḳıntılı bir yerdir ki öñünde parmaḳlığı olur ve binā dāḫiline bir iki medḫali bulunur, şehnişīn.” (1924: 144)

< *Fr. balcon* (LOsm: 39; KamTü: 93; TS: 246; MBTS: 110; TAS: 187; TBKKS: 146)

< *İt. balcone ~ Fr. balcon (< İt. balcone)* (TETTL I: 273)

13. *bambu* (بامبوَ) “s. Ṣıcaḳ memleketlerde yetişen ve 25 metreye ḳadar uzayan ḳamış, hezāran.” (1924: 145)

< *Fr. bambou (< İsp.)* (TS: 249; MBTS: 111; TAS: 187; TBKKS: 152)

< *Fr. bambou ~ İng. bamboo* (TETTL I: 275)

14. *banker* (بانکر) “s. Büyük ṣarrāf, banḳa ṣāḥibi.” (1912: 237) / (بانکر) “y. s. Büyük ṣarrāf, banḳa ṣāḥibi. Bankiye.” (1924: 145)

< *Fr. banquier (< İt.)* (KamTü: 95; TS: 250; MBTS: 112; TAS: 188; TBKKS: 156)

< *İt. banchiere* (TETTL I: 277)

15. *barsama* (بارسامه) “s. Güzel ḳoḳulu bir nebāt.” (1912: 225) / (بارساما) “s. Güzel ḳoḳulu limon yaprağı gibi yapraḳlı, yerde büyür bir nebāt ki nāne gibi baʿż yemeklere ḳonur.” (1924: 137)

< *Rum.* (LOsm: 41; KamTü: 96; TS: 256; TAS: 191)[458]

< *İt. *barzama ~ *marzama, krş. (Sicilya) balsamita* (KEWTS: 79)

16. *barut* (باروت) “s. Toz ḥālinde veyā dāne dāne maʿrūf beyāż veyā siyah madde-i müştemile ki eslihā-i nāriyyede ḳullanılır. mec. Çabuḳ ḥiddet eden. ⁕ barutḫāne: Barut iʿmāline maḫṣūṣ maḥall. barutluḳ: Barut ḳonan ḳuṭu, barut maḥfaẓası. ⁕ barudī: Barut renginde; ḳoyu zeytinī.” (1924: 137)

< *Far. bārūd (< Yun.)* (LOsm: 41; TS: 256; MBTS: 114)

<**byryt* < *Yun. p(y)rítēs* (KamTü: 96; TETTL I: 284; KEWTS: 79)

17. *baryum* (باریوم) “s. Ecsām-ı basīṭadan biri.” (1912: 226) / (باریوم) “y. s. Gümüş beyāżında bir maʿden.” (1924: 137)

< *Fr. barium* (TS: 257; MBTS: 115; TAS: 191; TBKKS: 169)

< *EYun. βαρυς (barıs)* (TETTL I: 284)

18. *benzin* (بنزین) “y. s. Maʿden kömürü ḳaṭrānından çıḳan uçucu bir māyiʿ. Benzin ḳumaşlarıñ yağını alır.” (1924: 160)

< *Fr. benzine* (TS: 310; TAS: 196; TBKKS: 176)[459]

< *Alm., Rus. ~ Balkan dillerinden* (TETTL I: 315)

< *Alm. Benzin* (KEWTS: 84)

19. *bilet* (بیلَت) “s. Vapur ve tirene binebilmek veyā bir oyuna girebilmek için ücret muḳābilinde alınan varaḳa.” (1912: 284) / “s. Vapur ve trene binebilmek veyā bir

[458] H. Eren ve A. Tietze kökeninin bilinmediğini kaydetmişlerdir: ‘çok yıllık, otsu, ak veya sarı çiçekli ve güzel kokulu birtakım bitkilere verilen ortak ad’. Dilimizde *marsama* ve *varsama* olarak da geçer. Kökenini bilmiyoruz. Deny, Fransızca *balsamite* biçimiyle karşılaştırmıştır (ETDES: 41). ‘hoş kokulu bir çiçek’ < *balsama* (?) (TETTL I: 283).

[459] MBTS’de şu bilgi kayıtlıdır: Sözlüklerde Fransızcadan [*benzine*] alıntı gibi gösterilse de hangi Avrupa dilinden Türkçeye geçtiği kesin olarak belli değildir. (MBTS: 134)

oyuna girebilmek için ücret muḳābilinde alınan varaḳa. ⁕ biletçi: Bilet ṣatan, ṭoplayan veyā yoḳlama eden.” (1924: 175)

< *Fr. billet (< İt. biglietto)* (KamTü: 124; TS: 337; MBTS: 148; TAS: 201; TBKKS: 184)

< *İt. biglietto (< Fr. billet)* (TETTL I: 344)[460]

20. *bilöf* (بلۈف) “in. s. Aldatmağa veyā ḳorḳutmağa maḫṣūṣ söz veyā ḥareket.” (1924: 158)

< *Fr. bluff* (TS: 368; TAS: 205; TBKKS: 193)

< *İng. bluff* (MBTS: 158)

< *İng. bluff ~ Fr.* (TETTL I: 362)[461]

21. *boḳs* (بوڤس) “in. s. Baʿż ḳavāʿide tebeʿan edilen yumruḳ ġavġāsı. ⁕ boḳsör: Boḳs oynayan, yumruḳ ġavġāsı eden.” (1924: 167)

< *Fr. boxe (< İng.)* (TS: 374; MBTS: 160; TAS: 206; TBKKS: 198)

< *İng. box* (TETTL I: 367)

22. *bucuḳ* (بوجوق) “s. Vilādet-i ʿīsā (ʿas) yorṭusu.” (1912: 264) / (بۇجۇق) “s. Vilādet-i ʿīsā yorṭusu.” (1924: 161)

< *Bulg.* (LOsm: 66; KamTü: 138)

< *Rus. bocuk* (TS: 369; TAS: 205)

< *Erm. poci* (MBTS: 158)

23. *büglü* (بۈگلۈ) “y. s. Nefesle çalınır, sesi ṭatlı ve perdeli maʿdenī boru.” (1924: 168)

< *Fr. bugle* (TS: 422; TAS: 212)

< *İng. bugle* (TETTL I: 404; MBTS: 175)

24. *caba* (جابا) “s. Bād-i hevā, bedelsiz, meccānen.” (1912: 389) / “s. Bād-i hevā, parasız, meccānen: Bu da saña benden caba!” (1924: 249)

< *İt. ciappa* (KEWTS: 99)[462]

[460] “Kelime Türkçede 19. asırda evvelâ *bilyeto* (1851), sonra *bilet* şeklinde tesbit edilir.” (TETTL I: 344)
[461] A. Tietze emin olmayarak şunları kaydetmiştir: *blöf* (poker tâbirlerinden) ‘oyuncunun kendi eli hususunda öteki oyunculara yanlış fikir verme çabası’ < İng. *bluff* a.m. (belki Fr. vasıtasiyle). (TETTL I: 362)
[462] M. Stachowski tam olarak şöyle açıklamıştır: ‘kostenlos, gratis’ < nord-it. *ciappa* (= it. liter. *chiappa* ‘Gewinn’). (KEWTS: 99)

< *Ar. cabā* (TETTL I: 411)[463]

25. *centilmen* (جَنتِلمَن) "in. s. Terbiye görmüş, ḫoş ṣoḥbet, nāzik ve kibar adam." (1924: 259)

< *Fr. gentleman* (TS: 453; TETTL I: 429; TAS: 218; TBKKS: 235)

< *İng. gentleman (< Lat.)* (MBTS: 190)

26. *cibbon* (جيبون) "y. s. Ḳolları uzamış ve fevḳa'l-ʿāde tekemmül etmiş büyük maymunlar cinsi." (1924: 263)

< *Fr. gibbon* (BFTS: 662; FTBS: 484)

< *İt. gibbone* (FİBS: 352; İTBÖS: 564)

27. *ciġara* (جيغارة) "y. s. Veyā siġara. Ġāyet ince kağıda ṣarılmış tütün. Frenk ─ sı: Sāde tütün yapraḳlarınıñ ṣarılmasıyla ḥāṣıl olan ciġara. ─ lıḳ: Ciġara içmeğe maḫṣūṣ ālet." (1924: 263)

< *Fr. cigare* (TBKKS: 239)

< *İt. cigarra, cigara, cigarro (< İsp. cigarro)* (TETTL I: 436)

28. *coğrafiya* (جُغرافيا) "y. s. Arāżī, iklīm vesāʾire noḳṭa-i naẓardan arżı tevṣīf eden fenn. ⁕ coğrafī: Coğrafya fennine mensup ve müteʿalliḳ." (1924: 256)

< *Yun. geographia* (LOsm: 80; KamTü: 170)

< *Ar. cuġrāfiya (< İt. geografia < Yun.)* (TS: 470; MBTS: 201; KEWTS: 102)

< *Ar. cuġrāfiyā ~ İt. geografia* (TETTL I: 452)

29. *çaparız* (چاپارز) "s. Engel, māniʿ." (1912: 414) / "s. (Çaprast'dan bozma.) Engel, māniʿ, ḥāʾil, sedd. ─ lıḳ: Mümānaʿat, müşkilāt. ─ lı: Engelli." (1924: 265)

< *Rum. patsáre(i)s (< İt. impazzare)* (TS: 494; LFL: 343; ETDES: 79; MBTS: 212; KEWTS: 107)

< *Fars. çep-rāst* (KamTü: 180; TAS: 224)

< *Rum. paçariz ~ Fars. çaprāst* (TETTL I: 475)

30. *çetle* (چتله) "s. Ekşeriyā ekmekçileriñ ḳullandıḳları ortadan yarılmış bir çift çubuḳ ki üzerinde kirtikler bulunur." (1924: 270)

[463] A. Tietze birkaç farklı öneriyi andıktan sonra şunları kaydetmiştir: Görünüşe göre kelime Ar. *cabā* 'sadaka veya vergi toplamak' fiiline bağlanır. Krş. G. Barbera 1940 s.66'ya göre < İtal. *ciappa* (< *acchiappare* 'para vermeden almak'fiilinin emir hali). (TETTL I: 411)

< *Rum. çetele, tstula* (TS: 525; TBKKS: 250)

< *İt. cédola (< Lat. cedula)* (ETDES: 87; TETTL I: 500; MBTS: 226; TAS: 227)

< *Rum. tsétoula ~ İt. cedola* (KEWTS: 111)

31. *çintyan* (چنتیان) "s. Uzun ve geniş ḳadın şalvarı." (1912: 431) / "s. Uzun ve geniş köylü ḳadın şalvarı." (1924: 275)

<**čin(i)jat < İt. cignato* (KEWTS: 113)[464]

32. *çotra* (چوتره) "s. Yaṣṣı müskirāt ḳabı; yaṣṣı ḳap." (1912: 433) / (چوتره)"s. Yaṣṣı müskirāt ḳabı; yaṣṣı ḳap. — balığı: Yaṣṣı burunlu ufaḳ mercan." (1924: 275)

< *Balkan dillerinden (Bulg. čotura, čutra, četura, čitura; Sırp. čùtura; Rom. ciutură; Mac. csutora)* (ETDES: 99)

< *İt. ciòtola* (TETTL I: 532)

< *Bulg. čotura (< Rom. *ciutură)* (MBTS: 240; KEWTS: 115)

< *Rum. çotra* (TS: 563; TAS: 228; TBKKS: 257)

33. *delta* (دەلتا) "y. s. Müṣelleṣ şeklinde ada ki bir nehriñ, deñize döküleceği yerde ikiye ayrılmasıyla teşekkül eder." (1924: 339)

< *Fr. delta* (TS: 618; TAS: 235; TBKKS: 272)

< *Yun. délta* (MBTS: 265)[465]

34. *dırogist* (دروگیست) "y. s. Eczā-yı kimyeviyye ve bunlara mümāṣil şeyʾler ṣatan, ʿaṭṭār." (1924: 324)

< *Fr. droguiste* (BFTS: 465)

< *İng. druggist* (RedS: 291)

< *Alm. drogist* (ATS: 155)

35. *dıroġman* (دروغمان) "s. Tercümān, bir lisānı diğerine naḳil eden." (1912: 506) / (1924: 324)

< *İt. dragomanno (< Ar. tarcumān)* (TETTL I: 656; MBTS: 306)

< *Fr.dragoman* (KamTü: 233; TS: 719; TAS: 249; TBKKS: 305)

---

[464] H. Eren Anadalu ağızlarında *çinti, şinti* olarak da kullandığını, Littmann'a göre de Arapça (Mısır) *şintiyân*'ın 'kadın şalvarı' Türkçeden alındığını kaydeder. (ETDES: 94) A. Tietze, Meninski'nin *çiltiyan* şeklini de verdiğini kaydeder. (TETTL I: 520)

[465] A. Tietze şunları kaydetmiştir: *delta* (coğrafya terimlerinden) 'nehrin, denize dökülüşüne yakın birkaç kola ayrılmış durumu' < beynelmilel terim, Yunan yazısında üçken şeklini gösteren d (Δ) harfinin ismi olan *délta* kelimesinden alınmıştır. (TETTL I: 584)

36. *dimi* (دیمی) “s. Bir nevʿ ḳumaş.” (1912: 534) / “s. Verevliğine doḳunmuş pamuḳ veyā yüñ bez veyā ḳumaş vesāʾire.” (1924: 344)

< *Rum. δίμιτο (ḏímito)* (KamTü: 238; TS: 668; ETDES: 114; TETTL I: 620; MBTS: 287; KEWTS: 127)

< *Ar. Dımışki* (TAS: 242)

37. *diploma* (دیپلوما) “s. Bir kimseye derece-i liyāḳat ve meziyyetini taṣdīḳen bir heyʾet veyā bir mektep ṭarafından verilen şehādetnāme.” (1912: 528) / “s. Bir kimseye derece-i liyāḳat ve meziyyetini taṣdīḳen bir heyʾet veyā bir mektep ṭarafından verilen şehādetnāme. ─ lı: Diploması olan, şehādetnāmeli.” (1924: 340)

< *İt. ~ İng. diploma* (TETTL I: 624)

< *İt. diploma (< Yun.)* (TS: 674; MBTS: 288; TAS: 243; TBKKS: 287)[466]

38. *doḳ* (دوق) “in. s. Gemileri inşāʾ ve taʿmīre maḫṣūṣ ṣanāʿī ḥavuż. Yüklemek veyā boşaltmaḳ üzere gemileri içine alan ṣanāʿī ḥavuż.” (1924: 335)

< *İng. dock* (TS: 693; TETTL I: 637; MBTS: 295; TBKKS: 297)

< *İt. docia* (TAS: 248)

39. *dolar* (دولار) “y. s. Amerīḳa’nıñ yüz çente muʿādil bir gümüş parası ki taḫmīnen altın yirmi beş ġuruşumuz ḳıymetindedir.” (1924: 336)

< *Fr. dollar* (TS: 698; TETTL I: 640; TAS: 248; TBKKS: 300)

< *İng. dollar (< Alm. Taler)* (MBTS: 297)

40. *dum dum* (دوَم دوَم) “y. s. Tehlikeli yara açmaḳ için ḳullanılan bir nevʿ mermi.” (1924: 337)

< *Hint. dumdum (< Dum Dum)* (TAS: 251)

< *Alm. Dum-dum (< İng. dum-dum bullet)* (TETTL I: 659)

41. *düetto* (دوٴئتو) “y. s. İki ses veyā iki ālet için mūsiḳī parçası ki ʿaynı maʿnāya gelen düetiñ biraz daha küçüğüdür.” (1924: 331)

< *İt. duetto* (TAS: 252; TBKKS: 311)

< *Fr. duetto (< İt. duetto)* (TETTL I: 668; MBTS: 311)

[466] Kamus-i Türki’de Yunanca olarak kayıtlıdır: [*yu*. Διπλωμά] Bir ilim ve fen ve sanatta ale’l- husus tıpta bi’l-imtihân isbât-ı liyâkat edenlere onu icrâ için verilen me’zûniyet kağıdı, şehâdetnâme. (KamTü: 238)

42. *ekzema* (أكزما) “y. s. Deriniñ mütemādiyen ṣulanmasından ve yüzülüp dökülmesinden ʿibāret cild ḫastalığı.” (1924: 68)

< *Yun. egzama* (TAS: 256; TBKKS: 316)

< *Fr. eczéma (< Yun. ekzema)* (TS: 759; TETTL I: 693; MBTS: 325)

43. *elektıron* (ألكترون) “y. s. Menfī elektriḳ ile maḥmūl olan ve ḳābil-i taḳdīr maddī bir varlığı bulunmayan soñ derece küçük bir ʿunṣur.” (1924: 76)

< *Fr. électron* (TS: 784; MBTS: 337; TAS: 262; TBKKS: 327)

< *EYun. ηλεκτρον (ē'lektron)* (TETTL I: 708)

44. *erġanun* (أرغنون) “s. Bir nevʿ çalġı.” (1912: 44) / (أرغانون) “s. Kiliselerde çalınan bir nevʿ çalġı, orġ.” (1924: 27)

< *Rum. órganon* (KamTü: 288; TS: 807; KEWTS: 144; TBKKS: 345)

< *Fars. ~ Ar. arġanūn (< EYun. οργανον 'órganon')* (TETTL: 733)

< *Fars. erġanūn (< Yun. όργαγώγω)* (MBTS: 347)

45. *esperanto* (أسپرانتو) “y. s. Doḳtor Zamenhof ṭarafından 1887'de meydāna ḳonan beyne'l-milel lisān ki yalñız on altı ḳāʿidesi vardır.” (1924: 32)

< *İt. esperanto* (TS: 820; TBKKS: 348)

< *İsp. esperanto (< esperi 'ümit etme')* (MBTS: 353; TAS: 274)

46. *faḳfon* (فاقفون) “s. Nikel ile ḳarışmış bir maʿden ḫalīṭası.” (1912: 773) / “y. s. Nikel ile ḳarışıḳ beyāż bir maʿden ḫalīṭası.” (1924: 500)

< *Fr. packfond (< İng. < Çin.)* (TETTL II: 29; MBTS: 367)

< *Alm. packfong* (LOsm: 143; KamTü: 305; TS: 847; TAS: 280; TBKKS: 364)

47. *falbala* (فالبالا) “y. s. Elbiseye veyā perdeye süs olaraḳ ḳonan ḳırmalı dar uzun ḳumaş.” (1924: 500)

< *Fr. falbala* (TS: 850; MBTS: 369; TAS: 283; TBKKS: 373)

< *Rum. φραμπαλάς (fraballás)* (TETTL II: 33)

< *İt. falpalà ~ falbalà* (KEWTS: 149)

48. *fanela* (فانله) “s. Yüñ gömlek. Yorġan yerine ḳullanılan yüñ ḳumāş, ince yüñ gömlek; bu ḳumāştan maʿmūl.” (1912: 773) / “s. Yüñ gömlek. Yorġan yerine ḳullanılan yüñ baṭṭāniyye. İnce yüñ ḳumaş. ṣ. Bu ḳumāştan maʿmūl.” (1924: 500)

< *Rum. φανέλλα (fanéla) (< İt. flanello < İng. flannel)* (TETTL II: 31)

< *İt. flanella (< İng.)* (TS: 849; MBTS: 368; TAS: 282; TBKKS: 368; KEWTS: 149)[467]

49. *fanṭaziye* (فانطازیه) "s. Yalandan gösteriş, ṭanṭana, debdebe, süs." (1912: 773) / "y. s. Ṭanṭana, debdebe, süs. ʿarablarıñ eğlentiye verdikleri isim." (1924: 500)

< *İt. fantasia* (TETTL II: 32; KEWTS: 149)

< *Rum. fantasia* (KamTü: 306; TS: 850; TBKKS: 370)

< *Fr. fantaisie, fantasie* (TAS: 282)

< *Ar. fanṭāziye (< İsp. fantasia)* (MBTS: 369)

50. *farfara* (فارفاره) "ṣ. Ḫafīf meşrep, temkīnsiz, oynaḳ." (1912: 772) / (فارفارا) "ṣ. (ʿarabca farfaradan). Ṣebātsız. Ḫafīf meşrep, temkīnsiz, oynaḳ. ─ lıḳ: Temkīnsizlik." (1924: 499)

< *Rum. φαρφαράς (farfarás)* (TETTL II: 33)

< *İt. farfalla* (KEWTS: 149)

< *Ar. ferfere "akılsız ve hafif mizaçlı olmak" (< Yun. perperos)* (KamTü: 307; TS: 851; MBTS: 369; TAS: 283)

51. *fayṭon* (فایطون) "s. Körüklü araba." (1912: 774) / "y. s. Körüklü araba." (1924: 500)

< *Fr. phaéton* (LOsm: 144; KamTü: 310; TS: 855; MBTS: 372; TAS: 286; TBKKS: 379)

< *Fr. phaéton ~ Rus. faeton* (TETTL II: 38)

52. *feldmarşal* (فلدمارشال) "y. s. Almanya, Rusya ve İngiltere'de eñ büyük ʿaskerī rütbe." (1924: 512)

< *Fr. feld-maréchal* (TS: 858; TAS: 287; TBKKS: 381)

< *Alm. Feldmarschall* (KamTü: 312; MBTS: 174)[468]

53. *fermene* (فرمنه) "s. Ḫurcla işlenmiş bir nevʿ yelek, elbīse vesāʾire." (1912: 783) / "s. Ḫurcla işlenmiş dar ve yuvarlaḳ yanlı yelek. Ḫurcla işlenmiş eṣnāf vesāʾireye maḫṣūṣ elbise. ─ ci: Ḫurcla elbise diken terzi." (1924: 507)

[467] M. Stachowski İtalyanca demiştir; fakat, emin olmadığını da belirtmiştir: 'Flanell' < ? it. flanella – Die Art und Weise, eine Konsonantengruppe im Wortanlaut aufzulösen, ist für das Ttü. untypisch, daher ist auch das Etymon unsicher. (KEWTS: 149)

[468] Kamus-i Türki'de Almanca olarak kayıtlıdır: [Almanca: *feld-maréchal*] Avrupa imparatorluklarında müşîrden büyük bir rütbe-i askeriyyede bulunan zât, serdâr. (KamTü: 312)

< *Rum. φέρμελι (férmeli)* (ETDES: 144; TETTL II: 48; MBTS: 378; KEWTS: 150)

< *İt. paramano* (TS: 862; TAS: 289; TBKKS: 386)

54. *fıransız* (فِرانسِز) "s. Fransız altını." (1912: 778) / (1924: 504)[469]

< *Fr. française* (KEWTS: 152)

< *İt. Franses* (MBTS: 392)

55. *fikstür* (فيكستۏر) "y. s. sp. Muʿayyen bir müsābaḳa ġrubunuñ proġramı." (1924: 518)

< *İng. fixture* (TS: 875; MBTS: 385; TBKKS: 396)

< *Fr. fixture* (TAS: 294)

56. *filinṭa* (فِلنطه) "s. Bir nevʿ ḳışa tüfeng." (1912: 792) / "y. s. Ḳışa avcı tüfengi. Bir nevʿ ḳışa tüfeng." (1924: 513)

< *Mac. flinta / filinta (< Alm. Flinte)* (TETTL II: 64)

< *Alm. flinte* (TS: 876; MBTS: 386; TAS: 295; TBKKS: 397)[470]

57. *film* (فيلم) "y. s. Veyā filim. Fotoġrafçılıḳta, sinematoġrafçılıḳta ḳullanılan ince ve şeffāf zar gibi bir şeyʾ. Sinemada gösterilen manẓara, vaḳıʿa vesāʾire: Dün güzel bir film seyr ettim." (1924: 518)

< *Fr. film* (TS: 877; TETTL II: 64; TAS: TAS: 295; TBKKS: 398)

< *İng. film* (MBTS: 386)

58. *filört* (فِلۏرت) "in. f. Ḫoşça vaḳit geçirmek, nefsini taṭyīb etmek için birini sever gibi görünme, ihtimāmāt-i nāzikāne ve ʿāşıḳānede bulunma. s. Bu ṣūretle sever gibi görünen şaḫıṣ ve bi'l-ḫāṣṣa ḳadın." (1924: 513)

< *Fr. flirt* (TS: 884; TBKKS: 415)

< *İng. flirt* (TETTL II: 74; MBTS: 390; TAS: 300)

59. *filurin* (فِلورين) "s. Taḫmīnen on ġurūş ḳıymetinde bir Avusturya parası." (1912: 792) / (فِلۏرين) "y. s. Taḫmīnen gümüş on ġurūşumuz ḳıymetinde Avusturya parası." (1924: 513)

---

[469] Maddenin tamamı şöyledir: "s. Fransa ahālīsinden olan, bunlarıñ cinsiyyetine mensūb bulunan; Fransız altını." (1912: 778) / "s. ṣ. Fransa ahālīsinden olan, bunlarıñ cinsiyyetine mensūb bulunan. Fransız altını. ⸺ ca: Fransızlarıñ ṭarz ve uṣūlünde ve lisānında; Fransız lisānı." (1924: 504)

[470] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki'de İngilizce olarak kayıtlıdır: *İng*. Çakmaklı tüfek, kısa avcı tüfeği. (LOsm: 147) [*ngl.*] Kısa avcı tüfengi. (KamTü: 324) MBTS'de kelimenin Türkçeye Almanca üzerinden geçtiği kayıtlıdır: (< İng. *flint gun* "çakmaklı tüfek") [Kelime Almanca aracılığıyla Türkçeye geçmiştir] Kısa namlulu bir tüfek çeşidi. (MBTS: 386)

< *Fr. florin* (TS: 884)

< *İt. filorino* (MBTS: 386; TAS: 300; TBKKS: 414)

60. *fireze* (فِرِزه) "y. s. Bir deliğiñ ağzını genişletmeğe yarayan maʿkūs-i maḫrūṭ şeklinde çelik ālet. Ağaç ve maʿden kesen dişli küçük çelik çarḫ." (1924: 507)

< *İt. fresa* (TS: 892; TAS: 307; TBKKS: 438; Altun, 2021, s. 64)

< *Alm. Fräse (< Fr. fraise)* (TETTL II: 83)

< *Fr. fraiser* (MBTS: 393)

61. *fit* (فیت) "s. Ḳumarda alacaḳ vereceği ḳapatma." (1912: 796) / (1924: 517) [471]

< *İt. fitto* (TETTL II: 70)[472]

< *İng. fit* (TS: 881; MBTS: 389; TAS: 297; TBKKS: 408)

62. *fiyunġa* (فِیُونغه) "y. s. Ḳurdela, şerit vesāʾireden yapılan bir nevʿ süslü düğüm." (1924: 518)

< *İt. fianco* (MBTS: 389; TAS: 298; TBKKS: 409)

< *Rum. φιόγκος (fióngos) (< İt. fiocco < Lat. focus)* (TS: 882; TETTL II: 72)

63. *foḳs tirot* (فوڤس تِروت) "y. s. Dört ḥareketle oynanan bir nevʿ dans." (1924: 515)

< *İng. fox-trott* (TETTL II: 76; MBTS: 390; TBKKS: 417)

< *Fr. fox-trott* (TS: 885; TAS: 301)

64. *folḳlor* (فولڤلور) "y. s. (in. folḳ: ḫalḳ, lor: ʿilim.) Ḫalḳıñ ʿanʿanāt ve ʿadātıyla iştiġāl eden ʿilim. Bir memleketiñ ʿanʿanaleriyle türkü ve maṣallarınıñ heyʾet-i mecmūʿası." (1924: 516)

< *Fr. folklore* (TS: 885; TETTL II: 76; TAS: 301; TBKKS: 417)

< *İng. folklore* (MBTS: 390)

65. *fors* (فورس) "s. Gemi direğine büyük bir adama delālet etmek üzere çekilen sancaḳ." (1912: 794) / (فوڑس) "y. s. İçinde büyük bir ẕāt olduğuna delālet etmek üzere gemi direğine çekilen sancaḳ." (1924: 515)

< *İng. force* (TS: 888; TAS: 303; TBKKS: 427)

---

[471] Maddenin tamamı şöyledir:"s. Fenālığa teşvīḳ, efsād; ḳumarda alacaḳ vereceği ḳapatma." (1912: 796) / "s. Fenālığa teşvīḳ, efsād; ḳumarda alacaḳ vereceği ḳapatma. ⁕ fitlemek: Fit vermek, ifsād etmek. ⁕ fitleyici: İfsād eden, ortalığı, ḳarıştıran." (1924: 517) Bahsedilen ilk *fit* Arapçadan alınmıştır:'*fenalığa teşvik'* < *fitil* (< *Ar. fetīl*) (TETTL II: 70); < *Ar. fitne* (TS: 881; TAS: 297)

[472] A. Tietze, **fit II** 'müsavi, barışık; borç alacak kalmamış' < fit I (?) belirsizliği ile açıklama yapar. (**fit I**: 'razı' < İt. *fitto* 'uygun') (TETTL II: 70)

< *Fr. force (< Lat.)* (TETTL II: 79; MBTS: 391)[473]

66. *funda* (فوندە) "s. Çalılıḳ." (1912: 795) / (فوندا) "s. Çalılıḳ. ─ ṭoprağı: Çürüyen dal yapraḳ gibi şeyʾlerden ḥāṣıl olan gübre. ─ lıḳ: Çalılıḳ yer." (1924: 516)

< *Rum. φούντα (funda)* (TS: 893; TETTL I: 85)

< *İt. fondo* (TAS: 308; TBKKS: 441)

67. *furun* (فُرون) "s. İçinde ekmek vesāʾire pişirilen ḳızġın yer." (1912: 783) / (فُرُوَن) (1924: 507)

< *Rum. foũrnos* (TS: 868; ETDES: 144; MBTS: 382; TAS: 292; TBKKS: 390; KEWTS: 151)[474]

< *Ar. furn (< Yun. fúrnos < Lat. furnus)* (TETTL II: 86)

68. *futbol* (فوتبول) "y. s. sp. Hava ile şişirilmiş deriden büyücek ayaḳ ṭopu. On beşer (raġbi) veyā on birer (asosiyeşın- ṣoker) kişilik iki ṭaḳım ṭarafından geniş bir meydānda oynanan ṭop oyunu ki bunda her ṭaḳım ṭopu muḫāṣım ṭarafıñ ḳalʿesine atmağa çalışır. Raġbide oyunculara ṭopu ve muḫāṣım ṭaraf efrādını el ile ṭutmağa müsāʿade vardır. Bu oyunlarıñ oynandığı meydāna stadyum derler." (1924: 514)

< *İng. football* (TS: 894; MBTS: 394; TAS: 308; TBKKS: 442)

< *İng. football ~ Fr. football* (TETTL II: 87)

69. *ġala* (غالا) "y. ṣ. Ḫafif resmiyyetle ḳarışıḳ büyük eğlence: Ġala elbisesi." (1924: 490)

< *İt. gala* (TS: 899; TAS: 311; TBKKS: 446)

< *Fr. gala (< EFr. gale "festival, bayram")* (TETTL II: 94; MBTS: 397)[475]

70. *ġayda* (غايدە) "s. Bulġarlarıñ çaldıḳları zurnalı ṭulum çalġı." (1912: 760) / (غائِدا) ". s. Bulġarlarıñ çaldıḳları maʿrūf zurnalı ṭulum çalġı." (1924: 491)

< *İsp. gaita* (TETTL II: 107)

< *Bulg. gayda* (TAS: 316; TBKKS: 459; MBTS: 403)

---

[473] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki'de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt*. Büyük bayrak, kumandan sancağı ki büyük direğe çekilir. (LOsm: 149) [*ita*.] *bh*. Beylik geminin içinde büyük bir bahriye kumandanı ve süfün-i âdiyede ale'l-umûm büyük rütbeli bir adam bulunduğuna alâmet olmak üzere, rütbesine göre direğe çekilen sancak. (KamTü: 328)

[474] Lehce-i Osmani'de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt*. Tandır, tûn taribi etün. Üstü kapalı ocak. (LOsm: 146)

[475] A. Tietze şunları kaydetmiştir: Daha eski bir görüşe göre Ar. **ḫilʿa** 'gelen elçilere verilen kıymetli elbise, hilʿatʾ kelimesinden. (TETTL II: 94)

71. *ġayṭan* (غَيطان) “s. İplik veyā ipekten ḳalınca bükme.” (1912: 770) / “s. İplik veyā ipekten ḳalınca bükme: Pamuḳ ġayṭan.” (1924: 498)

< *Rum. gaïtáni ~ gaeitáni (< Lat.)* (ETDES: 223; MBTS: 646; KEWTS: 213)

< *Ar. ḳīṭān* (TAS: 427)

72. *ġazometre* (غازومتره) “y. s. İçine ġaz alan büyük bir ālet ki ṣarfiyyāt eṣnāsında ġaza muntaẓam bir taẓyīḳ verir.” (1924: 490)

< *İt. gasometro* (TBKKS: 466)

< *Fr. gazomètre* (TS: 910; MBTS: 405; TAS: 318)

73. *gerilla* (گەريلا) “y. s. Küçük ve müstaḳil çeteleriñ ġayr-ı muntaẓam ḥarbi.” (1924: 616)

< *Fr. guérilla* (TS: 935; TBKKS: 471)

< *Fr. ~ İng. guerrilla (< İsp. guerrilla)* (TETTL II: 136)

< *İsp. guerrilla* (MBTS: 416)

74. *ġol* (غول) “in. s. Yekdiğerine ufḳī bir direkle merbūṭ iki ʿamūdī direk ki futbolda bir ṣayı ḳazanmaḳ için ṭopu bunlarıñ arasından öteye geçirmek lāzımdır. Ṭopu bu direkler arasından veyā ufkī direk üstünden aşırma ḥareketi. Futbol ve hokeyde ṭopuñ ʿale’l-uṣūl ḳalʿeye girerek ṣayı olması. — post: Fotbol ve hokeyde ḳalʿeniñ heyʾet-i ʿumūmiyyesini teşkīl eden direk ve ağlar. — kiper: Ḳalʿeci.” (1924: 477)

< *İng. goal* (TS: 952; MBTS: 425; TAS: 323; TBKKS: 477)

< *Fr. goal (< İng. goal)* (TETTL II: 162)

75. *ġolf* (غولف) “y. s. sp. Küçük sert ṭoplar ve bir ucu ṭopuzlu değneklerle iki kişi veyā çift ṭaraftan ḳırda veyā geniş bir yerde oynanan bir oyun ki mümkün olduğu ḳadar az ḍarbelerle ṭopları yerde bulunan küçük deliklere ṣoḳmaḳtan ʿibārettir.” (1924: 497)

< *Fr. golf* (TS: 952; MBTS: 425; TAS: 323; TBKKS: 477)

< *İng. golf* (TETTL II: 162)

76. *ġruş* (غروش) “s. Ḳırḳ paradan ʿibāret sikke.” (1912: 763) / *ġuruş* (غُرُوش) “y. s. Ḳırḳ paradan ʿibāret sikke. ⁕ ġruşluḳ: Bir ġruş ḳıymetinde olan: Bir lira yüz ġruştur.” (1924: 493)

< *Alm. Groschen (< Lat. denarius grossus 'büyük sikke')* (LOsm: 256; TS: 1539; MBTS: 718; TBKKS: 836; KEWTS: 240)[476]

< *İt. grosso* (TETTL II: 191)

< *Far. kuruş (< Cyrus)* (TAS: 470)

77. *harakiri* (هاراكيرى) "y. s. Eski Japonların ʿādātından ve ḳarnını yarmaḳtan ʿibāret bir nevʿ intiḥār." (1924: 779)

< *Jap. harakiri* (TS: 1045; TETTL II: 255; TAS: 337)

< *Fr. hara-kiri (< Jap.)* (MBTS: 471)

78. *harpa* (هارپا) "y. s. İki el ile çalınan ve muḫtelif uzunluḳta telleri bulunan müṣelleṣ şeklinde bir çalġı." (1924: 779)

< *Fr. harpe* (MBTS: 475; TAS: 171; TBKKS: 506)

< *Fr. harpe ~ İng. harp (< EAlm. harpha)* (TETTL I: 200)[477]

< *İt. arpa* (İTBÖS: 88; FİBS: 83)

79. *ḫavyar* (خاويار) "s. Balıḳ yumurṭasından yapılan leẕiẕ madde." (1912: 474) / "s. Balıḳ yumurṭasından yapılan leẕiẕ bir madde-i muġaddiye." (1924: 302)

< *Rum. χαβιάρι (ḫaviári)* (TETTL II: 278; MBTS: 486)

< *İt. caviar* (TAS: 343)

< *Fars. ḫāvijār* (KEWTS: 170)[478]

80. *ḥaydud* "b. ḫaydud." (1912: 467) / (حَيدوَد) "s. İnsān ṣoyan, ḳātiʿ-i ṭarīḳ, ḥarāmī. — luḳ: Elde silāḥla ḫırsızlıḳ, dağ başlarında, büyük yollarda gelen geçeni tehdīdle ṣoyma, ḥarāmīlik, yol kesicilik." (1924: 298)

---

[476] Kamus-i Türki'de net olarak hangi dilden olduğu belirtilmez: Almanca veya Latince olduğu kayıtlıdır: [ya Almanca *groschen*'den veyahut *la. grossi*'den mehuzdur.] Kırk paradan mürekkep ve liranın yüze biri kıymetinde Osmanlı sikkesi ki meskûkât-ı Osmâniye'nin vâhid-i kıyâsîsi hükmündedir. Vaktiyle bakır ve metalik sikkesi olup, şimdi yalnız gümüşten bir küçük ve güzel sikkedir. Eskiden kızıl ve kara kuruş ismiyle riyal ve filori kıymetinde büyük sikkeler dahi var idi. (KamTü: 368)

[477] A. Tietze şunları kaydetmiştir: **arp/harp** 'büyük bir telli çalgı' < Fr. '*harpe'* veya İng. *harp* a.m. [< EAlm. *harpha* a.m.]; başında *h* olmayanı Fr.'dan, b. *akik/hakik*. (TETTL I: 200)

[478] H. Eren Farsçaya Türkçeden geçtiğini kaydeder ve şunları ekler: **havyar** 'tuzla hazırlanmış ezme durumunda, balık (daha çok mersin balığı) yumurtası'. Uluslararası bir söz olarak Fransızca (*caviar*), Almanca (*kaviar*), İngilizce (*caviar*), İtalyanca (*caviale*) gibi belli başlı Avrupa dillerinde de kullanılır. Balkan dilerinde de Türkçeden kalma bir alıntı olarak geçer. Farsça *xāvyār* biçimi de Türkçeden geçmiştir. Suriye Arapçasında *ḫibyeri* 'caviar' olarak kullanılır. Yaygın bir inanca göre, Avrupa dillerine Türkçeden geçmiştir. Ancak Türkçe *havyar* biçiminin kökeni karışıktır. (ETDES: 175)

< *Balkan dillerinden: Sırp. hàjduk, àjduk; Bulg. xajdúk, xajdút, xajdútin < Mac. hajdú* (ETDES: 176)[479]

< *Sırp. hajduk (< Mac. hàjduk, haytani)* (TAS: 344; KEWTS: 170)

< *Mac. hajdük, hajdü* (kelimesinin çokluğu) (TETTL II: 281)[480]

< *Ar. ḥaydūd* (TS: 1070)

< *Bulg. ḫayduk (< Mac. haydu)* (MBTS: 488)

81. *haydut* (هايدوت) "s. Ḫırsız, şaḳī." (1912: 1150) / *ḥaydud* (حَيدوَد) "s. İnsān ṣoyan, ḳaṭᶜ-i ṭarīḳ, ḥarāmī. ─ luḳ: Elde silāḥla ḫırsızlıḳ, dağ başlarında, büyük yollarda gelen geçeni tehdīdle ṣoyma, ḥarāmīlik, yol kesicilik." (1924: 298) - *haydut* (هايدوَت) "s. Ḫırsız, şaḳī. b.: ḥaydud." (1924: 780)

< *Sırp. hajduk (< Mac. hajdúk)* (KamTü: ; KEWTS: 170; TAS: 344)

< *Balkan dillerinden: Sırp. hàjduk, Bulg. xajdúk (< Mac. hajdú)* (ETDES: 176)

< *Bulg. ḫayduk (< Mac. haydu)* (MBTS: 488)

< *Mac. hajdük, hajdü* kelimesinin çokluğu (TETTL II: 281)[481]

< *Ar. ḥaydūd* (TS: 1070)

82. *heyamola* (هَياموله) "s. Ağır bir iş yapılırken birḳaç kişi ṭarafından hep birden çıḳarılan ses." (1912: 1161) / (هَياموله) "d. k. Demir veyā ṣandāl veyā ağır bir yükü ḳaldırırken bir ağızdan söylenen söz, heyamola yiṣa da denir: Eyyām ola yel ese'den ġalaṭ olduğunu söylerler." (1924: 787)

< *Rum. eya mola* (TS: 1089; TAS: 350; TBKKS: 509)

< *İt. eia 'haydi!' + mola* (LFL: 274; TETTL II: 301; MBTS: 500)

83. *ıḫlamur* (إخلامور) "s. Ḳoḳusu güzel, çiçekli ağaç." (1912: 31) / (إخلامور) "s. Çiçeği güzel ḳoḳan bir ağaç ki süs için yolara dikilir ve çiçeği ḳaynaṭılaraḳ içilir." (1924: 19)

[479] H. Eren şu notu eklemiştir: Osmanlı sözlükçülerinin *haydut*'u Arapça bir alıntı saydıklarını görüyoruz. (ETDES: 176)

[480] Kamus-i Türki'de Türkçe veya Macarca olduğu kayıtlıdır: [galat-ı fâhişi حيود ve cem'i حياديد hayâdîd. –tr. haydamak'tan veya Macarca hayduk'tan] Dağ hırsızı, kâtı'-ı tarîk, şakî. (KamTü: 410)

[481] Kamus-i Türki'de kelimenin Türkçe veya Macarca olduğu kayıtlıdır: [galat-ı fâhişi حيدود ve cem'i حياديد – tr. haydamak'tan veya Macarca hayduk'tan] Dağ hırsızı, kâtı'-ı tarîk, şakî. (KamTü: 410)

< *Rum. flamoúri* (TS: 1123; ETDES: 183; MBTS: 526; TBKKS: 527; KEWTS: 177)[482]

84. *ıspanaḳ* (اسپاناق) "s. Bir sebzeniñ ismi." (1912: 52) / (اِسپاناق) (1924: 32)

< *Rum. σπανάκι (spanáki) (< Lat. spinaceum)* (KamTü: 445; TS: 1130; TETTL II: 414; KEWTS: 178; TBKKS: 530)[483]

85. *ideoloji* (ایدەاولوژی) "y. s. Taṣavvurāt ve mefhūmāt ʿilmi." (1924: 125)

< *Fr. idéologie (< Yun.)* (TS: 1152; MBTS: 539; TAS: 369; TBKKS: 539)

< *Yun. ἰδέα (iḏéa)* + *Lat. -logia* (TETTL II: 369)

86. *ipnotizme* (ایپنوتیزمه) "y. s. Nevm-i ṣunʿīye ʿāʾid ḥādiṯātıñ heyʾet-i ʿumūmīsi." (1924: 123)

< *Fr. hypnotisme (< İng. < Yun.)* (TS: 1103; MBTS: 509; TAS: 356; TBKKS: 512)

< *İt. ipnotismo ~ Fr. hypnotisme* (TETTL II: 404)

87. *isḳanbil* (اسقانبیل) "s. Bir nevʿ kağıt oyunu; oyun kağıdı." (1912: 67) / (اِسقانبیل) (1924: 42)

< *Rum. skampíli (< Fr. brusquembile)* (LOsm: 193; KamTü: 491; KEWTS: 187)

< *Fr. brusquembile* (ETDES: 193; TETTL II: 410; MBTS: 573; TBKKS: 552)

88. *isḳarpin* (اسقارپین) "s. Ḫafīf ḳundura." (1912: 67) / (اِسقارپین) "y. s. Açıḳ, tabanı pek ince ḫafīf ḳundura." (1924: 42)

< *Fr. escarpin* (KamTü: 491; TS: 1207; TBKKS: 552)

< *İt. scarpino* (ETDES: 193; TETTL II: 411; MBTS: 573; KEWTS: 187)

89. *ispanyolet* (اِسپانیولەت) "fr. s. Bir pencereniñ çerçevesini açıp ḳapamağa yarayan ṣaplı uzun demir." (1924: 32)

< *Fr. espagnolette* (TS: 1210; MBTS: 574; TAS: 386; TBKKS: 561)

< *İt. spagnoletto* (TETTL II: 414)

---

[482] Hasan Eren: "Türkçe *ıhlamur* biçiminin *ıflamur* > *ıflamur* gibi ara duraklardan geçtiği anlaşılıyor." (ETDES: 183) A. Tietze, G. Meyer'in tespitini kaydetmiş, Yunancadan gelmesi muhtemel olup ispat edilemediğini kaydetmiştir. (TETTL II: 345) Kelimenin giriş yollarından birinin Doğu olma ihtimali olduğu için sonuca dahil edilmemiştir.

[483] Kelime Anadolu'da daha eski dönemlerde de bulunduğu için Farsça olabilme ihtimali vardır. Bu yüzden kelime sonuca dahil edilmedi. Nizâmü'l Edviye'de de bu kelimenin farklı varyantlarına rastlanır. bk. Bedizel Aydın, M. ve Murad, S. (2019). *Nizâmü'l-Edviye*. TÜBA, http://www.tuba.gov.tr/files/yayinlar/T%C4%B0BKM/Nizamul%20Edviye.pdf (Erişim tarihi: 12.03.2023 21.05)

90. *istenoġrafya* (إستەنوغرافيا) “s. İşāretlerle yazı yazma.” (1912: 64) / (إستەنوغرافيا) “fr. s. Söylenen sözleri sürʿatle yazmaḳ için muʿayyen baʿż işāretler ḳullanma ṣānʿatı. ⁕ İstenoġraf: İstenoġrafyayı bilen.” (1924: 40)

< *Yun. στενογραφια* (KamTü: 494)[484]

< *İt. stenografia* (İTBÖS: 1516; FİBS: 921)

91. *işporṭa* (إشپورطه) “s. Bir nevʿ sepet.” (1912: 71) / (إشپورطه) “s. Bir nevʿ yayvan sepet.” (1924: 45)

< *İt. sporta “sepet”* (TS: 1228; ETDES: 196; MBTS: 585; TBKKS: 573; KEWTS: 189)[485]

< *Rum. σπόρτα (spórta) (< İt. sporta)* (TETTL II: 427)

92. *jandarma* (ژاندارمه) “s. Āsāyişiñ muḥāfaẓasına meʾmūr ʿasker.” (1912: 576) / “y. s. Āsāyişiñ muḥāfaẓasına meʾmūr ʿasker.” (1924: 372)

< *İt. gendarme* (TS: 1243; TAS: 396; TBKKS: 580)

< *Fr. gendarme (< İt.)* (KamTü: 513; MBTS: 593; KEWTS: 193)

93. *ḳadavra* (قاداورا) “y. s. Ölmüş bir insānıñ veyā ḥayvanıñ cesedi; lāşe, cīfe.” (1924: 524)

< *İt. cadavere* (TS: 1257; TBKKS: 600)

< *Fr. cadavre (< Lat. cadāver)* (TETTL IV: 41)

< *İt. cadavere ~ Fr. cadavre (< Lat.)* (MBTS: 599)

94. *ḳadrat* (قادرات) “y. s. Maṭbaʿa ḥurūfātınıñ doldurmadığı saṭırı tamāmlayan, ḥarflerle ʿaynı biçimde ve faḳaṭ onlardan biraz alçaḳ olan maʿden parçası.” (1924: 524)

< *Fr. cadrat* (TS: 1261; MBTS: 640; TBKKS: 601)

< *Fr. quadrat (?)~ Alm. quadrat (?)* (TETTL IV: 45)

95. *ḳalembek* (قَلَمبَك) “s. Mışır buğdayı; bir cins ṣandal ağacı.” (1912: 843) / (1924: 550)

< **ġall (?) krş. Yun. καλαμπόκι (kalambóki) (< Arn. kallambóq, Bulg. kalambok/kalambuk, Arom. pălămbukiu)* (TETTL IV: 75)

---

[484] Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü’nde kelime Latince olarak kaydedilmiştir: < *Lat. stenographia* (TBKKS: 1445)

[485] Lehce-i Osmani’de İngilizce, Kamus-i Türki’de Arnavutça olarak kaydedilmiştir: *İng*. Kulplu yayvan sepet. Meyve hususan üzüm nakline mahsus bir nev zembil ve sepet. (LOsm: 196) [*Arnavutcadan*] Yayvan yemiş sepeti. (KamTü: 505)

< *Fr. calambac (< İsp.)* (MBTS: 609)

96. *ḳalevre* (قالَوره) "s. Yamalı papuç vesāʾir meşine müteʿalliḳ şeyʾler." (1912: 814) / (قالَوره) "s. Yamalı papuç vesāʾir meşine müteʿalliḳ şeyʾler. ─ ḫāne: Eskici dükkānı, maḥalli." (1924: 533)

< *Rum. kalevra* (LOsm: 203; TS: 1273; MBTS: 607; TAS: 406; TBKKS: 606)

< *İt. caravella* (TETTL IV: 76)

97. *ḳanal* (قَنال) - (قانال) "s. Ṣu yolu." (1912: 846, 816) / (قانال) - (قَنال) "y. s. İnsān eliyle ḳazılmış ṣu yolu, irvā cedveli: Süveyş Ḳanalı. İki sāḥil arasına ṣıḳışmış deñiz: Mozambik Ḳanalı. Ġaz, buhar borusu. mec. Yol, vāsıṭa: Bu paralar hangi ḳanaldan geldi?" (1924: 534, 553)

< *İt. canál (< Lat. canalis)* (LFL: 146; ETDES: 205; TETTL IV: 94; MBTS: 616)

< *Fr. canal* (KamTü: 536; TS: 1294; TAS: 411; TBKKS: 622)

98. *ḳanape* (قاناپه) - (قَناپه) "s. Ayaḳları, arḳası ve yanları bulunan iki üç kişilik iskemle." (1912: 816, 845) / (قاناپه) "y. s. Ayaḳları, arḳası ve yanları bulunan iki üç kişilik sedir." (1924: 534)

< *Fr.canapé* [< *Lat. cōnōpium* < *Yun. κωνωπείον (kōnōpeíon)*] (TS: 1297; TETTL IV: 95; MBTS: 618; TBKKS: 627)

< *Rum. kanopeion* (TAS: 412)

99. *ḳanarya* (قَناريه) - (قاناريه) "s. Güzel öten maʿrūf ṣarı bir ḳuş." (1912: 846, 816) / (قاناريا) "s. Ḳanarya adalarından gelme küçük ṣarı bir ḳuş." (1924: 534)

< *İsp. canario* (TS: 1294; MBTS: 617; TAS: 411; TBKKS: 625)

< *İt. canario (< İsp. canario)* (TETTL IV: 95)

< *Rum. kanária* (KEWTS: 201)[486]

100. *ḳanata* (قَناته) "s. Māyiʿāt vaẓʿına maḫṣūṣ ḳap." (1912: 846) / (قَناتهٔ) "s. Māyiʿāt vaẓʿına maḫṣūṣ ḳap. Bol ağızlı testi." (1924: 553)

< *İt. canetta (< Yun.)* (LOsm: 207; KamTü: 537; TS: 1295; MBTS: 617; TAS: 411)

< *Rum. κανάτα (kanáta)* (TETTL IV: 96)

[486] M. Stachowski kelimeyi Yunanca kabul eder; ilaveten, önerilen bir diğer açıklamayı da ekler: Weniger günstig scheint die Herleitung < span. *canario*. (KEWTS: 201)

101. *ḳapot* II (قاپوت) “s. Oyunda hiç el alamayaraḳ yeñilme.” (1924: 521)[487]

< *İt. capoto* (MBTS: 623)

< *Alm. Kaputt* (TS: 1312; TAS: 415)

102. *ḳaravele* (قراوله) “s. Bir nevʿ eski ḥarp sefīnesi.” (1912: 830) / *ḳarevle* (قاره‌وله) “s. k. Büyük tekne. Niẓāmāt-i baḥriyyeye muḫālif-i aḥvāl.” (1924: 527)

< *İt. caravelle (< İsp. caravela)* (KamTü: 548; TS: 1323; TETTL IV: 132; MBTS: 628; TAS: 417)

< *Akdeniz dilleri aracılığıyla: İt. caravella (< Port. caravela)* (LFL: 161; ETDES: 211)[488]

103. *ḳarbon* (قاربون) “s. Taḫmīnen on dört ġuruş ḳıymetinde Rus parası.” (1912: 803) / “s. Taḫmīnen gümüş on dört ġuruş ḳıymetinde Rus parası.” (1924: 525)

< *İng. karbovenets* (MWD)[489]

< *İt. karbovanez* (DI)[490]

104. *ḳarnabit* (قَرنابیت) “s. Ḳarnabaḥār denilen sebze.” (1912: 832) / *ḳarnabit* (قَرنابیت) “s. Ḳarn baḥār denilen sebze, ḳanbiṭ, ḳarnbit.” (1924: 544)

< *Rum. krambídion* (TETTL I: 147; KEWTS: 207)[491]

< *Ar. ḳarnabīṭ* (TS: 1335; MBTS: 632; TAS: 419)

105. *ḳaṣatura* (قصاتوره) “s. Tüfengiñ ucuna ṭaḳılan ālet-i ḳāṭʿa.” (1912: 837) / (قَصاتوَره) (1924: 547)

< *İt. cacciatora* (TS: 1342; TAS: 422; TBKKS: 666)

< *Balkan dillerinden: Bulg. kostur, kostura, kosturak; Sırp.-Hırv. kùstura; Rom. custură; Mac. kusztora* (ETDES: 216; TETTL IV: 157; MBTS: 635)[492]

---

[487] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *ḳapot* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.3. *ḳapot* I.

[488] Lehce-i Osmani’de Rumca olarak kayıtlıdır: *Rum*. Resm-i mahsûsta pek büyük kayık, sabıkta bir nev kalyon. (LOsm: 214)

[489] Bağlantı Adresi: https://www.merriam-webster.com/dictionary/karbovanets Erişim Tarihi: 16.03.2023 21.40
Kamus-i Türki’de Rusça olarak kayıtlıdır: [Rusçadan] Rusya’nın takrîben on dört guruş kıymetinde bir gümüş sikkesi (KamTü: 548)

[490] Bağlantı Adresi: https://www.dizionario-italiano.it/dizionario-italiano.php?lemma=KARBOVANEZ100 Erişim Tarihi: 16.03.2023 21.44

[491] Kamus-i Türki’de şöyle kayıtlıdır: [ya Arapça “karnabit”ten yahut Rumca κράμβη’dan] Lahanaya benzer asîrü’l-hazm maruf bir cins sebze ki karnabahar dahi denilir. (KamTü: 552)

[492] TETTL’de kelime açıklandıktan sonra ilaveten şöyle bir not yazılmıştır: Türkçe *ḳaṣātūra* kelimesine 15. asırda yazılmış Farsça Kitāb-ı Diyārbekriyye tarih kitabında tesadüf ettim. Eğer bu okunuş doğru ise,

106. *ḳaşmir* (قاشمير) “s. Bir cins ḳumaş.” (1912: 809) / “s. Ḳaşmir şalı taḳlīdi olan yüñ ḳumaş.” (1924: 529)

< *Fr. cachemire, casimir ‘Keşmir yer adı’(< İng.)* (TS: 1347; MBTS: 638; TAS: 423; TBKKS: 671)

< *İng. cashmere* (TETTL IV: 166)

107. *ḳatedral* (قاتەدرال) “y. s. Bir pisḳoposuñ nüfūẕu altındaki yerlerde bulunan kiliseleriñ eñ büyüğü.” (1924: 522)

< *Fr. cathédrale (< Lat.)* (TS: 1349; MBTS: 638; TBKKS: 673)

< *Yun. καθέδρα (kathédra)* (TETTL IV: 168)

108. *ḳavaliye* (قَواليه) “s. Bir ḳadına refāḳat eden erkek.” (1912: 848) / “y. s. Veyā ḳavalye. Bir ḳadına refāḳat eden erkek.” (1924: 555)

< *Fr. cavalier (< İt.)* (TS: 1356; MBTS: 641; TAS: 426; TBKKS: 677)

< *İt. cavaliére ~ Fr. cavalier de bal* (TETTL IV: 174)

109.*ḳavança* (قاوانچه) “s. k. Veyā ḳavanço. Gemideki eşyāyı bir yerden diğer yere naḳl. ─ etmek: mec. ʿav. Aşırmaḳ.” (1924: 536)

< *Rum. kavançaro* (TBKKS: 678)

< *İt. cangia, caveza!* (*cavezar* fiilinin emir hali) (TS: 1356; TETTL IV: 175; MBTS: 641)

110. *ḳayzer* (قايزَر) “y. s. Ḳayṣer, imparaṭor maʿnāsına isim. Vaktiyle Almanya imparaṭoru.” (1924: 537)

< *Alm. Kaiser* (TS: 1370; TBKKS: 680)

< *Ar. ḳayṣar (< Lat. Caesar)* (TETTL IV: 190; MBTS: 646)

111. *ḳıral* (قرال) “s. Ḫristiyan ḥükūmdār.” (1912: 829) / “y. s. Hükūmdār, melik, sulṭān: Hicaz ḳralı. ⁕ ḳralī: Ḳrala mensup. ⁕ ḳralit: Ḳrallıḳ, ḥükūmdārlıḳ.” (1924: 543)

< *Sırp. kral “Frank hükümdarı Carolus’un (Karl) adı”* (TS: 1510; MBTS: 705; TAS: 461; TBKKS: 686)[493]

< *Balkan - Slav dillerinden: Bulg. Mak. kral; Sırp. krâlj* (KEWTS: 234)

---

kelimenin Balkan dillerinden alınmış olması (krş. H.Eren 1999 s. 216) muhtemel görünmüyor. (TETTL IV: 157)

[493] Kamus-i Türki’de şöyle kayıtlıdır: [Islavcadan] Hristiyan hükümdar, imparator sıfatını hâiz olmayan hükümdar. (KamTü: 626)

< *Rum. κράλης (krális) (< Bulg. kral < Mac. kirāly < Alm. Karl)* (TETTL IV: 407)[494]

112. *ḳıriket* (قریکت) "in. s. Ṣopalarla oynanan bir nevʿ ṭop oyunu." (1924: 546)

< *İng. cricket* (MBTS: 706; TBKKS: 807)

< *Fr. cricket* (TS: 1512)

113. *kimyon* (کیمیون) "s. Maʿrūf ḳoḳulu toḫum." (1912: 935) / "s. Maʿrūf ḳoḳulu toḫum. ─ lu: İçinde kimyonu bulunan. ⁕ kimyonī: Açıḳ zeytinī." (1924: 620)

< *Rum. kíminon* (KEWTS: 224)

< *Ar. kaymmūn (< EYun. κύμινον "küminon" < İbr. kammōn < Asur. kamūnu)* (KamTü: 605; TS: 1443; TETTL IV: 315; MBTS: 681; TAS: 438)

114. *kiraz* (کِراز) - *kiras* (کِراس) "s. Maʿrūf meyve." (1912: 893) / *kiraz* (کِراز) "s. ʿale'l-ekṣer ḳoyu ḳırmızı maʿrūf meyve." (1924: 585)

< *Rum. κεράσι* (LOsm: 240; TS: 1445; ETDES: 244; MBTS: 682; TAS: 438; TBKKS: 693; KEWTS: 225)

< *Ar. karaz (< EYun. κεράσιον 'kerásion')* (TETTL IV: 318)

115. *kitara* (کیتارا) "y. s. Parmaḳ uçlarıyla çalınan altı telli bir nevʿ çalġı." (1924: 617)

< *Rum. κιθάρα (kiṯára), kithara* (TETTL IV: 324; TBKKS: 696)

< *İsp. kitara* (MBTS: 684)

116. *ḳobalt* (قوبالت) "s. Bir cism-i basīṭ" (1912: 849) / (قوبالْت) "y. s. Sert, gevrek ve ḳırmızımtraḳ beyāż bir maʿden." (1924: 555)

< *Fr. cobalt (< Alm. Kobalt)* (TS: 1454; MBTS: 685; TAS: 442; TBKKS: 707)[495]

< *EAlm. Kobold* (TETTL IV: 329)

117. *ḳoḳa* (قوقا) "y. s. Peru'da yetişen küçük bir ağaç. Ḳoḳa yapraḳları ḳahve, çay gibi münebbihtir. Çiğnendiği zamān ağızla miʿdeniñ ḥissini ibṭāl eder ve baʿżen ġıdā yerine de geçer. Yapraḳları eterle muʿāmele edilirse ḳoḳain meydāna çıḳar." (1924: 563)

< *İsp. coca* (TS: 1457)

< *Fr. coca (< İsp. coca)* (MBTS: 686)

[494] TETTL'de kelime açıklandıktan sonra şöyle bir editör notu bulunmaktadır: Kelimenin Yun.dan değil, bir Slav dilinden Tk.ye girmiş olduğu kabul edilmelidir. (TETTL IV: 407)

[495] Kamus-i Türki'de Latince olarak kayıtlıdır: [*la. cobalt*] *kim*. Madenî bir cism-i basît. (KamTü: 608)

118. *ḳoḳoroz* (قوقوروز) “s. Mışır buğdayı; mec. Sivri ve çirkin şeyʾ.” (1912: 860) / “s. Mışır buğdayı. mec. Sivri ve çirkin şeyʾ. ─ lanmaḳ: Diñlenmek, ḳurulmaḳ.” (1924: 563)

< *Balkan dillerinden: Bulg. kukuruz, Sırp. kukùruz, Rom. cucurúz* (ETDES: 249)[496]

< *Bulg. kukuruz* (MBTS: 687)

< *İt. cocoroz* (TAS: 444)

119. *ḳola* (قوله) “s. Sürüldüğü şeyʾi sertleştiren bir madde kiʿ aynı zamānda yapıştırmağa da yarar.” (1912: 864) / (قولة) “s. Sürüldüğü şeyʾi sertleştiren bir madde kiʿ aynı zamānda yapıştırmağa da yarar. Ṭutḳal. ─lamaḳ: Gömlek vesāʾireyi ḳolalı ṣuya batıraraḳ ütülemek; ṭutḳal ile yapıştırmaḳ. mt. Ḳolalatmaḳ. m. Ḳolalanmaḳ.” (1924: 566)

< *İt. colla* (LOsm: 243; KamTü: 612; TS: 1460; TETTL IV: 343; TAS: 444; TBKKS: 713)

< *Yun. colla* (MBTS: 688)

120. *ḳolera* (قولرا) “s. Bir nevʿ sārī ḫastalıḳ.” (1912: 863) / “s. Veyā ḳolera. Sārī bir ḫastalıḳ ki ṣıḳ ṣıḳ istifrāğ ve taġavvuṭ ile şiddetli vecaʿ ʿalāmetleridir.” (1924: 565)

< *Fr. choléra (< Lat. < Yun.)* (TS: 1463; MBTS: 689; TAS: 445; TBKKS: 718)[497]

< *İt. colera (< Yun. χολέρα “kholéra”)* (TETTL IV: 347)

121. *ḳolodyom* (قولوديوم) “s. Bir māyiʿ dir ki sürüldüğü şeyʾiñ üzerinde deri gibi bir ṭabaḳa ḥāṣıl eder.” (1912: 864) / “y. s. Sürüldüğü şeyʾiñ üzerinde deri gibi bir ṭabaḳa ḥāṣıl eden māyiʿ.” (1924: 566)

< *Fr. collodion* (TBKKS: 721)

< *Lat. colodium* (KamTü: 613; TS: 1464; MBTS: 689; TAS: 445)

122. *ḳolza* (قولزه) “s. Yabānī laḥana toḫumu.” (1912: 863) / (قولزا) “Toḫumundan yanacaḳ iyi bir yağ çıḳarılan bir nevʿ laḥana.” (1924: 565)

---

[496] Kamus-i Türki’de Rumca olarak kayıtlıdır: [*r.*] 1. Koçanıyla beraber mısır buğdayı. 2. *mc.* Sivri ve çirkin kılıklı şey. (KamTü: 611) TETTL’de şöyle bir açıklama vardır: **kokoroz I / gogoroz** ‘mısır, mısırın başak tutmuş durumu; sivri uçlu uzun şey’ < Tk.de az kullanılan kelime Balkan dillerinde ve bazı başka Avrupa dillerinde yaygındır, ms. Bulg. Sırp-Hırv., Rus. *kukuruza,* fakat kelimenin aslı hakkında henüz inandırıcı bir fikir ortaya atılmamıştır.(TETTL IV: 340)

[497] Kamus-i Türki’de Yunanca olarak kayıtlıdır: [*yu.* χολέρα ki safra demek olan χολή’dan müştaktır.] Bilinen salgın hastalık ki, menbaı Hindistan’ın Keng vadi ve munsabıdır. (KamTü: 613) MBTS’de şu bilgi kayıtlıdır: Kelime XIX. yüzyıl ortalarında gazete aracılığıyla Türkçeye geçmiştir. (MBTS: 689)

< *Fr. colza* (TS: 1466; TAS: 447)[498]

< *Fr. ~ İng. colza* (MBTS: 690)

123. *ḳomodor* (قومودور) "y. s. k. Bulunduğu sefīneye sancaḳ keşīdesine ḥaḳḳı olan livanıñ mādūnunda büyük żābıṭ." (1924: 567)

< *İng. commodore* (MBTS: 691; TBKKS: 737)

< *Fr. commodore* (TS: 1467)

124. *ḳompas* (قومپاس) "s. Pergel; mürettipleriñ saṭır dizmeğe maḫṣūṣ elde ṭuttuḳları ālet; ḥīle, fesād; ölçüp biçme; ḳurma, tertip; buṣula." (1912: 867) / (قومپاس) "y. s. Ayaḳları içeri doğru pergār. Mürettipleriñ elde ṭuttuḳları saṭır dizmeğe maḫṣūṣ ālet. Ḥīle, fesād: Ḳumpas ḳurmaḳ. Ölçüp biçme. Ḳurma, taşmīm. Tertip, puṣula." (1924: 567)

'bir nevi pergel; pusula' < *Fr. compas* (KamTü: 632; MBTS: 712; TAS: 468)

< *İt. compasso* (LFL: 213; TETTL IV: 355)

'mürettiplerin elde tuttukları alet' < *Fr. compas* (TS: 1525; MBTS: 712; TAS: 468; TBKKS: 829)[499]

'pusula, gemi kılavuzu < *İng. compasse* (KamTü: 632)

< *Fr. compas* (MBTS: 712)

125. *ḳondra* (قوندره) "s. Yāḫūd ḳundura. Ökçeli ayaḳ ḳabı." (1912: 869) / *ḳondura* (قوندُره) "y. s. Ökçeli ve biraz ḳabaca ayaḳ ḳabı." (1924: 568)

< *Rum. κουντούρι (kundúri), kóntouros* (TETTL IV: 360; KEWTS: 238)

< *İt. condura (< Yun. cothurne 'Romalı artistlerin giydikleri kayışlı çedik')* (TS: 1526; MBTS: 713; TAS: 469; TBKKS: 830)

126. *ḳonfetti* (قونفەتتی) "y. s. Şenliklerde öteye beriye serpilen rengārenk ufaḳ ve yuvārlaḳ ince kağıt parçaları." (1924: 569)

< *İt. confetti* (TS: 1471; TETTL IV: 360; TBKKS: 752)

< *İng. confetti (< İt. < Lat.)* (MBTS: 692)

[498] Lehce-i Osmani'de Nemsece, Kamus-i Türki'de Almanca olarak kayıtldır: Nemsece salîbiyeden halcem-i zeytî, bir nevi yabani lahana tohumu ki yağını çıkarırlar. (LOsm: 244) [Almanca *colza*] Yağı çıkarılan bir nevi yabani lahana tohumu, hulcem zeyti. (KamTü: 613)

[499] Kamus-i Türki'de şunlar kayıtlıdır: 5. [*fr. composteur'*dan] *tb.* Mürettiplerin harfleri dizip, satır boyunda sıralamak üzere elde tuttukları demirden âlet ki hurûfâtı alan içi vida ile açılıp kapanır. (KamTü: 632)

127. *ḳopal* (قوپال) “y. s. Ṣıcaḳ memleketleriñ muḫtelif ağaçlarından çıḳan reçine ki cilā yapmaḳta ḳullanılır.” (1924: 555)

< *Fr. copal* (KamTü: 617; TS: 1479)

< *İng. copal* (MBTS: 695)

128. *ḳopça* (قوپچه) “s. Düğme; iliklemek için ḳullanılan çengeliñ dişisi.” (1912: 849) / “s. Düğme. İliklemek için ḳullanılan çengeliñ dişisi. ─ lamaḳ: İliklemek. mt. ─ latmaḳ. m. ─ lanmaḳ.” (1924: 555)

< *Balkan dillerinden: Sırp., Bulg. kopča (< Mac. kapocs)* (ETDES: 251; KEWTS: 228)[500]

< *Bulg. kopça (< Mac. kapocs)* (TS: 1480; MBTS: 695; TBKKS: 776)

< *Mac. kapcso (< Tü. kapçug)* (TAS: 456)

129. *ḳopil* (قوپيل) “y. s. ʿav. Küçük Rum çocuğu.” (1924: 556)

< *Rum. kopeli* (TS: 1480; MBTS: 695; TBKKS: 776; KEWTS: 228)

< *Arn. kopil* (TETTL IV: 368)

130. *ḳopoy* (قوپوی) “s. Köpek, zağar.” (1912: 850) / (1924: 556)

< *Balkan dillerinden: Slav.-Bulg. kopoj (< Mac. kopó)* (ETDES: 252; KEWTS: 228)

< *Mac. kopo (< Tü. köpek)* (TS: 1480; TAS: 456)

< *Bulg. kopoj (< Mac. kopó)* (MBTS: 695)

131. *ḳopye* (قوپيه) “s. ʿaynını çıḳarma, ṣūretini alma; ʿayn, ṣūret.” (1912: 850) / (قوپيه) “y. s. Bir yazınıñ veyā bir resmiñ aṣlına baḳaraḳ çıḳarılan diğer bir ṣūreti. Bir eṣer-i ṣanʿatıñ taḳlīd edilmiş ʿaynı. ─ defteri: Tüccārıñ gönderdikleri mektuplarıñ tażyīḳ makinasıyla bir ṣūretini çıḳardığı defter. ─ etmek: Ṣūretini çıḳarmaḳ.” (1924: 556)

< *İt. copia (< Lat.)* (TS: 1480; MBTS: 695; TAS: 456; TBKKS: 777)

< *İt. copia ~ Fr. copie* (TETTL IV: 369)[501]

[500] TETTL’de net bir şey söylenmeyrek farklı görüşler olduğu belirtilmiştir: **kopça/gopça** ‘bir çeşit düğme’ < K. Emiroğlu’na göre < *Yun. κομπίτσα (kombitsa)* kelimesinden, H. Eren’e göre Balkan dilleri yoluyla *Mac. kapocs* kelimesinden alınmıştır. (TETTL IV: 368)

[501] Kamus-i Türki’de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. copie*] 1. Asıl olan bir muharrerâttan alınan aynı, sûret, nüsha. 2. Sûret çıkarma, istinsâh. (KamTü: 617)

132. *ḳordon* (قوردون) “s. Sāʿat aṣmağa maḫṣūṣ zincīr, köstek; ḳalınca ġaytan yāḫūd ip. Birinci rütbeniñ ipek nişān-ı ḥamāʾili; bir maḥalliñ muḥāfaẓasıçün bekçilere beklettirilen ḫaṭṭ.” (1912: 853) / “y. s. Sāʿat aṣmağa maḫṣūṣ zincīr, köstek. Ḳalınca ġaytan veyā ip. Vaḳtiyle birinci rütbe-i nişānıñ ipek ḥamāʾili. Bir maḥalliñ muḥāfaẓasıçün bekçilere beklettirilen ḫaṭṭ. Bir ṣıra teşkīl eden ṭaş vesāʾire çıḳıntısı.” (1924: 558)

‘saat asmaya yarayan ince zincir; kalınca ip’ < *İt. cordone* (LFL: 247)

< *İt. cordone ~ Fr. cordon* (TETTL IV: 371)

< *Fr. cordon* (KamTü: 617; TS: 1481; ETDES: 252; MBTS: 696; TAS: 457; TBKKS: 779; KEWTS: 228)

‘deniz kıyısının doldurulmasıyla elde edilen alan; hat’ < *İt. cordone* (TETTL IV: 371)

< *Fr. cordon* (KamTü: 617; TS: 1481; MBTS: 696; TAS: 457; TBKKS: 779)

133. *ḳorom* (قوروم) “y. s. Bir mecliste verilen reʾyiñ muʿteber olmasıçün bulunması lāzım gelen aʿżā miḳdārı, nişāb-ı ekṣeriyyet.” (1924: 560)

< *İng. quorum* (OETD: 436)

< *Fr. quorum* (RKFra II: 506; BFTS: 1145; FTBS: 862)

< *İt. quorum* (DI)[502]

134. *ḳotra* (قوتره) “s. Bir nevʿ gemi.” (1912: 850) / (قوترا) “y. s. k. Veyā ḳoṭra. Ṭūluna nisbetle ʿarżı ziyāde nārin yapılı çoḳ yelkenli gemi.” (1924: 556)

< *Fr. cotre (< İng.)* (TS: 1490; MBTS: 698; TAS: 460; TBKKS: 791)[503]

< *İt. cóttere / cúttere (< İng. cutter)* (TETTL IV: 382)

135. *köknar* (کوکنار) “s. Aḳ çam ağacı.” (1924: 611)

< *Rum. κουκουνάρι (kukunári)* (TS: 1497; ETDES: 256; MBTS: 701; KEWTS: 231)

[502] Bağlantı Adresi: https://www.dizionario-italiano.it/dizionario-italiano.php?parola=quorum Erişim Tarihi: 12.03.2023 19.30

[503] Kamus-i Türki’de İngilizce olarak kayıtlıdır: [*ing.*] Bir direkli ve randa yelkenli, nârin yapılı ve tûlüne nispetle arzı ziyadece olan küçük gemi ki, ekseriya meraklıları tarafından keyf için kullanılır. (KamTü: 620)

< *Fars. kūknār ~ Rum. κουκουνάρι (kukunári)* (TETTL IV: 419)

136. *ḳuḳa* (قوقا) "s. Maḳbūl bir ağaç kökü." (1912: 860) / (قوقا) "s. Narcıl denilen büyük Hindistan cevizi ağacınıñ kökü." (1924: 563)

< *İsp. coca (< Peru yerli. koka)* (TS: 1457; TAS: 443)

< *Rum. kuki* (MBTS: 708)

137. *ḳurna* (قورنه) "s. Muṣluḳ altında ṣu birikmeğe maḫṣūṣ ṭaş." (1912: 855) / (قورنه) "s. Muṣluḳ altında ṣu biriken oyuḳ ṭaṣ: Ḥamām ḳurnası. — ḥaḳḳı: Ḥamāmda yer kirāsı. — kātibi: Salḥḫānede mīrī meʾmūr. * düğünde zurnaya ḥamāmda ḳurnaya ḳoşmak: Her gördüğü cāẕip işe ṣaldıraraḳ döneklik etmek." (1924: 559)

< *Rum. goúrna, koúrnia, krounion "içi oyulmuş nesne, suluk"* (MBTS: 715; KEWTS: 239)[504]

< *Ar. ḳurne* (KamTü: 635; TS: 1531; TAS: 470)

138. *küstere* (كوستره) "y. s. Bileği çarḫı. Uzun yivli rende. Değirmen ṭaşı iʿmāline yarayan ṭaş." (1924: 608)

< *Rum.* (TS: 1564)

< *Yun. κέστρα (késtra)* veya *Rom. custura* (TETTL IV: 490)

< *Far. kuştara* (ETDES: 276; MBTS: 729; KEWTS: 243)

139. *labada* (لابادە) "s. Bir nevʿ yapraḳ ki sebze gibi istiʿmāl edilir." (1912: 937) / (لابادة) "s. Uzunca yapraḳ ki sebze gibi istiʿmāl edilir." (1924: 621)

< *Balkan dillerinden: Bulg. lòboda, Sırp. lobòda* (ETDES: 277; KEWTS: 245)

< *Bulg. laboda* (MBTS: 731)

< *Rum. λάπατα (lápata) (λάπατο* kelimesinin çokluğu*), lápato* (TS: 1567; TETTL IV: 498; TAS: 476; TBKKS: 849)

140. *lama* (لاما) "y. s. Moğollarla, Tibetlerde Buda rāhibi." (1924: 623)

< *Fr. lama* (TS: 1574)

< *Tibet. blama* (TETTL: 510)

---

[504] M. Stachowski bu kelimeyi Yunanca iki kelimenin birleşmesi olarak düşünür: 'Wasserrinne, -becken'. -Möglicherweise Verschmelzung von zwei Wörtern: ngr. goúrna 'Wasserbecken' und ngr.dial. koúrnia 'hölzerne Wasserrinne'. – Aus semant. Gründen eher nicht < ar. ḳurna 'Winkel, Ecke' od. gr. krounion '1. Wasserhahn;
2. Pfropfen'. (KEWTS: 239)

< *Avrupa dillerinden; Fr., Alm., İt. vb. (< Tibet. blama)* (ETDES: 278; MBTS: 735)[505]

141. *lapina* (لاپينه) "s. Bir nevʿ balıḳ." (1912: 938) / "s. Allı yeşilli isḳorpine beñzer leẕẕetsiz bir balıḳ." (1924: 621)

< *Rum. λαπίνα (lapína)* (ETDES: 279; TETTL IV: 515; MBTS: 736; KEWTS: 246)

< *Fr. lapina* (TS: 1576; TAS: 480)

142. *laṭa* II (لاطه) "s. Bir nevʿ cübbe." (1924: 622)[506]

< *İt. cocoletta* (KamTü: 655; TS: 1577; MBTS: 737; TBKKS: 858)

< *Ar. (Suriye diyal.) lāṭiye / lāṭye (< İt. cocolletta < cocolla + küçültme eki)* (TETTL IV: 518)

143. *lider* (ليدر) "in. s. Siyāsī bir fırḳanıñ eñ ziyāde naẓara çarpan şaḫṣiyyeti. Sevḳ eden, rehberlik eden, reʾis." (1924: 631)

< *Fr. leader* (TS: 1585; TBKKS: 869)

< *İng. leader* (MBTS: 744)

144. *linotip* (لينوتيپ) "y. s. Maṭbaʿa ḥurūfātını saṭır saṭır tertip eden ve döken makine." (1924: 632)

< *Fr. linotype* (TS: 1588; TBKKS: 875)

< *İng. linotype (< line of type "hurûfat satırı")* (MBTS: 745)

145. *lipsḳa* (ليپسقه) "s. Güzel ve ṣarı ṣaç." (1912: 950) / *lipisḳa* (ليپسقه) "y. ṣ. Veyā lepisḳa. İpek gibi yumuşaḳ güzel ve ṣarı: Lipisḳa ṣaç." (1924: 631)

< *Fr. lipsicois, Leipsick* (TETTL IV: 515; KEWTS: 247)[507]

< *Slav. lepiska* (TS: 1582; TBKKS: 865)

146. *litoğrafya* (ليتوغرافيا) "s. Ṭaş baṣması." (1912: 950) / "y. s. Yağlı bir mürekkeple çizilen veyā yazılan resim ve yazıları berāy-ı ṭabʿ-ı taẕyīḳ ile ḫuṣūṣī bir ṭaş üzerine geçirmek ṣanʿatı." (1924: 631)

---

[505] Uluslararası bir söz olarak İngilizce (*lama*), Almanca (*der Lama*), Fransızca (*lama*), İtalyanca (*lama*) gibi dillerde geçer. Tibetçe *blama*'dan alınmıştır. Başındaki *b* Tibetçede okunmaz. Avrupa dillerine İngilizceden geçmiştir. Lâmaların en büyüğüne *dalay lâma* 'başlâma' denir (Moğ. *dalai* 'deniz'). (ETDES: 278)

[506] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *laṭa* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.6. *laṭa* I.

[507] TETTL'de şu tanım kayıtlıdır: lapiska/ lepiska 'uzun, yumuşak ve sarı renkli (saç)' < Fr. *lipsicois* 'Almanya'daki **Leipzig** şehrinin adından (oradan ithal edilen yünlere benzediği için)'. (TETTL IV: 515)

< *Fr. lithographie* (LOsm: 267; TETTL IV: 545)

< *İt. litografia* (MBTS: 745; TBKKS: 880)

< *Yun. λιθογραφία* (KamTü: 664; TS: 1589)

147. *litre* (ليتره) "s. Bir desimetre mikʿabından ʿibāret olan māyiʿāt ölçüsü." (1912: 950) / (1924: 631)

< *Rum. litra* (KamTü: 664; TS: 1589; TBKKS: 880)[508]

< *Fr. litre (< Yun. litra)* (TETTL IV: 545; MBTS: 745)

148. *lostarya* (لوستاريه) "s. Küçük loḳanṭa." (1912: 949) / (لوستاريهٔ) "ita. s. Küçük loḳanṭa." (1924: 629)

< *İt. ostarìa ~ osteria; l'osteria* (LOsm: 267; KamTü: 665; KEWTS: 248; TBKKS: 890)

< *Rum. λοσταρία (lostaría)* (TETTL IV: 554)

149. *lustıro* (لوسترو) "s. Ḳundura cilāsı." (1912: 949) / (لوَسترو) "ita. s. Ḳundura cilāsı. ─ cı: Potin boyayan ve cilā eden." (1924: 630)

< *İt. lustro "parlaklık, cila" (< Lat.)* (KamTü: 665; TS: 1593; ETDES: 283; MBTS: 746; TBKKS: 890)[509]

< *Rum. λούστρο (lústro) (< İt. lustro)* (TETTL IV: 558)

150. *maç* (ماچ) "y. s. İki ḥayvan, iki raḳip, iki ṭaḳım veyā şirket arasında mücādele." (1924: 633)

< *Fr. match* (TS: 1598; TETTL V: 103; TBKKS: 897)

< *İng. match* (MBTS: 751)

151. *madampol* (مادامپول) "s. Bir nevʿ bez." (1912: 954) / "s. Aṣlı: Madapolam. Hint'te çıḳan bir beziñ taḳlīdi patisḳa." (1924: 634)

< *İt. ~ Fr. madapolam* (KEWTS: 249)[510]

< *Fr. madapolam* (MBTS: 751; TBKKS: 901)

[508] Lehce-i Osmani'de İtalyanca olaraka kayıtlıdır: < *İt.* Mayi ölçülerinden rıtla muadil, gayr-i mâyi'de lodra. (LOsm: 267).

[509] Lehce-i Osmani'de açıkça hangi dilden olduğu belirtilmediyse de açıklamada kelimenin İtalyancada *cila* demek olduğu belirtilmiştir: Kundura cilâsı. İtalyanca cilâ demektir. Yahudi lostrocular. (LOsm: 267)

[510] TETTL'de şunlar kayıtlıdır: madapolam 'çok ince beyaz pamuklu bez' < imal edildiği, Hindistan'daki Madhavapalam kasabasının isminden. (TETTL V: 106)

152. *mağaza* (مغازه) “s. Büyük dükkān, eşyā-yı ticāriyye ḳoymağa maḫṣūṣ maḥall.” (1912: 1043) / (مغازة) “s. (t.: maaza). Büyük dükkān, eşyā-yı ticāriyye ḳoymağa maḫṣūṣ maḥall.” (1924: 701)

< *Rum. magazí ~ magazé < (İt. magazén < Ar. maḫzan)* (KEWTS: 249)

< *Fr. magasin* (KamTü: 675; TS: 1602; TBKKS: 904)

< *İt. magazén* (TETTL V: 109; MBTS: 753)

< *Arn. magazé* (LFL: 377)

153. *mandalina* (ماندالينه) “s. Küçük portaḳala beñzer güzel ḳoḳulu maʿrūf meyve.” (1912: 958) / (ماندالينة) “y. s. Küçük portaḳala beñzer güzel ḳoḳulu maʿrūf meyve.” (1924: 638)

< *İt. mandarino* (TS: 1619; TBKKS: 916)[511]

< *Fr. mandarine* (TETTL V: 134)

< *Port. mandarina ~ Fr. mandarine* (MBTS: 767)

154. *mandaren* (ماندارَن) “s. Çin vezīrlerine verilen isim.” (1912: 958) / “y. s. Avrupa’da Çin vezīrlerine verilen isim.” (1924: 638)

< *Rom. mandarine* (TBKKS: 917)

< *Port. mandarine* (KamTü: 688; TS: 1619)

155. *manevra* (مانَوره) “s. Ḥarbi taḳlīd etmek üzere yapılan taʿlīm.” (1912: 959) / “y. s. ʿaskeri alıştırmaḳ için ḥarbi taḳlīden yapılan taʿlīm. Bir maḳṣadla ileri geri yapılan ḥarekāt. İlk bahār manevraları. Ḥīle, desīse.” (1924: 638)

< *Fr. manoeuvre* (LOsm: 271; KamTü: 688)

< *İt. manovra* (TS: 1620; TBKKS: 918)

< *İt. manovra ~ Fr. maneuvre (< Lat.)* (TETTL V: 136; MBTS: 768)

156. *mantin* (مانتين) “s. Bir cins ipek ḳumaş.” (1912: 958) / “y. s. Canfesten daha ḳalın bir cins ipek ḳumaş.” (1924: 637)

< *BizYun. μαντίν (mantín)* (TETTL V: 143)

< *Fr. mantille (< İsp.)* (KamTü: 690; TS: 1624; MBTS: 770)

[511] Kamus-i Türki’de şu bilgiler kayıtlıdır: [Çin vüzerasına verilen “mandaren” isminden me’huz] Esâsen Çin cihetlerinden gelme maruf bir cins küçük ve kokulu portakal ki, kabuğu ayrı durup kolay soyulur. (KamTü: 688)

157. *manto* (مانتو) “s. Geniş ve ḳolsuz elbise.” (1912: 958) / “y. s. Geniş ve ekṣeriyā ḳolsuz elbise. Ḳadın paltosu.” (1924: 637)

< *Fr. manteau (< Lat.)* (KamTü: 690; TS: 1624; MBTS: 770; TBKKS: 930)

< *İt. mánto ~ Fr. manteau* (TETTL V: 143)

158. *manyetizme* (مانیەتیزمە) “y. s. Bi’l-ḫāṣṣa demir ve mürekkep ātı gibi baʿż ecsāmıñ baʿż ḳānūnlara ittibāʿen yekdiğerini ceẕb veyā defʿ etmesi ḫāṣṣası. Bu ḫāṣṣadan, şerāʾit ve ḳānūnlarından baḥṣ eden ʿilm. Pas denilen ḫuṣūṣī baʿż ḥarekāt vasıṭasıyla bir adamıñ diğeri üzerine icrā ettiği -ḥaḳīḳī veyā mefrūż- teʾṣīr ve bu teʾṣīre ʿāʾid taḥrībāt ve tecārib.” (1924: 639)

< *Fr. magnétisme* (TS: 1625; MBTS: 770)

< *İt. magnetismo* (TETTL V: 144)

159. *mart* (مارت) “s. Sene-i Rūmiyyeniñ birinci ayı.” (1912: 954) / (مارت) “s. Sene-i Rūmiyyeniñ kānūn-i ṣānīden iʿtibāren üçüncü ayı.” (1924: 634)

< *Yun. μάρτις (mártis) (< Lat. martius) “Roma savaş tanrısı Mars’ın adı”* (LOsm: 273; TETTL V: 150; MBTS: 772; KEWTS: 251)

< *Lat. Mars, March (< Martius)* (KamTü: 691; TS: 1629; TAS: 515; TBKKS: 944)

160. *masti* (ماستی) “s. Küçük köpek.” (1912: 955) / “s. Küçük köpek. — bacaḳ: Bacaḳları pek ḳışa biçimsiz insān. Bastı bacaḳ da derler.” (1924: 635)

< *Rum. μαστή* (TS: 1633; ETDES: 289; MBTS: 775)

*(< masti < *mastin)* < *İt. mastino* (TETTL V: 156; KEWTS: 252)

161. *masure* (ماسورە) “s. Ḳamış ḳalem; bir nevʿ ṣu ölçüsü; iplik ṣarmağa maḫṣūṣ ufaḳ ḳamış.” (1912: 955) / (ماسوَرە) “s. Ḳamış ḳalem. Bir nevʿ ṣu ölçüsü ki lüleniñ rebʿidir. İplik ṣarmağa maḫṣūṣ ufaḳ ḳamış.” (1924: 635)

‘su ölçüsü’ < *Rum. masuri* (TS: 1633; MBTS: 776; TAS: 517)

‘ip sarılan kendir sapı, genellikle bir senelik incir ağacı ya da teneke boru’ < *Fars. māsūra* (TETTL V: 157)

< *Rum. masuri* (TS: 1633; MBTS: 776; TAS: 517; TBKKS: 953)

162. *matis* (ماتیس) “ṣ. Çoḳ sarḫoş.” (1912: 953) / “ṣ. Veyā matiz. ʿav. Çoḳ serḫōş, ṣızmış.” (1924: 633)

< *Rum. μεθύσι (metísi)* (LOsm: 274; KamTü: 695; TS: 1635; TETTL V: 161; TAS: 519; TBKKS: 957; KEWTS: 252)

< *Çing. mata + iz* (ETDES: 290; MBTS: 777)[512]

163. *mazut* (مازوت) "y. s. Ḫam petrolün taḳṭīrinden ḳalan ḳābil-i işti'āl ṭortu." (1924: 635)

< *Rus. mazot* (TS: 1640; TBKKS: 964)

< *Fr. mazout (< Rus.)* (MBTS: 781)

164. *meç* (مچ) "s. Eñsiz, düz ḳılıç." (1912: 983) / (1924: 657)

< *Balkan dillerinden: Bulg. Hırv. meč* (KEWTS: 253)

< *Slav dillerinden: Rus. meč* (ETDES: 291; TETTL V: 174; MBTS: 785; TBKKS: 965)[513]

< *Fr. mèche* (TS: 1642; TAS: 522)

165. *mehrace* (مهراجه) "y. s. Sansḳrit lisānında mülk-i a'ẓam ma'nāsına bir kelime olup bugün bütün Hint prenslerine verilen 'unvāndır." (1924: 736)

< *Fr. ~ İng. maharajah / maharadjah* (RedS: 593; BFTS: 853)

166. *mendil* (منديل) "s. El ve burun silmeğe maḫṣūṣ cepte ṭaşınan bez veyā ketenden yapılmış şey'." (1912: 1072) / "s. El ve burun silmeğe maḫṣūṣ bez: Keten mendil." (1924: 720)

< *Rum. μαντήλι, manteli* (ETDES: 291; MBTS: 796)

< *Ar. mandīl (< Yun. mantíli ~ mantla < Lat. mantīle "~ mantīlium")* (KamTü: 714; TS: 1651; TETTL V: 190; TAS: 527; KEWTS: 254)

167. *merlanos* (مرلانوس) "s. Bir cins balıḳ." (1912: 1005) / "y. s. Morina nev'inden bir balıḳ." (1924: 673)

< *Rum. μερλάνος (< İt. merlano)* (TS: 1659; ETDES: 293; MBTS: 802)

< *İt. merlango, marlanos* (KamTü: 720; TETTL V: 202; TAS: 531)

[512] Hasan Eren şunları kaydetmiştir: Çingenecede 'sarhoş' olarak kullanılan *mato*'dan *–iz* ekiyle yapılmış bir türev olduğu anlaşılıyor. Rumca μέθυσος 'sarhoş, bekri' sözüyle birleştirilmesi yanlıştır. Çingenece *mato*'nun türevleri Balkanlarda konuşulan gizli dillerde de yaygın olarak kullanılır. (ETDES: 290)

[513] TETTL'de kelime belirsiz olarak verilmiştir: **meç I/mec** 'ucu topuzlu çomak, polis copu; bir çeşit kılıç' < Rus. (?). (TETTL V: 174)

168. *mermer* (مرمر) "ʿa. s. Maʿrūf beyāż ve ḫāreli ṭaş. ṣ. Mermerden yapılmış. — şāhī: İnce, beyāż ve yumuşaḳ pamuḳ bez. Ṣu — i: Alçı. — kireci: İyi cins kireç ki badanaya yarar. — lik: Mermer döşeli yer." (1924: 673) dağıtmadım, şüpheli

< *Ar. mermer* (TS: 1659)

< *Rum. mármaron, marmairo* (KamTü: 720; MBTS: 802; KEWTS: 254)

< *Fars. marmar (< Ar. marmar < EYun. μαρμαρος "mármaros")* (TETTL V: 202)

169. *mersin* (مرسين) "s. Ḳışın yapraḳlarını dökmeyen bir ağaç." (1912: 1003) / "s. Ḳışın yapraḳlarını dökmeyen bir ağaç, as." (1924: 672)

< *Rum. mirsini* (TS: 1660; MBTS: 802; TAS: 531; TBKKS: 979)

< *Ar. marsīn (< Yun. μυρσινη "mirsíni" < EYun. μυρτος "murtós")* (TETTL V: 203; KEWTS: 254)[514]

170. *metrepolit* (مَتروپوليت) "s. Bir maḥalliñ Hristiyan reʾis-i rūḥānīsi." (1912: 969) / "y. s. Pisḳopos, bir maḥalliñ Hristiyan reʾis-i rūḥānīsi: Ḳaḍı köy metrepolidi." (1924: 646)

< *Fr. métropolite* (TS: 1668; MBTS: 811; TAS: 536; TBKKS: 991)

< *Yun. μητροπολιτης (mitropolítis)* (KamTü: 727; TETTL V: 212)

171. *milyon* (ميليون) "ʿad. Biñ kere biñ." (1912: 1095) / "y. ʿad. Biñ kere biñ. ⁕ milyoner: Birḳaç milyonu olan zengīn." (1924: 739)

< *Fr. million (< İt.)* (LOsm: 280; KamTü: 738; TS: 1685; MBTS: 824; TAS: 544; TBKKS: 1004)

< *İt. milione / millione* (TETTL V: 228)

172. *misket* I (مِسكَت) "s. Güzel ḳoḳulu meyve." (1912: 1017) / "s. Güzel ḳoḳulu meyve: Misket üzümü." (1924: 682)[515]

< *Fr. muscat* (TS: 1690; MBTS: 828; TAS: 547)

< *İt. moscato* (KEWTS: 257)

173. *misket* II (مِسكَت) "s. Bir nevʿ tüfeng; şarabneliñ içindeki dāne." (1912: 1017) / "s. Ḳobur denilen bir nevʿ tüfeng; şarabneliñ içindeki dāne." (1924: 682)[516]

< *İt. moschetto* (TETTL V: 235)

---

[514] TETTL'de G. Mayer'in görüşüne de yer verilmiştir: G. Mayer'e göre Yun. kelime Türkçeden alınma. (TETTL V: 203)

[515] B. Toven, bu maddeyi *misket* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.12. *misket* II.

[516] B. Toven, bu maddeyi *misket* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.12. *misket* I.

< *Fr. mousquet* (LOsm: 281; TS: 1690; MBTS: 828; TAS: 547; TBKKS: 1012)[517]

< *İng. musket* (MWD)[518]

174. *miyasma* (میاسما) "y. s. Bozulmaḳta olan ḥayvanī ve nebātī māddelerden çıḳan zehirli buhar, bozuḳ hava, ʿufūnet." (1924: 737)

< *Fr. miasma, miyasme* (TS: 1691; TBKKS: 1019)

< *Yun. miasma* (MBTS: 830)

175. *morina* (مورینه) "s. Bir cins büyük balıḳ." (1912: 1084) / (مورینهٔ) "y. s. Boyu bir buçuḳ metre ḳadar ṭutan büyük bir balıḳ. Morina balığı şimāl deñizlerinde ve bi'l-ḫāṣṣa İzlanda ile Ternov arasında bulunur. Mayıstan iʿtibāren ṣayd edilir. Eti tāze veyā ṭuzlu yenir. Ḳaraciğerinden balıḳ yağı dediğimiz şeyʾ çıḳarılır. Senede 9,5 milyon yumurṭa yumurṭlar." (1924: 729)

< *Rum. μορούνα, μουρούνα (murúna)* (ETDES: 297; TETTL V: 243; MBTS: 832)[519]

< *İng. morina* (TS: 1697; TAS: 553)

176. *mujıḳ* (موژیق) "y. s. Rus köylüsü." (1924: 730)

< *Rus. mujik* (TS: 1707; TBKKS: 1047)

< *Fr. moujik (< Rus.)* (MBTS: 847)

177. *nanzuḳ* (نانزوق) "y. s. Veyā viḳtorya. Tülbend cinsinden ince pamuḳ ḳumaş." (1924: 745)

< *Fr. nansouk (< Hint.)* (TS: 1751; MBTS: 914; TAS: 586; TBKKS: 1056)

< *İng. nainsook* (TETTL V: 306)

178. *nikel* (نیکل) "s. Gümüş gibi beyāż ve güzel bir maʿden." (1912: 1130) / "y. s. Gümüş gibi beyāż ve güzel bir maʿden." (1924: 763)

< *Fr. nickel* (KamTü: 849; TS: 1772; TETTL V: 336; TAS: 595; TBKKS: 1065)

< *Alm. Nickel* (MBTS: 933)

---

[517] MBTS'de şu bilgi kayıtlıdır: Sözlüklerde Fransızca olarak gösteriliyorsa da kökü kesin olarak belli değildir, Arapça kaynaklı bir kelime olabilir. (MBTS: 828)

[518] Bağlantı Adresi: https://www.merriam-webster.com/dictionary/musket Erişim Tarihi: 17.03.2023 15.06

[519] Kamus-i Türki'de İtalyanca olarak kayıtlıdır: [*ita.*] Şimal denizlerinde sayd olunan karaciğerinden maruf balık yağı çıkan bir cins büyük balık. (KamTü: 744)

179. *numero* (نومَرو) "s. ʿaded, raḳam." (1912: 1127) / *numro* (نومْرو) "y. s. Veyā numara, numero. ʿaded, raḳam. ─ lı: Numarası olan." (1924: 761)

< *İt. numero (< Lat.)* (KamTü: 853; TS: 1781; MBTS: 939; TAS: 599; TBKKS: 1079, 1080)

< *Fr. numéro "sayı, gösteri"* (TETTL V: 347)

180. *oḳyanus* (اوقيانوس) "s. Bahr-i muḥīṭ." (1924: 110)

< *Ar. ukyanus (< Yun.ōkeanos)* (TS: 1795; TETTL VI: 132; MBTS: 947; TAS: 605)

< *Yun. ōkeanós* (KamTü: 860; KEWTS: 266)[520]

181. *oratoriyo* (اوراتوريو) "ita. s. Dīnī bir mevżūʿ üzerine tertip edilen ʿale'l-ekṣer yarı fāciʿalı bir muziḳa parçası." (1924: 101)

< *Fr. oratorio* (TS: 1809; TAS: 608; TBKKS: 1097)

< *İt. oratorio* (MBTS: 952)

182. *ortança* (اورتانچه) "s. Japonya'dan gelme bir çiçek, Japon gülü." (1912: 168) / (1924: 101)

< *Rum.* (TS: 1818)

< *Fr. hortensia* (ETDES: 310; MBTS: 955; KEWTS: 267)[521]

< *İt. ortensia ~ Fr. hortensia* (TETTL VI: 165)

183. *pala* (پالا) "s. Yaṣṣı ḳılıç." (1912: 295) / "s. Yaṣṣı ḳılıç. Ḳılıçlama ḳonan yaṣṣı kiriş vesāʾire. ─ çalmaḳ: Boşuna yorulmaḳ, gezmek. ─ ṣallamaḳ: Tek kürekle ḳayıḳ yürütmek. ṣ. Pala şeklinde olan: Pala bıyıḳ." (1924: 183)

< *İt. pala* (TS: 1876; TAS: 619; TBKKS: 1131)[522]

[520] Kamus-i Türki'de şöyle kayıtlıdır: [*yu. ωxεα*] Bahr-ı Muhît. (KamTü: 860)

[521] Hasan Eren şunları kaydetmiştir: Uluslararası bir ad olarak Fransızca (*hortensia*), İngilizce (*hortensia*), Almanca (*Hortensie*), İtalyanca (*orténsia*) gibi dillerde kullanılır. Bu ad Fransız bitki bilimcisi Th. Commerson (1727-1773) tarafından araştırma gezilerine katılan Hortense Lepaute adlı kadının adına dayanılarak verilmiştir. Türkçeye Fransızcadan geçmiştir. Fransızca *hortensia* adı dilimizde *orta, ortanca* biçimlerinin baskısı altında *ortanca*'ya çevrilmiştir (halk etimolojisi). (ETDES: 310)

[522] Lehce-i Osmani'de Rumca olduğu, Kamus-i Türki'de de Arnavutça olduğu kayıtlıdır: *Rum*. Enli, yassı, iki yüzlü şey, lâta. (LOsm: 305) [Rumca zann olunuyorsa da, Rumlar Türkçe gibi kullanıyorlar. Bu cihet elsinesinde müsta'mel elfâz-ı müşterekeden olup esâsen Arnavudca olması melhûzdur.] 1. Yassı kılıç envâı. 2. Küreğin yassı yeri ve o şekilde yassı bazı âletler. 3. Kılıçlama konan yassı kiriş vesâir kereste. (KamTü: 881)

< *Akdeniz dillerinden: Port. pala; İsp. pala; Fr. pale; İt. pala; Ar. KAfrika pala; Rum. πάλα.* (LFL: 457; ETDES: 321; MBTS: 973; KEWTS: 275)

184. *palanḳa* (پالانقه) "s. Ağaç ve ṭopraḳtan yapılmış ve öñüne ḫendeḳ ḳazılmış küçük ḥiṣār, bu ḥiṣarla muḥāṭ varoş." (1912: 295) / (1924: 184)

< *Mac. palánk* (LOsm: 306; KamTü: 881; MBTS: 973; TAS: 619; TBKKS: 1132)

< *Sırp.* (TS: 1877)

< *Bulg. palanka (< Mac. palánk < Alm. Planke "tahta, hatıl, kalas")* (TETTL VI: 273)

185. *palasḳa* (پالاسقه) "s. Fişenk ḳoymağa maḫṣūṣ muḥafaẓa." (1912: 295) / "s. Fişenk ḳoymağa maḫṣūṣ muḥafaẓa. ─ lı: Belinde palasḳası bulunan ʿasker." (1924: 183)

< *Mac. balaksa, palaska* (LOsm: 306; KamTü: 882; TS: 1877; TETTL VI: ; MBTS: 973; TAS: 620; TBKKS: 1133)

< *Bulg.* [< *Sırp.-Hırv. palaska < Mac. palaszk < EAlm. (Got.) flaskō "şişe"*] (TETTL VI: 274)

186. *pandomima* (پاندومه) - *panṭomima* (پانطومه) "s. Yalñız işāretle oynanan gülünç oyun." (1912: 296) / *pandomima* (پاندومیمه) "s. Yalñız evżāʿ ve işāretle oynanan gülünç oyun." (1924: 184)

< *İt. pantomima* (MBTS: 974; TAS: 622; TBKKS: 1141, 1150)

< *Rum. παντομιμα (pandomíma)* (KamTü: 883; TETTL VI: 284)

187. *pantufla* (پانتوفلا) "y. s. Oda içinde giyilen ayaḳ ḳabı, terlik." (1924: 184)

< *Rum. pantufla* (TS: 1881; TETTL VI: 284; TAS: 623; TBKKS: 1150)

< *İt. pantofola (< Yun.)* (ETDES: 323; MBTS: 975; KEWTS: 276)

188. *papaġan* (پاپاغان) "s. Maʿrūf ḳuş; añlamadan ezberleyen." (1912: 289) / "s. Tek tük lāf söyleyen maʿrūf ḳuş. mec. Añlamadan ezberleyen, ne söylediğini bilmeyen." (1924: 178)

< *Ar. babaġa* (TS: 1881; TETTL VI: 289; TAS: 624)

< *İt. pappagallo* (KamTü: 883; MBTS: 975)

189. *papazi* (پاپازي) "s. Bir nevʿ bez." (1912: 289) / "s. Bir nevʿ gömleklik bez, fabriḳa bürümceği." (1924: 178)

< *Rum. pampazi* (TS: 1882; MBTS: 975)

< *papaz + isimden sıfat yapan -î* (TETTL VI: 290)

190. *parapet* (پاراپَت) “s. Gemi küpeştesi.” (1912: 291) / (1924: 180)

< *İt. parapetto* (LOsm: 307; KamTü: 884; TS: 1886; LFL: 470; ETDES: 324; TETTL VI: 297; TAS: 626; TBKKS: 1159)

< *Fr. parapet (< İt. parapetto “göğüs siperi”)* (MBTS: 977)

191. *paravana* (پاراوانا) “s. fr. Cereyān-ı havayı kesmek için ḳapının öñüne ḳonan bez veyā kağıt ḳaplı müteḥarrik bir ḳaç çerçeveden mürekkep şeyʾ.” (1912: 291) / “y. s. Cereyān-ı havayı kesmek için ḳapının öñüne ḳonan bez veyā kağıt ḳaplı müteḥarrik bir ḳaç çerçeveden mürekkep şeyʾ, siper.” (1924: 180)

< *İt. paravento* (TS: 1887; TAS: 627; TBKKS: 1161)

< *Fr. paravent* (MBTS: 977; KEWTS: 275)

192. *parsa* (پارسه) “s. ita. Baḫşiş ṭoplamaḳ için gezdirilen tepsi; bu sūretle ṭoplanılan baḫşīş aḳçesi.” (1912: 292) / (پارسهٔ) “ita. s. Baḫşiş ṭoplamaḳ için gezdirilen tepsi; bu sūretle ṭoplanılan baḫşīş aḳçesi.” (1924: 181)

< *İt. farsa* (KamTü: 886; KEWTS: 277)

< *Fars. pārsa* (TS: 1892; TETTL VI: 308; MBTS: 979; TAS: 629)

193. *pas* (پاس) “y. s. Oyunda her yeñi elde ḳonan para; «Ben oynamayacağım.» maʿnāsını ifāde eden bir taʿbīr. Birini uyutmaḳ için manyatizmacılarıñ yaptıḳları el ḥareketi. sp. Ṭopuñ ʿaynı ḳalʿaya mensup oyuncular arasında alınıp verilmesi.” (1924: 182)

< *İng. pass* (TETTL VI: 312; MBTS: 980)

< *Fr. passe* (TS: 1894; TAS: 630; TBKKS: 1174)

194. *pasaport* (پاساپورت) “s. Ecnebī memleketlerine gideceklere verilen yol teẕkeresi.” (1912: 294) / (پاساپوڑت) “y. s. Ecnebī memleketlerine gideceklere verilen yol teẕkeresi, mürūr teẕkeresi.” (1924: 182)

< *Fr. passeport* (TS: 1894; TAS: 630; TBKKS: 1176)

< *İt. passaporto* (LOsm: 309; KamTü: 886; LFL: 479; ETDES: 325; TETTL VI: 314; MBTS: 980)

< *İt. passaporto + Fr. passeport* (KEWTS: 277)

195. *peçete* (پَچَته) “s. Yemek ḫavlusu.” (1912: 297) / “y. s. Yemek ḫavlusu.” (1924: 186)

< *İt. pezzetta* (KamTü: 889; TS: 1905; ETDES: 328; MBTS: 984; TAS: 634; TBKKS: 1192)

< *Rum. πετσετα (petséta) (< İt. pezzeta)* (TETTL VI: 338; KEWTS: 278)[523]

196. *pelin* (پلين) "s. Acı ve güzel ḳoḳulu bir nebāt." (1912: 305) / "s. Acı ve güzel ḳoḳulu bir nebāt. Aḳ, ḳara pelin." (1924: 192)

< *Rum. pelínos* (TS: 1908; TAS: 636)

< *Slav dillerinden: Rus. polıyn*, *Bulg. pelín, Sırp. pèlin, Leh. piolun* (ETDES: 328; TETTL VI: 344; KEWTS: 279)

< *Bulg. pelyn* (MBTS: 985)

197. *pepsin* (پەپسين) "y. s. Ḥayvanlarıñ ʿuṣāre-i miʿdeviyyesinde bulunan ve hażmı teshīl eden başlıca ʿāmil." (1924: 197)

< *Fr. pepsine* (TS: 1911; TAS: 638)

< *Fr. pepsine ~ İng. pepsin (< Yun.)* (MBTS: 987)

198. *perese* (پَرمسه) "s. Ḥiẕā ipi, ufḳī ölçü āleti ki tesviyeye yarar. ─ ye almaḳ: Düzlüğünü taʿyīn etmek. mec. Ölçüp biçmek. Mülāḥaẓa etmek. Ḥāl, derece, kerte: İş bu preseye gelmesin. ─sine getirmek: ṣırasına düşürmek. ─sini bulmaḳ: Tavını bulmaḳ." (1924: 189)

< *Fr. pressé* (TS: 1945; TAS: 660; TBKKS: 1265)

< *(?) İt. perizia* (KEWTS: 279)

< *Far. pār-seng* (TETTL VI: 355)

199. *peron* (پەرون) "y. s. Büyük bir binānıñ öñünde az yüksekçe geniş meydān. İstasyonlarda trenleriñ durduḳları meydāna girmek ḥaḳḳını veren bilet." (1924: 197)

< *Fr. perron* (TS: 1915; MBTS: 989; TAS: 641; TBKKS: 1199)

< *Alm. Perron (< Fr. perron)* (TETTL VI: 359)

200. *peruḳa* (پَروقه) "s. İğreti ṣaç." (1912: 302) / (پَرۇقه) "s. İğreti ṣaç. ─ lı: Başında iğreti ṣaçı olan." (1924: 189)

[523] M. Stachowski Yunanca demeden önce bir soru işareti koyarak belirsizlik belirtmiştir: 'Serviette' < (? ngr. *petséta* id. <) it. *pezzetta* id. (KEWTS: 278)

< *İt. parrucca, perruca* (LOsm: 314; TS: 1915; MBTS: 990; TAS: 641; TBKKS: 1201; KEWTS: 280)[524]

< *Rum. περουκα (perúka)* < *İt. parrucca / perrucca* (TETTL VI: 361)

201. *petrol* (پترول) "y. s. Tenvīr, tasḫīne ve motorları taḥrīke yarayan, ḳayalardan ṣızan veyā ḳuyulardan çıḳarılan ḳābil-i işti'āl yağlı bir māyi' ki bi'l-ḫāṣṣa Asya ve Ameriḳa'da bulunur: Bakü'nüñ petrol ḳuyuları meşhūrdur." (1924: 185)

< *Fr. pétrole* (TS: 1918; MBTS: 992; TAS: 643; TBKKS: 1202)

< *Lat. petroleum* (TETTL I: 371)

202. *pilaçḳa* (پلاچقه) "s. Çapul, yağma." (1912: 305) / "s. Çapul, yağma, ġanīmet. ─ cı: Çapulcu, yağmacı." (1924: 191)

< *Balkan dillerinden; Bulg. plečka, Sırp. pljačka* (ETDES: 336)

< *Arn. plaçka* (KamTü: 900; TS: 1931; TETTL VI: 405; TAS: 648)

< *Bulg. pleçka* (MBTS: 999)

203. *pişṭo* (پشطو) "s. Yāḫūd pişṭov; ṭabanca." (1912: 304) / "s. Yāḫūd pişṭov; ṭabanca. döner ─: Rovelver." (1924: 190)

< *İt. pistola* (LOsm: 317; KamTü: 899; TETTL VI: 398)

< *Bulg. pişçov* (TS: 1930; TAS: 647; TBKKS: 1216)

< *Alm. pistole* (MBTS: 998)

204. *piyano* (پيانو) "s. Ma'rūf bir nev' çalġı." (1912: 312) / "s. Ma'rūf bir nev' çalġı. Mūsīḳīde (yavaşça) ma'nāsını ifāde eden İtalyanca bir kelime. ⁎ piyanist: Piyano çalmaḳta māhir olan." (1924: 198)

< *İt. piano* (LOsm: 317; TS: 1930; TAS: 648; TBKKS: 1218)

< *Fr. piano (< İt. pianoforte*) (KamTü: 900; TETTL VI: 402; MBTS: 999)

205. *poker* (پوكر) "y. s. Ameriḳa'dan çıḳma bir nev' kağıt oyunu." (1924: 196)

< *Fr. poker (< İng.)* (TS: 1935; MBTS: 1000; TAS: 652; TBKKS: 1234)

< *İng. poker* (TETTL VI: 409)

206. *polḳa* (پولڤا) "y. s. Bohemya'dan çıḳma bir nev' dans, raḳṣ. Bu dansı icrā etmek için çalınan hava." (1924: 196)

[524] Kamus-i Türki'de Fransızca olarak kayıtlıdır: [*fr. perruque*] Eğreti saç ki Avrupa'da el-yevm tas kafa olanlar ve vaktiyle herkes kor idi. (KamTü: 893)

< *Leh. polka* (TS: 1937; TAS: 654; TBKKS: 1241)

< *Fr. polka (< Leh. Polka "Polonyalı")* (MBTS: 1001)

207. *ponje* (پونژه) "y. s. Astarlıḳ veyā gömleklik ince ḳumaş." (1924: 196)

< *Fr. pongé (< Jap. Pongee)* (TS: 1938; TAS: 654)

< *Fr. pongée ~ İng. pongee (< Çin.)* (TETTL VI: 413)

< *Fr. pongé, pongée (< İng. < Çin.)* (MBTS: 1001)

208. *ponza* (پونزه) "s. Mermer, demir, taḫta temizlemeğe maḫṣūṣ sünger ṭaşı." (1912: 311) / "y. s. Mermer, demir, taḫta temizlemeğe maḫṣūṣ sünger ṭaşı." (1924: 196)

< *İt. pumice* (KamTü: 900; TS: 1938; TAS: 654; TBKKS: 1243)

< *Fr. ponce (< İt. pomice)* (MBTS: 1001)

209. *portuḳal* (پورتُقال) "s. Maʿrūf leẕiẕ meyve." (1912: 307) / "s. Maʿrūf leẕiẕ meyve. ⁕ portuḳalata: Portuḳal şerbeti. ⁕ portuḳalī: Portuḳal renginde, turuncu demek daha doğrudur." (1924: 193)

< *Fr. Portugal* (TS: 1939; TBKKS: 1247)[525]

< *İt. Portogallo (< Portugal)* (TAS: 655)

< *Rum. πορτοκαλλι (portokálli)* (TETTL VI: 416; KEWTS: 283)

210. *poṣa* (پوصه) "s. Ṣuyu ve yağı alınan şeyʾlerden ḳalan mevādd-ı ṣulbe, māyiʿ iñ dibine çöken ṭortu." (1912: 310) / (پوصة) "s. Ṣuyu ve yağı alınan mevādd-ı ṣulbe; bir māyiʿ iñ dibine çöken ṭortu. ─ lanmaḳ: Poṣa ḥāṣıl etmek, teressüb etmek." (1924: 195)

< *İt. posa* (TAS: 656; TBKKS: 1251)

< *İsp. poso* (TETTL VI: 419)

211. *postal* (پوستال) "s. Geniş mest; sürtük ḳarı." (1912: 308) / (پوسْتال) "s. Geniş mest, pābuc. mec. Sürtük ḳarı." (1924: 194)

< *Bulg. postál* (ETDES: 338; MBTS: 1002)

< *Slav dillerinden: Bulg. postal* (TETTL VI: 422)

< *Fars. postgāl* (TS: 1941; TAS: 656)

[525] MBTS'de şunlar kayıtlıdır: Portekiz'in batı dillerindeki ismi olan *Portugal* adından. Portekizli tüccarlar tarafından XVI. yüzyılda Uzakdoğu'dan Avrupa'ya getirildiği için bu adı almıştır. (MBTS: 1001)

212. *propaġanda* (پروپاغاندا) “y. s. Herhangi bir fikri, bir ʿaḳīdeyi neşr için yapılan her bir ḥareket.” (1924: 188)

< *İt. propaganda* (TS: 1948; TAS: 663; TBKKS: 1276)

< *Lat. propaganda “Katolik inancını yaymak için 1622’de kurulan bir teşkilâtın adından”* (MBTS: 1004)

213. *punc* (پونچ) “s. Ḳonyaḳ veyā sāʾir ḳuvvetli bir müskiriñ çay, limon ṣuyu, şeker ilḥ. ile ḳarışmasından ḥāṣıl olan meşrūb.” (1912: 311) / (پونچ) (1924: 196)

< *Fr. punch* (TS: 1952; TBKKS: 1290)

< *İng. punch (< Hint. panç)* (KamTü: 903; MBTS: 1006; TAS: 667)

214. *raca* (راجا) “y. s. Hint prenslerine verilen ʿunvān.” (1924: 347)

< *Fr. raja* (TS: 1957; TBKKS: 1297)

< *İng. raja* (MBTS: 1009)

< *Hint. raca* (TAS: 670)

215. *ray* (رای) “s. Demir yolunuñ demir çubuğu.” (1912: 543) / “s. Demir yolunuñ demir veyā çelik çubuğu: Ray döşemek.” (1924: 350)

< *Fr. rail* (TS: 1967; TETTL VI: 468; TAS: 676; TBKKS: 1307)

< *İng. rail (< Lat.)* (MBTS: 1016)

216. *reçine* (رَچینه) “s. Baʿż ağaçlardan aḳan yapışḳan madde.” (1912: 545) / “ita. s. Çam gibi baʿż ağaçlardan aḳan yapışḳan madde.” (1924: 351)

< *Rum. ρετσίνα (retsína)* (TS: 1968; ETDES: 344; TETTL VI: 474; MBTS: 1017; KEWTS: 286)

< *İt. resina* (KamTü: 913; TAS: 677; TBKKS: 1312)

217. *rinġa* (رینغه) “s. Bir cins balıḳ.” (1912: 561) / (رینغهٔ) “s. Bir cins beyāż balıḳ ki ḳurusu meşhūrdur.” (1924: 363)

< *Alm. ringa* (TS: 1980; TAS: 685; TBKKS: 1329)

< *İt. aringa (< Alm.)* (MBTS: 1028; Altun, 2021, s. 65)

218. *riyal* (ریال) - *iryal* (اریال) “s. Elyevm keṣretle Yemen ve ḥavālisinde tedāvül eden on bir ġuruş on para ḳıymetinde mecīdiyye büyüklüğünde Avusturya’nıñ gümüş sikkesi.” (1912: 560) / *riyal* (ریال) “s. Keṣretle Yemen ve ḥavālisinde tedāvül eden gümüş on ġuruş

ḳıymetinde (baʿżen yirmi beşe de çıḳar) mecīdiyye büyüklüğünde Avusturya'nıñ gümüş sikkesi." (1924: 362)

< *İsp. real* (KamTü: 922; TS: 1981; MBTS: 1029; TAS: 686; TBKKS: 1331)[526]

< *Ar. riyāl* (TETTL VI: 501)

219. *saḳsı* (ساقسی) "s. İçine ṭopraḳ ḳonaraḳ çiçek, limon vesāʾire dikilen ḳap." - *ṣaḳsı* (صاقسی) "s. İçine çiçek ḳomağa maḫṣūṣ ḳap." (1912: 579, 661) / *saḳsı* (ساقسی) "s. İçine ṭopraḳ ḳonaraḳ çiçek, limon vesāʾire dikilen ḳap." (1924: 374)

< *Fr. saxe* (KEWTS: 291)

< *Alm. Sachsen* (TETTL VII: 156)

< *Rum. sakos, sakkos* (TAS: 698)

220. *saḳsonya* (ساقسونیا) "s. Bu isimdeki şehirde yapılan porselen tabaḳ vesāʾire." (1912: 579) / "s. Bu isimdeki memlekette yapılan porselen tabaḳ vesāʾire." (1924: 374)

< *Fr. saxonia* (TBKKS: 1353)

< *İt. Sassonia* kelimesine *Fr. Saxe* ve *Alm. Sachsen* kelimelerinin bulaşması ile (KEWTS: 292)[527]

221. *ṣalaş* (صالاش) "s. Baraḳa ḥālinde muvaḳḳat dükkān." (1912: 661) / "s. Baraḳa ḥālinde muvaḳḳat dükkān: Bostan ṣalaşı." (1924: 428)

< *Balkan dillerinden: Sırp. salaš ~ Bulg. salaš (< Mac. szállás)* (ETDES: 353; MBTS: 1053)

< *Rom. săláş (< Mac. szállás)* (KEWTS: 292)

< *Mac. szállás* (TS: 2016; TAS: 699; TBKKS: 1354)

< *Bulg. salaş (< Mac. szállás)* (TETTL VII: 161)

222. *ṣalça* (صالچه) "s. Yemek ṣuyu." (1912: 662) / (صالچهٔ) "s. Ṭuz, bahārāt vesāʾire ile yapılan yemek ṣuyu. Domates — sı: Domates ṣuyundan yapılan pelte." (1924: 428)

< *Rum. σάλτσα (sáltsa) (< İt. salsa)* (ETDES: 353; TETTL VII: 162; MBTS: 1053; KEWTS: 292)

< *İt. salsa* (KamTü: 946; TS: 2017; TAS: 699; TBKKS: 1355)

---

[526] Lehce-i Osmani'de İtalyanca olarak kayıtlıdır: *İt.* İspanya ve Avusturya'nın direkli ve kuşlu kara kuruşu, dolar, kolonat, Amerika doları. (LOsm: 324)

[527] M. Stachowski şunları kaydetmiştir: **saksonya** 'Meißener Porzellan'. – Kontamination von it. Sassonia 'Sachsen' mit fr. Saxe '1. Sachsen; 2. Meißener Porzellan', dt. Sachsen id. (KEWTS: 292)

223. *sardela* (سارديلا) - *ṣardelye* (صارديليه) “s. Uṣūl-i maḫṣūṣ ile fıçı veyā teneke içinde ḥıfẓ olunmuş balıḳ.” (1912: 578, 657) / *sardela* (سارديلا) - *ṣardelye* (صارديليه) “y. s. Veyā sardelye. Fıçı veyā teneke içinde ḥıfẓ olunmuş balıḳ.” (1924: 373, 425)

< *Rum. σαρδέλλι, σαρδέλλια* (çokluğu) (TS: 2034; ETDES: 357; MBTS: 1062)

< *İt. sardella* (LOsm: 332; KamTü: 955; TAS: 703; TBKKS: 1365)

< *İt. sardella ~ Rum. σαρδέλλα (sardella)* (TETTL VII: 194; KEWTS: 293)

224. *si* (سی) “y. s. Mūsiḳīde yedinci noṭa. Bu noṭayı gösteren işāret.” (1924: 401)

< *Fr. si* (MBTS: 1106; TAS: 719)

< *İt. si* (TS: 2107)

225. *siki* (سیکی) “y. s. Ḳar üstünde yürümek için taḫtadan bir nevʿ uzun ayaḳ ḳabı, ivik.” (1924: 403)

< *İng. ski* (TS: 2126; TAS: 728; TBKKS: 1413)

< *Fr. ski (< Nor.)* (MBTS: 1117)

226. *ṣuṣam* (صوصام) “s. Maʿrūf ḥabbe. ─ yağı: Ṣuṣamdan çıḳan yağ, şırlağan.” (1924: 440)

< *Ar. sịsām* (KamTü: 1014; TS: 2174; TETTL VII: 495; TAS: 742)

< *Rum. sīsámi, sesamon-sesam / susam (< Ar. simsim)* (MBTS: 1136; KEWTS: 310)

227. *süblime* (سوبليمه) “y. s. Veyā süblimeḳorozif. Pek az mikdārı çoḳ ḳuvvetli antiseptik olan kekremsi, yaḳıcı ve pek zehirli bir madde. (Yumurta aḳıyla süt bunuñ panzehiridir.)” (1924: 394)

< *Fr. sublimé* (TS: 2177; MBTS: 1138; TAS: 742; TBKKS: 1453)

< *İng. süblime* (TETTL VII: 501)

228. *süveter* (سوۋەتر) “y. s. Baştan geçme çocuḳ fanilası.” (1924: 400)

< *Fr. sweater* (TS: 2192; TBKKS: 1461)

< *İng. sweather* (TETTL VII: 533; MBTS: 1147; TAS: 745)

229. *şapḳa* (شاپقه) “s. Erkek ve ḳadınlarıñ giydiği kenarı siperli baş örtüsü: Türkler 1925 senedinde fesi attılar, şapḳa giydiler. Baʿżen direkleriñ tepesine ḳonan tekerlek ağaç. Ṣoba borusu başlığı.” (1924: 406)

< *Rus. şapka* (TS: 2203; TAS: 750; TBKKS: 1470)

< *Lat. cappa* (TETTL VII: 558)

< *Bulg. şapka* (MBTS: 1154)

230. *şarapnel* (شَرابنَل) "s. Paṭladığı vaḳit içinden birçoḳ dāneler fırlayan mermi." (1912: 634) / (1924: 411)

< *Fr. shrapnel* (KamTü: 1031; TS: 2204; TETTL VII: 561; TAS: 750; TBKKS: 1472)

< *İng. shrapnel* (MBTS: 1155)[528]

231. *ṭabla* (طَبلَه) "s. Taḫtadan yapılmış düz bir ṣafḥa ki baʿż ṣatıcılar işlerini üstüne ḳorlar; bir ṭablada bulunan yemek miḳdārı: Ciġara külünü silkmeğe maḫṣūṣ ḳap; manġal ve soba gibi şeyleriñ altına ḳonan maʿden ḳaplı taḫta; terāzi kefesi." (1912: 704) / (طَبلَه) "s. Taḫtadan yapılmış düz bir ṣafḥa ki baʿż ṣatıcılar işlerini üstüne ḳorlar. Bir ṭablada bulunan yemek miḳdārı. Ciġara külünü silkmeğe maḫṣūṣ ḳap. Manġal ve soba gibi şeyleriñ altına ḳonan maʿden ḳaplı taḫta. Terāzi kefesi. Düz ve müdevver olan şeyʾ: Direk ṭablası. ‒ kār: Yemek ṭablalarını yerlerine getirip götüren ḫizmetçi; aldığı eşyāyı gezdirerek ṭablasında ṣatan." (1924: 454)

< *Rum. τάβλα (< Lat. tabula)* (ETDES: 391; TETTL VIII: 101; MBTS: 1184; KEWTS: 319)[529]

< *Ar. ṭabla* (KamTü: 1061; TS: 2239; TAS: 763)

232. *ṭalyan* II (طالیان) "s. Dalyan gibi: mütenāsibü'l- aʿżā, şīrīn deliḳanlı." (1912: 700) / *dalyan* II (دالیان) "s. ‒ gibi: Uzun boylu, güzel, mütenāsibü'l-aʿżā, yaḳışıḳlı: Dalyan gibi deliḳanlı." (1924: 318)[530]

< *Fr. italien* (TBKKS: 260)

< *Rum.* (TS: 588)

< *Tü. taylan* (Güzel, 2017, s. 2137)

[528] MBTS'de şu bilgi kayıtlıdır: Mûcidi olan İngiliz general Henry Shrapnel'in adından. (MBTS: 1155)
[529] TETTL'deki tanım şu şekildedir: 'üzerinde yufka açılan, yemek yenen yer sofrası, kalaycı leğeni' < Yun. *τάβλα* 'satıcıların kullandıkları tahtadan tepsi' < Lat. *tabula*. (TETTL VIII: 101)
[530] B. Toven, bu maddeyi *ṭalyan* I – *dalyan* I maddesi ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.9. *ṭalyan* I – *dalyan* I.

233. *tanḳ* (تانق) “y. s. Māyiʿāta maḫṣūṣ büyük ḳap. İçinde serīʿ ateşli makineli tüfeng bulunan zırhlı ve dört tekerlekli bir otomobil ki ilk defʿa olaraḳ 15 Eylül 1916’da İngilizler ṭarafından ḳullanılmıştır.” (1924: 203)

< *Fr. tank* (TS: 2263; TAS: 772; TBKKS: 1503)

< *İng. tank* (MBTS: 1200)

234. *ṭapa* (طاپه) “s. Şişe vesāʾire ağzına ṭıḳadıḳları manṭar. b.: ṭıpa.” (1912: 693) / (طاپه) “s. Şişe vesāʾire ağzına ṭıḳanan manṭar. b.: ṭıpa.” (1924: 448)

< *İt. tappo* (TS: 2266; ETDES: 394; MBTS: 1200; TAS: 773; TBKKS: 1505; KEWTS: 321)

< *Rum. τάπα (tápa)* (TETTL VIII: 108)

235. *ṭavla* I (طاوله) “s. At aḫırı.” (1912: 702) / (طاولة) “s. At aḫırı.” (1924: 453)[531]

< *Rum. (çokluk) *stávla* [< *Rum. (teklik) stávlos*] (TETTL VIII: 113; KEWTS: 323)

< *Ar. ṭavīle* (TS: 2288; MBTS: 1212; TAS: 777)[532]

236. *tender* (تَنْدَرْ) “in. s. Loḳomotifi taʿḳip eden ve içinde ṣu ve kömür bulunan araba.” (1924: 238)

< *Fr. tender* (TS: 2321; TAS: 789)

< *İng. tender* (MBTS: 1234)

237. *tentene* (تنتنه) “s. Elbise vesāʾire eṭrāfına dikilen süs. Dantela.” (1912: 374) / “s. Elbise vesāʾireniñ üstüne dikilen süs, dantela.” (1924: 238)

< *Fr. dentelle* (KamTü: 1117; TS: 2323; MBTS: 1236; TAS: 790; TBKKS: 1527)

< *Rum. δαντελλα (ḏantélla) (< Fr. dentelle)* (TETTL VIII: 152)

238. *tırampa* (تِرامپه) “s. Mübādele, değişme.” (1912: 335) / (تِرامپا) “s. Mübādele, değişme. ─ cı: Trampa işleriyle meşġūl olan.” (1924: 213)

< *İt. tramuta* (LOsm: 385; KamTü: 1147; TETTL VIII: 263; KEWTS: 331)

< *Rum. trampo* (TS: 2380; MBTS: 1266; TAS: 807; TBKKS: 1563)

---

[531] B. Toven, bu maddeyi *ṭavla* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.6. *ṭavla* II.

[532] Kamus-i Türki’de Arapça veya Latince olabileceği kayıtlıdır: [*ar*. طويله tavîle’den veya *la*. stabulm’dan.] At ahırı. (KamTü: 1089)

239. *tıramvay* (ترامواى) “s. Demir yolu üzerinde ḥareket eden yolcu ṭaşımağa maḫṣūṣ büyük araba.” (1912: 335) / “s. Demir yolu üzerinde ḥareket eden yolcu ṭaşımağa maḫṣūṣ büyük araba: Elektriḳ tramvayı.” (1924: 213)

< *Fr. tramway* (TS: 2380; TETTL VIII: 264; TBKKS: 1563)

< *İng. tramway* (KamTü: 1147; MBTS: 1266; TAS: 807)

240. *ṭıranpa* (طِرانپه) “s. Değiştirme, mübādele.” (1912: 706) / (طِرانپا) “ita. s. Mübādele, bir şeyʾi diğer bir şeyʾle değiştirme.” (1924: 455)

< *İt. tramuta* (LOsm: 385; KamTü: 1147; TETTL VIII: 263; KEWTS: 331)

< *Rum. trampa* (TS: 2380; MBTS: 1266; TAS: 807; TBKKS: 1563)

241. *tiriyo* (تريو) “y. s. Üç ḳısımdan mürekkep bir mūsiḳī parçası.” (1924: 218)

< *İt. trio* (TS: 2382; TAS: 811; TBKKS: 1573)

< *Fr. trio* (MBTS: 1267)

242. *ṭopoġrafya* (طوپوغرافيا) “y. s. Bir yeri saṭḥındaki ʿavārıżıyla berāber kağıt üstünde göstermek fenni, bir yeriñ ḫuṭūṭ ile irāʾe ve tavṣīfi.” (1924: 460)

< *Yun.* (TS: 2371)

< *Lat. topografia* (TAS: 805; TBKKS: 1552)

< *Fr. topographie (< Lat. < Yun.)* (MBTS: 1263)

243. *ṭorpid* (طورپيد) “s. Gemi ġarḳ etmeğe maḫṣūṣ deñiz lağımı.” (1912: 716) **bk. 2.3.12. “ṭorpido”**

< ? [533]

244. *ṭorpido* (طورپيدو) “s. Gemi ġarḳ etmeğe maḫṣūṣ deñiz lağımı. ─ boṭ: Seyyār ṭorpidolarla mücehhez ḫafīf ve ġāyet serīʿ küçük sefīne.” (1924: 461) **bk. 2.3.12. “ṭorpid”**

< *İng. torpedo (< Lat.)* (MBTS: 1264; MWD)[534]

< *İsp. torpido* (TAS: 805)

245. *tünel* (تونَل) “s. Yeriñ altında oyularaḳ açılan yol.” (1912: 382) / (تونَل) “y. s. Yeriñ altında oyularaḳ açılan yol: Simplon tüneli” (1924: 245)

[533] Kelimenin Batı kökenli olduğu belirli fakat hangi dil üzerinden Türkçeye geçtiği bilinmediği için kelime sonuca dahil edilmiştir.

[534] Bağlantı Adresi: https://www.merriam-webster.com/dictionary/torpedo#h1 Erişim Tarihi: 11.03.2023 13.56

< *Fr. tunnel* (TS: 2399; TAS: 814; TBKKS: 1588)[535]

< *İng. tunnel* (MBTS: 1275)

246. *ümanizme* (اومانیزمه) "y. s. Eski lisān ve edebiyātı iḥyā edenleriñ meẕhebi." (1924: 115)

< *Fr. humanisme* (TS: 1120; MBTS: 523; TBKKS: 1598)

< *İt. umanismo* (TETTL VI: 334)

< *Lat. humanisme* (TAS: 362)

247. *vaġon* (واغون) "s. Demir yol arabası." (1912: 1133) / "y. s. Demir yol arabası. ― lu: İçinde yataḳ bulunan vaġon, İngilizcesi: Siliping ḳar. ― restoran: Yolcularıñ içinde yemek yedikleri vaġon. ⁕ vaġont: Küçüğü." (1924: 766)

< *Fr. wagon* (TS: 2464; TAS: 822; TBKKS: 1605)[536]

< *İng. wagon* (MBTS: 1303)

248. *valf* (والف) "in. s. Ṣu, ġaz veyā istim gibi şeyʾleriñ geçmesine müsāʿade veyā muḫālefet eden ḳapaḳlı delik." (1924: 767)

< *İng. valfi, vanfa* (TS: 2467; TAS: 823)

< *Fr. valve (< Lat.)* (MBTS: 1306)

249. *vanilya* (وانیلیا) "y. s. Bu nāmdaki nebātıñ güzel ḳoḳulu meyvesi." (1924: 767)

< *İt. vaniglia (< İsp.)* (TS: 2468; MBTS: 1307; TBKKS: 1609)

< *İsp. vanillia* (TAS: 824)

250. *varil* (واریل) "s. Bir nevʿ fıçı; varil şeklinde." (1912: 1132) / "y. s. Küçük fıçı. ṣ. Bir varil dolusu: Bir varil çivi." (1924: 766)

< *Rum. βαρύλιον "fıçı" (< İt. baril)* (LFL: 79; ETDES: 433; MBTS: 1308; KEWTS: 343)

< *Fr. baril* (KamTü: 1185; TS: 2470; TAS: 825; TBKKS: 1612)

251. *varoş* (واروش) "s. Bir şehir veyā ḳaṣabanıñ ḳalʿesi ḫāricinde bulunan maḥallesi." (1912: 1132) / (1924: 765)

---

[535] Lehce-i Osmani ve Kamus-i Türki'de İngilizce olarak kayıtlıdır: *İng*. Tolos manasına yer altında kemerle yapılan yol ki demiryolunun dağlara çattığı mahallerde olur. (LOsm: 390) [*ngl. tonel* sûretinde telaffızı galat olmakla beraber şîve-i lisanımıza mugâyirdir.] 1. Demir yolunun yeraltından geçen kısmı. 2. Makine ile tahrîk veya kayışla cer olunur arabalar işlettirilmek üzere yer altından açılan yol. 3. Yeraltından ufkî olarak açılan her nevi oyuk. (KamTü: 1155)

[536] Kamus-i Türki'de İngilizce olarak kayıtlıdır: [*ngl*.] Demiryol arabası. (KamTü: 1180)

< *Balkan (Slav) dilleri: Sırp. város, Bulg. varoš, Rom. oraş (< Mac. város)* (ETDES: 433)

< *Mac. város* (KamTü: 1185; TS: 2471; TETTL VIII: 407; MBTS: 1309; TAS: 825; TBKKS: 1612)

252. *velense* (وِلَنسه) "s. Yüñden yapılan tüylü bir nevʿ fanila." (1912: 1145) / "s. Yüñden yapılan uzun tüylü pek ḳalın bir doḳuma." (1924: 775)

< *İt. valènza; valenciana* (TS: 2478; ETDES: 435; TETTL VIII: 418; TAS: 828; TBKKS: 1615; KEWTS: 344)[537]

< *Balkan dillerinden (< İt.)* (MBTS: 1314)

253. *vermut* (وەرموت) "y. s. İçine acı bir ṭaḳım mevādd ḳarıştırılan beyāż şarap." (1924: 776)

< *Alm. Wermut* (TS: 2481; TAS: 828; TBKKS: 1615)

< *Fr. vermout, vermouth (< Alm. Wermut)* (MBTS: 1316)

254. *vişne* (ويشنه) - *fişne* (فشنه) "s. Kiraza beñzer maʿrūf ve mayḫoş meyve." (1912: 1148, 786) / "s. Kiraza beñzer maʿrūf mayḫoş meyve. ─ çürüğü: Mora çalan ḳoyu ḳırmızı renk veyā bu renkte olan." (1924: 778)

< *Slav dillerinden: Bulg. vìšna, Sırp. višnja, Rus. víšnja, Çek. višné, Pol. wišnia* (ETDES: 436; KEWTS: 345)[538]

< *Bulg. vişna* (TS: 2487; MBTS: 1319; TAS: 831; TBKKS: 1622)

< *Yun. βυσσινιά, Bulg. vişne* (TETTL VIII: 435)

255. *volḳan* (وولقان) "y. s. Tepesindeki delikten ateş ṣaçan dağ, yanar dağ." (1924: 776)

< *Fr. volcan* (TS: 2489; MBTS: 1320; TAS: 833; TBKKS: 1628)

< *İt. volcano* (TETTL VIII: 438)

256. *yoġa* (يوغا) "y. s. Zühd ve taḳvā ve teʾemmülāt ile rūḥ-i beşeriñ rūḥ-i ezelī-i kāʾināta birleştiğini taṣavvur ve iddiʿā eden Hintlilere maḫṣūṣ bir meẕhep. ⁎ yogi: Bu meẕhebe mensup olan." (1924: 806)

---

[537] Kamus-i Türki'de şunlar kayıtldır: [Rumeli lisanlarında müşterek olup aslı Ulahça olsa gerektir.] Rumeli'nde yapılan kalın bir nevi fanila ki inceleri örtü ve yatak çarşafı ve kabaları at örtüsü gibi kullanılır. (KamTü: 1191)

[538] Kamus-i Türki'de Farsça olarak kayıtlıdır: *fa*. Mayhoşça koyu renkli bir cins kiraz ki şurup ve reçeli yapılır; vişne tiridi. (KamTü: 1196)

< *Fr. yoga* (TS: 2598; TBKKS: 1635)

< *Fr. ~ İng. yoga (< Sanskr.)* (MBTS: 1360)

< *Sans. yoga* (TAS: 837)

257. *yogi* (يوگى) "y. s. Vecd ve istiġrāḳ ile vāṣıl-ı mertebe-i kemāl olan Hintli." (1924: 807)

< *Fr. yogi (< Sanskr.)* (MBTS: 1360; TBKKS: 1635)

< *Sans. yogi* (TS: 2598; TAS: 837)

258. *zağar* (زَغار) "s. Av köpeği." (1912: 567) / (زاغار) "s. Av köpeği. Avı bulup çıḳaran köpek." (1924: 363)

< *Rum. zagári* (KEWTS: 369)

< *Mac. ~ Güney Slav dilleri* (MBTS: 1374)

259. *zıbın* (زيبين) "s. Ḳışa pamuḳlu ḫırḳa." (1912: 574) / (زيبين) "s. Küçük çocuḳlara giydirilen ḳışa pamuḳlu ḫırḳa." (1924: 370)

< *İt. zipòn, zupòn; giubonne* (ETDES: 469; MBTS: 1387; KEWTS: 371)

< *Ar. zubūn* (TETTL IX: 504)

2.3.13. Kökeni Bilinmeyen Sözcükler

1. *apalaḳ* (آپالاق) "ṣ. İri ve ṭombul çocuḳ (memede küçük çocuḳ)." (1912: 9) / (1924: 6)

< *Rum. παλλα'κιν (pallákin)* (ÖdS: 211; TETTL I: 185)

< *Tü. apalak* (KBS: 72)

2. *bocurġad* (بوجُرغاد) "s. Ağır şey'leri ḳaldırmakta ḳullanılan ālet." (1912: 264) / (بوجوَرغاد) "s. Ağır şey'leri ḳaldırmak ve çekmekte ḳullanılan ālet." (1924: 161)

< *Rum. bocurgat* (TS: 369; TBKKS: 196)

< *kökeni belirli değil* (LFL: 769; ETDES: 55; TETTL I: 363)[539]

3. *boğaṣı* (بوغاصى) "s. Astar." (1912: 270) / "s. Astar. Astarlıḳ bez. İnce Ameriḳan bezi." (1924: 166)

[539] H.Eren şunları kaydetmiştir: 'çekek yerlerinde küçük tekneleri karaya çekmek için kullanılan ağaç ırgat'. İkinci bölümünde Türkçe *ırgat*'ın saklandığı bir birleşik isim olduğu anlaşılıyor. Ancak, birinci bölümünde geçen *boc*'un kökenini bilmiyoruz. (ETDES: 55) Aynı şekilde A. Tietze de kelimeyi ikiye bölmüş fakat köken belirtmemiştir: (gemicilik dili) 'ağır şeyleri kaldırmağa yarayan makaralı cihaz' < (17. asır) *boci ırġat* / *voci ırġat.* (TETTL I: 363)

< *İsp. bocaci* (TS: 370)

< *kökeni belirli değil* (ETDES: 55, 56; TETTL I: 365)[540]

4. *çerge* (چرگه) "s. İki direkli ḫafīf çingene yuvası." (1912: 426) / "s. İki direkli ḫafīf çingene yuvası, çadırı." (1924: 272)

< *Balkan dillerinden (Rum. τσέργα, Bulg. čerga, Sırp. čerga, Arn. cérgë, Rom. cérgă, Mac. cserge)* (ETDES: 86)

< *Bulg. çerga* (TETTL I: 498; MBTS: 225)

< *Tü. *čergeg* < **čerge-* (KEWTS: 111)

5. *emece* (اَمَجه) "s. El birliğiyle görülen iş." (1912: 136) / (اَمجه) "s. El birliğiyle ve ʿumūmuñ yardımıyla görülen iş: Emece günü." (1924: 81)

< *Yun. ήμίσεα (ēmísea)* (TETTL II: 392)

< *Tü. üme 'yardım'* + *-ci* (ETDES: 189; MBTS: 557)

6. *ḳaparoz* (قپاروز) - (قاپاروز) "s. Ḳapma mal, ġasp sūretiyle ele geçirilen şeyʾ; rüşvet." (1912: 823, 799) / (قاپاروز) "s. ʿav. Ḳapmaḳ sūretiyle ele geçirilen bād-i hevā şeyʾ, vurġun. ─ cu: Böyle şeyʾleriñ arḳasında ḳoşan." (1924: 520)

< *Rum. kapáros ~ Tü. kap-* + *Yun. -os/-oz* eki (TETTL IV: 111)[541]

< *kaparo* + *Rum.* -oς eki (ETDES: 208; MBTS: 621; KEWTS: 203)[542]

7. *köfki* (كۆفكى) "s. Sünger gibi şeyʾ; küfkü ṭaşı: bir cins delikli ṭaş." (1912: 924) / *köfeki* (كۆفكى) "s. Sünger gibi şeyʾ. ─ ṭaşı: Ḫafīf delikli ṭaş." (1924: 609)

< *Rum. koufaki* (MBTS: 724)

< *Çağ. kevek* (TETTL IV: 254)

---

[540] H. Eren ve A. Tietze kökeninin bilinmediğini kaydetmişlerdir: 'ince bez, astar'. Kökenini bilmiyoruz. Balkan dillerinde Türkçe bir alıntı olarak kullanılır: Blg *bogasija* 'astar'; Srp *bogàsija*, *bogòsija*; Rum *bogasíu*, *bogasíe*; R μποκασί. Macarca *bagazia* biçimi Sırpçadan alınmıştır. Türkçeden İtalyancaya da geçmiştir (*boccaccino*, *boccascino*). Almanca, Fransızca gibi dillerde de İtalyanca bir alıntı olarak geçer. İtalyancadan Macarcaya da geçmiştir (*bakacsin*). Macarca *vászon* 'kumaş' sözünün Türkçe *boğası* biçimiyle birleştirilmesi yanlıştır.(ETDES: 55, 56). 'yerli bez, patiska' < 14. asırdan beri Avrupa'da bilinen ve adı *boccascino* olarak İtalyanca'ya (ve oradan başka Avrupa dillerine) giren asıl menşei (ve kelimenin sonundaki /i/ hangi coğrafî mevkiye dayandığı) bilinmiyor. (TETTL I: 365)

[541] Kamus-i Türki'de Türkçe kapmak fiilinden türetildiği kayıtlıdır: ["kapmak" lûgat-ı Türkîsinden Rumcaya taklîden yapılmış âmiyâne bir lûgat-ı garîbedir.] Haksız yere ve gasb ve rüşvet suretiyle kapılmış mal, rüşvet, irtikâb, nâmeşrû kazanç. (KamTü: 542)

[542] H. Eren tam olarak şunları kaydetmiştir: **kaparoz** *argo* 'yolsuzca veya zorla elde edilen mal veya para'. Türkçe *kaparo* sözüne Rumca -oς ekini getirmek yoluyla oluştuğu anlaşılıyor. Bk. *kaparo*. Türkçe kap- kökünün analojik baskısı da göz ardı edilemez. (ETDES: 208)

8. *lop* (لوپ) “ṣ. Yumuşaḳ, ḳaba ve yuvarlaḳ şeyʾ.” (1912: 948) / “ṣ. Yumuşaḳ. Ḳaba ve yuvarlaḳ şeyʾ: Lop yumurṭa, incir.” (1924: 629)

< *Fr. lobe (< Lat.)* (MBTS: 746)

< *ses taklidi kelimelerden*: *lap/lep/lop* (TETTL IV: 552)

9. *ṣom* II (صوم) “ṣ. İçi dolu, bütün ve yekpāre.” (1912: 682) / *ṣom* II (صوم) “ṣ. İçi boş ve üstü ḳaplama olmayan. İçi dolu, bütün ve yekpāre: Bu ḳordon ṣom altındır.” (1924: 441)[543]

< *Rum. soma* (TAS: 730)

< *Tü. sūn, *sōm* (MBTS: 1121; KEWTS: 307)

2.4. Batı Kökenli Kelimelerin Alanlara Göre Dağılımı

2.4.1. Bilim ve Teknoloji

2.4.1.1. Askerlik, Savaş

1. *ablokа* (آبلوقه) “s. Deñizden muḥāṣara.” (1912: 7) / “ṣ. Deñizden muḥāṣara: Müttefikeyn Yunanistan’ı ─ etti.” (1924: 5)
2. *alay* (آلای) “s. Birḳāç ṭaburdan mürekkep ḳuvve-i ʿaskeriyye.” (1912: 123) / “s. Bir ḳaç ṭaburdan mürekkep ḳuvve-i ʿaskeriyye. ⁕ Alaycı: Herkesle eğlenmeği seven; mekteb-i ʿaskeriyyeden imtiḥānını veremediğinden dolayı alaya iʿzāmı lāzım gelen şākird. ⁕ Alaylı: Debdebeli, ṭanṭanalı, istihzālı; eğlenceli; mektebden çıḳma olmayıp alaydan yetişen żābıṭ.” (1924: 73) **bk. 2.4.3.5. “alay”, 2.4.3.6. “alay”**
3. *amiral* (آمیرال) “s. fr. Baḥriye ḳumandanı, ḳapudān.” (1912: 141) / “y. s. Eñ büyük baḥriye ḳumandanı. ⁕ Amirallıḳ: Baḥriye ḳumandanlığı.” (1924: 84) **bk. 2.4.2.6. “amiral”**
4. *anġajman* (آنغاژمان) “fr. s. Az süren ehemmiyetsiz muḥārebe.” (1924: 92) **bk. 2.4.2.5. “anġajman”**
5. *anġarya* (آنغاریه) “s. Ücretsiz gördürülen iş; bir ḫizmete meʾmūr edilen ʿasker; taʿlīmden başḳa ʿaskere gördürülen iş.” (1912: 153) / “s. Ücretsiz gördürülen iş. Taʿlīmden başḳa ʿaskere gördürülen iş.” (1924: 92) **bk. 2.4.3.10. “anġarya”**

[543] B. Toven, bu maddeyi *ṣom* I ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.10. *ṣom* I.

6. *apolet* (آپولَت) “s. ʿaskerleriñ rütbe ve şınıflarına göre şırma, ipek veya yüñden omuzlarına ṭaḳtıḳları ʿalāmet.” (1912: 10) / “y. s. ʿaskerleriñ rütbe ve şınıflarına göre şırma, ipek veya yüñden omuzlarına ṭaḳtıḳları ʿalāmet.” (1924: 7)
7. *arş* (آرش) “ṣ. Yürü ḳumandası.” (1912: 43) / “ḥd. Yürü ḳumandası.” (1924: 26)
8. *balyemezi* (بالیەمَزی) “s. Eski bir cins ṭop.” (1912: 236) / *balyemez* (بالیەمَز) “y. s. Mücidiniñ ismiyle yād edilen büyük çapta eski bir ṭop.” (1924: 145)
9. *bando* (باندو) “s. Veyā banda. ʿaskerī musiḳa ṭaḳımı. İnce saz.” (1924: 145) **bk. 2.4.2.4. “bando”**
10. *batarya - baṭarya* (باتاڑیه/ بَطاریه) “s. Dört ṭopu olan ṭopçu bölüğü.” (1912: 221) / *batarya - baṭarya* (باتاڑیه/ بَطاریه) “y. s. Dört ṭopu olan ṭopçu bölüğü.” (1924: 135, 155) **bk. 2.4.1.7. “baṭarya”**
11. *bidon* (بیدون) “y. s. ʿaskerleriñ ṭaşıdığı bir nevʿ teneke maṭara.” (1924: 174) **bk. 2.4.1.11. “bidon”**
12. *bomba* (بومبا) “s. İçi barutla dolu ve fitilli küre şeklinde ḫumbara.” (1912: 275) / (1924: 170)
13. *bombardman* (بومباردمان) “y. s. Doğrusu: Bonbardman. Bomba ile hücūm etme. Ṭop atma. ─ etmek: Ṭopa ṭutmaḳ.” (1924: 170)
14. *ceneral* (جَنَرال) “s. Ecnebīleriñ müşīr, ferīḳ, livā rütbesindeki erkānına verilen ʿunvāndır; baş, ʿumūm, ser.” (1912: 405) / “y. s. Ecnebīleriñ müşīr, ferīḳ, livā rütbesindeki erkānına verilen ʿunvāndır. Baş, ʿumūm, ser: ─ ḳonsolos: Baş şehbender.” (1924: 259)
15. *çapa* (چاپه) “s. Yeñiçeri ʿaskeriniñ bir şınıfı.” (1924: 265) **bk. 2.4.1.4. “çapa”, 2.4.3.16. “çapa”, 2.4.2.6. “çapa”**
16. *çapraḳ* (چاپراق) “s. ʿasker eğeriniñ örtüsü.” (1912: 415) **bk. 2.4.3.2. “çapraḳ”**
17. *deboy* (دَبوی) “s. ʿaskeriñ esliḥa ve elbise anbarı.” (1912: 502) / “s. ʿaskeriñ esliḥa ve elbise anbarı. Depo.” (1924: 321) **bk. 2.4.3.14. “deboy”**
18. *dıraġon* (دِراغون) “s. Bir şınıf süvārī ʿaskeri.” (1912: 503)

19. *dırednot* (دِرەدْنوت) “in. s. Çoḳ ḳuvvetli teslīḥ edilmiş pek büyük ḥarp gemisi, yılmaz. İlk drednot 1906 tārīḫinde bitmiştir.” (1924: 324) **bk. 2.4.2.6. “dırednot”, 2.4.3.7. “dırednot”**
20. *efektif* (أفەكتيف) “y. s. Ḫizmet ve vaẓīfeye müheyyā ʿaskeriñ ḥaḳīḳī miḳdārı: Bir ordunuñ efektifi.” (1924: 62) **bk. 2.4.3.11. “efektif”**
21. *esḳırim* (أسقِريم) “s. Ḳılıç ve meç taʿlīmi.” (1912: 67) / (أسقريم) “s. Ḳılıç ve meç taʿlīmi. Silāḥbāzlıḳ.” (1924: 42)
22. *falya* (فاليه) “s. Ṭopu ateşlemek için ağızlıḳ baruṭu ḳoymağa maḫṣūṣ maḥall.” (1912: 773) / (فاليهٔ) (1924: 500)
23. *fayrab* (فايراب) “s. Vapurlarda ateşi çoğaltmaḳ için ateşçilere verilen ḳumanda.” (1912: 773) / (1924: 500)
24. *feldmarşal* (فَلدمارشال) “y. s. Almanya, Rusya ve İngiltere’de eñ büyük ʿaskerī rütbe.” (1924: 512)
25. *fırḳateyn* (فِرقَتَين) “s. Sefāʾin-i ḥarbiyyeniñ bir nevʿi.” (1912: 782) / “s. k. Güğertesiniñ altında 32-50 veyā daha ziyāde ṭopu bulunan sürʿatli ve idāresi ḳolay aḫşap ḥarp gemisi. Sefāʾin-i ḥarbiyyeniñ bir nevʿi.” (1924: 506) **bk. 2.4.2.6. “fırḳateyn”**
26. *filandra* (فِلاندره) “s. Uzunca flama.” (1912: 791) / *filandıra* (فِلاندِرهٔ) “y. s. k. Ḥarp gemileriniñ ġrandi direğine çekilen uzun ve eksiz ḳırmızı ḳurdela ki uçḳurluğunda bir ay yıldız vardır.” (1924: 512) **bk. 2.4.2.1. “filandra”, 2.4.2.6. “filandra”**
27. *filinṭa* (فِلِنطه) “s. Bir nevʿ ḳışa tüfeng.” (1912: 792) / “y. s. Ḳışa avcı tüfengi. Bir nevʿ ḳışa tüfeng.” (1924: 513)
28. *filo* (فيلو) “s. Birḳaç ḥarp sefīnesinden mürekkep donanma.” (1912: 797) / “y. s. Bir ḳaç ḥarp sefīnesinden mürekkep donanma veyā bütün donanma.” (1924: 518) **bk. 2.4.2.6. “filo”**
29. *foġa* (فوغه) “s. Ṭoplara ateş ḳumandası.” (1912: 795) / (فوغهٔ) “ita. s. Ṭoplara ateş ḳumandası. ─ etmek: Ateş etmek.” (1924: 515) **bk. 2.4.3.12. “foġa”**
30. *fund* (فوند) “s. Bir nevʿ ṭop vezni.” (1912: 795) / (فوند) “f. s. Bir nevʿ ṭop vezni. Alman fundu: 1,2307, Avusturya fundu: 1,0311 liraya muʿādildir.” (1924: 516)

31. *funya* (فونیه) “s. Ṭop ateşlemeğe maḫṣūṣ ḳapsül.” (1912: 795) / (فوَنیا) “s. Ṭop ateşlemeğe maḫṣūṣ ḳapsül.” (1924: 516)
32. *ġanboṭ* (غانبوط) “s. Olduḳça ağır ṭoplarla mücehhez az ṣu çeken küçük kıtʿada bir sefīne-i ḥarbiye.” (1912: 760) / “y. s. Olduḳça ağır ṭoplarla mücehhez az ṣu çeken küçük kıtʿada bir sefīne-i ḥarbiye.” (1924: 491) **bk. 2.4.2.6. “ġanboṭ”**
33. *ġarnizon* (غارنیزون) “y. s. İḳāmet veyā müdāfaʿa için bir şehirde bulunan ʿasker veyā bu şehir: Ġarnizon değiştirmek.” (1924: 490) **bk. 2.4.3.14. “ġarnizon”**
34. *gerilla* (گەریلا) “y. s. Küçük ve müstaḳil çeteleriñ ġayr-ı muntaẓam ḥarbi.” (1924: 616)
35. *ḫartuc* (خَرتوج) “s. Ṭop dānesi, mermisi.” (1912: 478) / “s. Ṭop dānesi, mermisi. (Fransızca ḳartuş’tan).” (1924: 305)
36. *hora* (هورا) “y. s. Alman, İngiliz ve Rus ʿaskerleriniñ iẓhār-i sürūr için çıḳardıḳları ses, alḳış. ─ !: Yaşa!” (1924: 786) **bk. 2.4.3.12. “hora”**
37. *jandarma* (ژاندارمه) “s. Āsāyişiñ muḥāfaẓasına meʾmūr ʿasker.” (1912: 576) / “y. s. Āsāyişiñ muḥāfaẓasına meʾmūr ʿasker.” (1924: 372)
38. *ḳadırġa* (قادِرغه) “s. Eski bir nevʿ ḥarp sefīnesi.” (1912: 803) / (قادِرغه) “s. Kürek veyā yelkenle müteḥarrik eski ḥarp sefīnesi.” - (قَدِرغه) “s. Kürek veyā yelkenle müteḥarrik eski ḥarp gemisi.” (1924: 524, 541) **bk. 2.4.2.6. ḳadırġa”**
39. *ḳalibre* (قالِبره) “s. Tüfengiñ çapı.” (1912: 812) / “y. s. Tüfengiñ çapı, ḳuṭr-i dāḫiliyyesi.” (1924: 531)
40. *ḳalyon* (قالیون) “s. Bir nevʿ sefīne-i ḥarbiyye.” (1912: 815) / “s. k. İki üç anbarlı aḫşap büyük ḥarp sefīnesi.” (1924: 533) **bk. 2.4.2.6. “ḳalyon”**
41. *ḳapot* I (قاپوت) “s. ʿaskerleriñ üzerilerine giydikleri ḳalın palṭo.” (1912: 800) / (1924: 521)[544] **bk. 2.4.1.2. “ḳapot I”**
42. *ḳapsül* (قاپسول) “s. Baruta ateş vermeğe yarayan eczālı muḥafaẓa.” (1912: 799) / (قاپسوٗل) “y. s. Baruta ateş vermeğe yarayan eczālı muḥafaẓa.” (1924: 521) **bk. 2.4.1.3. “ḳapsül”**

[544] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *ḳapot* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.6. *ḳapot* II.

43. *ḳarabina* (قارابينه) “s. Bir nevʿ tüfeng.” (1912: 803) / “y. s. Büyücek çapta ḳışa eski bir tüfeng. Süvārī tüfengi.” (1924: 525)
44. *ḳaravele* (قَراوَله) “s. Bir nevʿ eski ḥarp sefīnesi.” (1912: 830) / *ḳarevle* (قارەوله) “s. k. Büyük tekne. Niẓāmāt-i baḥriyyeye muḫālif-i aḥvāl.” (1924: 527) **bk. 2.4.2.6. “ḳaravele”**
45. *ḳaṣatura* (قَصاتوره) “s. Tüfengiñ ucuna ṭaḳılan ālet-i ḳāṭʿa.” (1912: 837) / (قَصاتوَره) (1924: 547)
46. *ḳaṭana* (قَطَنه) “s. Ağır süvārī.” (1912: 840) / (1924: 549) **bk. 2.4.1.4. “ḳaṭana”**
47. *ḳazemat* (قازەمات) “y. s. Bir istaḥkāmda mermilerden taḥaffüẓ için ṭopraḳ altında yapılan ḳubbeli yer.” (1924: 528)
48. *ḳomanda* (قوماندا) “s. ʿaskerī emir ve idāre; emir, ḥüküm, āmiriyyet.” (1912: 867) / “s. ʿaskerī emir ve idāre. Emir, ḥüküm; āmiriyyet.” (1924: 566)
49. *ḳomandan* (قوماندان) - *ḳomandar* (قوماندار) “s. Bir ḳıṭʿa-i ʿaskeriyyeniñ başı.” (1912: 867) / *ḳomandan* (قوماندان) “y. s. Veyā ḳomandar. Bir ḳıṭʿa-i ʿaskeriyyeniñ başı: Ordu ḳomandanı. ⁕ ḳomandanī: Ḳomandana mensup.” (1924: 566) **bk. 2.4.2.6. “ḳomandan”**
50. *ḳorno* (قورنو) “s. Tüfenge barut ḳomağa maḫṣūṣ ālet.” (1912: 855) / “ita. s. Av tüfengine barut ḳomağa maḫṣūṣ ālet.” (1924: 559)
51. *ḳorvet* (قوروَت) “s. Bir nevʿ ḥarp sefīnesi.” (1912: 855) / “y. s. Fırḳateynden küçük bir nevʿ ḥarp sefīnesi.” (1924: 560) **bk. 2.4.2.6. “ḳorvet”**
52. *ḳruvazör* (قروَوازوَر) “y. s. Düşman arayan, donanmaya rehberlik eden sürʿatli ḥarp gemisi.” (1924: 545) **bk. 2.4.2.6. “ḳruvazör”**
53. *landver* (لاندوەر) “y. s. Almanya ve İsviçre’de ilk iḥtiyāṭ ʿaskeri.” (1924: 623)
54. *manevra* (مانوره) “s. Ḥarbi taḳlīd etmek üzere yapılan taʿlīm.” (1912: 959) / “y. s. ʿaskeri alıştırmaḳ için ḥarbi taḳlīden yapılan taʿlīm. Bir maḳṣadla ileri geri yapılan ḥarekāt. İlk bahār manevraları. Ḥīle, desīse.” (1924: 638)
55. *mareşal* (مارەشال) “y. s. Müşīr rütbesini ḥāʾiz olan: Mareşal Hindenburġ.” (1924: 635)

56. *mazġal* (مازغال) “s. Duvarda tüfeng atmağa maḫṣūṣ yarıḳ.” (1912: 955) / “s. Duvarda ṭop, tüfeng atmağa maḫṣūṣ yarıḳ.” (1924: 635)
57. *meç* (مچ) “s. Eñsiz, düz ḳılıç.” (1912: 983) / (1924: 657)
58. *mitralyöz* (میترالیوز) “y. s. Pek az zamānda birçoḳ mermi atan otomatik silāḥ.” (1924: 738)
59. *obüs* (اوبوس) “s. fr. Ḳısa ṭop.” (1912: 158) / (اوبوس) “fr. s. Ḳısa ṭop.” (1924: 96)
60. *otoḳanon* (اوتوقانون) “y. s. İçinde ṭop bulunan zırhlı otomobil.” (1924: 98)
61. *pala* (پالا) “s. Yaṣṣı ḳılıç.” (1912: 295) / “s. Yaṣṣı ḳılıç. Ḳılıçlama ḳonan yaṣṣı kiriş vesāʾire. — çalmaḳ: Boşuna yorulmaḳ, gezmek. — ṣallamaḳ: Tek kürekle ḳayıḳ yürütmek. ṣ. Pala şeklinde olan: Pala bıyıḳ.” (1924: 183)
62. *palasḳa* (پالاسقه) “s. Fişenk ḳoymağa maḫṣūṣ muḥafaẓa.” (1912: 295) / “s. Fişenk ḳoymağa maḫṣūṣ muḥafaẓa. — lı: Belinde palasḳası bulunan ʿasker.” (1924: 183)
63. *parḳ* (پارق) “y. s. Ṭopçunuñ, erzāḳ ve mühimmātıñ bulunduğu maḥall.” (1924: 181) **bk. 2.4.3.14. “parḳ”**
64. *parula* (پاروله) “s. ʿaskerlerin beyninde bilinen gizli söz.” (1912: 293) / (پاروٰلهٰ) “s. ʿaskerlerin beyninde bilinen gizli söz. Oran yasa.” (1924: 182)
65. *pasaparola* (پاسپارولا) “y. s. Bir ḳıṭʿanıñ başına verilen ağızdan ağıza bütün ʿaskere bildirilen emir. Bu ḫaber pasa parola oldu: Ağızdan ağıza herkese yayıldı.” (1924: 182)
66. *pilasitron* (پلاسیترون) “y. s. Meç oynarken ḍarbeniñ teʾsīrini izāle için göğüse ḳonan içi ḳıtıḳ dolu meşin veyā bezden maʿmūl göğüslük. Bir nevʿ boyun bağı.” (1924: 191)
67. *pinyal* (پنیال) “s. Şiş, meç.” (1912: 306) / “y. s. Şiş, meç gibi Arnavut şişi.” (1924: 192)
68. *pişṭo* (پشطو) “s. Yāḫūd pişṭov; ṭabanca.” (1912: 304) / “s. Yāḫūd pişṭov; ṭabanca. döner —: Rovelver.” (1924: 190)
69. *poliġon* (پولیغون) “y. s. Silāḥlarıñ tecribe edildiği maḥall.” (1924: 196) **bk. 2.4.3.14. “poliġon”**

70. *sinor* (سِنور) “s. Ḥudūd, serḥad.” (1912: 609) / *sınur* (سِنوُر) “s. Veyā sınır. Ḥudūd, serḥad: Sınurda ṭoplanan ʿasker.” (1924: 394)
71. *şarapnel* (شَراپنَل) “s. Paṭladığı vaḳit içinden birçoḳ dāneler fırlayan mermi.” (1912: 634) / (1924: 411)
72. *şövalye* (شوَواليه) “y. s. ʿaskerī bir ṣınıfa mensup aʿżā: Malṭa şövalyeleri. Baron rütbesiniñ dūnunda bulunan dereceye mensup aṣīlzāde. Bir nişānıñ ḥāmili.” (1924: 419)
73. *ṭabela* (طَبَله) “s. ʿaskeriñ her gün yiyeceği miḳdārı gösteren cedvel.” (1912: 704) / “s. ʿaskeriñ her gün yiyeceği erzāḳ miḳdārını gösteren cedvel.” (1924: 454) **bk. 2.4.1.3. “ṭabela”**
74. *tanḳ* (تانق) “y. s. İçinde serīʿ ateşli makineli tüfeng bulunan zırhlı ve dört tekerlekli bir otomobil ki ilk defʿa olaraḳ 15 Eylül 1916’da İngilizler ṭarafından ḳullanılmıştır.” (1924: 203) **bk. 2.4.3.4. “tanḳ”**
75. *ṭorpil* (طورپيل) “s. Ḥarp sefāʾinini parçalamaḳ içiin taḥtü’l-baḥir elektrikle atılan büyük mermi.” (1912: 716) / “y. s. Deñiz içinde infilāḳ eden ālet-i ḥarbiyye.” (1924: 461) **bk. 2.4.2.6. “ṭorpil”**
76. *üniforma* (اونيفورمه) “s. Resmī elbise, alay elbisesi.” (1912: 193) / (اوَنيفورما) “s. Resmī elbise, alay elbisesi, bir ṣınıf efrāda maḫṣūṣ ʿaynı şekildeki elbise.” (1924: 116) **bk. 2.4.3.2. “üniforma”**
77. *zaparta* (زاپارتا) “ita. s. Bataryanıñ yaylım ateşi.” (1924: 363) **bk. 2.4.3.10. “şaparta”**

2.4.1.2. Mühendislik, Teknik, Mekanik

1. *akümülator* (آكومۆلاتوَر) “fr. s. Ḳuvve-i elektrikiyye ṭoplayan ve lüzūmunda bu ḳudreti cereyān şeklinde iʿāde eden elektrik āleti.” (1924 :71)
2. *amper* (آمپَر) “y. s. fiz. Doğrusu anper. Elektriḳ cereyānlarınıñ şiddetinde vāḥid-i ḳıyāsī. — ör: Elektrikte miḳdār vāḥīd-i ḳıyāṣīsi (cereyānıñ şiddeti bir anper olduğuna göre naḳli bir sāʿatte ḳaṭʿ eden elektrik miḳdārı). — metre: Bir elektrik cereyānınıñ şiddetini ölçmeğe maḫṣūṣ ālet, ġalvanometre.” (1924: 81)
3. *ampul* (آمپوَل) “fr. s. Doğrusu: anpul. Bir elektrik lambasınıñ naḳlini iḫtivā eden camdan ḳap.” (1924: 81)

4. *barometre* (بارومَتره) “s. Tażyīḳ-i havayı gösteren binā’en ʿaleyh çıḳılan irtifāʿı ölçmeğe yarayan ve taḥavvülāt-i hevā’iyyeyi taḳrībī olaraḳ evvelden ḫaber veren ālet, mīzānü’l-hevā.” (1912: 225) / (1924: 137)

5. *baskül* (باسكۈل) “y. s. Ağır yükleri tartmağa yarayan terāzi, ḳapan.” (1924: 138)

6. *bobin* (بوبين) “y. s. Elektrik cereyānı için üzerine maʿdenī ince tel ṣarılan içi boş üstüvāne.” (1924: 161) **bk. 2.4.3.4. “bobin”**

7. *elektırod* (اَلكتِرود) “y. s. Bir cereyān-ı elektriḳīniñ bir cisme nüfūẕ ettiği noḳṭa, uç.” (1924: 76)

8. *elektıron* (اَلكتِرون) “y. s. Menfī elektriḳ ile maḥmūl olan ve ḳābil-i taḳdīr maddī bir varlığı bulunmayan soñ derece küçük bir ʿunṣur.” (1924: 76)

9. *endüksiyon* (أندۈكسيون) “y. s. Bir mıḳnatıs veyā cereyānıñ te’ṯīri altında bir cereyān-ı elektriḳī istiḥṣāl etme.” (1924: 89) **bk. 2.4.2.5. “endüksiyon”**

10. *enterrüptör* (أنتَررۈپتۈر) “y. s. Bir elektriḳ cereyānını açan veyā kesen ālet, anaḫtar.” (1924: 87)

11. *filenc* (فيلەنج) “y. s. İki boruyu yekdiğerine rabṭ eden çenber.” (1924: 518)

12. *firen* (فِرەن) “y. s. Bir makine veyā arabanıñ ḥareketini ağırlaştıran veyā tamāmıyla durduran ālet.” (1924: 508)

13. *fireym* (فِرەيم) “y. s. Makineleri bağladıḳları dökme demirden metīn çerçeve.” (1924: 508)

14. *firiġorifik* (فيريغوريفيك) “y. ṣ. Ṣoğuḳ ḥāṣıl eden: Etiñ muḥāfaẓasıçün friġorifik makineler ḳullanılır.” (1924: 508)

15. *fora* (فورا) “s. Makine aḳsāmınıñ biri birinden ayrılması.” (1912: 794) / “y. s. ─ etmek: Bir makineniñ aḳsāmını ayırmaḳ ve açmaḳ. Ṣomunu ters çevirip çıḳarmaḳ.” (1924: 515) **bk. 2.4.3.12. “fora”, 2.4.2.6. “fora”**

16. *ġalvanize* (غالوانيزه) “y. s. Bir ṭabaḳa çinḳo ile ḳaplanmaḳ için çinḳo banyosuna baṭırılmış.” (1924: 490)

17. *ġalvanometre* (غالْوانومتره) “y. s. Mıḳnaṭıslı bir iğneniñ inḥirāfı ṣāyesinde cereyānlarıñ şidddetini ölçmeğe maḫṣūṣ ālet.” (1924: 490)

18. *ġazometre* (غازومتره) "y. s. İçine ġaz alan büyük bir ālet ki ṣarfiyyāt eṣnāsında ġaza muntaẓam bir taẓyīḳ verir." (1924: 490)

19. *gidon* (گیدون) "y. s. Bisiḳletiñ öñ tekerleğine istiḳāmet veren ve el ile ṭutulan ḳısmı." (1924: 617) **bk. 2.4.2.6. "gidon"**

20. *ipsid* (اپسید) "s. Tekerlek çenberiniñ parçaları." (1912: 9) / (إپسید) (1924: 6)

21. *isḳandil* (اسقاندیل) "s. Deñiziñ ʿumḳunu añlamağa yarar ālet; ʿumḳunu ölçme; istiknāh, yoḳlama." (1912: 67) / (إسقاندیل) "s. Deñiziñ ʿumḳunu añlamağa yarar ālet. ʿumḳunu ölçme. İstiknāh, niyet ve maḳṣadı añlamağa ṣavaşma, yoḳlama: ʿaḳlınca beni isḳandil ediyor." (1924: 42) **bk. 2.4.2.6. "isḳandil"**

22. *istereoskop* (إستەرەاوسقوپ) "s. İçine ḳonan düz resimleri camlarından baḳılınca ḳabartma gösteren ālet." (1912: 64) / (إستەرەاوسقوپ) "y. s. İçine ḳonan düz resimleri camlarından baḳılınca ḳabartma gösteren ālet." (1924: 40)

23. *istim* (إستیم) - *islim* (إسلیم) "s. Makineleri taḥrīk eden ṣu buharı." (1912: 64, 69) / *istim* (إستیم) - *islim* (إسلیم) "y. s. Makineleri taḥrīk eden ṣu buharı." (1924: 40, 43)

24. *istoc* (إستوج) "s. Cerrāḥ ve mühendis ālātı ṭaḳımı ḳutusu." (1912: 64) / *üstuc* (أستوج) "s. Cerrāḥ ve mühendis ālātı ve bu ālātıñ ḳutusu." (1924: 39) **bk. 2.4.1.3. "istoc-üstuc", 2.4.1.3. "usṭunc"**

25. *jeneratör* (ژەنەراتور) "y. s. Tevlīd eden; buhar ḳazanı." (1924: 372)

26. *ḳapot* I (قاپوت) "s. Otomobiliñ motorunu muḥafaẓa eden maʿdenī ḳapaḳ." (1924: 521)[545] **bk. 2.4.1.1. "ḳapot I"**

27. *ḳarbüratör* (قاربۆراتور) "y. s. İdro ḳarbor buhar ile havanıñ veyā tenvīr ġazınıñ tamāmıyla işbāʿına yarayan ālet. Bu ʿameliyyāttan maḳṣad aleve daha ziyāde şiddetli parıltı vermek veyā patlayıcı bir ḥalīṭa vücūda getirmektir." (1924: 525)

28. *ḳollektör* (قوللکتور) "in. s. Dinamodaki bakır tel parçalar." (1924: 565)

29. *ḳompas* (قومپاس) "s. Buṣula." (1912: 867) / (قومْپاس) "y. s. Tertip, puṣula." (1924: 567) **bk. 2.4.1.6. "ḳompas", 2.4.2.7. "ḳompas", 2.4.3.13. "ḳompas"**

[545] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *ḳapot* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.6. *ḳapot* II.

30. *ḳomütatör* (قومۈتاتور) “y. s. Elektrik cereyānını kesmeğe, açmağa ve onuñ istiḳāmetini tebeddüle yarayan ālet.” (1924: 567)

31. *maçuna* (ماچونه) “s. Büyük yükleri ḳaldırmağa yarayan buharlı bocurġad.” (1912: 953) / (ماچۈنه) (1924: 633)

32. *manyeto* (مانيەتو) “y. s. İnfilāḳ ile işleyen motorlarda iştiʿāle ḫizmet eden makine.” (1924: 639)

33. *motör* (موتور) “y. ṣ. Benzin elektriḳ vesāʾire ile çalışaraḳ her hangi bir şeyʾi ḥareket ettiren makina: Otomobiliñ motörü. ─ bot: Bir motörle ḥareket eden büyük ṣandal.” (1924: 727)

34. *montaj* (مونتاژ) “y. s. Bir şeyʾiñ bütün aḳsāmını yerleştirerek işleyecek bir ḥāle ḳoyma, ḳurma.” (1924: 733)

35. *palanḳo* (پالانقو) “s. Birḳaç dilli çifte maḳara.” (1912: 295) / “s. Birḳaç dilli çifte maḳara ki ağır yükleri ḳaldırmağa yarar.” (1924: 184)

36. *pil* (پيل) “y. s. Kimyevī bir ʿaksü’l-ʿamelde ḥuṣūle gelen ḳudreti cereyān-ı elektrikiyye taḥvīl eden ālet: Telġrafḫānelerde ekṣeriyā lıḳlanşe pili ḳullanılır.” (1924: 200)

37. *piriz* (پريز) “y. s. Elektriḳ ḳuvvetini her hangi bir ṭarzda ḳullanmağa elverişli tertībāt: Bu evde on sorti iki priz vardır.” (1924: 189)

38. *piston* (پيستون) “y. s. Bir ṭulumbanıñ veyā buhar makinesi üsṭuvānesiniñ içine sürtünerek girip çıḳan müteḥarrik demir ḳol.” (1924: 199)

39. *puṣula* (پوصوله) “s. İbresiniñ ucu dāʾimā şimāle dönen bir ālet ki deñizlerde gemicilere yollarını göstermeğe yarar.” (1912: 310) / (پۈصوله) “s. Veyā puṣla. İbresiniñ ucu dāʾimā şimāle dönen bir ālet ki deñizlerde gemicilere yol göstermeğe yarar.” (1924: 195) **bk. 2.4.2.6. “puṣula”, 2.4.3.10. “puṣula”**

40. *poyra* (پويرا) “s. Tekerleğin ortasında parmaḳlarıñ merbūṭ olduğu parça.” (1912: 311) / (پوئرا) (1924: 197)

41. *radiyatör* (رادياتور) “y. s. Bir borunuñ intişār saṭḥını artırmağa yarayan ālet. Radiyatör, odaları tesḫīn baʿż motorları tebrīd için ḳullanılır.” (1924: 348)

42. *salmastıra* (سالماسترا) “y. s. Pistonuñ eṭrāfına ḳonan maʿdenī çenber veyā pamuḳtan örülmüş şeyʾler.” (1924: 375)

43. *santrifüj* (سانتريفوژ) “y. ṣ. Merkezden uzaḳlaşmağa çalışan. Bir merkez eṭrāfında dönen her cism-i mümās istiḳāmetinde ḳurtulup ḳaçmağa sāʿydır; bu cismi uzaḳlaştıran ḳuvvete «santrifüj ḳuvvet: ḳuvve-i mebʿada-i ʿanü’l-merkez, ḳuvve-i dāfiʿa » denir. ⁎ santrifüjör: Bu ḳuvvet sāyesinde pamuḳ, yüñ vesāʾireyi bir ḳabıñ cidārlarına ṣıḳıştıraraḳ süzüp ḳurutmağa veyā bir ḫalīṭanıñ ʿanāṣırını ayırmağa yarayan ālet.” (1924: 375)

44. *siyuperhiter* (سيپوَرهيتَر) “in. s. İstimi ḳurutaraḳ inbisāṭını artıran tertībāt.” (1924: 405)

45. *sonda* (سونده) “s. Bir şeyʾiñ içine daldırmaḳ ṣūretiyle muʿāyeneye yarayan ālet.” (1912: 616) / (سوندا) (1924: 400)

46. *sorti* (سورتی) “y. s. Elektrik tenvīrātında ucuna lamba ṭaḳılmaḳ üzere ana telden ayrılan çıḳma.” (1924: 396)

47. *şema* (شمه‌ما) “y. s. Yalñız iṣbāta yarayan ve eşyānıñ münāsebet ve vaż‘iyyetini gösteren ḳaba ve basiṭ şekil, levḥa, cedvel vesāʾire, ṭaslaḳ.” (1924: 421)

48. *termometre* (تَرمومَتره) “s. Hava veyā ṣuyuñ derece-i ḥarāretini gösteren ālet, mīzānü’l-ḥarāre.” (1912: 341) / “y. s. İçindeki cıva vasıṭasıyla hava veyā ṣuyuñ derece-i ḥarāretini gösteren ālet, mīzānü’l-ḥarāre.” (1924: 217)

49. *tıransmisyon* (ترانسميسيون) “y. s. Ḳayış, dişli çarḫ vesāʾire vāsıṭasıyla bir makine ḳısmınıñ ḥareketini diğerine geçirme; bu geçirmeye yardım eden şeyʾ.” (1924: 214)

50. *ṭornavida* (طورناويده) “s. Vidaları çevirmeğe maḫṣuṣ ālet.” (1912: 717) / (طورناويدا) (1924: 462)

51. *turnike* (تورنيكه) “y. s. Yalñız piyādeleriñ veyā bir defʿada tek bir kişiniñ geçmesi için yollarıñ üstüne veyā medḫallere ḳonan ʿamūdī bir miḥver üzerinde müteḥarrik ḫaç şeklinde ufḳī bir māniʿ: Tüneliñ turnikesi.” (1924: 242)

52. *türbin* (تورين) “y. s. Bir ḳaṣa veyā boru içine ḳapanan ṣu çarḫı veyā motor ki içine giren cereyān (ṣu, istim veyā hava) müteʿaddid ḳova veya ḳanatlara çarparaḳ doğrudan doğruya veyā ʿaksü’l-ʿamel ile onları taḥrīk eder. Bir türbin ile işleyen vapur.” (1924: 241)

53. *vaḳom* (واقوم) “y. s. Ḳondanserde istimiñ tekāṣüfüyle ḥāṣıl olan boşluḳ.” (1924: 767) **bk. 2.4.3.4. “vaḳom”, 2.4.3.14. “vaḳom”**

54. *valf* (والف) “in. s. Şu, ġaz veyā istim gibi şeyʾleriñ geçmesine müsāʿade veyā muḫālefet eden ḳapaḳlı delik.” (1924: 767)

2.4.1.3. Tıp

1. *abse* (آبسه) “fr. s. Vücūduñ ʿārızī veyā ṭabīʿī her hangi bir çuḳurunda ṭoplanan irin.” (1924: 4)

2. *adenit* (آدەنیت) “y. s. Bezleriñ, ġuddeleriñ iltihābından ʿibāret ḫastalıḳ.” (1924: 21)

3. *aḳse* (آقسه) “fr. s. Bir fenālığıñ hücūmu, nöbet, ṣıtma nöbeti: Yeñi bir aḳseden ḳorḳulur.” (1924: 64)

4. *anbiriyon* (آنبریون) “y. s. Teşekküle başlayan cenīn.” (1924: 86) **bk. 2.4.3.10. “anbiriyon”**

5. *anestezi* (آنەستەزی) “fr. s. Ḥiss etmek ḫāṣṣasından az veyā çoḳ maḥrumiyyet, buṭlān-ı ḥiss. Ḳloroform istiʿmāli anestezi tevlīd eder.” (1924: 94)

6. *anjin* (آنژین) “fr. s. Boğaz iltihābı, ḫunnāḳ. anjin döpoatrin: ḳalp etrāfında ḥāṣıl olan boğucu ıżṭırāb. Ḫunnāḳ-ı ṣadr.” (1924: 90)

7. *anterit* (آنتەریت) “y. s. Bağırṣaḳlarıñ iltihābı.” (1924: 87)

8. *anti pirin* (آنتی پیرین) “s. Ṣıtmaya ve ālām-ı ʿaṣabiyyeye ḳarşı ʿilaç.” (1912: 145) / “y. s. Ṣıtmaya ve ālām-ı ʿaṣabiyyeye ḳarşı ʿilaç.” (1924: 88)

9. *anti sepsi* (آنتی سەپسی) “y. s. Miḳropları taḫrīb eden tedāvī uṣūlleriniñ heyʿet-i mecmūʿası.” (1924: 88)

10. *apandisit* (آپاندیسیت) “fr. s. Kör bağırṣağıñ iltihābı.” (1924: 6)

11. *asepsi* (آسەپسی) “y. s. Antiseptik mevadd ḳullanmaḳsızın miḳropları ber-ṭaraf eden tedāvī uṣūlleriniñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi.” (1924: 44)

12. *bıronşit* (برونشیت) “y. s. Nefes borularınıñ iltihābı.” (1924: 152)

13. *bilenoraji* (بلەنوراژی) “y. s. Bel ṣoğuḳluğu, aʿżā-yı tenāsüliyyeniñ iltihābı.” (1924: 158)

14. *bisturi* (بیستوری) “y. s. Eti yarmaḳta ḳullanılan küçük cerrāḥ bıçağı.” (1924: 174)

15. *cimnastiḳ* (جمناستیق) “s. Aʿżā-yı bedeni ḳuvvetlendirmek için yapılan ḥarekāt.” (1912: 413) / “y. s. Aʿżā-yı bedeni ḳuvvetlendirmek için yapılan ḥarekāt.” (1924: 264)

16. *difteri* (دیفتری) “y. s. Ḳuş palazı denilen sārī bir ḫastalıḳ.” (1924: 342)

17. *doḳtor* II (دوقتور) “s. (Bir fennde meʾẕūn olanlara verilen ism-i ʿumūmīdir.) Bizde yalñız tabībe tesmiye olunur.” (1912: 522-523) / “s. Ṭabip, hekim.” (1924: 335)[546]

18. *edem* (أدمم) “y. s. Ṣu ṭoplanmasından müteḥaṣṣıl cilt şişkinliği.” (1924: 21)

19. *ekzema* (أكزوما) “y. s. Deriniñ mütemādiyen ṣulanmasından ve yüzülüp dökülmesinden ʿibāret cild ḫastalığı.” (1924: 68)

20. *emoraji* (أموراژی) “y. s. Seyelān-ı dem, nezif, ḳan żıyāʿı.” (1924: 84)

21. *enflüenza* (أنفلوٴنزه) “s. fr. Nezle şeklinde ṣalġın bir ḫastalıḳ.” (1912: 154) / (أنفلوأنزه) “fr. s. Nezle şeklinde ṣalġın bir ḫastalıḳ.” (1924: 92)

22. *enḳonsiyan* (أنقونسیان) “fr. ṣ. Min-ġayr-ı şuʿūr vāḳiʿ olan, dāʾire-i idrākin ḫāricinde ḳalan: Fizyolojik mühim birçoḳ ḥādiṣāt enḳonsiyandır.” (1924: 93)

23. *erizipel* (أریزیپیل) “yu. s. Yılancıḳ, derisiniñ saṭḥındaki iltihābdan ʿibāret pis bir ḫastalıḳ.” (1924: 28)

24. *fiske* (فیسکه) “s. Değnek vesāʾire ḍarbesinden ḥāṣıl olan beyāẓ ḳabarcıḳ.” (1912: 796) / “s. Değnek vesāʾire ḍarbesinden ḥāṣıl olan beyāẓ ḳabarcıḳ.” (1924: 517) **bk.**

2.4.3.7. “fiske”

25. *fistül* (فیستول) “y. s. Şişen ve aḳan bir nevʿ yara ki baʿż ṭabīʿī çuḳurluḳlarla ittiṣāl peydā ederek onlarıñ ifrāzātını ḫārice çıḳarır.” (1924: 517)

26. *fisyolocya* (فیسیولوجیا) “s. ʿilm-i veẓāʿifü’l-aʿżā.” (1912: 796) / *fiziyolocya* (فزیولوجیا) “y. s. Veyā fizyoloji. Ḥādiṣāt-i ḥayātiyyeden, ḥayvanāt ve nebātātıñ vaẓāʾif-i ʿużviyyesinden baḥṣ edenʿilim. ʿilm ü vaẓāʾifü’l-aʿżā.” (1924: 517)

27. *ġanġıren* (غانغرن) - *ḳanġıren* (قانغرن) “s. Yumuşaḳ bir ḳısmıñ ḥayāṭ-ı ʿużviyyeden tamāmıyla maḥrūm ḳalması ki civārına da sirāyet iḫtimāli vardır.” (1912: 760, 817) / *ġanġıren* (غانغرن) “y. s. Veyā ḳanġran. Yumuşaḳ bir ḳısmıñ ḥayāṭ-ı ʿużviyyeden tamāmıyla maḥrūm ḳalması ki civārına da sirāyet iḫtimāli vardır.” (1924: 491)

[546] B. Toven, bu maddeyi *doḳtor* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.2.2. *doḳtor* I.

28. *ġuşa* (غوشه) “s. Gerdanda ḥāṣıl olan ur.” (1912: 769) / (غوشا) (1924: 497) **bk. 2.4.3.2. “ġuşa”**

29. *idroterapi* (ايدروتەراپى) “y. s. Ṣıcaḳ veyā soğuḳ ṣu ile tedāvī.” (1924: 124)

30. *iḳtiyol* (ايقتيول) “fr. s. Muḫtelif cild ḫastalıḳlarında ḳullanılan kükürtlü bir yağ.” (1924: 129)

31. *iskelet* (اسكَلَت) “s. Etleri dökülmüş olduğu ḥalde şekl-i aṣlīsi bozulmayan insān ve yā ḥayvan kemikleri; pek żaʿīf adam.” (1912: 68) / (اسكلَت) (1924: 42) **bk. 2.4.3.7. “iskelet”**

32. *isḳorbüt* (اسقوربوت) “s. Fenā yemekten ḥāṣıl olan sārī bir ḫastalıḳ.” (1912: 67) / (اسقوربۈت) “y. s. Sebzesizlikten ve mütemādiyen ṭuzlu et yemekten çıḳan ve diş etleriniñ dökülmesiyle añlaşılan ḳan bozuḳluğundan ʿibāret bir ḫastalıḳ ki bi’l-ḫāṣṣa gemicilerde görülür.” (1924: 42) **bk. 2.4.2.6. “isḳorbüt”**

33. *ispençiyar* (اسپَنچِيار) “s. Eczācı. İspençiyarī: eczācılıḳ.” (1912: 52) / (اسپَنچِيار) (1924: 32)

34. *istoc* (استوج) “s. Cerrāḥ ve mühendis ālātı ṭaḳımı ḳutusu.” (1912: 64) / *üstuc* (أستوج) “s. Cerrāḥ ve mühendis ālātı ve bu ālātıñ ḳutusu.” (1924: 39) **bk. 2.4.1.2. “istoc-üstuc”, 2.4.1.3. “usṭunc”**

35. *ḳadavra* (قاداورا) “y. s. Ölmüş bir insānıñ veyā ḥayvanıñ cesedi; lāşe, cīfe.” (1924: 524)

36. *ḳafein* (قافەاين) “y. s. Ḳahveden çıḳarılan ve ḳalbe ḳuvvet veren ṭabābette müstaʿmel bir mādde.” (1924: 530)

37. *ḳapsül* (قاپسول) “s. Yutulacaḳ baʿż ʿilaçlara maḫṣūṣ ufaḳ ḳap.” (1912: 799) / (قاپسۈل) “y. s. Yutulacaḳ baʿż ʿilaçlara maḫṣūṣ ufaḳ ḳap.” (1924: 521) **bk. 2.4.1.1. “ḳapsül”**

38. *ḳarantina* (قَرانتينه) “s. Sārī ḫastalıḳ bulunan yerlerden gelenleriñ sirāyet-i marażı menʿ için iḫtilātdan memnūʿ olaraḳ bekletildikleri müddet; bu işe neẓāret eden dāʾire.” (1912: 830) / (قَرانتينة) “s. Sārī ḫastalıḳ bulunan yerlerden gelenleriñ sirāyet-i marażı menʿ için iḫtilātdan memnūʿ olaraḳ bekletildikleri müddet. Bu işe neẓāret eden dāʾire. ─ ḫāne: Ḳarantina dāʾiresi, ḳarantina maḥalli ve taḥaffüẓḫānesi.” (1924: 543)

39. *ḳardiyaḳ* (قاردیاق) “y. s. Ḳalp ḫastalığına mübtelā olan. Ḳalbe mensūb ve müteʾalliḳ.” (1924: 525)

40. *ḳatalepsi* (قاتالەپسی) “y. s. Ḥassāsiyyet-i ḫāriciyye ile ḥarekāt-i irādiyyeniñ muʿaṭṭal bulunduğu bir ḥāl-i ḥuṣūṣī. Ḳatalepsi yalñız taʿaffünüñ mefḳūdiyyetiyle ölümden farḳ edilir.” (1924: 522)

41. *ḳılinik* (قلینیك) “y. s. Ḫastanıñ yanı başında verilen ṭıbbī ders. Ṭalebeniñ doḳtorluḳ ve cerrāḥlığa alıştığı ḫastaḫāne. Ḫastalarıñ paralı veyā parasız tedāvī edildikleri müʾessese.” (1924: 552)

42. *ḳıriz* (قریز) “y. s. Ḫastalıḳ eṣnāsında iyiliğe veyā fenālığa doğru ānī tebeddül.” (1924: 545) **bk. 2.4.3.10. “ḳıriz”**

43. *ḳıloroform* (قلوروفورم) “s. Ḥissi kāmilen ibṭāl eden ve ʿameliyyāt-i cerrāḥiyyede ḳullanılan uçucu bir māyiʿ.” (1912: 844) / “y. s. İbṭāl-i ḥiss için ʿameliyyāt-i cerrāḥiyyede ḳullanılan uçucu renksiz bir māyiʿ: Ḳloroform vermek, ḳullanmaḳ.” (1924: 552)

44. *ḳodein* (قودەاین) “y. s. Afyondan çıḳarılan bir madde. Ḳodein öksürüğü keser.” (1924: 557)

45. *ḳolera* (قولرا) “s. Bir nevʿ sārī ḫastalıḳ.” (1912: 863) / “s. Veyā ḳolera. Sārī bir ḫastalıḳ ki ṣıḳ ṣıḳ istifrāğ ve taġavvuṭ ile şiddetli vecāʿ ʿalāmetleridir.” (1924: 565)

46. *ḳoma* (قوما) “y. s. Ḫastalıḳ veyā büyük bir yara netīcesi olaraḳ ölüme yaḳın māddī bitkinlik, derin uyḳu.” (1924: 566)

47. *ḳompires* (قومپرەس) “y. s. Yarayı ṣararken ḳullanılan birḳaç ḳatlı bez.” (1924: 567)

48. *ḳonsolto* (قونسولتو) “s. Bir ḫastanıñ marażını iyice teşḫīṣ ve onu tedāvī etmek için birḳaç doḳtoruñ ṭoplanaraḳ müẕākere etmesi; müşāvere-i ṭıbbiye.” (1912: 870) / “y. s. Bir ḫastanıñ marażını iyice teşḫīṣ ve onu tedāvī etmek için birḳaç doḳtoruñ ṭoplanaraḳ müẕākere etmesi; müşāvere-i ṭıbbiye.” (1924: 569)

49. *kürtaj* (كورتاژ) “y. s. Ḫasta olan ensācı temizleme.” (1924: 604)

50. *laḳsatif* (لاقساتیف) “y. s. Bal gibi ḫafīf ishāl veren müshil.” (1924: 622)

51. *lavṭa* II (لاوطه) “s. Çocuğu raḥimden almağa maḫṣūṣ ālet; ḳābil.” (1912: 940) / “s. Çocuğu raḥimden almağa maḫṣūṣ ālet. Bu āletle çocuḳ alan ṭabip, ḳābil.” (1924: 624)[547]

52. *lazarto* (لازارتو) “s. Taḥaffüẓḥāne.” (1912: 938) / *lazareto* (لازارەتو) “y. s. Bulaşıḳ olanlarıñ ḳarantina bekledikleri yer, taḥaffüẓḥāne.” (1924: 622) **bk. 2.4.3.14. “lazarto”**

53. *letarji* (لەتارژی) “y. s. Vaẓāʾif-i ḥayātiyyeniñ ʿādetā durmuş olduğuna ḥükm edilecek derecede żaʿīflamasından ʿibāret ḥal, sebāt, derin baygınlıḳ.” (1924: 631)

54. *liṣarġos* (لیثارغوس) “s. Bir nevʿ ağır uyḳu.” (1912: 951)

55. *lodanom* (لوداتوم) “y. s. Māyiʿ ḥālinde afyonlu bir ʿilaç.” (1924: 629)

56. *loḫuṣa* (لُخوصه) “s. Yeñi doğurmuş ḳadın.” (1912: 942) / *laḫuṣa* (لَخوَصه) “s. Yeñi doğurmuş ḳadın. ─ lıḳ: Böyle bir ḳadınıñ ḥāli.” (1924: 625)

57. *malarya* (مالاریا) “ita. s. Ṣıtmanıñ İtalyanca ismi.” (1924: 637)

58. *manyezi* (مانیەزی) “y. s. Müshil gibi ḳullanılan şuda erimez, beyāż ṭopraḳ manẓarasında ṭatsız bir mādde.” (1924: 639)

59. *miġren* (میغرەن) “y. s. Yarım baş ağrısı.” (1924: 739)

60. *miyop* (میيوپ) “y. ṣ. s. Uzağı göremeyen (kimse), ḳaṣīrü’l-baṣar.” (1924: 740)

61. *morfin* (مورفین) “y. s. Afyondan istiḥṣāl edilen çoḳ ḳuvvetli bir zehir ki evcāğı teskīn için taḥta’l-cild şırınġa edilir. ⁕ morfinoman: Morfin ḳullanmaḳ iʿtiyādında olan.” (1924: 729)

62. *narḳotik* (نارقوتیك) “y. ṣ. Afyon vesāʾire gibi uyḳu getiren (ʿilaç).” (1924: 742)

63. *nefrit* (نَفریت) “y. s. Böbrekleriñ iltihābından ʿibāret ḫastalıḳ, iltihāb-ı külliye.” (1924: 754)

64. *nevralji* (نَوَرالژی) “y. s. Bir veyā birḳaç siñirde ḥiss olunan şiddetli ağrı ki eksẹriyā yüzde veyā başta olur.” (1924: 760)

65. *oftalmi* (اوفتالمی) “y. s. Göz ḳapaḳlarınıñ iltihābından ʿibāret ḫastalıḳ, remed.” (1924: 109)

[547] B. Toven, bu maddeyi *lavṭa* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.2.4. *lavṭa* I.

66. *operatör* (اوپەراتۏر) “y. s. ʿameliyyāt-ı cerrāḥiyye vesāʾire yapan kimse.” (1924: 96)

67. *orşit* (اورشيت) “y. s. Ḫāyalarıñ iltihābı.” (1924: 102)

68. *ortopedi* (اورتوپەدی) “yu. s. Bedeniñ biçimsizliklerini doğrultmaḳ ve bunlara māniʿ olmaḳ ṣanʿatı.” (1924: 102)

69. *otosḳop* (اوتوسقوپ) “y. s. Mecrā-yı semʿīniñ muʿāyenesine yarayan ālet.” (1924: 98)

70. *öreke* (اورَكه) “s. Doğurtmağa maḫṣūṣ iskemle.” (1912: 171) / (اۏرَكه) “s. ebe ــ si: Doğurtmağa maḫṣūṣ iskemle.” (1924: 103) **bk. 2.4.3.4. “öreke”**

71. *panase* (پاناسه) “y. s. Maddī ve maʿnevī bi’l-ʿumūm rāḥatsızlıḳlara ḳarşı ʿilaç, devā-yı kül.” (1924: 184)

72. *panḳıreas* (پانقرەآس) “y. s. Bağırṣağa yağlar üzerine icrā-yı teʾṣīr eden renksiz ve yapışḳan bir māyiʿ döken bez, levzü’l-maʿide.” (1924: 185)

73. *pelikül* (پەليكۏل) “y. s. Pek ince deri.” (1924: 197) **bk. 2.4.1.9. “pelikül”, 2.4.1.12. “pelikül”**

74. *polip* (پۏليپ) “y. s. Burunuñ içinde ve sāʾir çuḳur maḥallerde ḥāṣıl olan yumuşaḳ bir şiş, aḫtapod.” (1924: 196)

75. *pomaṭa* (پوماطه) “s. Güzel ḳoḳulu bir nevʿ merhem.” (1912: 311) / (پوماطهٔ) “y. s. Güzel ḳoḳulu bir nevʿ merhem veyā maʿcūn.” (1924: 196)

76. *pürġatif* (پۏرغاتيف) “y. s. İshāl veren ʿilaç, müshil: Hind yağı ــ tir.” (1924: 194)

77. *raşitik* (راشيتيك) “y. ṣ. Fenā teġaddī yüzünden kemik ḫastalığına mübtelā olan.” (1924: 349)

78. *reçete* (رَچَته) “a. Doḳtoruñ ḫastaya verdiği ʿilaçlarıñ isimlerini ḥāvī puṣula.” (1912: 545) / “ita. s. Doḳtoruñ ḫastaya verdiği ʿilaçlarıñ isimlerini ḥāvī puṣula.” (1924: 351)

79. *romatizma* (روماتيزما) “y. s. Mafṣallarla, ʿużlāt-i vesāʾirede ḥiss edilen ağrı ve ṣızıdan ʿibāret ḫastalıḳ.” (1924: 360)

80. *sanatoryom* (سانا توڕيوم) “y. s. Ḫastalarla iyileşmeğe başlayanların içinde bulunduḳları ṣıḥḥī müʾessese: Sanatoryumlar tercīḥen deñiz kenarlarında veyā dağlarda açılır.” (1924: 375) **bk. 2.4.3.14. “sanatoryom”**

81. *sedye* (سَديه) “s. İnsān naḳline maḫṣūṣ taḫta veyā külbecik.” (1912: 589) / “s. Eşyā, ḫasta veyā yaralı ṭaşımağa maḫṣūṣ ortası bez veyā taḫta iki uzun ḳoldan ʿibāret teskere veyā taḫt-i revān. b.: taḫt.” (1924: 381)

82. *serom* (سَروم) “s. Ḳanda ve sütte bulunan ve pıḫṭılaştıḳtan ṣoñra ayrılan māyiʿ.” (1912: 595) / “y. s. Ḳanda ve sütte bulunan ve pıḫṭılaştıḳtan ṣoñra ayrılan māyiʿ. Muʿayyen bir ḫastalığa ḳarşı aşılanmış olan bir ḫayvanıñ ḳanından istiḥṣāl edilen serum o ḫastalığın tedāvīsiçün ḳullanılır: Ḳuş palazı seromu.” (1924: 385)

83. *sistit* (سيستيت) “y. s. Meṣāneniñ iltihābı.” (1924: 403)

84. *süralimantasyon* (سۈرالیمانتاسیون) “y. s. Bir ḫastanıñ aldığı ġıdā miḳdārını ṭabīʿī bir ṣūrette artırmaḳtan ʿibāret uṣūl-i tedāvī: Süralimantasyon ile tedāvī bi’l-ḫāṣṣa verem ḫastalığından iyi netīceler verir.” (1924: 396)

85. *süspansvar* (سۈسپانسوار) “y. s. Bir ʿuẓvu ḳalḳıḳ ṭutmağa, düşürmemeğe yarayan bir nevʿ bağ.” (1924: 398)

86. *şarbon* (شاربون) “y. s. Ḥayvanlardan insānlara da geçen ve ḳara ḳabarcıḳ denilen bir ḫastalıḳ olup ekṣeriyā sinek ısırmasıyla sirāyet eder. Nebātāta ve bā-ḫuṣūṣ ḥubūbāta bi’l-ḫāṣṣa buğdaya ḫāṣ bir ḫastalıḳ ki dānelerde ḳara veyā esmer bir toz bulunur.” (1924: 406)

87. *şanḳırı* (شانقِری) “y. s. Ḳapanmayan yaralara verilen isim. Sereṭān, ākile.” (1924: 408)

88. *şarlatan* (شارلاتان) “s. Gezerek ʿilaç ṣatan, diş çeken; cāḥil hekim; ḫalḳı aldatan yalancı.” (1912: 626) / “s. Gezerek ʿilaç ṣatan, diş çeken. Cāḥil hekim. Ḫalḳı gevezelikle aldatan yalancı. ❋ şarlatanlıḳ: Şarlatanıñ ḥāli.” (1924: 407)

89. *şırınġa* (شِرینغه) “s. Bir yere ṣu veʿilaç ṣıḳmağa maḫṣūṣ ālet; şırınġa etmek: bir yere ṣu veyāʿilaç sevḳ etmek.” (1912: 638) / “s. Bir yere ṣu veʿilaç ṣıḳmağa maḫṣūṣ ālet. — etmek: Bir yere ṣu veyāʿilaç sevḳ etmek.” (1924: 414)

90. *ṭabela* (طَبله) “s. Ḫastaḫānelerde marażıñ nevʿini ve sūret-i tedāvīyi müşʿir cedvel.” (1912: 704) / “s. Ḫastaḫānelerde marażıñ nevʿini ve sūret-i tedāvīyi müşʿir cedvel.” (1924: 454) **bk. 2.4.1.1. “ṭabela”**

91. *tetanos* (تەتانوس) “y. s. ʿaḍalātıñ ıżṭırābla gerilmesinden ʿibāret ḫastalıḳ, güzāz.” (1924: 245)

92. *tifüs* (تیفوس) “s. Ḳara ḥummā.” (1912: 385) / (تیفوس) “y. s. Ḳalabalıḳ yerlerde bir anda bir çoḳlarını öldüren muḫtelif sārī ḫastalıḳlara verilen isim.” (1924: 247)

93. *ṭulumba* (طولومبه) “s. Şırınġa.” (1924: 467) **bk. 2.4.3.4. “ṭulumba”, 2.4.1.8. “ṭulumba”, 2.4.3.1. “ṭulumba”, 2.4.3.10. “ṭulumba”**

94. *tüberküloz* (تۈبَركۈلوز) “y. s. Bi’l-ḫāṣṣa aḳ ciğerlere hücūm eden bir basiliñ vucūda getirdiği ḫasṭalıḳ.” (1924: 240)

95. *usṭunc* (اوسطوڅ) “s. Ālet ve edevāt-ı cerrāḥiye taḳımı.” (1912: 176) / (اۏستۏڅ) “s. Ālet ve edevāt-ı cerrāḥiye taḳımı ve muḥafaẓası.” (1924: 106) **bk. 2.4.1.2. “istoc-üstuc”, 2.4.1.3 “istoc-üstuc”**

96. *üremi* (اۏرەمی) “y. s. Üre denilen cevher-i bevl ile ḳanın zehirlenmesi.” (1924: 104)

97. *vertij* (وەرتیژ) “y. s. Baş dönmesi, muvāzeneyi ġāʾib etmek ḥissi.” (1924: 776)

98. *vizita* (ویزیته) “s. Ziyāret, ʿıyādet, ṭabībiñ ḫastayı ziyāreti; ücret.” (1912: 1148) / (ویزیتە) “y. s. Birini görmeğe gitme, ziyāret. Ṭabībiñ ḫastayı ziyāreti veyā ziyāret ücreti.” (1924: 778)

2.4.1.4. Tarım, Hayvancılık, Ziraat

1. *cilġar* (جِلغار) “s. Veyā civġar. Yoḳuşlarda arabaya ḳoşulan ikinci çift ḥayvan.” (1924: 257)

2. *çapa* (چاپه) “s. Bağçevān ḳazması.” (1912: 415) / (چاپا) “s. Mezruʿātıñ içindeki otları temizlemeğe maḫṣūṣ ince ve geniş yüzlü demir ālet. ─ cı: Çapa çapalayan, rencber. ─ latmaḳ: Çapa ile ḳazdırmaḳ. ─ lamaḳ: Çapa ile otları temizlemek, ḳazmaḳ.” (1924: 265) **bk. 2.4.3.16. “çapa”, 2.4.2.6. “çapa”, 2.4.1.1. “çapa”**

3. *çıvġar* (چیوغار) “s. Zirāʿat çifti, öküz çifti.” (1912: 443) / “s. Zirāʿat çifti, Toprağı işleyen öküz çifti.” (1924: 283)

4. *diren* (دیرَن) “s. Ḫarmān ṣavurmağa maḫṣūṣ yaba.” (1912: 530) / “s. Ḫarmān ṣavurmağa maḫṣūṣ ḳalın yaba.” (1924: 341)

5. *döğen* (دوگن) “s. Ḫarmānda ekinleri döğmeğe maḫṣūṣ altı çaḳıllı ālet.” (1912: 524) / (دوّگن) “s. Ḫarmānda ekinleri döğmeğe maḫṣūṣ altı ṭaşlı ālet.” (1924: 336)

6. *evlek* (اولك) “s. Bir dönümüñ dörtte biri ki on arşın murabbaʿī eder, bağçe veyā bostanıñ bölmelerinden her biri; ṣu mecrāsı; tarlalarda ṣaban yolu.” (1912: 189) / (أولك) “s. Bir dönümüñ dörtte biri ki on arşın murabbaʿīdir. Bağçe veyā bostanıñ bölmelerinden her biri. Ṣu mecrāsı. Tarlalarda ṣaban yolu.” (1924: 114)

7. *fışḳı* (فشقى) “s. Ḫayvan gübresi.” (1912: 786) / (فېشقى) “s. Ḫayvan gübresi. ⁕ fışḳılıḳ: Gübreleriñ sürüldüğü yer.” (1924: 517) **bk. 2.4.1.10. “fışḳı”**

8. *fide* (فيده) “s. Ayrı bir yerde toḫumdan yetiştirildikten soñra tarlaya dikilmek üzere çıḳarılan fidan.” (1912: 796) / “s. Ayrı bir yerde toḫumdan yetiştirildikten soñra tarlaya dikilmek üzere çıḳarılan fidan. ─ lemek: Sebze fidanı dikmek.” (1924: 517) **bk. 2.4.1.9. “fide”**

9. *gönder* (گوندر) “s. Uzunca ṣopa; öküzleri dürtmeğe maḫṣūṣ iğneli ṣopa.” (1912: 929) / (گۈندر) “s. Uzunca ṣopa; şıvġın. Öküzleri dürtmeğe maḫṣūṣ iğneli ṣopa.” (1924: 614) **bk. 2.4.2.6. “gönder”**

10. *gübre* (گوبره) “s. Ḫayvanāt pisliği.” (1912: 914) / “s. Ḫayvanāt pisliği. ─ lik: Ṭoprağa gübre ḳarıştırmaḳ.” (1924: 601)

11. *hanġar* (هانغار) “y. s. Maḥṣūlāt zirāʿat ālātı ḳoymağa maḫṣūṣ üstü örtülü, yanları açıḳ büyük yer.” (1924: 779) **bk. 2.4.1.12. “hanġar”, 2.4.3.14. “hanġar”**

12. *ırġat* (ارغات) “s. Yāḫūd ırġad: Rencber, işçi.” (1912: 44) / (ارغات) (1924: 27)

13. *irriġatör* (ايرريغاتور) “y. s. Bağçe ṣulamağa maḫṣūṣ ṭulumba.” (1924: 125) **bk. 2.4.3.4. “irriġatör”**

14. *isbir* (اسبير) “s. At uşağı; arabacınıñ yanında oṭuran adam.” (1912: 52) / *isbir* (اسبير) “s. At uşağı; arabacınıñ yanında oṭuran adam.” - *ispir* (اسپير) “y. s. Ḫayvanlara baḳan uşaḳ.” (1924: 32)

15. *ḳaṭana* (قَطَنه) “s. iyi bārgīr.” (1912: 840) / (1924: 549) **bk. 2.4.1.1. “ḳaṭana”**

16. *kirizma* (كريزمه) “s. Ṭoprağın derince ḳazılıp temizlenmesi.” (1912: 898) / (1924: 589)

17. *ḳoçi* (قوچی) “s. Ḥubūbat anbarı.” (1912: 851) / (1924: 557) **bk. 2.4.1.12. “ḳoçi”**

18. *ḳodes* (قودَس) “s. Ṭaʾuḳ kümesi.” (1912: 851) / “s. Ṭaʾuḳ kümesi.” (1924: 557) **bk. 2.4.3.14. “ḳodes”**

19. *ḳoloçḳa* (قولوچقه) - (قُلوچقه) “s. ṣ. Yumurṭaya yatan veyā yatmaḳ üzere bulunan veyāḫūd civciv çıḳarmış olan ṭaʾuḳ.” (1912: 864, 844) / (قولوچقهٔ) (1924: 566) **bk. 2.4.3.10. “ḳoloçḳa”**

20. *ḳoṭra* (قوطره) “s. Mandıra içindeki ḥayvan ḳapamağa maḫṣūṣ ufaḳ ufaḳ bölükleriñ her biri.” (1912: 859) / (قوطَرهٔ) “s. Mandıra içinde ḥayvan ḳapamağa maḫṣūṣ bölme.” (1924: 562)

21. *ḳuṭi* (قوطی) “s. Ḥubūbāt ölçüsü olan kileniñ sekizde biri.” (1912: 859) / *ḳuṭu* (قوطو) “s. Veyā ḳuṭi. Kileniñ sekizde biri olan ḥubūbāt ölçüsü: Üç ḳuṭu arpa.” (1924: 562) **bk. 2.4.3.4. “ḳuṭi”, 2.4.3.10. “ḳuṭu”**

22. *kümes* (كُومَس) “s. Ḳuşları ḥıfẓ etmeğe ve yatırmağa maḫṣūṣ maḥall; ufaḳ ve fenā ev, ḳulübe.” (1912: 928) / (كُومَس) “s. Ḳuşlarla tavuḳ vesāʾireniñ barındıḳları maḥall. Derme çatma küçük ev, ḳulübe.” (1924: 613) **bk. 2.4.3.14. “kümes”**

23. *laṭa* I (لاطه) “s. Uzunca ve dar taḫta.” (1912: 939) / “s. Dar ve yaṣṣı uzun kereste.” (1924: 622)[548]

24. *mandıra* (مانديره) “s. Üstü ḳapalı ağıl.” (1912: 958) / (مانديرا) “s. Üstü örtülü ağıl.” (1924: 638) **bk. 2.4.3.10. “mandıra”**

25. *manken* (مانكهن) “y. s. Ḳuşlar için bağçelere ḳonan insan şeklindeki ḳorḳuluḳ.” (1924: 638) **bk. 2.4.3.2. “manken”**

26. *maroken* (ماروكَن) “y. s. Debbāğlanmış ve boyanmış keçi derisi. ṣ. Bu deriden yapılmış.” (1924: 635)

27. *naṭas* (نَطَس) - (نَطاس) “s. Yāḫūd nadas. Tarlayı sürüp ekmeğe ḥāżırlama.” (1912: 1114) / (نَطَس) “s. Veyāḫūd nadas, tarlayı sürüp ekmeğe ḥāżırlama.” (1924: 752)

[548] Maddenin tamamı şöyledir: *laṭa* (لاطه) “s. Uzunca ve dar taḫta.” (1912: 939) / “s. Dar ve yaṣṣı uzun kereste. Bir nevʿ cübbe.” (1924: 622) Cüppe anlamlı kelimenin Türkçeye giriş yolu belirsizdir, bk. 2.3.12. *laṭa* II.

28. *öğenderek* (اوگندَرَك) “s. Yāḫūd öğendire: Çift sürerken öküzleri dürtmekte ḳullanılan ucu iğneli değnek.” (1912: 185) / (اوّگندَرَك) “s. Veyā öğendire: Çift sürerken öküzleri dürtmekte ḳullanılan ucu iğneli değnek. Küçüğüne: Bizlengeç, daha uzununa: Mesestre ve arda denir.” (1924: 111)

29. *pulluḳ* (پوللق) “s. Çift sürmeğe yarayan demir saban.” (1912: 310) / (پوَللُق) “s. Çift sürmeğe yarayan ağır, demir saban.” (1924: 196)

30. *reḳolta* (رەقولتا) “y. s. Toprakṭan alınan maḥṣūlāt: Fındıḳ, üzüm reḳoltası.” (1924: 361)

31. *semer* (سَمَر) “s. Palan, yük ṭaşıyabilmek için ḥayvanlarıñ üstüne ḳonan şey ʾ; ḥammāl arḳalığı.” (1912: 606) / “s. Yük ṭaşıyabilmek için ḥayvanlarıñ üstüne ḳonan şey ʾ. Palan, ḥammāl arḳalığı. ─ li: Ḳaba ve ġalīz (adam); örgüçlü (burun). ─ i devirmek: Temāyül etmek. ─i döğmek: Gücü yetişmemek. ─rini dayamaḳ: Āḫūra çekmek. ─ci ḳovalığı: Ḳalın saz.” (1924: 392)

32. *şeviyot* (شەويوت) “y. s. İsḳoçya ḳuzusunuñ yüñü.” (1924: 421) **bk. 2.4.3.2. “şeviyot”**

33. *şıvġar* (شيوغار) “s. Ṭop arabası oḳunuñ öñüne ḳonan ağaç.” (1912: 653) / (1924: 423)

34. *şinik* (شينيك) “s. Ḥubūbāt ölçmeğe maḫṣūṣ ölçü.” (1912: 653) / (1924: 423)

35. *ṭınaz* (طيناز) “s. Ot yığını.” (1912: 729) / (1924: 469)

36. *ṭırpan* (طِرپان) “s. Bir nevʿ büyük oraḳ. Ṭırpan atmaḳ: Ḳırıp geçirmek.” (1912: 706) / “s. Büyük oraḳ. Cerrāḥ burġusu. ─ atmaḳ: Ḥırṣ ve ṭamaʿla çarçabuḳ yiyip bitirmek, ne varsa yiyip yutmaḳ; ḳırıp geçirmek. ⁕ ṭırpanlıḳ: Ṭırpanla biçmek.” (1924: 455)

37. *vaketa* (واكته) “s. Bir nevʿ ince meşin.” (1912: 1133) / (واكتة) “y. s. Debbāğlanmış ve yağlanmış küçük dana derisi.” (1924: 767)

38. *vidala* (ويدەلا) “s. Dana derisinden yapılan bir nevʿ saḫtiyān.” (1912: 1147) / *vidala* (ويدالا) (1924: 777)

39. *zifos* (زيفوس) “s. Yerden ṣıçrayan çamur.” (1912: 575) / “s. Yerden ṣıçrayan çamur parçası.” (1924: 371) **bk. 2.4.3.10. “zifos”**

40. *zilve* (زِلوه) “s. Boyunduruḳ çomağı.” (1912: 568) / “s. Veyā zivle. Öküzüñ boyunduruḳtan çıḳmasını menʿ eden çomaḳ.” (1924: 367)

2.4.1.5. Ekonomi

1. *acente* (آجنته) “s. Bir şirketiñ muḫtelif maḥallerdeki me’mūrlarından biri; bu me’mūruñ idāreḫānesi.” (1912: 20) / “s. Bir şirketiñ muḫtelif maḥallerdeki me’mūrlarından biri. Bu me’mūruñ idāreḫānesi. b.: ajan.” (1924: 13)
2. *acyo* (آجیو) “s. Aḳçe farḳınıñ muʿāmelāt-i ṣarrāfiyyesi.” (1912: 22) / “y. s. Aḳçe farḳınıñ muʿāmelāt-i ṣarrāfiyyesi. Eshām, taḥvīlāt.” (1924: 13)
3. *aḳont* (آقونت) “fr. s. Bir borca muḳābil ʿale’l-ḥesāb teʾdiyāt.” (1924: 66)
4. *amortisman* (آمورتیسمان) “fr. s. Bir deyniñ, bir borcuñ tedrīcen ıṭfāsı.” (1924: 84)
5. *aḳsiyon* (آقسیون) “s. fr. Şirket veyā ticāret ḥiṣṣesi, sehim.” (1912: 109) / “y. s. Mālī veyā ticārī bir işte ḥiṣṣe, sehim. ⁕ Aḳsiyoner: Mālī ve ticārī bir işte bir veyā bir ḳaç ḥiṣṣeye mālik olan.” (1924: 64)
6. *andosman* (آندوسمان) “y. s. Yāḫūd ando. Ḥaḳ taṣarrufunu diğer bir şaḫṣa naḳl etmek için emre muḥavvil bir senediñ veyā bir poliçeniñ arḳasındaki imżā.” (1924: 89)
7. *ankesman* (آنکەسمان) “y. s. Para ve evrāḳı alıp ṣandığa ḳoymaḳ.” (1924: 94)
8. *arbitraj* (آربیتراژ) “y. s. Daha istifādeli göründüğü için bir ḳıymeti diğeriyle tebdīl etmekten ʿibāret borsa muʿāmelesi.” (1924: 24)
9. *banḳa* (بانقه) “s. Müessese-i māliyye; ṣarraflıḳ eden büyük şirket.” (1912: 237) / “y. s. Müessese-i māliyye; ṣarraflıḳ eden büyük şirket.” (1924: 145)
10. *banker* (بانکر) “s. Büyük ṣarrāf, banḳa ṣāḥibi.” (1912: 237) / (بانکر) “y. s. Büyük ṣarrāf, banḳa ṣāḥibi. Bankiye.” (1924: 145)
11. *banḳnoṭ* (بانقنوط) “s. Banḳa ḳāʾimesi.” (1912: 237) / “y. s. Bir banḳa ṭarafından çıḳarılan ve istenildiği zamān teʾdiye edilen kağıt para, kāʾime.” (1924: 145)
12. *bono* (بونو) “s. Açıḳ ḥavāle, poliçe.” (1912: 276) / “y. s. Ḳıṣa vaʿdeli, az faʾiżli senet: Ödenecek bonosu var.” (1924: 170)
13. *bordıro* (بوردرو) “y. s. Bir ḥesābın tafṣīlātını ḥāvī veyā bir dosyanıñ evrāḳını muşʿir cedvel: Maʿāş bordrosu.” (1924: 162)

14. *borsa* (بورسه) “s. Muʿāmelāt-ı ṣarrāfiye icrā olunan maḥall.” (1912: 265) / “y. s. Eshām, taḥvīlāt, ẕaḫīre vesāʾire alınıp ṣatılan ve muʿāmelāt-ı ṣarrāfiyye icrā olunan maḥall. Ẕaḫīre borsası.” (1924: 162)

15. *büdce* (بودجه) “s. Vāridāt ve meṣārifiñ vuḳūʿundan evvel taḳdīri.” (1912: 264) / (بۈدجه) “s. Bir devletiñ, bir dāʾireniñ vāridāt ve meṣārifiniñ evvelden taḳdīri.” (1924: 161)

16. *cirante* (جرانته) “s. Poliçeyi devir ve ḥavāle eden.” (1912: 397) / “s. Poliçeyi devir ve ḥavāle eden (kimse).” (1924: 254)

17. *ciro* (جيرو) “y. s. Bir senediñ alacaḳlı ṭarafından bir diğeri nāmına çevrilmesiyle arḳasına buña dāʾir şerḥ verilmesi: Senedimi şerīkine ciro etmiş.” (1924: 263)

18. *çek* (چك) “s. Ödenmesi lāzım gelen banḳa senedi, ḥavālesi, poliçe.” (1912: 428) / “y. s. Biriniñ bir yerdeki alacağına maḥsūben oradan kendi veyā bir başḳası nāmına para almağa yarayan bir nevʿ senet. Bir kimseniñ, nezdinde kendi parası maḥfūẓ bulunan bir bankere verdiği teʾdiye emri, poliçe.” (1924: 272)

19. *depozito* (دەپوزيتو) “s. Rehin, vedīʿa; teʾmīnāt, żamān.” (1912: 527) / *dipozito* (ديپوزيتو) “s. b.: depo.” (1924: 340)

20. *dolar* (دولار) “y. s. Amerīḳa’nıñ yüz çente muʿādil bir gümüş parası ki taḫmīnen altın yirmi beş ġuruşumuz ḳıymetindedir.” (1924: 336)

21. *eḳonomi* (أقونومى) “yu. s. Bir eviñ idāresinde, maṣrafta intiẓām; taṣarruf. Eḳonomiya: İḳtiṣād. — politik: ʿilm-i iḳtiṣād: b.: iḳtiṣād.” (1924: 66)

22. *enfilasyon* (أنفلاسيون) “y. s. Çoḳ miḳdārda evrāḳ-i naḳdiye iḫrācı.” (1924: 92)

23. *entere* (أنتره) “y. s. Fāʾiż.” (1924: 87) **bk. 2.4.3.11. “entere”**

24. *envanter* (أنوانتهر) “y. s. Emvāl, eşyā ve evrāḳ defteri. Defter-i ḳassām. Kār ve żararını anlamaḳ için mağazadaki emtiʿanıñ ḳıymetini ḥāvī defter.” (1924: 94)

25. *fıranḳ* (فرانق) “s. Fransız altınınıñ yirmide biri ki dört buçuḳ ġuruştan biraz faẓlaca bir ḳıymeti vardır.” (1912: 779) / “s. Fransız altınınıñ yirmide biri ki gümüş paramızla dört buçuḳ ġuruştan biraz faẓlaca bir ḳıymeti vardır. ⁎ franḳlıḳ: Franḳ ḳıymetinde.” (1924: 504)

26. *firansız* (فرانسز) “s. Fransız altını.” (1912: 778) / (1924: 504)[549]

27. *filurin* (فلورين) “s. Taḫmīnen on ġurūş ḳıymetinde bir Avusturya parası.” (1912: 792) / (فلورين) “y. s. Taḫmīnen gümüş on ġurūşumuz ḳıymetinde Avusturya parası.” (1924: 513)

28. *fondo* (فوندو) “Eshām vesāʾireden ḥāṣıl olan īrād.” (1912: 795) / “y. s. Bir devletiñ çıḳardığı eshām.” (1924: 516)[550]

29. *isḳonṭa* (اسقونطه) “s. Yāḫūd isḳonto: Vaʿdeden evvel borcunu ödeyen bir borçluya verilen mikdār, ḳırdırma payı.” (1912: 67) / (اسقونطه) “s. Veyā isḳonto: Vaʿdeden evvel borcunu ödeyen bir borçluya verilen mikdār, ḳırdırma payı.” (1924: 42)

30. *istatü* (استاتو) “y. s. Herhangi bir şirket veyā cemʿiyyetiñ ḥareketine dāʾir niżāmnāme. Siġorṭa şirketiniñ istatüsü.” (1924: 33)

31. *isterlin* (استرلين) “in. s. Taḫmīnen yüz yirmi ġuruş altın para ḳıymetinde olan İngiliz lirası.” (1924: 35)

32. *istimare* (استيماره) “s. Taḳdīr-i ḳıymet.” (1912: 64) / (استيماره) “s. Taḳdīr-i ḳıymet, gümrükte emtiʿa-i ticāriyyeye bahā biçme. ─ ci: Gümrükte tüccār malına ḳıymet biçen meʾmūr, muḫammin.” (1924: 40) **bk. 2.4.2.1. “istimator”**

33. *ḳadastıra* (قاداستِرا) “y. s. Vergiye esās teşkīl eden emlāk defteri veyā cedveli ki arāżiniñ vażʿiyyet, vüsʿat ve ḳıymetini irāʾe eder.” (1924: 523)

34. *ḳambiyal* (قامبيال) “s. Poliçe senedi.” (1912: 815) / “y. s. Vaʿdeli senedāt-i ticāriyyeniñ (poliçeleriñ) ism-i ʿumūmiyyesi.” (1924: 533)

35. *ḳambiyo* (قامبيو) “s. Eshām mübādelesinden ʿibāret bir nevʿ muʿāmele-i ṣarrāfiyye.” (1912: 815) / “y. s. Ecnebī meskūkātı üzerine tanẓīm edilen ve o meskūkātıñ tedāvül ettiği maḥallde ödenecek olan çek, şanj. ─ fīʾātı: Çek fīʾātı.” (1924: 533)

36. *ḳapitalist* (قاپيتاليست) “y. s. Sermāye ṣāḥibi olan; bi’l-ḫāṣṣa parasını baʿż işlere ḳoymuş ve yatırmış olan.” (1924: 522)

---

[549] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Fransa ahālīsinden olan, bunlarıñ cinsiyyetine mensūb bulunan; Fransız altını.” (1912: 778) / “s. ṣ. Fransa ahālīsinden olan, bunlarıñ cinsiyyetine mensūb bulunan. Fransız altını. ─ ca: Fransızlarıñ ṭarz ve uṣūlünde ve lisānında; Fransız lisānı.” (1924: 504)

[550] B. Toven, 1924’te bu maddeyi, 1912’de *fonda* olarak yazdığı madde ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.2.6. *fonda*, 2.4.3.12. *fonda*.

37. *ḳarbon* (قاربون) “s. Taḫmīnen on dört ġuruş ḳıymetinde Rus parası.” (1912: 803) / “s. Taḫmīnen gümüş on dört ġuruş ḳıymetinde Rus parası.” (1924: 525)

38. *ḳaṣa* (قاصه) “s. Para, evrāḳ vesāʾire ḥıfẓına maḫṣūṣ demir dolap; ṣandıḳ, ḫazīne, bir dāʾireniñ para alıp verdiği maḥall.” (1912: 809) / (قاصة) “s. Para, evrāḳ vesāʾire ḥıfẓına maḫṣūṣ demir dolap. Ṣandıḳ, ḫazīne, bir dāʾireniñ para alıp verdiği maḥall. — dār: Ḳaṣa işlerine baḳan, para alıp veren.” (1924: 529) **bk. 2.4.3.14. “ḳaṣa”, 2.4.3.6. “ḳaṣa”, 2.4.2.7. “ḳaṣa”**

39. *ḳıredi* (قرەدی) “y. s. Ödemek ḳudreti ḥaḳḳındaki şıyt ve şöhret. Teʾdiye müddeti: İki aylıḳ ḳredim var. Nüfūẕ, iʿtibār: Ḳredisi bozuḳ: İʿtibārsız. Ḳredi açmaḳ: Birine lüzūmu olan parayı bir yerden almağa müsāʿade etmek.” (1924: 545)

40. *ḳonsolide* (قونسوليده) “s. Eshām evrāḳı.” (1912: 870) / “y. s. Eshām evrāḳı. — ci: Eshām tāciri.” (1924: 569)

41. *ḳota* (قوته) “y. s. Cārī fiyʾatını göstermek: Dün İngiliz lirası ḳota edildi.” (1924: 556)

42. *ḳupon* (قوپون) “s. Taḥvīlāt ve eshāmıñ īcābında ḳoparılacaḳ küçük parçaları ki teʾdiyyāta muḳābildir.” (1912: 850) / (قوپون) “y. s. Vaʿdesi ḥulūlünde bedeli verilerek ḳoparılmaḳ üzere eshām ve taḥvīlāta merbūṭ fāʾiż senedi.” (1924: 555)

43. *lira* (ليرا) “s. Altın sikke. ʿoṯmānlı sikkesi: 102,6 ġuruş ḳıymetinde altın para.” (1912: 951) / “s. Evvelce yüz gümüş ġuruş ḳıymetinde altın sikke. Şimdi yüz ġuruş ḳıymetinde kağıt para. — lık: Lira ḳıymetinde olan.” (1924: 631)

44. *mandapost* (ماندا پوست) “y. s. Başḳa bir postaḫāneden alınmaḳ üzere bir postaḫāneye tevdīʿ edilen paraya muḳābil verilen kağıt.” (1924: 638)

45. *metalik* (متاليك) “s. On para ḳıymetinde baḳır veyā nikel sikke.” (1912: 964) / (1924: 643)

46. *moratoryom* (موراتوريوم) “y. s. Bir borçluya veyā banḳaya teʾdiyātını teʾḫīr veyā taʿlīḳ ḥaḳḳını veren emir veyā ḳānūn.” (1924: 729)

47. *ordino* (اوردينو) “ita. Emir ve ḥavāle.” (1912: 170) / “ita. s. Emir ve ḥavāle.” (1924: 102)

48. *papel* (پاپەل) “s. ʿavām lisānında bir liralıḳ kağıt para.” (1924: 178)

49. *parke* (پارکه) “fr. s. Borsada mübāyaʿacılarıñ bulunduğu maḥall.” (1924: 181) **bk. 2.4.3.16. “parke”, 2.4.3.5. “parke”, 2.4.1.2. “parke”**

50. *peçeta* (پَچەتا) “y. s. İspanya’nıñ bir Fransız frangı ḳıymetinde gümüş parası.” (1924: 186)

51. *pilasman* (پِلاسمان) “y. s. Yer bulma, yerleştirme. Ṣatma. Bir sermāyeyi fāʾiz getirecek ṭarzda ḳullanma.” (1924: 191)

52. *pirim* (پِرِيم) “y. s. Siġorṭa ettireniñ siġorṭa edene borçlu olduğu para. Ticāret ve zirāʿati teşvīḳ için devletiñ bir şirkete verdiği mükāfāt. Ḳıymetli bir kağıdın iḫrāc fiʾatıyla piyasa fiʾatı arasındaki fażlalıḳ.” (1924: 190)

53. *piyasa* (پياسه) “s. Çarşı fiyʾatı; meskūkāt, eshām vesāʾire ḳıymeti.” (1912: 312) / “s. Çarşı fiyʾatı, rāyic, narḫ. Meskūkāt, eshām vesāʾire ḳıymeti.” (1924: 198) **bk. 2.4.3.11. “piyasa”, 2.4.3.14. “piyasa”**

54. *poliçe* (پوليچه) “s. Bir yerde birine teslīm edilen paranıñ diğer bir yerdeki ortağından alınmasıçün verilen maḥallden alınan senet, çek.” (1912: 311) / “y. s. Öyle bir varaḳadır ki dāʾin onuñla medyūnu, muʿayyen bir zamānda maʿlūm bir meblağı kendi emrine veyā bir şaḫṣ-ı ṯālişiñ emrine teʾdiyeye daʿvet eder, tret.” (1924: 196)

55. *polis* II (پوليس) “y. s. Biriniñ vuḳūʿ bulacaḳ herhangi bir żararını taẕmīn etmek için bir ücret muḳābilinde tanẓīm edilen muḳāvelenāme.” (1924: 196)[551]

56. *siġorṭa* (سيغورطه) “s. Muʿayyen ve muntaẓam bir ücrete muḳābil yanġın, dolu, ġarḳ ilḫ. tehlikelerinden emvāl-i menḳūle veyā ġayr-ı menḳūleniñ teʾmīni; böyle bir teʾmīnātı der-ʿuhde eden ḳumpanya.” (1912: 621) / “s. Muʿayyen ve muntaẓam bir ücrete muḳābil yanġın, dolu, ġarḳ ilḫ. tehlikelerinden emvāl-i menḳūle veyā ġayr-ı menḳūleniñ teʾmīni; böyle bir teʾmīnātı der-ʿuhde eden ḳumpanya. — cı: Ebniye vesāʾireyi siġorṭa eden. — lı: Ḳażāya ḳarşı taḥt-ı teʾmīne alınmış.” (1924: 403)

57. *sipekülasyon* (سپەكولاسيون) “y. s. Banḳa ve ticāret işleriyle uğraşma, ḳazanç iḥtimāline göre para, ḳıymetli evrāḳ vesāʾire alıp ṣatmaḳtan ʿibāret muʿāmelāt-ı ṣarrāfiyye. Naẓariyye, farażiyye.” (1924: 378)

[551] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *polis* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.2.1. *polis* I.

58. *sipekülatör* (سپەکولاتور) “y. s. Banḳa ve ticāret işleriyle uğraşan, ḳazanç iḥtimāline göre para, ḳıymetdār evrāḳ vesāʾire alıp ṣatan.” (1924: 378)

59. *sübvansiyon* (سۈبوانسيون) “y. s. Devlet ṭarafından muʿāvenet-i nakdiyye: O ġazeteniñ sübvansiyonu vardır.” (1924: 395)

60. *şilin* (شيلين) “s. Taḳrīben altı ġuruş ḳıymetinde İngiliziñ bir gümüş sikkesi.” (1912: 653) / “y. s. Altın para ile taḳrīben altı ġuruş ḳıymetinde İngilileriñ gümüş sikkesi: Bir sterlinġ yirmi şilindir.” (1924: 423)

61. *taler* (تالر) “y. s. Gümüş Alman parası: Eski taler üç marḳ ḳıymetinde idi.” (1924: 203)

62. *yen* (يەن) “y. s. İki şilinġ ve bir buçuḳ penes ḳıymetinde Japon parası, altın paramızla taḫmīnen on üç ġuruş.” (1924: 809)

2.4.1.6. Matematik, Ölçüm

1. *birüt* (برۈت) “y. s. Ḫam, işlenmemiş. — s̱ıḳlet: Darası çıḳarılmamış s̱ıḳlet.” (1924: 152)

2. *düzine* (دوزينه) “s. On iki ʿadedinde olan şeyʾ.” (1912: 520) / (دۈزينه) “s. On iki ʿadedinde olan şeyʾ: Bir düzine ḳaşık, ḥavlu.” (1924: 333)

3. *eksantirik* (اكسانتيريك) “y. ṣ. Birbiri içinde olduğu ḥalde merkezleri bir olmayan dāʾirelere mensup. Merkezden uzaḳ bulunan.” (1924: 69) **bk. 2.4.3.7. “eksantirik”**

4. *fürmül* (فورمۈل) “y. s. Her hangi bir ḥarekete numūne olmaḳ üzere kelimāt ve taʿbīrāta verilen şekil, teṣbīt edilen ḳāʿide, düstūr.” (1924: 515)

5. *ġalon* II (غالون) “y. s. Dört buçuḳ litrelik bir İngiliz ölçüsü.” (1924: 490)[552]

6. *ġıram* (غرام) “s. Kilonuñ biñde biri.” (1912: 762) / “y. s. Kilonuñ biñde bir ḳısmı ki dirhemiñ taḳrīben üçte biridir.” (1924: 492)

7. *günye* (گونيه) “s. Zāviye-i ḳāʾime çizmeğe veyā ʿamūd çekmeğe maḫṣūṣ aḫşap veyā demir ālet.” (1912: 930) / (گۈنيه) “s. Zāviye-i ḳāʾime çizmeğe veyā ʿamūd çekmeğe maḫṣūṣ aḫşap veyā demir ālet, köşe ölçüsü.” (1924: 615)

8. *hektar* (هكتار) “y. s. On biñ metre murabbaʿı.” (1924: 783)

[552] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *ġalon* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.2. *ġalon* I.

9. *istatistiḳ* (إستاتيستيق) “y. s. Taḳdīr-i ʿadedīye müsāʿid olan ḥādiṯāt-ı ictimāʿiyyeyi bir uṣūl dāʾiresinde ṭoplamaḳla iştiġāl eden ʿilm (vergi, maḥkūmiyyet, maḥṣūlāt-i zirāʿiyye ve ṣanāʿiyye, nüfūs, ilḫ.).” (1924: 33)

10. *ḳare* (قاره) “y. s. Dört müsāvī ḍıl‘ı ve dört zāviye-i ḳāʾimesi olan, murabbaʿ.” (1924: 527)

11. *ḳompas* (قومپاس) “s. Pergel; ölçüp biçme; ḳurma, tertip.” (1912: 867) / (قومْپاس) “y. s. Ayaḳları içeri doğru pergār. Ölçüp biçme. Ḳurma, taşmīm. Tertip.” (1924: 567) **bk. 2.4.2.7. “ḳompas”, 2.4.3.13. “ḳompas”, 2.4.1.2. “ḳompas”**

12. *libre* (ليبره) “s. Ḳıymeti müteḥavvil bir ölçü ki bugün yañlış olaraḳ yarım kiloġrama verilen bir isimdir.” (1912: 950) / “s. Ḳıymeti müteḥavvil bir ölçü ki bugün yañlış olaraḳ yarım kiloġrama verilen bir isimdir. Paund denilen İngiliz libresi 453,58 ġramdır.” (1924: 631)

13. *litre* (ليتره) “s. Bir desimetre mikʿabından ʿibāret olan māyiʿāt ölçüsü.” (1912: 950) / (1924: 631)

14. *loġaritme* (لوغاريتمه) “s. Bir nevʿ ḥesap cedveli.” (1912: 949) / “s. Bir nevʿ ḥesap cedveli, nisb-i ʿaded.” (1924: 630)

15. *metro* (مَترو) - *metre* (مَتره) “s. Yāḫūd metre. Taḳrīben bir buçuḳ arşın boyunda bir ölçü.” (1912: 969) / *metre* (مَتره) “y. s. Veyā metro. Taḳrīben bir buçuḳ arşın boyunda yüz santimetrelik bir ölçü: Üç metre ġabardin.” (1924: 646)

16. *miliġram* (ميليغرام) “y. s. Ġramıñ biñde biri.” (1924: 739)

17. *milim* (ميليم) “y. s. Bir şeyʾiñ biñde biri.” (1924: 739)

18. *milimetre* (ميليمتره) “y. s. Metreniñ biñde biri.” (1924: 739)

19. *milyar* (ميليار) “ʿad. Biñ milyon.” (1912: 1095) / “y. ʿad. Biñ milyon. ⁕ milyarder: Birḳaç milyarı olan zengin.” (1924: 739)

20. *milyon* (ميليون) “ʿad. Biñ kere biñ.” (1912: 1095) / “y. ʿad. Biñ kere biñ. ⁕ milyoner: Birḳaç milyonu olan zengin.” (1924: 739)

21. *minimom* (مينيموم) “y. ṣ. Eñ küçük derece, eñ küçük miḳdār, aṣġārī.” (1924: 740)

22. *numero* (نومَرو) “s. ʿaded, raḳam.” (1912: 1127) / *numro* (نومْرو) “y. s. Veyā numara, numero. ʿaded, raḳam. ⁓ lı: Numarası olan.” (1924: 761)

23. *oḳtant* (اوقتانت) “s. İrtifāʿ taḫtası.” (1912: 182) / “y. s. İrtifāʿ taḫtası.” (1924: 109)

24. *ons* (اونش) “y. s. Fransa’da (30,95 ġram) İngiltere’de (28,35 ġram) ṣıḳletinde bir ölçü.” (1924: 116)

25. *santim* (سانتيم) “s. Yüzde bir.” (1912: 581) / “y. s. Yüzde bir. Franḳıñ yüz ḳısmından biri.” (1924: 375)

26. *santimetre* (سانتيمتره) “s. Metre denilen ölçünüñ yüzde biri.” (1912: 581) / “y. s. Metre denilen ölçünüñ yüzde biri.” (1924: 375)

27. *seksant* (سكسانت) “s. Zāviye maddesine maḫṣūṣ ālet, sekstan.” (1912: 601) / *sekstant* (سكستانت) “y. s. Üzerinde bir dāʾireniñ altıda biri (60 derece) bulunan bir ālet ki zāviyeleri ve mesāfeleri ölçmeğe yarar, sekstan.” (1924: 389)

28. *silindir* (سيلندير) “s. İçi boş ve iki ṭarafı ḳapalı üsṭuvāne.” - *silendir* (سيلَندِر) “s. Merdāne, üsṭuvāne.” (1912: 605, 623) / *silindir* (سيلندير) “y. s. İçi boş ve iki ṭarafı ḳapalı üsṭuvāne.” - *silindir* (سيلندِر) “y. s. Merdāne, üsṭuvāne.” (1924: 391, 404)

29. *sitadya* (سِتاديه) “s. Taḥmīn-i mesāfe āleti.” (1912: 585) / (سِتاديۀ) “y. s. Taḥmīn-i mesāfe āleti.” (1924: 378)

30. *telemetre* (تەلەمتره) “y. s. Bir raṣadla ulaşılmaz bir noḳṭa arasındaki mesāfeyi ölçmeğe maḫṣūṣ ālet.” (1924: 245)

31. *ṭon* I (طون) “y. s. Biñ kilo ġram ṣıḳletinde ölçü vāḥid-i ḳıyāsīsi.” (1924: 467)[553]

32. *ṭonlata* (طونلاته) “s. Biñ kiloġramdan ʿibāret vāḥid-i ḳıyāṣīsi.” (1912: 726) / (طونلاتۀ) “s. Biñ kiloġramdan ʿibāret māyiʿāt, ẕaḫīre, gemi ḥamūlesi vāḥid-i ḳıyāṣīsi: Ḳırk ṭonlatalıḳ bir mavuna.” (1924: 468)

33. *verniye* (وەرنيیه) “y. s. Büyük bir ṣıḥḥatle ölçmeğe yarayan hendese āleti.” (1924: 776)

34. *verst* (وەرسٹ) “y. s. 1067 metre ṭūlunda bir Rus ölçüsü.” (1924: 776)

35. *yarda* (يارده) “y. s. Taḫmīnen 91 santimetre (0,914) ṭūlunda bir İngiliz ölçüsü.” (1924: 791)

[553] B. Toven, bu kelimeyi 1924’te *ṭon* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.2.4. *ṭon* II.

2.4.1.7. Fizik, Kimya, Biyoloji

1. *aḳonitin* (آقونيتين) “s. fr. Aḳonit denilen nebātdan çıḳan bir madde-i semmiyye.” (1912: 112) **bk. 2.4.1.9. “aḳonit”**
2. *albümin* (آلبؤمين) “fr. s. Ṭabīʿatta mebẕūlen bulunan ve yumurṭanıñ aḳını, ḳanıñ serumunu teşkīl eden biraz ṭuzlu madde.” (1924: 73)
3. *amonyaḳ* (آمونياق) “s. fr. Nīşādır rūḥu.” (1912: 140) / “y. s. fr. Nīşādır rūḥu.” (1924: 84)
4. *analiz* (آناليز) “fr. s. Bir cismiñ mevadd-ı mürekkebesini ayırma, taḥlīl; Ṣuyuñ, havanıñ analizi.” (1924: 85) **bk. 2.4.2.2. “analiz”**
5. *anilin* (آنيلين) “y. s. Nil denilen çividiñ taḳṭīrinde keşf edilen ve bugün maʿden kömüründen çıḳarılan renksiz veyā az esmerimsi bir māyiʿ. Anilin boyacalıḳta müstaʿmel pek mühim bir madde-i ibtidāʾiyedir; bundan muḫtelif renkler çıḳarılır.” (1924: 94)
6. *anti septik* (آنتی سەپتيك) “y. ṣ. Miḳroplarıñ çoğalmasını veyā ḳoḳmağı tevḳīf ve menʿ eden mevādd: Süblime, nitrat darjan, permanġanat dö potas, ḳloroform gibi.” (1924: 88)
7. *arsenik* (آرسنيك) “s. Ṣıçan otu.” (1912: 43) / “y. s. Ṣıçan otu.” (1924: 26)
8. *asetilen* (آسەتيلَن) “y. s. Beyāż ve parlaḳ żiyā veren ve ṣarımsaḳ gibi ḳoḳan ġaz.” (1924: 44)
9. *asfalt* (آسفالث) “y. s. Ṭaş yerine soḳaḳlara ve şoselere döşenen esmer ve parlaḳ bitum nevʿinden bir madde.” (1924: 41)
10. *asid* (آسيد) “y. s. Ekşi, ḥāmż. Ay çiçeği māvisini ḳırmızıya taḥvīl eden.” (1924: 44)
11. *atom* (آتوم) “y. s. Ẕerre, bir terkībe girebilecek bir ʿunṣuruñ eñ küçük ḳısmını teşkīl eden ve ġayr-ı ḳābil-i taḳsīm naẕarıyla baḳılan bir cüz-i cisim.” (1924: 10)
12. *azot* (آزوت)“s. Bir cism-i basīṭ.” (1912: 50) / “fr. s. Renksiz, ḳoḳusuz, ṭatsız basīṭ bir ġaz: Azot havā-yı nesīmīniñ beşte dördünü teşkīl eder.” (1924: 31)
13. *baḳteri* (باقتەری) “fr. s. Miḳrop. baḳteriyoloji: Miḳropla iştiġāl eden ʿilm, mebḥaṣ-ı ḥuveynāt.” (1924: 142)

14. *barosḳop* (باوسقوپ) “yu. s. Hava ile muḥāṭ olan bir cismiñ hava ṭarafından itilişini göstermek için fizikte ḳullanılan ḫuṣūṣī terāzi.” (1924: 137)

15. *baryum* (باریوم) “s. Ecsām-ı basīṭadan biri.” (1912: 226) / (باریۏم) “y. s. Gümüş beyāżında bir maʿden.” (1924: 137)

16. *basil* (باسیل) “y. s. Ekserī veyā doğru bir değnek şeklinde olan tek hücreli ve ḫurde-bīnī ʿuẓviyyet.” (1924: 138)

17. *batarya - baṭarya* (باتاڑیه/ بَطاریه) “y. s. Elektrik ─ sı: Birḳaç leyd şişesiniñ heyʾet-i mecmūʿası.” (1924: 135, 155) **bk. 2.4.1.1. “batarya/baṭarya”**

18. *bırom* (برۏم) “s. Ecsām-ı basīṭadan biri ki deñiz ṣularından çıḳarılır. Fenā bir ḳoḳusu vardır.” (1912: 249) / “y. s. Ecsām-ı basīṭadan biri ki deñiz ṣularından çıḳarılır. Fenā bir ḳoḳusu vardır.” (1924: 152)

19. *bıromür* (برۏموٗر) “y. s. Brom ile ecsām-ı basīṭadan diğer biriniñ terkībi. Bromür darjan fotoğrafçılıḳta müstaʿmeldir.” (1924: 152)

20. *biḳarbonat* (بیقاربونات) “y. s. Asit ḳarbonik emlāḥı: Biḳarbonat dö sod hażmı ḳolaylaştırır.” (1924: 175)

21. *biyoloji* (بیولوژی) “y. s. Ecsām-ı ʿuẓviyyeniñ ḥayātından baḥṣ eden ʿilm. ⁕ biyolojist: Biyoloji ile iştiġāl eden.” (1924: 178)

22. *bizmut* (بیزموت) “s. Ḳabıż edici bir tuz.” (1912: 282) / (بیزموٗت) “s. Ḳabıż edici bir tuz ki ishāle ḳarşı ḳullanılır.” (1924: 174)

23. *bor* (بور) “fr. Ecsām-ı basīṭadan bir maʿden.” (1912: 265) / “y. s. Ecsām-ı basīṭadan bir maʿden.” (1924: 161)

24. *çinḳo* (چینقو) “s. Ecsām-ı basīṭadan tūtiya, bir cins kül rengi maʿden. ṣ. Çinḳodan yapılmış.” (1912: 443) / “y. s. Māvimtraḳ beyāż maʿdenī bir cism-i baṣīṭtir. Cilālanırsa pek parlaḳ güzel bir renk alır. Keşāfeti 7, 12’dir, 419, 4 derecede erir. Çatı örtüsü olaraḳ geniş levḥa ḥālinde ḳullanılır. Telġraf tellerini, demir telleri erimiş çinḳo banyosundan geçirerek yaparlar. ṣ. Çinḳodan yapılmış: Çinḳo leğen.” (1924: 283)

25. *dırogist* (دِروگیست) “y. s. Eczā-yı kimyeviyye ve bunlara mümāṯil şeyʾler ṣatan, ʿaṭṭār.” (1924: 324) **bk. 2.4.3.8. “dırogist”**

26. *dijitalin* (دیژیتالین) “y. s. Dijital denilen nebātıñ cevheri ki çoḳ müʾeṣṣir bir zehirdir.” (1924: 342)

27. *dinamit* (دینامیت) “y. s. Maṣṣ edici madde ile ḳarışmış nitroġliserinden mürekkep patlayıcı bir şeyʾ.” (1924: 344)

28. *dinamo* (دینامو) “y. s. Ḳudret-i meḫanikiyyeyi elektrik ḳuvvetine taḥvīl eden makine. Aṣlı: Dinamo elektriktir.” (1924: 344)

29. *diyafram* (دیافرام) “y. s. Alāt-ı başariyyede ancaḳ lüzūmu ḳadar żiyānıñ geçmesine müsāʿade eden ortası delikli levḥa.” (1924: 345)

30. *diyoptiri* (دیوپتری) “y. s. ʿadeselerde ḳuvvet-i vāḥid-i ḳıyāsīsi.” (1924: 345)

31. *elastiḳ* (الاستیق) “ṣ. Toplanıp uzamaḳ ve esnemek istiʿdādını ḥāʾiz.” (1912: 122) / (ألاستیق) “y. ṣ. Toplanıp uzamaḳ ve esnemek istiʿdādını ḥāʾiz.” (1924: 72)

32. *elektiriḳ* (اَلَکتِریق) “s. Bütün ecsāmıñ baʿż aḥvālde civārlarındaki ḥafīf eşyāyı ceẕb etmek, ḳığılcımlar çıḳarmak, ḥayvanlarda recfe-i ʿaṣabiyyeye sebep olmaḳ ḫāṣṣası.” (1912: 129) / (اَلَکتِریق) “y. s. Bütün ecsāmıñ baʿż aḥvālde civārlarındaki ḥafīf eşyāyı ceẕb etmek, ḳığılcımlar çıḳarmak, ḥayvanlarda recfe-i ʿaṣabiyyeye sebep olmaḳ ḫāṣṣası. ⁕ Elektriḳī: Elektiriğe mensup ve müteʿalliḳ. ⁕ Elektriḳıyyet: elektriḳleştirme, elektriḳleşme.” (1924: 76)

33. *enerji* (أنرژی) “y. s. Ḳudret, ḳuvvet; ṣebāt; ḫāṣṣa. ⁕ enerjik: Canlı, ʿazīmkār, şehāmetli.” (1924: 90)

34. *enpermeabli* (أنپەرمەآبلی) “fr. s. Ṣuyuñ geçmesine müsāʿade etmeyen şeyʾ: muşammaʿ, lastik enpermeablidir.” (1924: 86)

35. *esans* (أسانس) “fr. s. Ẕāt, cevher, ʿayn, kene. Uçucu māyīʿ. Taḳṭīr ile alınan ḳoḳulu rūḥ, yağ: Gül veyā şipr esansı.” (1924: 32)

36. *eter* (اَتَر)“s. Uçucu māyīʿlere verilen isim: küʾūl gibi.” (1912: 11) / (أتَر) “y. s. Küʾūlüñ bir ḥāmıż ile imtizācından ḥāṣıl olan uçucu bir māyiʿ.” (1924: 7)

37. *fenol* (فەنول) “y. s. Maʿden kömürü ḳaṭrānınıñ taḳṭīrinden ḥāṣıl olan yağlardan çıḳarılan bir madde ki mużādd-i taʿaffün olduğu gibi baʿż ʿilaçlarda da ḳullanılır.” (1924: 516)

38. *fizik* I (فيزيك) “y. s. Ecsāmıñ ḫavāṣṣından, ḥallerin taʿdīle meyyāl ḳānūnlardan ve ṭabīʿātlerini taʿdīl etmeyen ḥareketlerden baḥṣ eden ʿilim, ʿilmü’l-ṭabīʿiyyāt; bu ʿilmi ḥāvī kitāb, kitābü’l-ṭabīʿiyyāt.” (1924: 517)[554]

39. *fosfor* (فوسفور) “s. Renksiz, şeffaf, çabuk iştiġāl eder, ḳarañlıḳta parlar, ḳoḳusu ṣarımsağıñkine beñzer bir cism-i basīṭ.” (1912: 794) / “y. s. Renksiz, şeffaf, çabuk iştiġāl eder, ḳarañlıḳta parlar, ḳoḳusu ṣarımsağıñkine beñzer bir cism-i basīṭ.” (1924: 515)

40. *ġaz* I (غاز) “s. Hava gibi ḫafīf ve ʿādī derece-i ḥarāret ve tażyīḳte tebeddül etmeyen uçucu bir cisim.” (1912: 759) / “y. s. Hava gibi ḫafīf ve ʿādī derece-i ḥarāret ve tażyīḳte tebeddül etmeyen uçucu bir cisim.” (1924: 490)[555] **bk. 2.4.1.11. “ġaz I”**

41. *ġıliserin* (غليسرين) “s. Yumuşatıcı ve az yapışḳan bir māyiʿ.” (1912: 767) / “y. s. Yumuşatıcı ve az yapışḳan bir māyiʿ.” (1924: 495)

42. *ġıluḳoz* (غلوقوز) “y. s. Veyā gliḳoz. Ḳuru üzümden ve sāʾir meyvelerden istiḥṣāl edilen ve şeker ḫastalığına mübtelā olanlarıñ idrarında bulunan ḳamış şekerinden daha az ṭatlı şeker.” (1924: 495)

43. *ġıluten* (غلوتن) “y. s. Ḥubūbāt unlarında bulunan lüzūcetli bir madde: Ġluten pek muġaddīdir.” (1924: 495)

44. *ġomalaḳa* (غومالاقة) “y. s. Veyā lak. Hindistan’da birçoḳ ağaçlardan māyiʿ ḥālinde çıḳan reçine ki ispirto ile ḳarıştırılaraḳ taḫtaları cilāda ḳullanılır.” (1924: 497)

45. *helyom* (هَلْيوم) “y. s. Havada pek az miḳdārda bulunan bir cism-i basīṭ.” (1924: 783)

46. *idrojen* (ايدروژەن) “y. s. b.: müvellidü’l-māʾ.” (1924: 124)

47. *ispirto* (اسپيرتو) “s. Küʾūl; küʾūlī ḥāvī māyʿ.” (1912: 52) / (إسپيرتو) “s. Küʾūl; küʾūlī ḥāvī māyʿ, rūḥ. Kibrit.” (1924: 32)

48. *istearin* (إستەآرين) “y. s. Yağlı ecsāmıñ cevheri ki ʿādī derece-i ḥarārette erimez. İstearin mum iʿmāline yarar.” (1924: 39)

49. *isterilize* (إستەريليزه) “y. s. Taḥaffuẓuna żarar verecek olan ḫamīrelerden ḳurtarılmış, taʿḳīm edilmiş: İsterilize süt.” (1924: 40)

---

[554] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *fizik* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.7. *fizik* II.

[555] B. Toven, bu maddeyi *ġaz* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.4.3.2. *ġaz* II.

50. *iyod* (ایود) “s. fr. Māvimsi kül renginde bir cism-i basīṭtir. Işıtıldığı zamān māvi buhar neşreder. Keşāfeti 4.49’dur. Yüksek derecede ḥarārete maʿrūż ḳalırsa uçar.” (1912: 220) / “fr. s. Māvimsi kül renginde bir cism-i basīṭtir. Işıtıldığı zamān māvi buhar neşreder. Keşāfeti 4.49’dur. Yüksek derecede ḥarārete maʿrūż ḳalır ise uçar.” (1924: 134)

51. *ḳalomel* (قالومَل) “y. s. Bir nevʿ müshil. Ḳalomel içildiği zaman ṭuzlu şeyʾler yenmez.” (1924: 533)

52. *ḳalori* (قالوری) “y. s. Ḥarāret vāḥid-i ḳıyāsīsi. Bir kiloġram ṣuyu ṣıfır dereceden bir santiġrata çıḳarmak için lüzūmu olan miḳdār-i ḥarāret.” (1924: 533)

53. *ḳanal* (قانال) - (قنال) “y. s. Ġaz, buhar borusu.” (1924: 534, 553) **bk. 2.4.1.8. “ḳanal”, 2.4.3.10. “ḳanal”**

54. *ḳarbon* (قاربون) “s. Ṭabīʿatta teṣādüf olunan bir cism-i basīṭ.” (1912: 803) / (1924: 525)

55. *ḳarbonat* (قاربونات) “y. s. Ḥāmıż ḳarbon ṭuzu.” (1924: 525)

56. *ḳatod* (قاتود) “y. s. Bir piliñ veyā bir anpülüñ menfī ḳuṭbu.” (1924: 522)

57. *ḳazein* (قازەاین) “y. s. Sütteki albüminiñ ḳısm-ı aʿẓāmını teşkīl eden mādde.” (1924: 528)

58. *ḳıreozot* (قرەاوزوت) “y. s. Ḳayın ağacı ḳaṭrānından taḳṭīr ile çıḳarılan antiseptik sert ḳoḳulu renksiz bir māyiʿ ki vereme, diş ağrısına ilḫ. tavṣiye edilir.” (1924: 545)

59. *ḳırom* (قروم) “s. Siyah bir madde.” (1912: 833) / “y. s. 1514 derecede eriyen maʿdenī bir cism-i basīṭ olup ṣıḳlet-i iżāfiyyesi 6, 92’dir.” (1924: 545)

60. *kinin* (کینین) “y. s. Ḳına ḳına ağacınıñ ḳabuğunda bulunan çoḳ acı bir madde ki ṣıtmaya, baş ağrısına devādır.” (1924: 620)

61. *ḳlor* (قلور) “s. ʿādī derece-i ḥarārette ġaz ḥālinde ṣarı ve yeşilimsi renkte keskin ve boğucu ḳoḳulu bir cism-i baṣīṭ.” (1912: 844) / “y. s. ʿādī derece-i ḥarārette ġaz ḥālinde, ṣarı ve yeşilimsi renkte keskin ve boğucu ḳoḳulu bir cism-i basīṭ.” (1924: 552)

62. *ḳoḳain* (قوقاين) “y. s. Ḳoḳanıñ yapraḳlarından istiḥṣāl edilen ḥissi ibṭāl edici bir madde ki ṣoñ zamānlarda maʿa’l-esef enfiyye gibi buruna çekerek istiʿmāli moda olmuştur.” (1924: 563) **bk. 2.4.3.9. “ḳoḳain”**

63. *ḳola* (قوله) “s. Sürüldüğü şeyʾi sertleştiren bir madde kiʿ aynı zamānda yapıştırmağa da yarar.” (1912: 864) / (قولة) “s. Sürüldüğü şeyʾi sertleştiren bir madde kiʿ aynı zamānda yapıştırmağa da yarar. Ṭutḳal. ─ lamaḳ: Gömlek vesāʾireyi ḳolalı ṣuya batıraraḳ ütülemek; ṭutḳal ile yapıştırmaḳ. mt. Ḳolalatmaḳ. m. Ḳolalanmaḳ.” (1924: 566)

64. *ḳolodyom* (قولوديوم) “s. Bir māyiʿdir ki sürüldüğü şeyʾiñ üzerinde deri gibi bir ṭabaḳa ḥāṣıl eder.” (1912: 864) / “y. s. Sürüldüğü şeyʾiñ üzerinde deri gibi bir ṭabaḳa ḥāṣıl eden māyiʿ.” (1924: 566)

65. *ḳontaḳ* (قونتاق) “y. s. İki teliñ birbirine doḳunması, temāsı.” (1924: 568)

66. *laboratvar* (لابوراتوار) “y. s. ʿilmī ve kimyevī tecrübeleriñ yapıldığı oda veyā binā. Ḳullanılacaḳ bir şeyʾiñ ḥāżırlandığı yer.” (1924: 621)

67. *lanolin* (لانولين) “y. s. Ḳoyun yapağından çıḳarılan yağlı madde.” (1924: 623)

68. *lastik* (لاستيك) “s. Çekildiği zamān uzamaḳ ḫāṣṣası olan yumuşaḳ madde.” (1912: 939) / “y. ṣ. Veyā elastik. Şeklini bozan ḳuvvet üzerinden ḳalḳınca tekrar eski ḥalini almaḳ ḫāṣṣasına mālik olan: Lastik ṭop. ⁕ lastikli: Ṣıḳlınca ufalan veyā çekilince uzayan, serbest bıraḳılınca tekrār eski ḥālini alan.” (1924: 622) **bk. 2.4.3.2. “lastik”, 2.4.2.2. “lastik”, 2.4.3.10. “lastik”**

69. *lizol* (ليزول) “f. s. Anti septik gibi ḳullanılan yağlı ve esmer bir māyiʿ.” (1924: 631)

70. *maġnezyom* (مَغنَزيوم) “s. Bir cism-i basīṭ.” (1912: 1045) / “y. s. Havada parlaḳ bir şuʿle ile yanan, 651 derecede eriyen gümüş renginde bir maʿden olup s̱ıḳlet-i iżāfiyyesi 1,7’dir.” (1924: 702)

71. *manġanez* (مانغانز) “s. Bir cism-i basīṭ.” (1912: 958) / “y. s. Pek sert ve gevrek esmerimsi bir cism-i basīṭ.” (1924: 638)

72. *manyetizme* (مانيەتيزمه) “y. s. Biʾl-ḫāṣṣa demir ve mürekkebātı gibi baʿż ecsāmıñ baʿż ḳānūnlara ittibāʿen yekdiğerini ceẕb veyā defʿ etmesi ḫāṣṣası. Bu ḫāṣṣadan, şerāʾit ve ḳānūnlarından baḥs̱ eden ʿilm.” (1924: 639) **bk. 2.4.2.5. “manyetizme”**

73. *mazut* (مازوت) “y. s. Ḫām petrolün taḳṭīrinden ḳalan ḳābil-i işti‘āl ṭortu.” (1924: 635)

74. *melinit* (مەلینیت) “y. s. Kīmyāger Turpin ṭarafından keşf olunmuş çoḳ ḳuvvetli bir mādde-i infilāḳıye.” (1924: 736)

75. *miḳrop* (میقروب) “y. s. Ṭopraḳta, ṣuda, havada, insān ve ḥayvanlarıñ vücūdunda ḫülāsā her yerde bulunan ve gözle görülemeyen canlı küçük maḫlūḳāt, ḥaşerāt.” (1924: 739)

76. *miḳrosḳop* (میقروسقوپ) “y. s. Eşyāyı büyüten öyle bir ālet-i başriyyedir ki çıplaḳ gözle görülemeyen tafṣīlāt onuñla vāżḥen görülür.” (1924: 739)

77. *molekül* (موله‌کول) “y. s. Maddeyi teşkīl eden cüz’-i ferdlerden biri; her hangi bir maddeniñ, ‘ayniyyet-i kimyeviyyesini ġā’ib etmeksizin yine o madde içinde münferid bir mevcūdiyyete mālik olabilen eñ küçük cüz’ü, cüz’-i daḳīḳ, ẕerre, hebā’.” (1924: 733)

78. *naftalin* (نافتالین) “y. s. Ma‘den kömürü ḳaṭrānından istiḥṣāl edilen bir madde ki ḳumaş, deri vesā’ireyi güve ve ḥaşerātıñ ta‘arrużundan ḳurtarır.” (1924: 744) **bk. 2.4.3.2. “naftalin”**

79. *niḳotin* (نیقوتین) “y. s. Tütünden çıḳan çoḳ ḳuvvetli bir zehir.” (1924: 763)

80. *oḳsid* (اوقسید) “yu. s. Bir cism-i baṣīṭiñ müvellidü’n-ḥamūża ile imtizācından ḥāṣıl olan mürekkep .” (1924: 110)

81. *oḳsijen* (اوقسیژەن) “yu. s. Havanıñ ḳābil-i teneffüs ḳısmını ve beşte birini teşekkül eden cism-i baṣīṭ, müvellidü’l-ḥamūża.” (1924: 110)

82. *ozon* (اوزون) “yu. s. Müvellidü’l- ḥumūżanıñ tekeşşīfinden ḥāṣıl olan bir ġaz.” (1924: 106)

83. *parafin* (پارافین) “y. s. Beyāż, ṣalep bir madde ki mum i‘māline yarar.” (1924: 180)

84. *permanġanat* (پرمانغانات) “y. s. Manġanezden çıḳan ḥāmżıñ milḥi. Permanġanat dö potasyum mü’eṩṩir bir meżādd-ı ta‘affündür.” (1924: 188)

85. *pırotoplasma* (پروتوپلاسما) “y. s. Müvellidü’l-ḥumūża, müvellidü’l-mā’, ḳarbon ve nitrojenden mürekkep nīm-seyyāl ve yapışḳan canlı bir madde ki bütün ẕī- ḥayāt-ı a‘żā buradan neşv ü nümā bulur.” (1924: 188)

86. *pozitif* (پوزیتیف) “y. s. Bir camı çūḫa parçasına sürterek istiḥṣāl edilen ve zāʾid işāretiyle gösterilen elektriḳ.” (1924: 194) **bk. 2.4.2.5. “pozitif”, 2.4.1.12. “pozitif”, 2.4.3.11. “pozitif”**

87. *saḳarin* (ساقارین) “y. s. Maʿden kömürü ḳatranından istiḥṣāl edilen ṣuda az, faḳat ispirtoda tamāmıyla eriyen şekerli beyāż bir madde: Bir ġram saḳarin 300 ġram şekere muʿādildir.” (1924: 374)

88. *selisyom* (سلیسیوم) “s. Bir nevʿ ṭaş.” (1912: 605) / *silisyom* (سیلیسیوم) “y. s. Ḫam iken esmer, tebellür ḥālinde ḳurşunī bir renge mālik ecsām-ı baṣīṭadan bir maʿden ki keṣāfeti 2,3 olup 1240 derecede erir, elektriḳ fırınında ṭayrān eder, ḳışr-i arżıñ ḳısm-i eʿaẓımını bunuñ mürekkebātı teşkīl eyler.” (1924: 391)

89. *selüloid* (سەلولوئید) “y. s. Kāfūrī ile pamuḳ barutundan yapılan bir madde ki sert, şeffāf ve dayanıḳlı olup ṭaraḳ vesāʾire iʿmālinde ḳullanılır. Yegāne münāsebetsizliği çabuḳ ṭutuşmasındadır.” (1924: 401)

90. *seryom* (سریوم) “s. Maʿādinden bir cism-i basīṭ.” (1912: 596) / “y. s. Maʿādinden bir cism-i basīṭ.” (1924: 385)

91. *siġatif* (سیغەتیف) “y. s. Boyanıñ içine ḳatılan ḳurutucu bir ṭoz.” (1924: 403)

92. *sitriknin* (سِتریکنین) “y. s. Ḳarġa büken denilen cevz-i muḳayyī ḫülāṣası ki müʾeṣṣir bir zehirdir.” (1924: 379)

93. *soda* (سوده) “s. Çamaşır yıḳamaḳta ḳullanılan bir nevʿ madde.” (1912: 611) / (سودا) “y. s. Veyā ṣoda. Ṭuz gibi bir madde-i kimyeviyye ki çamaşır yıḳamada ḳullanılır. ─, ─ votır: Asid ḳarbonikli ṣu: Viski, soda ile içilir.” (1924: 395)

94. *süblime* (سۈبلیمه) “y. s. Veyā süblimeḳorozif. Pek az mikdārı çoḳ ḳuvvetli antiseptik olan kekremsi, yaḳıcı ve pek zehirli bir madde. (Yumurta aḳıyla süt bunuñ panzehiridir.)” (1924: 394)

95. *termenti* (تَرمَنتی) “s. Neft.” (1912: 341) / (تَرمَنْتی) “s. (Yabānī fıstıḳ ağacı.) Bunuñla saḳız ağacından çıḳan yağ.” (1924: 217) **bk. 2.4.1.9. “termenti”**

96. *turnsol* (تورنْسول) “y. s. Boyayıcı bir madde.” (1924: 242) **bk. 2.4.1.9. “turnsol”**

97. *üranyom* (اورانیوم) “y. s. Ürandan istiḥṣāl edilen maʿdenī bir cism-i baṣīṭ.” (1924: 101)

98. *vat* (وات) “y. s. Ḳudret-i elektrikiyye vāḥid-i ḳıyāsīsi.” (1924: 764)

99. *vazelin* (وازەلین) “y. s. Ḫam petrolden çıḳarılan bir nevʿ maʿdenī yağ.” (1924: 766)

100.*vitamin* (ویتامین) “y. s. Kimyevī bir ṣūrette henüz taʿrīf edilmemiş olan baʿż mevādd ki aġdiye ile bedene dāḫil olunca onlarıñ temṣīlini teshīl eder.” (1924: 777)

101.*volt* (وولت) “y. s. Elektrik ḳuvve-i muḥarrikesi vāḥid-i ḳıyāsīsi ki bir om muḳāvemetine ḳarşı bir anperlik cereyānı naḳl eder. (Om: Taḫmīnen biñ ḳadem ṭūlunda poşuñ onda biri şiḫanında bir baḳır teliñ muḳāvemetine muʿādil elektrik muḳāvemeti vāḥid-i ḳıyāsīsi).” (1924: 776)

102. *voltametre* (وولتامتره) “y. s. Bir elektrik cereyānını ölçmeğe veyā ṣuyu taḥlīl etmeğe maḫṣūṣ ālet.” (1924: 776)

2.4.1.8. Coğrafya

1. *aḳlimatasyon* (آقلیماتاسیون) “fr. s. Yeñi bir iḳlīme alıştırma. İstinās-ı iḳlīm: Aḳlimatasyon bağçesi.” (1924: 65)

2. *anafor* (آنافور) “s. Bir aḳıntınıñ ʿaksine aḳan ṣu, aḳıntı muḳābili.” (1912: 142) / “s. Bir aḳıntınıñ veyā rüzgārıñ bir mānīʿaya çarparaḳ geri dönmesinden ḥāṣıl olan ʿaksi cereyān.” (1924: 85) **bk. 2.4.3.10. “anafor”**

3. *aṭlas* (آطلاس) “s. Coğrafya ḫarīṭalarını veyā bir fenne maḫṣūṣ şekil ve resimleri ḥāvī mecmūʿa.” (1912: 83) / (1924: 51)

4. *aysberġ* (آیسْبَرغْ) “in. s. Ḳuṭublardan ḳopmuş iri sābiḥ buz kütlesi: Aysberġler gemiler için çoḳ tehlikelidirler.” (1924: 126)

5. *bora* (بورا) “s. Birdenbire ẓuhūr eden fırtına, şiddetli rüzgār.” (1912: 265) / “s. Birdenbire ẓuhūr eden muvaḳḳıt, ṣağanaḳlı ve şiddetli rüzgār.” (1924: 162)

6. *bosfor* (بوسفور) “y. s. İki ḳıṭʿa-i ʿarż arasına ṣıḳışmış olan dar deñiz. Boğaz içi.” (1924: 165)

7. *delta* (دەلتا) “y. s. Müṣelleṣ şeklinde ada ki bir nehriñ, deñize döküleceği yerde ikiye ayrılmasıyla teşekkül eder.” (1924: 339)

8. *engebe* (أنگبه) “s. Ovalıḳ yeriñ çıḳış ve inişi.” (1912: 155) / (أنگبه) “s. Ovalıḳ yeriñ çıḳış ve inişi. ⁕ engebelik: İnişli, çıḳışlı, yamrı yumru.” (1924: 93)

9. *fırṭuna* (فرطونه) - *furṭına* (فورطنه) “s. Yāḫūd furṭuna. Şiddetli rüzgār, şarşar.” (1912: 781, 794) / *fırṭına* (فيرطينه) “s. Veyā furṭına. Bi’l-ḫāṣṣa deñize havanıñ şiddetle ḳarışması, şarşar, tendbād: Deñizde fırṭına olur.” (1924: 515, 517) **bk. 2.4.3.10. “fırṭına”**

10. *fiziyoġrafya* (فيزيوغرافيا) “y. s. Arżıñ ve orada ḥuṣūle gelen ḥādiṯātıñ tavṣīfi. ⁕ fiziyoġraf: Bunuñla iştiġāl eden.” (1924: 517)

11. *ġırafometre* (غرافومتره) “y. s. Ḫariṭa vesāʾire alınırken arāżī üzerinde zāviyeleri ölçmeğe maḫṣūṣ ālet.” (1924: 492)

12. *ġıranit* (غرانيت) “y. s. Muḫtelif renkli çoḳ sert ḳaya, ṭaş.” (1924: 492)

13. *imbat* (ايمبات) “s. Ġarp ve ġarp şimālinden esen deñiz rüzgārı.” (1912: 216) / “s. Cenūb-i ġarbīden esen rüzgār.” (1924: 131)

14. *isḳarṣo* (اسقارصو) “s. Dik rüzgār.” (1912: 67) / (إسقارصو) “s. Dik rüzgār.” (1924: 42) **bk. 2.4.2.6. isḳarṣo**

15. *istalaġmit* (إستلاغميت) “s. Ṣularıñ baṭī ve mütemādī süḳūṭundan mağāraları ñ zemīninde teşekkül eden ṭaşlar.” (1912: 62) / (إستلاغميت) “y. s. Ṣularıñ baṭī ve mütemādī süḳūṭundan mağāraları ñ zemīninde teşekkül eden ve yuḳarıya uzanan ṭaşlar.” (1924: 38)

16. *istalaḳtit* (إستلاقتيت) “s. Mağāraları ñ ṭavanında teşekkül eden ṣarḳıḳ ṭaşlar.” (1912: 62) / (إستلاقتيت) “y. s. Mağāraları ñ tavanında teşekkül eden ve aşağı ṣarḳan ṭaşlar.” (1924: 38)

17. *jeodezi* (ژەاودەزی) “y. s. Ṣaṭḥ-ı arżı veyā bir ḳısmını veyā arż üzerindeki bir mesāfeyi ölçmeğe yarayan ʿilm, ʿilm-i heyʾet-i arż.” (1924: 372)

18. *jeoloji* (ژەاولوژی) “y. s. Kürre-i arżı teşkīl eden mevāddan ve bunlarıñ tabīʿat ve vażʿiyyetinde ve bu vażʿiyyeti tevlīd eden esbābdan baḥṯ eden ʿilm, ʿilmü’l-arż.” (1924: 372)

19. *ḳanal* (قَنال) - (قانال) “s. Şu yolu.” (1912: 846, 816) / (قانال) - (قَنال) “y. s. İnsan eliyle ḳazılmış şu yolu, irvā cedveli: Süveyş Ḳanalı. İki sāḥil arasına ṣıḳışmış deñiz: Mozambik Ḳanalı.” (1924: 534, 553) **bk. 2.4.1.7. “ḳanal”, 2.4.3.10. “ḳanal”**

20. *ḳartoġraf* (قارتوغراف) “y. s. Coğrafya ḫariṭalarını yapan.” (1924: 525)

21. *kerempe* (كَرمپه) “s. Deñize doğru uzanan ṭaşlıḳ burun.” (1912: 897) / (1924: 588)

22. *ḳıroki* (قروکی) "y. s. Ṭaslaḳ; bir yeriñ ḳabaca ḫariṭası." (1924: 545) **bk. 2.4.2.3. "ḳıroki"**

23. *körfez* (کورفز) "s. Ḳaraya giren deñiz ḳısmı, ḳoy." (1912: 918) / (کؤرفز) "s. Ḳaraya giren deñiz ḳısmı, ḳoy. İzmir körfezi." (1924: 604) **bk. 2.4.2.6. "körfez"**

24. *lav* (لاؤ) "y. s. Yanar dağlarından çıḳan ve ṣoğuduğu zaman ḳatılaşan māyiʿ ḥālinde alevli mādde." (1924: 623)

25. *lodos* (لودوس) "s. Cenūbdan esen rüzgār; cenūb ciheti." (1912: 948) / "s. Cenūbdan esen rüzgār. Cenūb ciheti. ⁎ lodoslamaḳ: Lodos esmeğe başlamaḳ." (1924: 629)

26. *miḳa* (میقا) "y. s. Balıḳ puluna beñzeyen yapraḳ ḥālinde parlaḳ ṭaş." (1924: 739)

27. *pilaḳa* I (پلاقه) "s. Deñiz ortasında yaṣṣı ḳaya." (1912: 305) / "s. Deñiz ortasında yaṣṣı ḳaya." (1924: 191)[556]

28. *pilançete* (پلانچته) "s. Mesāḥā taḫtası." (1912: 305) / "y. s. Mesāḥā taḫtası." (1924: 191)

29. *ponza* (پونزه) "s. Mermer, demir, taḫta temizlemeğe maḫṣūṣ sünger ṭaşı." (1912: 311) / "y. s. Mermer, demir, taḫta temizlemeğe maḫṣūṣ sünger ṭaşı." (1924: 196)

30. *poyraz* (پویراز) "s. Şimāl rüzgārı." (1912: 311) / (پوئراز) "s. Şimāl rüzgārı. ─lamaḳ: Şimālden esmeğe başlamaḳ." (1924: 197) **bk. 2.4.3.10. "poyraz"**

31. *siḳlon* (سیقلون) "y. s. Pek büyük bir sürʿatle dönerek tebdīl-i mevḳīʿ eden ḳaṣırġa." (1924: 403)

32. *siroḳo* (سیروقو) "s. Ġāyet sıcaḳ esen bir rüzgār." (1912: 621) / "y. s. Ġāyet sıcaḳ esen bir rüzgār, samum, solano." (1924: 403)

33. *sizmoġraf* (سیزموغراف) "y. s. Zelzeleleriñ sāʿat, müddet ve vüsʿatini ḳayd eden ālet." (1924: 403)

34. *sünger* (سؤنگر) "s. ─ ṭaşı: Mermerleri, taḫtaları oğmağa yarayan ḫafīf bir ṭaş." (1924: 400) **bk. 2.4.3.4. "sünger"**

35. *takeometre* (تاکهاومتره) "y. s. Bir yeriñ sürʿatle ṭopoġrafyasını almaḳta ḳullanılan ālet." (1924: 203)

[556] B. Toven, bu maddeyi *pilaḳa* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.1.11. *pilaḳa II.*

36. *ṭayfon* (طَيفون) “y. s. Çin deñizlerinde vukūʿa gelen şiddetli ḳaṣırġa.” (1924: 469)

37. *ṭopoġrafya* (طوپوغرافيا) “y. s. Bir yeri saṭḥındaki ʿavārıżıyla berāber kağıt üstünde göstermek fenni, bir yeriñ ḫuṭūṭ ile irāʾe ve tavṣīfi.” (1924: 460)

38. *ṭulumba* (طولومبه) “s. Deñiz ṣuyunu ḳabarṭan ḳaṣırġa.” (1912: 724) / (طولۇمبه) (1924: 467) **bk. 2.4.3.4. “ṭulumba”, 2.4.1.3. “ṭulumba”, 2.4.3.1. “ṭulumba”, 2.4.3.10. “ṭulumba”**

39. *volḳan* (وولقان) “y. s. Tepesindeki delikten ateş ṣaçan dağ, yanar dağ.” (1924: 776)

2.4.1.9. Botanik

1. *aḫlaṭ* (آخلاط) “s. Yabānī armut.” (1912: 31) / (1924: 19)

2. *aḳasya* (اقاسيا) “s. Bir cins ağaç.” (1912: 104) / “y. s. Ṣalḳım gibi ḳoḳulu çiçeği olan, yol ve bağçeleri süsleyen küçük yapraḳlı bir cins ağaç.” (1924: 62)

3. *aḳonit* (اقونيت) “s. fr. Kurt boğan denilen nebāt.” (1912: 112) / “s. fr. Kurt boğan denilen nebāt. aḳonitin: bu nebāttan çıḳan bir madde-i semmiyye. ” (1924: 66) **bk. 2.4.1.7. “aḳonitin”**

4. *ananas* (آناناس) “s. Leẕiẕ ve güzel rāyiḥalı bir meyve.” (1912: 142) / “s. Ameriḳa’dan çıḳma leẕiẕ ve güzel rāyiḥalı bir meyve.” (1924: 85)

5. *anceliḳa* (آنجَليقه) “s. Melek otu; reçellik bir nevʿ meyve.” (1912: 146) / “s. Melek otu; bunuñ kökünden yapılan reçel.” (1924: 88)

6. *ararot* (آراروت) “s. Bir nevʿ nişasta.” (1912: 37) / “s. Küçük çocuḳlara yedirilen ve bir kökten çıḳarılan bir nevʿ nişasta.” (1924: 23)

7. *arniḳa* (آرنيقا) “s. Ḳanı durdurucu bir kök, öküz gözü.” (1912: 46) / (1924: 28)

8. *badat* (بادات) “s. Şekerli yer elması.” (1924: 136) **bk. 2.4.3.7. “badat”**

9. *bambu* (بامبوَ) “s. Ṣıcaḳ memleketlerde yetişen ve 25 metreye ḳadar uzayan ḳamış, hezāran.” (1924: 145)

10. *baobab* (باؤباب) “s. Afriḳa’da yetişen dünyānıñ eñ büyük ağacı.” (1912: 237) / “y. s. Afriḳa’da yetişen dünyānıñ eñ büyük ağacı.” (1924: 145)

11. *barbunya* (بارېونيه) “s. Bir nevʿ faṣulye.” (1912: 224) / (بارېۇنيه) “s. Bir nevʿ faṣulye.” (1924: 136) **bk. 2.4.1.10. “barbunya”**

12. *barsama* (بارسامه) “s. Güzel ḳoḳulu bir nebāt.” (1912: 225) / (بارساما) “s. Güzel ḳoḳulu limon yapraġı gibi yapraḳlı, yerde büyür bir nebāt ki nāne gibi baʿż yemeklere ḳonur.” (1924: 137)

13. *beġonya* (بەغونيا) “y. s. Muḫtelif renkli ve ẓarīf yapraḳlı bir nebāt.” (1924: 172)

14. *belladon* (بەللادون) “y. s. Ṭabābette müstaʿmel zehirli bir nebāt ki meyvesi kiraza beñzer. ʿavām lisānında beldam da denir.” (1924: 172)

15. *berġamot* (برغاموت) “s. Portaḳal cinsinden bir meyve ki bundan pek laṭīf bir ḳoḳu istiḥṣāl edilir.” (1924: 151)

16. *bizelye* (بزلیه) “s. Noḫuda beñzeyen maʿrūf sebze.” (1912: 251) / *bezelye* (بزلیه) “s. Noḫuda beñzeyen maʿrūf sebze ki ekşeriyā yeşil olur.” (1924: 153)

17. *büber* (بوبر) “s. Yaḳıcı bir dānedir ki döğülerek yemeklere ḳonur.” (1912: 263) / (بۈبر) “s. Yaḳıcı ve ḳoḳulu bir dānedir ki döğülerek yemeklere ḳonur ve buña ḳara büber denir. yeşil ─ : İçi boş ve çekirdekli maʿrūf sebze.” (1924: 160)

18. *can eriği* (جان اریکی) “s. Bir cins erik.” (1912: 392)

19. *cingil* (جنگل) “s. Aşmanıñ ṣoñradan sürdüğü ṣalḳımlar.” (1912: 406) / “s. Veyā çınġıl. Aşmanıñ ṣoñradan sürdüğü ṣalḳımlarıñ beheri. Üzüm ṣalḳımınıñ küçük küçük dallarından her biri, çitmik.” (1924: 259)

20. *çınġıl* (چىڭغل) “s. Veyā çingil. Üzüm ṣalḳımınıñ küçük parçalarından her biri, çitmik.” (1924: 283)

21. *çopra* (چوپره) “s. Ṣıḳ çalılıḳ gibi şeyʾler.” (1912: 432) / (چوپرة) “s. Ṣıḳ çalılıḳ gibi şeyʾler.” (1924: 275) **bk. 2.4.1.10. “çopra”**

22. *defne* (دفنه) “s. Bir nevʿ ağaç.” (1912: 510) / “s. Yapraḳları güzel ḳoḳar, şenliklerde tezyīnata yarar ṭaflan cinsinden küçük bir ağaç. Şecerü’l-ġār.” (1924: 326)

23. *enginar* (أنكنار) “s. Maʿrūf sebze.” (1912: 156) / (أنكنار) (1924: 94)

24. *faṣulya* (فصولیه) “s. Maʿrūf sebze ki ḳuruduḳtan soñra içindeki dāneleri de yenir mevādd-ı muġaẕẕiyedendir.” (1912: 787) / (فصولية) “s. Veyā faṣulye. Maʿrūf sebze ki ḳuruduḳtan soñra içindeki dāneleri de yenir mevādd-ı muġaẕẕiyedendir.” (1924: 510)

25. *fesleğen* (فسلگن) “s. Güzel ḳoḳan küçük yapraḳlı bir nebāt, reyḥān.” (1924: 509)

26. *fidan* (فدان) “s. Daha pek küçük ağaç; düz ağaç dalı; ağacıñ kökünden çıkan sürgün.” (1912: 777) / “s. Daha pek küçük ağaç, nebātıñ ve bi’l-ḫāṣṣa ağacıñ tāzesi: Ḳaranfil fidanı, servi fidanı. Ağacıñ kökünden çıkan sürgün, tāze nihāl. Ottan büyük ağaçtan küçük nebāt: Gül fidanı. Fidanıñ büyüğü, bir seneliği. ⁕ fidanlıḳ: İçinde çoḳ fidan bulunan veyā toḫumdan fidan yetiştirilen yer; tāze bağ.” (1924: 503) **bk. 2.4.3.7. “fidan”**

27. *fide* (فيده) “s. Ayrı bir yerde toḫumdan yetiştirildikten soñra tarlaya dikilmek üzere çıḳarılan fidan.” (1912: 796) / “s. Ayrı bir yerde toḫumdan yetiştirildikten soñra tarlaya dikilmek üzere çıḳarılan fidan. ─ lemek: Sebze fidanı dikmek.” (1924: 517) **bk. 2.4.1.4. “fide”**

28. *fiğ* (فيك) “s. Yaban böğrülcesi.” (1912: 797) / “s. Yaban böğrülcesi, aḳ burçaḳ. Ḳara burçaḳ: Bir nevʿi.” (1924: 518)

29. *filiz* (فِليز) “s. Ağaç vesāʾirede tāze sürgün.” (1912: 792) / “s. Ağaç vesāʾirede tāze sürgün. ─ lemek: Bağ filizlerini kesmek. ─ lenmek: Filiz peydā etmek, yeşermek.” (1924: 513)

30. *filurya* (فلوريه) “s. Ṣarı bir çiçek.” (1912: 792) / (فِلوَريه) “s. Ṣarı bir çiçek.” (1924: 513) **bk. 2.4.1.10. “filurya”**

31. *fulya* (فوليه) “s. Ġāyet güzel ḳoḳulu beş ṣarı yapraḳtan ʿibāret çiçek.” (1912: 795) / (فوَليا) “s. Ġāyet güzel ḳoḳulu beş ṣarı yapraḳtan ʿibāret çiçek.” (1924: 516)

32. *funda* (فونده) “s. Çalılıḳ.” (1912: 795) / (فوندا) “s. Çalılıḳ. ─ ṭoprağı: Çürüyen dal yapraḳ gibi şeyʾlerden ḥāṣıl olan gübre. ─ lıḳ: Çalılıḳ yer.” (1924: 516)

33. *ġumalastiḳ* (غُومالاستيق) “s. Muşammaʿ vesāʾire iʿmāline yarayan bir nevʿ żamġ.” (1912: 769) / “y. s. Ḳurşun ḳalemi çizgilerini silmeğe yarayan ḳauçuḳ parçası.” (1924: 497)

34. *gütaperḳa* (گوتاپڑقا) “y. s. Ṣumatra adasındaki büyük ağaçlardan istiḥṣāl edilen ḳauççuğa pek beñzeyen yapışḳan bir madde. Gütaperḳa ḳabloları yapmağa yarar.” (1924: 602)

35. *herek* (هَرَك) “s. Dal, fidan vesāʾireyi bağlamaḳ için yere dikilen değnek.” (1912: 1153) / “s. Fidan, faṣulye vesāʾireyi bağlamaḳ için yere dikilen değnek.” (1924: 782)[557]

36. *ipeḳa* (ايپەقا) “y. s. Cenūbī Amerikaʾda çıḳan ḳuṣturucu bir kök.” (1924: 123)

37. *izmavla* (ازماوله)“s. Ṣarı āhū ṭudu.” (1912: 50) / (إزماوله) (1924: 30)

38. *ḳaḳao* (قاقاؤ) “s. Ḳahveye beñzer muġaddi bir madde.” (1912: 811) / “s. Çuḳulata yapmağa yarayan bir ağaç meyvesi ki toz ḥālinde olduğu zaman sütte veyā ṣuda daḫi eritilebilir.” (1924: 530)

39. *ḳalafon* (قَلافون) “s. Taṣfiye olunmuş çam saḳızı.” (1912: 841) / (1924: 550)

40. *ḳalaṣ* (قالاص) - (قَلاص) “s. Avusturya ormanlarından çıḳaraḳ Romanya’nıñ (Ġalaṣ) iskelesinden gelen kereste.” (1912: 811, 841) / (قالاص) - (قَلاص) “s. Avusturya ormanlarından çıḳaraḳ Romanya’nıñ (Ġalaṣ) iskelesinden gelen kereste: Ḳalaṣ taḫtası.” (1924: 531, 550)

41. *ḳalembek* (قَلَمبَك) “s. Mışır buğdayı; bir cins ṣandal ağacı.” (1912: 843) / (1924: 550)

42. *ḳamelya* (قامَليا) “y. s. Ṣarḳī Asya’dan Ḳamallı isminde bir misyoneriñ Avrupa’ya getirdiği küçük bir ağaç ve çiçeği: Beyāż ḳamelyalar çoḳ maḳbūldür.” (1924: 534)

43. *ḳanṭaron* (قَنطارون) “s. Bir nevʿ ṣarı çiçek ki zeytin yağıyla birlikte güneşte durursa kesilmiş yerlere iyi gelen bir ʿilaç olur.” (1912: 847) / “s. Bir nevʿ ṣarı çiçek ki zeytin yağıyla birlikte güneşte ṭutaraḳ kesilmiş yerlere iyi gelen bir ʿilaç yaparlar.” (1924: 554)

44. *ḳavasya* (قَواسيه) “s. Acı ağaç.” (1912: 848) / (1924: 554)

45. *ḳavaṭa* (قَواطه) “s. Bir cins yeşil ṭomate.” (1912: 848) / “s. Bir cins yeşil domates ki ṭurşusunu da yaparlar.” (1924: 554)

46. *kenevir* (كَنَوِير) “s. Bir nevʿ nebāt.” (1912: 913) / “s. Ṣapından kendir yapılan nebāt. Bu nebātıñ toḫumu ki ḳuş yemidir.” (1924: 600)

[557] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Fidan, faṣulye vesāʾireyi bağlamaḳ için yere dikilen değnek. Yaṣṣıca ḳuyruḳlu bir nevʿ ḳoyun.” (1924: 782) Koyun anlamlı kelime Farsçadan *(ḫarak)* dilimize girmiştir; bkz. TETTL II: 297.

47. *kestane* (كستانه) “s. Maʿrūf meyve ki ṣuda veyā fırında pişirilerek yenir; yemeği daḫi yapılır.” (1912: 900) / “s. (Yunanca ḳastanon’dan). Dış ḳabuğu yeşil ve dikenli olan maʿrūf meyve. At ― si: Yenmez cinsi ki ağacı süs için yol kenarlarına dikilir. Ḳuzu ― si: Ufaḳ cinsi. ― rengi: Açıḳ siyah renk. ― fişengi: Çoḳ patırtılı bir fişeng.” (1924: 590)

48. *ḳınaḳına* (قيناقينا) - *kina* (كينا) “s. Bir ağaç ḳabuğu ki ġāyet acı olup sulfato bundan yapılır.” (1912: 880, 936) / *ḳınaḳına* (قيناقينا) “y. s. Peru’da bulunan ġāyet acı ḳabuḳlu küçük bir ağaç; bu ağacıñ ḳabuğu ki sülfato bundan yapılır. b.: kinin.” (1924: 575)

49. *ḳırizantem* (قيريزانتهم) “y. s. Ḳasım patı denilen çiçeğin frenkçe ismi.” (1924: 573)

50. *ḳoçan* (قوچان) “s. Laḥana, marul gibi şeyʾleriñ yapraḳları ḳoparıldıḳtan ṣoñra ḳalan ḳısmı. Mışırıñ dāneleri çentildikten ṣoñra ḳalan ḳısmı. ṣ. Ḳoçan gibi sert ve dik.” (1924: 557) **bk. 2.4.2.2. “ḳoçan”**

51. *ḳoḳa* (قوقا) “y. s. Peru’da yetişen küçük bir ağaç. Ḳoḳa yapraḳları ḳahve, çay gibi münebbihtir. Çiğnendiği zamān ağızla miʿdeniñ ḥissini ibṭāl eder ve baʿżen ġıdā yerine de geçer. Yapraḳları eterle muʿāmele edilirse ḳoḳain meydāna çıḳar.” (1924: 563)

52. *ḳoḳoroz* (قوقوروز) “s. Mışır buğdayı.” (1912: 860) / “s. Mışır buğdayı.” (1924: 563) **bk. 2.4.3.10. “ḳoḳoroz”**

53. *ḳolza* (قولزه) “s. Yabānī laḥana toḫumu.” (1912: 863) / (قولزا) “Toḫumundan yanacaḳ iyi bir yağ çıḳarılan bir nevʿ laḥana.” (1924: 565)

54. *ḳopal* (قوپال) “y. s. Ṣıcaḳ memleketleriñ muḫtelif ağaçlarından çıḳan reçine ki cilā yapmaḳta ḳullanılır.” (1924: 555) **bk. 2.4.3.15. “ḳopal”**

55. *ḳuḳa* (قوقا) “s. Maḳbūl bir ağaç kökü.” (1912: 860) / (قوقا) “s. Narcıl denilen büyük Hindistan cevizi ağacınıñ kökü.” (1924: 563)

56. *ḳulḳas* (قُلقاس) “y. ʿa. s. Ful-i ḳıbṭī denilen nebāt ki bir ġıdādır.” (1924: 551)

57. *labada* (لابادە) “s. Bir nevʿ yapraḳ ki sebze gibi istiʿmāl edilir.” (1912: 937) / (لابادۀ) “s. Uzunca yapraḳ ki sebze gibi istiʿmāl edilir.” (1924: 621)

58. *laḥana* (لَخَنه) “s. Ḳat ḳat yapraḳlardan müteşekkil yuvarlaḳ bir sebze, ḳapusḳa, kelem.” (1912: 942) / *laḫna* (لَخنۀ) “s. Ḳat ḳat yapraḳlardan müteşekkil yuvarlaḳ maʿrūf sebze, ḳapusḳa, kelem.” (1924: 625)

59. *lak* (لاك) “s. Bir nevʿ żamġ.” (1912: 939) / “y. s. Hindistan’da birçoḳ ağaçlardan māyiʿ ḥālinde çıḳan esmer ḳırmızı renginde reçine. b.: ġomalaḳa.” (1924: 622)

60. *lavanṭa* (لاوانطه) “s. Ḳoḳulu bir ot.” (1912: 940) / (لاوانطهٔ) “s. Mor çiçekli bir ot.” (1924: 624) **bk. 2.4.3.4. “lavanṭa”**

61. *mahun* (ماهون) “s. Amerikа’dan çıḳan bir cins ḳıymetli ağaç; bu ağaçtan yapılmış.” (1912: 960) / (ماهوَن) “s. Amerikа’dan çıḳan bir cins ḳıymetli ağaç. ṣ. Bu ağaçtan yapılmış: Mahun maṣa.” (1924: 639)

62. *mahunya* (ماهونيا) “s. Bir nevʿ ağaç.” (1912: 960) / (ماهوَنيا) “s. Bağçelere dikilen ṣarı çiçekli bir ağaç.” (1924: 639)

63. *mandalina* (ماندالينه) “s. Küçük portḳala beñzer güzel ḳoḳulu maʿrūf meyve.” (1912: 958) / (ماندالينهٔ) “y. s. Küçük portḳala beñzer güzel ḳoḳulu maʿrūf meyve.” (1924: 638)

64. *manolya* (مَانوليا) “s. Beyāż ve güzel büyük ve ḳıymetdār bir çiçeği olan ağaç.” (1912: 959) / (مانوليا) “y. s. Beyāż ve güzel ḳoḳulu bir çiçek ve bunuñ ağacı.” (1924: 638)

65. *manṭar* (مانطار) “s. Ruṭūbetli yerlerde yetişen bir nevʿ nebāt ki zehirsiz olanı ekle ṣāliḥtir; bir nevʿ ağaç ḳabuğu ki şişe vesāʾire ṭapası yapılır ve daha muḫtelif sūrette istiʿmāl olunur.” (1912: 958) / (مانطار) - (مَنطار) “s. Ruṭūbetli yerlerde yetişen bir nevʿ nebāt ki zehirsiz olanı ekle ṣāliḥtir. Bir nevʿ ağaç ḳabuğu ki şişe vesāʾire ṭıpası yapılır. İçi boş ḫafīf şeyʾ. — lı: İçinde manṭar bulunan: Manṭarlı muşammaʿ.” (1924: 638, 722) **bk. 2.4.3.4. “manṭar”, 2.4.3.10. “manṭar”**

66. *marul* (مارول) “s. Çiğ yenen ve ṣalatası daḫi yapılan maʿrūf yeşillik.” (1912: 955) / (مارَول) (1924: 635)

67. *mastiḳa* (ماستيقه) “s. Saḳız.” (1912: 955) / (ماستيقهٔ) “y. s. Saḳız.” (1924: 635) **bk. 2.4.3.9. “mastiḳa”**

68. *maydanos* (مايدانوس) “s. Yemeklere ḳonan ḫafif ve güzel ḳoḳulu sebze.” (1912: 960) / (1924: 640)

69. *melisa* (مَليسا) “y. s. Bir nevʿ güzel ḳoḳulu ot ki baʿżen limanoṭaya ḳarıştırılır.” - (مهليسا) “y. s. Güzel ḳoḳulu bir ot.” (1924: 714, 736)

70. *misket* I (مسكَت) “s. Güzel ḳoḳulu meyve.” (1912: 1017) / “s. Güzel ḳoḳulu meyve: Misket üzümü.” (1924: 682)

71. *miyasma* (میاشما) “y. s. Bozulmaḳta olan ḥayvanī ve nebātī māddelerden çıḳan zehirli buhar, bozuḳ hava, ʿufūnet.” (1924: 737) **bk. 2.4.1.10. “miyasma”**

72. *muşmula* (موشموله) “s. Maʿrūf meyve.” (1912: 1085) / (مؤشمؤله) “s. Maʿrūf meyve, döngel, beş bıyıḳ.” (1924: 730) **bk. 2.4.3.10. “muşmula”**

73. *nikfor* (نيكفور) “s. Bir nevʿ siyah incir.” (1912: 1130) / (1924: 763)

74. *ortança* (اورتانچه) “s. Japonya’dan gelme bir çiçek, Japon gülü.” (1912: 168) / (1924: 101)

75. *palamot* (پالاموت) “s. Meşe ağacınıñ yemişi, bu meyveniñ ḳabuğu.” (1912: 295) / (1924: 183)

76. *papadya* (پاپاديه) “s. Bir nevʿ çiçek.” (1912: 289) / “s. Ḳoyun gözü denilen ortası ṣarı kenarındaki yapraḳları beyāż küçük bir çiçek ki īcābında ḫaşlanaraḳ içilir. ṣarı ─:Yapraḳları da ṣarı olanı.” (1924: 175)

77. *papirüs* (پاپيروس) “y. s. Evvelce Nil sāḥilinde şimdi de Ḥabeşistan’da ve Suriye’de ilḫ. bulunan bir nebat ki bundan Mışırlılarla eski milletler üstüne yazı yazılacaḳ şeyʾler yaparlardı. Bundan yapılmış bir şeyʾ üzerine yazılan el yazısı.” (1924: 178) **bk. 2.4.2.2. “papirüs”**

78. *parazit* (پارازيت) “y. s. Bir başḳası sāyesinde yaşayan insan, ḥayvan veyā nebat.” (1924: 180) **bk. 2.4.1.10 “parazit”, 2.4.3.10. “parazit”**

79. *pelikül* (پەليكول) “y. s. Üzüm dānesiniñ ẓarfı.” (1924: 197) **bk. 2.4.1.3. “pelikül”, 2.4.1.12. “pelikül”**

80. *pelin* (پلين) “s. Acı ve güzel ḳoḳulu bir nebat.” (1912: 305) / “s. Acı ve güzel ḳoḳulu bir nebat. Aḳ, ḳara pelin.” (1924: 192)

81. *pıraṣa* (پراصه) “s. Maʿrūf sebze.” (1912: 298) / “s. Maʿrūf sebze: Ḳartal pıraṣası leẕẕetiyle meşhūrdur.” (1924: 186)

82. *pırnar* (پرنار) - *pırnal* (پرنال) “s. Meşe ağacı envāʿından çalı.” (1912: 301) / *pırnal* (پرنال) “s. Veyā pırnar. Meşe ağacı nevʿinden çalı: Pırnar kömürü.” (1924: 188)

83. *pirebuli* (پرەبولی) “s. Baldan çıḳan güzel ḳoḳulu ḳara bir madde.” (1924: 189)

84. *portuḳal* (پورتُقال) “s. Maʿrūf leẕiẕ meyve.” (1912: 307) / “s. Maʿrūf leẕiẕ meyve. ⁕ portuḳalata: Portuḳal şerbeti. ⁕ portuḳalī: Portuḳal renginde, turuncu demek daha doğrudur.” (1924: 193)

85. *puṣ* (پوص) “s. Ağaçlarda ḥāṣıl olan yosun.” (1912: 309)[558] / (پوّص) (1924: 195) **bk. 2.4.3.7. “puṣ”**

86. *reçine* (رَچينه) “s. Baʿż ağaçlardan aḳan yapışḳan madde.” (1912: 545) / “ita. s. Çam gibi baʿż ağaçlardan aḳan yapışḳan madde.” (1924: 351)

87. *roḳa* (روقه) “s. Ṣalaṭa maḳāmında ḳullanılan bir nevʿ bahārlı ot.” (1912: 558) / (روقة) “s. Uzunca yapraḳlı ṣalaṭa maḳāmında yenen bir nevʿ bahārlı ot.” (1924: 359)

88. *sardonya* (ساردونيا) “s. Maʿrūf çiçek.” (1912: 578) / “y. s. Maʿrūf çiçek.” (1924: 373)

89. *ṣoba* (صوبا) “s. Ḳışın çiçekleriñ bozulmaması için içinde ateş yanan çiçek ḥıfẓına maḫṣūṣ camlı oda.” (1912: 678) / “s. Ḳışın çiçekleriñ bozulmaması için içinde ateş yanan çiçek ḥıfẓına maḫṣūṣ camlı oda.” (1924: 439) **bk. 2.4.3.4. “ṣoba”**

90. *ṭaflan* (طَفلان) “s. Bağçelerde yetiştirilen küçük bir ağaç.” (1912: 709) / (1924: 457)

91. *ṭalya* (طاليا) “s. Bir cins çiçek.” (1912: 700) / *dalya* I (داليا) “y. s. Yıldız çiçeği.” (1924: 318)[559]

92. *ṭalyun* (طاليون) “s. Ḫaṭmī.” (1912: 700) / (طاليوٗن) “y. s. Ḫaṭmī.” (1924: 452)

93. *termenti* (تَرمَنتی) “s. Yabānī fıstıḳ ağacı.” (1912: 341) / (تَرمُنتی) “s. Yabānī fıstıḳ ağacı.” (1924: 217) **bk. 2.4.1.7. “termenti”**

94. *turnsol* (تورنسُول) “y. s. Çiçekleri, ay çiçeği gibi dāʾimā güneşe dönen nebātāta verilen isim.” (1924: 242) **bk. 2.4.1.7. “turnsol”**

95. *ükse* (اوكسه) “s. Değneğe sürülmüş yapışḳan bir nevʿ maʿcūn olup ḳuş tutmağa yarar.” (1912: 184) / (اوٗكسه) “s. Üstüne yapışḳan bir maʿcūn sürülmüş bir değnek ki ḳuş ṭutmağa yarar.” (1924: 111) **bk. 2.4.3.4. “ükse”**

---

[558] Maddenin tamamı şöyledir: *puṣ* (پوص) “s. Havanıñ alçaḳ ṭabaḳalarına ḥāṣıl olan duman, ḫafīf sis; meyveleriñ üstünde bulunan ince buğu. Ağaçlarda ḥāṣıl olan yosun. Memeniñ başındaki ḳabuḳ.” (1912: 309) / “s. Havanıñ alçaḳ ṭabaḳalarına ḥāṣıl olan duman, ḫafīf sis. Meyveleriñ üstünde, ṣoğuḳ ṣu bardağınıñ eṭrāfında bulunan ḫafīf buğu. Ağaçlarda ḥāṣıl olan yosun. Memeniñ başındaki ḳabuḳ.” (1924: 195) Türkçe *pus ‘sis’* için bkz. TETTL VI: 441.

[559] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *dalya* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.12. *dalya* II.

96. *vanilya* (وانيليا) “y. s. Bu nāmdaki nebātıñ güzel ḳoḳulu meyvesi.” (1924: 767)

97. *vişne* (ويشنه) - *fişne* (فشنه) “s. Kiraza beñzer maʿrūf ve mayḫoş meyve.” (1912: 1148, 786) / “s. Kiraza beñzer maʿrūf mayḫoş meyve. ─ çürüğü: Mora çalan ḳoyu ḳırmızı renk veyā bu renkte olan.” (1924: 778)

2.4.1.10. Zooloji

1. *aḫtapod* (آختاپود) “s. Bir nevʿ deñiz ḫayvanı; sereṭāna beñzeyen çıban.” (1912: 28) / (1924: 17)
2. *aḳya* (آقيا) “s. Lüfer azmanı denilen bir nevʿ balıḳ.” (1912: 112) / (1924: 66)
3. *alpaḳa* (آلپاقه) “s. Keçi ile deve arasında bir nevʿ ḥayvan.” (1912: 123) / “s. Keçi ile deve arasında bir nevʿ ḥayvan.” (1924: 73) **bk. 2.4.3.2. “alpaḳa”**
4. *anten* (آنتەن) “y. s. Ḥaşerāt boynuzu, ḳarn.” (1924: 87) **bk. 2.4.1.12. “anten”**
5. *aterina* (آترينه) “s. Gümüş balığınıñ irisi.” (1912: 11) / (1924: 7)
6. *balina* I (بالينه) “fr. s. Bir cins memeli balıḳ; balığıñ kemikleri.” (1912: 236) / (1924: 144)[560]
7. *barbunya* (باربونيه) “s. Bir cins ḳırmızılı balıḳ.” (1912: 224) / (باربوٚنيه) “s. Bir cins ḳırmızılı leẕẕetli balıḳ.” (1924: 136) **bk. 2.4.1.9. “barbunya”**
8. *barlam* (بارلام) “s. Iskarmos azmanı balıḳ.” (1912: 225) / “s. Iskarmos azmanı balıḳ ki mezide beñzer.” (1924: 137)
9. *barsam* (بارسام) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 225) / “s. Veyā varsan. Bir nevʿ ufaḳ balıḳ. Vuruşu şiddetlidir.” (1924. 137)
10. *boa* (بوآ) “y. s. Zehirli olmayan ve insana doḳunmayan, altı metreden ziyāde ṭūle mālik bulunan fāʾideli bir yılan.” (1924: 160) **bk. 2.4.3.2. “boa”**
11. *buldoġ* (بولدوغ) “s. Bir nevʿ köpek.” (1912: 274) / (بوٚلدوغ) “in. s. Alt çeñesi uzun ḳoca ḳafalı ḳısa bacaḳlı bir köpek.” (1924: 168)
12. *cibbon* (جيبون) “y. s. Ḳolları uzamış ve fevḳa’l-ʿāde tekemmül etmiş büyük maymunlar cinsi.” (1924: 263)
13. *çağanos* (چاغَنوس) “s. Deñiz yengeci.” (1912: 419) / (چاغانوس) (1924: 267)

[560] B. Toven, bu maddeyi *balina* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.2. *balina* II.

14. *çinaḳob* (چيناقوب) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 443) / “s. Lüferiñ küçüğü olan bir cins balıḳ.” (1924: 283)

15. *çiroz* (چيروز) “s. Ḳurutulmuş usḳumru balığı.” (1912: 439) / (1924: 280) **bk. 2.4.3.1. “çiroz”, 2.4.3.10. “çiroz”**

16. *çitari* (چيتارى) “s. Mercan balığına beñzer yüz dirhemlik bir balıḳ.” (1924: 279)

17. *çopra* (چوپره) “s. Balıḳ ḳılçığı.” (1912: 432) / (چوپرهٔ) “s. Balıḳ ḳılçığı. ─ balığı: Ṭaş balığına beñzer yuvarlaḳ bir balıḳ.” (1924: 275) **bk. 2.4.1.9. “çopra”**

18. *çotra* (چوترهٔ) “s. ─ balığı: Yaṣṣı burunlu ufaḳ mercan.” (1924: 275) **bk. 2.4.3.4. “çotra”**

19. *çuḳa* (چوقا) “s. Büyük bir balıḳ.” (1912: 435) / (چوٚقا) “s. Mersin balığına beñzeyen ḳara ve büyük bir balıḳ.” (1924: 277)

20. *ġoril* (غوريل) “s. Maymunuñ bir nevʿi ki hepsinden büyüktür. Boyu insānıñ boyundan yüksek olur. Ḳolları iri ve ḳalın, bacaḳları ḳışadır. Ḳorḳaḳ ve az zekīdir, insandan ḳorḳar ve ḳaçar. Yaralanırsa kendisini pek vaḥşīyāne bir ṣūrette müdāfaʿa eder. Afriḳa’nıñ rābıṭ ormanlarında bulunur.” (1912: 768) / “y. s. Maymunuñ bir nevʿi ki hepsinden büyüktür. Boyu insānıñ boyundan yüksek olur. Ḳolları iri ve ḳalın, bacaḳları ḳışadır. Ḳorḳaḳ ve az zekīdir. İnsāndan ḳorḳar, ḳaçar. Yaralanırsa kendisini pek vaḥşīyāne bir ṣūrette müdāfaʿa eder. Afriḳa’nıñ rābıṭ ormanlarında bulunur.” (1924: 497)

21. *fenar* (فنار) - *fener* (فنر) “yu. s. Veyā fener. (t.: fener). ─ balığı: Köpek balığınıñ küçüğü.” (1924: 514) **bk. 2.4.3.4. “fenar/fener”**

22. *fışḳı* (فشقى) “s. Ḥayvan gübresi.” (1912: 786) / (فپشقى) “s. Ḥayvan gübresi. ⁎ fışḳılıḳ: Gübreleriñ sürüldüğü yer.” (1924: 517) **bk. 2.4.1.4. “fışḳı”**

23. *fileṭo* (فيله‌طو) “s. Ḥayvanātıñ bel kemiği ṭarafından çıḳan et.” (1912: 797) / (فيله‌تو) (1924: 518) **bk. 2.4.3.1. “fileṭo”**

24. *filurya* (فلوريه) “s. Bir nevʿ ḳuş.” (1912: 792) / (فلوٚريه) “s. Ṣarılı yeşilli güzel sesli bir ḳuş.” (1924: 513) **bk. 2.4.1.9. “filurya”**

25. *fino* (فينو) “ṣ. Bir nevʿ küçük köpek cinsi.” (1912: 797) / “y. ṣ. Bir nevʿ küçük köpek cinsi.” (1924: 518) **bk. 2.4.3.18. “fino”**

26. *fol* (فول) “s. Ṭaʾuḳlarıñ yumurṭalarına maḫṣūṣ içinde bir yumurṭa bulunan maḥall.” (1912: 795) / “Ṭavuḳlarıñ yumurṭlamasına maḫṣūṣ maḥall ki içinde bir yumurṭa bulunur. ⁕ folluḳ: Ṭavuḳlarıñ yumurṭlamalarına maḫṣūṣ maḥall.” (1924: 516)

27. *fulurcin* (فلورجين) “s. Bir nevʿ ḳuş.” (1912: 792) / (فُلوَرجين) “s. Başı büyük ġaġası ḳalın ispinoza beñzer bir ḳuş.” (1924: 513)

28. *ḫamsi* (خَمسی) “s. Bir cins küçük balıḳ.” (1912: 489) / (1924: 312)

29. *ısḳarmoz* (اسقارموز) “s. Bir cins balıḳ.” (1912: 67) / (إسقارموز) “y. s. Bir cins balıḳ.” (1924: 42) **bk. 2.4.2.6. “ısḳarmoz”**

30. *ıstaḳos* (إستاقوس) “s. Maʿrūf deñiz ḥayvanı.” (1912: 53) / (إستاقوس) “y. s. Maʿrūf deñiz ḥayvanı ki eti beyāż ve leẕiẕdir.” (1924: 33)

31. *ipopotam* (ايپوپوتام) “yu. s. Dört metre ṭūlunda çıplaḳ ve ḳalın derili dāʿimā ṣuda yaşayan ve Afrika nehirleri sāḥillerinde bulunan iri bir ḥayvan. İpopotamıñ dişleri fil dişinden daha güzel[561] ve ḳıymetdārdır.” (1924: 123)

32. *iskete* (إسكَته) “s. İspinoza beñzer ve ondan daha mūnis küçük bir ḳuş.” (1924: 42)

33. *isḳorpit* (إسقورپيت) “s. Bir nevʿ leẕiẕ balıḳ.” (1912: 67) / (إسقورپيت) “s. ʿaḳrebe beñzeyen dikenli ve leẕiẕ bir balıḳ.” (1924: 42)

34. *isḳumri* (اسقومری) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 67) / *usḳumri* (أسقومری) “s. Veyā usḳumru: Ḳışın çıḳan maʿrūf balıḳ ki çiroz bundan olur.” (1924: 42)

35. *ispinoz* (إسپينوز) “s. Bir nevʿ ḳuş.” (1912: 53) / (إسپينوز) “s. Sevimli küçük bir ḳuş.” (1924: 32)

36. *istavrit* (إستاوريت) “s. Omuzunda ḫaç resmi bulunan deñiz balığı.” (1912: 53) / (إستاوريت) “y. s. Omuzunda ḫaç resmi bulunan deñiz balığı.” (1924: 33)

37. *istiridye* (استِريديه) “s. Küçük deñiz ḥayvanı.” (1912: 57) / (إستِريديه) “y. s. İki ḳabuḳ arasında bulunur küçük deñiz ḥayvanı.” (1924: 36)

38. *istrongilo* (استرونكيلو) “s. Bir cins balıḳ.” (1912: 57) / (إستِرونكيلو) “y. s. İzmaritten büyük sivri burunlu bir balıḳ.” (1924: 35)

[561] Bu kelime sözlükte (وزل) olarak kayıtlıdır. Anlam bağlamında biz bu kelimeyi güzel olarak okuduk. Kelimenin ilk harfi olan *kef* yazılmamış olabilir.

39. *izmarid* (ازماريد) “s. Bir cins balıḳ.” (1912: 50) / (إزماريد) “s. Bir cins küçük balıḳ.” (1924: 30) **bk. 2.4.3.9. “izmarid”**

40. *jelatin* (ژەلاتين) “y. s. Veyā velatin. Ḥayvanātıñ deri, kemik, boynuz vesāʾire gibi aḳsāmınıñ ḳaynatılmasından ḥāṣıl olan şeffāf bir madde.” (1924: 372) / *celatin* (جلاتين) “y. s. b.: jelatin.” (1924: 257)

41. *ḳalinos* (قالينوس) “s. Bir cins balıḳ.” (1912: 815) / “s. Levreğe beñzer bir balıḳ.” (1924: 533)

42. *ḳanarya* (قَناريه) - (قاناريه) “s. Güzel öten maʿrūf ṣarı bir ḳuş.” (1912: 846, 816) / (قاناريا) “s. Ḳanarya adalarından gelme küçük ṣarı bir ḳuş.” (1924: 534)

43. *ḳopoy* (قوپوی) “s. Köpek, zağar.” (1912: 850) / (1924: 556)

44. *ḳaravide* (قَراويده) “s. Bir cins ıstaḳoz veyā yengeç.” (1912: 830) / “y. s. Göllerde bulunan küçük bir cins ıstaḳoz veyā yengeç.” (1924: 543)

45. *ḳaridis* (قاريديس) “y. s. Ḥaşlandığı zamān ḳızaran, ṣıḳı, beyāż ve leẕiẕ bir eti olan maʿrūf küçük deñiz böceği.” (1924: 527)

46. *kefal* (كفال) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 904) / “s. Büyük başlı eti olduḳça leẕẕetli maḳbūl bir balıḳ.” (1924: 593)

47. *kiḫle* (كِخله) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 933) / “s. Veyā kikla. Lüferden daha küçük bir balıḳ.” (1924: 617)

48. *ḳobay* (قوبای) “y. s. Bir az ṭavşana beñzeyen ve Hint domuzu denilen ḥayvan ki diri olaraḳ teşrīḥi tecrübelerde ḳullanılır.” (1924: 555)

49. *ḳofana* (قوفانا) “s. Bir nevʿ büyük balıḳ.” (1912: 860) / “s. Lüfer balığınıñ büyük cinsi.” (1924: 563)

50. *ḳoloridye* (قولوريديه) “s. Usḳumru balığınıñ küçüğü.” (1912: 864) / “y. s. Usḳumru balığınıñ küçüğü.” (1924: 566)

51. *ḳolyoz* (قوليوز) “s. Usḳumrudan küçük bir nevʿ balıḳ.” (1912: 867) / “y. s. Usḳumrunuñ iri güzel cinsi. Küçüğü: Ḳoloridye.” (1924: 566)

52. *ḳotlet* (قوتلَت) “y. s. Ḳoyun, dana ve sāʾireniñ etiyle berāber ḳaburġa kemikleri, pirzola.” (1924: 552) **bk. 2.4.3.1. “ḳotlet”**

53. *ḳuḳumav* (قوقوماو) “s. Bayḳuş cinsinden bir ḳuş.” (1912: 861) / (قۇقۇماۋ) (1924: 563)

54. *lapina* (لاپینه) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 938) / “s. Allı yeşilli isḳorpine beñzer leẕẕetsiz bir balıḳ.” (1924: 621)

55. *levrek* (لَورَك) “s. Eti pek leẕiẕ bir cins balıḳ.” (1912: 949) / (لُورَك) “s. Eti beyāż ve pek leẕiẕ bir cins ḳıymetli balıḳ.” (1924: 629)

56. *liḳorinoz* (لیقورینوز) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 951) / “y. s. İsli balıḳ, tütün balığı.” (1924: 632)

57. *linḳoz* (لینقوز) “y. s. Kefale beñzer yaṣṣı göl balığı.” (1924: 632)

58. *lipari* (لیپاری) “s. Usḳumruya beñzer bir nevʿ balıḳ.” (1912: 950) / “y. s. Usḳumruya beñzer, ḳarnı benekli bir nevʿ balıḳ.” (1924: 631)

59. *lipsos* (لیپسوس) “s. Bir cins balıḳ.” (1912: 950) / “y. s. İsḳorpit balığınıñ küçük cinsi.” (1924: 631)

60. *lüfer* (لوفَر) “s. Maʿrūf bir cins balıḳ.” (1912: 949) / (لُوفَر) “y. s. Maʿrūf bir cins leẕiẕ balıḳ.” (1924: 630)

61. *martı* (مارتی) “s. Beyāż deñiz ḳuşu.” (1912: 954) / “s. Güvercinden biraz daha büyük beyāż deñiz ḳuşu.” (1924: 634)

62. *marya* (ماریه) “s. Dişi ḳoyun. Dişi ḥayvan. Ḳarışıḳ ufaḳ balıḳlar.” (1924: 635)

63. *masti* (ماستی) “s. Küçük köpek.” (1912: 955) / “s. Küçük köpek.” (1924: 635) **bk. 2.4.3.7. “masti”**

64. *merlanos* (مَرلانوس) “s. Bir cins balıḳ.” (1912: 1005) / “y. s. Morina nevʿinden bir balıḳ.” (1924: 673)

65. *mezit* (مَزیت) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 1009) / “s. Eti leẕẕetli bir balıḳ.” (1924: 676)

66. *midye* (میدیه) “s. Ufaḳ bir deñiz ḥayvanı.” (1912: 1093) / (میدْیه) “y. s. Ufaḳ bir deñiz ḥayvanı ki eti leẕẕetlidir.” (1924: 738)

67. *miyasma* (میاسما) “y. s. Bozulmaḳta olan ḥayvanī ve nebātī māddelerden çıḳan zehirli buhar, bozuḳ hava, ʿufūnet.” (1924: 737) **bk. 2.4.1.9. “miyasma”**

68. *morina* (مورینه) “s. Bir cins büyük balıḳ.” (1912: 1084) / (مورینْه) “y. s. Boyu bir buçuḳ metre ḳadar ṭutan büyük bir balıḳ. Morina balığı şimāl deñizlerinde ve bi’l-ḫāṣṣa İzlanda ile Ternov arasında bulunur. Mayıstan iʿtibāren ṣayd edilir. Eti tāze veyā ṭuzlu

yenir. Ḳaraciğerinden balıḳ yağı dediğimiz şeyʾ çıḳarılır. Senede 9,5 milyon yumurṭa yumurṭlar.” (1924: 729)

69. *oranutan* (اوران اوتان) “s. Evvelce ḥayvanāt-ı mevcūdeniñ insana yaḳın olanı ẓann edilen Sumatra ve Borneo’nuñ büyük bir maymunu.” (1912: 168) / (اوراڭوتان) “s. (zebān-zedī: orangûtan) Evvelce ḥayvanāt-ı mevcūdeniñ insana eñ yaḳın olanı ẓann edilen Sumatra ve Borneo’nuñ büyük bir maymunu. Şimdiki ʿulemā insana yaḳın olan ḥayvanıñ jibbon olduğunu iddiʿā ederler.” (1924: 101)

70. *orknoz* (اورکنوز) “ita. s. İstavrit azmanı denilen büyük bir cins balıḳ.” (1924: 103)

71. *paçuz* (پاچوز) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 291) / (پاچۏز) “Kefal cinsinden bir balıḳ.” (1924: 179)

72. *palamud* (پالامود) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 295) / (پالامۏد) “s. Maʿrūf balıḳ ki küçüğüne ḳara balıḳ; büyüceğine: torik; daha büyüğüne: altı parmaḳ; baṭṭālına: zindān delen, biçuṭa; altı parmağın tuzlanmışına da lakerda derler.” (1924: 184)

73. *parazit* (پارازیت) “y. s. Bir başḳası sāyesinde yaşayan insan, ḥayvan veyā nebat.” (1924: 180) **bk. 2.4.1.9. “parazit”, 2.4.3.10. “parazit”**

74. *parpa* (پارپه) “s. Ḳalḳan yavrusu.” (1912: 292) / “s. Ḳalḳan balığınıñ yavrusu.” (1924: 180)

75. *parşömen* (پارشۏمَن) “y. s. Üzerine yazı yazmaḳ veyā başmaḳ için ḥāżırlanmış ḳoyun veyā keçi derisi.” (1924: 181) **bk. 2.4.2.2. “parşömen”**

76. *pepsin* (پەپسین) “y. s. Ḥayvanlarıñ ʿuṣāre-i miʿdeviyyesinde bulunan ve hażmı teshīl eden başlıca ʿāmil.” (1924: 197)

77. *perki* (پرکی) “s. Yırtıcı bir cins göl balığı.” (1912: 300) / “s. Yırtıcı bir cins göl balığı. deñiz ⸺ : bunuñ büyüğü.” (1924: 187)

78. *pines* (پینَس) “s. Büyük deñiz böceği.” (1912: 316) / “y. s. Midye cinsinden büyük deñiz böceği.” (1924: 200)

79. *pisi* (پسی) “s. Yaṣṣı ve eti leẕiẕ bir balıḳ.” (1924: 190)[562]

[562] Maddenin tamamı şöyledir: *pisi* “s. Kedi, hirre. ⸺⸺: Kedi, kedileri çağırmağa maḫṣūṣ taʿbīr. Yaṣṣı ve eti leẕīẕ bir balıḳ.” (1924: 190)

80. *posta* II (پوشتە) “y. s. k. Isḳarmozlara verilen ʿumūmī isim.” (1924: 194)[563]

81. *pupla* (پوپلە) “s. Ördekleriñ ince tüyü.” (1912: 306) / (پوپلا) “s. Baʿż ördekleriñ ince ve yumuşaḳ tüyü.” (1924: 192) **bk. 2.4.3.4. “pupla”**

82. *pürzola* (پۈزولا) “y. s. Ḥayvanātıñ göğüs kemiklerinden ayrılan etli parça ki ekṣeriyā ısḳarada pişirilir.” (1924: 193) **bk. 2.4.3.1. “pürzola”**

83. *ringa* (رینغە) “s. Bir cins balıḳ.” (1912: 561) / (رینغا) “s. Bir cins beyāż balıḳ ki ḳurusu meşhūrdur.” (1924: 363)

84. *ṣalta* I (صالتە) “s. Köpek ve kedi gibi ḥayvanlarıñ art ayaḳları üzerine oṭuraraḳ öñ ayaḳlarını ḳaldırmaları.” (1912: 662) / (صالتا) “s. Köpek ve kedi gibi ḥayvanlarıñ art ayaḳları üzerine oṭuraraḳ öñ ayaḳlarını ḳaldırmaları.” (1924: 428)[564] **bk. 2.4.2.6. “şalta I”**

85. *ṣalyangoz* (صالیانغوز) “s. Sümüklü böcek.” (1912: 663) / *salyangoz* (سالیانغوز) “y. s. Ḳabuḳlu sümüklü böcek, ḥelezon.” (1924: 375)

86. *sañsun* (صَڭسون) “s. Vaḳtiyle ġavġa ederken düşman üzerine ṣaldırılan azġın ve iri köpek. Ġalaṭı: ṣamsun.” (1912: 674) / *samsun* (صامسوٗن) “s. Doğrusu: sañsun. Vaḳtiyle düşmana ṣaldırılmaḳ üzere ġavġada ḳullanılmak üzere iri köpek.” (1924: 429)

87. *sardela* (سارڈلا) - *ṣardelye* (صارڈلیه) “s. Uṣūl-i maḥṣūṣ ile fıçı veyā teneke içinde ḥıfẓ olunmuş balıḳ.” (1912: 578, 657) / *sardela* (سارڈلا) - *ṣardelye* (صارڈلیه)“y. s. Veyā sardelye. Fıçı veyā teneke içinde ḥıfẓ olunmuş balıḳ.” (1924: 373, 425)

88. *ṣom* I (صوم) “s. Balıḳ dişi.” (1912: 682) / *ṣom* I (صوم) (1924: 441)[565]

89. *sübye* II (سوبیه) “s. Mürekkep balığı.” (1912: 610) / (سۈبیه) “s. Mürekkep balığı.” (1924: 395)[566]

90. *süline* (سولینه) “s. Ḳamış böceği.” (1912: 616) / (سۈلینه) “s. Ḳamış böceği denilen meʾkūl ṣedefī baḥrī bir böcek.” (1924: 399)

[563] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *posta* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.5. *posta* I.
[564] B. Toven, bu maddeyi *ṣalta* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.2. *ṣalta* II.
[565] B. Toven, bu maddeyi *ṣom* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.3.13. *ṣom* II.
[566] B. Toven, bu maddeyi *sübye* I, *sübye* III, *sübye* IV ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.1. *sübye* I, 2.4.3.2. *sübye* III, 2.4.2.6. *sübye* IV.

91. *ternöv* (تَرنوڤ) “y. s. Ayaḳları ḳaz ve ördek ayağına beñzeyen, iyi yüzen, ipek gibi tüylü, pek iri köpek.” (1924: 217)

92. *tenya* (تەنيا) “y. s. Miʿde ve barṣaḳlarda geçinen ve yaṣṣı bir nevʿ ḳurt ki birḳaç metre ṭūlunda olur.” (1924: 246)

93. *tinḳa* (تينقه) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 386) / “s. Ṭurna balığı büyüklüğünde pek leẕẕetli bir balıḳ.” (1924: 247)

94. *tirişin* (تريشين) “y. s. Domuzuñ ʿaḍalātında bulunan bir ḳurt ki baʿżen insānlara geçerek trişinoz denilen bir ḫastalıḳ tevlīd eder.” (1924: 217)

95. *ton* (تون) “y. s. Ṣıcaḳ ve muʿtedil deñizlerde ṭutulan bir balıḳ ki baʿżen 5 metre uzunlığında 900 kilo ağırlığında olur. Eti iyidir, täze ve ṭuzlu yenir, sardalya gibi zeytin yağında ṣaḳlanır.” (1924: 244)

96. *ṭorik* (طوريك) “s. Palamut balığınıñ büyüğü.” (1912: 717) / *torik* (توريك) “s. Ḳara balığıñ biraz daha büyük cinsi.” (1924: 242) - *ṭorik* (طوريك) “s. Palamut balığınıñ büyüğü.” (1924: 463)

97. *ṭorina* (طورينه) “s. Bir nevʿ balıḳ.” (1912: 717) / (طورينا) “s. Orkinoz denilen bir balıḳ.” (1924: 463)

98. *zağar* (زَغار) “s. Av köpeği.” (1912: 567) / (زاغار) “s. Av köpeği. Avı bulup çıḳaran köpek.” (1924: 363)

99. *zarġana* (زارغَنه) “s. Bir cins balıḳ.” (1912: 563) / “s. Uzun burunlu, māʾī kemikli yılan balığına beñzer balıḳ.” (1924: 363)

2.4.1.11. Maden, Kömür, Petrol, Demir, Döküm

1. *alominyom* (آلومينيوم) “y. s. Beyāż, ḫafīf ve metīn olup gümüş gibi parlayan ve 650 derecede eriyen bir maʿden.” (1924: 78)

2. *antırasit* (آنتِراسيت) “s. fr. Ḳurşun ḳalemi yapılan bir nevʿ maʿden.” (1912: 144) / “y. s. Ḳısa alevle güç yanan ḳoḳusuz ve dumansız bir kömür.” (1924: 86)

3. *antimvan* (آنتيوان) “y. s. 440 dereceye doğru eriyen māvimsi beyāż ve gevrek bir maʿden olup maṭbaʿa ḫurūfātınıñ terkībine dāḫildir.” (1924: 88) **bk. 2.4.2.7. “antimvan”**

4. *benzin* (بنزين) “y. s. Maʿden kömürü ḳaṭrānından çıḳan uçucu bir māyiʿ. Benzin ḳumaşlarıñ yağını alır.” (1924: 160)

5. *bıronz* (برونز) “y. s. Baḳır, ḳalay ve tutyadan yapılan ḫalīṭa, tunc.” (1924: 152)

6. *bidon* (بيدون) “y. s. İçine petrol, benzin vesāʾire ḳonan tenekeden ḳap.” (1924: 174) **bk. 2.4.1.1. “bidon”**

7. *bitüm* (بيتوم) “y. ṣ. Arżıñ sīnesinde bulunan ḳara ve ḳatı madde veyā ṣarımṭraḳ māyiʿ. Bitüm yaya ḳaldırımlarına döşenir.” (1924: 173)

8. *boraḳ* (بوراق) “s. Alçı ṭaşı, tenkār maʿdeni.” (1912: 265) / “s. Alçı ṭaşı, tenkār maʿdeni, borit sud, boraḳs.” (1924: 162)

9. *borasit* (بوراسيت) “y. s. Tenkārlı mānezya.” (1924: 162)

10. *faḳfon* (فاقفون) “s. Nikel ile ḳarışmış bir maʿden ḫalīṭası.” (1912: 773) / “y. s. Nikel ile ḳarışıḳ beyāż bir maʿden ḫalīṭası.” (1924: 500)

11. *faseta* (فاسته) “s. Elmasıñ Tıraş olmuş vecihlerinden her biri.” (1912: 772) / (فاسَتهٔ) “y. s. Elmasıñ Tıraş olmuş vecihlerinden her biri.” (1924: 499)

12. *foya* (فويه) “s. Elmaslarıñ altına ḳonan ince varaḳ.” (1912: 795) / (فويا) “s. Elmaslarıñ altına ḳonan ince varaḳ.” (1924: 516) **bk. 2.4.3.10. “foya”**

13. *ġaz* I (غاز) “s. Maʿden kömüründen istiḥṣāl edilen ve tenvīr ve tesḫīne yarayan ve ḳuvve-i muḥarrike hizmetini gören ḳābil-i işteʿāl cisim. Havaġazı; petrol; petrol lambası, ışıḳ.” (1912: 759) / “y. s. Maʿden kömüründen istiḥṣāl edilen, tenvīr ve tesḫīne yarayan ve ḳuvve-i muḥarrike hizmetini gören ḳābil-i işteʿāl cisim. Havaġazı. Petrol. Petrol lambası.” (1924: 490)[567] **bk. 2.4.1.7. “ġaz I”**

14. *ġırafit* (غرافيت) “s. Ḳurşun ḳalemi yapılan bir nevʿ maʿden.” (1912: 762) / “y. s. Ḳurşun ḳalemi yapılan bir nevʿ ṭabīʿī kömür maʿdeni.” (1924: 492)

15. *ḳalsyom* (قالسيوم) “s. Ṣarımsı beyāż bir maʿden.” (1912: 813) / (قالسِيوم) “s. Ṣarımtraḳ beyāż bir maʿden.” (1924: 532)

16. *ḳaravana* (قَراوانه) “s. İnce ve yaṣṣı elmas.” (1912: 830) / (قَراوانهٔ) “s. İnce ve yaṣṣı elmas.” (1924: 543) **bk. 2.4.3.4. “ḳaravana”**

[567] B. Toven, bu maddeyi *ġaz* II ile birlikte kaydetmiştir: bk. 2.4.3.2. *ġaz* II.

17. *ḳobalt* (قوبالت) “s. Bir cism-i basīṭ” (1912: 849) / (قوبالْت) “y. s. Sert, gevrek ve ḳırmızımtraḳ beyāż bir maʿden.” (1924: 555)

18. *ḳoḳ* (قوق) “s. Ġazı çıḳmış maʿden kömürü.” (1912: 860) / “s. Ġazı alınmış maʿden kömürü ki dumanı pek azdır.” (1924: 563)

19. *ḳoterize* (قوتەريزه) “y. s. Ḳızıl demirle yaḳmaḳ, dağlamaḳ, key etmek.” (1924: 556)

20. *lama* I (لامه) “s. Dar, uzun ve yaṣṣı maʿden ṣafḥası.” (1912: 940) / (لامة) “s. Dar, uzun ve yaṣṣı maʿden çubuḳ.” (1924: 623)[568]

21. *lignit* (ليگنيت) “y. s. Veyā linit. Yerden çıḳarılan ve üzerinde ağaç izleri görülen bir nevʿ maʿden kömürü.” (1924: 632)

22. *maġnezya* (مَغنَزيا) “s. Maʿrūf bir maʿden.” (1912: 1045) / “y. s. Beyāż bir ṭoprаḳ manẓarasında, mużādd-i ḥāmıż, müleyyin ve müshil gibi ḳullanılan ṣuda erimez, ṭatsız bir maʿden.” (1924: 702)

23. *manyeziyom* (مانيەزيوم) “y. s. Havada ḳamaştırıcı bir şuʿle ile yanan gümüşī renginde bir maʿden.” (1924: 638)

24. *nikel* (نيكل) “s. Gümüş gibi beyāż ve güzel bir maʿden.” (1912: 1130) / “y. s. Gümüş gibi beyāż ve güzel bir maʿden.” (1924: 763)

25. *peru* (پَرو) “s. Yekpāre armūdī elmas.” (1912: 301) / (پَرۇ) (1924: 188)

26. *petrol* (پترول) “y. s. Tenvīr, tasḫīne ve motorları taḥrīke yarayan, ḳayalardan ṣızan veyā ḳuyulardan çıḳarılan ḳābil-i iştiʿāl yağlı bir māyiʿ ki bi’l-ḫāṣṣa Asya ve Amerikа’da bulunur: Bakü’nüñ petrol ḳuyuları meşhūrdur.” (1924: 185)

27. *pırlanṭa* (پِرلانطه) “s. Elmasıñ çoḳ ṣafḥalı ve parlaḳ cinsi; pırlanṭa ṭaşıyla müzeyyen.” (1912: 300) / “s. Çoḳ ṣafḥalı (fasetalı) altı üstü yonulmuş elmas; yalñız üstü yonulmuş çoḳça ṣafḥalısına: Roze; daha aşağısına: Ḳravana; az ṣafḥalısına: Felemenk derler. ṣ. Pırlanṭa ile müzeyyen: pırlanṭa yüzük, pırlanṭa tāc.” (1924: 187)

28. *pilaḳa* II (پلاقه) “s. Maʿden levḥası, yaprağı.” (1924: 191)[569]

[568] B. Toven, bu maddeyi *lama* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.2. *lama* II.
[569] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *pilaḳa* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.1.8. *pilaḳa* I.

29. *pilatina* (پلاتینه) “s. Bir nevʿ ḳıymetli beyāż maʿden.” (1912: 305) / *pilatin* (پلاتین) “y. s. Gümüşe beñzer esmerimsi beyāż, yumuşaḳ ve sehlü’t-taṣfīḥ bir maʿden ki 1775 derecede erir ve birçoḳ ḥāmıżlarıñ teʾsīrine muḳāvemet eder.” (1924: 191)

30. *radiyom* (رادیوم) “y. s. Keşīf-i ecsāma nāfiẕ ġayr-ı merʾī şuʿāʿāt çıḳaran bir maʿden ki 1898’de Mösyö ve Madam Küri ve Bemon ṭarafından keşf edilmiştir.” (1924: 348)

31. *saçula* (ساچوله) “y. s. Ağaçtan yapılan dökmeci ḳalıbı.” (1924: 373)

32. *ṣırma* (صیرمه) “s. İnce gümüş veyā altın tel.” (1912: 685) / (صیرمة) “Ḥāddeden geçirilmiş gümüş tel, bunuñ yaldızlısı. — keş: (doğrusu: sīmkeş) Gümüşten ṣırma çeken. — lı: Ṣırma ile işlenmiş veyā süslenmiş.” (1924: 443)

33. *talyom* (تالیوم) “y. s. 1861 tārīḫinde keşf edilen beyāż bir maʿden.” (1924: 203)

34. *ṭopaç* (طوپاچ) - *ṭopaz* (طوپاز) “s. Bir nevʿ ṣarı yāḳut, zeberced.” (1912: 712)[570] / *ṭopaz* (طوپاز) “y. s. Bir nevʿ şeffāf ṣarı zümrüd, zeberced.” (1924: 459)[571]

35. *ṭombaḳ* (طومباق) “s. Tunç veyā baḳır ile ḳarışıḳ altın; böyle bir ḫalīṭadan yapılmış.” (1912: 725) / “s. Tunç veyā baḳır ile ḳarışıḳ altın. ṣ. Böyle bir ḫalīṭadan yapılmış: Ṭombaḳ leğen ibrik.” (1924: 467)

36. *varyos* (واریوس) “s. Ağır ṭaşçı ṭoḳmağı.” (1912: 1132) / “s. Ağır ṭaşçı ṭoḳmağı. Demir veyā baḳırdan ağır çekiç.” (1924: 766)

2.4.1.12. Bilim

1. *aeroplan* (آئهروپلان) “fr. s. Havadan ḫafif olmadığı ḥalde rüzgārıñ saṭıḥları üstüne vuḳūʿ bulan tażyīḳ sāyesinde havada uçabilen makina, ṭayyāre.” (1924: 1)

2. *anten* (آنتهن) “y. s. Telsiz telġrafta müstaʿmel uzun elektriḳ naḳli.” (1924: 87) **bk. 2.4.1.10. “anten”**

3. *aviyon* (آویون) “fr. s. Aero plan denilen ṭayyāreye verilen ilk isim.” (1924: 119)

[570] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Çocuḳlarıñ iple veyā ḳırbaçla döndürdükleri maḫrūṭ şeklindeki oyuncaḳ; ḳayıḳ küreğiniñ ṭoparlaḳ yeri; ḳışa ve bodur (adam); bir nevʿ ṣarı yāḳut, zeberced.” (1912: 712) *Topaç* kelimesi Türkçe olduğu için tanımdan bu anlamlar çıkarılmıştır. (*Topaç* için bkz. TETTL VIII: 241)

[571] B. Toven YTL’de *topaç* ile *topaz* kelimelerini birbirinden ayırmış ve *topaz*’ın yabancı bir kelime olduğunu belirtmiştir. (1924: 459)

4. *balon* I (بالون) “fr. Havada uçmağa maḫṣūṣ ālet.” (1912: 235) / “y. s. Havada uçmağa maḫṣūṣ ālet.” (1924: 144)[572] **bk. 2.4.3.6. “balon I”**

5. *biriçḳa* (بريچقا) “r. s. Tek atlı ḫafīf araba.” (1924: 174)

6. *bisiḳlet* (بيسيقلەت) “y. s. Müsāvī ḳuṭurda iki tekerlekten ʿibāret ekṣeriyā ayaḳla taḥrīk edilen bir nevʿ araba.” (1924: 174)

7. *dirijabl* (ديريژابل) “y. s. İstenilen yere sevḳ edilebilen balon, zeplin.” (1924: 341)

8. *dizel* (ديزەل) “y. s. Ḳuvve-i muḥāreke ḫizmetini gören Alman īcādı bir makine.” (1924: 342)

9. *ekspires* (أكسپرس) “a. s. Çoḳ sürʿatli (yolcu veyā yük naḳlinde). ─ tren: Az tevaḳḳuf ve çoḳ sürʿatle giden tren.” (1924: 69)

10. *enstantane* (أنشتانتانه) “y. s. (Ṣāniyeniñ bir kesrine tevāfuḳ eden zamān:) Bu zamān içinde alınan resim.” (1924: 90) **bk. 2.4.3.11. “enstantane”, 2.4.1.14. “enstantane”**

11. *fayṭon* (فايطون) “s. Körüklü araba.” (1912: 774) / “y. s. Körüklü araba.” (1924: 500)

12. *film* (فيلم) “y. s. Veyā filim. Fotoġrafçılıḳta, sinematoġrafçılıḳta ḳullanılan ince ve şeffāf zar gibi bir şeyʾ. Sinemada gösterilen manẓara, vaḳıʿa vesāʾire: Dün güzel bir film seyr ettim.” (1924: 518)

13. *fonoġraf* (فونوغراف) “s. Ṣadāyı yazan ve soñra ʿaynıyla yine tekrār eden makine.” (1912: 795) / “s. Ṣadāyı yazan ṣaḳlayan ve soñra ʿaynıyla yine tekrār eden makine. b.: ġrafofon.” (1924: 516)

14. *foṭoġraf* (فوطوغراف) “s. Ālet-i maḫṣūṣī vāsıṭasıyla resim alan; bu āletiñ ismi.” (1912: 794)

15. *foṭoġrafya* (فوطوغرافيا) “s. Foṭoġraf denilen ālet vāsıṭasıyla alınmış resim.” (1912: 794) / *fotoġrafya* (فوتوغرافيا) “y. s. Ziyādan müteʾeṣṣir olan ḥassās bir levḥa üzerine resim teṣbīt etmel ṣanʿatı. Bu ṣūretle alınmış resim. ⁎ fotoġraf: Makine ile çıḳarılmış resim: İki ḳaṭʿa fotoġrafıñızı istiyorlar; makine ile resim çıḳaran. ⁎ fotoġraf makinesi: Bu ṭarzda resim çıḳarmağa yarayan makine. ⁎ fotoġrafḫāne: Fotoġraf makinesiyle resim çıḳarmağa maḫṣūṣ maḥall. ⁎ fotoġrafçı: Makine ile resim çıḳaran kimse.” (1924: 514)

[572] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *balon* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.2.6. *balon* II.

16. *hanġar* (هانغار) “y. s. Ḳābil-i sevḳ balon ve ṭayyāreleriñ muḥāfaẓasına maḫṣūṣ yer.” (1924: 779) **bk. 2.4.1.4. “hanġar”, 2.4.3.14. “hanġar”**

17. *helyosta* (هليوستا) “y. s. Şuʿāʿāt-i şemsi ʿaks ettirmeğe maḫṣūṣ ālet.” (1924: 783)

18. *iġrosḳop* (ايغروسقوپ) “y. s. Havā-yı nesīmīniñ taḫmīnī olaraḳ ruṭūbetini gösteren ālet.” (1924: 128)

19. *ḳablo* (قابلو) “s. Deñiz altındaki telġraf ḫaṭṭı.” (1912: 798) / “y. s. Ṭopraḳ veyā şu altındaki tecrīd edilmiş maʿdenī telġraf veyā telefon teli. ─ ġram: Ḳablo ile gönderilen telġrafnāme: Dün bir ḳablo ġram aldım.” (1924: 519)

20. *ḳalorifer* (قالوريفَر) “s. Yanan bir ocaḳ ve tevzīʿ boruları vāsıṭasıyla bir evi bir binā vesāʾireyi ışıtmağa maḫṣūṣ ālet.” (1912: 814) / “s. Bir tek ocaḳ ve tevzīʿ boruları vāsıṭasıyla bir evi bir binā vesāʾireyi ṣıcaḳ ṣu veyā hava ile ışıtmağa maḫṣūṣ ālet veyā tertībāt.” (1924: 533)

21. *ḳamyon* (قامْيون) “y. s. Benzin ile işleyen bir nevʿ yük arabası.” (1924: 534)

22. *ḳaroça* (قاروچه) “s. Bir nevʿ araba.” (1912: 805) / (قاروچا) “y. s. Bir nevʿ araba.” (1924: 527)

23. *ḳılişe* (قليشه) “y. s. Ḳarañlıḳ odada istiḥṣāl edilen menfī fotoġraf resmi.” (1924: 552) **bk. 2.4.2.7. “ḳılişe”, 2.4.3.10. “ḳılişe”**

24. *ḳıronometre* (قرونومَتره) “s. Doğru giden bir nevʿ sāʿat.” (1912: 833) / “y. s. Pek doğru giden bir nevʿ sāʿat.” (1924: 545)

25. *ḳoçi* (قوچی) “s. Bir nevʿ araba.” (1912: 851) / “s. Bir nevʿ araba. ⁕ ḳoçucu: Arabacı.” (1924: 557) **bk. 2.4.1.4. “ḳoçi”**

26. *ḳontör* (قونتور) “y. s. Şu, ġaz ve elektrik ṣarfiyātını ḳayd eden ālet.” (1924: 568)

27. *ḳonvansiyonel* (قونوانسيونَل) “y. s. Beyne’l-milel añlaşma netīcesinde muḫtelif memleketler arāżīsinde seyr eden tren.” (1924: 569)

28. *ḳupe* (قوپه) “s. Bir nevʿ ḳapalı araba.” (1912: 850) / (قوپه) “y. s. Dört tekerlekli ve iki kişilik bir nevʿ ḳapalı araba.” (1924: 556)

29. *lando* (لاندو) “s. Öñde ve arḳada körükleri olan ve içine raḥatça dört kişi oṭurabilen bir nevʿ yaylı araba.” (1912: 940) / “s. Öñde ve arḳada körükleri olan dört kişilik yaylı araba.” (1924: 623)

30. *loḳomobil* (لوقوموبيل) “y. s. Ḫarman makinelerini vesāʾireyi taḥrīk etmek için tekerlekler üzerine yerleştirilmiş, ʿādī yol üzerinde müteḥarrik buhar makinesi.” (1924: 630)

31. *loḳomotif* (لوقوموتيف) “y. s. Bir demir yolu üzerinde vaġon denilen ḫuṣūṣī arabaları çeken, tekerlekler üzerine ḳurulmuş buhar makinesi.” (1924: 630)

32. *makina* (ماكينه) “s. Baʿż āṯār vücūda getirmek için ḳurulmuş ālet. Buhar makinası: buharla ḥareket ederek bir iş görmeğe maḫṣūṣ ālet. Dikiş makinası: Dikiş dikmeğe maḫṣūṣ ālet.” (1912: 956) / (ماكينهٔ) “y. s. Baʿż işleri görmek için tertīb edilmiş ālet. Buhar makinası: Buharla ḥareket ederek bir iş görmeğe maḫṣūṣ ālet. Dikiş ــ sı: Dikiş dikmeğe yarayan ālet.” (1924: 636) **bk. 2.4.3.10. “makina”**

33. *manipülatör* (مانيپولاتور) “y. s. Elektriḳ cereyānını noḳṭa ve ḫaṭṭ şeklinde verip keserek uzaḳ bir maḥall ile muḫābere etmeğe yarayan ālet.” (1924: 638)

34. *metropoliten* (مَتروپوليتَن) “y. s. Büyük bir şehriñ uzaḳ maḥallerini yaḳınlaştıran taḥte’l-ʿarż veyā fevḳa’l-ʿarż (havāī) demir yolu.” (1924: 646)

35. *miḳrofon* (ميقروفون) “y. s. Ḫafīf sesleriñ şiddetini artırmağa yarayan ālet.” (1924: 739)

36. *monoplan* (مونوپلان) “y. s. Bir saṭıḥlı ṭayyāre.” (1924: 734)

37. *motosiḳlet* (موتوسيقلهت) “y. s. Petrol, ispirto veyā elektrikle işleyen bisiḳlet.” (1924: 727)

38. *neġatif* (نهغاتيف) “y. ṣ. (Fotoġrafyada) aṣıl modeliñ beyāż yerlerini siyah ve ḳara yerlerini de beyāż gösteren cam vesāʾire.” (1924: 762) **bk. 2.4.3.11. “neġatif”**

39. *objektif* (اوبژەكتيف) “y. s. Dürbünüñ eşyāya müteveccih dış camı; fotoġraf makinesiniñ ʿadesesi.” (1924: 95) **bk. 2.4.2.5. “objektif”**

40. *omnibüs* (اومنيبوس) “s. Biletle ʿādī yol üzerinde ʿaynı zamānda birçoḳ yolcu ṭaşıyan araba.” (1912: 192) / (اومنيبؤس) “y. s. ʿādī yol üzerinde ʿaynı zamānda birçoḳ yolcu ṭaşıyan ve ara ṣıra duraraḳ müşteri alıp veyā yolcu indiren araba.” (1924: 116)

41. *oto* (اوتو) “fr. s. Otomobil kelimesiniñ ʿaynı maʿnāya gelen muḫtaṣar şekli.” (1924: 97)

42. *otobüs* (اوتوبؤس) “fr. s. Bir şehriñ muḫtelif semtlerine yolcu ṭaşıyan ve kendi kendine ḥareket eden araba, omnibüs otomobil.” (1924: 97)

43. *otoḳar* (اوتوقار) “y. s. Büyük seyāḥat otomobili.” (1924: 98)

44. *otomat* (اوتومات) “y. s. Zenberekler vāsıṭasıyla canlı bir cismiñ ḥareketini taḳlīd eden makine.” (1924: 98) **bk. 2.4.3.10. “otomat”**

45. *otomatik* (اوتوماتيك) “y. ṣ. Miḫanikī vesāʾiṭ ile işleyen.” (1924: 98)

46. *otomobil* (اوتوموبيل) “y. s. Buhar, elektrik, ġaz ilḫ. motoru yardımıyla ḥareket eden araba.” (1924: 98)

47. *pedal* (پەدال) “y. s. Bir bisikletiñ tekerleklerini çevirmek için ayaḳlarıñ başaraḳ ḳullandığı parçalarıñ her biri.” (1924: 197) **bk. 2.4.2.4. “pedal”, 2.4.2.7. “pedal”**

48. *pelikül* (پەليكۈل) “y. s. Foṭoğrafcılıḳta müstaʿmel ḥassās ve ince jelatin yapraḳ.” (1924: 197) **bk. 2.4.1.3. “pelikül”, 2.4.1.9. “pelikül”**

49. *perisḳop* (پەريسقوپ) “y. s. Bir māniʿiñ üstünden görmeğe yarayan dürbün.” (1924: 197)

50. *pozitif* (پوزيتيف) “y. s. Fotoğrafçılıḳta üstüne ḥassas bir kağıt, bir pelikül ilḫ. vażʿ edilerek żiyāya gösterilen bir neġatiften istiḥṣāl edilen resim.” (1924: 194) **bk. 2.4.2.5. “pozitif”, 2.4.1.7. “pozitif”, 2.4.3.11. “pozitif”**

51. *projeksiyon* (پروژەكسيون) “y. s. Tenvīr edilerek bir perde üzerine ʿaks ettirilen resim.” (1924: 189)

52. *projektör* (پروژەكتۈر) “y. s. Bir ḥuzme-i żiyāʾiyye çıḳarmağa yarayan ālet.” (1924: 189)

53. *pülverizatör* (پۈلوەريزاتۈر) “y. s. Bir māyiʿi pek ince damlalar ḥālinde eṭrāfa ṣaçmağa yarayan ālet.” (1924: 196)

54. *ray* (راى) “s. Demir yolunuñ demir çubuğu.” (1912: 543) / “s. Demir yolunuñ demir veyā çelik çubuğu: Ray döşemek.” (1924: 350)

55. *reflektör* (رەفلكتۈر) “y. s. Żiyāyı ʿaks ettiren ālet, ʿākise.” (1924: 361)

56. *remorḳ* (رەمورق) “y. s. Bir araba ṭarafından çekilen diğer araba.” (1924: 361)

57. *reseptör* (رەسەپتۈر) “y. s. Telġrafçılıḳta diğer ṭaraftan verilen işāreti veyā herhangi bir teʾṣīri almağa maḫṣūṣ ālet, āḫiẕe: Fonoġraf reseptörü.” (1924: 361)

58. *taḳsimetre* (تاقسيمتره) “y. s. Bir arabanıñ ḳatʿ ettiği mesāfeyi, ücretini veyā içinde oṭurulan zamānı gösteren ālet.” (1924: 203)

59. *ṭaliḳa* (طاليقه) “s. Dört tekerlekli ḫafif araba.” (1912: 700) / (طاليقهٔ) “y. s. Dört tekerlekli ḫafif araba.” (1924: 452)

60. *teḳnik* (تەقنيك) “y. ṣ. Bir ṣınāʿate veyā ʿilme ʿāʾid olan: Teḳnik taʿbīrāt. s. Bir ṣınāʿate müteʿalliḳ muʿāmelātıñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi.” (1924: 245)

61. *telefon* (تَلَفون) “s. Uzaḳtan ḳonuşmağa maḫṣūṣ ālet.” (1912: 368) / “y. s. Uzaḳtan ḳonuşmağa maḫṣūṣ ālet ki telli veyā telsizi vardır. ⸺ etmek: Telefonla ḫaber vermek veyā ḳonuşmaḳ.” (1924: 235)

62. *telefotoġrafi* (تَلَفوتوغرافى) “y. s. Fotoğraf ile alınmış resimleriñ elektrikle uzağa naḳli.” (1924: 235)

63. *teleġıraf* (تَلَغِراف) “s. Vāsıṭa-i muḫābere olan ālet.” (1912: 368) / “s. Uzaḳ bir mesāfeye elektrik vāsıṭasıyla ḫaber naḳl eden ālet, vāsıṭa-i muḫābere. ⁕ telġrafçı: Telġrafla muḫābere eden meʾmūr. ⁕ telġrafnāme: Telġrafla gelen ḫaberi ḥāvī varaḳa. ⁕ telġrafī: Telġrafa mensūb.” (1924: 234)

64. *teleġıram* (تَلَغِرام) “s. Telġraf vasıṭasıyla naḳil olunan ḫaber.” (1912: 368) / “y. s. Telġraf vasıṭasıyla naḳil olunan ḫaber.” (1924: 235)

65. *teleskop* (تَلَسقوپ) “s. Dürbün, uzaḳ gören ālet.” (1912: 368) / “y. s. Yıldızları teraṣṣūda yarayan ālet, dürbün.” (1924: 234)

66. *tender* (تَنْدَرْ) “in. s. Loḳomotifi taʿḳīb eden ve içinde ṣu ve kömür bulunan araba.” (1924: 238)

67. *terminüs* (ترمينوس) “y. s. Bir şimendifer veyā tramvay ḫaṭṭınıñ nihāyet noḳṭası.” (1924: 217)

68. *tıraḳtör* (تراقتور) “y. s. Çekmeğe maḫṣūṣ makine. Çift sürmeğe yarayan benzin veyā ġazla müteḥarrik makine.” (1924: 213)

69. *tıramvay* (تراموای) “s. Demir yolu üzerinde ḥareket eden yolcu ṭaşımağa maḫṣūṣ büyük araba.” (1912: 335) / “s. Demir yolu üzerinde ḥareket eden yolcu ṭaşımağa maḫṣūṣ büyük araba: Elektriḳ tramvayı.” (1924: 213)

70. *tıravers* (تراوَرس) “s. Demir yollarında raylarıñ altına ʿarżānī olaraḳ ḳonan aḫşap veyā demir ṭaban.” (1912: 336) / (تراوَرْس) “y. s. Demir yollarında raylarıñ altına ʿarżānī olaraḳ ḳonan aḫşap veyā demir ṭaban.” (1924: 214)

71. *tiren* (تِرَن) “s. fr. Demir yol arabaları ḳaṭarı, ḳaṭar.” (1912: 341) / “y. s. ʿaynı bir loḳomotif ṭarafından çekilen demir yol arabalarınıñ heyʾet-i mecmūʾası, ḳatar.” (1924: 217)

72. *vaġon* (واغون) “s. Demir yol arabası.” (1912: 1133) / “y. s. Demir yol arabası. — lu: İçinde yataḳ bulunan vaġon, İngilizcesi: Silipiṅġ ḳar. — restoran: Yolcularıñ içinde yemek yedikleri vaġon. * vaġont: Küçüğü.” (1924: 766)

73. *vantilatör* (وانتيلاتور) “y. s. Bir yeri havalandırmaḳ için ḳullanılan ālet.” (1924: 767)

74. *velosiped* (وەلوسيپِدْ) “y. s. Bir yerden diğer bir yere gitmek için ayaḳla taḥrīk edilen tekerlekli bir ālet.” (1924: 776)

75. *zeplin* (زەپلين) “y. s. Veyā: Çeplin. Ḳābil-i sevḳ ve idāre maʿdenī Alman balonu.” (1924: 369)

2.4.1.13. Ticaret, Ticaret Ürünleri

1. *anbalaj* (آنبالاژ) “y. s. Eşyāyı paket veyā balya yapıp veyā ṣandığa ḳoyup ṣarma.” (1924: 85)

2. *antırpo* (آنتِرپو) “y. s. Emtiʿa-i ticāriyeniñ depo edildiği maḥall.” (1924: 86)

3. *balya* (باليه) “s. Ṣarılı ve ṣıḳıca bağlı tüccār dengi.” (1912: 236) / “s. Ṣarılı ve ṣıḳıca bağlı eşyā dengi.” (1924: 144)

4. *bandrol* (باندرول) “s. İnḥiṣār altında bulunan şeyʾlere yapıştırılan damġalı kağıt.” (1912: 236) / *bandırol* (باندِرول) “s. İnḫiṣār altında bulunan şeyʾlere yapıştırılan damġalı kağıt: Ciġara paketlerinde bandrol vardır.” (1924: 145)

5. *etiket* (أتيكەت) “a. s. Muḥteviyyātını, fīʾātını ilḫ. bildirmek için çuvallarıñ, şişeleriñ ve sāʾireniñ üstüne yapıştırılan yazılı küçük kağıt. Merāsime ʿāid şekiller: Etikete riʿāyet lāzımdır.” (1924: 10)

6. *fatura* (فاتوره) “s. Örnek, numūne; fiyʾat cedveli.” (1912: 771) / *fatura* (فاتوره) - *faṭura* (فاطوَره) “y. s. Ṣatılan emtiʿanıñ ḳalem ḳalem mufaṣṣal cedveli. Örnek, numūne.” (1924: 499)

7. *filatür* (فيلاتور) “y. s. İçinde ipek, pamuḳ ve yüñ bükülen müʾessese.” (1924: 518)

8. *firma* (فيرما) “y. s. Bir ticāreṯḫāneniñ isim veʿunvānı.” (1924: 517)

9. *fob* (فوب) “y. s. Mālıñ vapurda teslīm edileceğini bildiren fırı on bord kelimeleriniñ ilk ḥarflerinden mürekkep İngilizce bir kelime: Fob Hamburġ. b.: sif.” (1924: 514) **bk. 2.4.2.6. “fob”**

10. *ġaranti* (غارانتی) “y. s. Żamān; tażammun, tekeffül. Kefālet. Ṣatılan şeyʾiñ ḳuṣūrsuz tesellüm edileceğine dāʾir ṣatıcınıñ alıcıya ḳarşı taʿahhüdü.” (1924: 489)

11. *gümrük* (گومروك) - (گُمرُك) “s. Bir memlekete giren ve yā bir memleketten çıḳan eşyādan alınan para, resm; bu gibi işlere baḳan idāre.” (1912: 928, 911) / (گومرؤك) “s. Bir memlekete giren ve yā bir memleketten çıḳan eşyādan alınan resm, para. Bu gibi işlere baḳan idāre. Bu idāreniñ bulunduğu binā. ⁕ gümrükçü: Gümrüğüñ meʾmūru.” (1924: 613)

12. *ḳarġobot* (قارغوبوت) “y. s. Veyā sādece ḳarġo. Bi’l-ḫāṣṣa emtiʿa-i ticāriyye naḳline taḫṣīṣ edilmiş gemi, vapur.” (1924: 526) **bk. 2.4.2.6. “ḳarġobot”**

13. *ḳomandit* (قوماندیت) “y. s. Öyle bir ticāret şirketi ki müʾesseselerinden bir ḳısmı muʿāmelātına hiç bir vechle müdāḫale etmeyerek yalñız muḳteżī sermāyeyi verir.” (1924: 566)

14. *ḳomisyon* (قومیسیون) “s. Tüccār ile fabriḳalar arasında vāsıṭa ḫizmetini gören adamıñ işi ve bu iş için aldığı para.” (1912: 868) / “y. s. Bir ücret muḳābilinde başḳası ḥesābına alış veriş ve bu iş için alınan veyā verilen para, ücret. ⁕ ḳomisyonculuḳ: Ḳomisyoncunuñ işi.” (1924: 568) **bk. 2.4.3.5. “ḳomisyon”**

15. *ḳompanya* (قومپانیا) “s. Şirket.” (1912: 868) / “y. s. Ticārī ve ṣanāʿī şirket.” (1924: 567) **bk. 2.4.3.5. “ḳompanya”, 2.4.3.10. “ḳompanya”**

16. *ḳonişmento* (قونشمَنتو) “s. Bir malıñ gönderiliğini mübeyyin kağıt ki ṣāḥibi bunu ibrāz ederek malı alabilir.” (1912: 870) / *ḳonoşmento* (قونُشمَنتو) “y. s. Bir malıñ gönderiliğini mübeyyin vapur veyā demir yol idāresi ṭarafından verilen kağıt ki ṣāḥibi bunu ibrāz ederek malını alabilir.” (1924: 569)

17. *ḳonṭraṭo* (قونطراطو) “s. Muḳāvele senedi.” (1912: 871) / *ḳontırato* (قونتِراتو) “y. s. İki veyā daha ziyāde kimseler arasında ʿaḳd, ʿahd, mīṯāḳ; muḳāvele senedi.” (1924: 568)

18. *ḳooperatif* (قواوپەراتیف) “y. ṣ. — şirket: Emtiʿayı istiḥṣāl ve tevzīʿ ederek temettuʿunu aʿżāları arasında taḳsīm eden şirket.” (1924: 555)

19. *ḳurtiye* (قورتيه) “y. s. Muʿāmelāt-i ticāriyye vesāʾirede vāsıṭa olan kimse, dellāl.” (1924: 558) **bk. 2.4.3.8. “ḳurtiye”**

20. *loca* (لوجه) “s. Eṣnāfıñ kendi işleriçün ṭoplanmalarına maḫṣūṣ oda.” (1912: 948) / *loca* (لوجة) - *lonca* (لونجه) “s. Eṣnāfıñ kendi işleriçün ṭoplanmalarına maḫṣūṣ oda, ġalaṭı: Lonca.” (1924: 629, 630) **bk. 2.4.3.14. “loca”, 2.4.2.3. “loca”, 2.4.3.3. “loca”**

21. *lostıromo* (لوسترومو) “ita. s. Tüccār vapurlarında ṭāʾifeniñ reʾisi.” (1924: 630) **bk. 2.4.2.6. “lostıromo”**

22. *loḳ avt* (لوق آوت) “in. s. ʿamelesini çalışmağa sevḳ için onlara ġrev yaparaḳ dārü’ṣ-ṣınāʿalarını ḳapayan patronlarıñ ittifāḳı.” (1924: 630)

23. *mağaza* (مَغازه) “s. Büyük dükkān, eşyā-yı ticāriyye ḳoymağa maḫṣūṣ maḥall.” (1912: 1043) / (مَغازة) “s. (t.: maaza). Büyük dükkān, eşyā-yı ticāriyye ḳoymağa maḫṣūṣ maḥall.” (1924: 701) **bk. 2.4.3.14. “mağaza”**

24. *manifesto* (مانيفَستو) “s. Emtiʿanıñ cinsi ve fiʾatını gösteren puṣla.” (1912: 959) / “y. s. Gümrük meʾmūrları için tanẓīm edilen bir gemideki eşyā listesi.” (1924: 639) **bk. 2.4.2.1. “manifesto”**

25. *marşandiz* (مارشاندیز) “y. s. Her ṣatılan ve alınan şeyʾ, emtiʿa-i ticāriyye. Yalñız eşyā naḳl eden tren.” (1924: 635)

26. *monopol* (مونوپول) “y. s. Bir şaḫṣıñ, bir şirketiñ veyā ḥükūmetiñ baʿż eşyāyı raḳipsiz ṣatmaḳ için ḥāʾiz olduğu imtiyāz, inḥiṣār.” (1924: 734)

27. *oḳtruva* (اوقترووا) “y. s. Şehre ṣoḳulurken baʿż eşyā için verilen resm.” (1924: 109)

28. *panayır* (پانایر) “s. Büyük pazar.” (1912: 296) / “s. Bir maḥallde muʿayyen zamānlarda ḳurulan ʿumūmī büyük pazar.” (1924: 184)

29. *patron* (پاترون) “y. s. Ṣanāʿī veyā ticārī bir muʾesseseniñ başı, reʾīs. Örnek, muʿādil.” (1924: 179)

30. *puṣla* (پوصله) “s. Bir ḥesap veyā alış verişi gösterir puṣla. b. puṣula.” (1912: 309) / (پوصلة) “s. Bir ḥesābı veyā alışverişi gösterir kağıt parçası. — lıḳ: Puṣla yazmağa maḫṣūṣ kağıt. b.: puṣula.” (1924: 195) **bk. 2.4.2.2. “puṣla”**

31. *reḳlam* (رەقلام) “y. s. Ṣatılacaḳ herhangi bir şeyʾiñ medḥini ḥāvī yazı, ġazeteye verilen, duvara yapıştırılan ilḫ. iʿlān. ─ yapmaḳ: Medḥ ederek herkese iyi ṭanıtmağa çalışmaḳ.” (1924: 361)

32. *resepise* (رەسەپیسە) “y. s. Para, eşyā vesāʾire alındığını müşʿir maḳbūż.” (1924: 361)

33. *sif* (سیف) “in. s. Malıñ ḳıymeti, siġorṭası ve navlı dāḫil olduğu ḥalde limanda teslīm edileceğini bildiren bir kelime.” (1924: 403)

34. *ṭara* (طارە) “s. Ṭartılan bir şeyʾiñ ḳabı.” (1912: 695) / “d. s. Ṭartılan bir şeyʾiñ ḳabı: Darasını çıḳarıñız.” (1924: 449)

35. *telatin* (تلاتین) “s. Rusya’da çıḳan bir nevʿ saḫtiyān.” (1912: 367) / “s. Rusya’da çıḳan bir meşin ki kendine ḫāṣṣ bir ḳoḳusu vardır.” (1924: 234)

36. *vitrin* (ویترین) “y. s. Dükkānlarıñ öñünde bulunan cāmekān.” (1924: 777) **bk. 2.4.3.4. “vitrin”**

2.4.1.14. Astronomi, Zaman

1. *enstantane* (أنشتانتانه) “y. s. Ṣāniyeniñ bir kesrine tevāfuḳ eden zaman.” (1924: 90) **bk. 2.4.3.11. “enstantane”, 2.4.1.12. “enstantane”**

2. *ḳozmoġrafya* (قوزموغرافیا) “s. ʿilm-i heyʾet.” (1912: 856) / “y. s. Yıldızlarıñ ḥareketinden, kürre-i ʿarżdan ve kāʾināttan baḥṣ eden ʿilm.” (1924: 560)

3. *matine* (ماتینه) “y. s. Ṭulūʿ-i şemsten öğleye ḳadar olan vaḳit.” (1924: 633) **bk. 2.4.3.2. “matine”, 2.4.2.3. “matine”**

4. *nebülöz* (نەبۈلۈز) “y. s. Yekdiğerinden tefrīḳi ḳābil olmayan yıldız yığını: Ṣaman yolu bir nebülözdür.” (1924: 762)

5. *parsek* (پارسەك) “y. s. Arż ile şems arasındaki 150 milyon kilo metrelik mesāfeyi bir ṣāniyelik bir zāviye içinde görebilmek için durulan yer.” (1924: 181)

6. *sezon* (سەزون) “y. s. Mevsim. Ṣularda müddet-i ikāmet: Vişi’de Karlsbad’da 21 günlük bir sezon.” (1924: 401)

7. *suvare* (سۈوارە) “y. s. Ġurūb-i şemsten yatıncaya ḳadar süren zamān. Ḳonuşmaḳ, oynamaḳ ve ilḫ. için bu zamān ẓarfında vuḳūʿ bulan ictimāʿ.” (1924: 400)

8. *teodolit* (تەاودولیت) "y. s. Ufḳī ve şāḳūlī zāviyeleri ölçmek için ḳullanılan ālet." (1924: 245)

9. *tirimestiri* (ترِیمَستِری) "y. s. Üç aylıḳ müddet. Üç ay için verilen para. Üç aylıḳ iş." (1924: 218)

2.4.2. Tarih, Kültür ve Sanat

2.4.2.1. Yönetim, Politika, Siyaset, Memuriyet, İdari İşlemler

1. *ajan* (آژان) "fr. s. Devletiñ veyā bir başḳasınıñ işlerini gören: Taḥṣīldārlar, sefīrler devletiñ ḥukūmetiñ ajanlarıdır. b.: acente." (1924: 31)

2. *anarşi* (آنارشی) "y. s. Ferdiñ, ḥükūmetiñ her türlü veṣāyetinden azād olaraḳ serbestçe inkişāfını ḳabūl eden meslek-i siyāsī ve ictimāʿī. Ḥükūmetsizlik. Başsız bir milletiñ ḥāli ki ḥükūmet nüfūẕu hiçe inmiş veyā teʾsīrsiz ḳalmıştır. Ḳarġaşalıḳ." (1924: 85)

3. *anarşist* (آنارشیست) "fr. s. Anarşiye ṭarafdār olan." (1924: 85)

4. *anket* (آنکەت) "fr. s. Her hangi bir idāre meʾmūru ṭarafından icrāsı ʾemr olunan taḥḳīḳāt ve taḥarriyāt; şüpheli bir mesʾeleyi tenvīr için icrā edilen tedḳīḳat." (1924: 94)

5. *antant* (آنتانت) "fr. s. Añlaşma, uyuşma, uzlaşma, ītilāf." (1924: 86)

6. *arma* II (آرمه) "s. Ḥükümdārlara maḫṣūṣ bir taḳım işāreti ḥāvī resim" (1912: 46) / (1924: 28)[573]

7. *arşidük* (آرشیدوك) "fr. s. Avusturya ḫānedānı prenslerine verilen ʿunvān. ⁕ Arşidüşes: Prenseslere verilen ʿunvān, bir arşidüğüñ ḳarısı." (1924: 27) **bk. 2.4.3.7. "arşidük"**

8. *ataşe* (آتاشه) "s. Sefāret maʿiyyetinde kātip mülāzımı. Ataşe militer: Sefārete mensup żābiṭ. Ataşe nāvāl: Sefārete mensup baḫriye żābiṭi." (1912: 10) / "s. Sefāret maʿiyyetinde kātip mülāzımı. ─ militer: Sefārete mensup żābiṭ. ─ nāvāl: Sefāret baḫriye żābiṭi." (1924: 7)

9. *balyoz* II (بالیوز) "s. Vaḳtiyle sefīr, ḳonsolos, ceneral, amiral." (1924: 144)[574]

10. *büroḳrasi* (بۈروقراسی) "y. s. Bürolarıñ ḳuvvet ve nüfūẕu (istihzā)." (1924: 163)

[573] B. Toven, bu maddeyi *arma* I ile birlikte yazmıştır. bk. *arma* I.
[574] B. Toven, bu maddeyi *balyoz* I ile birlikte yazmıştır. bk. 2.4.3.15. *balyoz* I.

11. *çar* (چار) “s. Rusya imparaṭoru.” (1912: 417) / “y. s. Vaḳtiyle Rusya imparaṭorlarına verilen bir ʿunvān. Çareviç: Çarıñ oğlu. Çarin: Çarıñ ḳarısı.” (1924: 266) **bk. 2.4.3.8. “çar”**

12. *çariçe* (چاریچه) “s. Rusya imparaṭorunuñ ḳarısı.” (1912: 418) / (چاریچة) “s. Vaḳtiyle Rusya imparaṭorunuñ ḳarısına verilen isim.” (1924: 267) **bk. 2.4.3.8. “çariçe”**

13. *çasar* (چاسار) “s. Evvelce Almanya imparaṭoruna verilen isimdir.” (1912: 418) / “s. Evvelce Almanya imparaṭoruna verilen ʿunvān idi.” (1924: 267) **bk. 2.4.3.8. “çasar”**

14. *despot* II (دَسپوت) “y. s. Kendi keyfine göre idāre eden ḥükümdār: Neron eñ ẓālim ḥukümdār idi.” (1924: 325)[575]

15. *diplomat* (دیپلومات) “s. Politiḳa ile iştiġāl eden ve politiḳada pek māhir olan.” (1912: 528) / “y. s. Beyne’l-milel münāsebāt ve münāfiʿi idāre etmekte māhir olan. ⁕ diplomatlıḳ: Diplomatıñ mesleği.” (1924: 340) **bk. 2.4.3.8. “diplomat”**

16. *diyet* (دیه‌ت) “y. s. Baʿż memleketlerde meṣāliḥ-i ʿumūmiyyeniñ müẕākere edildiği siyāsī meclis.” (1924: 345) **bk. 2.4.3.1. “diyet”**

17. *doḳa* (دوقه) “s. Avrupa’da aṣālet ʿuvānıdır, ḥākim.” (1912: 523) / “s. Avrupa’da prensliğiñ dūnunda aṣālet ʿunvānıdır. Bir doḳalığıñ ḥükümdārı. ─ lıḳ: Doḳa ʿunvān ve aṣāleti. Bir doḳanıñ idāresinde olan maḥall.” (1924: 335)

18. *ekselans* (اكسه‌لانس) “y. s. Vekīllere, nāẓırlara, sefīrlere verilen ʿunvān.” (1924: 69) **bk. 2.4.3.8. “ekselans”**

19. *etatizme* (اتاتیزمه) “y. s. Müfīd olan ışlaḥātı devletiñ icrāʾātından bekleyen naẓāriyye-i siyāsiyye.” (1924: 7)

20. *delege* (دەلگه) “y. s. Nāʾip, vekīl, muraḫḫaṣ: Milletiñ delegeleri.” (1924: 339)

21. *demaġoġ* (دەماغوغ) “y. s. Teveccühünü ḳazanmaḳ için milletiñ menfāʿatini gözetir gibi görünen.” (1924: 339)

22. *demaġoji* (دەماغوژی) “y. s. ʿavām-i nāsı oḳşayan siyāset. Mevḳuʿ iḳtidārıñ ʿavām-ı nāsa terk edildiği bir vażʿiyyet-i siyāsiyye.” (1924: 339)

[575] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *despot* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.3. *despot* I.

23. *demoḳrasi* (دەموقراسی) “y. s. Öyle bir şekl-i hükūmet ki bütün ḳuvvet ve ḥākimiyyet ḫalḳıñ elindedir.” (1924: 339)

24. *demoḳrat* (دەموقرات) “y. s. Demoḳrasi esāsātına merbūṭ olan.” (1924: 339)

25. *diplomasi* (دیپلوماسی) “y. s. Milletler arasında münāsebātı idāre etmek ʿilmi; ecnebī milletlerle uyuşup añlaşma; herhangi bir müẕākereyi idāre temek mahāreti.” (1924: 339)

26. *enspektör* (أنسپەکتور) “fr. s. Muḫtelif ḫidemāt-ı ʿumūmiyede teftīş ve neẕāret vaẕīfesini gören.” (1924: 90)

27. *federasyon* (فەدەراسیون) “y. s. Birḳaç devletiñ bir devlet ḥālinde birleşmesi.” (1924: 516) **bk. 2.4.3.6. “federasyon”, 2.4.3.5. “federasyon”**

28. *filama* (فِلامە) “s. Ufaḳ bayraḳ.” (1912: 791) / “ita. s. Şekli ve rengi muḫtelif uçḳurluğu geniş, rüzgārlığı yaʿni ucu sivri ufaḳ işāret bayrağı.” (1924: 512)

29. *filandra* (فلاندرە) “s. Uzunca flama.” (1912: 791) / *filandıra* (فِلاندِرة) “y. s. k. Ḥarp gemileriniñ ġrandi direğine çekilen uzun ve eksiz ḳırmızı ḳurdela ki uçḳurluğunda bir ay yıldız vardır.” (1924: 512) **bk. 2.4.1.1. “filandra”, 2.4.2.6. “filandra”**

30. *fors* (فورس) “s. Gemi direğine büyük bir adama delālet etmek üzere çekilen sancaḳ.” (1912: 794) / (فوڑس) “y. s. İçinde büyük bir ẕāt olduğuna delālet etmek üzere gemi direğine çekilen sancaḳ.” (1924: 515) **bk. 2.4.2.6. “fors”**

31. *hecemonya* (هَجەمونیا) “y. s. Bir devletiñ diğeriyle veyā bir ḳonfederasyon ile münāsebetindeki tefevvuḳ ve rüchḥāniyyeti.” (1924: 781)

32. *imparaṭor* (ایمپراطور) “s. Ḥükümdār.” (1912: 216) / “y. s. Ḥükümdār. Bir imparaṭorluğuñ reʾīsi. ⁕ imparaṭorluḳ: İmparaṭor nāmını ṭaşıyan bir ḥükümdār ṭarafından idāre olunan devlet; imparaṭor ʿunvān ve ṣıfatı. ⁕ imparaṭorī: İmparaṭora mensup ve müteʿalliḳ. ⁕ imparaṭoriçe: İmparaṭoruñ ḳarısı; imparaṭorluḳ eden ḳadın.” (1924: 132) **bk. 2.4.3.8. “imparaṭor”**

33. *imparaṭoriçe* (ایمپراطوریچه) “s. İmparaṭoruñ ḳarısı. İmparaṭorluḳ eden ḳadın.” (1912: 216) **bk. 2.4.3.8. “imparaṭoriçe”**

34. *istimator* (استیماتور) “s. Gümrüklerde taḳdīr-i ḳıymet eden meʾmūr.” (1912: 64) / *estimatör* (أستیماتور) “s. Gümrüklerde taḳdīr-i ḳıymet eden meʾmūr, muḫammin.” (1924: 40) **bk. 2.4.1.5. “istimare”**

35. *jüjḳomiser* (ژوژقومیسَر) “s. İflās işlerini tedḳīḳ için maḥkemeniñ taʿyīn ettiği meʾmūr.” (1912: 576) / (ژوژقومیسَر) (1924: 372)

36. *ḳabine* (قابینه) “s. Yāḫūd ḳabineto. Bir devletiñ heyʾet-i vükelāsı.” (1912: 799) / “y. s. Bir devletiñ heyʾet-i vükelāsı.” (1924: 519) **bk. 2.4.3.5. “ḳabine”, 2.4.3.14. “ḳabine”**

37. *ḳamarilla* (قامارییلا) “y. s. İspanya sarayında nüfūẕlu bir ḥizb. tü.: Herhangi bir devletiñ umūrunu idāre eden dalḳavuḳ alayı.” (1924: 533)

38. *ḳamra* (قامره) “s. Yāḫūd ḳamara. Meclis-i mebʿuṣān.”(1912: 815, 845) / *ḳamara* (قامارا) “y. s. Meclis-i mebʿūṣān” (1924: 533, 552) **bk. 2.4.2.6. “ḳamra”, 2.4.3.5. “ḳamra”**

39. *ḳançelar* (قانچلار) “s. Bir şehbenderḫāneniñ umūr-i resmiyyesini īfā eden.” (1912: 816) / “ita. s. Bir şehbenderḫāneniñ umūr-i resmiyyesini īfā eden meʾmūr, müdür. ─ ya: Şehbenderḫāne umūr ve muʿāmelāt-i resmiyyesini īfāya maḫṣūṣ ḳalem.” (1924: 535) **bk. 2.4.3.8. “ḳançelar”**

40. *ḳançelarya* (قانچلاریه) “s. Şehbenderḫāne umūr ve muʿāmelāt-i resmiyyesini īfāya maḫṣūṣ ḳalem.” (1912: 816)

41. *ḳapitülasyon* (قاپیتولاسیون) “y. s. Eski Oṣmānlı imparaṭorluğu ülkesinde yaşayan Ḫristiyanlarıñ ḥuḳūḳunu tanẓīm eden muḳāvele veyā imtiyāzāt: Türkiye Cumḥūriyyeti ḳapitülasyonları ḳaldırmıştır.” (1924: 522)

42. *ḳıral* (قرال) “s. Ḫristiyan ḥükūmdār.” (1912: 829) / “y. s. Ḥükūmdār, melik, melīk, sulṭān: Hicaz ḳralı. ⁕ ḳralī: Ḳrala mensup. ⁕ ḳralit: Ḳrallıḳ, ḥükūmdārlıḳ.” (1924: 543) **bk. 2.4.3.8. “ḳıral”**

43. *ḳıraliçe* (قرالیچه) “s. Ḳralıñ zevcesi. Ḳral taḫtında oṭuran ḳadın.” (1912: 829) / “y. s. Ḳralıñ zevcesi. Ḳral taḫtında oṭuran ḳadın, melike.” (1924: 543) **bk. 2.4.3.8. “ḳıraliçe”**

44. *ḳlöb* (قلوب) “s. Cemʿiyyet-i siyāsiyye.” (1912: 844) / *ḳılöb* (قِلوْب) “y. s. Muvaḳḳat bir mesken bulmaḳ, ʿulūm, edebiyāt, siyāsiyāt vesāʾireden bahṣ etmek gibi müşterek bir maḳṣad için ṭoplanan ve kendi niẓāmnāmeleriyle idāre olunan kimseleriñ cemʿiyyeti.” (1924: 552) **bk. 2.4.3.5. “ḳlöb”, 2.4.3.14. “ḳlöb”**

45. *ḳoḳard* (قوقارد) “y. s. Her millete göre rengi değişen ve başlıḳta ṭaşınan ʿalāmet, nişān. Ḳumaş veyā şeridden fiyunġa.” (1924: 563)

46. *ḳomiser* (قوميسَر) “s. Bir idāre-i mümtāze veyā şirket nezdinde ḥükūmet ṭarafından naṣb ve taʿyīn olunmuş meʾmūr; meʾmūr-i maḫṣūṣ; fevḳa’l-ʿāde meʾmūr; polis żābiṭi.” (1912: 868) / “y. s. Bir idāre-i mümtāze veyā şirket nezdinde ḥükūmet ṭarafından naṣb ve taʿyīn olunmuş meʾmūr-i maḫṣūṣ. Fevḳa’l-ʿāde meʾmūr; polis āmiri. Fevḳa’l-ʿāde ─ : Bir devletiñ baş mümeṣṣili.” (1924: 568)

47. *ḳonfederasyon* (قونفەدەراسيون) “y. s. Muḫtāriyyetlerini az çoḳ muḥāfaẓa etmek şarṭıyla ʿumūmī bir ḳuvvete tābīʿ olan birçoḳ devletleriñ ittiḥādı. İsviçre, yirmi iki ḳantonuñ birleşmesinden ḥāṣıl olmuş bir ḳonfederasyondur.” (1924: 569)

48. *ḳonsolos* (قونسلوس) “s. Şehbender. Ceneral ḳonsolos: baş şehbender; vis ḳonsolos: şehbender vekīli.” (1912: 870) / “s. Şehbender. Ceneral ─ : Baş şehbender. Vis ḳonsolos: Şehbender vekīli. ─ ḫāne: Şehbenderḫāne. ─ luḳ: Şehbenderlik.” (1924: 569)

49. *ḳonspirasyon* (قونشپيراسيون) “y. s. Devlet ʿaleyhinde ḳurulan ḳomplo.” (1924: 568)

50. *landtaġ* (لاندتاغ) “y. s. Almanya’nıñ baʿż huḳūmetlerinde meclis-i meşveret.” (1924: 623)

51. *lesepase* (لەسەپاسە) “y. s. Taḥrīren verilen mürūr müsāʿadesi, mürūr teẕkeresi.” (1924: 631)

52. *lider* (ليدەر) “in. s. Siyāsī bir fırḳanıñ eñ ziyāde naẓara çarpan şaḫṣiyyeti.” (1924: 631) **bk. 2.4.3.8. “lider”**

53. *loġofet* (لُغوفَت) “s. Rum paṭrikleri ile ḥükūmet arasındaki işlere baḳan.” (1912: 945) / (1924: 627)

54. *lordmer* (لوردمَر) “in. s. Londra şehriniñ belediye reʾisi ki her sene intiḫāb olunur.” (1924: 629)

55. *makiyavelizme* (ماكيياوليزمه) “y. s. Veyā maşiyavelizme. Makiyavel nāmındaki adamıñ prensiplerine muvāfıḳ olan, vicdāndan ve ḫulūṣ-ı niyetten ʿārī entriḳalı bir siyāset.” (1924: 636)

56. *manda* (ماندا) “y. s. Biriniñ kendi nāmına ḥareket etmek için diğerine verdiği vekālet. Bir millet veyā bir ḳısım vaṭandaşlar ṭarafından taḥmīl edilen vaẓāʾif.” (1924: 637)[576]

57. *mandaren* (ماندارن) “s. Çin vezīrlerine verilen isim.” (1912: 958) / “y. s. Avrupa’da Çin vezīrlerine verilen isim.” (1924: 638)

58. *mandater* (ماندائر) “y. s. Başḳa biri nāmına ḥareket etmek vekāletini ḥāʾiz olan.” (1924: 638)

59. *manifesto* (مانيفَستو) “y. s. Bir ḥükūmet veyā ḥükūmdar veyā fırḳa reʾisi ilḫ. efkār, āmāl ve maḳāṣıdına dāʾir neşr edilen beyānnāme.” (1924: 639) **bk. 2.4.1.13. “manifesto”**

60. *misyon* (ميسيون) “y. s. Gidip bir şeyʾi yapmaḳ için bir muraḫḫaṣa verilen ṣalāḥiyyet.” (1924: 738) **bk. 2.4.3.5. “misyon”, 2.4.3.3. “misyon”**

61. *monarşi* (مونارشی) “y. s. Bir ḥükūmdār veyā tek bir reʾis ṭarafından idāre olunan devlet.” (1924: 733)

62. *obstirüksiyon* (اوبسترِوكسيون) “y. s. Bir parlementoda meṣāliḥ-i teşrīʿiyyeniñ bi’l-iltizām māniʿ olmaḳ isteyen eḳalliyetiñ taʿbiyyesi.” (1924: 95)

63. *oliġarşi* (اوليغارشی) “yu. s. Öyle bir şekl-i ḥükūmet ki orada bütün ḳuvvet ve nüfūẕ münḥaṣıran zī-ḳudret küçük bir zümreniñ elinde bulunur.” (1924: 115)

64. *otoḳrasi* (اوتوقراسی) “y. s. Muṭlaḳ ve müstebidd bir ḥükümdārıñ ḥükūmeti.” (1924: 98)

65. *otoḳrat* (اوتوقرات) “y. s. Müstebid, ġayr-ı muḳayyit, sulṭān, melik, ḥükümdār.” (1924: 98)

[576] Maddenin tamamı şöyledir: “y. s. Biriniñ kendi nāmına ḥareket etmek için diğerine verdiği vekālet. Bir millet veyā bir ḳısım vaṭandaşlar ṭarafından taḥmīl edilen vaẓāʾif. tr. s. Şu ṣığırı.” (1924: 637) *manda* “su sığırı” < *kökü belli değildir* (Kubbealtı Lügati: http://lugatim.com/s/manda Erişim Tarihi: 03.04.2023 14.18).

66. *otorite* (اوتوريته) “fr. s. Meşrūʿ ḳuvvet ve iḳtidār, şevket, nüfūẕ; siyādet, velāyet. Yed, pençe: Bir babanıñ, bir āmiriñ, bir ḳānununuñ otoritesi. Ḥükūmet mümeṣṣili, büyük meʾmūr.” (1924: 98)

67. *parlamento* (پارلامنتو) “s. ita. Ḳuvve-i teşrīʿiyyeyi temṣīl eden meclis. ʿoṣmānlı parlamentosu bir meclis-i aʿyān ile bir meclis-i mebʿūṣāndan mürekkebdir.” (1912: 293) / “y. s. Ḳuvve-i teşrīʿiyyeyi temṣīl eden meclis.” (1924: 181)

68. *parlmanter* (پارلمانتر) “y. s. Parlamentoya mensūb olan, parlamentosu bulunan: Parlamanter ḥükūmette vekīller meclise ḳarşı mesʾūldür. Düşmana bir teklīfte bulunmağa veyā şerāʾiṭ-i der-miyān etmeğe meʾmūr edilen muraḫḫaṣ, elçi, żābiṭ ilḫ.” (1924: 181)

69. *pasaport* (پاساپورت) “s. Ecnebī memleketlerine gideceklere verilen yol teẕkeresi.” (1912: 294) / (پاساپوژت) “y. s. Ecnebī memleketlerine gideceklere verilen yol teẕkeresi, mürūr teẕkeresi.” (1924: 182)

70. *pasavan* (پاساوان) “y. s. Resmi verilmiş veyā resminden istiṣnā edilmiş meʿkūlata verilen mürūr müsāʿadesi.” (1924: 183)

71. *patente* (پاتنته) “s. Eṣnāf teẕkeresi; berāt, imtiyāz, tābʿiyyet ve ḥimāye teẕkeresi.” (1912: 290) / “s. Eṣnāf teẕkeresi. Berāt, imtiyāz. Tābʿiyyet ve ḥimāye teẕkeresi. ─ li: Bir devletiñ tābʿiyyeti altında bulunduğunu mübeyyin teẕkeresi olan.” (1924: 179) **bk. 2.4.2.6. “patente”**

72. *permi* (پرمی) “y. s. Av avlamaḳ vesāʾire için verilen taḥrīrī müsāʿade.” (1924: 188)

73. *pirens* (پرەنس) “s. Avrupa’da ḥukümdār ḫānedānına mensūb olanlara verilir, ḳadın olursa (prenses) denir.” (1912: 302) / “s. Veyā prens. Avrupa’da ḥükümdār ḫānedānına mensūb olanlara verilen ʿunvān; ḳadın olursa (prenses) denir.” (1924: 189) **bk. 2.4.3.8. “pirens”**

74. *polis* I (پولیس) “s. Şehriñ emniyet ve āsāyişine, cürm ve cināyet işlerine baḳan meʾmūr.” (1912: 311) / “y. s. ʿumūmuñ emniyyet ve āsāyişini teʾmīn ve muḥāfaẓaya meʾmūr olan.” (1924: 196)[577]

[577] B. Toven, bu maddeyi *polis* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.1.5. *polis* II.

75. *politiḳa* (پولیتیقه) “s. Bir ḥükūmeti idāre etmek ṣanʿatı, siyāsiyāt.” (1912: 311) / (پولیتیقة) “s. Bir ḥükūmeti idāre etmek ṣanʿatı, siyāsiyāt. ⁕ politiḳī: Politiḳaya mensup.” (1924: 196) **bk. 2.4.3.10. “politiḳa”**

76. *protoḳol* (پروتوقول) “y. s. Resmī bir veşīḳanıñ aṣlı, siyāsī bir müẕākereye iştirāk edenler ṭarafında imżā edilmiş resmī bir veşīḳa veyā muʿāhade-nāmeniñ müsveddesi. Müẕākerāt-i siyāsīye żabṭ-nāmesi.” (1924: 188)

77. *referendom* (رەفەرەندوم) “y. s. Yeñi maʿlūmāt ṭalebi için bir diplomatıñ ḥükūmetine gönderdiği telġraf vesāʾire. Menāfiʿ-i ʿumūmiyyeye ʿāʾid mesāʾil ḥaḳḳında iʿaṭā-yı reʾy ḥaḳḳı.” (1924: 361)

78. *reji* (رَژی) “s. İnḥiṣār; bir şeyʾi inḥiṣār altına alan şirket ve idāre.” (1912: 547) / “y. s. Baʿż devletlerde tütün, baʿżen de ṭuz işlerini ḳontrolü elinde bulunduran dāʾire, idāre-i inḥiṣāriyye.” (1924: 353)

79. *rejim* (رەژیم) “y. s. Bir devletiñ şekl-i ḥükūmeti.” (1924: 361) **bk. 2.4.2.5. “rejim”, 2.4.3.1. “rejim”**

80. *sindiḳ* (سِندیق) “s. İflās işlerine baḳmaḳ için maḥkeme-i ticāret ṭarafından taʿyīn olunan vekīl; aʿżāsı bulunduğu bir heyʾetiñ menāfiʿini muḥāfaẓa için intiḫāb olunan kimse.” (1912: 609) / “y. s. İflās işlerine baḳmaḳ için maḥkeme-i ticāret ṭarafından taʿyīn olunan vekīl. Aʿżāsı bulunduğu bir heyʾetiñ menāfiʿini muḥāfaẓa için intiḫāb olunan kimse.” (1924: 393) **bk. 2.4.3.5. “sindiḳa”**

81. *sinekür* (سینەکور) “y. s. Maʿāşlı faḳaṭ hiç bir ḫizmeti olmayan meʾmūriyyet, vaẕīfe.” (1924: 404)

82. *sin fayn* (سین فاین) “y. s. İrlanda’yı İngiltere’den ayıraraḳ müstaḳil bir cumhūriyyet yapmağa çalışan millī ḥareket. ⁕ sin fayner: Sin fayn ṭarafdārı olan.” (1924: 404)

83. *siyonist* (سیونیست) “y. s. Siyonizma meẕhebine ṭarafdār veyā mensup.” (1924: 405)

84. *siyonizme* (سیونیزمه) “y. s. Filisṭin’de muḫtār bir Mūsevī devleti ḳurmağa şavaşan meẕhep.” (1924: 405)

85. *şef* (شَف) “y. s. Baş; reʾīs; müdīr. — dö ġar: Bir istasyonuñ işlerini tanẓīm eden baş meʾmūr.” (1924: 415) **bk. 2.4.3.8. “şef”, 2.4.2.3. “şef”**

86. *tiriyomvira* (تریيومۈيرا) “y. s. Bütün nüfūẕ ve iḳtidārı ele geçirmek için üç ḳuvvetli vaṭandāşıñ birleşmesi.” (1924: 218)

87. *ültimatom* (اولتيماتوم) “y. s. Bir devletiñ diğerine ettiği ṣoñ ve ḳaṭʿī teklīf ki ʿadem-i ḳabūlü ḥālinde ḥarp ẓuhūr eder. Bozulmaz şarṭlar, soñ söz, belāġ-ı aḫīr.” (1924: 113)

88. *veto* (وەتو) “y. s. Muḫālefet, redd, bir ḥükümdār veyā reʾīsiñ bir ḳarārı bozmaḳ ḥaḳḳı.” (1924: 776)

89. *vire* (ويره) “s. Teslīm.” (1912: 1148) / “s. t.: vere. Teslīm: Vire bayrağı.” (1924: 777)

90. *vis ḳonsül* (ويس قونسول) “y. s. Ḳonsolosa yardım eden veyā ḳonsolos vekīli.” (1924: 778)

91. *viza* (ويزه) “s. Teẕkere vesāʾireyi bir ṭarafa göstererek işāret ettirmek.” (1912: 1148) / (ويزا) “y. s. [Tedḳīḳ edildi, doğru olduğu añlaşıldı] maʿnāsını ifāde eden resmī bir ḳayd: Pasaportlarıñ vizası.” (1924: 778)

92. *voyvoda* (وويوودە) “s. Vaḳtiyle baʿż yerleriñ idāresine meʾmūr olanlara verilen isimdir.” (1912: 1148) / (ووۋودا) “y. s. Şarḳda bir nevʿ vālī. Yuġoslavya’da ordu ḳumandanı.” (1924: 776)

2.4.2.2. Eğitim, Dil ve Edebiyat, Yazı İşleri

1. *abone* (آبونه) “s. Ġazete ve resāʾil-i mevḳūte gibi neşriyāta peşinden para vererek müşterī olan.” (1912: 8) / “y. s. Muʿayyen bir müddet için ġazete vesāʾire gibi neşriyāta veyā bir şeyʾi istihlāk ve istiʿmāle müşterī olan.” (1924: 5)

2. *adaptasyon* (آداپتاسيون) “y. s. Bir şeyʾi diğerine uydurma; uyma. Edebī bir eṣeri yeñi bir maḳṣada göre uydurma.” (1924: 20)

3. *adres* (آدرس) “y. s. Kendisine mektup gönderilen kimseniñ bulunduğu yeri gösteren yazı.” (1924: 21) **bk. 2.4.3.14. “adres”**

4. *albom* (آلبوم) “s. İçinde resim ve yā eşʿār bulunan defter.” (1912: 123) / “s. İçinde resim ve yā eşʿār bulunan defter.” (1924: 73) **bk. 2.4.3.6. “albom”, 2.4.2.4. “albom”**

5. *analiz* (آناليز) “fr. s. Bir kitābıñ, bir nuṭḳuñ ḫülāṣası.” (1924: 85) **bk. 2.4.1.7. “analiz”**

6. *anfi teatr* (آنفی تەآتر) “fr. s. Bir medreseniñ ders verdiği yer ki sāmiʿine maḫṣūṣ ṣıraları geriye doğru gittikçe yükselir.” (1924: 93) **bk. 2.4.2.3. “anfi teatr”, 2.4.3.14. “anfi teatr”**

7. *ansiḳlopedi* (آنسیقلوپەدی) “yu. s. Bütün maʿlūmātıñ heyʿet-i ʿumūmiyesi. Bi’l-cümle ʿulūm ve ṣanāyiʿden bahṣ eden eṣer, muḥīṭu’l-maʿārif.” (1924: 91)

8. *baḳalorya* (باقالوریا) “y. s. Doğrusu: Baḳolorea. Dārü’l-fünūnuñ ilk derecesi ki başölye ʿunvānını baḫş eder; yüksek taḥṣīle devām edebilmek için ehliyet imtiḥanı.” (1924: 142)

9. *başöliye* (باشۏلییه) “fr. s. Veyā başliye. Dārü’l-fünūnda ders-i evveliyede ṣāḥib-i imtiyāz olan, baḳalorya elde eden, yüksek taḥṣīli taʿḳīb edebileceğini iṣbāt eyleyen.” (1924: 139)

10. *deḳadan* (دەقادان) “y. s. Senbolist mektebine mensup muḥarrirlere verilen isim.” (1924: 339)

11. *dıroġman* (دِروغمان) “s. Tercümān, bir lisānı diğerine naḳil eden.” (1912: 506) / (1924: 324) **bk. 2.4.3.8. “dıroġman”**

12. *dikte* I (دیکته) “y. f. Kelimeleri tane tane söyleyerek birine yazdırma. Telḳīn etme.” (1924: 342)[578]

13. *diploma* (دیپلوما) “s. Bir kimseye derece-i liyāḳat ve meziyyetini taṣdīḳen bir heyʾet veyā bir mektep ṭarafından verilen şehādetnāme.” (1912: 528) / “s. Bir kimseye derece-i liyāḳat ve meziyyetini taṣdīḳen bir heyʾet veyā bir mektep ṭarafından verilen şehādetnāme. — lı: Diploması olan, şehādetnāmeli.” (1924: 340)

14. *doḳtor* I (دوقتور) “s. Bir fende meʾẕūn olanlara verilen ism-i ʿumūmīdir. Bizde yalñız tabībe tesmiye olunur.” (1912: 522-523) / “s. Bir fakülteniñ eñ yüksek derecesini iḥrāz eden. Herhangi bir şeyʾde pek ʿālim olan.” (1924: 335)[579]

15. *doḳtora* (دوقتورا) “y. s. Doḳtor rütbesi, derecesi.” (1924: 335)

16. *dosya* (دوسیه) “y. s. Bir şaḫṣa veyā herhangi bir muʿāmeleye ʿāʾid evrāḳıñ mecmūʿu.” (1924: 334)

[578] B. Toven, bu madeyi 1924’te *dikte* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.14. *dikte* II.
[579] B. Toven, bu maddeyi *doḳtor* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.1.3. *doḳtor* II.

17. *düpliḳata* (دۈپليقاتا) “y. s. Bir senediñ, bir mektup vesāʾireniñ nüsẖa-i ṣāniyesi.” (1924: 332)

18. *ekzersis* (أكزرسيس) “y. s. Taʿlīm ve terbiye, öğretme, öğrenme; bir ṣınāʿāte çalışma. Öğretilen ḳāʿidelere alışmaḳ için ṭalebeye verilen vaẓīfe.” (1924: 68)

19. *enstitü* (أنسٹيتو) “y. s. Her hangi ẖuṣūṣī bir maḳṣadıñ (biʾl-ẖāṣṣa edebī veyā ʿilmī) teraḳḳīsine ẖizmet etmek için teʾsīs edilen cemʿiyyet, dīvān.” (1924: 90) **bk. 2.4.3.5. “enstitü”, 2.4.3.14. “enstitü”**

20. *enterviyu* (أنتَرْويوَ) “in. s. Bir ġazeteciniñ ẖaber almaḳ, fikirlerini añlayıp neşr etmek maḳṣadıyla birini ziyāreti, mülāḳāt.” (1924: 87)

21. *esperanto* (أسپەرانتو) “y. s. Doḳtor Zamenhof ṭarafından 1887’de meydāna ḳonan beyneʾl-milel lisān ki yalñız on altı ḳāʿidesi vardır.” (1924: 32)

22. *filolocya* (فيلولوجيا) “y. s. Veyā filoloji. Elsine ve āṯār-i edebiyyeyi tedḳīḳ ve tenḳīd ile uğraşan ʿilim. Bir veyā bir ḳaç milletiñ ẖayāt-i ẕihniyye, ictimāʿiyye ve ṣınāʿiyyesini tedḳīḳ eden ʿilim. Filoloġ: Bu ʿilim ile uğraşan.” (1924: 518)

23. *folḳlor* (فولڤلور) “y. s. (in. folḳ: ẖalḳ, lor: ʿilim.) Ḫalḳıñ ʿanʿanāt ve ʿadātıyla iştiġāl eden ʿilim. Bir memleketiñ ʿanʿanaleriyle türkü ve maṣallarınıñ heyʾet-i mecmūʿası.” (1924: 516)

24. *hiyeroġlif* (هييەروغليف) “y. s. Bir kelime veyā sese delālet eden canlı veyā cansız bir şeyʾiñ resmi, eski Mıṣırīler ṭarafından ḳullanılmış olan eski bir yazı. mec. Oḳunmaz yazı.” (1924: 787) **bk. 2.4.3.10. “hiyeroġlif”**

25. *idil* (ايديل) “yu. s. Bedevī ve rüstaʾī ẖayātı naẓmen veyā neṯren tavṣīf ve taṣvīr eden ṣanʿatkārāne muẖtaṣır ve müeṯṯir ẖikāye. Böyle taṣvīr ve ẖikāye edilmeğe lāʾiḳ manẓara veyā ẖādiṯe-i istiṭrādiyye. Ekṯeriyyā ʿāşıḳāne küçük çoban şiʿiri, ḳaṣīde-i raʿuviyye. Serīʿü’t-teʾṯīr ṣaf ve temiz ʿaşḳ.” (1924: 125)

26. *jurnal* (ژورنال) “s. Yevmiye defteri.” (1912: 576) / (ژُوَرنال) “y. s. Yevmiye defteri. Ġazete, cerīde.” (1924: 372) **bk. 2.4.3.13. “jurnal”, 2.4.2.6. “jurnal”**

27. *ḳaldırım* (قالديريم) “s. ─ şāʿiri: ʿādī şāʿir.” (1924: 532) **bk. 2.4.3.16. “ḳaldırım”, 2.4.3.10. “ḳaldırım”**

28. *ḳarton* (قارتون) "y. s. Kağıt ve paçavra ḳırpıntılarıyla yapılan ḳalın ve ḳaba ḳart, muḳavva: Sert ḳartonlar baʿżan odun ve ḥattā demir yerinde de ḳullanılırlar." (1924: 525) **bk. 2.4.3.15. "ḳarton"**

29. *ḳılasör* (قلاسور) "y. s. Göz göz ayrılmış cüzʾdān, içine kağıt, evrāḳ vesāʾire taṣnīf edilen dolap gibi bir şeyʾ." (1924: 550)

30. *ḳoçan* (قوچان) "s. Ḳoparılan yaprağıñ deftere merbūṭ ḳalan ḳısmı ki īcābında bu ḳoparılmış kağıdıñ tedḳīḳine yarar. ṣ. Ḳoçan gibi sert ve dik." (1924: 557) **bk. 2.4.1.9. "ḳoçan"**

31. *ḳolec* (قولەج) "y. s. Bir cemāʿat ṭarafından teʾsīs ve idāme edilen ve ekṣeriyā devletiñ yardımını gören orta tedrīsāta maḫṣūṣ büyük mektep. Robert ḳolec." (1924: 566) **bk. 2.4.3.14. "ḳolec"**

32. *ḳolon* (قولون) "y. s. Yazı sütūnu." (1924: 566)[580] **bk. 2.4.3.16. "ḳolon"**

33. *ḳomedya* (قومَديه) "s. Gülünç oyun, muḍḥike." (1912: 868) / (قومَدْيا) "y. s. Gülünç oyun, muḍḥike." (1924: 567) **bk. 2.4.3.10. "ḳomedya"**

34. *lastik* (لاستيك) "y. ṣ. Veyā elastik. Mürekkep ḳurşuñ ḳalemiyle yazılmış yazıyı silmeğe yarayan şeyʾ. ⁕ lastikli: Ṣıḳlınca ufalan veyā çekilince uzayan, serbest bıraḳılınca tekrār eski ḥālini alan." (1924: 622) **bk. 2.4.1.7. "lastik", 2.4.3.2. "lastik", 2.4.3.10. "lastik"**

35. *lisans* (ليسانس) "y. s. Müsāʿade-i istiṣnāʾiyye. Başöliye ve doḳtor rütbeleri arasında bir derece ki tedrīs ve ikāme-i daʿvī ilḫ. ṣalāhiyyetini baḫş eder. ⁕ lisansiyye: Lisans derecesini istiḥṣāl etmiş olan." (1924: 632)

36. *lise* (ليسه) "y. s. İkinci derecede tedrīsāta maḫṣūṣ mektep: Vefā Lisesi." (1924: 632)

37. *monoġram* (مونوغرام) "y. s. Bir ismiñ belli başlı ḥarflerinden tertīb edilmiş şekil." (1924: 734)

38. *noṭa* (نوطه) "y. s. Veyā noṭ. Bir şeyʾi ṣoñradan ḫāṭırlamaḳ için bir yere ḳonan işāret, yazılan bir ḳaç kelime veyā mülāḥaẓāt. Teʾdiye edilecek bir ḥesābıñ tafṣīlātı.

[580] Maddenin tamamı şöyledir: "s. Bir yaşıdan küçük eşek yavrusu. y. s. ʿamūd; yazı sütūnu. ⁕ ḳolonlamaḳ: Yavrulamaḳ." (1924: 566) '*bir yaşıdan küçük eşek yavrusu*' için bkz. TETTL IV: 428.

Biriniñ ṭavır ve ḥareketini ḫāṭırlamağa yarayan ḳısa yazı veyā işāret. Ḳısa resmī mektup, muḫṭıra, siyāsī mektup." (1924: 761) **bk. 2.4.2.4. "noṭa"**

39. *odise* (اوديسه) "y. s. Yunan şāʿiri meşhūr Homer'e ʿaṭfedilen bir manẓūme. Ġarip ve tehlikeli her ḥikāye, ġarip ve muḫtelif bir sürü vaḳıʿa." (1924: 100)

40. *orijinal* (اوريژينال) "y. s. Ḳopyaya naẓaran bir yazınıñ aṣlı; tercümeye naẓaran metin." (1924: 104) **bk. 2.4.2.3. "orijinal", 2.4.3.10. "orijinal"**

41. *panejirik* (پانەژيريك) "y. s. Birini medḥ eden nuṭuḳ; ifrāṭ derecesinde medḥ." (1924: 185)

42. *papirüs* (پاپيروس) "y. s. Evvelce Nil sāḥilinde şimdi de Ḥabeşistan'da ve Suriye'de ilḫ. bulunan bir nebat ki bundan Mışırlılarla eski milletler üstüne yazı yazılacaḳ şeyʾler yaparlardı. Bundan yapılmış bir şeyʾ üzerine yazılan el yazısı." (1924: 178) **bk. 2.4.1.9. "papirüs"**

43. *paraf* (پاراف) "y. s. İmżāya uydurulan çizgiler, imżā. parafa: Parafayla işāret etmek." (1924: 180)

44. *paraġraf* (پاراغراف) "s. fr. Bend." (1912: 291) / "y. s. Küçük bir neşir parçasınıñ veyā faṣlıñ ufaḳ bir ḳısmı: fıḳra, bend." (1924: 180)

45. *parşömen* (پارشۆمَن) "y. s. Üzerine yazı yazmaḳ veyā başmaḳ için ḥāżırlanmış ḳoyun veyā keçi derisi." (1924: 181) **bk. 2.4.1.10. "parşömen"**

46. *pastel* (پاستَل) "y. s. Renkli ḳurşun ḳalemi; böyle ḳurşun ḳalemiyle yapılan resim. Bunuñla resm etmek ṣınāʿatı." (1924: 183)

47. *pedaġocya* (پەداغوجيا) "y. s. Veyā pedaġoji. Çocuḳ teʾdīb ve taʿlīm etmek maʿrifeti." (1924: 196)

48. *pedaġoġ* (پەداغوغ) "y. s. Çocuḳ terbiye ve taʿlīm eden kimse." (1924: 196) **bk. 2.4.3.10. "pedaġoġ"**

49. *pırogıram* (پروغرام) "y. s. Bir merāsimiñ tafṣīlātını, bir müsābaḳanıñ şerāʾitini, dersleriñ ṭarz-ı tertībini ilḫ. bildiren yazı veyā cedvel. Yapılacaḳ şeyʾleriñ planı, ṭaslağı. Maḳṣad, ġāye, proje: O, proġramından hiç inḥirāf etmez." (1924: 189)

50. *pornoġrafi* (پورنوغرافى) "y. s. Ḥayā ve ʿiffete muḫālif ve muġāyir olan edebiyāt: Ḥayāsızlıḳ, fuḥuş, fisḳ ve fücūr edebiyātı." (1924: 194)

51. *portföy* (پورتفوی) “y. s. Ekşeriyā deriden yapılan, bir kitap gibi ḳapanan ve içinde kağıt, evrāḳ vesāʾire ḳoymaḳ için bölmeleri bulunan şeyʾ.” (1924: 193)

52. *portplüm* (پورتپلوم) “y. s. Maʿdenī ḳalem uçlarınıñ ṭaḳılmasına maḫṣūṣ ṣap.” (1924: 193)

53. *puṣla* (پوصله) “s. İnce bir şeyʾ yazılmış küçük kağıt, varaḳpāre. b. puṣula.” (1912: 309) / (پوَصله) “s. İçi yazılı küçük kağıt, varaḳpāre. — lıḳ: Puṣla yazmağa maḫṣūṣ kağıt. b.: puṣula.” (1924: 195) **bk. 2.4.1.13. “puşla”**

54. *rapor* (راپور) “fr. Yāḫūd raporṭ: Żabṭ varaḳası, ḥikāye; bir şeyʾiñ taḥḳīḳātı ḥaḳḳındaki yazı; bir doḳtoruñ veyā bir şeyʾe vuḳūf-i tāmı olan kimseniñ o şeyʾ ḥaḳḳında verdiği taḳrīr, aʿlām, beyān.” (1912: 540) / “y. s. Veyā raport. Bir şeyʾ ḥaḳḳındaki taḥḳīḳāt ve meşhūdātıñ netīcesini bildiren yazı: Müfettiş raporunu verdi. Hekīmleriñ veyā müteḫaṣṣıṣlarıñ mülāḥāẓātını ḥāvī yazı.” (1924: 347)

55. *rektör* (رەکتور) “y. s. Bir dārü’l-fünūnuñ veyā dīnī bir müʾesseseniñ başı, müdürü.” (1924: 361)

56. *roman* (رومان) “s. Uydurulmuş ḥikāye, düzme maṣal.” (1912: 558) / “y. s. Ḥaḳīḳī veyā uydurulmuş ḥikāye. Düzme maṣal.” (1924: 360)

57. *romanesk* (رومانسك) “y. ṣ. Romana beñzeyen, ġarip, muṣannaʿ, ḫayālī: Bu ārzūmu belki faẓla romanesk bulacaksıñız. s. Roman ḳahramānları gibi ḫayālperest.” (1924: 360)

58. *romantik* (رومانتيك) “y. s. Ḳlasik muḥarrirleriñ vazʿ ettikleri uṣūl ve üslūbdan on doḳuzuncu ʿaṣır bidāyetinde ayrılaraḳ yazı yazmağa başlayan muḥarrirlere denir. ṣ. Ġarip, muṣannaʿ.” (1924: 360)

59. *sirküler* (سيركولر) “y. s. ʿaynı maddeye dāʾir birçoḳ kimselere gönderilen mektup.” (1924: 402)

60. *sumen* (سؤمن) “y. s. Üzerinde yazı yazmaḳ için maṣanıñ üstünde ve eliñ altında bulunan köşeleri meşinli bir muḳavvā parçasıyla sünger kağıdından buña beñzer şeyʾlerden ʿibāret olan ālet.” (1924: 399)

61. *şifre* (شفره) “y. s. Ḥarflere veyā kelimelere verilen isim veyā raḳam ki ancaḳ ḳullanan ile alan için maʿlūm olur.” (1924: 415)

62. *tez* (تەز) “y. s. Dārü’l-fünūnlarda, mekteblerde ileri sürülen veyā ʿalenen müdāfaʿa edilen bir ḳażiyye.” (1924: 245)

63. *tıranspoṛt* (تِرانسپورط) “s. Litoğrafyada yazınıñ kağıttan ṭaşa naḳli.” (1912: 335) / *tıransport* (تِرانسپورت) (1924: 213)

64. *ümanite* (اۈمانيته) “y. s. Tedrīsāt-i tāliyyeniñ bir ḳısmı.” (1924: 115)

65. *ümanizme* (اۈمانيزمه) “y. s. Eski lisān ve edebiyātı iḥyā edenleriñ meẕhebi.” (1924: 115)

66. *vampir* (وامْپِير) “y. s. Bāṭıl bir iʿtiḳāda göre insānlarıñ ḳanını emmek için gece mezārdan çıḳan ölü.” (1924: 767)

67. *ziḳzaḳ* (زِيقزاق) “y. ṣ. Girintili ve çıḳıntılı zāviyeleri olan (ḫaṭṭ), ḫaṭṭ-i münkesir. ⁕ ziḳzāḳvārī: Eğri, büğrü, girintili çıḳıntılı.” (1924: 371)

2.4.2.3. Tarih, Kültür, Sanat, Mitoloji

1. *afiş* (آفيش) “fr. s. ʿumūmī bir maḥale yapıştırılan iʿlān.” (1924: 62)

2. *ağustos* (آغُستوس) “s. Rūmī aylarınıñ altıncısı.” (1912: 95) / “s. Seneniñ sekizinci ayı.” (1924: 57)

3. *aḳṭör* (آقتور) “s. fr. Tiyatroda oyuncu adam.” (1912: 107) / (آقتۈر) “y. s. Tiyatroda oyuncu adam. Bir vaḳʿada bir rol oynayan.” (1924: 63)

4. *aḳṭris* (آقتريس) “s. fr. Tiyatroda oyuncu ḳız.” (1912: 106) / (آقتِريس) “ fr. s. Tiyatroda oyuncu ḳız veyā ḳadın.” (1924: 63)

5. *amatör* (آماتۈر) “y. s. Bir şeyʾi ḥaḳḳında bir ẕevḳ ve meyil duyan; ṣanʿat ittiḫāẕ etmemekle berāber şiʿre, ṣanāyi-i nefīseye ilḫ. meraḳlı olan: Bu bir amatör tablosudur.” (1924: 80)

6. *anfi teatr* (آنفى تەآتر) “fr. s. Tiyatronuñ ṣaḥne ḳarşısında bulunan ḳısmı.” (1924: 93)

bk. 2.4.2.2. “anfi teatr”, bk. 2.4.3.14. “anfi teatr”

7. *artist* (آرتيست) “y. s. Ressam, heykeltıraş ilḫ. gibi serbest ṣanʿat ṣāḥibi olan. Ṣanʿatkār.” (1924: 25)

8. *balo* (بالو) “ ita. İçinde raḳṣ edilen maḥall ve yā raḳṣ cemiyyeti.” (1912: 235) / “ ita. s. İçinde raḳṣ edilen maḥall, raḳṣ maḳṣadıyla ṭoplanan cemʿiyyet: Bu aḳşam

Perapalas'ta bir balo varmış. maskeli —: Daʿvetlileriñ yüzlerinde maske bulunan balo." (1924: 144)

9. *büst* (بۈشت) "y. s. (Vücūd-i beşeriñ üst ḳısmı;) bu ḳısmı gösteren resim veyā heykel." (1924: 165) **bk. 2.4.3.7. "büst"**

10. *deḳor* (دەقور) "y. s. Süs, zīnet, bir tiyatronuñ süsleri." (1924: 339) **bk. 2.4.3.18. "deḳor"**

11. *dıram* (دِرام) "y. s. Gülünç ve ḳorḳunç tiyatro piyesi." (1924: 322) **bk. 2.4.3.10. "dıram"**

12. *entiraḳt* (أنتِراقت) "y. s. Bir tiyatro piyesiniñ perdeleri arasındaki müddet, istirāḥat zamānı." (1924: 86)

13. *figüran* (فيگوران) "y. s. Bir tiyatro piyesinde laf söylemeyen yalñız kendini gösteren oyuncu." (1924: 518)

14. *formalite* (فورماليته) "y. s. ʿādet ve ḳāʿideye veyā yerleşmiş uṣūle riʿāyet, muṭāyaḳat, merāsim." (1924: 515)

15. *fuāye* (فوآيه) "y. s. Tiyatroda perde aralarında ahāliniñ ṭoplandığı yer. — dezaḳtör: Aḳtörleriñ, müʾellifleriñ ve baʿż mümtāz ẕevātıñ bulunduğu maḥall." (1924: 514) **bk. 2.4.3.14. "fuāye"**

16. *ġaleri* (غالەری) "y. s. Güzel levḥalarla nefīs eşyā vesāʾire ḳoleksiyonu veyā bu gibi şeyʾleriñ bulunduğu maḥall. Tiyatroda seyircilere maḫṣūṣ balḳon" (1924: 490) **bk. 2.4.3.14. "ġaleri"**

17. *ġırafik* (غرافيك) "y. s. Bir şeyʾi ḫaṭṭ veyā resim ile taṣvīr, resim ḫaṭṭı." (1924: 492)

18. *gişe* (گيشه) "y. s. Bilet, para, pul vesāʾire alıp vermeğe maḫṣūṣ küçük pencere." (1924: 619)

19. *isfinḳs* (إسفينقس) "s. Mevhūm bir canavar; ḳadın başlı arslan şeklinde bir ṣanem." (1912: 67) / (إسفينڭس) "s. Mevhūm bir canavar; arslan şeklinde ḳadın başlı bir ṣanem. Ebu'l-hevl." (1924: 41)

20. *ḳaraḳoncılos* (قَرەقونجِلوس) "s. Cadı, vampir." (1912: 832)

21. *ḳariḳatür* (قاريقاتور) “y. s. Bir insān veyā şeyʾiñ göze çarpan belli başlı ḫuṭūṭu iʿẕām edilerek gülünç bir ṭarzda yapılan resmi. ʿādī ve ḳaba resim. ⁕ ḳariḳatürist: Ḳariḳattür yapan.” (1924: 527)

22. *ḳılasiḳ* (قلاسيك) “y. s. Şınıflara mensup ve müteʿalliḳ, medārisī. Eskileriñ çizdiği ḳāʿidelere muṭābıḳ. ─ lisānlar: Yunanca ve Latince. Kemālinden dolayı numūne ittiḫāẕ edilen eşer veyā müʾellif: Yunan ḳlasiklerini oḳumuştur.” (1924: 550)

23. *ḳıroki* (قروكى) “y. s. Ṭaslaḳ. Bir ressāmıñ ilk fikri. Bir eşeriñ ṭaslağı, ḫuṭūṭ-i esāsiyyesi.” (1924: 545) **bk. 2.4.1.8. “ḳıroki”**

24. *ḳomik* (قوميك) “y. s. ṣ. Ḳomedyaya mensup, güldürücü. Eğlenceli, gülünçlü: Ḳomik bir sergüẕeşt.” (1924: 568)

25. *ḳoncolos* (قونجولوس) “s. Ḳaraḳoncolos: ḳorḳunç bir şaḫs-ı mevhūm; vampir.” (1912: 869) / “y. s. ─ ḳoncolos: Pek ḳorḳunç bir şaḫs-ı mevhūm; vampir.” (1924: 568)

26. *ḳulis* (قولِيس) “y. s. Tiyatro ṣaḥnesiniñ gerisinde bulunan ḳısım.” (1924: 566)

27. *kültür* (كولتور) “y. s. Teʾdīb, teʾeddüb; tehẕīb; terbiye. Ḥarṣ.” (1924: 612)

28. *litoġrafya* (ليتوغرافيا) “s. Ṭaş başması.” (1912: 950) / “y. s. Yağlı bir mürekkeple çizilen veyā yazılan resim ve yazıları berāy-i ṭabʿ-i tażyīḳ ile ḫuṣūṣī bir ṭaş üzerine geçirmek ṣanʿatı.” (1924: 631)

29. *loca* (لوجه) “s. Tiyatroda seyircilere maḫṣūṣ küçük ḥücre.” (1912: 948) / *loca* (لوجة) - *lonca* (لونجه) “s. Tiyatroda seyircilere maḫṣūṣ küçük ḥücre.” (1924: 629, 630) **bk. 2.4.3.14. “loca”, 2.4.1.13. “loca”, 2.4.3.3. “loca”**

30. *mart* (مارت) “s. Sene-i Rūmiyyeniñ birinci ayı.” (1912: 954) / (مارٹ) “s. Sene-i Rūmiyyeniñ kānūn-i ṣānīden iʿtibāren üçüncü ayı.” (1924: 634)

31. *matine* (ماتينه) “y. s. Öğleden ṣoñra oynanan tiyatro veyā sinema.” (1924: 633) **bk. 2.4.1.14. “matine”, 2.4.3.2. “matine”**

32. *mayıs* (مايِس) “s. Sene-i şemsiyye-i rūmiyyeniñ üçüncü ayı.” (1912: 960) / “s. Sene-i şemsiyye-i rūmiyyeniñ beşinci ayı.” (1924: 640)[581]

33. *mazurḳa* (مازوَرقا) “y. s. Üç tempolu dans.” (1924: 635) **bk. 2.4.2.4. “mazurḳa”**

[581] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Sene-i şemsiyye-i rūmiyyeniñ beşinci ayı. İnek ve ḳoyun gibi ḥayvānātıñ henüz ḳurumamış gübresi.” (1924: 640) *mayıs* ‘hayvan gübresi’ < Erm. için bkz. MBTS: 779.

34. *minyatür* (مینیاتور) “y. s. Pek ince işlenmiş küçük ḳıṭʾada laṭīf eṣer-i ṣanʿat.” (1924: 740)

35. *mit* (میت) “y. s. Ḫilḳat ve kāʾināt ilḫ. ḥaḳḳında bir ḳavmiñ muʿteḳidātını iḫtivā eden tārīḫī bir ḳıṣṣa, ḥikāye, maṣal.” (1924: 737)

36. *mitoloji* (میتولوژی) “y. s. Eski zamān ilāh ve ḳahramānlarınıñ maṣalımsı tārīḫi.” (1924: 737)

37. *monoloġ* (مونولوغ) “y. s. Biriniñ ṭoplu bir yerde söylediği gülünç küçük bir parça.” (1924: 734)

38. *mozaiḳ* (موزائیق) “y. s. Muḫtelif renkte küçük ṭaş, cam, mermer ve taḫta parçalarından terekküb eden ve heyʾet-i ʿumūmiyyesi bir nevʿ resimden ʿibāret olan eṣer.” (1924: 729)

39. *müze* (موزه) “s. Āṣār-i ʿatīḳanıñ ḥıfẓ ve teşhīr edildiği maḥall.” (1912: 1084) / (مؤزه) “y. s. Āṣār-i ʿatīḳa, ʿilmiyye ve ṣınāʿiyeniñ ḥıfẓ ve teşhīr edildiği maḥall.” (1924: 729) **bk. 2.4.3.14. “müze”**

40. *obelisk* (اوبەلیسك) “y. s. Hemen ehrām şeklinde dört yüzlü bir ābide. Obeliskler ekṣeriyetle yekpāre ṭaştan yapılırdı. Üzerlerinde hiyeroġlifler yaʿnī ḥayvan ve muḫtelif eşyā resimleri vardır. ʿulemā bunları ancaḳ ḳısmen añlayabilmişlerdir. Menşeʾleri Mūsā’dan evvelki zamānlara ḳadar çıḳarılır. Mıṣır’da maʿbedleriñ, saraylarıñ medḫaline ḳonur ve ʿumūmī meydānları süslerdi. İstanbul’da Sulṭān Aḥmed meydānında bunlardan güzel biri vardır.” (1924: 96)

41. *opera* (اوپرا) “s. ita. Bir nevʿ çalġılı oyun; bu oyuna maḫṣūṣ tiyatro.” (1912: 159) / (اوپەرا) “ita. s. Vezinli, vezinsiz şarḳılardan mürekkep baʿżen dansla ḳarışıḳ orkestraya uydurulmuş muḥāveresiz bir tiyatro manẓūmesi. Bu manẓūmeniñ oynandığı tiyatro. ─ ḳomik: Ḳısmen ciddī ḳısmen hızlı, şarḳılı ve mukālemeli piyes.” (1924: 96)

42. *orijinal* (اوریژینال) “y. ṣ. Numūne olan faḳaṭ kendisi numūneden alınmayan: Orijinal bir tablo. İlk defʿa ẓuhūr ediyor gibi görünen: Orijinal bir fikir. Yep yeñi bir ṭarzda yapan, vücūda getiren, yazan: Orijinal bir muḥarrir. Ġarip, ʿacāʾip.” (1924: 104) **bk. 2.4.2.2. “orijinal”, 2.4.3.10. “orijinal”**

43. *orkestıra* (اورکسترا) “yu. s. Tiyatroda ṣaḥne ile seyirciler arasında çalġıcılara maḫṣūṣ maḥall. Çalġı çalan müziḳacılar heyʾeti. Tiyatronuñ zemīn ḳatında müziḳacılara eñ yaḳın olan yer.” (1924: 103) **bk. 2.4.2.4. “orkestıra”, 2.4.3.5. “orkestıra”, 2.4.3.14. “orkestıra”**

44. *palet* (پالەت) “y. s. Bir yerinde baş parmağın geçmesi için bir deliği olan taḫta veyā porselenden ince bir levḥa ki üzerinde ressamlar boyalarını ḳarıştırırlar.” (1924: 184)

45. *pandomima* (پاندومیمه) - *panṭomima* (پانطومیمه) “s. Yalñız işāretle oynanan gülünç oyun.” (1912: 296) / *pandomima* (پاندومیمه) “s. Yalñız evżāʿ ve işāretle oynanan gülünç oyun.” (1924: 184)

46. *panorama* (پانوراما) “y. s. Ḳubbesinden tenvīr edilmiş yuvarlaḳ bir binānıñ duvarlarınıñ iç ṭarafına gerilen büyük bir resim levḥası ki merkezinde bulunanlar yüksek bir noḳṭadan ḥaḳīḳī bir manẓara görür gibi olurlar. Bu levḥanıñ bulunduğu binā. Yüksek bir yerden görülen şehir veyā köyleriñ manẓarası.” (1924: 185)

47. *paradi* (پارادی) “y. s. Bir tiyatronuñ eñ yüksekteki mevḳıʿi.” (1924: 180) **bk. 2.4.3.3. “paradi”**

48. *peyzaj* (پەیزاژ) “y. s. Manẓara. Ḳır manẓarası ʿarż eden resim.” (1924: 197)

49. *pırpırı* (پیرپیری) “ṣ. Erbāb-ı ṣanʿatdan olan.” (1912: 313) / (پیرپیری) “ṣ. Erbāb-ı ṣanʿatdan olan.” (1924: 198) **bk. 2.4.3.10. “pırpırı”**

50. *pirimadona* (پریمادونا) “s. Birinci aḳtris.” (1912: 303) / *pirimadonna* (پریمادونا) “ita. s. Operada birinci muġanniye, şādiye.” (1924: 190)

51. *portıre* (پورتره) “y. s. Bir insanıñ el ile yapılmış veyā fotoğrafla alınmış taṣvīri.” (1924: 193)

52. *rejisör* (رەژیسور) “y. s. Bir tiyatronuñ ḫidemāt-ı dāḫiliyyesini tanẓīm ve idāre eden.” (1924: 361)

53. *revü* (رەوو) “y. s. Variyete tiyatrolarındaki muḫtelif tablolara beñzeyen ʿumūmī bir maḥallde oyuncular ṭarafından ḫalḳa gösterilen mevḳiʿ ve eşḫāṣtan manẓaralara verilen isim: Dün aḳşam hep birlikte Tepebaşı’ndaki revüye gitmiştik.” (1924: 361)

54. *rol* (رول) “y. s. Bir oyunda bir aḳtörüñ oynayacağı ḳısım. Biriniñ yapacağı, göreceği iş, vaẓīfe vesāʾire.” (1924: 359)

55. *sinema* (سینەما) “y. s. Sinemanoġraf kelimesiniñ muḫtaṣarı. Almanlar kinso veyā kin ṭop derler.” (1924: 405)

56. *sinematoġraf* (سینەماتوغراف) “y. s. Enstantane olaraḳ alınmış bir ṣıra fotoġrafyaları büyülterek dāʾimī ḥareket teʾṣīrini veren pek büyük bir sürʿatle ve żiyā vasıṭasıyla genişçe düz bir levḥa üzerine ʿaks ettiren ālet. Bu gibi menāẓırıñ gösterildiği ṣalon veyā binā ki muḫtaṣaran sinema derler.” (1924: 405)

57. *suflör* (سۇفلۆر) “y. s. Tiyatro ṣaḥnesinde oyun oynayanlara veyā bir şeyʾ taḳrīr edenlere söyleyecekleri kelimeleri fıṣlayan.” (1924: 398)

58. *şano* (شانو) “y. s. Bir tiyatroda aḳtörleriñ oyun oynadıḳları yer, ṣaḥne.” (1924: 408)

59. *şedövr* (شەدۇۋر) “y. s. Şehkār. b.: eṣer-i nefīs.” (1924: 420)

60. *şef* (شَف) “y. s. Baş; reʾīs; müdīr. — dorkestra: Bir orkestrayı idāre eden.” (1924: 415) **bk. 2.4.3.8. “şef”, 2.4.2.1. “şef”**

61. *tablo* (تابلو) “y. s. Bez, taḫta vesāʾire üzerine yapılan resim. Tiyatroda herhangi bir anda seyircilere gösterilen mevḳiʿ ve eşḫāṣıñ heyʾet-i mecmūʿası. Naẓara çarparaḳ mühim bir teʾṣīr icrā eden eşyānıñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi: Şu tepeden iyi bir tablo görmek mümkündür.” (1924: 201)

62. *tırup* (ترۇپ) “y. s. Bir tiyatronuñ ṣanʿatkārları heyʾeti.” (1924: 217) **bk. 2.4.3.5. “tırup”**

63. *tiyatro* (تِیاترو) “s. (İçinde fecīʿ veyā muḍḥik ḥikāye ve eṣerler mevḳıʿ-i temāşā ḳonan maḥall:) Bu maḥallde oynanan oyun.” (1912: 384) / “y. s. (İçinde fecīʿ veyā muḍḥik ḥikāye ve eṣerler mevḳıʿ-i temāşā ḳonan maḥall:) Bu maḥallde oynanan oyun.” (1924: 246) **bk. 2.4.3.14. “tiyatro”**

64. *vals* (والس) “y. s. İki kişiniñ kendi üzerlerinde dönerek oynadıḳları dans.” (1924: 767) **bk. 2.4.2.4. “vals”**

65. *vodvil* (ووڈویل) “y. s. Beyitlerle ḳarışıḳ küçük tiyatro piyesi.” (1924: 776)

2.4.2.4. Müzik

1. *adacyo* (آداجیو) “ita. s. mu. Ağırca, temkīn ile; böyle çalınan hava.” (1924: 20)

2. *aḳonpaniman* (آقونپانیمان) “fr. s. Bir sese veyā nağmeye uydurulan āletleriñ āhengi.” (1924: 66)

3. *aḳorda* (آقورده) “s. ita. Her hangi bir çalġınıñ düzgün ve āhenkdār olması, düzeni.” (1912: 112) / *aḳord* (آقورد) “ita. s. Her hangi bir çalġınıñ düzgün ve āhenkdār olması, düzeni. — cu: Ālet-i mūsīḳıyyeye düzen ve āhenk veren usta.” (1924: 66)

4. *aḳustik* (آقوستيك) “fr. ṣ. fiz. Ṣadāya mensup ve müteʿalliḳ. s.: Ṣadā naẓariyyesi. Ṣadānıñ her hangi bir maḥallde intişārı.” (1924: 66)

5. *albom* (آلبوم) “s. Mūsiḳī mecmūʿası.” (1912: 123) / “s. Mūsiḳī mecmūʿası.” (1924: 73) **bk. 2.4.3.6. “albom”, 2.4.2.2. “albom”**

6. *alleġro* (آلّلغرو) “ita. mu. Şūḫ, şedīd ve canlı. Alleġreto: Alleġrodan daha az sürʿatli.” (1924: 77)

7. *alṭo* (آلتو) “fr. mu. Kemān ve viyolonsel arasında büyük kemān; büğlü ile bariton arasında nefesle çalınır perdeli baḳır ālet; ḳadın sesiniñ eñ ḳabası.” (1924: 74)

8. *andante* (آندانته) “ita. mu. İʿtidāl ile. Muʿtedil bir ḥareketle çalınan hava.” (1924: 89)

9. *andantino* (آندانتينو) “ita. mu. Andanteden daha canlı bir ḥareketle. Böyle çalınan hava.” (1924: 89)

10. *armonik* (آرمونيك) “y. s. Hava taẕyīḳiyle çalınır körüklü ve piyano gibi bir çalġı.” (1924: 28)

11. *bando* (باندو) “s. Yāḫūd banda: Mūsikī ṭaḳımı.” (1912: 236) / “s. Veyā banda. ʿaskerī musiḳa ṭaḳımı. İnce saz.” (1924: 145) **bk. 2.4.1.1. “bando”**

12. *bariton* (باريتون) “yu. s. Tenor ile baṣ arasındaki ses; alto ile başo arasında nefesle çalınır baḳırdan maʿmūl perdeli mūsiḳi āleti.” (1924: 137)

13. *baso* (باسو) “y. s. Yalñız ḳaba ses çıḳarmağa maḫṣūṣ kirişli veyā baḳır ālet.” (1924: 138)

14. *bemol* (بەمول) “y. s. Noṭayı yarım ses ḳabalaştıran bir işāret.” (1924: 172)

15. *büglü* (بۈگلو) “y. s. Nefesle çalınır, sesi ṭatlı ve perdeli maʿdenī boru.” (1924: 168)

16. *cazband* (جازباند) “y. s. Davul, tronpet, zil gibi şeyʾler ʿilāvesiyle teşkīl edilen bir nevʿ Amerikа orkestrası.” (1924: 250)

17. *çimbali* (چمبالى) “s. Zilli def.” (1912: 430)

18. *diyapazon* (دیاپازون) “y. s. Mūsiḳī āletini ayar etmeğe yarayan, (la) sesini veren iki ḳollu çelik ālet. Muḫtelif sesleri veren diyapazonlar da vardır.” (1924: 345)

19. *diyez* (دییەز) “y. s. mu. Öñünde bulunduğu noṭayı yarım ses yükselten bir işāret.” (1924: 345)

20. *do* (دو) “y. s. Üçüncü beyāżıñ üstünde bulunan mūsiḳī noṭası.” (1924: 331)

21. *düetto* (دوأتتو) “y. s. İki ses veyā iki ālet için mūsiḳī parçası ki ʿaynı maʿnāya gelen düetiñ biraz daha küçüğüdür.” (1924: 331)

22. *fa* (فا) “s. Mūsīḳīmizde beşinci çizgi üzerinde bulunan bir noṭa, mūsīḳīniñ aṣıl yedi sesinden biri.” (1912: 771) / “s. Ṣol anaḫtarına göre mūsīḳīmizde beşinci çizgi üzerinde bulunan noṭa.” (1924: 498)

23. *falso* (فالصو) “s. Bir perdeye ʿāʾid sesiñ iyi ve tām çıḳmaması.” (1912: 773) / “y. s. Bir perdeye ʿāʾid sesiñ iyi ve tām çıḳmaması.” (1924: 500) **bk. 2.4.3.7. “falso”**

24. *filavṭa* (فیلاوطه) “s. Ālet-i mūsīḳīyede yandan çalınır bir nevʿ düdük.” (1912: 797) / “s. Ālet-i mūsīḳīyeden yandan çalınır bir nevʿ düdük.” (1924: 518)

25. *ġayda* (غایده) “s. Bulġarlarıñ çaldıḳları zurnalı ṭulum çalğı.” (1912: 760) / (غایدا) “. s. Bulġarlarıñ çaldıḳları maʿrūf zurnalı ṭulum çalğı.” (1924: 491)

26. *ġırafofon* (غِرافوفون) “y. s. Bir üsṭuvāne vasıṭasıyla şarḳılar, orkestra parçaları tekrār eden mükemmel fonoġraf.” (1924: 492)

27. *ġıramofon* (غِراموفون) “y. s. Ḳurşlar vasıṭasıyla ses veren bir nevʿ fonoġraf.” (1924: 492)

28. *harpa* (هارپا) “y. s. İki el ile çalınan ve muḫtelif uzunluḳta telleri bulunan müşelleş şeklinde bir çalğı.” (1924: 779)

29. *ısḳala* (إسقاله) “s. Ālāt-ı mūsiḳīye perdelerine parmaḳ alıştırma taʿlīmi.” (1912: 67) / (إسقاله) (1924: 42)

30. *ḳastanyet* (قاستانیەت) “y. s. (kestāneden). Fil dişinden veyā taḫtadan kestāneniñ dış ḳabuğu şeklinde oyulmuş iki parçadan ʿibāret bir ālet ki ses çıḳarmaḳ için parmaḳlara geçirilerek birbirine çarpılır: İspanyol dansları ḳastanyet ile icrā edilir.” (1924: 528)

31. *kitara* (كیتارا) “y. s. Parmaḳ uçlarıyla çalınan altı telli bir nevʿ çalğı.” (1924: 617)

32. *ḳompozitör* (قومپوزیتور) “y. s. Muziḳa havası yapan, bestekār: Betoven, Mozar iki büyük Alman ḳompozitörüdür.” (1924: 567)

33. *ḳonser* (قونسر) “y. s. ʿumūmī mūsiḳī eğlencesi, mūsiḳī celsesi.” (1924: 569)

34. *ḳonservatvar* (قونسرواتوار) “y. s. ʿumūma maḫṣūṣ mūsiḳī mektebi.” (1924: 569)

35. *lanto* (لانتو) “y. s. mu. Bir parçanıñ ağır ağır çalınacağını ifāde eden bir taʿbīr.” (1924: 623)

36. *largetto* (لارگەتتو) “y. s. mu. Larġodan daha az ağır olan ḥareket. Bu ḥareketle çalınan hava.” (1924: 621)

37. *larġo* (لارغو) “y. s. mu. Geniş ve açıḳ ḥareket, ağır ağır. Bu ḥareketle çalınan havā.” (1924: 621)

38. *lavṭa* I (لاوطه) “s. Bir nevʿ çalġı.” (1912: 940) / “s. Bir nevʿ çalġı.” (1924: 624)[582]

39. *mandolin* (ماندولین) “s. Bir nevʿ çalġı.” (1912: 958) / “y. s. Saza beñzer maʿdenī telli alafranġa küçük bir çalġı.” (1924: 638)

40. *mazurḳa* (مازۇرقا) “y. s. (Üç tempolu dans.) Bu ṭarzda çalınan hava.” (1924: 635) **bk. 2.4.2.3. “mazurḳa”**

41. *melodi* (مەلودی) “y. s. Ḳulağa ḫoş gelen laṭīf bir silsile-i aṣvāt, ḥüsnü’l-aṣvāt, laḥn, naġam, nağme.” (1924: 736)

42. *modülasyon* (مودۇلاسیون) “y. s. Sesiñ muḫtelif perdeler üzerindeki tebeddül ve taġayyürü: Betoven bülbülüñ terennümātınıñ bütün modülasyonunu noṭaya almıştır.” (1924: 728)

43. *monoton* (مونوتون) “y. s. Hemen dāʾimā ʿaynı tonda veyā āhenkte olan. Yeknesaḳ, değişmeyen.” (1924: 734)

44. *muziḳa* (موزیقه) “s. Çalġı.” (1912: 1084) / (مؤزیقه) “y. s. Nefesle çalınır teneke āletler, ġırnaṭa, davul vesāʾireden mürekkep çalġı ṭaḳımı: ʿasker muziḳası. Bu ṭaḳımla çalınan hava.” (1924: 729)

45. *natürel* (ناتۇرەل) “y. ṣ. Mūsīḳīde hiç bir işāretle taʿdīl edilmemiş ses.” (1924: 742) **bk. 2.4.3.11. “natürel”**

[582] B. Toven, bu maddeyi *lavṭa* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.1.3. *lavṭa* II.

46. *noṭa* (نوطه) “s. Bir ṣadāyı ve müddet-i devāmını gösteren musiḳa işāreti; bu işāretlerle yazılmış bir hava.” (1912: 1126) / (نوطهٔ) “y. s. Veyā noṭ. Bir ṣadāyı ve müddet-i devāmını gösteren muziḳa işāreti. Bu işāretlerle yazılmış bir hava.” (1924: 761) **bk. 2.4.2.2. “noṭa”**

47. *oratoriyo* (اوراتوريو) “ita. s. Dīnī bir mevżūʿ üzerine tertīb edilen ʿale’l-ekṣer yarı fāciʿalı bir muziḳa parçası.” (1924: 101) **bk. 2.4.3.3. “oratoriyo”**

48. *orġ* (اورغ) “y. s. Başlıca kiliselerde çalınan büyük bir çalġı, erġanun.” (1924: 102)

49. *orkestıra* (اورکسترا) “yu. s. Tiyatroda ṣaḥne ile seyirciler arasında çalġıcılara maḫṣūṣ maḥall. Çalġı çalan müziḳacılar heyʾeti. Tiyatronuñ zemīn ḳatında müziḳacılara eñ yaḳın olan yer.” (1924: 103) **bk. 2.4.2.3. “orkestıra”, 2.4.3.5. “orkestıra”, 2.4.3.14. “orkestıra”**

50. *oḳtav* (اوقتاو) “y. s. mu. Dodan doya ḳadar sekiz derecelik mesāfe.” (1924: 109)

51. *pedal* (پەدال) “y. s. Ayaḳla ḳullanılan ve piyanonuñ sesini taʿdīl eden manivela.” (1924: 197) **bk. 2.4.1.12. “pedal”, 2.4.2.7. “pedal”**

52. *pıresto* (پرەستو) “y. s. mu. Sürʿatli, pek sürʿatli maʿnāsına bir kelime.” (1924: 189)

53. *piyano* (پیانو) “s. Maʿrūf bir nevʿ çalġı.” (1912: 312) / “s. Maʿrūf bir nevʿ çalġı. Mūsīḳīde (yavaşça) maʿnāsını ifāde eden İtalyanca bir kelime. ⁎ piyanist: Piyano çalmaḳta māhir olan.” (1924: 198)

54. *re* (ره) “y. s. Mūsıḳīde ṣol anaḫtarına göre dördüncü çizgideki noṭa.” (1924: 360)

55. *romans* (رومانس) “y. s. Müʾeṩṩir ve raḳīḳ bir mevżūʿa ʿāʾid şarḳı, türkü.” (1924: 360)

56. *senfoni* (سەنفونی) “y. s. Orkestra ṭarafından çalınmaḳ için bestelenmiş ʿale’l-ʿāde dört muḫtelif tempodan ʿibāret mūsiḳī parçası: Aydın’ıñ, Mozar’ıñ, Betoven’iñ senfonileri pek meşhūrdur.” (1924: 401)

57. *serenad* (سَرەناد) “y. s. Geceleyin açıḳ havada, biriniñ pencereleri dibinde ʿarż-i tekrīm için çalaraḳ ve söyleyerek yapılan āhenk. Gece ḳonseri, leyliyye.” (1924: 385)

58. *si* (سی) “y. s. Mūsiḳīde yedinci noṭa. Bu noṭayı gösteren işāret.” (1924: 401)

59. *solo* (سولو) “y. s. Tek bir artist ṭarafından söylenen veyā çalınan parça.” (1924: 399)

60. *sonat* (سوناتْ) “y. s. Muḫtelif üç baʿż kere dört parçadan mürekkep muziḳa havası: Mozar’ıñ sonatları.” (1924: 400)

61. *şantöz* (شانتوز) “y. s. Şarḳı söylemek ṣanʿatını icrā eden ḳadın veyā ḳız.” (1924: 408)

62. *tempo* (تەمپو) “y. s. Mūsiḳī havalarınıñ serīʿ ve ağır çalınacağını göstermekte ḳullanılan bir kelime.” (1924: 246)

63. *tenor* (تەنور) “y. s. Eñ yüksek erkek sesi. Böyle bir sesi olan muġannī.” (1924: 246)

64. *tırampete* (تِرامپتە) “s. Davuluñ küçüğü.” (1912: 335) / “s. Davuluñ küçüğü. ─ ci: Trampete çalan.” (1924: 213)

65. *tiremolo* (تِرەمولو) “y. s. Mūsīḳīde bir noṭa üzerinde sesiñ titremesi.” (1924: 217)

66. *tiriyo* (تِریو) “y. s. Üç ḳısımdan mürekkep bir mūsiḳī parçası.” (1924: 218)

67. *ṭon* II (طون) “y. s. Veyā herhangi bir āletten çıḳan ṣadānıñ alçalıp yükselmesi, ṣavt, laḥn. Ṭarz-ı ḥareket, tekellüm ve ifāde.” (1924: 467)[583]

68. *uvertür* (اوۋەرتور) “y. s. Büyük bir mūsiḳī parçasınıñ başında bulunan ḳısım, muḳaddime, açma.” (1924: 117)

69. *vals* (والس) “y. s. (İki kişiniñ kendi üzerlerinde dönerek oynadıḳları dans;) bu dansı oynamaḳ için çalınan hava.” (1924: 767) **bk. 2.4.2.3. “vals”**

70. *virtüoz* (ویرتواوز) “y. s. Mūsīḳīye büyük bir istiʿdād ve ḳābiliyyeti olan.” (1924: 777)

71. *viyolonsel* (ویولونسَلْ) “y. s. Kemān gibi dört telli faḳaṭ ondan çoḳ daha büyük bir çalġı. Bu çalġıyı çalan.” (1924: 778)

2.4.2.5. Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji

1. *aġnostisizme* (آغنوستیسیزمه) “fr. s. Fikr-i beşeriñ muṭlaḳ ve ġayr-ı muḳayyedi ḳavrayamayacağını iddiʿā eden meẕhep.” (1924: 58)

2. *aḳsiyom* (آقسیوم) “yu. s. Biẕātihī āşikār olan ḥaḳīḳat; mebdeʾ, ḳāʿide: Kül cüzʿden daha büyüktür, gibi.” (1924: 64)

3. *altirüist* (آلترۋیست) “fr. s. Kendinden başḳasını düşünen ve seven, ġayr-ı endīş.” (1924: 73)

4. *altirüizme* (آلترۋیزمه) “fr. s. Diğerlerine muḥabbet, ġayr-ı endīşlik.” (1924: 73)

[583] B. Toven, bu kelimeyi 1924’te *ṭon* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.1.6. *ṭon* I.

5. *allüsinasyon* (آللوسيناسيون) “y. s. Ḥaḳīḳī bir şeyʾiñ sebep olmadığı marażī bir ḥiss, ḍalāl, vehim: Her rüʾyā bir allüsinasyondur.” (1924: 77)

6. *anġajman* (آنغاژمان) “fr. s. ʿahd, vaʿad, söz.” (1924: 92) **bk. 2.4.1.1. “anġajman”**

7. *anpirik* (آنپيريك) “y. ṣ. Naẓariyeye değil tecrübeye istinād eden. Tecrübī, iḫtibārī. s. Bütün fikirleri tecrübeden çıḳaran filozof.” (1924: 86)

8. *anpirist* (آنپيريست) “y. s. Anpirizme ṭarafdārı olan filozof veyā ṭabip.” (1924: 86)

9. *anpirizme* (آنپيريزمه) “y. s. Menbaʿ-ı ʿirfānımızı yalñız tecrübede bulan meẕheb-i felsefī, tecrübiyye meẕhebi. Żıddı: Doġmatizme.” (1924: 86)

10. *anti pati* (آنتى پاتى) “y. s. Ṭabīʿī nefret ve ikrāh, işmizāz, kerāhat.” (1924: 88)

11. *anti patik* (آنتى پاتيك) “y. s. Żıdd, muḫālif, ṭabīʿatıyla ḫoşa gitmeyen, kerye.” (1924: 88)

12. *antite* (آنتيته) “y. s. Bir maḫlūḳuñ cevherini teşkīl eden şeyʾ.” (1924: 88)

13. *defetizme* (دەفەتيزمه) “y. s. Ẓafere īmānı olmayanlarıñ fikir ve meẕhebi. ⁕ defetist: Defetizme ṭarafdārı, bozġuncu.” (1924: 339)

14. *deġutan* (دەغوتان) “y. s. İştihāyı gideren, kerīh, bıḳtıran, yoran, cesāreti ḳıran.” (1924: 339)

15. *dejenere* (دەژەنەره) “y. s. Maʿnen, maddeten bozulmuş olan, müteredd ī.” (1924: 339)

16. *detrminizme* (دەترمينيزمه) “y. s. İnsānıñ ārzū ve irādesiniñ serbest ve ḥürr olmadığı, müteḳaddim bir ṭaḳım sebeplerle taḥdīd edildiği iddiʿāsında bulunanlarıñ meẕhebi, İcābiye meẕhebi.” (1924: 338)

17. *dezideratom* (دەزيدەراتوم) “y. s. Cemʿi: Deziderata. Arzū edilen veyā bir noḳṣānı telāfī edecek olan şeyʾ: Ṣulḥ, Türḳīniñ dezideratomudur. Şāyān-ı ārzū bir ḥāl.” (1924: 338)

18. *disiplin* (ديسيپلين) “y. s. Niẓām ve intiẓām, ṣıḳı bir iṭāʿat teʾmīn ve teʾsīs etmek için ẕihnī, aḫlāḳī ve cismānī taʿlīm ve terbiye, tehẕīb ve teʾdīb; maʿlūmāt, temrīn. Żabt ve rabṭ, intiẓām.” (1924: 342)

19. *düalizme* (دۋآليزمه) “y. s. Yekdiğerine ḳarşı dāʾimī mücādelede bulunan ruḥ ile cisim, iyilikle kötülük ilḫ. gibi kāʾinatta çift ʿunṣuruñ mevcūdiyyetini ḳabūl eden dīnī veyā felsefī sistem, ṣeneviyye, zendeḳa. ⁕ düalist: Bu sistem ṭarafdārı.” (1924: 331)

20. *endüksiyon* (أندوكسيون) “y. s. Ḫuṣūṣī vaḳʿalardan ʿumūmī bir netīce çıḳarmaḳtan ʿibāret ṭarz-ı taʿaḳḳul, istidlāl. İstiḳrāʾ: ʿulūm-i tecrübiyede endüksiyonuñ mühim bir rolü vardır.” (1924: 89) **bk. 2.4.1.2. “endüksiyon”**

21. *espiri* (أسپيرى) “s. Rūḥ-i beşer.” (1912: 53) / (أسپيرى) “y. s. Rūḥ-i beşer.” (1924: 32)

22. *estetik* (أستهتيك) “yu. s. ʿumūmiyetle güzellikten ve güzelliğin bizde tevlīd ettiği ḥisten baḥs eden ʿilm.” (1924: 39)

23. *etnoġrafi* (أتنوغرافى) “yu. s. Milel-i muḫtelifeyi faʿāliyetleriniñ teẕāhürāt-i maddiyesi noḳṭa-i naẓarından tedḳīḳ ve tavṣīf eden ʿilm.” (1924: 10)

24. *etnoloji* (أتنولوژى) “yu. s. Her ʿırḳıñ aṣlı ve onları menşeʾlerine göre tavṣīfe çalışan ʿilm.” (1924: 10)

25. *evolüsyon* (أوولوسيون) “y. s. Bütün eşkāl-i ḥayātiyyeniñ tedrīcen taḥavvül ettiğini ḳabūl eden naẓariyye, tekāmül. Darvin evolüsyonu müdāfaʿa etmiştir.” (1924: 117)

26. *faşizme* (فاشيزمه) “y. s. İtalya’da bir nevʿ millī ittiḥād. ⁕ faşist: Faşizmeye ṭarafdār olan.” (1924: 499)

27. *feminizme* (فمينيزمه) “y. s. Veyā feminisim. Cemʿiyyet-i beşeriyye içinde ḳadınıñ vażʿiyyet-i ictimāʿiyyesini ıṣlāḥa, ḥuḳūḳunu tevsīʿe uğraşanlarıñ mesleği. ⁕ feminist: Feminizmeye ṭarafdār olan.” (1924: 516)

28. *fenomen* (فنومَن) “y. s. Ḫavās veyā vicdān vāsıṭasıyla ḥis veyā derk edilen her şeyʾ. Naẓar veyā ḫayāle çarpan ṭabīʿī bir vaḳıʿa, ḥādiṣe.” (1924: 516)

29. *filantirop* (فيلانتِروپ) “y. s. İnsānları seven ve onlarıñ iyiliğine çalışan.” (1924: 518)

30. *ideal* (ايدهآل) “y. s. Ancaḳ fikren mevcūd olan: İdeal bir şaḫṣıyyet.” (1924: 124)

31. *idealist* (ايدهآليست) “y. s. İdealizma ṭarafdārı olan. ṣ.: ═ felsefe.” (1924: 125)

32. *idealizme* (ايدهآليزمه) “y. s. İdrākāt-i ḫāriciyyede defaʿaten, bilā-vāsıṭa maʿlūm olan eşyāyı taṣavvurāttan ʿadd eden ve «ene» ḫāricindeki eşyānıñ ḥaḳīḳat-i müteşaḫḫıṣasını inkār eyleyen meẕheb-i felsefī. Taṣavvuriyye, mefhūmiyye.” (1924: 125)

33. *ideoloġ* (ايدهاولوغ) “y. s. İdeoloji ṭarafdārı. mec. (maḳām-ı istihzāde) ḫayālāt-ı felsefiyye ve mücerredāt ile uğraşan.” (1924: 125)

34. *ipnotize* (اپنوتیزه) “y. s. Nevm-i ṣunʿī ile uyumuş. ⸺ etmek: Bu ṣūretle uyutmaḳ.” (1924: 123)

35. *ipnotizme* (اپنوتیزمه) “y. s. Nevm-i ṣunʿīye ʿāʾid ḥādiṯātıñ heyʾet-i ʿumūmīsi.” (1924: 123)

36. *ipnoz* (اپنوز) “y. s. Ṣunʿī vāsıṭalarla daʿvet edilmiş uyḳu.” (1924: 123)

37. *ipoḳondiri* (اپوقوندری) “y. s. İnsāna yeʾis ve ḥüzün veren siñir ḫastalığı, ḳara sevdā.” (1924: 123)

38. *ispazmoz* (اسپازموز) “s. Siñirleriñ gerginlik ve iḫtilācı.” (1912: 52) / (إسپازموز) “y. s. Siñirlere ʿārıż olan gerginlik ve iḫtilāc.” (1924: 32)

39. *ispirit* (اسپیریت) “s. Ölüleriñ ruḥlarıyla münāsebette bulunduġunu iddiʿā eden; ispiritizma ile uğraşan.” (1912: 53) / (إسپیریت) “y. s. Ölüleriñ ruḥlarıyla münāsebette bulunduġunu iddiʿā eden; ispiritizma ile uğraşan kimse.” (1924: 32)

40. *ispiritizma* (اسپیریتیزمه) “s. İspiritleriñ meẕhebi. İspiritizma mecmūʿası.” (1912: 53) / (إسپیریتیزمه) (1924: 32)

41. *ispiritüalist* (اسپیرتوآلیست) “y. s. Nefsiñ bir ḥaḳīḳat olduğuna ḳāʾil olan kimse.” (1924: 32)

42. *ispiritüalizme* (إسپیریتوآلیزمه) “y. s. Nefsiñ rūḥānī, ġayr-ı heyūla bir ḥaḳīḳat olduğunu iddiʿā edenleriñ meẕheb-i felsefīsi. Laibniç’in ispiritüalizması.” (1924: 32)

43. *ispiritüel* (إسپیریتوأل) “y. s. Ẕekī, fatīn, ḥāẕıḳ: İspiritüel bir adam. Bedīʿ, laṭīf: İspiritüel bir cevap.” (1924: 32)

44. *isteri* (ایسته‌ری) “yu. s. Ẕekānıñ ḥassāsiyyetiñ muvaḳḳiten ḳarışıp bozulmasından ʿibāret siñir ḫastalığı.” (1924: 127)

45. *isterik* (ایسته‌ریك) “yu. s. İsteriye mübtelā olan.” (1924: 127)

46. *istoisizme* (إستوایسیزمه) “y. s. Ṣervet, ṣıḥḥat, ıżṭırap gibi aḥvāle ve ʿavārıż-ı ḫāriciyyeye lāḳayd ḳalaraḳ yalñız ʿaḳıl ve irādeniñ gösterdiği yolu taʿḳip için bütün iyiliği ṣebāt, cehd ve ʿazimde bulan Zenon’uñ meẕheb-i felsefīsi. Revāḳiyye meẕhebi: İstuvaysiyyen: Zenon’uñ meẕheb-i felsefīsine ṭarafdār olan filozof: mec. Ṣarṣılmaz, ʿazimkār adam.” (1924: 39)

47. *ḳollektivizme* (قوللكتيويزمه) “y. s. Mesāʾil-i ictimāʿiyyeniñ ḥallini ʿumūmuñ istifādesiçün bütün vesāʾiṭ-i istiḥsāliyyeniñ müşterekeñ istiʿmālinde bulan sistem: Ḳarl Marḳs ḳollektivizmanıñ müʾessislerindendir.” (1924: 565)

48. *ḳomünist* (قومونيست) “y. s. Ḳomünizmeye ṭarafdār olan ve oña mensup bulunan.” (1924: 567)

49. *ḳomünizme* (قومونيزمه)[584] “y. s. Benī-i beşeriñ saʿādetini teʾmīn için ḫayr ile şerriñ müsāvāten taḳsīmini düşünenleriñ, emvāl ve emlākıñ müşterek olmasını ḳabūl edenleriñ sistemi.” (1924: 567)

50. *ḳonsiyans* (قونسيانس) “y. s. İnsanı kendi yaptığı iyilik veyā fenālıḳtan ḫaber veren ḥiss-i derūnu. Ẕimmet, żamīr, serīre, şuʿūr, vicdān.” (1924: 569)

51. *ḳonṭıra* (قونطره) “d. Żıdd, ḳarşı, muḳābil.” (1912: 871) / (قونترا) “y. s. Żıdd, muḫālif, ḳarşı: Baña ḳontra gidiyor.” (1924: 568)

52. *ḳontırol* (قونترول) “y. s. Bir medyum vāsıṭasıyla gūyā teẓāhür eden ruḥ.” (1924: 568)

bk. 2.4.3.11. “ḳontrol”

53. *ḳozmoġoni* (قوزموغونى) “y. s. Kāʾinātıñ teşekkülüne ʿāʾid bir sistem veyā naẓariyye.” (1924: 560)

54. *ḳozmoloji* (قوزمولوژى) “y. s. Metafiziğiñ kāʾināttan ve kāʾinātıñ ẕihinle olan münāsebetinden baḥṣ eden ḳısmı; muntaẓam bir küll olan kāʾinātıñ ḳānūnlarını teftīş ve tefaḥḥuṣla uğraşan ʿilm.” (1924: 561)

55. *ḳozmopolit* (قوزموپوليت) “y. s. Bütün dünyāyı vaṭanı ʿadd eden. Milliyet fikriyle ʿalāḳası olmayan.” (1924: 560)

56. *manya* (مانيا) “s. İbtilā, meraḳ.” (1912: 959) / *manya* (مانيا) “y. s. İbtilā, meraḳ. Muḫayyileniñ bir fikr-i ṡābit ile meşġūl olmasından mütevellid cinnet-i cüzʾiyye. Mani.” – *mani* (مانى) “y. s. b.: manya.”[585] (1924: 638)

57. *manyaḳ* (مانياق) “y. s. Bir manyaya ṭutulmuş, meraḳ getirmiş olan.” (1924: 638)

[584] YTL’de madde bu şekilde *ḳomünirme* olarak kaydedilmiştir. Anlamına da bakarak bu maddede bir baskı hatası olduğunu ve kelimenin *ḳomünizme* olması gerektiğini düşündük.

[585] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Bir nevʿ türkü. y. s. b.: manya.” (1924: 638) ‘bir tür halk şiiri’ < Ar. *māʿnī* anlamlı *mani* için bkz. TS: 1620.

58. *manyetizme* (مانیەتیزمە) “y. s. Pas denilen ḫuṣūṣī baʿż ḥarekāt vasıṭasıyla bir adamıñ diğeri üzerine icrā ettiği -ḥaḳīḳī veyā mefrūż- teʾsīr ve bu teʾsīre ʿāʾid taḥrībāt ve tecārip.” (1924: 639) **bk. 2.4.1.7. “manyetizme”**

59. *manyetizör* (مانیەتیزۆر) “y. s. Manyetizme yayan, birini ṣunʿī uyḳu ile uyutan.” (1924: 639)

60. *materiyalizme* (ماتەریالیزمە) “y. s. Kāʾinātta rūḥ-i beşer de dāḫil olduğu ḥālde mâddeden başḳa hiç bir şeyʾ yoḳtur, maʿnevī ve rūḥānī bir sebeb-i evvel aramaḳ ʿabeṯtir diyenleriñ sistemi, mâddiyye meẕhebi. ⁕ materiyalist: Materiyalizme ṭarafdārı olan, mâddiyyūndan olan.” (1924: 633)

61. *mediyom* (مەدیوم) “y. s. İspiritlere göre ölülerle diriler arasında vāsıṭa-i muḫābere olan insān.” (1924: 735)

62. *metafizik* (مەتافیزیك) “y. s. (ʿulūm-i ṭabīʿiyye’den ṣoñra küllen maʿnāsızdır). ʿilm-i mābaʿade’t-ṭabīʿiyye, ʿilm-i māverāʾü’t-ṭabīʿiyye, ʿilm-i naẓarī, ilāhiyāt ve maʿḳūlāt ʿilmi. Fehm ve idrāki zor olan şeyʾ, mücerred, mücerredāt: Bu eṯerde çoḳ metafizik vardır. Herhangi bir ʿilmiñ temelini teşkīl eden esāsāt istidāʾiyye ve naẓariyye, ʿumūmī ve mücerred naẓariyye.” (1924: 735)

63. *miḳroḳozmo* (میقروقوزمو) “y. s. ʿālem-i ṣaġīr, kāʾinātıñ ḫülāṣası.” (1924: 739)

64. *monat* (مونات) “y. s. Laybniç sisteminde bütün mevcūdātı teşkīl eden ġayr-ı ḳābil taḳsīm, faʿāl ve basiṭ bir madde.” (1924: 733)

65. *monizme* (مونیزمە)[586] “y. s. Bütün mevcūdāt bir tek ʿunṣur veyā cevheriñ teẕāhürāt veyā eşkālinden ʿibārettir diyenleriñ meẕhebi.” (1924: 734)

66. *natüralizme* (ناتۆرالیزمە) “y. s. Kāʾinātıñ ḳavānīn-i ṭabīʿiyye ile vücūda geldiğini ve onlar vāsıṭasıyla idāre olunduğunu iddiʿā edenleriñ meẕhebi, ṭabīʿiyye meẕhebi. ⁕ natüralist: Natüralizme ṭarafdārı, ʿulūm-i ṭabīʿiyye ile meşġūl olan.” (1924: 742)

67. *nevropat* (نۆروپات) “y. s. Siñirlerinden rāḥatsız olan.” (1924: 761)

68. *nevroz* (نۆروز) “y. s. Cümle-i ʿaṣabiyye ḫastalıḳlarına verilen isim. Pisiḳo — : Rūḥen ve ʿaḳlen rāḥatsız olan.” (1924: 761)

[586] Bu kelime sözlükte *monirme* (مونیرمە) olarak kayıtlıdır; fakat biz, anlama bakarak bir baskı hatası olduğunu düşünüyoruz. (1924: 734)

69. *nihilizme* (نیهیلیزمه) “y. s. Mevcūd bütün müʾessesātı yerlerine hiç bir şey iḳāme etmeksizin yıḳmaḳ isteyen bir nevʿ Rus anarşistliği. ⁕ nihilist: Nihilizme ṭarafdārı olan.” (1924: 764)

70. *nörasteni* (نۏراستەنی) “y. s. ʿaṣabī ḳuvvetiñ żayıflaması; siñir ḫastalığı. ⁕ nörastenik: Bu ʿillete mübtelā olan.” (1924: 760)

71. *obje* (اوبژه) “y. s. Murād, maṭmaʿ, merām; fikri işġāl eden şeyʾ. fl. ʿayn; müteʿalliḳ, taṣavvur." (1924: 95) **bk. 2.4.3.4. “obje”**

72. *objektif* (اوبژەکتیف) “y. ḥd. Obje ile münāsebeti olan, objeniñ içinde bulunan, āfāḳī, ḫāricī, ḥaḳīḳī. (Żıddı: Subjektif: Enfüsī).” (1924: 95) **bk. 2.4.1.12. “objektif”**

73. *ontoloji* (اونتولوژی) “y. s. Mücerredāt ve vicdāniyyāt ʿilmi, metafiziğiñ ṣırf mevcūd ve ḥaḳīḳī şeyʾlerle uğraşan ḳısmı.” (1924: 116)

74. *oportunizme* (اوپورتونیزمه) “y. s. Münāṣip fırṣatlardan istifāde ederek maḳṣada daha ʾemīn bir sūrette ulaşmaḳ için müşkil ahvālde prensipleriñ şiddetini taḫfīf eylemek lāzım geldiğini ẓann edenleriñ politiḳası. oportunist: Oportunizme ṭarafdārı.” (1924: 96)

75. *optimisme* (اوپتیمیسمه) “y. s. Dünyāda her şeyʾiñ iyi olduğunu veyā hiç olmazsa iyiliğin fenālığa ġālip bulunduğunu iddiʿā edenleriñ sistemi. tü. Her şeyʾi iyi görmeğe olan meyil. ⁕ optimist: Her şeyʾe ʿumūmīyyetle iyi ṭarafından baḳan.” (1924: 96)

76. *otosüğcestiyon* (اوتوسۏغجستیيون) “fr. s. İnsānıñ biʾẕ-ẕāt kendi nefsine ettiği telḳīn.” (1924: 98)

77. *panik* (پانیك) “y. s. Birçoḳ kimselerde sirāyet eden sebepsiz ānī ḳorḳu.” (1924: 185)

78. *panteizme* (پانتەایزمه) “y. s. Allah ile kāʾinātı bir ʿadd edenleriñ meẕhebi; vaḥdet-i vücūd. İspinoza panteizme müdāfiʿidir.” (1924: 184) **bk. 2.4.3.3. “panteizme”**

79. *paradoḳs* (پارادوڤس) “y. s. Herkesiñ ḳabūl ettiği bir fikre muḫālif fikir: Küre-i ʿarżıñ ḥareketi uzun müddet bir paradoḳs telakkī edildi.” (1924: 180)

80. *pas* (پاس) “y. s. Birini uyutmaḳ için manyatizmacılarıñ yaptıḳları el ḥareketi.” (1924: 182) **bk. 2.4.3.6. “pas”**

81. *pesimizme* (پەسیمیزمه) “y. s. Her şeyʾi yeʾis-āver bir şekilde görmek iʿtiyādı. Fenālığıñ iyiliğe ġalebe çaldığını veyā bütün kāʾinātta fenālığa doğru müdhiş bir meyil

bulunduğunu iddiʿā edenleriñ meẕhebi. ⁕ pesimist: Bu mesleğe mensup ve ṭarafdār olan.” (1924: 197)

82. *pıraġmatizme* (پراغماتیزمه) “y. s. Ḳıymet-i ʿameliyyeyi ḥaḳīḳatiñ miḳyāsı olaraḳ ḳabūl eden meẕheb-i felsefī.” (1924: 186)

83. *propaġanda* (پروپاغاندا) “y. s. Herhangi bir fikri, bir ʿaḳīdeyi neşr için yapılan her bir ḥareket.” (1924: 188)

84. *pilatonik* (پلاتونیك) “y. ṣ. Eflātun’uñ felsefesine mensūb olan. Ṣırf mefkūrevī olan, ḫayālī: Platonik ʿaşḳ.” (1924: 191)

85. *porsiyon* (پورسیون) “y. s. Bir küllüñ cüzʾü.” (1924: 194) **bk. 2.4.3.1. “porsiyon”**

86. *pozitif* (پوزیتیف) “y. s. Müṣpet ve muḥaḳḳaḳ olan, mücerrep ve ḳāyiʿe istinād eden.” (1924: 194) **bk. 2.4.1.7. “pozitif”, 2.4.1.12. “pozitif”, 2.4.3.11. “pozitif”**

87. *pozitivizme* (پوزیتیویزمه) “y. s. Ogüst Ḳont ṭarafından vażʿ ve teʾsīs edilen felsefe, iṣbātiye, rāfiżiye meẕhebi.” (1924: 194)

88. *psiḳoloji* (پسیقولوژی) “y. s. Felsefeniñ ruḥtan ve aḥvālinden baḥṣ eden ḳısmı. ʿilm-i aḥvāl- rūḥ. ⁕ psiḳoloġ: Psiḳoloji ile uğraşan.” (1924: 190)

89. *psiḳoz* (پسیقوز) “y. s. ʿumūmiyetle ẕihnī ḫastalıḳlara verilen isim.” (1924: 190)

90. *rasiyonalizme* (راسیونالیزمه) “y. s. Vaḥyi inkār ve her şeyʾi ʿaḳl ile īżāḥ eden meẕheb-i felsefī.” (1924: 349)

91. *realizme* (رەالیزمه) “y. s. ʿumūmī fikirlere ḥaḳīḳī birer mevcūd naẓarıyla baḳan meẕheb-i felsefī. ⁕ realist: Bu meẕhebe mensup ve müteʿalliḳ veyā ṭarafdār.” (1924: 360)

92. *reform* (رەفورم) “y. s. Veyā reforma. Düzeltmek maḳṣadıyla ve vücūda getirilen değişiklik, ıṣlaḥāt.” (1924: 361)

93. *rejim* (رەژیم) “y. s. Vażʿ edilen veyā taʿḳip olunan bir ṭaḳım ḳavānīn ve niẓāmāt.” (1924: 361) **bk. 2.4.2.1. “rejim”, 2.4.3.1. “rejim”**

94. *sansasyon* (سانساسیون) “y. s. Rūḥuñ ḥavāss vasıṭasıyla eşyādan aldığı inṭibāʿ. sansasyon yapmaḳ: Ehemmiyetli bir teʾṯīr ḥāṣıl etmek. ⁕ sansasyonel: Heyecānı mūcip.” (1924: 375)

95. *sansüalist* (سانسۈاليست) “y. s. Sansüalizme mesleğine mensup veyā ṭarafdār olan.” (1924: 376)

96. *sansüalizme* (سانسۈاليزمه) “y. s. Bütün fikirleriñ inṭibāʿāttan neşʾet ettiğine ṭarafdār olan meslek-i felsefī. Eẕvāḳ-i ḥavāss ʿaşḳı.” (1924: 375)

97. *seḳter* (سەقتەر) “y. s. Müfriṭ bir ġayretkeşlikle dīnī veyā felsefī bir meẕhebiñ veyā bir fırḳanıñ efkārını taʿḳīb ve müdāfaʿa eden.” (1924: 401)

98. *senpati* (سەنپاتی) “y. s. Veyā sempati. Birini diğerine doğru çeken insanlar arasındaki ṭabīʿī meyil ve cāẕibe. Senpatik: Senpati telḳīn eden, sevimli, cāẕibeli.” (1924: 401)

99. *septik* (سەپتيك) “y. s. ṣ. Āşikār bir ṣūrette iṣbāt edilemeyen her şeyʾden şüphe eden: Septik bir muḥarrir.” (1924: 401)

100. *sinobizme* (سِنوبيزمه) “y. s. Şöhret bulan her şeyʾe saḫte ve budalaca ḥayret.” (1924: 394)

101. *sistem* (سيستەم) “y. s. Birlikte çalışmaḳ, ḫuṣūṣī bir iş görmek için bir ṭaḳım şeyʾleriñ veyā ḳısımlarıñ munṭaẓam ṣūrette bir araya cemʿinden ḥāṣıl olan tertip, cümle, mecmūʿ. Esāsāt, ḥādiṯāt, naẓariyāt, muʿteḳidāt vesāʾireden mürekkep muntaẓam bir küll, cümle. Bir ṭarīḳat, bir meẕhep teşkīl etmek üzere bir araya ṭoplanmış doğru veyā yañlış esāsātıñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi, mecmūʿ-i aḳīse ve ḳavāʿid: Deḳart’ıñ sistemi.” (1924: 403)

102. *somnanbül* (سومنانبۈل) “y. s. Tamāmıyla uyḳuda olduğu ḥalde yürüyen ve ḳonuşan kimse, sāʾir-i fi’l-menām.” (1924: 399)

103. *sosyalist* (سوسياليست) “y. s. Sosyalizme mesleğine ṭarafdār olan: Sosyalist bir mebʿūṯ.” (1924: 398)

104. *sosyalizme* (سوسياليزمه) “y. s. Vesāʾiṭ ve menābiʿ-i istiḥṣāliyyeyi cemāʿate mal, emvāli heyʾet-i ictimāʿiyyeye iʿāde, mesāʿi-i müştereke ve mevādd-i istihlākiyyeyi herkese taḳsīm ederek, ṣanāyiʿde demoḳratik bir ḳontrol altına alaraḳ cemʿiyyet-i beşeriyyeyi bambaşḳa bir şekle ṣoḳmaḳ isteyenleriñ mesleği. Ḳarl Marḳs ʿaṣrī sosyalizmeniñ müʿessislerinden biridir.” (1924: 398)

105. *sosyoloji* (سوسيولوژی) “y. s. Ḥādiṯāt-i ictimāʿiyyeden bāḥiṯ ʿilm. Sosyoloji pek yeñi bir ʿilimdir. ⁎ sosyoloġ veyā sosyolojist: Sosyoloji ile iştiġal eden ʿālim.” (1924: 398)

106.*sübjektif* (سۈبژەكتيف) “y. ṣ. Düşünülen şeyʾe taʿalluḳ eden objektife muḳābil düşünene ʿāʾid ve münāsebeti olan, enfüsī; ẕihnī, ḫayālī. s. Enfüsī olan şeyʾ. (Żıddı: Objektif: Āfāḳī).” (1924: 394)

107.*sübḳonsiyan* (سۈبقونسييان) “y. s. Ḫafīf ve muẓlim bir ṣūrette ḳısmen şuʿūrī olan.” (1924: 394)

108.*sübliminal* (سۈبليمينال) “y. ṣ. Şuʿūriyyet ḥudūdundan içeri giremeyen, ḳonsiyans eşiğini aşamayan; fehm ve idrāk edilir gibi olan.” (1924: 395)

109.*sübstiratom* (سۈبسٹِراتوم) “y. s. Bir şeyʾin altında bulunan, onun esāsını teşkīl eden şeyʾ.” (1924: 394)

110.*süfrajet* (سۈفراژەت) “y. s. Hem cinsleri için reʾy vermek ḥaḳḳını ve ḥattā erkekleriñ bütün ḥaḳḳını isteyen ḳadın.” (1924: 398)

111.*sürnatürel* (سۈرناتۈرەل) “y. ṣ. Ṭabīʿat ḳuvvetleriniñ fevḳinde olan. s. Sürnatürel olan şeyʾ.” (1924: 397) **bk. 2.4.3.10. “sürnatürel”**

112.*şovinizme* (شووينيزمه) “y. s. Mütecāviz bir ṭarzda müfriṭ ve vaṭanperverlik.” (1924: 419)

113.*telepati* (تەلەپاتى) “y. s. Ḫavās-ı ḫamsıñ yardımı olmaḳsızın yekdiğerinden uzaḳta bulunan iki dimāġ arasındaki muʿāşeret, intiḳāl-i fikir; ḥaḳīḳī bir vaḳʿanıñ tam vuḳūʿu eṣnāsından yüzlerce kilo metre uzaḳta bulunan bir kimse ṭarafından o vaḳʿanıñ ḥiss edilmesinden ʿibāret bir ḥālet-i ẕihniyye veyā rūḥiyye ki o anda bu maʿlūmātıñ ḥuṣūlü maddeten ʿadīmü’l-imkāndır.” (1924: 245)

114.*tırans* (تِرانس) “y. s. Rūḥuñ başḳa bir ḥāl-i hestīye geçmiş gibi göründüğü ḥāl. Efʾāl-i ḥayātiyyeden baʿżılarınıñ taʿṭīliyle teʾṣīrāt-i ḫāriciyyeye ḳarşı ḥissizlik ḥāli. Kendinden geçme, vecd ve istiġrāḳ.” (1924: 213)

115.*tıranssandan* (تِرانسساندان) “y. ṣ. Celīl, refīʿ, sāmī, ʿālī, ʿaẓīm, mütteʿāl.” (1924: 213)

116.*vandalizme* (واندالِيزمه)[587] “y. s. İyi şeyʾleri yıḳmaḳ, taḫrīb etmek isteyen ḥālet-i ẕihniyye.” (1924: 767)

[587] Kelime *vandalirme* (واندالِيرمه) şeklinde yazılmış olup anlam bakımından *vandalizm* maddesine bizi götürmektedir. Baskı hatası olduğu görüşündeyiz.

117. *yoġa* (يوغا) “y. s. Zühd ve taḳvā ve teʾemmülāt ile rūḥ-i beşeriñ rūḥ-i ezelī-i kāʾināta birleştiğini taṣavvur ve iddiʿā eden Hintlilere maḫṣūṣ bir meẕheb. ⁕ yogi: Bu meẕhebe mensūb olan.” (1924: 806)

2.4.2.6. Denizcilik

1. *abli* (آبلی) s. Yelkeni ḳullanmaḳ için elde tuṭulan ip.” (1912: 7) / (1924: 5)
2. *alabanda* (الاباندہ) “s. Geminiñ bir ṭarafdaki ṭoplarınıñ yaylım ateşi; mc: Şidddetli tekdīr.” (1912: 122) / “s. Geminiñ yanlarınıñ iç saṭḥı, ʿumūmiyetle yanları, borda muḳābili. mec.: Şiddetli tekdīr.” (1924: 72) **bk. 2.4.3.10. “alabanda”**
3. *alarġa* (الارغہ) “s. Açıḳ deñiz, eñgin.” (1912: 122) / “s. Açıḳ, uzaḳ. ḥd: Açıḳ göl! Eñgin.” (1924: 72)
4. *alesta* (آلسته) “ṣ. ita. Ḥażır, müheyyā.” (1912: 128) / (آلشتا) “ita. ṣ. Ḥażır, müheyyā!” (1924: 75)
5. *amiral* (آمیرال) “s. fr. Baḥriye ḳumandanı, ḳapudān.” (1912: 141) / “y. s. Eñ büyük baḥriye ḳumandanı. ⁕ Amirallıḳ: Baḥriye ḳumandanlığı.” (1924: 84) **bk. 2.4.1.1. “amiral”**
6. *anbarġo* (آنبارغو) “spa. s. Bulunduğu limanı terk etmemek için bir gemiye gösterilen muvaḳḳıt mümānaʿat.” (1924: 85)
7. *apiḳo* (آپیقو) “s. Geminiñ zinciri ṭoplayıp demir almaḳ üzere ḫażır bulunması; ḫażır, tetik, cest ü çālāk.” (1912: 10) / “s. Geminiñ ṭoplanıp demir almaḳ üzere ḫażır bulunması; ḫażır, tetik, cest ü çālāk.” (1924: 7)
8. *arma* I (آرمہ) “s. Gemi techizātı.” (1912: 46) / (1924: 28)[588]
9. *armoz* (آرموز) “s. Gemi ḳaplamaları arasındaki çatlaḳ.” (1912: 46) / (1924: 28)
10. *avara* (آواره) “s. Sāḥilden açılma.” (1912: 158) / “y. s. Sāḥilden açılma.” (1924: 95) **bk. 2.4.3.12. “avara”**
11. *avarya* (آواریا) “ita. s. Bir gemiye veyā yüküne ʿārıż olan ḫasār ve żarar.” (1924: 95)
12. *avizo* (آویزو) “spa. s. Evelce emir götürmeğe meʾmūr ḫafīf ṭonda gemi, bugün uzaḳ istasyonlarda bulunan vapur.” (1924: 118)

[588] B. Toven, bu maddeyi *arma II* ile birlikte yazmıştır. bk. *arma II*.

13. *balon* II (بالون) “y. s. k. İpten yapılan büyük yumaḳ.” (1924: 144)[589]

14. *bandra* (باندره) “s. Ecnebī sancağı, bayrağı.” (1912: 236) / *bandıra* (باندِره) “ita. s. Geminiñ milliyetini gösteren sancaḳ, bayraḳ.” (1924: 145)

15. *barḳa* (بارقه) “s. Büyük ṣandal.” (1912: 225) / (بارقهٔ) “y. s. Büyük ṣandal. ─ cı: Ṣandalcı, ḳayıḳçı.” (1924: 137)

16. *bastiḳa* (باستيقه) “ita. s. k. Seren ve ḳaplamaya açılan delik. Ayaḳ ṭorna.” (1924: 138)

17. *bırıḳ* (بِريق) “s. İki direkli gemi.” (1912: 250) / “y. s. İki direkli yelken gemisi. Küçüğü: Briġantin.” (1924: 152)

18. *bilar* (بيلار) “s. Ḳaṭrān ile ḳıldan mürekkep bir maʿcūn ki ḳalfata yarar.” (1924: 175)

19. *bodoṣlama* (بودوصلامه) “s. Geminiñ iki başındaki omuzluḳ direkleri.” (1912: 264) / “s. k. Geminiñ başını ḳıçını teşkīl etmek üzere omurġanın her iki ucuna dikilen demir veyā ağaç sütūn.” (1924: 161)

20. *bombarda* (بومباردە) “s. Bir nevʿ sefīne.” (1912: 275) / “s. İki direkli ḳıçı aynalıḳlı yelken gemisi.” (1924: 170)

21. *borda* (بوردا) “s. Geminiñ baş yanı.” (1912: 265) / “Geminiñ dış yanı. ─ etmek: Yan yana yanaşmaḳ.” (1924: 162)

22. *corum* (جوروم) “s. Ṭoplanıp gelme.” (1912: 408) / (جورۇم) “s. Ṭoplanıp gelme, cemʿiyyet. Balıḳ corumu.” (1924: 261)

23. *çapa* (چاپه) “s. Ḳulaḳlı demir, lenger; lenger resmi.” (1912: 415) / (چاپهٔ) “s. Ḳulaḳlı demir, lenger. Lenger resmi.” (1924: 265) **bk. 2.4.1.4. “çapa”, 2.4.3.16. “çapa”, 2.4.1.1. “çapa”**

24. *çapari* (چاپارى) “s. İğnesi çoḳ olṭa.” (1912: 414) / (1924: 265)

25. *çaṭana* (چاطانا) “s. Sandal ḳadar küçük vapur.” (1912: 419) / *çatana* (چاتانا) “y. s. Makine ile işler küçük ṣandal. Küçük istimboṭ.” (1924: 265)

26. *çamariva* (چاماريوا) “ḥd. Armaya çıḳmaḳ ḳumandası.” (1912: 422) / (1924: 269) **bk. 2.4.3.12. “çamariva”**

[589] B. Toven, bu maddeyi *balon* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.1.12. *balon* I, 2.4.3.6. *balon* I.

27. *çima* (چيا) “s. Ḫalaṭ ucu, palamar.” (1912: 442) / “s. Ḫalaṭ ucu, palamar: Çıma atmaḳ. ─ cı: Vapur ve iskelelerde çımayı atıp ṭutmaḳla muvaẓẓaf gemici.” (1924: 282)

28. *debarḳman* (دەبارقمان) “y. s. Bir gemiyi, vapuru, vaġonu boşaltma, taḫliye.” (1924: 338)

29. *dırednot* (دِرەدْنوت) “in. s. Çoḳ ḳuvvetli teslīḥ edilmiş pek büyük ḥarp gemisi, yılmaz. İlk drednot 1906 tārīḫinde bitmiştir.” (1924: 324) **bk. 2.4.1.1. “dırednot”, 2.4.3.7. “dırednot”**

30. *dirisa* (ديريسه) “s. Bir şeyʾiñ bir ucunu bir ṭarafa çekme.” (1912: 530)

31. *doḳ* (دوق) “in. s. Gemileri inşāʾ ve taʿmīre maḫṣūṣ ṣanāʿī ḥavuż. Yüklemek veyā boşaltmaḳ üzere gemileri içine alan ṣanāʿī ḥavuż.” (1924: 335)

32. *doḳ* (دوق) “s. Yelken beziniñ cins-i aʿlāsı.” (1912: 522) / “s. Yelken beziniñ cins-i aʿlāsı. Döşemelik ḳalın ḳumaş.” (1924: 335) **bk. 2.4.3.2. “doḳ”**

33. *duba* (دوبه) “s. Altı düz, geniş ve büyük deñiz vāsıṭa-i naḳliyyesi; köprü ḳurmaḳda ḳullanılan içi boş cisim.” (1912: 518) / (دوبا) “s. Altı düz, geniş ve büyük deñiz vāsıṭa-i naḳliyyesi. Köprü ḳurmaḳta ḳullanılan içi boş cisim.” (1924: 332)

34. *dümen* (دومَن) “s. Gemiye istiḳāmet veren ālet.” (1912: 525) / (دومَن) (1924: 337) **bk. 2.4.3.10. “dümen”**

35. *fırḳateyn* (فِرقَتَين) “s. Sefāʾin-i ḥarbiyyeniñ bir nevʿi.” (1912: 782) / “s. k. Güğertesiniñ altında 32-50 veyā daha ziyāde ṭopu bulunan sürʿatli ve idāresi ḳolay aḫşap ḥarp gemisi. Sefāʾin-i ḥarbiyyeniñ bir nevʿi.” (1924: 506) **bk. 2.4.1.1. “fırḳateyn”**

36. *fıṭa* (فيطه) “s. k. İki küreği bir adam ṭarafından çekilen boyu ġāyet uzun ḫafif ve nārīn filika ki 5-1 çiftelisi olur.” (1924: 517)

37. *filandra* (فِلاندره) “s. Uzunca flama.” (1912: 791) / *filandıra* (فِلاندِره) “y. s. k. Ḥarp gemileriniñ ġrandi direğine çekilen uzun ve eksiz ḳırmızı ḳurdela ki uçḳurluğunda bir ay yıldız vardır.” (1924: 512) **bk. 2.4.1.1. “filandra”, 2.4.2.1. “filandra”**

38. *filika* (فِلكه) “s. Bir nevʿ ṣandal.”- *fuluḳa* (فُلوقه) “s. Güğertesiz ṣandal.” (1912: 792) / *filika* (فِلكه) “y. s. k. Kürekle veyā yelkenle ḥareket eden güğertesiz küçük gemi.” - *fuluḳa* (فُلوقه) “y. s. Güğertesiz ṣandal. b.: filika.” (1924: 513)

39. *filo* (فیلو) “s. Birḳaç ḥarp sefīnesinden mürekkep donanma.” (1912: 797) / “y. s. Bir ḳaç ḥarp sefīnesinden mürekkep donanma veyā bütün donanma.” (1924: 518) **bk. 2.4.1.1. “filo”**

40. *filoḳ* (فلوق) “y. s. k. Müṣelleṣ şeklinde yelken.” (1924: 513)

41. *filotila* (فیلوتیلا) “y. s. k. İnce donanma ki ṭorpido ve muḫarriblerden teşekkül eder.” (1924: 518)

42. *filoz* (فیلوز) “s. Balıḳçı şamandırası.” (1912: 797) / (1924: 518)

43. *firibord* (فریبورد) “y. s. Geminiñ ṣu saṭḥından yuḳarı olan ḳısmı.” (1924: 508)

44. *fob* (فوب) “y. s. Malıñ vapurda teslīm edileceğini bildiren fıri on bord kelimeleriniñ ilk ḥarflerinden mürekkep İngilizce bir kelime: Fob Hamburġ. b.: sif.” (1924: 514) **bk. 2.4.1.13. “fob”**

45. *folḳon* (فولقون) “y. s. Birḳaç pos ʿarzında demir veyā çelik lame.” (1924: 516)

46. *fonda* (فونده) “s. Deñiziñ dibi.” (1912: 795) **bk. 2.4.3.12. “fonda”**

47. *fora* (فورا) “s. Aç, açıl.” (1912: 794) / “y. s. Yelken açmaḳ.” (1924: 515) **bk. 2.4.3.12. “fora”, 2.4.1.2. “fora”**

48. *foroz* (فوروز) “s. Bir defʿada çıḳarılan balıḳ mikdārı.” (1912: 794) / “s. Bir defʿada çıḳarılan balıḳ mikdārı: Bir foroz balıḳ.” (1924: 515)

49. *fors* (فورس) “s. Gemi direğine büyük bir adama delālet etmek üzere çekilen sancaḳ.” (1912: 794) / (فوڑس) “y. s. İçinde büyük bir ẕāt olduğuna delālet etmek üzere gemi direğine çekilen sancaḳ.” (1924: 515) **bk. 2.4.2.1. “fors”**

50. *ġanboṭ* (غانبوط) “s. Olduḳça ağır ṭoplarla mücehhez az ṣu çeken küçük kıtʿada bir sefīne-i ḥarbiye.” (1912: 760) / “y. s. Olduḳça ağır ṭoplarla mücehhez az ṣu çeken küçük kıtʿada bir sefīne-i ḥarbiye.” (1924: 491) **bk. 2.4.1.1. “ġanboṭ”**

51. *gidon* (گیدون) “y. s. İkinci ṣınıf ḳomodorlara maḫṣūṣ çatal sancaḳ.” (1924: 617) **bk. 2.4.1.2. “gidon”**

52. *gönder* (گوندَر) “s. Geminiñ başına ḳıçına dikilen sancaḳ direği.” (1924: 614) **bk. 2.4.1.4. “gönder”**

53. *ġrandi* (غراندی) “s. Geminiñ orta direği.” (1912: 762) / (غِراندی) “y. s. Geminiñ orta direği. Baştan ikinci direk.” (1924: 492)

54. *güğerte* (گوگرته) “s. Geminiñ anbar ile ḳamaralarınıñ üstü.” (1912: 924) / (گوگرته) “ita. s. t.: güğerte. Gemilerde eñ üst ḳatta bulunan döşeme.” (1924: 610)

55. *ḫalaṭ* (خلاط) “s. Ḳalın ip.” (1912: 486) / “s. Ḳalın ip, gemi ipi.” (1924: 310) **bk. 2.4.3.4. “ḫalat”**

56. *heyamola* (هَیامولە) “s. Ağır bir iş yapılırken birḳaç kişi ṭarafından hep birden çıḳarılan ses.” (1912: 1161) / (هَیامولە) “d. k. Demir veyā ṣandal veyā ağır bir yükü ḳaldırırken bir ağızdan söylenen söz, heyamola yiṣa da denir: Eyyām ola yel ese’den ġalaṭ olduğunu söylerler.” (1924: 787) **bk. 2.4.3.12. “heyamola”**

57. *ığrıb* (ایغریب) “s. Büyük balıḳ ağı.” (1912: 211) / (ایغریب) “s. (t.: ʿıyrıp) Büyük balıḳ ağı. ─ ḳayığı: Beş çifte balıḳçı ḳayığı.” (1924: 128) **bk. 2.4.3.10. “ığrıb”**

58. *ısḳaça* (اسقاچه) “s. Gemi direğiniñ ayaġı.” (1912: 67) / (اسقاچه) (1924: 42)

59. *ısḳalara* (اسقالَره) “s. Gemi arması nardubānı; sefāʾin-i ḥarbiyyeniñ solundaki teşrīfāt nardubānı.” (1912: 67) / (اسقالارا) “s. Gemi arması merdiveni; sefāʾin-i ḥarbiyyeniñ solundaki teşrīfāt merdiveni.” (1924: 42)

60. *ısḳarça* (اسقارچه) “s. Pek ṣıḳı istif.” (1912: 67) / (اسقارچه) “y. s. Gemi yükünüñ pek sıḳı istifi.” (1924: 42) **bk. 2.4.3.18. “ısḳarça”**

61. *ısḳarmoz* (اسقارموز) “s. Kürek ṭaḳılmaḳ için ḳayıḳ ve ṣandallarıñ yanlarına ṣoḳulmuş taḫta çivi.” (1912: 67) / (اسقارموز) “y. s. Kürek ṭaḳılmaḳ için ḳayıḳ ve ṣandallarıñ yanlarına ṣoḳulmuş taḫta çivi.” (1924: 42) **bk. 2.4.1.10. “ısḳarmoz”**

62. *isḳandil* (اسقاندیل) “s. Deñiziñ ʿumḳunu añlamağa yarar ālet; ʿumḳunu ölçme; istiknāh, yoḳlama.” (1912: 67) / (اسقاندیل) “s. Deñiziñ ʿumḳunu añlamağa yarar ālet. ʿumḳunu ölçme. İstiknāh, niyet ve maḳṣadı añlamağa ṣavaşma, yoḳlama: ʿaḳlınca beni isḳandil ediyor.” (1924: 42) **bk. 2.4.1.2. “isḳandil”**

63. *isḳaparma* (اسقاپارمه) “s. Gemiyi ṭoptan ḳiralama.” (1912: 67) / (اسقاپارمه) “y. s. Gemiyi ṭoptan ḳiralama.” (1924: 41)

64. *isḳarṣo* (اسقارصو) “s. Geminiñ götürü kirāsı; dik rüzgār.” (1912: 67) / (اسقارصو) “s. Geminiñ götürü kirāsı; dik rüzgār.” (1924: 42) **bk. 2.4.1.8. “isḳarṣo”**

65. *iskele* (اسكله) "s. Deñiz ḳıyısında vapurlarıñ yanaştıḳları maḥall; geminiñ sol ṭarafı." (1912: 68) / (اسكله) "s. Deñiz ḳıyısında vapurlarıñ yanaştıḳları maḥall, ḳaṣaba, şehir. Geminiñ sol ṭarafı." (1924: 42) **bk. 2.4.3.14. "iskele", 2.4.3.16. "iskele"**

66. *isḳorbüt* (اسقوربوت) "s. Fenā yemekten ḥāṣıl olan sārī bir ḫastalıḳ." (1912: 67) / (اسقوربوٹ) "y. s. Sebzesizlikten ve mütemādiyen ṭuzlu et yemekten çıḳan ve diş etleriniñ dökülmesiyle añlaşılan ḳan bozuḳluğundan ʿibāret bir ḫastalıḳ ki bi'l-ḫāṣṣa gemicilerde görülür." (1924: 42) **bk. 2.4.1.3. "isḳorbüt"**

67. *istimboṭ* (استيمبوط) "s. Küçük vapur." (1912: 65) / (إستيمبوت) "in. s. Küçük vapur." (1924: 40)

68. *istinġa* (استِنغه) "y. s. Gemi yelkenleriniñ yuḳarıya ṭoplanması." (1924: 39)

69. *isturpe* II (استورپه) "y. s. b.: üstüpü. Ucunda üstü örülü bir ḳurşun parçası bulunan ve ṣapı ipten veyā ince telden yapılan ālet-i ḍarb." (1924: 39)[590]

70. *jurnal* (ژورنال) "s. Gemide mühim vuḳūʿātıñ ḳayd olunduğu defter." (1912: 576) / (ژورنال) "y. s. Gemide mühim vuḳūʿātıñ ḳayd olunduğu defter." (1924: 372) **bk. 2.4.3.13. "jurnal", 2.4.2.2. "jurnal"**

71. *ḳabotaj* (قابوتاژ) "y. s. Sāḥilleriñ küçük mesāfelerinde ve bi'l-ḫāṣṣa ʿaynı bir memleketiñ limanları arasında gemileriñ seyr ü seferi." (1924: 519)

72. *ḳaçarola* (قاچارولا) "y. s. k. Ṣaplı yemek tenceresi." (1924: 523) **bk. 2.4.3.4. "ḳaçarola"**

73. *ḳadırġa* (قادِرغه) "s. Eski bir nevʿ ḥarp sefīnesi." (1912: 803) / (قادِرغه) "s. Kürek veyā yelkenle müteḥarrik eski ḥarp sefīnesi." - (قَدِرغه) "s. Kürek veyā yelkenle müteḥarrik eski ḥarp gemisi." (1924: 524, 541) **bk. 2.4.1.1. "ḳadırġa"**

74. *ḳalfat* (قالفات) "s. Zebānzedī ḳalafat. Gemi, vesāʾireniñ taḫta aralıḳlarını tıḳayaraḳ üstüne zift vesāʾire sürme ʿameliyyātı; saṭḥī taʿmīr." (1912: 813) / *ḳalafat* (قالافات) "ita. s. k. Veyā ḳalfat. İki ḳaplama taḫta arasını üstüpü ile doldurup ziftleyerek ṣu geçmez bir ḥāle ḳoymaḳtan ʿibāret ʿameliyye. ─ yeri: Gemileriñ ḳalafat edildiği yer. mec. Saḫte süs veyā taʿmīr: Miʿdeyi ḳalafat ettik. ⁎ ḳalafatlamaḳ: Ḳalafat ʿameliyyesini

[590] B. Toven, bu maddeyi 1912'de *istüpü*, 1924'te *üstüpü* olarak kaydettiği maddede açıklamıştır. Fakat bu anlam 1924'te sözlüğe eklenmiştir. bk. 2.4.3.4. *isturpe* I.

yapmaḳ. mt. Ḳalafatlatmaḳ. m. Ḳalafatlanmaḳ.” (1924: 531)[591] **bk. 2.4.3.10. “ḳalafat”**

75. *ḳalyon* (قاليون) “s. Bir nevʿ sefīne-i ḥarbiyye.” (1912: 815) / “s. k. İki üç anbarlı aḫşap büyük ḥarp sefīnesi.” (1924: 533) **bk. 2.4.1.1. “ḳalyon”**

76. *ḳampana* (قامپانا) “y. s. k. Gemilerde vardiya tebeddülü sāʿatini bildiren çañ.” (1924: 533)

77. *ḳampavnd* (قامپاوئد) “in. s. k. ─ makine: İki daha ziyāde silindiri ḥāvī makine ki istim evvelā küçüğe ṣoñra ṣırayla büyüklerine geçerek icrā-yı fiʿl eder.” (1924: 533)

78. *ḳamra* (قامره) “s. Yāḫūd ḳamara. Vapurda küçük oda.” - *ḳamara* (قَاره) “s. Küçük oda.” (1912: 815, 845) / *ḳamara* (قامارا) “y. s. Küçük vapur odası.” - (قَاره) “s. Küçük oda.” (1924: 533, 552) **bk. 2.4.2.1. “ḳamra”, 2.4.3.5. “ḳamra”**

79. *ḳamrot* (قامروت) “s. Yāḫūd ḳamarot. Ḳamara yolcularına ḫizmet eden vapur ḫizmetçisi.” (1912: 815) / *ḳamarot* (قاماروت) “y. s. Ḳamara yolcularına ḫizmet eden ve ḳamaralara baḳan.” (1924: 533) **bk. 2.4.3.8. “ḳamrot”**

80. *ḳana* (قانه) “s. Vapurlarıñ baş ve ḳıçlarındaki raḳamlar.” (1912: 817) / (قانا) “s. k. Geminiñ baş ḳıç bodoslamaları üzerindeki ḳadem işāreti.” (1924: 534)

81. *ḳano* (قانو) “y. s. k. Ağaç gövdesi oyularaḳ yapılan küçük ṣandal, ḫuri.” (1924: 535)

82. *ḳapudan* (قَپودان) “s. Gemi ḳumandanı, süvārīsi. Ḳapudan paşa: Vaḳtiyle baḥriye nāẓırına verilen ʿunvān idi yāḫūd ḳapudān-ı deryā.” (1912: 824) / “s. (t.: ḳaptan) Gemi ḳumandanı, süvārīsi. ─ deryā, ─ paşa: Baḥriye nāẓırı.” (1924: 540) **bk. 2.4.3.8. “ḳapudan”**

83. *ḳaranfil* (قَرَنفيل) “s. k. Ağır eşyā alıp vermek için bir ḳaz ayağı ile buña merbūṭ palanġa.” (1924: 544)[592]

84. *ḳaravele* (قَراوَله) “s. Bir nevʿ eski ḥarp sefīnesi.” (1912: 830) / *ḳarevle* (قاره‌وله) “s. k. Büyük tekne. Niẓāmāt-i baḥriyyeye muḫālif-i aḥvāl.” (1924: 527) **bk. 2.4.1.1. “ḳaravele”**

---

[591]B. Toven, bu maddeyi mahiyeti belli olmayan *ḳalfat/ḳalafat* ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.15. *ḳalfat/ḳalafat*.

[592] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Bahārāttan biri ki küçük siyāh ve ucu ṭırṭıḳlı olur. Güzel ḳoḳulu bir çiçek. g. Ağır eşyā alıp vermek için bir ḳaz ayağı ile buña merbūṭ palanġa.” (1924: 544)

85. *ḳarġobot* (قارغوبوت) “y. s. Veyā sādece ḳarġo. Bi’l-ḫāṣṣa emtiʿa-i ticāriyye naḳline taḫṣīṣ edilmiş gemi, vapur.” (1924: 526) **bk. 2.4.1.13. “ḳarġobot”**

86. *ḳarina* (قارينه) “s. Gemi teknesiniñ deñiziñ altına teṣādüf eden ḳısmı.” (1912: 807) / (قارينا) “s. k. Omurġanıñ altına yerleştirilen ikinci omurġa. — etmek: Gemiyi temizlemek için bir ṭarafa yatırmaḳ.” (1924: 527)

87. *ḳarḳas* (قارقاس) “fr. s. k. Seyyār ṭorpidolarıñ endāḫtına maḫṣūṣ çerçeve, ḳafes.” (1924: 526)

88. *ḳavança* (قاوانچه) “s. k. Veyā ḳavanço. Gemideki eşyāyı bir yerden diğer yere naḳl.” (1924: 536) **bk. 2.4.3.10. “ḳavança”**

89. *kerte* (كرته) “s. Puṣulanıñ otuz iki ḳısmından beheri. Tam kertesinde: Tam vaḳtinde.” (1912: 894) / (كرته) “ita. s. Puṣulanıñ 32 ḳısmından 11 derece 15 daḳiḳalıḳ her biri. — rīz: Bir mühlik gemiden veyā diğer bir maḥalden puṣula kertelerine naẓaran bulunduğu cihet; bir cürm-i semāvīniñ puṣula vāsıṭasıyla alınan semt zāviyesi. — rīz nikāṭi: Gemileriñ selāmet-i seyrine ḫizmet için ḫarīṭa üzerinde mevḳiʿleri taʿyīn edilmiş olan şamandıra, fener vesāʾire gibi ʿalāmet ve işāretler.” (1924: 585)

90. *kik* (كك) “s. Uzun ve dar ṣandal.” (1912: 935) / “ita. s. Uzun ve dar ṣandal.” (1924: 619)

91. *ḳomanya* (قومانيه) “y. s. k. Sefīne mürettebātınıñ erzāḳ ve meʾkūlātı.” (1924: 566)

92. *ḳomodor* (قومودور) “y. s. k. Bulunduğu sefīneye sancaḳ keşīdesine ḥaḳḳı olan livanıñ mādūnunda büyük żābıṭ.” (1924: 567)

93. *ḳruvazör* (قروَوازوَر) “y. s. Düşman arayan, donanmaya rehberlik eden süʿatli ḥarp gemisi.” (1924: 545) **bk. 2.4.1.1. “ḳruvazör”**

94. *ḳomandan* (قوماندان) “y. s. Veyā ḳomandar. Rütbesi ne olursa olsun bir gemiyi idāre eden baḥriyye żābiṭi. ⁎ ḳomandanī: Ḳomandana mensup.” (1924: 566) **bk. 2.4.1.1. “ḳomandan/ḳomandar”**

95. *ḳorvet* (قوروَت) “s. Bir nevʿ ḥarp sefīnesi.” (1912: 855) / “y. s. Fırḳateynden küçük bir nevʿ ḥarp sefīnesi.” (1924: 560) **bk. 2.4.1.1. “ḳorvet”**

96. *ḳotra* (قوتره) “s. Bir nevʿ gemi.” (1912: 850) / (قوترا) “y. s. k. Veyā ḳoṭra. Ṭūluna nisbetle ʿarżı ziyāde nārin yapılı çoḳ yelkenli gemi.” (1924: 556)

97. *körfez* (كۆرفَز) “s. Ḳaraya giren deñiz ḳısmı, ḳoy.” (1912: 918) / (كۆرفَز) “s. Ḳaraya giren deñiz ḳısmı, ḳoy. İzmir körfezi.” (1924: 604) **bk. 2.4.1.8. “körfez”**

98. *küpeşte* (كۆپَشته) “s. Bir geminiñ eṭrāfındaki demirleriñ üstüne geçirilmiş eñlice ḳorḳuluḳ taḫtası.” (1912: 914) / “s. Bir geminiñ eṭrāfındaki demirleriñ üstüne geçirilmiş eñlice ḳorḳuluḳ taḫtası.” (1924: 601) **bk. 2.4.3.15. “küpeşte”**

99. *laşḳa* (لاشقه) “s. Gemi ḫalaṭınıñ gevşetilmesi.” (1912: 939) / (لاشقة) “y. s. ─ etmek: Gemi ḫalaṭını ḳoyverip boşalṭmaḳ.” (1924: 622)

100.*lava* (لاوا) “y. s. k. ─ etmek: Çekmek, yisa etmek.” (1924: 623)

101.*liman* (لیمان) “s. Deñizde gemileriñ barınabilmelerine müsāʿid ḳuytu yer, ḳoy, mersā.” (1912: 951) / “s. Deñizde gemileriñ barınabilmelerine müsāʿid ḳuytu yer, ḳoy, mersā. süt ─: Yatıḳ, sākin, durġun: Ortalıḳ süt limandır: Āsāyīş ber-kemāl. ⁎ limanlamaḳ: Limana girmek; kesb-i sükūnet etmek, yatışmaḳ. ⁎ limanlıḳ: Emīn ve maḥfūẓ yer; sükūn, sükūnet; liman ittiḫāẓ olunabilir, maḥfūẓ; sākin, dalġasız.” (1924: 632) **bk. 2.4.3.14. “liman”**

102.*lombar* (لومبار) “s. Ḥarp gemilerinde ṭopuñ ağzı öñüne gelen delik.” (1912: 949) / (لومْبار) “y. s. k. Gemileriñ muḫtelif maḥallerine açılan dört köşe delik.” (1924: 630)

103.*lomboz* (لومبوز) “s. Vapur ḳamarası penceresi.” (1912: 949) / (لومْبوز) “y. s. k. Yuvarlaḳ veyā dört köşe ufaḳ ḳamara penceresi.” (1924: 630)

104.*lostıromo* (لوسترومو) “ita. s. Tüccar vapurlarında ṭāʾifeniñ reʾisi.” (1924: 630) **bk. 2.4.1.13. “lostıromo”**

105.*mancana* (مانجانه) “y. s. k. Şu ḳoymağa maḫṣūṣ büyük ve yaṣṣı fıçı.” (1924: 637)

106.*maniḳa* (مانیقه) “s. Geminiñ altındaki aḳsāmına ḥava veren boru.” (1912: 959) / (مانیقة) (1924: 639)

107.*manti* (مانتی) “y. s. k. Büyük bir cins maḳara.” (1924: 637)

108.*mantilya* (مانتیلیه) “y. s. Gemi serenlerini direklere aşılı ṭutan ḫalaṭlar.” (1924: 637)

109.*mayna* (مایْنا) “s. Yelkenleriñ indirilmesi; paydos, taʿtīl.” (1912: 961) / (مائِنا) “y. s. Yelkenleriñ indirilmesi; paydos, taʿtīl.” (1924: 640)

110.*menderk* (مَندَرك) “s. Ṣunʿī liman.” (1912: 1072) / *menderek* (مَندَرَك) “s. Veyā mendirek. Açıḳ cihette dalġa ḳıran bulunan ṣunʿī liman.” (1924: 720)

111.*mola* (مولە) “s. İstirāḥat; ḳoyuverme, gevşetme.” (1912: 1088) / (مولە) “y. s. k. Ḳoyuverme, gevşetme: Ḫılāṭī mola.” (1924: 733) **bk. 2.4.3.11. “mola”**

112.*muço* (موچو) “s. Küçük gemici çocuḳ.” (1912: 1082) / (مۇچو) “y. s. Küçük gemici çocuḳ.” (1924: 728) **bk. 2.4.3.9. “muço”**

113.*muş* (مۇش) “y. s. Nehirlerde yolcu ṭaşıyan küçük vapur; keşif ḫizmetini gören ve amiraliñ emirlerini götüren donanmaya mensūp küçük gemi, ḳontur törpiyör.” (1924: 730)[593]

114.*olṭa* (اولطه) - *volṭa* (وولطه) “s. Balıḳ ṭutmaḳ için ḳullanılan ip.” (1912: 189) / *olta* (اولتا) “s. Balıḳ ṭutmağa maḫṣūṣ ālet.” (1924: 113) - *olṭa* (اولطه) “Veyā olta. s. Balıḳ ṭutmaḳ için ḳullanılan ip.” (1924: 113)

115.*orsa* (اورسا) “ita. Geminiñ iskele yaʿnī ṣol ṭarafı, gemiyi orsa etmek; gemiyi rüzgārıñ geldiği ṭarafa yaḳın bir cihete döndürmek; orsa alamanda: Birdenbire ṣola dönme; orsaboca: Geminiñ kāh ṣola kāh ṣağa dönerek yürümesi.” (1912: 170) / “ita. f. Geminiñ pervānesini rüzgārıñ estiği cihete yanaştırmaḳ. — alabanda: Birden bire ṣola dönme. — boca: Geminiñ gāh ṣola gāh ṣağa dönerek yürümesi.” (1924: 102)

116.*pakbo* (پاكبو) “y. s. Mektup, yolcu ve eşyā ṭaşıyan vapur.” (1924: 183)

117.*palamar* (پالامار) “s. Ḳalın ḫalaṭ.” (1912: 295) / “s. Ḳalın ḫalaṭ. — gözü: Geminiñ başında ve ḳıçındaki ḫalaṭ delikleri.” (1924: 183) **bk. 2.4.3.10. “palamar”**

118.*palanġa* (پالانغه) “ita. s. k. Bir ḫalaṭ vāsıṭasıyla maḳaralardan teşkīl olunan donanım.” (1924: 184)

119.*palavra* I (پالاوره) “s. Güğerteniñ altındaki ḳat.” (1912: 295) / (پالاۋره) “s. Güğerteniñ altındaki ikinci ḳat.” (1924: 184)[594]

120.*papafiṅġo* (پاپافينغو) “y. s. Papafiṅġo çubuğu üzerindeki serene açılan yelken.” (1924: 178)

121.*paraçol* II (پاراچول) “y. s. Gemi eğrisi denilen sefīne.” (1924: 180)[595]

---

[593] Maddenin tamamı şöyledir: “fa. s. Fāre, ṣıçan. y. s. Nehirlerde yolcu ṭaşıyan küçük vapur; keşif ḫizmetini gören ve amiraliñ emirlerini götüren donanmaya mensūb küçük gemi, ḳontur törpiyör.” (1924: 730) ‘fare, sıçan’ < Fars. *mūş* için bk. (OTAL: 689).

[594] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *palavra* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.7. *palavra* II.

[595] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *paraçol I* ile beraber kaydetmiştir. bk. 2.4.3.4. *paraçol I.*

122.*paraket* (پاراکت) “s. ita. Geminiñ sürʿatini añlamaḳ için ḳullanılan ālet.” (1912: 291) / *parakete* (پاراکته) “ita. s. Geminiñ sürʿatini añlamaḳ için ḳullanılan ālet.” (1924: 180)

123.*parapet* (پاراپت) “s. Gemi küpeştesi.” (1912: 291) / (1924: 180)

124.*patente* (پاتنته) “s. Sefāʾine ḥareket ettikleri yeriñ aḥvāl-i ṣıḥḥiyesi ḥaḳḳında iʿṭāʾ olunan teẕkere.” (1912: 290) / “s. Sefāʾine ḥareket ettikleri yeriñ aḥvāl-i ṣıḥḥiyesi ḥaḳḳında verilen teẕkere.” (1924: 179) **bk. 2.4.2.1. “patente”**

125.*paṭrona* (پطرونه) “ita. s. (t.: patrona) Vaḳtiyle donanma ḳumandanlarınıñ rütbesi; şimdiki rütbelere göre liva ile ferīḳ arası.” (1924: 191)

126.*perkende* (پرکنده) “s. Küçük briḳ nevʿi gemi.” (1912: 300) / “s. Küçük briḳ nevʿi.” (1924: 187)

127.*permeçe* (پرمَچه) “s. İnce ḫalaṭ.” (1912: 301) / “s. İnce ḫalaṭ, yedek ḥalaṭı.” (1924: 188)

128.*pırova* (پروا) “s. Geminiñ baş ṭarafı.” (1912: 302) / “s. Geminiñ baş ṭarafı: Prova direği.” (1924: 189) **bk. 2.4.3.11. “pırova”**

129.*poca* (پوجا) “s. Geminiñ ṣağ ṭarafı, sancaḳ.” (1912: 307) / “ita. s. Geminiñ başını rüzgārdan açmaḳ; açmaḳ için ḳumanda. ─ lamaḳ: Rüzgār ve deñiziñ şiddetinden ileri gidemeyip dönmek.” (1924: 193) **bk. 2.4.3.10. “poca”**

130.*ponton* (پونتون) “in. s. Eğreti köprü yapmaḳ ve batan gemileri aṣḳıya almaḳ için ḳullanılan büyük duba, köprü dubası.” (1924: 196)

131.*pratiḳa* (پراتیقه) “s. Sefāʾine ḳarantinalardan verilen teẕkere.” (1912: 298) / *pıratiḳa* (پراتیقه) “s. Sefāʾine aḥvāl-i ṣıḥḥıyeleriniñ yolunda olduğunu müşʿir ḳarantinalardan verilen teẕkere.” (1924: 186)

132.*pupa* (پوپه) “s. Geminiñ ḳıçı, geminiñ arḳasından gelen rüzgār.” (1912: 306) / (پوپا) “ita. s. Geminiñ ḳıçı. ─ sına seyr etmek: Rüzgārı ḳıça alaraḳ gitmek.” (1924: 192)

133.*puṣula* (پوصوله) “s. İbresiniñ ucu dāʾimā şimāle dönen bir ālet ki deñizlerde gemicilere yollarını göstermeğe yarar.” (1912: 310) / (پوصوَله) “s. Veyā puṣla. İbresiniñ ucu dāʾimā şimāle dönen bir ālet ki deñizlerde gemicilere yol göstermeğe yarar.” (1924: 195) **bk. 2.4.1.2. “puṣula”, 2.4.3.10. “puṣula”**

134.*raspa* (راسپه) “y. s. ─ ṭaşı: Gemi güğertelerini temizledikleri yumuşaḳ sünger ṭaşı.” (1924: 348) **bk. 2.4.3.15. “raspa”**

135.*romorkör* (روموركۆر) “s. Gemi çeken vapur.” (1912: 558) /*remorkör* (رەمورکۆر) “y. s. Herhangi bir vāsıṭa-i naḳliyyeyi çeken vapur, loḳomotif vesāʾire.” (1924: 361)

136.*ṣafra* (صفره) “s. Geminiñ dibine ḳonan ağırlıḳ. b.: ṣabura.” (1912: 673) / *ṣafra* (صافرا) “ita. s. Gemileriñ merkez ṣıḳletini aşağı indirerek deñize taḥammülünü tezyīd için sintinesine ḳonan maʿden, ṭaş, ḳum vesāʾire.” - *ṣafra* (صَفره) “s. Geminiñ dibine ḳonan ağırlıḳ.” (1924: 427, 435)

137.*ṣalapurya* (صلاپوريه) “s. Yelkenli büyük ḳayıḳ.” (1912: 674) / (صَلاپۆريه) “y. s. k. Mavunadan küçük, başı ḳıçı bir ve ṣoyu az baʿżıları yelkenli büyük ḳayıḳ.” (1924: 436)

138.*ṣalta* I (صالته) “s. ─ etmek: Gergin bir ḫalaṭı ḳoyverip ḳaçırmaḳ.” (1924: 428)[596] **bk. 2.4.1.10. “ṣalta I”**

139.*salya* II (ساليا) “s. ─ etmek: k. Bir ṭaraftan diğer ṭarafa çekmek, māʾilen sürmek.” (1924: 375)[597]

140.*ṣandal* (صَندال) “s. Bir nevʿ genişçe ḳayıḳ.” (1912: 676) / “s. Ḥarp gemilerinde 7-12 çifteye ḳadar kürekle ḥareket eden filiḳa; yolcu ve biraz da yük ṭaşıyan büyücek tekne. ⁕ ṣandalcı: Ṣandal ḳullanan.” (1924: 437)

141.*ṣarevle* (صارەوله) “ita. s. Yelkenleri istinġa edip ṭoplamaḳ.” (1924: 426)

142. *ṣıvırya* (صيويريا) “müh. k. ʿale’l-devām, birbiri arḳasından. Ara vermeksizin.” (1924: 445)

143.*sintine* (سِنتينه) “s. Geminiñ eñ aşağı ḳısmı.” (1912: 608) / “ita. s. Gemiye giren ṣularıñ ṭoplandığı eñ aşağı ḳısım. ─ ḳuyusu: Bu ṣuyu boşaltmaḳ için ḳullanılan ṭulumba borularınıñ nihāyetlendiği çuḳur yer. ─ örtüsü: Sintine yollarını temiz ṭutmaḳ için üzerlerine ḳapanan ḳışa taḫtalardan örtü.” (1924: 393)

[596] B. Toven, bu maddeyi *ṣalta* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.2. *ṣalta* II.
[597] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *salya* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.7. *salya* I.

144.*siya* (سیا) “s. Ḳayığı geri yürütme.” (1912: 619) / *siya* (سیا)[598] “ita. s. Kürekleri ʿaksine işleterek ṣandalı geriye doğru sevḳ etmek.” (1924: 405)

145.*sübye* IV (سوبیه) “s. ─ donanım: Bir ṭorno veyā bastiḳadan geçirilen ḫalaṭ. ─ armalı: Direklerinde ufḳī sirenleri bulunmayan (gemi), muḳābili: Ḳaba sortu armalı.” (1924: 395)[599]

146.*sünbeki* (سنبکی) “s. Küçük gemi.” (1912: 608) / “s. Zebānzedi: Zanbuḳa. Büyücek ṣandāl, mavuna, sunbuḳ.” (1924: 393)[600]

147.*şaft* (شافت) “s. Geminiñ pervānesini taḥrīk eden miḥver; demir mil.” (1912: 627) / (شافْت) “y. s. Bi’l-ḫāṣṣa miḥveri eṭrāfında dönen ve ḥareket naḳl eden uzun, üstüvānevī çubuḳ; geminiñ pervanesini taḥrīk eden demir mil.” (1924: 407)

148.*şalupa* (شالوپه) “s. İki direkli gemi.” (1912: 628) / (شالوپا) “y. s. İki direkli küçük gemi.” (1924: 408)

149.*şamandura* (شماندوره) “s. Gemileri bağlamaḳ için deñiziñ üstünde duran içi boş demir fıçı.” (1912: 645) / *şamandıra* (شماندیرا) “s. Ekṣeriyetle gemileri bağlamaḳ için deñiziñ üstünde duran içi boş demir fıçı. Mevkiʿ-i istiʿmāline göre muḫtelif şekilleri vardır.” (1924: 417) **bk. 2.4.3.4. “şamandura”**

150.*talaz* (تالاز) “s. Dalġa, mevc. ─ lanmaḳ: Deñiz dalġalanmaḳ.” (1924: 203) **bk. 2.4.3.2. “talaz”**

151.*ṭalyan* I (طالیان) “s. Balıḳ ṭutmağa maḫṣūṣ yer.” (1912: 700) / *dalyan* I (دالیان) “s. Ṣu üstünde balıḳ ṭutmağa maḫṣūṣ çardaḳ. Balıḳ ṭutulan yer. ─ tarlası: Ağ yeri. ⁕ dalyancı: Dalyanda avlayan balıḳçı.” (1924: 318)

152.*tersane* (ترسانه) “s. Sefāʾin yapılan maḥall.” (1912: 338) / “s. Sefāʾin yapılan maḥall. ─ li: Baḥriyeli, tersaneye mensup.” (1924: 215) **bk. 2.4.3.14. “tersane”**

[598] *siya* olarak bilinen kelime Yeni Türkçe Lugat’te *siba* (سیبا) olarak kayıtlıdır. Matbaa hatası olduğunu düşünüyoruz. (1924: 405)

[599] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *sübye* I, *sübye* II, *sübye* III ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.1. *sübye* I, 2.4.1.10. *sübye* II, 2.4.3.2. *sübye* III.

[600] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Küçük gemi. sḫ. Bir ada.” (1912: 608) / “s. Zebānzedi: Zanbuḳa. Büyücek ṣandāl, mavuna, sunbuḳ. sḫ. Adalar denizinde Rodos civārında küçük bir ada.” (1924: 393)

153.*tırans atlantik* (ترانس آتلانتيك) “y. s. Baḥr-i Muḥīṭ-i Atlasī’yi geçerek eski ve yeni dünyālar arasında sefer eden yolcu vapuru. ṣ. Baḥr-i Muḥīṭ-i Atlasī’niñ ötesinde.” (1924: 213)

154.*tiramola* (تيرامولا) “s. Ḫalaṭ çekme.” (1912: 384) / “s. Ḫalaṭ çekme. ─ etmek: Ḫalaṭ çekmek.” (1924: 246)

155.*tombaz* (تومباز) “s. Duba.” (1912: 382) - *ṭombaz* (طومباز) “s. Altı düz ve güğertesiz ḳayıḳ; duba.” (1912: 725) / *tombaz* (تومباز) “s. Duba: Köprünüñ tombazları her sene taʿmīr edilir.” (1924: 244) - *ṭombaz* (طومباز) “s. Altı düz ve güğertesiz ḳayıḳ. Duba.” (1924: 467)

156.*ṭorpid* (طوربيد) “s. Gemi ġarḳ etmeğe maḫṣūṣ deñiz lağımı.” (1912: 716) / *ṭorpido* (طوربيدو) “s. Gemi ġarḳ etmeğe maḫṣūṣ deñiz lağımı. ─ boṭ: Seyyār ṭorpidolarla mücehhez ḫafīf ve ġāyet serīʿ küçük sefīne.” (1924: 461)

157.*ṭorpil* (طوربيل) “s. Ḥarp sefāʾinini parçalamaḳ için taḥtü’l-baḥir elektrikle atılan büyük mermi.” (1912: 716) / “y. s. Deñiz içinde infilāḳ eden ālet-i ḥarbiyye.” (1924: 461) **bk. 2.4.1.1. “ṭorpil”**

158.*ṭorpiyör* (طوربيور) “y. s. Ṭorpil dökmeğe, ḳoymağa ve atmağa maḫṣūṣ küçük vapur ki sürʿati ziyāde olur.” (1924: 461)

159.*vapor* (واپور) “s. Deñiz üstünde buharla işleyen gemi.” (1912: 1131) / “y. s. Şu üstünde buharla işleyen gemi. Buhar.” (1924: 764)

160.*vardaḳosta* (وارداقوستا) “ita. s. k. Sāḥil müdāfaʿasına maḫṣūṣ gemi. Techīzātı muntaẓam nārīn yapılı yelken gemisi.” (1924: 765) **bk. 2.4.3.10. “vardaḳosta”**

161.*vardiya* (واردیا) “ita. s. k. Gemilerde nöbet veyā nöbet postalarından her biri. ─ ṭopu: Gemilerde ʿaskeriñ yat ve ḳalḳ borularında atılması muʿtād olan ṭop.” (1924: 765)

162.*viġla* (ويغله) “y. s. Dalyanlarda bir direğiñ üstündeki taraṣṣut maḥalli.” (1924: 778)

163.*vinç* (وينچ) “s. Gemilerde ağır yük ḳaldırmağa maḫṣūṣ makine.” (1912: 1148) / “y. s. Gemilerde ağır yük ḳaldırmağa maḫṣūṣ buharlı makine.” (1924: 778)

164.*vira* (ويره) “ita. ḥ. g. Makinayı taḥrīk et, çevir maḳāmında ḳumandadır.” (1924: 777) **bk. 2.4.3.11. “vira”, 2.4.3.12. “vira”**

165. *viya* (ویا) “s. Dümeni ortaya alaraḳ gemiyi kendi istiḳāmetinde ḥarekete bıraḳma.” (1912: 1148) / “y. s. Dümeni ortaya alaraḳ gemiyi kendi istiḳāmetinde ḥarekete bıraḳma.” (1924: 778)

166.*volṭa* (وولطة) “ita. s. k. Bir ḫalaṭı bir yere bir defʿa dolaştırmaḳ veyā babalara ṣarmaḳ. Zincīriñ demire veyā iki zincīriñ bir birine dolaşması. b.: olṭa.” (1924: 776)

167. *yaḳamoz* (یاقاموز) “y. s. k. Ḳarañlıḳ gecelerde pervāne veyā kürekleriñ ṣuyu ḳarıştırdıḳları zaman ṣu içindeki fosforuñ hava ile temāsa gelerek yanmasından ḥāṣıl olan żiyā.” (1924: 794)

168.*yalı* (یالی) “s. Deñiz veyā nehir sāḥili, kenarı; ḳıyı.” (1912: 1173) / “s. Deñiz veyā nehir kenarı, ḳıyı.” (1924: 796) **bk. 2.4.3.16. “yalı”**

169. *yat* (یات) “s. Bir nevʿ tenezzüh vapuru.” (1912: 1164) / *yaṭ* (یاط) “s. Veyā yat. Bir nevʿ tenezzüh vapuru ki yelkenli veyā buharlısı olur.” (1924: 793)

170. *yisa* (یسا) “ḥ. Haydi çekiñ! Ḳaldırıñ!” (1912: 1194) / *yiṣa* (یصا) “ḥ. Haydi çekiñ! Ḳaldırıñ! Gemicilikte bir ḫalaṭı çekmek demektir. ─ kürek: Küreği ḳaldırıp içeriye almaḳ.” (1924: 810) **bk. 2.4.3.12. “yisa”**

171.*zoḳa* (زوقه) “s. Balıḳ ṭutmağa maḫṣūṣ iğneli ḳurşun.” (1912: 572) / “s. Balıḳ ṭutmağa maḫṣūṣ balıḳ şeklinde ucu iğneli ḳurşun.” (1924: 369) **2.4.3.10. “zoḳa”**

2.4.2.7. Matbaa, Yayın

1. *antimvan* (آنتیوان) “y. s. 440 dereceye doğru eriyen māvimsi beyāż ve gevrek bir maʿden olup maṭbaʿa ḥurūfātınıñ terkībine dāḫildir.” (1924: 88) **bk. 2.4.1.11. “antimvan”**

2. *forma* (فورمه) “s. Bir defʿada başılan kitap ṣaḥīfeleri mecmūʿu, bu ṣaḥīfeleri ṣıḳıştırmağa maḫṣūṣ demir çerçeve.” (1912: 794) / (فورما) “s. Bir defʿada başılan kitap ṣaḥīfeleri mecmūʿu. Bu ṣaḥīfeleri ṣıḳıştırmağa maḫṣūṣ demir çenber.” (1924: 515)

3. *çinḳoğrafya* (چینقوغرافیا) “y. s. Ṭaş yerine çinḳo ḳullanmaḳtan ʿibāret bir nevʿ uṣūl-i ṭabʿ.” (1924: 283)

4. *daḳtiloġrafya* (داقتیلوغرافیا) “y. s. Yazı makinesiyle yazmaḳ ṣınāʿati. ⁎ daḳtiloġraf: Yazı makinesi; bu makine ile yazı yazan.” (1924: 317)

5. *enterlin* (أنتَرلِن) “y. s. Satır arası. Satırları açmaḳ için aralarına ḳonan maʿdenī levha.” (1924: 87)

6. *filiġran* (فيليغران) “ita. s. Kağıt iʿmālinde ḳullanılan ḳalıplar üzerine naḳışlar veyā ḥarfler şeklinde ṣarılaraḳ teṣbīt edilen baḳır teller vāsıṭasıyla kağıda vurulan damġalar, nişānlar, kağıdıñ içinde görünen ḥarfler ve şekiller: Evrāḳ-ı naḳdiyyeniñ filiġranı.” (1924: 518)

7. *ġazete* (غَزَته) “y. s. Cereyān eden vekāyīʿ günü gününe yazılaraḳ ḫalḳa oḳutmaḳ için neşr olunan varaḳa, cerīde. Siyāsī, edebī, fennī ve ilḫ. ḥavādiṣ veren risāle. ─ ci: Ġazete yazan ve neşr eden; ġazete ṣatan. ─ cilik: Ġazete yazanıñ mesleği ve ḥāli; ġazete ṣatanıñ ṣanʿatı.” (1924: 494)

8. *ıstampa* (إستامپه) “s. Damġa, ḳalıp.” (1912: 53) / (إستامپا) “y. s. Ağaç veyā baḳır üzerine ḥakk edildikten soñra bir yere başılan resim. Damġa, ḳalıp. Bu damġayı vuracaḳ ālet: Istampa vurmak, başmaḳ.” (1924: 33)

9. *istereotipi* (إستەرەاوتيپى) “s. Evvelce müteḥarrik ḥarflerle dizilmiş olan ṣaḥīfeleri erimiş bir maʿden vasıtasıyla ṯābit ve yekpāre bir ḥāle taḥvīl ṣanʿatı.” (1912: 64) / (إستەرەاوتيپى) “y. s. Evvelce müteḥarrik ḥarflerle dizilmiş olan ṣaḥīfeleri erimiş bir maʿden vasıtasıyla ṯābit ve yekpāre bir ḥāle taḥvīl ṣanʿatı.” (1924: 40)

10. *ḳadrat* (قادرات) “y. s. Maṭbaʿa ḥurūfātınıñ doldurmadığı satırı tamamlayan, ḥarflerle ʿaynı biçimde ve faḳaṭ onlardan biraz alçaḳ olan maʿden parçası.” (1924: 524)

11. *ḳaṣa* (قاصهٔ) “s. Maṭbaʿalarda düğme-i ḥurūfāta maḫṣūṣ küçük küçük 505 göze münḳasım taḫta.” (1924: 529) **bk. 2.4.1.5. “ḳaṣa”, 2.4.3.14. “ḳaṣa”, 2.4.3.6. “ḳaṣa”**

12. *ḳılişe* (قليشه) “y. s. Ṭabʿ edilmek üzere üstünde ḳabartma olaraḳ yazı veyā resim bulunan maʿdenī levḥa: Baḳır ḳlişeler diğerlerine müreccaḥtır.” (1924: 552) **bk. 2.4.1.12. “ḳılişe”, 2.4.3.10. “ḳılişe”**

13. *ḳompas* (قومپاس) “s. Mürettibleriñ satır dizmeğe maḫṣūṣ elde ṭuttuḳları ālet.” (1912: 867) / (قومپاس) “y. s. Mürettibleriñ elde ṭuttuḳları satır dizmeğe maḫṣūṣ ālet.” (1924: 567) **bk. 2.4.1.6. “ḳompas”, 2.4.3.13. “ḳompas”, 2.4.1.2. “ḳompas”**

14. *linotip* (لينوتيپ) “y. s. Maṭbaʿa ḥurūfātını satır satır tertīb eden ve döken makine.” (1924: 632)

15. *matris* (ماتریس) “y. s. Tertīb edilmiş maṭbaʿa ḥurūfātınıñ üstüne baştırılan kağıda çuḳur olaraḳ bıraḳtıḳları izleri ḥāvī muḳavvā ḳalıp ki ṣoñradan bunuñla yekpāre ṣaḥīfeler dökülür.” (1924: 633)

16. *monotip* (مونوتیپ) “y. s. Maṭbaʿa ḥurūfātını ayrı ayrı dökerek yazı tertīb eden makina.” (1924: 734)

17. *moras* (موراس) “y. s. Bir ġazete ṣaḥīfesiniñ ṣoñ ṣıḳımından evvel çıḳarılan provası.” (1924: 729)

18. *pedal* (پەدال) “y. s. Küçük ṭabʿ makinesi.” (1924: 197) **bk. 2.4.2.4. “pedal”, 2.4.1.12. “pedal”**

19. *punṭo* (پونطو) “s. Ṭıbāʿatte müstaʿmel düğme-i ḥurūfāt ölçüsü.” (1912: 311) / *punto* (پۇنتو) “y. s. Veyā punṭo. Maṭbaʿa ḥurūfātınıñ büyüklüğünü ifāde eden vāḥid-i ḳıyāsī: Eliñizdeki Yeñi Türkçe Lüġat sekiz punto ḥarflerle tertīb edilmiştir.” (1924: 196)

20. *rotatif* (روتاتیف) “y. s. Marinoni ṭarafından īcād edilen ṭabʿ makinesi.” (1924: 358)

2.4.3. Günlük Hayat

2.4.3.1. Beslenme Kültürü

1. *aperitif* (آپەریتیف) “fr. s. İştihāyı açan şeyʾ, açar.” (1924: 7)

2. *biftek* (بیفتك) “in. s. Isḳarada ḳızartılmış veyā ṣobada pişirilmiş öküz eti.” (1924: 175)

3. *birekfast* (پرەڤفاسٹ) “in. s. Ḳahve altı.” (1924: 152)

4. *birizola* (پریزوله) “s. Külbaştı.” (1912: 250) / *pürzola* (پۈرزولا) “y. s. Ḥayvanātıñ göğüs kemiklerinden ayrılan etli parça ki ekṣeriyā ısḳarada pişirilir.” (1924: 193) **bk. 2.4.1.10. “pürzola”**

5. *boğaça* (بوغاچه) - *poğaça* (پوغاچه) “s. Bir nevʿ börek.” (1912: 270, 310) / (بوغاچه) “s. Bir nevʿ börek. — cı: Boğaça ṣatan ve yapan.” (1924: 165)

6. *bonbon* (بونبون) “y. s. Başlıca şekerle yapılmış çuḳulata, fondan gibi şeyʾler, şekerlemeler: Çocuğa biraz bonbon getiriñ.” (1924: 165)

7. *borç* (بورچ) “y. s. Sebzeli etli Rus çorbası.” (1924: 162)

8. *büfe* (بۆفه) "y. s. Sofra ṭaḳımlarına maḫṣūṣ dolap; ictimāʿ maḥallerinde yemek ve içkiniñ bulunduğu maḥall, maṣa; demir yolu istasyonlarındaki loḳanṭa." (1924: 166) **bk. 2.4.3.4. "büfe", 2.4.3.14. "büfe"**

9. *cibre* (جِبره) "s. Ṣuyu alınmış üzüm veyā sāʾir meyve poṣası." (1912: 394) / (جِبْره) (1924: 252)

10. *çiroz* (چیروز) "s. Ḳurutulmuş usḳumru balığı." (1912: 439) / (1924: 280) **bk. 2.4.1.10. "çiroz", 2.4.3.10. "çiroz"**

11. *çuḳulata* (چوقولاته) "s. Ḳaḳao ve şekerden yapılmış muġaddī ḫamur." (1912: 436) / (چوقولاته) "s. Ḳaḳao ve şekerden yapılıp ḳatılaştırılmış muġaddī ḫamur." (1924: 277)

12. *dejöne* (دەژۆنه) "y. s. Ṣabāḥ yemeği, ḳahve altı. Öğle yemeği maʿnāsına da gelir." (1924: 339)

13. *deser* (دەسَر) "y. s. Yemeğiñ eñ ṣoñunda yenen peynir, meyve gibi şeyʾler." (1924: 339)

14. *dine* (دینه) "y. s. Günüñ ortasında veyā nihāyetinde yenen yemek." (1924: 344)

15. *diyet* (دیيەت) "y. s. Ḫastalıḳ sebebiyle yemekten ḳısmen veyā kāmilen ictināb." (1924: 345) **bk. 2.4.2.1. "diyet"**

16. *fayvoḳloḳ* (فایوقلوق) "in. s. Öğleden ṣoñra sāʿat beşte içilen çay veyā yenen ḫafīf yemek." (1924: 500)

17. *fırancala* (فرانجَله) "s. Muḫtelif şekilde ḫāṣṣ ve beyāż ekmek." (1912: 778) / (فرانجالا) "s. Muḫtelif şekilde ḫāṣṣ undan yapılmış beyāż ekmek." (1924: 504)

18. *fileṭo* (فیله‌طو) "s. Ḥayvanātıñ bel kemiği ṭarafından çıḳan et." (1912: 797) / (فیله‌تو) (1924: 518) **bk. 2.4.1.10. "fileṭo"**

19. *fondan* (فوندان) "y. ṣ. Ṣuyu çoḳ olup ağızda eriyen. s. İçi ṣulu şekerleme, eriğen." (1924: 516)

20. *ġaleṭa* (غاله‌طا) "s. Peksmad, fırında ḳurutulmuş ekmek." (1912: 760) / (غاله‌تا) "y. s. Peksmad, fırında ḳurutulmuş küçük ekmek." (1924: 490)

21. *ġazöz* (غازوز) "s. Bir nevʿ ġazlı ve köpürücü şerbet." (1912: 759) / (غازۆز) "y. s. Bir nevʿ ġazlı ve köpürücü şerbet." (1924: 490)

22. *hordövr* (هوڕدۆڕ) “y. s. Bir yemeğiñ başında çorbadan şoñra yenen zeytin, balıḳ, turp gibi şeyʾler.” (1924: 786)

23. *ısḳara* (اسقاره) “s. Ağaç ve yā demirden parmaḳlıḳ ve yā ḳafes şeklinde yapılmış bir şeyʾ.” (1912: 67) / (إسقاره) “y. s. Ağaç ve yā demirden parmaḳlıḳ ve yā ḳafes şeklinde yapılmış bir şeyʾ.” (1924: 42)

24. *isḳurçuna* (إسقورچۇنه) “ ita. s. Reçeli yapılan bir cins ḳara kök.” (1924: 42)

25. *ḳamineto* (قامينەتو) “s. Ḳahve ve sāʾire pişirmeğe maḫṣūṣ ispirto ṭaḳımı.” (1912: 815) / “y. s. Ḳahve ve sāʾire pişirmeğe maḫṣūṣ ispirto ṭaḳımı.” (1924: 534)

26. *ḳapusḳa* (قاپوسقه) - (قپوسقه) “s. Yāḫūd ḳapısḳa: Laḥana yemeği.” (1912: 800, 824) / (قاپۇسقه) “s. Veyā ḳapısḳa: Laḥana yemeği. Laḥana.” (1924: 522)

27. *ḳaşar* (قاشر) - *ḳışar* (قِشَر) “s. Bir nevʿ yağlı ve yuvarlaḳ şeklinde peynir.” (1912: 808, 836) / (قاشَر) “s. Yağlı ve leẕẕetli maʿrūf yuvarlaḳ peynir.” (1924: 529)

28. *ḳaşḳaval* (قاشقاوال) “s. Bir nevʿ peynir.” (1912: 808) / “ita. s. Yavanca ve tekerlek peynir.” (1924: 529) **bk. 2.4.3.6. “ḳaşḳaval”**

29. *ḳompot* (قومْپوت) “y. s. Şekerle pişmiş meye, ḳomposto: Elma ḳompotu.” (1924: 567)

30. *ḳonserve* (قونسَروه) “y. s. Ṣıḳıca, iyice ḳapanmış cām veyā maʿden bir ḳap içinde muḥāfaẓa olunan mādde-i ġıdāʾiyye: Et, sebze ḳonservesi.” (1924: 569)

31. *ḳonsomasyon* (قونسوماسيون) “y. s. Bir ḳahvede veyā ġazinoda içilen şeyʾ.” (1924: 569)

32. *ḳotlet* (قوتلَت) “y. s. Ḳoyun, dana ve sāʾireniñ etiyle berāber ḳaburġa kemikleri, pirzola.” (1924: 552)

33. *lakerda* (لاكَرده) “s. Altı parmaḳ denilen büyük palamuṭ balığınıñ ṭuzlu ṣuda ṣaḳlanmışı.” (1912: 939) / (لاكَردة) “y. s. Altı parmaḳ denilen büyük palamuṭ balığınıñ ṭuzlanmışı.” (1924: 623)

34. *lalanġa* (لالانغه) “s. Ṭavada yağda ḳızartılmış yumurṭalı ve ṭatlı ḫamur yemeği.” (1912: 940) / (لالانغة) “y. s. Ṭavada ḳızartılıp şerbetlenmiş ḫamur yemeği.” (1924: 623)

35. *limonaṭa* (ليموناطه) “s. Ekşi limon ṣuyuyla şeker ve ṣudan yapılmış şerbet.” (1912: 951) / (1924: 632)

36. *loḳanṭa* (لوقَنطه) “s. Ücretle yemek yemeğe maḫṣūṣ maḥall; temiz aşçı dükkānı.” (1912: 949) / (1924: 630) **bk. 2.4.3.14. “loḳanṭa”**

37. *lostarya* (لوستاريه) “s. Küçük loḳanṭa.” (1912: 949) / (لوستاريۀ) “ita. s. Küçük loḳanṭa.” (1924: 629) **bk. 2.4.3.14. “lostarya”**

38. *maḳarna* (مَقارنۀ) “ita. s. İrmikten veyā undan yapılan içi boş ince uzun çubuḳ şeklinde veyā diğer şekillerde ḫamur ki İtalyanlarıñ baş yemeğidir. ─ cı: Maḳarna yapan ve ṣatan veyā çoḳ yiyen, İtalyan.” (1924: 704)

39. *manca* (مانجه) “s. Yiyecek şeyʾ.” (1912: 958) / (مانجۀ) “ita. s. Yiyeceğiñ bayağısı: Gemici mancası, kedi mancası.” (1924: 637)

40. *marġarin* (مارغارين) “y. s. Ḳoyunuñ iç yağından, domuz ve sāʾir ḥayvanāt yağlarından yapılan bir nevʿ yağ ki tere yağını añdırır.” (1924: 635)

41. *marmelad* (مارمەلاد) “y. s. Şekerle ḳaynatılmış meyve, reçel.” (1924: 635)

42. *maṣa* (ماصه) “s. Bir veyā birḳaç ayaḳ üzerine mevżūʿ mermer veyā aḫşabdan ev eşyāsı ki üzerinde yemek yenir ve çalışılır.” (1912: 956) / “y. s. Bir veyā birḳaç ayaḳ üzerine mevżūʿ mermer veyā aḫşabdan ev eşyāsı ki üzerinde yemek yenir ve çalışılır: Yemek maṣası, yazı maṣası.” (1924: 636) **bk. 2.4.3.15. “maşa”**

43. *omlet* (اوملەت) “fr. s. Dökülmüş yumurṭadan yapılan bir nevʿ yemek.” (1924: 115)

44. *pane* (پانه) “y. s. Rendelenmiş ekmek tozuna bulanmış: Ḳotlet pane.” (1924: 185)

45. *papara* (پاپاره) “s. Etmekten ve et ṣuyundan yapılan bir nevʿ yemek.” (1912: 289) / “s. Etmekten ve peynir ṣuyundan yapılan yemek.” (1924: 178) **bk. 2.4.3.10. “papara”**

46. *papas* (پاپاس) “s. ─ yaḫnisi: Zeytin yağlı ve ṣoğanlı balıḳ yemeği.” (1924: 178) **bk. 2.4.3.3. “papas”, 2.4.3.4. “papas”**

47. *parmzan* (پارمزان) “y. s. Parm şehri civārında süt ve zağferāndan yapılan bir nevʿ peyniriñ ismi.” (1924: 182)

48. *pasta* (پاسته) “s. Ḫamurdan yapılan ṭatlı ḳurābiye.” (1912: 294) / (پاستۀ) “y. s. Ḫamurdan yapılan muḫtelif şekil ve leẕẕette ḳurābiye gibi şeyʾler.” (1924: 183)

49. *patata* (پاتاته) “s. Yāḫūd patates: Maʿrūf bir nevʿ nebaṭ ki Ameriḳa-yı cenūbīden (1534) sene-i mīlādiyesinden Avrupa’ya naḳil edilmiştir.” (1912: 290) / *patatis* (پاتاتِس)

“s. Veyā patata: Maʿrūf bir nevʿ nebaṭ ki Ameriḳa-yı cenūbīden 1534 sene-i mīlādiyesinde Avrupa’ya naḳil edilmiştir.” (1924: 178)

50. *peçete* (پَچَته) “s. Yemek ḫavlusu.” (1912: 297) / “y. s. Yemek ḫavlusu.” (1924: 186)

51. *peksimad* (پكسیماد) “s. Çoḳ pişmiş ḳuru ekmek.” (1912: 304) / (پِكسیماد) “s. Çoḳ pişmiş ḳuru ekmek, ġaleta. Zebānzedi: Peksimet.” (1924: 191)

52. *pestil* (پَستیل) “s. Ḳayṣı, erik gibi meyve ezmesiniñ yufḳa ḥālinde ḳurutulmuşu.” (1912: 303) / “s. Ḳayṣı, erik gibi meyve ezmesiniñ yufḳa ḥālinde ḳurutulmuşu.” (1924: 190) **bk. 2.4.3.10. “pestil”**

53. *pide* (پیده) “s. İnce ve yaṣṣı ekmek.” (1912: 313) / “s. İnce ve yaṣṣı ekmek. Börek: Süt pidesi, ıspanaḳ pidesi.” (1924: 198)

54. *pilaki* (پلاكی) “s. Zeytin yağı ve ṣoğanla pişmiş balıḳ; zeytin yağıyla pişmiş fasulye.” (1912: 305) / “s. Zeytin yağı ve ṣoğanla pişmiş balıḳ veyā faṣulye.” (1924: 191)

55. *pirina* (پیرینا) “s. Yağı alınmış zeytin poṣası.” (1924: 199)

56. *pirugi* (پیروگی) - *piruhi* (پیروهی) “s. ġl. piruhi. İçinde az peyniri bulunan ḫamur yemeği.” (1912: 313) / *piruhi* (پیرۇهی) “s. Veyā pirugi. İçinde az peyniri bulunan ḫamur yemeği.” (1924: 198)

57. *piyaṭa* (پیاطه) “s. Yemek ṭabağı.” (1912: 312) / (پیاطهٔ) “y. s. Yemek ṭabağı.” (1924: 198)

58. *porsiyon* (پورسیون) “y. s. Bir loḳanṭada yemek yemeğe gidene verilen her hangi bir miḳdār et, ekmek vesāʾire.” (1924: 194) **bk. 2.4.2.5. “porsiyon”**

59. *poṣa* (پوصه) “s. Ṣuyu ve yağı alınan şeyʾlerden ḳalan mevādd-ı ṣulbe, māyiʿiñ dibine çöken ṭortu.” (1912: 310) / (پوصهٔ) “s. Ṣuyu ve yağı alınan mevādd-ı ṣulbe; bir māyiʿiñ dibine çöken ṭortu. — lanmaḳ: Poṣa ḥāṣıl etmek, teressüb etmek.” (1924: 195)

60. *puding* (پۇدینغ) “in. s. Ḥayvanī veyā nebātī şeyʾleriñ un veyā nişāstalı mevādd ile ḳarıştırılmasından ḥāṣıl olan, yumuşaḳ veyā sertçe pişirilen veyā ḳaynatılan yemek.” (1924: 193)

61. *püre* (پۇره) “y. s. Noḫud, baḳla, patates vesāʾire ezmesinden yapılan bir nevʿ çorba.” (1924: 194)

62. *rafadan* (رافادان) “s. Ṣuda az pişmiş yumurṭa.” (1912: 541) / “s. Ḳabuğuyla berāber ṣuda az pişmiş yumurṭa.” (1924: 349)

63. *rejim* (رەژم) “y. s. Yaşamaḳta ve bi’l-ḫāṣṣa yemek, içmekte riʿāyet edilen ḳāʿide.” (1924: 361) **bk. 2.4.2.5. “rejim”, 2.4.2.1. “rejim”**

64. *salamura* (سالامورە) - *ṣalamura* (صالامورە) “s. Ṭuzlu ṣu.” (1912: 580, 662) / *salamura* (سالامۇرە) - *ṣalamura* (صالامۇرە) “y. s. Ṭuzlu ṣu ki peynir ve sāʾireyi bozulmamaḳ için içinde ṭutarlar.” (1924: 374, 428)

65. *ṣalata* (صَلاتە) “s. Marul, domates vesāʾire ile yapılan ve yemek arasında yenen ekşili şeyʾ; marul.” (1912: 674) / (صَلاتة) “y. s. Marul, domates vesāʾire ile yapılan ve yemek arasında yenen ekşili şeyʾ. Marul. ─ lıḳ: Ṣalata yapmağa yarayan; ḫıyar.” (1924: 436)

66. *ṣalça* (صالچە) “s. Yemek ṣuyu.” (1912: 662) / (صالچة) “s. Ṭuz, bahārāt vesāʾire ile yapılan yemek ṣuyu. Domates ─ sı: Domates ṣuyundan yapılan pelte.” (1924: 428)

67. *sanduiç* (ساندۋاچ) “in. s. Aralarına bir parça sucuḳ veyā ḫavyar ḳonan tereyağı sürülmüş ince iki dilim ekmekten ʿibāret azıḳ, yiyinti.” (1924: 375)

68. *ṣarpon* (صارپون) “s. Ẕaḫīre ḥıfẓı için ḳazılan çuḳur, medfen; üzerinde oyuḳları bulunan ḫamur ṭaşımağa maḫṣūṣ taḫta.” (1912: 657) / “s. Ẕaḫīre ḥıfẓı için ḳazılan çuḳur, medfen. Üzerinde oyuḳları bulunan ḫamur ṭaşımağa maḫṣūṣ taḫta.” (1924: 425) ṣ

69. *ṣomun* I (صومون) “s. Yuvarlaḳ ekmek; yumru şeyʾ.” (1912: 682) / (صومۇن) “s. Yuvarlaḳ ekmek. Yumru şeyʾ.” (1924: 442)[601]

70. *sübye* I (سوبيە) “s. Ḳavun çekirdeğinden yapılan içki.” (1912: 610) / (سۇبيە) “s. Ḳavun çekirdeğinden yapılan içki.” (1924: 395)[602]

71. *tablet* (تابلەث) “y. s. Düz ve yaşşı bir şekle ḳonmuş yenecek veyā yutulacaḳ bir madde: Çuḳulata tableti, sülfato tableti.” (1924: 201)

72. *tapyoḳa* (تاپيۇقا) “y. s. Manyoḳa denilen bir kökten istiḥṣāl edilen nişāsta ki güzel, ḫafīf yemeği olur.” (1924: 201)

[601] B. Toven, bu maddeyi *ṣomun* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.15. *ṣomun* II.

[602] B. Toven, bu maddeyi *sübye* II, *sübye* III, *sübye* IV ile birlikte yazmıştır. bk. 2.4.1.10. *sübye* II, 2.4.3.2. *sübye* III, 2.4.2.6. *sübye* IV.

73. *taraṭor* (تَراطور) - *ṭarator* (طَراتور) “s. Ceviz içi, fındıḳ, ekmek içi, ṣarımsaḳ ve sirke ile yapılan ṣalça.” (1912: 335, 705) / *taraṭor* (تَراطور) “s. Veyā tarator. Ceviz, fındıḳ, ekmek içi, ṣarımsaḳ ve sirke ile yapılan ṣalça.” (1924: 213)

74. *ṭırapeza* (طِراپَزه) “s. Maṣa, yemek maṣası.” (1912: 705) / (طِراپَزا) “s. Maṣa, yemek maṣası, ṣofra.” (1924: 455)

75. *ṭomates* (طوماتَس) “s. Yemeklere leẕẕet veren maʿrūf ḳırmızı sebze.” (1912: 724) / *tomatis* (طوماتِس) “s. Yemeklere leẕẕet veren maʿrūf ḳırmızı sebze.” (1924: 467)

76. *ṭulumba* (طولومبه) “s. — ṭatlısı: Ṭulumbaya beñzer bir āletle ṣıḳılaraḳ dökülen ḫamur ṭatlısı. — cı: Ṭulumba ḳullanan veyā taʿmīr eden ve yapan.” (1924: 467) **bk. 2.4.3.4. “ṭulumba”, 2.4.1.8. “ṭulumba”, 2.4.1.3. “ṭulumba”, 2.4.3.10. “ṭulumba”**

2.4.3.2. Giyim Kuşam Kültürü, Kumaş Çeşitleri

1. *alpaḳa* (آلپاقه) “s. (Keçi ile deve arasında bir nevʿ ḥayvan) Bu ḥayvanıñ ḳılından yapılmış ḳumaş.” (1912: 123) / “s. (Keçi ile deve arasında bir nevʿ ḥayvan) Bu ḥayvanıñ ḳılından yapılmış yüñ ḳumaş.” (1924: 73) **bk. 2.4.1.10. “alpaḳa”**

2. *ameriḳan* (آمَريقان) “s. Ameriḳa’dan gelen maʿrūf ḳaba bez.” (1912: 137) / “y. s. Ameriḳa’dan gelen maʿrūf ḳaba bez. ṣ. Amerika’ya mensup.” (1924: 82)

3. *astıraḳan* (آشتِراقان) “y. s. Ölü doğmuş ḳuzunuñ ḳıvırcıḳ tüylü postundan yapılan kürk; buña beñzeyen ḳumaş.” (1924: 35)

4. *balina* II (بالينه) “fr. s. Ḳadın elbisesinde ḳullanılan ince ve yaṣṣı kemikler.” (1912: 236) / (1924: 144)[603]

5. *bazen* (بازَن) “s. Yāḫūd pazen: Yumuşaḳça ekṣeriyā tüylü bir nevʿ baṣma.” (1912: 227) / “y. s. Yāḫūd pazen: Yumuşaḳça ekṣeriyā tüylü bir nevʿ baṣma.” (1924: 138)

6. *bıroş* (بِروش) “s. Ḳadınlarıñ taḳtıḳları mücevherātlı büyük iğne.” (1912: 249) / *boroş* (بوروش) “y. s. Veyā broş. Büyük iğneli ḳadın cevheri, ḥilyesi.” (1924: 163)

7. *boa* (بوآ) “y. s. Ḳadınlarıñ boyunları eṭrāfında ṭaşıdıḳları uzun kürk.” (1924: 160) **bk. 2.4.1.10. “boa”**

[603] B. Toven, bu maddeyi *balina* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.1.10. *balina* I.

8. *bordür* (بوردۏر) “y. s. Kenarlardaki süs, çerçeve. Ḳumaş kenarlarındaki naḳış vesāʾire. — lü: Kenarları süslü.” (1924: 162)

9. *buluz* (بۏلۏز) “y. s. Veyā bluz. ʿamele ve ṭalebeniñ giydiği bezden gömlek. Ḳumāştan yapılmış ḳadın ceketi.” (1924: 169)

10. *burnus* (بُرنوس) - *burnuz* (بورنوز) “ʿa. Ḳollu ve başlıḳlı ḥamām ḥavlusu.” (1912: 248, 266) / *burnus* (بُرنوس) - *burnuz* (بۏرنۏز) (1924: 152, 163)[604]

11. *çapraḳ* (چاپراق) “s. ʿasker eğeriniñ örtüsü.” (1912: 415) **bk. 2.4.1.1. “çapraḳ”**

12. *damasḳo* (داماسقو) “s. Bir nevʿ döşemelik ḳumaş.” (1912: 499) / “s. İki yüzlü ipek veyā yüñ ve keten ḳarışıḳ döşemelik ḳumaş.” (1924: 318)

13. *dantela* (دانتەلە) “y. s. İplik, ipek, ṣırma vesāʾireden yapılmış delik delik ḫafīf örgü.” (1924: 319)

14. *deḳolte* (دەقولتە) “y. ṣ. Boynu, omuzları biraz da göğsü açıḳ.” (1924: 339)

15. *demode* (دەمودە) “y. s. Modası geçmiş: Demode bir elbise, demode potin.” (1924: 339)

16. *doḳ* (دوق) “s. Yelken beziniñ cins-i aʿlāsı.” (1912: 522) / “s. Yelken beziniñ cins-i aʿlāsı. Döşemelik ḳalın ḳumaş.” (1924: 335) **bk. 2.4.2.6. “doḳ”**

17. *düşes* (دۏشَس) “y. s. Saten — : Aṭlas cinsinden ṣırf ipekli ḳumaşlar.” (1924: 334) **bk. 2.4.3.8. “düşes”**

18. *etamin* (أتامين) “fr. s. İnce, seyrek ḳumaş.” (1924: 7)

19. *falbala* (فالبالا) “y. s. Elbiseye veyā perdeye süs olaraḳ ḳonan ḳırmalı dar uzun ḳumaş.” (1924: 500)

20. *fanela* (فانلە) “s. Yüñ gömlek. Yorġan yerine ḳullanılan yüñ ḳumāş, ince yüñ gömlek; bu ḳumaştan maʿmūl.” (1912: 773) / “s. Yüñ gömlek. Yorġan yerine ḳullanılan yüñ baṭṭāniyye. İnce yüñ ḳumaş. ṣ. Bu ḳumāştan maʿmūl.” (1924: 500)

21. *fayl* (فايل) “y. s. Kendinden ince ince çizgili ipek ḳumaş.” (1924: 500)

[604] Sözlükte Arapça *burnus* olarak verilen kelime içerisinde Batı alıntısı olan bir kelime olan *bornoz*’dan da bahsedilmiştir. Maddenin tamamı şöyledir: “ ‘a. ‘arablarıñ üstten giydikleri bir libās; ḳollu ve başlıḳlı ḥamām ḥavlusu; bir nev‘ ḳadın yeldirmesi.” (1912: 248) / (1924: 152)

22. *fermene* (فَرمَنه) “s. Ḫurcla işlenmiş bir nevʿ yelek, elbīse vesāʾire.” (1912: 783) / “s. Ḫurcla işlenmiş dar ve yuvarlaḳ yanlı yelek. Ḫurcla işlenmiş eṣnāf vesāʾireye maḫṣūṣ elbise. ⸺ ci: Ḫurcla elbise diken terzi.” (1924: 507)

23. *fermjüp* (فَرمْژوپ) “y. s. Eldivenlerde olduğu gibi erkekli dişili düğme.” (1924: 507)

24. *fıraḳ* (فراق) “s. Öñünde etekleri bulunmayan bir nevʿ sütre.” (1912: 778) / “y. s. Öñünde etekleri bulunmayan beli ṣıḳı erkek elbisesi. Siyah merāsim elbisesi.” (1924: 504)

25. *filar* (فلار) “s. Ḫafif ve üstü ḳısmen açıḳ ayaḳ ḳabı.” (1912: 790) / (1924: 512)

26. *fildeḳoz* (فیلدەقوز) “s. Tire.” (1912: 797) / *fildeḳos* (فیلدەقوس) “y. s. Tire: Fildeḳos fanela, çorap.” (1924: 518)

27. *filoş* I (فلوش) “y. s. Çile ḥālinde ṣunʿī ipek.” (1924: 513)[605]

28. *fistan* (فستان) “s. Belden dize ḳadar çoḳ ḳırmalı bir nevʿ libās; ḳadınlarıñ giydiği süslü entāri.” (1912: 785) / “s. Belden dize ḳadar çoḳ ḳırmalı bir nevʿ libās; ḳadınlarıñ giydiği süslü entāri. ⁕ fistanlıḳ: Fistan yapmağa yarayan. ⁕ fistanlı: Fistan giymiş.” (1924: 508)

29. *fiyunġa* (فِیوَنغه) “y. s. Ḳurdela, şerīd vesāʾireden yapılan bir nevʿ süslü düğüm.” (1924: 518)

30. *fodra* (فودره) “s. Elbiseyi dik ṭutmaḳ için baʿż yerlerine ḳonan sert bez.” (1912: 794) / *fodla* (فودلا) (1924: 515)

31. *furkete* (فورکَته) “s. Yāḫūd firkete: Ḳadınlarıñ ṣaçlarına iliştirdikleri iki çatal tel veyā kemik.” (1912: 794) / *firkete* (فیرکَته) “y. s. Ḳadınlarıñ ṣaçlarına ṭaḳtıkları iki bacaḳlı tel.” (1924: 517)

32. *ġabardin* (غابردین) “y. s. Elbise yapmağa yarayan yüñlü ḳumaş. Ḳollu uzun manto, enpermeablı, muşammaʿ.” (1924: 489)

33. *ġalon* I (غالون) “s. Ṣırma şerīd.” (1912: 759) / “y. s. Beyāż ve ṣarı ṣırma, ipek veyā yüñ şerīd; elbise ḫarcı.” (1924: 490)[606]

[605] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *filoş* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 24.3.6. *filoş* II.
[606] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *ġalon* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.1.6. *ġalon* II.

34. *ġalon* II (غالون) “y. s. Beyāż ve ṣarı ṣırma, ipek veyā yüñ şerīd; elbise ḫarcı.” (1924: 490)[607]

35. *ġaz* II (غاز) “s. İnce tül, tülbend.” (1912: 759) / “y. s. İnce tül, tülbend.” (1924: 490)[608]

36. *getr* (گەتر) “y. s. Ayaḳ ḳabınıñ üstünü ve bacağıñ alt ḳısmını örten ḳumaş veyā deriden maʿmūl tozluḳ, çamurluḳ vesāʾire.” (1924: 616)

37. *ġıroġrel* (غِروغُرەل) “y. s. Üç, dört parmaḳ genişliğinde şerīd.” (1924: 493)

38. *ġocuḳ* (غوجوق) “s. Ḳalın kürklü palṭo, kürklü ḳapuṭ.” (1912: 768) / (غوجوَق) “y. s. Ḳalın kürklü palṭo, kürklü ḳapuṭ.” (1924: 496)

39. *ġron* (غرون) “s. Bir cins ipek ḳumaş.” (1912: 763) / *ġıron* (غِرون) “y. s. Bir cins ipek ḳumaş.” (1924: 493)

40. *ġuşa* (غوشه) “s. Ḥayvanıñ gerdanından yapılan kürk.” (1912: 769) / (غوَشا) (1924: 497)

bk. 2.4.1.3. “ġuşa”

41. *isḳarlat* (إسقَرلات) “s. Pek ḳırmızı Venedik çuḫası.” (1912: 67) / (إسقَرلات) (1924: 42)

42. *isḳarpin* (إسقارپين) “s. Ḫafīf ḳundura.” (1912: 67) / (إسقارپين) “y. s. Açıḳ, tabanı pek ince ḫafīf ḳundura.” (1924: 42)

43. *ḳaban* (قابان) “y. s. Yağmurlu zamanlarda giyilen ḳollu ve ḳuḳulateli manto.” (1924: 519)

44. *ḳalçın* (قالچين) “s. Tozluḳ, çizme altında giyilen çorap.” (1912: 813) / “s. ʿabādan tozluḳ, çizme altında giyilen çorap.” (1924: 531)

45. *ḳaloş* (قالوش) - *ġaloş* (غالوش) “s. Yāḫūd ġaloş. Potiniñ üstüne giyilen yarım ḳundura.” (1912: 814, 759) / *ḳaloş* (قالوش) “s. Veyā ġaloş. Potiniñ üstüne giyilen yarım ḳundura.” - *ġaloş* (غالوش) “s. b. ḳaloş.” (1924: 533, 490)

[607] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *ġalon* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.1.6. *ġalon* I.

[608] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *ġaz* I ile birlikte kaydetmiştir. Maddenin tamamı şöyledir: “y. s. Hava gibi ḫafīf ve ʿādī derece-i ḥarāret ve taẕyīḳte tebeddül etmeyen uçucu bir cisim. Maʿden kömüründen istiḥṣāl edilen, tenvīr ve tesḫīne yarayan ve ḳuvve-i muḥarrike hidmetini gören ḳābil-i işteʿāl cisim. Havaġazı. Petrol. Petrol lambası, ışıḳ. İnce tül, tülbend.” (1924: 490) bk. 2.4.1.7. *ġaz* I, 2.4.1.11. *ġaz* I.

46. *ḳanaviça* (قَناوِچه) “s. Ḳalın ve seyrek kenevir bezi.” (1912: 846) / (قَناوِچهٔ) - (قَناوِچه) “ita. s. Ḳalın ve seyrek kenevir bezi. Naḳış işlemeğe maḫṣūṣ delik delik bez: Ḳanaviça işlemek.” (1924: 534, 553)

47. *ḳap* (قاپ) “y. s. Ḳolsuz ḳuḳuletalı veyā ḳuḳuletasız manto.” (1924: 519)

48. *ḳapaniçe* (قَپانِچه) “s. Vaktiyle ricāl-i devletiñ giydikleri mükellef kürk.” (1912: 824) / *ḳapanice* (قپانیجه) “s. Vaktiyle ricāl-i ḥükūmetiñ giydikleri mükellef kürk.” (1924: 520)

49. *ḳapitone* (قاپیتونه) “y. ṣ Doldurularaḳ ve yer yer çuḳurlaştırılaraḳ dikilmiş olan ḳoltuḳ vesāʾire.” (1924: 522)

50. *ḳaramandula* (قارامَندوله) “s. Bir nevʿ parlaḳ bez; bu bezden yapılmış olan.” (1912: 803) / (قارامانْدوَلا) “s. Parlaḳ bir bez. ṣ. Bu bezden yapılmış: ─ potin.” (1924: 525)

51. *ḳasket* (قاسكەت) “y. s. Siper-i şemsli erkek serpūşu. ⁕ ḳask: Ḳaynamış meşinden veyā maʿdenden yapılan serpūş.” (1924: 529)

52. *ḳaşmir* (قاشمیر) “s. Bir cins ḳumaş.” (1912: 809) / “s. Ḳaşmir şalı taḳlīdi olan yüñ ḳumaş.” (1924: 529)

53. *ḳazmir* (قازمیر) “s. Bir nevʿ yüñ ḳumaş.” (1912: 807) / “y. s. Bir nevʿ yüñ ḳumaş. Bu ḳumaştan yapılmış.” (1924: 528)

54. *kebe* (كَبه) “s. Yüñden yapılmış ḳaba ʿabā.” (1912: 888) / “s. Yüñden yapılmış ḳaba ʿabā. Bu ʿabādan yağmurluḳ: Çoban kebesi.” (1924: 580)

55. *ḳırep* (قِرەپ) “y. s. Ḫam ipekten veyā yüñden yapılan iki yüzü bir ince ve seyrek ḳumaş. ─ döşin: ʿādī ḳrepten daha ṣıḳ olan ipek ḳumaş. ─ damur: Ḳrepten daha ince ve daha ḳıvırcıḳ ipekli ḳumaş. ─ dölen: Bu ḳumaşlarıñ yüñlüsü. ⁕ ḳrepon: Ḳrepten az farḳlı ʿaynı cins ḳumaş. ─ dösante: Ḥilālī gömleğe beñzeyen fanela.” (1924: 545)

56. *ḳoḳa* (قوقه) “s. Bir nevʿ yeñiçeri baş kisvesi.” (1912: 861)

57. *ḳombinezon* (قومبینەزون) “y. s. Aṣlı ḳonbinezon. Don gömlek yerini ṭutan bir parçadan ʿibāret ḳadın iç çamaşırı.” (1924: 567) **bk. 2.4.3.11. “ḳombinezon”**

58. *ḳondra* (قوندره) “s. Yāḫūd ḳundura. Ökçeli ayaḳ ḳabı.” (1912: 869) / *ḳondura* (قوندُرهٔ) “y. s. Ökçeli ve biraz ḳabaca ayaḳ ḳabı.” (1924: 568)

59. *ḳontoş* (قونتوش) “ṣ. Tatar beğleriniñ giydikleri bir nevʿ libās.” (1912: 869) / “ṣ. Tatar beğleriniñ giydikleri dar ḳollu üst libāsı.” (1924: 568)

60. *ḳoponaki* (قوپوناکی) “y. s. Ḳolalı bir nevʿ sertçe dantela, tentene.” (1924: 555)

61. *ḳordele* (قوردله) “s. Birḳaç parmaḳ eñinde ipek ḳumaş.” (1912: 853) / “y. s. Birḳaç parmaḳ eñinde ipek ḳumaş.” (1924: 557)

62. *ḳorse* (قورسه) “s. Elbiseyi biçimli ṭutmaḳ için alta giyilen balineli yelek.” (1912: 853) / “y. s. Bedeni düz ṭutmaḳ ve elbiseyi biçimli göstermek için alta giyilen balineli yelek.” (1924: 558)

63. *ḳostüm* (قوستوم) “s. Ṭarz-ı telebbüs: elbise, Eşvap ṭaḳımı.” (1912: 857) / (قوستۈم) “y. s. Elbise, Eşvap ṭaḳımı. ⁕ ḳostümlük: Bir ṭaḳım elbiseye maḫṣūṣ veyā yaḳışır olan.” (1924: 561)

64. *ḳoton* (قوتون) “y. s. Pamuḳ. ─ berla: Pamuḳ ipeği (ipliği).” (1924: 556)

65. *ḳuḳulete* (قوقولَته) “s. Yağmurdan muḥāfaża için başa geçirilen başlıḳ.” (1912: 861) / (قۇقۇلَته) (1924: 563)

66. *külot* (کولوت) “y. s. Belden dize ḳadar olan ḳısmı geniş, daha aşağısı dar olan pantolon. Ḳadın donu.” (1924: 612)

67. *lahuraki* (لاهوراکی) “s. Bir nevʿ ince yüñ ḳumaş.” (1912: 941) / (لاهۇراکی) “s. Bir nevʿ ince yüñ ḳumaş. ṣ. Lahur’a giden maʿmūl.” (1924: 624)

68. *lama* II (لامه) “s. ─ dantel: Simli dantela.” (1924: 623)[609]

69. *lampasa* (لامپاسا) “ṣ. Bol, ḥanṭal; dökülmüş, dağılmış açıḳ ṣaçıḳ (şeyʾ). s. Uzun ṣayvanlı ve yırtmaçlı etek.” (1924: 623)

70. *lastik* (لاستیك) “s. (Çekildiği zamān uzamaḳ ḫāṣṣası olan yumuşaḳ madde;) bu maddeden yapılan ayak ḳabı.” (1912: 939) / “y. ṣ. Veyā elastik. (Şeklini bozan ḳuvvet üzerinden ḳalḳınca tekrār eski ḥālini almaḳ ḫāṣṣasına mālik olan: Lastik ṭop.) s. Bu ḫāṣṣaya mālik olan maddeden yapılmış ayaḳ ḳabı. ⁕ lastikli: Ṣıḳlınca ufalan veyā çekilince uzayan, serbest bıraḳılınca tekrār eski ḥālini alan.” (1924: 622) **bk. 2.4.1.7. “lastik”, 2.4.2.2. “lastik”, 2.4.3.10. “lastik”**

71. *linoleom* (لینولهاوم) “y. s. Hint kenevirinden yapılan beze keten yağıyla manṭar tozu sürülerek vücūda getirilen ve döşemlere serilen bir nevʿ muşammaʿ.” (1924: 632)

[609] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *lama* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.1.11. *lama* I.

72. *lustıro* (لوسترو) “s. Ḳundura cilāsı.” (1912: 949) / (لوسترو) “ita. s. Ḳundura cilāsı. ─ cı: Potin boyayan ve cilā eden.” (1924: 630)

73. *lüks* (لوكس) “y. s. Elbise, eşyā ve ṣofra gibi şeyʾlerde külfet-i mufarride; ʿaẓamet ve zīnet; külfet ve isrāf ile vücūda gelen ẓarāfet-i fāʾiḳa.” (1924: 630)

74. *madampol* (مادامپول) “s. Bir nevʿ bez.” (1912: 954) / “s. Aṣlı: Madapolam. Hint’te çıḳan bir beziñ taḳlīdi patisḳa.” (1924: 634)

75. *maḳfarlan* (ماقفارلان) “y. s. Ḳolsuz uzun manto ki ḳollar yanlarda açılan yarıḳlardan dışarı çıkar ve boğazdan bele kadar inen bir pelerin ile örtülür.” (1924: 636)

76. *manifatura* (مانيفاتوره) “s. Ḳumaş ve sāʾire gibi maʿmūlāt.” (1912: 959) / (مانيفاتوره) “y. s. Ḳumaş ve sāʾire gibi fabriḳa maʿmūlāt ve mensūcātı.” (1924: 638)

77. *manken* (مانكەن) “y. s. Taḫtadan veyā muḳavvādan insan şekli ki üzerine elbise geçirilir veyā üstünde Eṣvap prova edilir.” (1924: 638) **bk. 2.4.1.4. “manken”**

78. *manşon* (مانشون) “y. s. Ṣoğuḳtan muḥāfaẓa için içine eller ṣoḳulan kürk.” (1924: 638) **bk. 2.4.3.16. “manşon”, 2.4.3.4. “manşon”**

79. *mantin* (مانتين) “s. Bir cins ipek ḳumaş.” (1912: 958) / “y. s. Canfesten daha ḳalın bir cins ipek ḳumaş.” (1924: 637)

80. *manto* (مانتو) “s. Geniş ve ḳolsuz elbise.” (1912: 958) / “y. s. Geniş ve ekṣeriyā ḳolsuz elbise. Ḳadın paltosu.” (1924: 637)

81. *matine* (ماتينه) “y. s. Ḳadınlarıñ ṣabaḥları ev içinde giydikleri eṣvap.” (1924: 633) **bk. 2.4.1.14. “matine”, 2.4.2.3. “matine”**

82. *mayo* (مايو) “y. s. Yüñ veyā ḳumaştan triḳodon ve gömlek ṭaḳımı.” (1924: 640)

83. *mersörize* (مَرسۆريزه) “y. s. Muḫtelif renkte cilālı bir nevʿ pamuḳ ipliği.” (1924: 672)

84. *motif* (موتيف) “y. s. Küçük murabbaʿ veyā beyżī şeklinde ajurlu dantela cinsi.” (1924: 727)

85. *muslin* (مۆسلين) “y. s. Seyrek doḳunmuş yumuşaḳ, ḫafīf ve şeffāf ḳumaş. ─ dolen: Düz veyā renkli çiçekli ince yüñlüsü. ─ dö suva: Tül cinsinden ince ipeklisi.” (1924: 730)

86. *naftalin* (نافتالين) “y. s. Maʿden kömürü ḳaṭranından istiḥṣāl edilen bir madde ki ḳumaş, deri vesāʾireyi güve ve ḥaşerātıñ taʿarrużundan ḳurtarır.” (1924: 744) **bk. 2.4.1.7. “naftalin”**

87. *nanzuḳ* (نانزوَق) “y. s. Veyā viḳtorya. Tülbend cinsinden ince pamuḳ ḳumaş.” (1924: 745)

88. *paçavra* (پاچاوره) “s. Eski bez vesāʾire parçası; eski ve buruşuḳ elbise.” (1912: 291) / (پاچاورة) “s. Eski bez vesāʾire parçası; eski ve buruşuḳ elbise. ─ cı: Paçavra ṭoplayıp ṣatan.” (1924: 179) **bk. 2.4.3.10. “paçavra”**

89. *palṭo* (پالطو) “s. Ḳışın üstten giyilen ḳalın ḳapuṭ.” (1912: 295) / (1924: 184)

90. *panama* (پاناما) “y. s. Merkezī Ameriḳa’da yetişen bir fidanıñ yaprağından örülmüş ġāyet yumuşaḳ şapḳa.” (1924: 184)

91. *pandantif* (پاندانتيف) “y. s. Gerdānlıḳ gibi ḳullanılan bir zincire merbūṭ mücevher vesāʾire.” (1924: 184)

92. *pantalon* (پانتالون) - *panṭalon* (پانطالون) “s. Ayağa geçirilen iki bacaḳlı ve bir kemerli don.” (1912: 296) / *pantalon* (پانتالون) “Ayaḳlardan geçirilerek giyilen iki bacaḳlı ve kemerli elbise. İç donu.” (1924: 184)

93. *pantufla* (پانتوفلا) “y. s. Oda içinde giyilen ayaḳ ḳabı, terlik.” (1924: 184)

94. *pardesü* (پاردەسو) “s. fr. Yazlıḳ ince palṭo.” (1912: 292) / (پاردەسۉ) “y. s. Elbiseniñ üstüne giyilen yazlıḳ ince ve ḫafīf palṭo.” (1924: 181)

95. *patisḳa* (پاتِسقه) “s. Beyāż ve düzgün bez.” (1912: 290) / “s. Pamuḳtan yapılan ince, beyāż ve düzgün bez.” (1924: 179)

96. *peçe* (پَچَه) “s. Ḳadınlarıñ yüzlerine örttükleri örtü, niḳāb.” (1912: 297) / “s. Ḳadınlarıñ yüzlerine örttükleri seyrek doḳunmuş örtü, niḳāb.” (1924: 186)

97. *pelüş* (پەلوش) “y. s. Bir ṭarafında uzun tüyleri olan ve ḳadīfeye beñzeyen ḳumaş.” (1924: 197)

98. *peruḳa* (پَروقه) “s. İğreti ṣaç.” (1912: 302) / (پَروَقه) “s. İğreti ṣaç. ─ lı: Başında iğreti ṣaçı olan.” (1924: 189) **bk. 2.4.3.8. “peruḳar”**

99. *pırpıt* (پِرپِيت) “ṣ. Eski püskü.” (1912: 298) / “ṣ. Eski püskü, pırı pırtı. s. Anḳara’nıñ yapağı şayağı.” (1924: 186)

100.*pijama* (پیژاما) “y. s. Hindistan’da giyilen ḫafīf, bol panṭalon. Ev içinde giyilen panṭalonla ceketten ibāret ḫafīf elbise.” (1924: 199)

101.*pike* (پیکه) “s. Ḳabartma benekli bez.” (1912: 316) / “y. s. Ḳabartma resimli ve benekli, pamuḳ ḳumaş.” (1924: 200)

102.*ponje* (پونژه) “y. s. Astarlıḳ veyā gömleklik ince ḳumaş.” (1924: 196)

103.*redingot* (ردینغوت) “y. s. Diz ḳapaḳlarınıñ üstüne ḳadar inen tam etekli, arḳası yırtmaçlı, belinden dikişli ceket.” (1924: 361)

104.*reps* (رەپس) “y. s. Çoḳ ṣağlam, ince çizgili yüñ veyā ipek ḳumaş.” (1924: 361)

105.*rozet* (روزەت) “y. s. Gül şeklinde bağlanan ḳurdela. Baʿż nişānlara ʿalāmet olaraḳ yaḳa iliğinde ṭaşınan ḳurdela.” (1924: 359)

106.*ruba* (روبه) - *uruba* (اوروبه) “s. Libās, giyilecek şeyʾ.” (1912: 555, 172) / *ruba* (روبا) “s. Veyā uruba. Libās. Giyilecek şeyʾ. Eşvap.” (1924: 358)

107.*ṣalta* II (صالته) “s. Bir cins ḳışa cepken.” (1912: 662) / (صالتهٔ) “s. Bir cins ḳışa cepken.” (1924: 428)[610]

108.*saten* (ساتن) “y. s. Yumuşaḳ ve parlaḳ ince ipekli ḳumaş, aṭlas. Aṭlas gibi parlaḳ herhangi bir ḳumaş. — düşes: Aṭlas cinsinden ṣırf ipek ḳumaşlar.” (1924: 373)

109.*simokin* (سموكين) “in. s. Dinelerde ve nīm resmī suvarelerde giyilen siyah çūḫadan açıḳ ceket.” (1924: 392)

110.*ṣubra* (صوبرا) “y. s. Teri elbiseye sirāyet ettirmemek için ḳolṭuḳ altına ḳonan ince lastik.” (1924: 439)

111.*sutaş* (سوتاش) “y. s. Eşvap ve çamaşırlarıñ baʿż ṭaraflarına dikilen üstü işlemeli ve ekşeriyā delikli şerīd.” (1924: 395)

112.*sübye* III (سوبيه) “s. Ṭabandan geçerek panṭolonu aşağı çeken ve gergin ṭutan meşin veyā ḳumaş.” (1912: 610) / (سوبيه) “s. Ṭabandan geçerek panṭolonu aşağıya çeken ve gergin ṭutan meşin veyā ḳumaş.” (1924: 395)[611]

113.*süveter* (سوەتر) “y. s. Baştan geçme çocuḳ fanilası.” (1924: 400)

---

[610] B. Toven, bu maddeyi *ṣalta* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.1.10. *ṣalta* I, 2.4.2.6. *ṣalta* I.

[611] B. Toven, bu maddeyi *sübye* I, *sübye* II, *sübye* IV ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.1. *sübye* I, 2.4.1.10. *sübye* II, 2.4.2.6. *sübye* IV.

114.*şapḳa* (شاپقه)“s. Erkek ve ḳadınlarıñ giydiği kenarı siperli baş örtüsü: Türkler 1925 senedinde fesi attılar, şapḳa giydiler.” (1924: 406) **bk. 2.4.3.4. “şapḳa”**

115.*şarmöz* (شارموز) “fr. s. Üstü düz altı ḳıvırcıḳ ipek ḳumaş.” (1924: 407)

116.*şeviyot* (شەوییوت) “y. s. (İsḳoçya ḳuzusunuñ yüñü;) bu yüñden yapılan ḳumaş.” (1924: 421) **bk. 2.4.1.4. “şeviyot”**

117.*şıḳ* (شیق) “s. Güzel, ẓarīf, temiz giyinmiş.” (1912: 653) / “y. ṣ. Güzel, temiz, ẓarīf, modaya muvāfıḳ giyinmiş: Şıḳ beğ.” (1924: 423) **bk. 2.4.3.7. “şıḳ”**

118.*şinel* (شینل) “s. Ḳolsuz bir nevʿ ḳaput, pelerin.” (1912: 653) / (1924: 423)

119.*talaz* (تالاز) “s. İpek gibi yumuşaḳ ve beyāż şeyʾleriñ ḳarışıp ḳabarması. ─ lanmaḳ: (İpek ve ṣu) ḳabarmaḳ.” (1924: 203) **bk. 2.4.2.6. “talaz”**

120.*tela* (تەلا) “y. s. Ceketleriñ göğüs ve yaḳalarına ḳonan ḳıllı sert ḳumaş.” (1924: 245)

121.*tentene* (تەنتەنه) “s. Elbise vesāʾire eṭrāfına dikilen süs. Dantela.” (1912: 374) / “s. Elbise vesāʾireniñ üstüne dikilen süs, dantela.” (1924: 238)

122.*tiriḳo* (تریقو) “y. s. Göz göz örülmüş ḳumaş. Örgülü uzun çubuḳları bulunan bir nevʿ çūḫa. ṣ. Bu çūḫadan yapılmış: Triḳo panṭalon.” (1924: 217)

123.*tül* (تول) “s. Pek ince ve seyrek bez, tülbent.” (1912: 382) / (تۈل) “y. s. Veyā ─ ġrek. İnce pamuḳ veyā ipek ipliğiyle doḳunmuş pek ince ve seyrek bez veyā ḳumaş.” (1924: 244)

124.*üniforma* (اونیفورمه) “s. Resmī elbise, alay elbisesi.” (1912: 193) / (اۈنیفورما) “s. Resmī elbise, alay elbisesi, bir ṣınıf efrāda maḫṣūṣ ʿaynı şekildeki elbise.” (1924: 116) **bk. 2.4.1.1. “üniforma”**

125.*üsküf* (اوسکوف) “ṣ. Bir nevʿ ṭāḳıyye.” (1912: 177) / (اۈسکۈف) “s. Aḳ deñiz adalılarınıñ giydiği tepesi devrik, ucu püsküllü bir nevʿ ṭāḳıyye.” (1924: 107)

126.*velense* (وَلَنسه) “s. Yüñden yapılan tüylü bir nevʿ fanila.” (1912: 1145) / “s. Yüñden yapılan uzun tüylü pek ḳalın bir doḳuma.” (1924: 775)

127.*velur* (وەلۈر) “y. s. Ḳaṭīfe. ─ şiffon: Yumuşaḳ ḳaṭīfe. ─ dölen: Yüñlü ḳaṭīfe.” (1924: 776)

2.4.3.3. Din

1. *aforoz* (آفوروز) “s. Bir Ḫıristiyanıñ kiliseden ḫārice atılması.” (1912: 104) / “s. Bir Ḫıristiyanıñ kiliseden ḫārice atılması. ─ lamaḳ: Kiliseden ḫārice aṭmaḳ.” (1924: 62)
2. *ayazma* (آیازمه) “s. Rumlarca muḳaddes olan çeşme veyā pıñar.” (1912: 202) / “s. Rumlarca muḳaddes olan ziyāretgāh, çeşme veyā pıñar.” (1924: 121)
3. *banyan* (بانیان) “y. s. Hindistān’da Brahma meẕheblerinden birine mensup: Banyanlar ḳābiliyyet-i ticāriyyeleriyle mümtāzdırlar.” (1924: 145)
4. *deizme* (دەایزمه) “y. s. Vaḥyi inkār ederek yalñız Cenāb-ı Ḥaḳḳ’a ve ṭabīʿi dīne inananlarıñ sistemi. Jan Jaḳ Ruso deizme müdāfiʿidi. ⁎ deist: Deizme ṭarafdārı olan.” (1924: 338)
5. *despot* I (دَسپوت) “s. Rum metrepolidi.” (1912:507) / “y. s. Rum pisḳoposu veyā metrepolidi. ─ ḫāne: Rum pisḳoposunuñ evi ve dāʾiresi.” (1924: 325)[612]
6. *farmaṣon* (فارماصون) “s. Dinsiz, münkir.” (1912: 772) / (1924: 499) **bk. 2.4.3.5. “farmaṣon”**
7. *istavroz* (إستاوروز) “s. Ḫaç, ṣalīb.” (1912: 53) / (إستاوروز) “y. s. Ḫaç, ṣalīb.” (1924: 33)
8. *ḳardinal* (قاردینال) “y. s. Papanıñ münteḫib ve müsteşārları olan yetmiş papasdan biri; erġuvānī renk ḳardinalleriñ resmī ḳostümleriniñ rengidir.” (1924: 525)
9. *ḳatedral* (قاتەدرال) “y. s. Bir pisḳoposuñ nüfūẕu altındaki yerlerde bulunan kiliseleriñ eñ büyüğü.” (1924: 522)
10. *ḳavaliyer* (قَوالییەر) “s. Ḫristiyanlıḳ için fedā-yı cān eden bir ṣınıf cengāverlere verilen isim.” (1912: 848) / “y. s. Ḫristiyanlıḳ için fedā-yı cān eden bir ṣınıf mutaʿaṣṣıb cengāverlere verilen isim.” (1924: 555)
11. *ḳırematoryom* (قرەماتوریوم) “y. s. Ölüleriñ yaḳıldığı yer. Baʿzıları ölülerini gömdürmekten ise ḳrematoryuma göndererek yaḳtırmağı tercīḥ ederler.” (1924: 545) **bk. 2.4.3.14. “ḳırematoryom”**
12. *kült* (كولْت) “y. s. Dīn, diyānet; ʿibādet, taʿabbüd, meẕhep. İḥtirām.” (1924: 612)

[612] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *despot* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.2.1. *despot* II.

13. *laik* (لائيك) “y. s. ṣ. Veyā laiḳ. Dīnī olmayan, ʿāmī, ʿālemī: Laik ḥükūmet.” (1924: 624)

14. *levanten* (لَوانتهن) “y. s. Şarḳ memleketlerinde doğmuş olan Ḫristiyan.” (1924: 629)

15. *loca* (لوجه) - *lonca* (لونجه) “s. Farmasonlarıñ maḥall-i ictimāʿı.” (1924: 629, 630) **bk. 2.4.3.14. “loca”, 2.4.1.13. “loca”, 2.4.2.3. “loca”**

16. *manastır* (مَناستِر) “s. Rāḥip ve rāḥibeleriñ dünyādan çekilip oṭurduḳları maḥall, ṣavmaʿa, deyr.” (1912: 1068)[613] / “s. Rāḥip ve rāḥibeleriñ dünyādan çekilip oṭurduḳları maḥall, ṣavmaʿa, deyr.” (1924: 717) **bk. 2.4.3.14. “manastır”**

17. *metrepolit* (مَترەپوليت) “s. Bir maḥalliñ Hristiyan reʾis-i rūḥānīsi.” (1912: 969) / “y. s. Pisḳopos, bir maḥalliñ Hristiyan reʾis-i rūḥānīsi: Ḳaḍı köy metrepolidi.” (1924: 646)

18. *misyon* (ميسيون) “y. s. Gidip bir şeyʾi yapmaḳ için bir muraḫḫaṣa verilen ṣalāḥiyyet. ⁕ misyoner: Dīnī bir ḫizmet īfāsına meʾmūr papas veyā propaġandacı.” (1924: 738) **bk. 2.4.2.1. “misyon”, 2.4.3.5. “misyon”**

19. *oratoriyo* (اوراتوريو) “ita. s. Dīnī bir mevżūʿ üzerine tertīb edilen ʿale’l-ekṣer yarı fāciʿalı bir muziḳa parçası.” (1924: 101) **bk. 2.4.2.4. “oratoriyo”**

20. *ortodoḳs* (اورتودوقس) “y. ṣ. Dīn-i ḥaḳīḳīye muvāfıḳ olan. s. Diyānet işlerinde mustaḳīmu’r-reʾy, rāşid, reşīd.” (1924: 102)

21. *paġod* (پاغود) “y. s. Çin’de, Japonya’da, aḳṣā-yı şarḳta maʿbedlere verilen isim.” (1924: 183)

22. *pak* (پاك) “y. s. Ḥażret-i ʿīsā’nıñ tekrār dirilmesi münāsebetiyle yapılan bayram.” (1924: 183)

23. *panteizme* (پانتهايزمه) “y. s. Allah ile kāʾinātı bir ʿadd edenleriñ meẕhebi; vaḥdet-i vücūd. İspinoza panteizme müdāfiʿidir.” (1924: 184) **bk. 2.4.2.5. “panteizme”**

24. *panteon* (پانتهاون) “y. s. Yunanlılarla Romalılarıñ bi’l-ʿumūm Allah’larına taḫṣīṣ ettikleri maʿbed.” (1924: 184)

[613] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Rāḥib ve rāḥibeleriñ dünyādan çekilip oṭurduḳları maḥall, ṣavmaʿa, deyr. sḫ. Rum ilinde ʿoṯmānlı şehri.” (1912: 1068)

25. *papa* (پاپا) “s. Ḳatolik kiliseleriniñ eñ büyük reʾisi, ḥażret-i ʿīsā’nıñ vekīli.” (1912: 289) / “y. s. Ḳatolik kiliseleriniñ bir meclis ṭarafından münteḫab eñ büyük reʾīsi, Ḥażret-i ʿīsā’nıñ vekīli.” (1924: 178) **bk. 2.4.3.8. “papa”**

26. *papas* (پاپاس) “s. Rum reʾis-i rūḥānīsi.” (1912: 289) / “s. Rum reʾis-i rūḥānīsi.” (1924: 178) **bk. 2.4.3.4. “papas”, 2.4.3.1. “papas”**

27. *paradi* (پارادی) “y. s. Ölümden ṣoñra ḥaḳīḳī müslümānlarıñ gideceği yer, cennet.” (1924: 180) **bk. 2.4.2.3. “paradi”**

28. *parya* (پاریا) “y. s. Gerek menşeʾ iʿtibārıyla gerek Brahma cemʿiyyetinden iḫrāc ṣūretiyle ḥuḳūḳ-i dīniyye ve ictimāʿiyyesinden maḥrūm ḳalanlara Hindistan’da verilen isim. Diğerleriniñ menfūru olan insān.” (1924: 182)

29. *pasḳalya* (پاسقالیه) “s. Ḫristiyanlarıñ bayramı.” (1912: 294) / (پاسقالیهٔ) “s. Ḫristiyanlarıñ bayramı. ─ lıḳ: Pasḳalyaya maḫṣūṣ.” (1924: 183)

30. *paṭriḳ* (پَطریق) “s. Rum ve Ermeni kiliseleriniñ eñ büyük reʾis-i rūḥānīsi.” (1912: 304) / (1924: 191)

31. *pisḳopos* (پیسقوپوس) “s. Baş papas, metrepolit.” (1912: 314) / “s. Baş papas, metrepolit. ─ ḫāne: Dāʾiresi.” (1924: 198)

32. *teizme* (تەایزمه) “y. s. Bir Allāh’a īmān ve iʿtiḳād.” (1924: 245)

33. *teoḳrasi* (تەاوقراسی) “y. s. Ḥükm-i ilāhī, velāyet-i ilāhī.” (1924: 245)

34. *toleran* (تولەران) “y. ṣ. Münāsebāt-i ḥayātiyyede bi’l-ḫāṣṣa dīn işlerinde müsāmiḥ, mütesāhil.” (1924: 244)

35. *tolerans* (تولەرانس) “y. s. Müsāmaḥa, tesāhil. Her kesi kendi dīninde serbest bıraḳma.” (1924: 244)

36. *vaftiz* (وافتیز) “s. Yāḫūd vaftis. Ṣuya girmek veyā üzerine serpmekten ʿibāret resm, ġaṭās, ṣıbġa.” (1912: 1133) / “y. s. Veyā vaftis. Ḫristiyanlarca yapılan merāsim ki ḫaṭīʾe-i aṣliyyeyi siler, ġaṭās, ṣıbġa, ʿımād. Vaftiz evvelce ṣuya daldırmaḳtan ʿibāretti.” (1924: 766)

37. *yortu* (یورتی) “s. Yāḫūd yorṭu: Ḫristiyanlarıñ bayram günü.” (1912: 1186) / “s. Veyā yorṭu. Ḫristiyanlarıñ bayram veyā taʿṭīl günü.” (1924: 804)

2.4.3.4. Gündelik Gereksinim Malzemeleri (Araç Gereçler)

1. *abajur* (آباژۏر) “fr. s. Lambanıñ üstüne ḳonan ve aydınlığı aşağıya veren muḫtelif şekilde maʿden, ḳumaş veyā kağıttan maʿmūl ālet, ʿākise.” (1924: 2)
2. *aḳuariyom* (آقوآریيوم) “fr. s. İçinde ṭatlı ve ṭuzlu ṣu ḥayvanāt ve nebātātı ḥıfẓ edilen maḥfaẓa; bu maḥfaẓaları ḥāvī binā.” (1924: 65) **bk. 2.4.3.14. “aḳuariyom”**
3. *anaḫtar* (آناختار) “s. Miftāḥ, açar; açmağa veyā ḳurmağa veyā sökmeğe yarayan ālet; şifre ḥallinde ḳullanılan cedvel: Şifre miftāḥı; vāsıṭa-i ālet.” (1912: 142) / “s. Miftāḥ, açar; açmağa veyā ḳurmağa veyā sökmeğe yarayan ālet. Şifre ḥallinde ḳullanılan cedvel, şifre miftāḥı. Vāsıṭa, ālet.” (1924: 85)
4. *baġaj* (باغاژ) “fr. s. Seyāḥat veyā ḥarp eşyāsı.” (1924: 141)
5. *bavul* (باوۏل) “y. s. Yolculuḳta içine eşyā ḳonan deriden çanta, valiz.” (1924: 145)
6. *biblo* (بيبلو) “y. s. Ocaḳ veyā raf üstüne ḳonan küçük zīnet eşyāsı.” (1924: 173)
7. *binoḳl* (بينوڤل) “y. s. Bir yay vāsıṭasıyla burnuñ üstünde duran veyā ṣapından el ile ṭutulan gözlük.” (1924: 177)
8. *bobin* (بوبين) “y. s. (Elektrik cereyānı için üzerine maʿdenī ince tel ṣarılan içi boş üstüvāne.) Bu şekilde olan şeyʾ: Kağıt bobini.” (1924: 161) **bk. 2.4.1.2. “bobin”**
9. *boḳal* (بوقال) “s. Geniş ağızlı, boynu ḳışa şişe.” (1912: 271) / “y. s. Geniş ağızlı, boynu pek ḳışa şişe.” (1924: 167)
10. *büfe* (بۆفه) “y. s. Sofra ṭaḳımlarına maḫṣūṣ dolap; ictimāʿ maḥallerinde yemek ve içkiniñ bulunduğu maḥall, maṣa.” (1924: 166) **bk. 2.4.3.1. “büfe”, 2.4.3.14. “büfe”**
11. *büro* (بۆرو) “y. s. Yazı maṣası.” (1924: 163) **bk. 2.4.3.14. “büro”**
12. *cınbiz* (جينبيز) “s. Ḳıl yolmağa, batan diken ve sāʾire gibi şeyʾleri çıḳarmağa maḫṣūṣ ālet.” (1912: 413) / (جيمبيز) “s. Veyā cınbıs, cınbıstra. Ḳıl yolmağa, batan diken ve sāʾire gibi şeyʾleri çıḳarmağa maḫṣūṣ ālet.” (1924: 264)
13. *çetle* (چتله) “s. Ekṣeriyā ekmekçileriñ ḳullandıḳları ortadan yarılmış bir çift çubuḳ ki üzerinde kirtikler bulunur.” (1924: 270)

14. *çoḳal* (چوقال) “s. Ṣırlı çömlek, ṭopraḳtan ḳulplu ḳap.” (1912: 435) / (1924: 277)[614]

15. *çotra* (چوتره) “s. Yaṣṣı müskirāt ḳabı; yaṣṣı ḳap.” (1912: 433) / (چوترهٔ) “s. Yaṣṣı müskirāt ḳabı; yaṣṣı ḳap.” (1924: 275) **bk. 2.4.1.10. “çotra”**

16. *dam can* (دام جان) “y. s. Veyā damacana. Şarap vesāʾire gibi māyiʿāt ḳoymağa maḫṣūṣ büyük ḳap ki ekşeriyā dış ṭarafı ḥaṣırla örülü olur.” (1924: 318)

17. *dublin* (دوبلين) “s. Bir nevʿ iyi püskül.” (1912: 518) / (دوَبلين) (1924: 332)

18. *elmege* (ألمگه) “s. İplik ṣarmağa maḫṣūṣ ālet ki bir miliñ üstünde ḳolayca döner birḳaç değnekten ʿibārettir.” (1924: 78)

19. *erzats* (أرزاتس) “a. s. Çoḳ azalan bir şeyiñ yerini ṭutmaḳ için vücūda getirilen şeyʾ, mütebādile. Kağıttan yapılan elbise, sicim birer erzatstır.” (1924: 26)

20. *etajer* (أتاژه‌ر) “fr. s. Ḳat ḳat rafları bulunan ev eşyāsından biri.” (1924: 7)

21. *etüv* (أتوڤ) “fr. s. Muḫtelif eşyāyı ḳurutmağa maḫṣūṣ küçük fırın; buḫarla taṭhīr ve taʿḳīme maḫṣūṣ ālet. ʿavām lisānında: Ütü.” (1924: 10)

22. *fenar* (فَنار) - *fener* (فَنَر) “s. Daha doğrusu fener: İçinde mum, lamba vesāʾire yanabilmek için etrāfı cāmlı muḥafaẓa; sāḥillerde veyā münferit ḳayalar üzerinde yanan aydınlıḳlar; bir nevʿ sāʿat āleti. Yeñişehir fenar: Mora yeñişehri.” (1912: 793) / *fenar* (فَنار) - *fener* (فَنَر) “yu. s. Veyā fener. (t.: fener). İçinde mum, lamba vesāʾire yanabilmek için etrāfı cāmlı muḥafaẓa. Gece sefāʾine yol göstermek için sāḥillerde veyā münferit ḳayalar üzerinde yanan aydınlıḳlar. Sāʿatiñ içinde bir āle.” (1924: 514) **bk. 2.4.1.10. “fener”**

23. *fırça* (فِرچه) - *furça* (فورچه) “s. Yāḫūd furça. Elbīseniñ tozlarını temizlemeğe maḫṣūṣ ālet; diş temizleyecek, boya sürecek ālet.” (1912: 779, 794) / *fırça* (فِرچهٔ) “s. Veyā furça. Elbīseniñ tozlarını veyā dişlerini temizleyecek, boya sürecek ālet. — lamaḳ: Fırça ile temizlemek. mt. fırçalamaḳ.” (1924: 504)

[614] Maddenin tamamı şöyledir: *çoḳal* (چوقال) “s. Zırh, cübbe; şırlı çömlek, ṭopraḳtan ḳulplu ḳap.” (1912: 435) / (1924: 277). ‘zırh, cübbe’ < ?. H. Eren *çokal, çukal* maddesinde şunları kaydeder: ‘eskiden savaşlarda giyilen demir gömlek’. Eskiden atlara giydirilen örtüye de *çokal (çukal)* adı verilirdi. Yerel ağızlarda geçmediği anlaşılıyor. Tryjarski’ye göre, Orta Türkçe çoğ- ‘sarmak, sıkı bağlamak’ kökünden oluşmuştur. Ancak bu açıklama ses bakımından tartışmaya açıktır. (ETDES: 97)

24. *fuçı* (فوچى) “a. Büyücek taḫtadan ḳap.” (1912: 794) / *fiçı* (فيچى) “s. Veyā fuçı. Dar uzun taḫtalardan yapılmış çenberlerle ṣarılmış iki dipli yuvarlaḳ ḳap: Şarap fıçısı. Fıçınıñ muḥteviyātı: Bir fıçı yağ.” (1924: 517)

25. *ġardrob* (غارڈروب) “y. s. Çamaşır ve elbise gibi şeyʾleri iḥtivā eden oda veyā dolap. Biriniñ tekmīl elbise taḳımları: Onuñ zengīn bir ġardrobu vardır.” (1924: 489) **bk. 2.4.3.10. “ġardrob”**

26. *ġarnitür* (غارنيتور) “y. s. Bir şeyʾi süslemek, tamamlamaḳ için ḳonan şeyʾ. Elbiseniñ veyā yemeğiñ ġarnitürü. Matbaʿacılıḳta ṣaḥīfeleri yekdiğerinden ayırmaḳ için aralarına ḳonan demir veyā aḫşap parçalar. Bir formayı ṣıḳıştırmaḳ için ḳullanılan bütün parçalar.” (1924: 489)

27. *gerdel* (گردل) “s. Bir nevʿ ağaç ḳap.” (1912: 895) / “s. Ağaç veyā köseleden yapılan ṣu ḳabı.” (1924: 586)

28. *güğüm* (گوگوم) “s. Baḳırdan uzunca ṣu ḳabı.” (1912: 926) / (گۈگۈم) “s. (t.: güüm). Baḳırdan uzunca ve ḳulplu ṣu ḳabı.” (1924: 611)

29. *ḫalaṭ* (خلاط) “s. Ḳalın ip.” (1912: 486) / “s. Ḳalın ip, gemi ipi.” (1924: 310) **bk. 2.4.2.6. “ḫalat”**

30. *hamaḳ* (هاماق) “y. s. Uçları bir yere iliştirilerek ṣalıncaḳ şekline ṣoḳulan ve içinde yatılan bezden veyā ağ gibi şeyʾden yapılmış bir nevʿ yataḳ.” (1924: 779)

31. *ḫuni* (خونى) - *huni* (هونى) “s. Ağzı dar bir ḳaba māyiʿ boşaltmaḳta ḳullanılan ālet.” (1912: 494, 1160) / *ḫuni* (خوٗنى) - *huni* (هوٗنى) (1924: 314, 786)

32. *irriġatör* (ايرريغاتور) “y. s. Taṭhīrātta ḳullanılan bir nevʿ şırınġa.” (1924: 125) **bk. 2.4.1.4. “irriġatör”**

33. *iskemle* (اسكمله) “s. Ayaḳlı, üstü ḥaṣırlı arḳalıḳsız ṣandalye; küçük maṣa.” (1912: 68) / (إسكمله) “s. Ayaḳlı, üstü ḥaṣırlı arḳalıḳsız ṣandalye. Küçük maṣa.” (1924: 42)

34. *ispanyolet* (إسپانيولەت) “fr. s. Bir pencereniñ çerçevesini açıp ḳapamağa yarayan ṣaplı uzun demir.” (1924: 32)

35. *ispermaçet* (إسپَرماچَت) “s. Bir nevʿ mum.” (1912: 52) / (إسپَرماچَت) “y. s. Bir nevʿ mum. Balinanıñ başından çıḳan yağ.” (1924: 32)

36. *istor* (إستور) “y. s. Bir yay vāsıṭasıyla inip ḳalḳan pencere perdesi.” (1924: 39)

37. *istüpü* (إستوپو) “s. Yāẖūd isturpe: Ālet ve edevāt teṭhīrinde ḳullanılan ḳaba keten ve kenevir.” (1912: 63) / *üstüpü* (أستوپو) “s. Veyā isturpe: Ālet ve edevāt teṭhīrinde ḳullanılan ḳaba keten ve kenevir parçaları.” - *isturpe* I (إستورپه) “y. s. Ḳaba keten ve kenevir parçaları. b.: üstüpü.” (1924: 39)[615]

38. *işporṭa* (إشپورطه) “s. Bir nevʿ sepet.” (1912: 71) / (إشپورطه) “s. Bir nevʿ yayvan sepet.” (1924: 45)

39. *jardiniyer* (ژاردينييه) “y. s. İçine çiçek ekilmek üzere bir ṣandıḳ iḫtivā eden süsten maʿdūd cihāz-ı beyt, aṣāṣ.” (1924: 372)

40. *ḳaçarola* (قاچارولا) “y. s. k. Ṣaplı yemek tenceresi.” (1924: 523) **bk. 2.4.2.6. “ḳaçarola”**

41. *ḳalevre* (قالَوره) “s. Yamalı papuç vesāʾir meşine müteʿalliḳ şeyʾler.” (1912: 814) / (قالَوره) “s. Yamalı papuç vesāʾir meşine müteʿalliḳ şeyʾler.” (1924: 533) **bk. 2.4.3.14. “ḳalevre”**

42. *ḳanape* (قاناپه) - (قَناپه) “s. Ayaḳları, arḳası ve yanları bulunan iki üç kişilik iskemle.” (1912: 816, 845) / (قاناپه) “y. s. Ayaḳları, arḳası ve yanları bulunan iki üç kişilik sedir.” (1924: 534)

43. *ḳanata* (قَناته) “s. Māyiʿāt vaẓʿına maḫṣūṣ ḳap.” (1912: 846) / (قَناته) “s. Māyiʿāt vaẓʿına maḫṣūṣ ḳap. Bol ağızlı testi.” (1924: 553)

44. *ḳanca* (قانجه) “s. Ucu çengelli demir.” (1912: 816) / (قانجه) “s. Ucu çengelli demir. ─ lamaḳ: Ḳancayı geçirmek.” (1924: 535) **bk. 2.4.3.10. “ḳanca”**

45. *ḳaravana* (قَراوانه) “s. Baḳırdan genişçe ḳap.” (1912: 830) / (قَراوانه) “s. Baḳırdan genişçe ḳap.” (1924: 543) **bk. 2.4.1.11. “ḳaravana”**

46. *ḳart* (قارت) “s. Yāẖūd ḳart vizit: Üstünde bir kimseniñ nām ve şöhreti yazılı olan kağıt, varaḳa, ziyāret varaḳası.” (1912: 803) / “y. s. Birçoḳ kağıt ṭabaḳasını birbiri üstüne yapıştırmaḳtan ḥāṣıl olan ince muḳavva. Posta ile gönderilen açıḳ muḫābere varaḳası, ḳart postal. Loḳanṭalarda bulunan yemek listesi. Ḫariṭa. ─ vizit: Üstünde

[615] B. Toven, bu maddeyi *isturpe* II maddesi ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.2.6. *isturpe* II.

bir kimseniñ nām ve şöhreti yazılı olan kağıt, varaḳa, ziyāret varaḳası.” (1924: 525) **bk. 2.4.3.6. “ḳart”**

47. *ḳaryola* (قاریوله) “s. Üstünde yatılan demir veyā taḫtadan kerevet.” (1912: 807) / (قاڑیوله) “y. s. Üstünde yatılan demir veyā taḫta kerevet.” (1924: 528)

48. *ḳavanoz* (قوانوز) “s. Ṭoprāḳtan uzunca ḳap.” (1912: 849) / (قاوانوز) “s. Ṭoprāḳtan ağzı geniş uzunca ḳap: Reçel ḳavanozu.” (1924: 536)

49. *ḳavaṭa* (قاواطه) “s. Ağaçtan oyulmuş ḳap.” (1912: 817) / “s. Ağaçtan oyulmuş ḳap, tekne.” (1924: 536)

50. *kerata* (گراتا) “s. İsḳarpine ayağın girmesini teshīl eden maʿden veyā kemikten ālet.” (1924: 585) **bk. 2.4.3.13. “kerata”, 2.4.3.7. “kerata”**

51. *ḳıristal* (قریستال) “y. s. Pek temaz ve pek berrāḳ beyaż cam, billūr: Baḳara ḳristali pek meşhūrdur.” (1924: 545)

52. *ḳonfor* (قونفور) “y. s. İnsanıñ raḥat etmesine yarayan her şeyʾ: Ḳonforu sevmeyen var mıdır?” (1924: 569)

53. *ḳonsol* (قونسول) “s. Aḫşapdan bir ḳaç çekmeli dolap; raflı maṣa.” (1912: 870) / “s. Aḫşapdan bir ḳaç çekmeli dolap; ḳomod.” (1924: 568)

54. *ḳopça* (قوپچه) “s. Düğme; iliklemek için ḳullanılan çengeliñ dişisi.” (1912: 849) / “s. Düğme. İliklemek için ḳullanılan çengeliñ dişisi. — lamaḳ: İliklemek. mt. — latmaḳ. m. — lanmaḳ.” (1924: 555)

55. *ḳordon* (قوردون) “s. Sāʿat aṣmağa maḫṣūṣ zincīr, köstek; ḳalınca ġaytan yāḥūd ip. Birinci rütbeniñ ipek nişān-ı ḥamāʾili.” (1912: 853) / “y. s. Sāʿat aṣmağa maḫṣūṣ zincīr, köstek. Ḳalınca ġaytan veyā ip. Vaḳtiyle birinci rütbe-i nişānıñ ipek ḥamāʾili.” (1924: 558) **bk. 2.4.3.14. “ḳordon”**

56. *ḳorniç* (قورنیچ) “s. Pencereniñ üstünde ve perde ṭaḳmağa maḫṣūṣ olan oymalı ağaç; oymalı çerçeve.” (1912: 855) / *ḳorniş* (قورنیش) “y. s. Bir duvarıñ veyā bir direğiñ yuḳarı ḳısımlarını veyā bir binānıñ sāʾir aḳsāmını süsleyen çıḳıntılar. Perdeleri ṭutmaḳ için pencereniñ yuḳarısına uzatılan ağaç veyā taḫta.” (1924: 559)

57. *ḳupa* (قوپه) “s. Şu ḳadehi, bardaḳ; bir ḳupanıñ istiʿāb ettiği miḳdār.” (1912: 850) / (قوپا) “y. s. Şu ḳadehi, bardaḳ. Bir ḳupanıñ istiʿāb ettiği miḳdār.” (1924: 556) **bk. 2.4.3.6. “ḳupa”**

58. *ḳuṭi* (قوطی) “s. İçine bir şeyʾi ḳoymağa maḫṣūṣ küçük muḥafaẓa; ṭoplu muntaẓam şeyʾ.” (1912: 859) / *ḳuṭu* (قوطو) “s. Veyā ḳuṭi. İçine bir şeyʾ ḳoymağa maḫṣūṣ küçük muḥafaẓa: Boya, şeker, tütün ḳuṭusu. Ṭoplu muntaẓam bir şeyʾden kināye olur: Ḳuṭu gibi ev. ✻ ʿaḳıl ḳuṭusu: Çoḳ ʿaḳıllı; fesād ḳuṭusu: Pek mufsid.” (1924: 562) **bk. 2.4.1.4. “ḳuṭi”, 2.4.3.10. “ḳuṭu”**

59. *küfe* (کوفه) “s. Elastiḳī dallardan yapılan büyücek ve derin ḳap.” (1912: 924)

60. *lamba* II (لامبه) “y. s. İçinde petrol yaḳılan tenvīr āleti, elektrik lambası. ─ lı: Lambası olan.” (1924: 623)[616]

61. *lavabo* (لاوابو) “y. s. Yıḳanmağa lüzūmu olan şeyʾleri iḥtivā eden cihāz.” (1924: 623)

62. *lavanṭa* (لاوانطه) “s. Güzel ḳoḳulu şu.” (1912: 940) / (لاوانطه) “s. Güzel ḳoḳulu şu.” (1924: 624) **bk. 2.4.1.9. “lavanṭa”**

63. *mandal* (ماندال) “s. Pencere veyā ḳapı ḳanadını ḫāricden açılmayacaḳ sürette ḳapamağa maḫṣūṣ taḫta veyā demir parçası.” (1912: 958) / “s. Pencere veyā ḳapı ḳanadını ḳapalı ṭutan taḫta veyā demir parçası.” (1924: 638)

64. *manşon* (مانشون) “y. s. Parıltısını arttırmaḳ için bir şuʿleniñ üstüne geçirilen gömlek.” (1924: 638) **2.4.3.2. “manşon”, 2.4.3.16. “manşon”**

65. *manṭar* (مانطار) “s. Bir nevʿ ağaç ḳabuğu ki şişe vesāʾire ṭapası yapılır ve daha muḫtelif sürette istiʿmāl olunur; ṭapa.” (1912: 958) / (مانطار) - (مَنطار) “s. Bir nevʿ ağaç ḳabuğu ki şişe vesāʾire ṭıpası yapılır. ʿale’l-ıṭlāḳ şişe ṭıpası. İçi boş ḫafīf şeyʾ. ─ lı: İçinde manṭar bulunan: Manṭarlı muşammaʿ.” (1924: 638, 722) **bk. 2.4.1.9. “manṭar”, 2.4.3.10. “manṭar”**

66. *model* (مودل) “s. Örnek, numūne, meşḳ.” (1912: 1083) / “y. s. Örnek, numūne, meşḳ. Büyük miḳyāsta yapılacaḳ bir şeyʾiñ küçük ḳıṭʿada bir aynı.” (1924: 728) **bk. 2.4.3.7. “model”**

[616] B. Toven, bu maddeyi *lamba* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.15. *lamba* I.

67. *monoḳl* (مونوڤل) “y. s. Bir tek camdan ʿibāret gözlük.” (1924: 734)

68. *mostıra* (موسترە) “s. Örnek, numūne.” (1912: 1084) / (موسترۀ) “s. Örnek, numūne. Bir dükkān camekānında teşhīr edilen eşyā.” (1924: 730)

69. *muṣandıra* (موصندیرە) “s. Büyük dolap ki içine yataḳ vesāʾire ḳonur.” (1912: 1085) / (مۇصاندیرا) “s. İçine yataḳ vesāʾire ḳonan büyük dolap, yük.” (1924: 731)

70. *obje* (اوبژە) “y. s. Göze görünen, ḥavāssı müteʾeṩṩir eden her şeyʾ; her hangi bir şeyʾ; madde, mevżūʿ, maṭlab." (1924: 95) **bk. 2.4.2.5. “obje”**

71. *ombra* (اومبرە) “s. Ḳoyu ḳahve renginde toprāḳ boya.” (1912: 192) / *ombıra* (اومبِرە) (1924: 115)

72. *öreke* (اورَكە) “s. Yük vesāʾireniñ ṭaḳıldığı tepesi çatal değnek.” (1912: 171) / (اۆرَكە) “s. Eğirmek içi yüñ, keten vesāʾire ṭaḳılaraḳ bele ṣoḳulan tepesi çatal değnek.” (1924: 103) **bk. 2.4.1.4. “öreke”**

73. *papas* (پاپاس) “s. Ḳapı öñünde ayaḳ silmeğe maḫṣūṣ ottan yapılan tüylü ve ḳaba şeyʾ.” (1912: 289) / “s. Ḳapı öñünde ayaḳ silmeğe maḫṣūṣ ottan tüylü ve ḳaba şeyʾ.” (1924: 178) **bk. 2.4.3.3. “papas”, 2.4.3.1. “papas”**

74. *paraçol* I (پَراچول) “s. Aṣma araba.” (1912: 298) / (پاراچول) “y. s. Dingilsiz aṣma araba.” (1924: 180)[617]

75. *paravana* (پاراوانا) “s. fr. Cereyān-ı havayı kesmek için ḳapının öñüne ḳonan bez veyā kağıt ḳaplı müteḥarrik bir ḳaç çerçeveden mürekkep şeyʾ.” (1912: 291) / “y. s. Cereyān-ı havayı kesmek için ḳapının öñüne ḳonan bez veyā kağıt ḳaplı müteḥarrik bir ḳaç çerçeveden mürekkep şeyʾ, siper.” (1924: 180)

76. *paso* (پاسو) “y. s. Herhangi bir müʾessese ṭarafından naḳliye vesāʾire ücretinden istifāde için baʿżılarına verilen müsāʿadeyi ḥāvī varaḳa: Pasosu vardır, vapura, tramvaya para vermez.” (1924: 183)

77. *piryol* (پیرْیول) “y. s. Altı geniş üstü dar fıçı. Saçtan üstuvānī ḳap.” (1924: 199)

78. *porslen* (پورسلەن) “s. Çinī, faġfūrī. Telġraf telleriniñ direklerde merbūṭ olduḳları fincānlar.” (1912: 307) / (پورسْلەن) “y. s. Bir nevʿ ṭoprāḳ ki nīm- şeffāf ve beyāż bir madde

[617] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *paraçol* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.2.6. *paraçol* II.

olup fincān, ṭabaḳ vesāʾire icmāline yarar. Çinī, faġfūrī. Telġraf tellerini direklere rabṭ eden fincānlar.” (1924: 193)

79. *port mone* (پورت مونه) “y. s. İçine para ḳonan ve cepte ṭaşınan cüzʾdān.” (1924: 193)

80. *port manto* (پورٹ مانتو) “y. s. Elbise aṣmaḳ için duvara teṣbīt edilmiş çivili veyā çengelli taḫta vesāʾire.” (1924: 193)

81. *pupla* (پوپله) “s. (Ördekleriñ ince tüyü;) bu tüyle doldurulan yataḳ.” (1912: 306) / (پۇپلا) “s. (Baʿż ördekleriñ ince ve yumuşaḳ tüyü.) Bu tüyden yataḳ.” (1924: 192) **bk. 2.4.1.10. “pupla”**

82. *püskül* (پوسکول) “s. Yuḳarısı ṭop aşağısı tel tel olan şeyʾ.” (1912: 309) / (پۈسکۈل) “s. Yuḳarısı ṭop aşağısı tel tel olan şeyʾ, vaḳtiyle fese ṭaḳılan tel tel bükme ibrişimden maʿmūl maʿhūd nesne.” (1924: 195) **bk. 2.4.3.10. “püskül”**

83. *somye* (سومیه) “y. s. Eski ot minder yerine ḳaryolaya ḳonan yaylı şilte veyā büsbütün demirden yapılı ālet.” (1924: 400)

84. *şamandura* (شماندوره) “s. Gece ḳandīliniñ içindeki manṭar.” (1912: 645) / *şamandıra* (شماندیرا) (1924: 417) **bk. 2.4.2.6. “şamandura”**

85. *şapḳa* (شاپقه)“s. Baʿżen direkleriñ tepesine ḳonan tekerlek ağaç. Ṣoba borusu başlığı.” (1924: 406) **bk. 2.4.3.2. “şapḳa”**

86. *tanḳ* (تانق) “y. s. Māyiʿāta maḫṣūṣ büyük ḳap.” (1924: 203) **bk. 2.4.1.1. “tanḳ”**

87. *tente* (تنته) “s. Güneş ve yağmurdan muḥāfaẓa eden örtü.” (1912: 374) / “s. Güneş ve yağmurdan muḥāfaẓa eden örtü: Vapuruñ tentesi.” (1924: 238)

88. *tetatet* (تتاتت) “fr. s. Veyā tet aten. İki kişilik ḳanape. İki kişilik çay ṭaḳımı.” (1924: 206) **bk. 2.4.3.7. “tetatet”**

89. *tiket* (تیکٹ) “in. s. Şimendifer, vapur vesāʾire bileti.” (1924: 247)

90. *tirbuşon* (تیربوشون) “y. s. Şişeleriñ manṭarlarını çıḳarmağa maḫṣūṣ bir nevʿ maʿdenī vida.” (1924: 246)

91. *tirbuton* (تیربوتون) “y. s. Eldiven ve potinleri kopçalamağa maḫṣūṣ çengel.” (1924: 246)

92. *tuālet* (تواَلَت) "s. Temizliğe ve baş düzeltmeğe maḫṣūṣ ālet ile mücehhez şeyʾ." (1912: 377) / *tuvalet* (تووالَت) "y. s. Temizlenmeğe ve baş düzeltmeğe maḫṣūṣ ṭaḳımları ḥāvī cihāz-i beyt, maṣa." (1924: 245) **bk. 2.4.3.7. "tuālet"**

93. *ṭulumba* (طولومبه) "s. Ṣuyu bir ṭaraftan çeken diğer ṭaraftan veren makine." (1912: 724) / (طوَلوَمبه) (1924: 467) **bk. 2.4.1.8. "ṭulumba", 2.4.1.3. "ṭulumba", 2.4.3.1. "ṭulumba", 2.4.3.10. "ṭulumba"**

94. *ükse* (اوكسه) "s. Değneğe sürülmüş yapışḳan bir nevʿ maʿcūn olup ḳuş tutmağa yarar." (1912: 184) / (اوَكسه) "s. Üstüne yapışḳan bir maʿcūn sürülmüş bir değnek ki ḳuş ṭutmağa yarar." (1924: 111) **bk. 2.4.1.9. "ükse"**

95. *vaḳom* (واقوم) "y. s. Havası alınmış maḥall veyā ḳap, ḫalāʾ." (1924: 767) **bk. 2.4.1.2. "vaḳom", 2.4.3.14. "vaḳom"**

96. *valiz* (والير)[618] "y. s. Elde ṭaşınan meşinden küçük çanta, bavul." (1924: 767)

97. *vantuz* (وانتوز) "y. s. Deri üstüne yapıştırılan ḥicāmet ḳabı, şişesi." (1924: 767)

98. *varil* (واريل) "s. Bir nevʿ fıçı; varil şeklinde." (1912: 1132) / "y. s. Küçük fıçı. ṣ. Bir varil dolusu: Bir varil çivi." (1924: 766)

99. *vazo* (وازو) "s. Çiniden yapılmış ṣaḳsı ve küp gibi şeyʿler." (1912: 1132) / "y. s. Çiniden yapılmış ḳıymetdār ṣaḳsı ve küp gibi şeyʿler." (1924: 766)

100. *vizavi* (ويزاوى) "y. s. İki kişilik küçük ḳanape." (1924: 778) **bk. 2.4.3.7. "vizavi"**

101. *vitrin* (ويترين) "y. s. Camlı dolap." (1924: 777) **bk. 2.4.1.13. "vitrin"**

2.4.3.5. Kurum, Kuruluş, Topluluk İsimleri

1. *aḳademya* (آقادەميا) "s. ʿulūm ve fünūn encümeni." (1912: 104) / "y. s. Üdebā, ʿulemā ve ṣanʿatkārān cemʿiyyeti, ʿulūm ve fünūn encümeni." (1924: 62)

2. *alay* (آلای) "s. Kalabalıḳ, gürūh, cemāʿat, keşretli miḳdār, bir çoḳ şeyler; debdebe ile icrā olunan merāsim." (1912: 123) / "Ṭop, kalabalıḳ, kirve, cemāʿat, keşretli miḳdār, birçoḳ şeyʾler: Bir alay cühelā. Debdebe ile icrā olunan merāsim: Düğün alayı. ─ ─ : ṭaḳm ṭaḳım, gürūh gürūh. ─ malay: Hep birden, ṭaḳımla. ⁎ Alaycı: Herkesle

[618] Kelime sözlükte bu şekilde *valir* (والير) olarak kayıtlıdır. Anlamına da bakarak kelimede bir basım hatası olduğunu düşünüp bu kelimeyi *valiz* olarak okuduk.

eğlenmeği seven; mekteb-i ʿaskeriyyeden imtiḥānını veremediğinden dolayı alaya iʿzāmı lāzım gelen şākird. ⁕ Alaylı: Debdebeli, ṭanṭanalı, istihzālı; eğlenceli; mektebden çıḳma olmayıp alaydan yetişen żābıṭ.” (1924: 73) **bk. 2.4.1.1. “alay”, 2.4.3.6. “alay”**

3. *anonim* (آنونیم) “ṣ. İsimsiz, ismi belli ve meẕkūr olmayan.” (1912: 156) / “ṣ. İsimsiz, ismi belli ve meẕkūr olmayan. ─ şirket: Yalñız maḳṣad-ı teşebbüṣü belli olan şirket.” (1924: 94)

4. *aristoḳrasi* (آریستوقراسی) “fr. s. Aṣilzādeler, kibārlar ve mümtāzlar ṣınıfı.” (1924: 29)

5. *baro* (بارو) “fr. s. Avuḳatlara maḫṣūṣ ṣıra; avuḳatlar ṣınıfı, ṣırası.” (1924: 137)

6. *boysıḳavt* (بویسقاوت) “in. s. Genç izcilerden müteşekkil cemʿiyyetiñ aʿżāsından olan.” (1924: 171)

7. *burjuvazi* (بۇرژۇوازی) “y. s. Aṣilzādelerle ahālī arasında bulunan bir ṣınıf ḫalḳ, muʿteberān ṭaḳımı, ṭabaḳası.” (1924: 162)

8. *çete* (چته) “s. Heyʾet, cemāʿat, gürūh; müfreze, çapulcu ve aḳıncı ṭaḳımı.” (1912: 424) / “s. Heyʾet, cemāʿat, gürūh: Müfreze. Çapulcu ve aḳıncı ṭaḳımı. ─ ci: Çeteye mensūb.” (1924: 270)

9. *ekip* (أکیپ) “fr. s. ʿaynı işte çalışanlarıñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi, ṭaḳım.” (1924: 71)

10. *enstitü* (أنستیتو) “y. s. Her hangi ḫuṣūṣī bir maḳṣadıñ (bi’l-ḫāṣṣa edebī veyā ʿilmī) teraḳḳīsine ḫizmet etmek için teʾsīs edilen cemʿiyyet, dīvān.” (1924: 90) **bk. 2.4.2.2. “enstitü”, 2.4.3.14. “enstitü”**

11. *familya* (فامیلیا) “s. ʿāʾile, ḫānedān.” (1912: 773) / “y. s. ʿāʾile, ḫānedān.” (1924: 500) **bk. 2.4.3.8. “familya”**

12. *farmaṣon* (فارماصون) “s. Farmaṣonluḳ denilen bütün dünyāya yayılmış gizli bir cemiyyet aʿżāsından olan.” (1912: 772) / (1924: 499) **bk. 2.4.3.3. “farmaşon”**

13. *federasyon* (فەدەراسیون) “y. s. Birḳaç heyʾetiñ ittiḥādı.” (1924: 516) **bk. 2.4.2.1. “federasyon”, 2.4.3.6. “federasyon”**

14. *ġurup* (غُروپ) “y. s. Hepsi bir naẓarda görülebilen eşḫāṣ veyā eşyā kümesi. ʿaynı fikir, ʿaynı menfaʿat ilḫ. için çalışanlarıñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi: İṭfāʾiyye grubu. Bir

yerden diğerine gönderilen mühürlü para ṭorbası. Ṭopçuda ṭabur ve bölüğe muʿādil taʿbya cüzʾ-i tāmı." (1924: 493)

15. *ispitalya* (اسپتالیا)"s. Ḫastaḫane." (1912: 52) / (اسپتالیه) (1924: 32)

16. *jüri* (ژوری) "s. Ḫuṣūṣī bir mesʾeleyi tedḳīḳ ve muʿāyeneye meʾmūr olan heyʾet." (1912: 576) / (ژۆری) "y. s. Ḫuṣūṣī bir mesʾeleyi tedḳīḳ ve muʿāyeneye meʾmūr olan heyʾet. Bir daʿvāya hükmetmek üzere ḥākim olaraḳ intiḫāb olunmuş vaṭandaşlar heyʾeti, heyʿet-i ʿadūl." (1924: 372)

17. *ḳabine* (قابینه) "s. Yāḫūd ḳabineto. Bir devletiñ heyʾet-i vükelāsı." (1912: 799) / "y. s. Bir devletiñ heyʾet-i vükelāsı." (1924: 519) **bk. 2.4.2.1. "ḳabine", 2.4.3.14. "ḳabine"**

18. *ḳamra* (قامره) "s. Yāḫūd ḳamara. Meclis-i mebʿuṣān." (1912: 815, 845) / *ḳamara* (قامارا) "y. s. Meclis-i mebʿūṣān" (1924: 533, 552) **bk. 2.4.2.6. "ḳamra", 2.4.2.1. "ḳamra"**

19. *ḳılik* (قلیك) "y. s. Denīler ve reẕīller meclisi, meclis-i rüẕelāʾ." (1924: 552)

20. *ḳlöb* (قلوب) "s. Cemʿiyyet-i siyāsiyye." (1912: 844) / *ḳılöb* (قِلۆب) "y. s. Muvaḳḳat bir mesken bulmaḳ, ʿulūm, edebiyāt, siyāsiyāt vesāʾireden bahṣ etmek gibi müşterek bir maḳṣad için ṭoplanan ve kendi niẓāmnāmeleriyle idāre olunan kimseleriñ cemʿiyyeti." (1924: 552) **bk. 2.4.2.1. "ḳlöb", 2.4.3.14. "ḳlöb"**

21. *ḳoloni* (قولونی) "y. s. Gidip diğer bir maḥallde iḳāmet için memleketten çıḳan ahālī." (1924: 566) **bk. 2.4.3.14. "ḳoloni"**

22. *ḳomisyon* (قومیسیون) "s. Meclis, cemʿiyyet, encümen." (1912: 868) / "y. s. Bir projeyi tedḳīḳ etmek veyā baʿż işlere baḳmaḳ için baʿż işlere intiḫāb edilen heyʾet, encümen." (1924: 568) **bk. 2.4.1.13. "ḳomisyon"**

23. *ḳomite* I (قومیته) "s. Ḫuṣūṣī bir işiñ tedḳīḳi için bir cemʿiyyetten intiḫāb olunan aʿżā heyʾeti." (1912: 868) / "y. s. Ḫuṣūṣī bir işiñ tedḳīḳi için bir cemʿiyyet ṭarafından intiḫāb olunan heyʾet." (1924: 567)[619]

[619] B. Toven, bu maddeyi *ḳomite* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.5. *ḳomite* II.

24. *ḳomite* II (قومیته) “s. Gizli bir maḳṣadı olan cemʿiyyet.” (1912: 868) / “y. s. Gizli bir maḳṣadı olan cemʿiyyet.” (1924: 567)[620]

25. *ḳompanya* (قومپانیا) “s. Zümre, ṭaḳım, cemāʿat.” (1912: 868) / “y. s. mec. Zümre, ṭaḳım, cemāʿat.” (1924: 567) **bk. 2.4.1.13. “ḳompanya”, 2.4.3.10. “ḳompanya”**

26. *ḳonġıre* (قونغره) “s. Menāfiʿ-i siyāsiyyeyi müẕākere etmek için ḥükümdārlarıñ veyā sefīrleriñ meclisi. Menāfiʿ-i müştereke üzerine müẕākere etmek için ṭoplanan adamlarıñ heyʾeti.” (1912: 871) / “y. s. Menāfiʿ-i siyāsiyyeyi müẕākere etmek için ṭoplanan ḥükümdār veyā sefīrler meclisi. Müşterek bir ġāye veyā menfaʿat için berā-yı müẕākere ṭoplanan heyʾet: Türkiye’de ilk ṭıp ḳonġresi 1 Eylül 1341’de Anḳara’da açılmıştır.” (1924: 569)

27. *ḳonferans* (قونفرانس) “s. Mesāʾil-i muʿallaḳadan bahş eden adamlarıñ meclisi.” (1912: 871) / (قونفرانس) “y. s. Mesāʾil-i muʿallaḳayı müẕākere ve münāḳaşa eden muḫalif devlet mümeşşilleriniñ meclisi.” (1924: 569)

28. *ḳonsorsiyom* (قونسورسیوم) “y. s. Cemʿiyyet, şirket: Bankerler ḳonsorsiyomu.” (1924: 569)

29. *ḳorom* (قوروم) “y. s. Bir mecliste verilen reʾyiñ muʿteber olmasıçün bulunması lāzım gelen aʿżā miḳdārı, nişāb-i ekşeriyyet.” (1924: 560)

30. *misyon* (میسیون) “y. s. Bir iş görmek için bir yere gönderilen ẕevātıñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi.” (1924: 738) **bk. 2.4.2.1. “misyon”, 2.4.3.3. “misyon”**

31. *miting* (میتینغ) “in. s. Siyāsī veyā ictimāʿī bir mesʾele münāsebetiyle ḫalḳıñ bir yere ṭoplanması, cemʿiyyet.” (1924: 738)

32. *orkestıra* (اورکسترا) “yu. s. Çalġı çalan müziḳacılar heyʾeti.” (1924: 103) **bk. 2.4.2.3. “orkestıra”, 2.4.2.4. “orkestıra”, 2.4.3.14. “orkestıra”**

33. *parke* (پارکه) “fr. s. Heyʾet-i ḥākime. Ḥükkāma maḫṣūṣ dāʾire.” (1924: 181) **bk. 2.4.3.16. “parke”, 2.4.1.5. “parke”, 2.4.3.14. “parke”**

[620] B. Toven, bu maddeyi *ḳomite* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.5. *ḳomite* I.

34. *parti* (پارتی) “y. s. ʿaynı maḳṣadla birleşen eşḫāṣıñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi, ḥizip, fırḳa. İctimāʿī bir eğlence veyā żiyāfet için bir yere daʿvet edilenler heyʾeti. İstifāde.” (1924: 180) **bk. 2.4.3.6. “parti”**

35. *pıroletarya* (پرولەتاریا) “y. s. Yalñız işiyle, maḥṣūl-i saʿyiyle geçinen ve yaşayan bīçāregān ṣınıfı.” (1924: 189)

36. *posta* I (پوسته) “s. Bir yerden diğer bir maḥalle naḳl edilecek mektup, emānet, para vesāʾireniñ heyʾet-i mecmūʿası, onları naḳl eden araba, ḥayvan vesāʾire; bunlarıñ alınıp verilmelerine taḫṣīṣ edilen dāʾire; münāsebet, muḫābere.” (1912: 308) / (پوسْتهٔ) “y. s. Bir yerden diğer bir maḥalle naḳl edilecek mektup, emānet, para vesāʾireniñ heyʾet-i mecmūʿası; onları naḳl eden araba, ḥayvan vesāʾire; bunlarıñ alınıp verilmelerine taḫṣīṣ edilen dāʾire; münāsebet, muḫābere. Bir vaẓīfe īfāsına müheyyā olan bir veyā birḳaç ʿasker: Ḳapıdaki postayı çağırıñız. ─ etmek: Birini maḥfūẓen ḳaraḳola götürmek veyā göndermek. ─ yı kesmek: Ḳaṭʿ-i münāsebet etmek. ─ yı vurmaḳ: Ġaṣb etmek. ─ cı: Postayı naḳl eden ve içindeki mekātīb, emānet vesāʾireyi ṣāḥiblerine tevzīʿ eden. ─ ḫāne: Mektup vesāʾireniñ ḳabūl ve tevzīʿ olunduğu maḥall.” (1924: 194)[621]

37. *sindiḳa* (سِندیقه) “s. Müşterek menāfiʿ-i iḳtiṣādiyeniñ müdāfaʿasıçün teşkīl olunan heyʾet.” (1912: 609) / “y. s. Müşterek menāfiʿ-i iḳtiṣādiyeniñ müdāfaʿasıçün teşkīl olunan heyʾet.” (1924: 393) **bk. 2.4.2.1. “sindiḳ”**

38. *tırup* (تِرُوپ) “y. s. Cemāʿat, zümre, şirẕime, fiʾe, küme. Bir tiyatronuñ ṣanʿatkārları heyʾeti.” (1924: 217) **bk. 2.4.2.3. “tırup”**

2.4.3.6. Oyun, Eğlence, Anı, Spor

1. *alay* (آلای) “s. İstihzā.” (1912: 123) / “s. İstihza. ─ etmek: Eğlenmek. ⁕ Alaycı: Herkesle eğlenmeği seven; mekteb-i ʿaskeriyyeden imtiḥānını veremediğinden dolayı alaya iʿzāmı lāzım gelen şākird. ⁕ Alaylı: Debdebeli, ṭanṭanalı, istihzālı; eğlenceli; mektebden çıḳma olmayıp alaydan yetişen żābıṭ.” (1924: 73) **bk. 2.4.3.5. “alay”, 2.4.1.1. “alay”**

[621] B. Toven, bu maddeyi *posta* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.1.10. *posta* II.

2. *albom* (آلبوم) “s. Fotoğraf ve yā ḳartpostal ḳoymaḳ için içerisinde beyzī ve yā mustaṭīli kesikler bulunan bir nevʿ kitap.” (1912: 123) / “s. Fotoğraf ve yā ḳartpostal ḳoymaḳ için içerisinde beyzī ve yā mustaṭīli kesik gözler bulunan bir nevʿ kitap.” (1924: 73) **bk. 2.4.2.4. “albom”, 2.4.2.2. “albom”**

3. *antirenör* (آنتِرەنور) “y. s. İnsānları spora, ḥayvanları ḳoşuya ḥażırlayan.” (1924: 87)

4. *avantüriye* (آوانتورییه) “fr. s. Sergüẕeşt peşinde ḳoşan: Entriḳalı ḥayāt süren.” (1924: 95)

5. *baḳara* (باقارا) “fr. s. Bir bankiye ile diğer oyuncular arasında oynanan kağıt oyunu.” (1924: 142)

6. *balon* I (بالون) “fr. (Havada uçmağa maḫṣūṣ ālet;) buña beñzeyen çocuḳ oyuncağı.” (1912: 235) / “y. s. (Havada uçmağa maḫṣūṣ ālet;) buña beñzeyen çocuḳ oyuncağı.” (1924: 144)[622] **bk. 2.4.1.12. “balon I”**

7. *bankiye* (بانکییه) “y. s. Ḳumarda diğer oyunculara ḳarşı oyunu idāre eden, banḳacılıḳ yapan.” (1924: 145)

8. *barbud* (باربود) “s. Zarla oynanan ḳumar.” (1912: 224) / (باربۇد) (1924: 136)

9. *bezik* (بَزیك) “s. Bir ḳaç deste isḳambil kağıdıyla oynanan oyun.” (1912: 251) / (1924: 153)

10. *bıric* (بِرِج) “in. s. Bir nevʿ kağıt oyunu.” (1924: 152)

11. *bilardo* (بیلاردو) “s. Kenarlarında lastik bulunan yeşil örtülü bir maṣa üstünde fil dişinden maʿmūl yuvarlaḳlar vāsıṭasıyla oynanan oyun; üzerinde bu oyun oynanan maṣa.” (1912: 284) / “y. s. Kenarlarında lastik bulunan yeşil örtülü ḫuṣūṣī bir maṣa üstünde fil dişinden maʿmūl yuvarlaḳlar ve uzun değnekler vāsıṭasıyla oynanan oyun; üzerinde bu oyun oynanan maṣa.” (1924: 175)

12. *dama* (داما) - (طامه) “s. Altmış dört ḥāneli taḫta ile oynanan maʿrūf oyun.” (1912: 499, 700) / (داما) “s. Altmış dört ḥāneli taḫta ile oynanan maʿrūf oyun.” (1924: 318) **bk. 2.4.3.10. “dama”**

[622] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *balon* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.2.6. *balon* II.

13. *dans* (دانس) “y. s. Vücūdu bir müziḳa veyā sese uyduraraḳ mevzūn ve mütevālī ḥareketlerle oynatma.” (1924: 319)

14. *federasyon* (فەدەراسیون) “y. s. sp. Bir memlekete ʿāʾid eñ yüksek spor teşkīlātı.” (1924: 516) **bk. 2.4.2.1. “federasyon”, 2.4.3.5. “federasyon”**

15. *fikstür* (فیکستور) “y. s. sp. Muʿayyen bir müsābaḳa ġrubunuñ proġramı.” (1924: 518)

16. *file* (فیله) “y. s. sp. Her hangi bir oyunda müstaʿmel ağ.” (1924: 518)

17. *filoş* II (فلوش) “y. s. Poker oyununda kağıt düzeni.” (1924: 513)[623]

18. *fit* (فیت) “s. Ḳumarda alacaḳ vereceği ḳapatma.” (1912: 796) / (1924: 517) [624]

19. *foḳs tirot* (فوقس تیروت) “y. s. Dört ḥareketle oynanan bir nevʿ dans.” (1924: 515)

20. *futbol* (فوتبول) “y. s. sp. Hava ile şişirilmiş deriden büyücek ayaḳ ṭopu. On beşer (raġbi) veyā on birer (asosiyeşın- ṣoker) kişilik iki ṭaḳım ṭarafından geniş bir meydānda oynanan ṭop oyunu ki bunda her ṭaḳım ṭopu muḫāṣım ṭarafıñ ḳalʿesine atmağa çalışır. Raġbide oyunculara ṭopu ve muḫāṣım ṭaraf efrādını el ile ṭutmağa müsāʿade vardır. Bu oyunlarıñ oynandığı meydāna stadyum derler.” (1924: 514)

21. *ġala* (غالا) “y. ṣ. Ḫafif resmiyyetle ḳarışıḳ büyük eğlence: Ġala elbisesi.” (1924: 490)

22. *ġardenparti* (غاردەنپارتی) “in. s. Bir bağçede veyā parḳta tertīb edilen kibārāne ḫuṣūṣī eğlence.” (1924: 489)

23. *ġazino* (غازینو) “y. s. Doğrusu: ḳazino. Görüşmek, eğlenmek, içmek ve dans etmek için gidilen ʿumūmī yer: Saray burnu ġazinosu. ─ cu: Böyle bir yeri ṭutan ve idāre eden.” (1924: 490) **bk. 2.4.3.14. “ḳazino”**

24. *ġol* (غول) “in. s. Yekdiğerine ufḳī bir direkle merbūṭ iki ʿamūdī direk ki futbolda bir ṣayı ḳazanmaḳ için ṭopu bunlarıñ arasından öteye geçirmek lāzımdır. Ṭopu bu direkler arasından veyā ufkī direk üstünden aşırma ḥareketi. Futbol ve hokeyde ṭopuñ

[623] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *filoş* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.2. *filoş* I.

[624] Maddenin tamamı şöyledir:“s. Fenālığa teşvīḳ, efsād; ḳumarda alacaḳ vereceği ḳapatma.” (1912: 796) / “s. Fenālığa teşvīḳ, efsād; ḳumarda alacaḳ vereceği ḳapatma. ⁕ fitlemek: Fit vermek, ifsād etmek. ⁕ fitleyici: İfsād eden, ortalığı, ḳarıştıran.” (1924: 517) Bahsedilen ilk *fit* Arapçadan alınmıştır:‘*fenalığa teşvik’* < *fitil* (< *Ar. fetīl*) (TETTL II: 70); < *Ar. fitne* (TS: 881; TAS: 297)

ʿale'l-uṣūl ḳalʿaya girerek ṣayı olması. — post: Fotbol ve hokeyde ḳalʿeniñ heyʾet-i ʿumūmiyyesini teşkīl eden direk ve ağlar. — kiper: Ḳalʿeci." (1924: 477)

25. *ġolf* (غولف) "y. s. sp. Küçük sert ṭoplar ve bir ucu ṭopuzlu değneklerle iki kişi veyā çift ṭaraftan ḳırda veyā geniş bir yerde oynanan bir oyun ki mümkün olduğu ḳadar az ḍarbelerle ṭopları yerde bulunan küçük deliklere ṣoḳmaḳtan ʿibārettir." (1924: 497)

26. *hokey* (هوكەی) "y. s. sp. Stik denilen ṣopalarla ve ufaḳ sert bir ṭopla on birer kişilik iki ṭaḳım arasında oynanan ṭop oyunu." (1924: 786)

27. *ẖora* (خورا) "s. Raḳṣ." (1912: 492) / "s. Raḳṣ, oynama, ṣıçrama. — etmek: Raḳṣ etmek." (1924: 313)

28. *ısḳarṭa* (إسقارطه) "y. s. Baʿż kağıt oyunlarında bir ṭarafa bıraḳılan kağıtlar." (1924: 42)

29. *isḳanbil* (اسقانبيل) "s. Bir nevʿ kağıt oyunu; oyun kağıdı." (1912: 67) / (إسقانبيل) (1924: 42)

30. *ispati* (إسپاتی) "s. İsḳambil kağıdında sinek." (1912: 52) / (إسپاتی) "s. İsḳambil kağıdında sinek: İspati beği, ikilisi." (1924: 32)

31. *ḳadril* (قَدريل) "s. Bir ḳadın bir erkek bir ṭaraftan bir ḳadın bir erkek de diğer ṭaraftan olmaḳ üzere ḳarşılıḳlı alafranġa oyun." (1912: 826) / (قادريل) "y. s. Dört çift ṭarafından oynanan bir nevʿ dans; bu dansa maẖṣūṣ muziḳa havası." (1924: 524)

32. *ḳapot* II (قاپوت) "s. Oyunda hiç el alamayaraḳ yeñilme." (1924: 521)[625]

33. *ḳarambol* (قارامبول) "y. s. Veyā ḳaranbol. Bilardoda itilen bir bilanıñ gidip diğer ikisine de doḳunması. Ḳaranbol etmek: Dönüp dolaşıp birbirine çaṭmaḳ." (1924: 525)

34. *ḳarnaval* (قرناوال) "s. Et kesiminde Ḫristiyanlarıñ icrā ettikleri şenlikler." (1912: 832) / "s. Et kesiminde Ḫristiyanlarıñ icrā ettikleri şenlikler. Bu şenlikleriñ icrā edildiği mevsim, zamān." (1924: 544)

35. *ḳart* (قارت) "y. s. İsḳambil kağıdı. Loḳanṭalarda bulunan yemek listesi." (1924: 525)

bk. 2.4.3.2. "ḳart"

[625] B. Toven, bu maddeyi 1924'te *ḳapot* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.1.1. *ḳapot* I, 2.4.1.2. *ḳapot* I.

36. *ḳaṣa* (قاصه) “s. Oyunlarda parayı nezdinde ṭutan adam.” (1912: 809) / (قاصهٔ) “s. Oyunlarda parayı nezdinde ṭutan adam.” (1924: 529) **bk. 2.4.1.5. “ḳaṣa”, 2.4.3.14. “ḳaṣa”, 2.4.2.7. “ḳaṣa”**

37. *ḳaşḳaval* (قاشقاوال) “ita. s. Rulet oyununda bir ālet.” (1924: 529) **bk. 2.4.3.1. “ḳaşḳaval”**

38. *ḳavaliye* (قواليه)“s. Bir ḳadına refāḳat eden erkek.” (1912: 848) / “y. s. Veyā ḳavalye. Bir ḳadına refāḳat eden erkek.” (1924: 555)

39. *ḳılavn* (قلاؤن) “in. s. At canbazları arasındaki şoytarı, pusatçı.” (1924: 550)

40. *ḳırampon* (قرامپون) “y. s. sp. Ḳaymamaḳ için ayaḳ ḳaplarınıñ altına ḳonan parça.” (1924: 543)

41. *ḳıriket* (قريكت) “in. s. Şopalarla oynanan bir nevʿ ṭop oyunu.” (1924: 546)

42. *ḳolleksiyon* (قوللكسيون) “y. s. Yekdiğeriyle münāsebetdār olan eşyāya maḫṣūṣ mecmūʿa: Pul ḳolleksiyonu.” (1924: 566)

43. *ḳonfetti* (قونفه‌تتی) “y. s. Şenliklerde öteye beriye serpilen rengārenk ufaḳ ve yuvarlaḳ ince kağıt parçaları.” (1924: 569)

44. *ḳupa* (قوپه) “s. İsḳambil kağıdında yürek şeklindeki benekler.” (1912: 850) / (قوپا) “y. s. İsḳambil kağıdında yürek şeklindeki benekler.” (1924: 556) **bk. 2.4.3.4. “ḳupa”**

45. *ḳrismös* (قريسموس) “in. s. Mīlād-i ʿīsā münāsebetiyle İngiltere’de 25 kānūn-i evvelde vuḳūʿ bulan yorṭular, şenlikler.” - *ḳırismös* (قيريسموس) “in. s. Mīlād-i ʿīsā münāsebetiyle İngiltere’de 25 ḳānūn-i evvelde yapılan bayram, şenlik.” (1924: 546, 573)

46. *lanskene* (لانسكه‌نه) “y. s. Veyā laskine. Bir nevʿ kağıt oyunu.” (1924: 623)

47. *lateznis* (لاته‌زنيس) “in. s. Veyā sādece tenis. Ḥuṣūṣī ṣūrette ḥāżırlanmış bir maḥallde oynanan bir nevʿ ṭop oyunu.” (1924: 623) - *tenis* (ته‌نيس) “in. s. b.: Lan tenis.” (1924: 246)

48. *lik* (ليك) “y. s. — maç: Memleketiñ veyā ġrubuñ birinciliğine taʿalluḳ eden resmī maç.” (1924: 632)

49. *maç* (ماچ) “y. s. İki ḥayvan, iki raḳip, iki ṭaḳım veyā şirket arasında mücādele.” (1924: 633)

50. *maldon* (مالدون) “y. s. Oyun kağıtlarınıñ ḳarma ḳarışıḳ ṣūrette tevzīʿ i.” (1924: 637)

51. *olimpiyad* (اولمپیاد) “yu. s. İki olimpik oyunu arasında geçen dört senelik bir müddet.” (1924: 115)

52. *paraşüt* (پاراشوت) “y. s. Yüksek bir yerden inen veyā düşen bir cisim veyā insānıñ sükūṭunu ağırlaştırmağa maḫṣūṣ ālet.” (1924: 180)

53. *parti* (پارتی) “y. s. İctimāʿī bir eğlence veyā żiyāfet için bir yere daʿvet edilenler heyʾeti. İstifāde. Bir oyun, bir maç.” (1924: 180) **bk. 2.4.3.5. “parti”**

54. *pas* (پاس) “y. s. Oyunda her yeñi elde ḳonan para; «Ben oynamayacağım.» maʿnāsını ifāde eden bir taʿbīr. sp. Ṭopuñ ʿaynı ḳalʿaya mensup oyuncular arasında alınıp verilmesi.” (1924: 182) **bk. 2.4.2.5. “pas”**

55. *paten* (پاتن) “y. s. Düz bir yerde ḳayabilmek için ayaḳ ḳabınıñ altına geçirilen tekerlekli ālet.” (1924: 179)

56. *penaltı* (پەنالتی) “y. s. sp. Futbolda ḳalʿeden on sekiz yarda mesāfe ile teḥdīd edilen maḥall dāḫilinde yapılan ḫaṭālara verilen vuruş cezāsı.” (1924: 197)

57. *pilase* (پلاسه) “y. s. sp. — şut: Muʿayyen bir köşeden ḥesaplı olaraḳ ḳalʿeye ṣoḳulan ve müdāfaʿası müşkil olan ṭopuñ o şekilde sevḳini intāc eden serīʿ ḍarbe.” (1924: 191)

58. *pilonjon* (پلونژون) “y. s. sp. Ḳalʿeciniñ ḳalʿe köşelerinden girecek ṭopuñ tevḳīf için yere uzanaraḳ fırlaması, balıḳlama atlaması.” (1924: 192)

59. *piyanḳo* (پیانقو) “s. Ḳurʿa ile isābet edecek şeyʾe rāżı olaraḳ evvelden muʿayyen bir mikdārda para vermek muʿāmelesi; aṣḥāb-ı eshām nāmına çekilen ḳurʿa.” (1912: 312) / “s. Ḳurʿa ile isābet edecek şeyʾe rāżı olaraḳ evvelden muʿayyen bir mikdārda para vermek muʿāmelesi. Aṣḥāb-ı eshām nāmına çekilen ḳurʿa. — cı: Piyanḳo işiyle meşġūl olan.” (1924: 198)

60. *poker* (پوکر) “y. s. Ameriḳa’dan çıḳma bir nevʿ kağıt oyunu.” (1924: 196)

61. *polḳa* (پولقا) “y. s. Bohemya’dan çıḳma bir nevʿ dans, raḳṣ. Bu dansı icrā etmek için çalınan hava.” (1924: 196)

62. *raket* (راکت) “y. s. Beyżī bir ağaca gerilen ağdan ʿibāret ve tenis denilen ṭop oynunda müstaʿmel bir ālet.” (1924: 349)

63. *reḳor* (رەقور) “y. s. Sporda ʿaynı cins veḳāyiʿiñ eñ mükemmeli, eñ fāʾiḳi: Yüzme reḳoru.” (1924: 361)

64. *revanş* (رەوانش) “y. s. İlk ġāʾib edilenin acısını çıḳarmaḳ için oynanan ikinci oyun: Revanş maçı.” (1924: 361)

65. *rulet* (رۇلَت) “y. s. Bir nevʿ ḳumar ki ḳazanan, bir bilyeniñ devvār bir saṭıḥ üstündeki numaralarıñ biri üzerinde durmasıyla añlaşılır.” (1924: 360)

66. *siketin* (سیکەتین) “in. s. Tekerlekli ayaḳ ḳapları vāsıṭasıyla ḳayma. Bu spora alışmaḳ için çalışılan veyā ḳayılan yer.” (1924: 403)

67. *siki* (سیکی) “y. s. Ḳar üstünde yürümek için taḫtadan bir nevʿ uzun ayaḳ ḳabı, ivik.” (1924: 403)

68. *sipor* (سپور) “y. s. Ṭop oyunu, avcılıḳ, nişancılıḳ, yarış ve ilḫ. gibi açıḳ havada ḫoşça vaḳit geçirmeğe maḫṣūṣ eğlence ve oyun ki yalñız vücūd-ı beşeriñ tekemmülüne değil terbiye-i fikriyyeye de ḫādimdir. ⁕ sportisman: Her türlü sporu seven.” (1924: 378)

69. *sirk* (سیرك) “y. s. Eski Romalılar zamānında ʿumūmī oyunlara taḫṣīṣ edilen maḥall. İçinde canbazlıḳ gösterilen ḳapalı ve dāʾirevī yer.” (1924: 402) **bk. 2.4.3.14. “sirk”**

70. *sirto* (سیرتو) “s. Bir nevʿ raḳṣ.” (1912: 621) / “y. s. Bir nevʿ raḳṣ.” (1924: 402)

71. *sürpriz* (سۆرپریز) “y. s. Ḥayret, behītet. Hiç beklenmeyen sevinç, feraḥ, keyif, sürūr, ṣafā: Bu onuñ için güzel bir sürpriz olacaḳ.” (1924: 396)

72. *şans* (شانس) “y. s. Ṭāliʿ, baḫt, naṣip. Saʿādet, meymenet. Bir şaḫṣa naẓaran ḥādiṯātıñ iyiliğe veyā kötülüğe doğru meyl-i mefrūżu.” (1924: 408)

73. *ṭavla* II (طاوله) “s. Otuz pul iki zarla oynanan maʿrūf bir oyun.” (1912: 702) / (طاولة) “s. Otuz pul iki zarla oynanan maʿrūf oyun.” (1924: 453)[626]

74. *tim* (تیم) “in. s. Bir oyunda bir ṭarafı teşkīl eden ve birlikte oynanan oyuncular ṭaḳımı.” (1924: 247)

75. *ṭombala* (طومباله) “s. Bir nevʿ oyun.” (1912: 725) / (طومبالة) “s. Bir nevʿ oyun.” (1924: 467)

76. *tombola* (تونبولا) “y. s. Veyā tombala. Piyanḳo nevʿinden bir cins ḳumar ki ḳazanan ʿaynen ḥiṣṣesini alır.” (1924: 244)

[626] B. Toven, bu maddeyi *ṭavla* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.12. *ṭavla* I.

77. *turne* (تورنه) “y. s. sp. Muḫtelif memleketlere vuḳūʿ bulan spor seyāḥatleriniñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi.” (1924: 242)

78. *turnva* (تورنوا) “y. s. sp. Maġlūb olanıñ sahadan çekilmesi ṣūretiyle yapılan müsābaḳalarıñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi.” (1924: 241)

79. *velodrom* (وەلودروم) “y. s. sp. Ḳapalı spor sāḥası.” (1924: 776)

2.4.3.7. İnsan, İnsana Ait Vasıflar, Kişisel Bakım

1. *alḳolik* (آلقوليك) “y. s. İspirtolu māyiʿātıñ sū-i istiʿmālinden mütevellid ḫastalığa ṭutulmuş olan.” (1924: 76) **bk. 2.4.3.9. “alḳolik”**

2. *antiren* (آنتِرەن) “y. s. Serīʿ ve canlı ṭarz-ı ḥareket, beşāset, neşāṭ: Bu adamda antiren vardır.” (1924: 87)

3. *badat* (بادات) “s. Düztaban.” (1924: 136) **bk. 2.4.1.9. “badat”**

4. *biriyantin* (بيريانتين) “y. s. Ṣaçları parlatmaḳ için ḳullanılan ḳoḳulu yağ.” (1924: 153)

5. *borna* (بورنه) “y. s. Vüsʿati çoḳ olmayan, maḥdūd. Az ẕekī olan: Borna bir adam.” (1924: 163)

6. *buğ* (بوغ) “s. (Bulġarca) Reīs, baş, baş ــ : Sergerde.” (1924: 165)

7. *buḳle* (بوقله) “y. s. Ḳıvrılmış ṣaç helezonu: Ne güzel buḳleleriñ var!” (1924: 167)

8. *büst* (بوسْت) “y. s. Vücūd-ı beşeriñ üst ḳısmı.” (1924: 165) **bk. 2.4.2.3. “büst”**

9. *centilmen* (جَنتِلمَن) “in. s. Terbiye görmüş, ḫoş ṣoḥbet, nāzik ve kibar adam.” (1924: 259)

10. *çaçaron* (چچارون) “s. Geveze, şarlatan, çoḳ söyleyen. Gürültücü.” (1912: 424) / (چاچارون) “s. Geveze, şarlatan, çoḳ söyleyen, gürültücü.” (1924: 266)

11. *dırednot* (دِرەدْنوت) “in. s. Hiç ḳorḳusu olmayan.” (1924: 324) **bk. 2.4.1.1. “dırednot”, 2.4.2.6. “dırednot”**

12. *duş* (دوش) “s. Ṣoğuḳ ṣu dökünme.” (1912: 520) / (دوَش) “y. s. Ṣoğuḳ ṣu dökünme.” (1924: 334)[627]

[627] Maddenin tamamı şöyledir: “fa. Omuz, ketf; şoğuḳ şu dökünme.” (1912: 520) / “fa. s. Omuz, ketf. ḫāneberــ: Evi omuzunda, serserī. y. s. Şoğuḳ şu dökünme.” (1924: 334)

13. *egzijan* (اگزیژان) “y. s. Çoḳ diḳḳat ve ihtimām istemek ʿādetinde olan.” (1924: 69)

14. *eksantirik* (أكسانتيريك) “y. ṣ. ʿörf ve ʿādete muḫālif olan. s. Ġarip ḥareketleri görülen adam.” (1924: 69) **bk. 2.4.1.6. “eksantirik”**

15. *enpozan* (أنپوزان) “y. ṣ. Veyā empozan. Ḳorḳu ve ḥürmet telkīn eden, ḥürmet ve muḥabbet celb eden: Enpozan bir sīmā. Rūḥa büyüklük ve heyecān veren: Enpozan bir resm-i geçit.” (1924: 86)

16. *falso* (فالصو) “s. Bir şeyʾde edilen ḳuṣūr, ḫaṭā.” (1912: 773) / “y. s. Bir şeyʾde edilen ḳuṣūr, ḫaṭā.” (1924: 500) **bk. 2.4.2.4. “falso”**

17. *favori* (فاووری) “y. s. Yüzüñ iki ṭarafından uzatılan ṣaḳal.” (1924: 500)

18. *fidan* (فِدان) “s. Küçük çocuḳlar ḥaḳḳında körpe fidan, nev-nihāl denir. Uzun boylu gürbüz deliḳanlılardan kināye olur: Fidan boylu, fidan gibi deliḳanlı.” (1924: 503) **bk. 2.4.1.9. “fidan”**

19. *filört* (فِلوَرت) “in. f. Ḫoşça vaḳit geçirmek, nefsini taṭyīb etmek için birini sever gibi görünme, ihtimāmāt-i nāzikāne ve ʿāşıḳānede bulunma. s. Bu ṣūretle sever gibi görünen şaḫṣ ve bi’l-ḫāṣṣa ḳadın.” (1924: 513)

20. *firiksiyon* (فيريكسيون) “y. s. Vücūduñ baʿż yerlerini ḳuru ḳuruya el, fırça vesāʾire ile veyāḫūd da yağlı bir madde ile oğuşdurma.” (1924: 508)

21. *fiske* (فيسكه) “s. Orta parmağı baş parmağıñ üzerinde taẕyīḳ ederek birden fırlatma ve böyle fırlatılaraḳ vurulan ḍarbe.” (1912: 796) / “s. Orta parmağı baş parmağıñ üzerinde taẕyīḳ ettirdikten ṣoñra birden fırlataraḳ vurulan ḍarbe.” (1924: 517) **bk. 2.4.1.3. “fiske”**

22. *fizik* II (فيزيك) “y. s. Bünye, cibillet, mizāc, ṭabīʿat, fıṭrat. ṣ. Ṭabīʿī, māddī.” (1924: 517)[628]

23. *fiziyonomi* (فيزيونومی) “y. s. Yüzdeki ḥuṭūṭuñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi, bundan çıḳan maʿnā. Çehre, sīmā, ʿayn.” (1924: 517)

24. *füimist* (فوميست) “y. s. Başḳalarını aldataraḳ eğlenmeği seven.” (1924: 516)

[628] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *fizik* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.1.7. *fizik* I.

25. *ġaf* (غاف) “y. s. Beceriksizlik, mahāretsizlik. Maḥcūbiyyeti mūcip münāsebetsizlik: Ġaf yapmaḳ.” (1924: 490)

26. *ġalan* (غالان) “y. s. Dāʾimā ḳadınlara ṣoḳulmaḳ ve ḫoşa gitmek isteyen. ṣ. ʿāşıḳ, seven.” (1924: 490)

27. *ġarson* (غارسون) “y. s. Erkek çocuḳ.” (1924: 489) **bk. 2.4.3.8. “ġarson”**

28. *inisiye* (اینیسیه) “y. s. Baʿż esrāra veyā gizli işlere vāḳıf olan.” (1924: 133)

29. *iskelet* (اِسکَلَت) “s. Etleri dökülmüş olduğu ḥālde şekl-i aṣlīsi bozulmayan insān ve yā ḥayvan kemikleri; pek żaʿīf adam.” (1912: 68) / (اِسکَلَت) (1924: 42) **bk. 2.4.1.3. “iskelet”**

30. *izbandid* (ازباندید) “s. Ḥaydūd, pek iri cüṩṩeli ve ḳorḳunç.” (1912: 48) / (اِزباندید) “s. Ḥaydūd, pek iri cüṩṩeli ve ḳorḳunç: İzbandidiñ biri.” (1924: 29)

31. *jest* (ژەشت) “y. s. Vücūduñ bi’l-ḫāṣṣa el ve ḳollarıñ ḥareketi; evżāʿ, eṭvār.” (1924: 372)

32. *ḫuryat* (خوریات) “ṣ. zebānzedī: ḫoyrat: ḳaba, köylü, eline iş yaḳışmayan, bir şeyʾi iyi muḥāfaẓa edemeyen.” (1912: 493) / *ḫuryat* (خوریات) - *ḫoyrat* (خویرات) “ṣ. t.: ḫoyrat. Ḳaba, köylü, eline iş yaḳışmayan, bir şeyʾi iyi muḥāfaẓa edemeyen.” (1924: 313, 314)

33. *ḳanay* (قانای) “y. s. Nāmussuz ve reẕīl. ṣ. Aḫlāḳ ve ḥissiyātça ẕelīl olan.” (1924: 534)

34. *ḳaraḳter* (قاراقتَر) “y. s. Ẕihnī aḫlāḳī meziyyetleriñ mecmūʿu; seciyye, fażīlet, meziyyet; ṭabīʿat, ḫulḳ. ⁕ ḳaraḳteristik: Beyānī, taʿrīfī; taʿyīne yarayan şeyʾ.” (1924: 525)

35. *kerata* (کَراتا) “s. Baʿżen sevgiyi iẓhārda çapḳın maʿnāsıyla ḳullanılır: Hay kerata hay!” (1924: 585) **bk. 2.4.3.13. “kerata”, 2.4.3.4. “kerata”**

36. *ḳıranta* (قِرانته) - (قیرانته) “ṣ. Ḳırla ḳarışıḳ; ṣaḳalsız ve bıyığı ḳır olan.” (1912: 830, 875) / (قِرانتهٔ) - (قیرانتهٔ) “ṣ. Ḳırla ḳarışıḳ. Ḳır bıyıḳlı ve ṣaḳalsız olan.” (1924: 543, 572)

37. *ḳıredo* (قِرەدو) “y. s. Biriniñ fikirlerine ve ṭavır ve ḥareketine temel teşkīl eden esāsāt: İşte benim siyāsī ḳredom budur.” (1924: 545)

38. *ḳoket* (قوكَت) “y. s. Ḫoşa gidecek şeyʾler yapan, kendini beğendirmek isteyen. Fındıḳçı.” (1924: 563)

39. *ḳoḳot* (قوقوت) “s. Ḫafīf meşrep ḳadın.” (1924: 563)

40. *ḳompiliman* (قومپليمان) “y. s. Doğrusu: Ḳonpliman. Ḥürmetkār, laṭīf, sevimli ve kibarca bir ḥareket veyā ifāde; ince nevāẕiş; nāzikāne sözler. Selām, taḥiyye, tehniʾe, aḳvāl-i taḥyīliyye, taḳrīẓ.” (1924: 567)

41. *ḳopil* (قوپيل) “y. s. ʿav. Küçük Rum çocuğu.” (1924: 556)

42. *ḳozmetik* (قوزمەتيك) “y. s. Vücūduñ aḳsām-ı ḫāriciyyesini güzelleştirmeğe ve tāze ṭutmağa yarayan madde.” (1924: 561)

43. *ḳuḳla* (قۇقلا) “s. Bebek.” (1924: 563) **bk. 2.4.3.10. “ḳuḳla”**

44. *levend* (لَوند) “s. Çabuḳ çabuḳ ḥareket eden, cest ü çālāk; yaḳışıḳlı güzel, boyu boşu yerinde.” (1912: 949) / (لَوٮ۟د) “ita. ṣ. Serīʾü’l-ḥareke, cest ü çālāk; yaḳışıḳlı güzel, boyu boşu yerinde. ⁕ şehlevend: İrice yapılı güzel. ⁕ levendāne: Levende yaḳışacaḳ ṣūrette.” (1924: 630)

45. *lipsḳa* (ليپسقه) “s. Güzel ve ṣarı ṣaç.” (1912: 950) / *lipisḳa* (ليپسقه) “y. ṣ. Veyā lpisḳa. İpek gibi yumuşaḳ güzel ve ṣarı: Lipisḳa ṣaç.” (1924: 631)

46. *losyon* (لوسيون) “y. s. Vücūduñ her hangi bir ṭarafına sürülen güzel ḳoḳulu ṣu.” (1924: 630)

47. *makiyaj* (ماكيياژ) “y. s. Ṣūretini boyama, düzgün vesāʾire sürme.” (1924: 636)

48. *manikür* (مانيكور) “y. s. El ve ṭırnaḳ temizlemeği iş güç edinen. El ve ṭırnaḳlara baḳma.” (1924: 639)

49. *masaj* (ماساژ) “y. s. Aʿżāya yumuşaḳlıḳ vermek için vücūduñ muḫtelif aḳsāmını el ile başaraḳ oğuşturma. ⁕ masör: Bu ṣūretle oğuşturan adam.” (1924: 635)

50. *masti* (ماستى) “s. — bacaḳ: Bacaḳları pek ḳışa biçimsiz insān. Bastı bacaḳ da derler.” (1924: 635) **bk. 2.4.1.10. “masti”**

51. *mimik* (ميميك) “y. ṣ. Bir işi, bit nuṭḳu ḥareket ve īmā ile ifāde eden.” (1924: 740)

52. *moda* (موده) “s. Eñ yeñi ṭarz ve biçim; modaya muvāfıḳ olan.” (1912: 1083) / (مودة) “y. s. Ẕevḳ ve hevese tābiʿ geçici bir ʿādet: Şimdi bıyıḳları ṭıraş etmek modadır. Yeñi

ṭarz, yeñi biçim. ⁕ alamod: Zamānıñ ẕevḳine göre, modaya uyġun: Alamod bir ṣaç." (1924: 728)

53. *model* (مودەل) "y. s. Ḥarekāt ve meziyyātı numūne ʿadd edilmeğe lāʾiḳ olan kimse." (1924: 728) **bk. 2.4.3.4. "model"**

54. *monden* (موندەن) "y. s. ṣ. Dünyānıñ ẕevḳ ve ṣafāsına merbūṭ, dünyāyı seven, üzerinde dünyā ġurūru ḥiss olunan, dünyevī, dünyāvī, dehrī, ʿālemī." (1924: 733)

55. *monitör* (مونتۆر) "y. s. Yerleştiren, tertīb eden, ḳuran." (1924: 733)

56. *natura* (ناتورا) "y. s. Yaradılış, bünye, mizāc, ṭabīʿat: Naturası sağlam." (1924: 742)

57. *palavra* II (پالاۋره) "s. — cı: Yüksekten atıp ṭutan, uydurma şeyʾler söyleyen." (1924: 184)[629]

58. *partner* (پارتنَر) "y. s. Ortaḳ, şerīk. Birlikte dans eden iki kişiden biri. Oyunda ʿaynı ṭarafta oynayan ikiden biri. Ḳoca veyā ḳarı." (1924: 180)

59. *parvenü* (پاروەنۆ) "y. s. Evvelki ḥāline nisbeten büyük bir ṣervete nāʾil olan, ṣoñradan görmüş." (1924: 182)

60. *pasiyan* (پاسیان) "y. s. Eẕā, cefā, işkence veyā bir ʿameliyye-i cerrāḥiyye gören." (1924: 183)

61. *patriyot* (پاتریوت) "y. s. Vaṭanını seven oña faʾideli olmağa çalışan." (1924: 179)

62. *pırestij* (پرەستیژ) "y. s. Siḥir ve cāẕibe. Nüfūẕ ve iʿtibār. Siḥir ve ṭılsıma beñzeyen teʾṣīr: Prestijini ġāʾib ediyor." (1924: 189)

63. *pıroleter* (پرولەتَر) "y. s. Yalñız emeğiniñ getirdiği para ile geçinen ve yaşayan faḳīr, biçāre." (1924: 189)

64. *ponḳtüel* (پونقتُوأل) "y. ṣ. Yapacağı şeyʾi tām vaḳtinde yapan." (1924: 196)

65. *popüler* (پوپۆلَر) "y. ḥd. Ḫalḳa mensūb olan; cumhurī; maḥbūbü'l-enām, herkesiñ ḫoşuna giden." (1924: 192)

66. *puṣ* (پوص) "s. Memeniñ başındaki ḳabuḳ." (1912: 309)[630] / (پۇص) (1924: 195) **bk. 2.4.1.9. "puş"**

---

[629] B. Toven, bu maddeyi *palavra* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.2.6. *palavra* I.

[630] Maddenin tamamı şöyledir: *puṣ* (پوص) "s. Havanıñ alçaḳ ṭabaḳalarına ḥāṣıl olan duman, ḫafīf sis; meyveleriñ üstünde bulunan ince buğu. Ağaçlarda ḥāṣıl olan yosun. Memeniñ başındaki ḳabuḳ." (1912: 309) / "s. Havanıñ alçaḳ ṭabaḳalarına ḥāṣıl olan duman, ḫafīf sis. Meyveleriñ üstünde, ṣoğuḳ ṣu

67. *randevu* (راندەوۇ) “y. s. İki veyā ikiden ziyāde kişiniñ ʿaynı sāʿat ve aynı maḥalde buluşmaḳ üzere sözleşmesi. Mevʿid-i telāḳī, mevʿid-i mülāḳāt.” (1924: 350) **bk. 2.4.3.14. “randevu”**

68. *reverans* (رەوەرانس) “y. s. Selāmlamaḳ için vücūdu eğerek veyā dizleri bükerek yapılan ḥareket, ḥürmet.” (1924: 361)

69. *salya* I (سالیه) “s. Ağızdan aḳan ṣu; ṣulu tükürük.” (1912: 580) / (سالیا) “s. Ağızdan aḳan ṣu, ṣulu tükürük: Salyası aḳıyor.” (1924: 375)[631]

70. *tetatet* (تتائت) “fr. s. Veyā tet aten. İki kişi arasında baş başa muḥāvere, müşāfehe.” (1924: 206) **bk. 2.4.3.4. “tetatet”**

71. *ṭoḳa* (طوقه) “s. El ele vererek biri diğeriniñ elini ṣıḳmaḳ.” (1912: 721) / *ṭoḳa* (طوقهٔ) “y. s. El ele vererek biri diğeriniñ elini ṣıḳmaḳ.” (1924: 465)[632] **bk. 2.4.3.9. “ṭoḳa”**

72. *tuālet* (توآلَت) “s. Baş düzeltme ve giyinme ḥareketi.” (1912: 377) / *tuvalet* (تووالَت) “y. s. Baş düzeltmek ve giyinmek ḥareketi.” (1924: 245) **bk. 2.4.3.4. “tuālet”**

73. *vantiriloḳ* (وانتِریلوق) “y. s. Ses ḳarnından geliyormuş gibi söz söyleyen.” (1924: 767)

74. *vizavi* (ویزاوی) “y. s. Baloda, maṣada biriniñ ḳarşısında bulunan.” (1924: 778) **bk. 2.4.3.4. “vizavi”**

2.4.3.8. Meslek, Unvan

1. *altes* (آلتەس) “y. s. Prens ve prenseslere verilen ʿunvān. Bu ʿunvānı ṭaşıyan adam.” (1924: 74)

2. *aristoḳrat* (آریستوقرات) “fr. s. Aristoḳrasiye mensup veyā ṭarafdār.” (1924: 29)

3. *arşidük* (آرشیدوك) “fr. s. Avusturya ḫānedānı prenslerine verilen ʿunvān. ⁕ Arşidüşes: Prenseslere verilen ʿunvān, bir arşidüğüñ ḳarısı.” (1924: 27) **bk. 2.4.2.1. “arşidük”**

---

bardağınıñ eṭrāfında bulunan ḫafīf buğu. Ağaçlarda ḥāṣıl olan yosun. Memeniñ başındaki ḳabuḳ.” (1924: 195) Türkçe *pus ‘sis’* için bkz. TETTL VI: 441.

631 B. Toven, bu maddeyi 1924’te *salya* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.2.6. *salya* II.

632 Maddenin tamamı şöyledir: “s. Bağ, rabṭ edecek şeyʿ; bir şeyiñ iki ucunu yekdiğerine iliştirmeğe maḫṣūṣ ḳopça; ṭoḳa etmek: ḳavuşturup bağlamaḳ; el ele vererek biri diğeriniñ elini ṣıḳmaḳ.” (1912: 721) / “y. s. Bağ, rabṭ edecek şeyʾ; bir şeyʾiñ iki ucunu yekdiğerine iliştirmeğe maḫṣūṣ büyücek ḳopça. — etmek: Ḳarıştırıp bağlamaḳ, el ele vererek biri diğeriniñ elini ṣıḳmaḳ; ʿışret eṣnāsından ḳadeḥleri ṭoḳuşturmaḳ.” (1924: 465) (Türkçe *toka* için bkz. TETTL VIII: 229)

4. *avoḳat* (آووقات) “s. Maḥkemede ücret muḳābilinde biriniñ ḥuḳūḳunu müdāfaʿa eden ẕāt, daʿvā vekīli, muḥāmī; mec. Çeñeli, cerbeẕeli.” (1912: 194) / “y. s. Maḥkemede ücret muḳābilinde biriniñ ḥuḳūḳunu müdāfaʿa eden ẕāt. Daʿvā vekīli, muḥāmī. mec. Çeñeli, cerbeẕeli, safsaṭacı. ⁕ avoḳatlıḳ: Daʿvā vekīliniñ ṣıfat ve ṣanʿatı. mec. Şarlatanlıḳ, safsaṭacılıḳ.” (1924: 117) **bk. 2.4.3.10. “avoḳat”**

5. *baron* (بارون) “y. s. Viḳontuñ dūnunda ve şövalyeniñ fevḳinde aṣīlzādelik ʿunvānı.” (1924: 137)

6. *berber* (بَرْبَر) “s. Tıraş eden, ṣaç kesen.” (1912: 246) / (1924: 150)[633]

7. *boy* (بوی) “y. s. İngiliz müstemlekātında yerli ḫizmetçi. Oğlan.” (1924: 170)

8. *cokey* (جوكەی) “y. s. Ḳoşu ḥayvanarına binerek onları ḳoşturan.” (1924: 261)

9. *çar* (چار) “s. Rusya imparaṭoru.” (1912: 417) / “y. s. Vaḳtiyle Rusya imparaṭorlarına verilen bir ʿunvān. Çareviç: Çarıñ oğlu. Çarin: Çarıñ ḳarısı.” (1924: 266) **bk. 2.4.2.1. “çar”**

10. *çariçe* (چارچه) “s. Rusya imparaṭorunuñ ḳarısı.” (1912: 418) / (چارچهٔ) “s. Vaḳtiyle Rusya imparaṭorunuñ ḳarısına verilen isim.” (1924: 267) **bk. 2.4.2.1. “çariçe”**

11. *çasar* (چاسار) “s. Evvelce Almanya imparaṭoruna verilen isimdir.” (1912: 418) / “s. Evvelce Almanya imparaṭoruna verilen ʿunvān idi.” (1924: 267) **bk. 2.4.2.1. “çasar”**

12. *düşes* (دۈشَس) “y. s. Bir duḳanıñ ḳarısı.” (1924: 334) **bk. 2.4.3.2. “düşes”**

13. *detektiv* (دەتەكتيۋ) “in. s. Baʿż cināyetlerde taʿḳip ve taḥrīye meʾmūr polis.” (1924: 338)

14. *dırogist* (دِروگيست) “y. s. Eczā-yı kimyeviyye ve bunlara mümāṯil şeyʾler ṣatan, ʿaṭṭār.” (1924: 324) **bk. 2.4.1.7. “dırogist”**

15. *dırogman* (دِروغمان) “s. Tercümān, bir lisānı diğerine naḳil eden.” (1912: 506) / (1924: 324) **bk. 2.4.2.2. “dırogman”**

16. *diktatör* (ديكتاتۏر) “y. s. Bütün ḳuvvetleri nefsinde cemʿ eden kimse.” (1924: 342)

---

[633] Maddenin tamamı şu şekildedir: berber (بَرْبَر) “s. Tırāş eden, ṣaç kesen. Ameriḳa’nıñ aḳdār-i ṣimāliyesinde bulunan bir ḳavim.” (1912: 246) / “s. Tırāş eden, ṣaç kesen. Afriḳa’nıñ aḳdār-i ṣimāliyesinde bulunan bir ḳavim.−ce: Berber ḳavminiñ ṭarz, uṣūl ve lisānında. ⁕berberistan: Berber ḳavmiyle meskūn yer. ⁕ berberī: Berber ḳavmine mensūb.” (1924: 150)

17. *diplomat* (دیپلومات) “s. Politiḳa ile iştiġāl eden ve politiḳada pek māhir olan.” (1912: 528) / “y. s. Beyne’l-milel münāsebāt ve münāfiʿi idāre etmekte māhir olan. ⁕ diplomatlıḳ: Diplomatıñ mesleği.” (1924: 340) **bk. 2.4.2.1. diplomat”**

18. *direktör* (دیرەکتۆر) “y. s. İdāre veyā müesseseniñ ilḫ. başında olan ẕāt, müdür.” (1924: 341)

19. *efendi* (أفَندی) “s. Oḳuyup yazmasını bilenlere verilen bir ʿunvāndır; ṣāḥip, mālik, molla; seyyid, çelebi, ḫāce; ḥākim-i şerʿ, ḳadı, monla.” (1912: 104) / (أفَندی) “s. Oḳuyup yazmasını bilenlere verilen bir ʿunvāndır; ṣāḥip, mālik, molla; seyyid, çelebi, ḫāce; ḥākim-i şerʿ, ḳadı, monla. Daha ziyāde taʿẓīm için baʿż ʿunvānlara ʿilāve olunur: Ḫanım efendi, paşa efendi, beğ efendi. Reʾīs ─ : Sābıḳā-i ḫāriciyye vekīli. ḥd.: Terbiyeli, edīb, sāḥīb-i vaḳār, çelebi: Efendi adamlar. ⁕ Efendisiz: ṣāḥibsiz, ḥāmīsiz. ⁕ Efendilik: ṣāḥīblik, mālikiyyet; efendi ṣıfat ve ʿunvānı; Terbiye, vaḳār, çelebilik; Lüṭuf, iyilik: Baña bir efendilik etmiş olursuñuz.” (1924: 61)

20. *ekselans* (أگسەلانس) “y. s. Vekīllere, nāẓırlara, sefīrlere verilen ʿunvān.” (1924: 69) **bk. 2.4.2.1. “ekselans”**

21. *eksper* (أگسپَر) “y. s. Bir işte, bir ṣınāʿatte vuḳūf-ı tām ṣāḥibi olan; bir ḥākimiñ veyā ṭarafeyniñ bir ḥesābı tedḳīḳ veyā bir iş ḥaḳḳında reyini beyān etmek için taʿyīn ettikleri adam.” (1924: 69)

22. *enterpiret* (أنتَرپِرەت) “y. s. Tercümān. Bir diğeriniñ ārzū ve maḳāṣıdını bildiren.” (1924: 86)

23. *etabli* (أتابلی) “fr. s. Bir yere yerleşmiş olan, mütemekkin, mütevaṭṭın.” (1924: 7)

24. *familya* (فامِلیا) “s. Zevce, ḳarı.” (1912: 773) / “y. s. Zevce, ḳarı: Bu ḫanım kimiñ familyasıdır?” (1924: 500) **bk. 2.4.3.5. “familya”**

25. *fanatik* (فاناتیك) “y. s. Herhangi bir dīn veyā bir fikre ifrāṭ ile ṭarafdārlıḳ eden, mutaʿaṣṣıb.” (1924: 500)

26. *formen* (فورمەن) “y. s. Bir fabriḳanıñ iş başısı.” (1924: 515)

27. *ġardfiren* (غاردفِرەن) “y. s. Bir ḳaṭarıñ frenini ḳullanan demir yolu meʾmūru.” (1924: 489)

28. *ġardiyan* (غاردیان) “s. Ḳolcu, nöbetçi, muḥāfıẓ.” (1912: 759) / “y. s. Ḳolcu, nöbetçi, muḥāfıẓ: Ḥapisẖāne ġardiyanı.” (1924: 489)

29. *ġarson* (غارسون) “y. s. Bir ḳahvede, bir loḳanṭada ilẖ. ẖizmet eden kimse.” (1924: 489) **bk. 2.4.3.7. “ġarson”**

30. *ġırev* (غرەۋ) “y. s. Ārzūları yerine getirilmedikçe tekrār işe başlamamaḳ üzere ʿameleniñ veyā baʿż kimseleriñ işlerini bıraḳmaları, taʿtīl-i eşġāl.” (1924: 493)

31. *ġoddam* (غوددام) “in. s. Fransa’da İngilizlere verilen laḳap.” (1924: 496) **bk. 2.4.3.13. “ġoddam”**

32. *imparaṭor* (ایمپراطور) “s. Ḥükümdār.” (1912: 216) / “y. s. Ḥükümdār. Bir imparaṭorluğuñ reʾīsi. ⁕ imparaṭorluḳ: İmparaṭor nāmını ṭaşıyan bir ḥükümdār ṭarafından idāre olunan devlet; imparaṭor ʿunvān ve ṣıfatı. ⁕ imparaṭorī: İmparaṭora mensup ve müteʿalliḳ. ⁕ imparaṭoriçe: İmparaṭoruñ ḳarısı; imparaṭorluḳ eden ḳadın.” (1924: 132) **bk. 2.4.2.1. “imparaṭor”**

33. *imparaṭoriçe* (ایمپراطوریچه) “s. İmparaṭoruñ ḳarısı. İmparaṭorluḳ eden ḳadın.” (1912: 216) **bk. 2.4.2.1. “imparaṭoriçe”**

34. *ḳamrot* (قامروت) “s. Yāẖūd ḳamarot. Ḳamara yolcularına ẖizmet eden vapur ẖizmetçisi.” (1912: 815) / *ḳamarot* (قاماروت) “y. s. Ḳamara yolcularına ẖizmet eden ve ḳamaralara baḳan.” (1924: 533) **bk. 2.4.2.6. “ḳamrot”**

35. *ḳançelar* (قانچلار) “s. Bir şehbenderẖāneniñ umūr-i resmiyyesini īfā eden.” (1912: 816) / “ita. s. Bir şehbenderẖāneniñ umūr-i resmiyyesini īfā eden meʾmūr, müdīr. ─ ya: Şehbenderẖāne umūr ve muʿāmelāt-i resmiyyesini īfāya maẖṣūṣ ḳalem.” (1924: 535) **bk. 2.4.2.1. “ḳançelar”**

36. *ḳapudan* (قپودان) “s. Baş reʾīs; gemi ḳumandanı, süvārīsi. Ḳapudan paşa: Vaḳtiyle baḥriye nāẓırına verilen ʿunvān idi yāẖūd ḳapudān-ı deryā.” (1912: 824) / “s. (t.: ḳaptan) Baş, reʾīs. Gemi ḳumandanı, süvārīsi. ─ deryā, ─ paşa: Baḥriye nāẓırı.” (1924: 540) **bk. 2.4.2.6. “ḳapudan”**

37. *ḳariyer* (قاریىر) “y. s. Ṭarīḳ, meslek, silk, ḥırfet, ṣınāʿat, şaġl.” (1924: 528)

38. *ḳıral* (قرال) “s. Ḫristiyan ḥukūmdār.” (1912: 829) / “y. s. Hükūmdār, melik, melīk, sulṭān: Hicaz ḳralı. ⁕ ḳralī: Ḳrala mensup. ⁕ ḳralit: Ḳrallıḳ, ḥükūmdārlıḳ.” (1924: 543) **bk. 2.4.2.1. “ḳıral”**

39. *ḳıraliçe* (قرالیچه) “s. Ḳralıñ zevcesi. Ḳral taḫtında oṭuran ḳadın.” (1912: 829) / “y. s. Ḳralıñ zevcesi. Ḳral taḫtında oṭuran ḳadın, melike.” (1924: 543) **bk. 2.4.2.1. “ḳıraliçe”**

40. *ḳoçaç* (قوچاچ) “s. Veyā ḳoçaş. Araba süren adam, arabacı.” (1924: 557)

41. *ḳoḳona* (قوقونه) “s. Frenk ḳarılarına ve bi’l-ḫāṣṣa Rum ḳarılarına verilen ʿunvān.” (1912: 861) / (قوقونا) (1924: 563)

42. *ḳont* (قونت) “s. Avrupa’da aṣālet ʿunvānı.” (1912: 869) / “y. s. Marki ile Viḳont arasında üçüncü derecede aṣālet ʿunvānı.” (1924: 568)

43. *ḳontes* (قونتس) “s. Ḳontuñ zevcesi veyā ḳızı.” (1912: 869) / “y. s. Ḳontuñ zevcesi veyā ḳızı. b.: ḳont.” (1924: 568)

44. *ḳundoḳtor* (قوندوقتور) “s. Ḳılavuz, meʾmūr, müdür; tramvay ve omnibüs arabalarında bilet veren ve arabaları durdurup yürütmeğe meʾmūr olan.” (1912: 870) / (قوندوقتور) “y. s. Ḳılavuz, meʾmūr, müdür. Tramvay ve omnibüs arabalarında bilet veren ve arabaları durdurup yürütmeğe meʾmūr olan.” (1924: 568)

45. *ḳurtiye* (قورتیه) “y. s. Muʿāmelāt-i ticāriyye vesāʾirede vāsıṭa olan kimse, dellāl.” (1924: 558) **bk. 2.4.1.13. “ḳurtiye”**

46. *leydi* (لەیدی) “in. s. Terbiyesi ve mevḳiʿ-i ictimāʿiyyesi iyi olan ḳadın. Zevce, refīḳa. Ṣāḥibetü’l-beyt. İngiltere’de lord ve baron ḳarısı.” (1924: 631)

47. *lider* (لیدر) “in. s. Sevḳ eden, rehberlik eden, reʾis.” (1924: 631) **bk. 2.4.2.1. “lider”**

48. *madam* (مادام) “s. Frenk ḳarısı, ḫanımı; zevce, madama.” (1912: 954) / “y. s. Her evli ḳadına verilen laḳab, ḫanım, zevce. Madama. Ev ṣāḥibesi.” (1924: 634)

49. *madmazel* (مادمازل) “y. s. Ṭāʾife-i nisānıñ evli olmayanlarına, ḳızlara verilen laḳap: Madmazel Anriyet.” (1924: 634)

50. *mehrace* (مَهراجه) “y. s. Sansḳrit lisānında mülk-i aʿẓam maʿnāsına bir kelime olup bugün bütün Hint prenslerine verilen ʿunvāndır.” (1924: 736)

51. *miḳado* (میقادو) “y. s. Ecnebīleriñ Japonya imparaṭoruna verdikleri laḳap.” (1924: 739)

52. *mis* (میس) “in. s. İngiltere’de henüz evlenmemiş ḳızlara verilen isim.” (1924: 738)

53. *misiz* (میسز) “in. s. Veyā mistres. İngiltere’de evli ḳadınlara verilen isim.” (1924: 738)

54. *monsenyör* (مونسەنیۏر) “y. s. Prenslere, papaslara baʿż meziyyetli eşḫāṣa verilen ʿunvāndır.” (1924: 734)

55. *mösyö* (موسیو) “s. ṣ. Efendi, beğ maḳāmında ecnebīlere verilen ʿunvāndır.” (1912: 1085) / (مۏسیۏ) “s. ṣ. Efendi, beğ maḳāmında Frenklere verilen ʿunvāndır.” (1924: 730)

56. *mujıḳ* (مۏژیق) “y. s. Rus köylüsü.” (1924: 730)

57. *noter* (نوتر) “y. s. Sened, muḳāvelenāme vesāʾire şeyʾlere bir şekl-i resmiyyet vermek için onları tanẓīm, taṣdīḳ veyā ḥıfẓ eden ẕāt, kātib-i ʿadl.” (1924: 760)

58. *nörs* (نۏرس) “in. s. Çocuğa baḳan, dadı, mürebbiye. Ḫasta baḳıcı.” (1924: 761)

59. *papa* (پاپا) “s. Rum papazlarınıñ ʿunvānı.” (1912: 289) / “y. s. Rum papaslarınıñ isimleri başına ḳonan bir ʿunvān: Papa Yorgi.” (1924: 178) **bk. 2.4.3.3. “papa”**

60. *partizan* (پارتیزان) “y. s. Birine, bir partiye ilḫ. merbūṭ ve ṣādıḳ olan, ṭarafdār: Onun partizanıdır. ⁕ partizanlıḳ: Ṭarafgīrlik.” (1924: 180)

61. *paydos* (پایدوس) “s. İstirāḥat, taʿṭīl.” (1912: 296) / “s. İstirāḥat, taʿṭīl. ─ etmek: Muvaḳḳat veyā dāʾimī ṣūrette taʿṭīl etmek. ─ vaḳti: İstirāḥat zamānı.” (1924: 184)

62. *perukar* (پروكار) “s. Berber, ṣaç, ṣaḳal kesip düzelten.” (1912: 302) / (پَروَكار) “s. Berber, ṣaç, ṣaḳal kesip düzelten. ─ lıḳ: Berberlik.” (1924: 189) **bk. 2.4.3.2. “peruḳa”**

63. *pilot* (پیلوت) “y. s. Bir geminiñ veyā ṭayyāreniñ rehberi, ḳılavuzu.” (1924: 200)

64. *pirens* (پرەنس) “s. Avrupa’da ḥükümdār ḫānedānına mensūb olanlara verilir, ḳadın olursa (prenses) denir.” (1912: 302) / “s. Veyā prens. Avrupa’da ḥükümdār ḫānedānına mensūb olanlara verilen ʿunvān; ḳadın olursa (prenses) denir.” (1924: 189) **bk. 2.4.2.1. “pirens”**

65. *sıtaj* (ستاژ) “y. s. Nāmzedlerle mübtedīleriñ baʿż vaẓāʾifiñ īfāsına mecbūr ṭutulduḳları tecrübe devri: Genç doḳtorlar, avuḳatlar staj yaparlar. ⁕ stajiyer: Stajını yapan.” (1924: 378)

66. *sinyor* (سِنيور) “s. İtalyanca efendi, ağa.” (1912: 609) / (سِنْيور) “ita. s. Efendi, mösyö. Frenkleriñ aşağı ṭabaḳası efrādına da denir.” (1924: 394)

67. *sivil* (سيويل) “s. ṣ. ʿasker olmayan, başı bozuḳ.” (1912: 624) / “y. s. ṣ. ʿasker veyā ḫōca olmayan, mülkī, başı bozuḳ.” (1924: 405)

68. *şef* (شَف) “y. s. Baş; reʾīs; müdür.” (1924: 415) **bk. 2.4.2.3. “şef”, 2.4.2.1. “şef”**

69. *şoför* (شوفور) “y. s. Otomobil sevḳ ve idāre eden. Buhar makinesi ḳazanınıñ ateşini yaḳan.” (1924: 419)

70. *şoven* (شووەن) “y. s. Mutaʿaṣṣıp vaṭanperver; müfriṭ ve ġavġacı vaṭanperverliğe ṣaplanıp ḳalan kimse.” (1924: 419)

71. *şömino* I (شۆمينو) “y. s. İş bulmaḳ için soḳaḳlarda dolaşan ʿamele.” (1924: 419)[634]

72. *şömino* II (شۆمينو) “y. s. Demir yolu müstaḫdemīni.” (1924: 419)[635]

73. *ṭorno* (طورنو) “s. Yuvarlaḳ şeyʾleri işlemeğe maḫṣūṣ destgāh; dökmeci çarḫı; çıḳrıḳçılıḳ.” (1912: 717) / “y. s. Yuvarlaḳ şeyʾleri işlemeğe maḫṣūṣ destgāh. Dökmeci ve baḳırcı çarḫı.” (1924: 462)

74. *varda* (وارده) “ḥh. Nöbet. Varda ṭopu: Ġurūb-ı şemste atılan ve artıḳ limana girilemeyeceğini bildiren ṭop.” (1912: 1131) **bk. 2.4.3.12. “varda”**

75. *vatman* (واتمان) “y. s. Bir elektrikli otomobil, tramvay veyā lokomotifi sevḳ ve idāre eden makinist.” (1924: 764)

76. *viḳont* (ويقونت) “y. s. Ḳontuñ dūnunda bir aṣālet ʿunvānı. ⁕ viḳontes: Viḳontuñ ḳarısı.” (1924: 778)

2.4.3.9. Tütün, Alkol, Uyuşturucu

1. *absent* (آبسەنت) “fr. s. Bu nāmdaki nebāt ile ḳoḳutulmuş bir nevʿ içki.” (1924: 4)

2. *alḳol* (الڤول) “fr. s. Şaraptan veyā taḫammür etmiş diğer māyiʿātdan ṭaḳṭīr ile alınan māyiʿ.” (1924: 76)

3. *alḳolik* (الڤوليك) “y. s. İspirtolu māyiʿātıñ sū-i istiʿmālinden mütevellid ḫastalığa ṭutulmuş olan.” (1924: 76) **bk. 2.4.3.7. “alḳolik”**

---

[634] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *şömino* II maddesi ile birlikte yazmıştır. bk. 2.4.3.8. *şömino* II.
[635] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *şömino* I maddesi ile birlikte yazmıştır. bk. 2.4.3.8. *şömino* I.

4. *bar* (بار) “in. s. Otel vesā’ire gibi ʿumūmī maḥallerde bulunan ve üzerinde içki ṣatılan destgāh. Böyle bir destgāhı olan maḥall; geç vaḳitlere ḳadar içilip dans edilen yer.” (1924: 136) **bk. 2.4.3.14. “bar”**

5. *bira* (بيرا) “s. Arpa ṣuyundan yapılan müskir.” (1912: 282) / “s. Arpa ṣuyundan yapılan müskir. ─ ḫāne: Bira içilecek yer.” (1924: 172)

6. *boḳ* (بوق) “y. s. Rubʿ litre ḥacminde bira ḳadeḥi; bu ḳadeḥiñ muḥteviyātı. Bir boḳ içti, sarḫoş oldu.” (1924: 166)

7. *ciġara* (جيغاره) “y. s. Veyā siġara. Ġāyet ince kağıda ṣarılmış tütün. Frenk ─ sı: Sāde tütün yapraḳlarınıñ ṣarılmasıyla ḥāṣıl olan ciġara. ─ lıḳ: Ciġara içmeğe maḫṣūṣ ālet.” (1924: 263)

8. *cin* (جين) “in. s. Buğday, arpa ve yulaftan çekilen bir nevʿ İngiliz raḳısı.” (1924: 264)

9. *çiġara* (چيغاره) - *siġara* (سيغاره) “s. Yāḫūd siġara. Ġayet ince kağıda ṣarılmış tütün; frenk çiġarası: Tütün yapraḳlarınıñ ṣarılmasıyla ḥāṣıl olan çiġara.” (1912: 440, 621) / *ciġara* (جيغاره) “y. s. Veyā siġara. Ġāyet ince kağıda ṣarılmış tütün. Frenk ─ sı: Sāde tütün yapraḳlarınıñ ṣarılmasıyla ḥāṣıl olan ciġara. ─ lıḳ: Ciġara içmeğe maḫṣūṣ ālet.” (1924: 263) - *siġar* (سيغار) “y. s. Tütün yapraḳlarından yapılmış yuvarlaḳ bir şey’ ki ciġara gibi içilmeğe yarar. Frenk ciġarası. b.: ciġara.” (1924: 403)

10. *fümvar* (فۆمُوار) “y. s. Ciġara içmeğe maḫṣūṣ maḥall.” (1924: 516) **bk. 2.4.3.14. “fümvar”**

11. *havana* (هاوانا) “y. s. Havana’nıñ ciġare veyā tütünü, Frenk ciġaresiniñ bir nevʿi.” (1924: 779)

12. *izmarid* (إزماريد) “s. İçilmiş ciġara ucu.” (1924: 30) **bk. 2.4.1.10. “izmarid”**

13. *ḳırmṭırṭır* (قرمطرطير) “s. Şarap ṭortusundan çıḳan bir madde.” (1912: 832) / *ḳırımṭarṭar* (قرمطَرطَر) “y. ṣ. (aṣlı: ḳırm dö tartar) Fıçılar dāḫilinde ḳalan ṭuzlu şarap ṭortusunuñ taṣfiye edilmişinden çıḳarılan müshil bir mādde, bi tartarat dö potasyum. ʿa. Rüsūbü’l-ḫamr, ṭarṭīr.” (1924: 546)

14. *ḳoḳain* (قوقاين) “y. s. Ḳoḳanıñ yapraḳlarından istiḥṣāl edilen ḥissi ibṭāl edici bir madde ki ṣoñ zamānlarda maʿa’l-esef enfiyye gibi buruna çekerek istiʿmāli moda olmuştur.” (1924: 563) **bk. 2.4.1.7. “ḳoḳain”**

15. *ḳomandarya* (قوماندارية) “s. Ḳıbrıs’ıñ meşhūr sarayı.” (1912: 867)[636] / “s. Ḳıbrıs’ıñ meşhūr şarabı.” (1924: 566)

16. *ḳonyaḳ* (قونياق) “s. Taḳṭīr ile şaraptan çıḳarılan bir müskir.” (1912: 871) / “s. Taḳṭīr ile şaraptan çıḳarılan bir içki.” (1924: 570)

17. *küraso* (كوراسو) “y. s. Portaḳal ḳabuğu, şeker ve raḳı ile yapılan bir nevʿ içki.” (1924: 604)

18. *likör* (ليكور) “y. s. İçinde ispirto bulunan her nevʿ içki.” (1924: 632)

19. *medoḳ* (مەدوق) “y. s. Bu nāmdaki şehirde çıḳan meşhūr şarap.” (1924: 735)

20. *manipülasyon* (مانيۉلاسيون) “y. s. Tütün yapraḳlarını elden geçirerek ayırma.” (1924: 638) **bk. 2.4.3.11. “manipülasyon”**

21. *mastiḳa* (ماستيقه) “s. Saḳızlı raḳı.” (1912: 955) / (ماستيقة) “y. s. Saḳızlı raḳı.” (1924: 635) **bk. 2.4.1.9. “mastiḳa”**

22. *muço* (موچو) “s. Meyḫāneci çırağı.” (1912: 1082) / (مۇچو) “y. s. Meyḫāneci çırağı.” (1924: 728) **bk. 2.4.2.6. “muço”**

23. *pip* (پيپ) “y. s. Veyā pipo. Tütün içmeğe maḫṣūṣ lüleli çubuḳ.” (1924: 197)

24. *porto* (پورتو) “y. s. Portekiz’de çıḳan pek meşhūr bir şarap.” (1924: 193)

25. *punc* (پونچ) “s. Ḳonyaḳ veyā sāʾir ḳuvvetli bir müskiriñ çay, limon ṣuyu, şeker ilḥ. ile ḳarışmasından ḥāṣıl olan meşrūb.” (1912: 311) / (پۇنچ) (1924: 196)

26. *rum* (رۇم) “y. s. Taḳṭīr muʿāmelesi eṣnāsında şekerden çıḳan ve melas denilen ḳoyu ḳırmızı renginde ġayr-ı ḳābil-i tebellür şurūbdan istiḥṣāl edilen sert bir içki.” (1924: 360)

27. *siġar* (سيغار) “y. s. Tütün yapraḳlarından yapılmış yuvarlaḳ bir şeyʾ ki ciġara gibi içilmeğe yarar. Frenk ciġarası. b.: ciġara.” (1924: 403)

[636] Burada bu isimle karşımıza çıkan şarap adı olmasına rağmen B. Toven ilk sözlükte kelimeyi *şarāb* değil *sarāy* olarak yazmıştır.

28. *şampanya* (شامپانیا) “s. Fransa eyāletinden biriniñ ismi ve bu eyālette çıḳan şarap.” (1912: 629) / “y. s. Fransa eyāletinden biriniñ ismi ve bu eyālette çıḳan pek maḳbūl beyāż şarap.” (1924: 408)

29. *şartiröz* (شارتیروز) “y. s. Ḳoḳulu meşhūr bir içki.” (1924: 406)

30. *ṭabaḳa* (تبقه) “s. Tütün veyā ciġara ḳuṭusu.” (1912: 704) / “s. Tütün veyā ciġara ḳuṭusu: Tütün ṭabaḳası.” (1924: 454)

31. *ṭoḳa* (طوقه) “s. Ṭoḳuşturma.” (1912: 721) / *ṭoḳa* (طوقة) “y. s. ʿişret eṣnāsından ḳadeḥleri ṭoḳuşturmaḳ.” (1924: 465)[637] **bk. 2.4.3.7. “ṭoḳa”**

32. *votḳa* (ووتقا) “y. s. Çavdardan istiḥṣāl edilen sert bir Rus içkisi.” (1924: 776)

33. *vermut* (وەرموت) “y. s. İçine acı bir ṭaḳım mevādd ḳarıştırılan beyāż şarāb.” (1924: 776)

34. *viski* (ویسکی) “y. s. İngiltere’de iʿmāl edilen bir nevʿ içki.” (1924: 778)

2.4.3.10. Argo, Mecaz, Deyim

1. *alabanda* (آلاباندە) “s. mec: Şidddetli tekdīr.” (1912: 122) / “s. mec.: Şiddetli tekdīr.” (1924: 72) **bk. 2.4.2.6. “alabanda”**

2. *anafor* (آنافور) “s. ʿav.: Parasız, bād-ı hevā, açıḳtan. ⸺ dan geçinmek: Parasızca hiçten yaşamaḳ.” (1924: 85) **bk. 2.4.1.8. “anafor”**

3. *anbiriyon* (آنبریون) “y. s. mec.: Boyu küçük ḳıymeti ve ehemmiyeti az adam.” (1924: 86) **bk. 2.4.1.3. “anbiriyon”**

4. *anġarya* (آنغاریه) “s. mec.: Göñülsüz, istemeyerek.” (1912: 153) / “s. mec. Göñülsüz, istemeyerek.” (1924: 92) **bk. 2.4.1.1. “anġarya”**

5. *avoḳat* (آووقات) “s. mec. Çeñeli, cerbeẕeli.” (1912: 194) / “y. s. mec. Çeñeli, cerbeẕeli, safsaṭacı. ⁕ avoḳatlıḳ: Daʿvā vekīliniñ ṣıfat ve ṣanʿatı. mec. Şarlatanlıḳ, safsaṭacılıḳ.” (1924: 117) **bk. 2.4.3.8. “avoḳat”**

---

[637] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Bağ, rabṭ edecek şeyʿ; bir şeyiñ iki ucunu yekdiğerine iliştirmeğe maḫṣūṣ ḳopça; ṭoḳa etmek: ḳavuşturup bağlamaḳ; el ele vererek biri diğeriniñ elini ṣıḳmaḳ.” (1912: 721) / “y. s. Bağ, rabṭ edecek şeyʾ; bir şeyʾiñ iki ucunu yekdiğerine iliştirmeğe maḫṣūṣ büyücek ḳopça. ⸺ etmek: Ḳarıştırıp bağlamaḳ, el ele vererek biri diğeriniñ elini ṣıḳmaḳ; ʿışret eṣnāsından ḳadeḥleri ṭoḳuşturmaḳ.” (1924: 465) (Türkçe *toka* için bkz. TETTL VIII: 229)

6. *çiroz* (چيروز) “s. mec. Ḳuru ve żaʿīf kimse.” (1912: 439) / (1924: 280) **bk. 2.4.1.10. “çiroz”, 2.4.3.10. “çiroz”**

7. *dama* (داما) - (طامه) “s. Dama demek: Bitirmek, artıḳ daha ilerisine gidememek.” (1912: 499, 700) / (داما) “s. mec. ─ demek: Bitirmek, artıḳ daha ilerisine gidememek. ─ ṭaşı gibi oynatmaḳ: Keyfī olaraḳ ikide birde yerinden ḳımıldatmaḳ.” (1924: 318) **bk. 2.4.3.6. “dama”**

8. *dıram* (دِرام) “y. s. mec. Müdhiş bir vaḳʿa, fācīʿa, muṣībet, felāket.” (1924: 322) **bk. 2.4.2.3. “dıram”**

9. *dümen* (دومَن) “s. mec. Soñ. Eñ geri.” (1912: 525) / (دۈمَن) (1924: 337) **bk. 2.4.2.6. “dümen”**

10. *fırṭına* (فيرطينه) “s. furṭına. mec. İẖtilāl, herc ü merc: Binmeden derhāl bir fırṭına geçti. Şiddetli münākaşāt: Dün mecliste bir fırṭına ḳoptu. Taḥammülü müşkül tehlikeli ḥādiṣe, ḥal veyā vażʿiyyet: Biz daha ne fırṭınalar atlattıḳ.” (1924: 515, 517) **bk. 2.4.1.8. “fırṭuna/furṭına”**

11. *foya* (فويه) “s. Saẖtelik.” (1912: 795) / (فويا) “s. mec. Saẖtelik.” (1924: 516) **bk. 2.4.1.11. “foya”**

12. *ġardrob* (غارڈروب) “y. s. Ayaḳ yolu.” (1924: 489) **bk. 2.4.3.4. “ġardrob”**

13. *hiyeroġlif* (هييروغليف) “y. s. mec. Oḳunmaz yazı.” (1924: 787) **bk. 2.4.2.2. “hiyeroġlif”**

14. *ığrıb* (اِيغريب) “s. (t.: ʿıyrıp) Ḥīle, dolap: Bir ığrıb ile iş başına geçti: ─ çevirmek: Bir ḥīle ile büyücek bir istifāde teʾmīn etmek. ─ etmek: Ḳaparoz için dolaşmaḳ, ḳolaçan etmek.” (1924: 128)[638] **bk. 2.4.2.6. “ığrıb”**

15. *istif* (إستيف) “s. ⁕ İstifini bozmamaḳ: Ṭavrını ve vażʿiyyetini değiştirmemek.” (1924: 40) **bk. 2.4.3.18. “istif”**

16. *ḳalafat* (قالافات) “ita. s. k. Veyā ḳalfat. mec. Çeki düzen vermek, taʿmīr etmek.” (1924: 531)[639] **bk. 2.4.2.6. “ḳalfat/ḳalafat”**

[638] Bu mecaz anlam 1924’teki sözlükte kayıtlıdır.
[639] B. Toven, bu maddeyi mahiyeti belli olmayan *ḳalfat/ḳalafat* maddesi ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.3.15. *ḳalfat/ḳalafat*.

17. *ḳaldırım* (قالديريم) “s. ─ şāʿiri: ʿādī şāʿir. ─ ḳarġası: Sürtük ḳarı.” (1924: 532) **bk. 2.4.3.16. “ḳaldırım”, 2.4.2.2. “ḳaldırım”**

18. *ḳanal* (قانال) - (قَنال) “y. s. mec. Yol, vāsıṭa: Bu paralar hangi ḳanaldan geldi?” (1924: 534, 553) **bk. 2.4.1.8. “ḳanal”, 2.4.1.7. “ḳanal”**

19. *ḳanca* (قانجه) “s. Ḳancayı ṭaḳmaḳ: Musallaṭ olmaḳ, yanından ayrılmamak.” (1912: 816) / (قانجهٔ) “s. ─ yı ṭaḳmaḳ: Musallaṭ olmaḳ, yanından ayrılmamak. ─ lamaḳ: Ḳancayı geçirmek, mec. Musallaṭ olmaḳ.” (1924: 535) **bk. 2.4.3.4. “ḳanca”**

20. *ḳavança* (قاوانچهٔ) “s. k. Veyā ḳavanço. ─ etmek: mec. ʿav. Aşırmaḳ.” (1924: 536) **bk. 2.4.2.6. “ḳavança”**

21. *ḳılişe* (قِلیشه) “y. s. mec. ʿaynı kelimelerle her vaḳit tekrār edilen bayağı fikir, ʿādīlik: Yazıp çizdiği ḳlişeden ʿibāret.” (1924: 552) **bk. 2.4.2.7. “ḳılişe”, 2.4.1.12. “ḳılişe”**

22. *ḳıriz* (قِریز) “y. s Bir işiñ tehlikeli ānı, buḥrān.” (1924: 545) **bk. 2.4.1.3. “ḳıriz”**

23. *ḳoḳoroz* (قوقوروز) “s. mec. Sivri ve çirkin şeyʾ.” (1912: 860) / “s. mec. Sivri ve çirkin şeyʾ. ─ lanmaḳ: Diñlenmek, ḳurulmaḳ.” (1924: 563) **bk. 2.4.1.9. “ḳoḳoroz”**

24. *ḳoloçḳa* (قولوچقه) - (قُلوچقه) “s. ṣ. Tenbel, yerinden ḳımıldamaz.” (1912: 864, 844) / (قولوچقهٔ) (1924: 566) **bk. 2.4.1.4. “ḳoloçḳa”**

25. *ḳolosal* (قولوسال) “y. s. mec. Çoḳ geniş: Ḳolosal bir teşebbüs.” (1924: 566) **bk. 2.4.3.18. “ḳolosal”**

26. *ḳomedya* (قومَديه) “s. Masḫaralıḳ.” (1912: 868) / (قومَدْیا) “y. s. mec. Masḫaralıḳ. Gülünç iş.” (1924: 567) **bk. 2.4.2.2. “ḳomedya”**

27. *ḳompanya* (قومپانیا) “s. Zümre, ṭaḳım, cemāʿat.” (1912: 868) / “y. s. mec. Zümre, ṭaḳım, cemāʿat.” (1924: 567) **bk. 2.4.1.13. “ḳompanya”, 2.4.3.5. “ḳompanya”**

28. *ḳuḳla* (قوقلا) “s. mec. Ufaḳ tefek adam; süslü, şıḳ.” (1924: 563) **bk. 2.4.3.7. “ḳuḳla”**

29. *ḳuṭu* (قوطو) “s. Veyā ḳuṭi. ḳapalı ─ : mec. Maʿlūmātı olduğu ḥalde göstermeyen; sırr-ı mektūm, içi belli olmayan.” (1924: 562) **bk. 2.4.3.4. “ḳuṭi”, 2.4.1.4. “ḳuṭi”**

30. *lastik* (لاستيك) “y. ṣ. Veyā elastik. mec. Maʿnāsı istenilen ṭarafa çekilebilen, istenildiği gibi tefsīr edilen: Lastikli söz.” (1924: 622) **bk. 2.4.1.7. “lastik”, 2.4.3.2. “lastik”, 2.4.2.2. “lastik”**

31. *makina* (ماكينة) “y. s. mec. Başḳasınıñ emir ve işāretiyle ḥareket eden kimse.” (1924: 636) **bk. 2.4.1.12. “makina”**

32. *mandıra* (مانديرا) “s. mec. ─ köpeği: Ḫuysuz, azġın adam.” (1924: 638) **bk. 2.4.1.4. “mandıra”**

33. *manṭar* (مانطار) “s. Uydurma (söz).” (1912: 958) / (مانطار) - (مَنطار) “s. mec. Uydurma söz, yalan. ─ atmaḳ: Yalan söylemek. İçi boş ḫafīf şeyʾ.” (1924: 638, 722) **bk. 2.4.1.9. “manṭar”, 2.4.3.4. “manṭar”**

34. *muşmula* (موشموله) “s. mec. Buruşuḳ olan.” (1912: 1085) / (مؤشمؤله) “s. mec. Buruşuḳ şeyʾden kināye olur: Muşmula ṣūretli.” (1924: 730) **bk. 2.4.1.9. “muşmula”**

35. *orijinal* (اوريژينال) “y. s. Tuḥaf, eksantrik adam.” (1924: 104) **bk. 2.4.2.2. “orijinal”, 2.4.2.3. “orijinal”**

36. *otomat* (اوتومات) “y. s. Kendi kendine düşünüp ḥareket edemeyen adam, ḳalın ḳafalı, budala.” (1924: 98) **bk. 2.4.1.12. “otomat”**

37. *paçavra* (پاچاوره) “s. Ḳıymetsiz ve ehemmiyetsiz şeyʾ, fāḥişe.” (1912: 291) / (پاچاورة) “s. Ḳıymetsiz ve ehemmiyetsiz şeyʾ. ─ ya çevirmek, döndürmek: Berbād ve kepāze etmek. Fāḥişe, şermuṭa. ─ beyinli: Kötü fikirli. ─ cı: Paçavra ṭoplayıp ṣatan.” (1924: 179) **bk. 2.4.3.2. “paçavra”**

38. *palamar* (پالامار) “s. ─ ı ḳoparmaḳ: Sivişmek.” (1924: 183) **bk. 2.4.2.6. “palamar”**

39. *papara* (پاپاره) “s. ─ yı yemek: Azar işitmek.” (1924: 178) **bk. 2.4.3.1. “papara”**

40. *parazit* (پارازيت) “y. s. Bir başḳası sāyesinde yaşayan insan, ḥayvan veyā nebat.” (1924: 180) **bk. 2.4.1.9. “parazit”, 2.4.1.10. “parazit”**

41. *pedaġoġ* (پەداغوغ) “y. s. ʿuḳalā.” (1924: 196) **bk. 2.4.2.2. “pedaġoġ”**

42. *pestil* (پَستيل) “s. mec. Pestilini sürmek, çıḳarmaḳ: Çoḳ döğmek, şiddetle döğerek ezmek.” (1924: 190) **bk. 2.4.3.1. “pestil”**

43. *pırpırı* (پيرپيرى) “ṣ. mec. ʿādī ve ḳaba (adam).” (1912: 313) / (پپرپرى) “ṣ. mec. ʿādī ve ḳaba (adam).” (1924: 198) **bk. 2.4.2.3. “pırpırı”**

44. *pilan* (پلان) “s. Tertip, tedbīr.” (1912: 305) / “s. Tertip. Tedbīr: Planı ne olduğunu daha añlayamadıḳ” (1924: 191) **bk. 2.4.1.2. “pilan”**

45. *poca* (پوجا) “ita. s. mec. Sendelemek.” (1924: 193) **bk. 2.4.2.6. “poca”**

46. *politiḳa* (پولیتیقه) “s. Yüze gülme, temelluḳ; müdārā.” (1912: 311) / (پولیتیقة) “s. Yüze gülme, temelluḳ, müdārā. ― cı: Yüze gülmeği bilir. ⁕ politiḳī: Politiḳaya mensup.” (1924: 196) **bk. 2.4.2.1. “politiḳa”**

47. *poyraz* (پویراز) “s. ⁕ ağzını poyraza açmaḳ: Nāfile beklemek.” (1924: 197) **bk. 2.4.1.8. “poyraz”**

48. *puṣula* (پوصوله) “s. Veyā puṣla. ―yı şaşırmaḳ: Ne yapacağını bilememek.” (1924: 195) **bk. 2.4.1.2. “puṣula”, 2.4.2.6. “puṣula”**

49. *püskül* (پوسکول) “s. Müşkilāt, māniʿ.” (1912: 309) / (پوسکوڵ) “s. mec. Müşkilāt, mevāniʿ. ― lü: Püskülü olan, müşkilātı çoḳ, dallı budaḳlı. ― lü belā: Belālarıñ eñ berbādı.” (1924: 195) **bk. 2.4.3.4. “püskül”**

50. *ṣaparṭa* (صاپارطه) “s. Tekdīr, taʿzīr.” (1912: 655) / *zaparta* (زاپارتا) “ita. s. mec. Şiddetli tekdīr: ― yı yemek.” (1924: 363) **bk. 2.4.1.1. “zaparta”**

51. *sürnatürel* (سۈرناتۈرەل) “y. ṣ. mec. Ḫāriḳ’ul-ʿāde: Sürnatürel bir mahāret.” (1924: 397) **bk. 2.4.2.5. “sürnatürel”**

52. *temel* (تَمَل) “s. mec. Bir şeyʾiñ belli başlı ḳısmı. ⁕ temelsiz: Temeli olmayan, aṣılsız, yalan. ⁕ temelli: Esāslı, dāʾimī, sürekli eski, ḳadīm. ⁕ temelleşmek: Birleşmek, temel ṭutmaḳ, bāḳī ve dāʾim olmaḳ.” (1924: 236) **bk. 2.4.3.16. “temel”**

53. *ṭulumba* (طولومبه) “s. mec. Terbiyesiz, edepsiz.” (1924: 467) **bk. 2.4.3.4. “ṭulumba”, 2.4.1.8. “ṭulumba”, 2.4.1.3. “ṭulumba”, 2.4.3.1. “ṭulumba”**

54. *vardaḳosta* (واردقوستا) “ita. s. mec. İri boylu şişman ve güzelce ḳadın.” (1924: 765) **bk. 2.4.2.6. “vardaḳosta”**

55. *zifos* (زیفوس) “s. Boş, nāfile.” (1912: 575) / “ṣ. ḥ. Boş, nāfile.” (1924: 371) **bk. 2.4.1.4. “zifos”**

56. *zoḳa* (زوقه) “s. ― yı yutmaḳ: Aldanmaḳ, ḳapılmaḳ.” (1924: 369) **bk. 2.4.2.6. “zoḳa”**

2.4.3.11. Duygu, Düşünce, Hareket, Nesne İsimleri

1. *aġrandisman* (آغراندیسمان) “fr. s. Büyültme; artırma.” (1924: 56)
2. *anbarkman* (آنبارکمان) “y. s. Yükletme, taḥmīl.” (1924: 85)

3. *antirtiyen* (آنتِرتیيەن) “y. s. İyi ḥalde ṭutma; bir şeyʾi ḥüsn-i ḥālde ṭutmaḳ için edilen maṣraf.” (1924: 86)

4. *avanta* (آوانتا) “y. s. Menfaʿat, fāʾide, istifāde: Bu işte bir avantası vardır.” (1924: 95)

5. *besa* (بَسا) “s. Arnavud ʿahd ü peymānı; ḫaṣımlar arasında ʿahd ü peymānla yapılan mütāreke.” (1912: 251) / “s. Arnavud ʿahd ü peymānı; ḫaṣımlar arasında ʿahd ü peymānla yapılan mütāreke: Aralarında bir aylıḳ besa vardır.” (1924: 153)

6. *bilet* (بِلَت) “s. Vapur ve tirene binebilmek veyā bir oyuna girebilmek için ücret muḳābilinde alınan varaḳa.” (1912: 284) / “s. Vapur ve trene binebilmek veyā bir oyuna girebilmek için ücret muḳābilinde alınan varaḳa. ⁕ biletçi: Bilet ṣatan, ṭoplayan veyā yoḳlama eden.” (1924: 175)

7. *boca* (بوجا) “s. Devirme, aḳtarma, naḳil.” (1912: 264) / “ita. s. Veyā bocu. Devirme, aḳtarma, naḳl etme. ─ etmek: Birden çevirip aḳtarmaḳ.” (1924: 161)

8. *cavalacos* (جاوالاجوس) “ṣ. ʿav. Ḳıymetsiz, değersiz, iʿtibārsız.” (1924: 251)

9. *dezenfekte* (دەزەنفەكتە) “y. s. Havanıñ, odanıñ ʿufūnetini giderme, taṭhīr.” (1924: 338)

10. *efektif* (أفەكتيف) “y. s. Ḥakīkī; ḥaḳīḳaten mevcūd.” (1924: 62) **bk. 2.4.1.1. “efektif”**

11. *ekstıra* (أكسترا) “y. s. Muʿtāddan faẓla olan şeyʾ. Mübālağa beyān eden bir edat.” (1924: 69)

12. *eleman* (ألەمان) “y. s. Bir şeyʾi, bir küllü teşkīle yarayan cüzʾ, ʿunṣur, ʿanāṣır.” (1924: 79)

13. *enpoze* (أنپوزه) “y. f. Veyā empoze. Ḫoşa gitmeyen zor ve fenā bir şeyʾi ḳabūle icbār etmek, zorlamaḳ: Ḳarārlarıñızı ḥükūmete enpoze ederdiñiz.” - *empoze* (أمپوزه) “y. f. Vesāʾire. Doğrusu: enpoze. b. enpoze.” (1924: 86, 81)

14. *enstantane* (أنشتانتانه) “y. s. Bir an devām eden, bir anda vuḳūʿa gelen.” (1924: 90) **bk. 2.4.1.14. “enstantane”, 2.4.1.12. “enstantane”**

15. *entere* (أنتَره) “y. s. Fāʾide, menfaʿat.” (1924: 87) **bk. 2.4.1.5. “entere”**

16. *enteresan* (أنتەرەسان) “y. ṣ. Meraḳ ve ʿalāḳa uyandıran, cālib-i diḳḳat.” (1924: 87)

17. *entereṣo* (أنتَرَصو) “s. ita. Menfaʿat, fāide.” (1912: 144) / (أنتَرەسو) “ita. s. Menfaʿat, fāide. ─ cu: Menfaʿat ve istifādesini arayan ve düşünen.” (1924: 87)

18. *entiriḳa* (أنتريقا) “s. fr. Ḥīle, desīse.” (1912: 144) / (أنتريقه) “fr. s. Ḥīle, desīse. ─ cı: Dāʿimā ḥīle eden, ḥīlekār.” (1924: 87)

19. *fors majör* (فورس ماژور) “y. s. Muḳāvemet ve berṭaraf edilemeyen sebeb-i ʿārıża, māniʿa, ḳuvve-i ḳāhire, yed-i ġālebe.” (1924: 515)

20. *idrofil* (ايدروفيل) “y. s. Şu içen, şu emen.” (1924: 124)

21. *inisiyativ* (اينيسيياتيو) “y. s. Bir şeyʾi ilk yapanıñ ḥareketi. Kendiliğinden ḥareket ve teşebbüṣ edeniñ ḫaṣleti. Mübādehe.” (1924: 133)

22. *ispontane* (اسپونتانه) “y. ṣ. Ḫārici bir teʾṣīr ile olmaḳsızın, kendiliğinden, iḫtiyārī, ṭavʿī. Żāhirī bir sebep olmaḳsızın kendiliğinden ḥāṣıl olan, vücūd bulan, yapılan, ġırīzī: ḳalbiñ ḥareketi ispontanedir” (1924: 32)

23. *ḳanġal* (قانغال) - (قَنغال) “ṣ. Birçoḳ defʿa çevrilerek çörek gibi yapılmış tel veya ip; böyle bir şeyʾiñ her bir çevrimi.” (1912: 817, 847) / (قانغال) “ṣ. Birçoḳ defʿa çevrilerek çörek gibi yapılmış tel veya ip. Böyle bir şeyʾiñ her bir çevrimi: Bir ḳanġal tel. ⁕ ḳanġallamaḳ: Bir çoḳ defʿa çevirerek dāʿirevī bir şekle şoḳmaḳ. ⁕ ḳanġallanmaḳ: Ḥalḳa ḥalḳa ṭoplanmaḳ.” (1924: 535)

24. *ḳombinezon* (قومبينهزون) “y. s. Aṣlı ḳonbinezon. Her hangi bir teşebbüṣüñ muvaffaḳıyyetini teʾmīn için ittiḫāẕ edilen tedbīr, çāre.” (1924: 567) **bk. 2.4.3.2. “ḳombinezon”**

25. *ḳontrol* (قونترول) “s. Teftīş ve taḥḳīḳ; murāḳabe; muḳābele.” (1912: 869) / *ḳontırol* (قونترول) “y. s. Teftīş ve taḥḳīḳ, murāḳabe; muḳābele. İdāre ve tanẓīm eden ḳuvvet.” (1924: 568) **bk. 2.4.1.15. “ḳontırol”**

26. *ḳopye* (قوپيه) “s. ʿaynını çıḳarma, ṣūretini alma; ʿayn, ṣūret.” (1912: 850) / (قوپيه) “y. s. Bir yazınıñ veyā bir resmiñ aṣlına baḳaraḳ çıḳarılan diğer bir ṣūreti. Bir eṣer-i ṣanʿatıñ taḳlīd edilmiş ʿaynı. ─ defteri: Tüccārıñ gönderdikleri mektuplarıñ taẕyīḳ makinesiyle bir ṣūretini çıḳardığı defter. ─ etmek: Ṣūretini çıḳarmaḳ.” (1924: 556)

27. *ḳritik* (قريتيك) “y. ṣ. Bir buḥrān tevlīdine müsāʿid olan, tehlikeli: Ḳritik bir devirdeyiz.” (1924: 545)

28. *likit* (ليكيت) “y. ṣ. Hemen ḳullanılabilecek bir ḥalde bulunan: Likit para.” (1924: 632)

29. *malantandü* (مالانتاندۈ) “y. s. Yañlış añlaşılmış veyā tefsīr edilmiş söz, ḥareket ve emir; sū-i tefehhüm.” (1924: 637)

30. *manipülasyon* (مانيپولاسيون) “y. s. El ile baʿż işler görme.” (1924: 638) **bk. 2.4.3.9. “manipülasyon”**

31. *marḳa* (مارقه) “s. Nişān, ʿalāmet, işāret; mendil vesāʾire üzerine yazılan ṣāḥibi isminiñ baş ḥarfi.” (1912: 955) / “y. s. Nişān, ʿalāmet, işāret, mendil vesāʾire üzerinde bulunan ḥarf veyā ḥarfler.” (1924: 635)

32. *mola* (موله) “s. Yol yürüdükten ṣoñra bir yerde diñlenme; istirāḥat; ḳoyuverme, gevşetme.” (1912: 1088) / (مولة) “y. s. Yol yürüdükten ṣoñra bir yerde diñlenme, istirāḥat. ─ ṭaşı: Ḥammāllarıñ yollarda biraz diñlenmek için yüklerini ḳoyduḳları ṭaş.” (1924: 733) **bk. 2.4.2.6. “mola”**

33. *natürel* (ناتورەل) “y. ṣ. Ṭabīʿī, ʿaḳıl ve ʿādete uyġun olan.” (1924: 742) **bk. 2.4.2.4. “natürel”**

34. *neġatif* (نەغاتيف) “y. ṣ. Menfī.” (1924: 762) **bk. 2.4.1.12. “neġatif”**

35. *normal* (نورمال) “y. s. ʿale’l-ʿāde, ṭabīʿī ve muntaẓam olan.” (1924: 761)

36. *opsiyon* (اوپسيون) “y. s. Birden yapılamayan veyā mālik olunamayan birçoḳ şeyʾler arasında intiḫāb.” (1924: 96)

37. *orġan* (اورغان) “y. s. Vāsıṭa ve ālet ḫizmetini gören şaḫıṣ veyā şeyʾ: Ḥākim ḳānūnuñ orġanıdır; falan ġazete falan fırḳanıñ orġanıdır.” (1924: 102)

38. *patinaj* (پاتيناژ) “y. s. Buz gibi, asfalt gibi düz bir yerde ḳayma.” (1924: 179)

39. *peron* (پەرون) “y. s. İstasyonlarda trenleriñ durduḳları meydāna girmek ḥaḳḳını veren bilet.” (1924: 197) **bk. 2.4.3.14. “peron”**

40. *pırova* (پروا) “s. Deneme, tecrübe.” (1912: 302) / “s. Deneme, tecrübe.” (1924: 189) **bk. 2.4.2.6. “pırova”**

41. *pirensib* (پرەنسيب) “y. s. Fikir, ṭarz-ı ruʾyet: Prensiplerini fedā edemez. Resim, sünnet, ḳāʾide-i aḫlāḳıyye. Esās, aṣıl, evveliye, mebdaʾ, maṣdar.” (1924: 189)

42. *piyasa* (پياسه) “s. Gezme, dolaşma, gezinme.” (1912: 312) / “s. Gezme, dolaşma, gezinme. ─ etmek: Gezinmek.” (1924: 198) **bk. 2.4.3.14. “piyasa”, 2.4.1.5. “piyasa”**

43. *portatif* (پورتاتيف) “y. ṣ. Ḳolayca ḳābil-i naḳl olan: Portatif ḳaryola.” (1924: 193)

44. *pozitif* (پوزیتیف) “y. s. Fāʾideli ve nāfiʿ olan şeyʾ.” (1924: 194) **bk. 2.4.2.5. “pozitif”, 2.4.1.7. “pozitif”, 2.4.1.12. “pozitif”**

45. *prezante* (پرەزانته) “y. f. Alınmaḳ için uzatmaḳ. ʿarż etmek. Birini ṭanıttırmaḳ, taḳdīm etmek: Gel seni prezante edelim.” (1924: 189)

46. *protesto* (پروتَستو) “s. Bir şeyʾ ʿaleyhine ḳıyāmı bildiren ḳarār; bu ḳarārı ḥāvī beyānnāme.” (1912: 301) / *pırotesto* (پِروتَستو) “s. Bir şeyʾ ʿaleyhine ḳıyāmı bildiren ḳarār, teşebbüṣ. Bu ḳarārı ḥāvī beyānnāme.” (1924: 188)

47. *rampa* (رامپه) “s. Yanaşmaç” (1912: 542) / (رامپهٔ) “y. s. Yanaşma, yan yana gelme. ─ etmek: Yanaşıp temās etmek.” (1924: 349)

48. *retuş* (رەتوش) “y. s. Ṣoñradan düzeltme: Bu fotoğrafiñ retuşu iyi değil.” (1924: 361)

49. *şanjan* (شانژان) “y. ṣ. Değişen, teḥavvül eden. ⁕ şanjanlı: Renkten renge giren, mütelevvin.” (1924: 408)

50. *taḳt* (تاقت) “y. s. Fikir inceliği, ẕekā, feṭānet, ẕevḳ-i ṣāʾib.” (1924: 203)

51. *ṭıranpa* (طِرانپه) “s. Değiştirme, mübādele.” (1912: 706) / (طِرانپا) “ita. s. Mübādele, bir şeyʾi diğer bir şeyʾle değiştirme.” (1924: 455)

52. *tırampa* (تِرامپه) “s. Mübādele, değişme.” (1912: 335) / (تِرامپا) “s. Mübādele, değişme. ─ cı: Trampa işleriyle meşġūl olan.” (1924: 213)

53. *tıransit* (تِرانسیت) “s. Doğrusu; tranzit. Eşyāyı duḫūl-i resmī vermeksizin bir şehirden veyā bir memleketten geçirme.” (1912: 335) / (1924: 214)

54. *vira* (ویره) “ita. ḥ. Ardı arası kesilmeksizin, bir düziye, bilā-fāṣıla.” (1924: 777) **bk. 2.4.3.12. “vira”, 2.4.2.6. “vira”**

2.4.3.12. Ünlem

1. *adiyö* (آدییۏ) “fr. s. Ayrılırken söylenilen nezāket ve meveddet taʿbīri.” (1924: 22)
2. *alo* (آلو) “müh. Telefonda çağırılanıñ ne istiyorsuñuz maʿnāsına verdiği ses.” (1924: 78)
3. *avara* (آواره) “ṣ. Açıl.” (1912: 158) / “ḥd. Açıl.” (1924: 95) **bk. 2.4.2.6. “avara”**
4. *bıravo* (برَاوو) “fr. Āferīn.” (1912: 245) / “y. s. Āferīn.” (1924: 150)
5. *bonjur* (بونژۏر) “y. s. Ṣabāḥ selāmı. Ṣabāh şerīfler ḫayr olsun yerine.” (1924: 170)

6. *bonsuar* (بونسوآر) “y. s. Aḳşam selāmı. Aḳşam şerīfler ḫayr olsun yerine.” (1924: 170)

7. *bıre* (بره) “ḥd. Ey, yāhū, baña baḳ.” (1912: 249) / “ḥd. ʿav. Ey, yāhū, baña baḳ: Bre Ḥasan ne yapıyorsuñ orada!” (1924: 152)

8. *çamariva* (چاماریوا) “ḥd. Armaya çıḳmaḳ ḳumandası.” (1912: 422) / (1924: 269) **bk. 2.4.2.6. “çamariva”**

9. *dalya* II (دالیا) “s. Vāḥid-i ḳıyāsī iʿtibār olunan ʿadede vuḍūlde söylenen taʿbīr: Dalya biñ.” (1924: 318)[640]

10. *foġa* (فوغه) “s. Ṭoplara ateş ḳumandası.” (1912: 795) / (فوغهٔ) “ita. s. Ṭoplara ateş ḳumandası. ─ etmek: Ateş etmek.” (1924: 515) **bk. 2.4.1.1. “foġa”**

11. *fonda* (فونده) “ḥd. Demir at ḳumandası. (1912: 795) / *fondo* (فوندو) “ita. s. k. Demirlemek için verilen ḳumanda. (1924: 516)[641] **bk. 2.4.2.6. “fonda”**

12. *fora* (فورا) “s. Aç, açıl.” (1912: 794) **bk. 2.4.1.2. “fora”, 2.4.2.6. “fora”**

13. *heyamola* (هَیامولە) “s. Ağır bir iş yapılırken birḳaç kişi ṭarafından hep birden çıḳarılan ses.” (1912: 1161) / (هَیامولهٔ) “d. k. Demir veyā ṣandāl veyā ağır bir yükü ḳaldırırken bir ağızdan söylenen söz, heyamola yiṣa da denir: Eyyām ola yel ese’den ġalaṭ olduğunu söylerler.” (1924: 787) **bk. 2.4.2.6. “heyamola”**

14. *hora* (هورا) “y. s. Alman, İngiliz ve Rus ʿaskerleriniñ iẓhār-ı sürūr için çıḳardıḳları ses, alḳış. ─ !: Yaşa!” (1924: 786) **bk. 2.4.1.1. “hora”**

15. *mersi* (مَرسی) “fr. s. Teşekkür ederim maʿnāsına gelen Fransızca bir taʿbīr.” (1924: 672)

16. *monşer* (مونشَر) “y. s. ʿazīzim maʿnāsına Fransızca bir kelimedir.” (1924: 734)

17. *pardon* (پاردون) “y. s. Birini incitecek bir şeyʾ yapıldığı zamān istiʿfā-yı ḳuṣūr için söylenen nezāket taʿbīri. ʿafv edersiñiz.” (1924: 181)

18. *varda* (واردە) “ḫh. Destur, savul, diḳḳat et, yoldan çekil. Varda ṭopu: Ġurūb-i şemste atılan ve artıḳ limana girilemeyeceğini bildiren ṭop.” (1912: 1131) / (واردا) “y. ḫh. Destur, savul, diḳḳat et, yoldan çekil, yol ver.” (1924: 765) **bk. 2.4.3.8. “varda”**

[640] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *dalya* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.1.9. *dalya* I.
[641] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *fondo* ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.1.5. *fondo*.

19. *vira* (ويره) “ita. ḥ. k. Makinayı taḥrīk et, çevir maḳāmında ḳumandadır.” (1924: 777) **bk. 2.4.3.11. “vira”, 2.4.2.6. “vira”**

20. *yisa* (يسا) “ḥ. Haydi çekiñ! Ḳaldırıñ!” (1912: 1194) / *yiṣa* (يصا) “ḥ. Haydi çekiñ! Ḳaldırıñ! Gemicilikte bir ḫalaṭı çekmek demektir. — kürek: Küreği ḳaldırıp içeriye almaḳ.” (1924: 810) **bk. 2.4.2.6. “yisa”**

2.4.3.13. Art Niyet, Suç, Hakaret, Kavga, Dövüş Sporları

1. *apaş* (آپاش) “fr. s. Geceleri ötekine berikine taʿarruż ve tecāvüz eden serseri.” (1924: 6)

2. *bilöf* (بلوف) “in. s. Aldatmağa veyā ḳorḳutmağa maḫṣūṣ söz veyā ḥareket.” (1924: 158)

3. *boḳs* (بوڤس) “in. s. Baʿż ḳavāʿide tebeʿan edilen yumruḳ ġavġāsı. ⁕ boḳsör: Boḳs oynayan, yumruḳ ġavġāsı eden.” (1924: 167)

4. *curnal* (جورنال) “s. Yāḫūd jurnal: Meşhūdātı mübeyyen varaḳa; ḫafīyeleriñ mensūb olduḳları maḳāma verdikleri kağıt.” (1912: 408) / (جۇرنال) “s. Veyā jurnal: Meşhūdātı mübeyyen varaḳa; ḫafīyeleriñ mensūb olduḳları maḳāma verdikleri kağıt. ⁕ curnalci: Curnal eden, ḫafiye; ḳalemlerde meʾmūrīniñ mevcūd veyā ġayr-ı mevcūd olduḳlarını defterine ḳayd eden meʾmūr.” (1924: 261)

5. *çinġar* (چينغار) “s. ʿav. Ġavġa, gürültü. — çıḳarmaḳ: Ġavġa, gürültü etmek.” (1924: 283)

6. *dikte* II (ديكته) “y. f. Zorla ḳabūl ettirme.” (1924: 342)[642]

7. *düvello* (دووللو) “s. Yāḫūd düʾello. Ḥaḳāret gören adamıñ vuḳūʿ bulan teklīfi üzerine ḫaṣmıyla ḳılıç veyā tüfengle vuruşması.” (1912: 526) / (دۇۋللو) “s. Yāḫūd düʾello. Ḥaḳāret gören adamıñ vuḳūʿ bulan teklīfi üzerine ḫaṣmıyla ḳılıç veyā ṭabanca ile vuruşması.” (1924: 337)

8. *entiriġan* (أنترِيغان) “y. s. Ḥīle eden: Entriġan bir adam.” (1924: 87)

9. *espiyon* (أسپيون) “ita. s. Aḥvāli añlamaḳ için düşmanlar arasına ḳarışan, bir diğerini gözetleyen ve söyleyip yaptıḳlarını başḳasına bildiren, ḫafiye, cāsus.” (1924: 33)

---

[642] B. Toven, bu maddeyi 1924’te *dikte* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.2.2. *dikte* I.

10. *giyotin* (گیيوتين) “y. s. Ölüme maḥkūm olanların ḳafalarını ḳoparmağa maḫṣūṣ ālet.” (1924: 620)

11. *ġoddam* (غوددام) “in. s. İngilizce küfür.” (1924: 496) **bk. 2.4.3.8. “ġoddam”**

12. *jurnal* (ژورنال) “s. Yevmiye defteri; biriniñ fenālığı ḥaḳḳında büyük bir ādeme verilen kağıt.” (1912: 576) / (ژۇرنال) “y. s. Yevmiye defteri. Biriniñ fenālığı ḥaḳḳında büyük bir ādeme verilen kağıt.” (1924: 372) **bk. 2.4.2.2. “jurnal”, 2.4.2.6. “jurnal”**

13. *ḳataḳulli* (قتاقوللى) “s Ḥīle ile aşırma.” (1912: 825) / (قاتاقوللى) “s. ʿav. Ḥīle, dubārā, fesād, ḥoḳḳabāzlıḳ, göz bağıcılıḳ.” (1924: 522)

14. *kerata* (كراتا) “s. Boynuzlu, pezevenk, ḳaltaban, deyyuṣ.” (1924: 585) **bk. 2.4.3.4. “kerata”, 2.4.3.7. “kerata”**

15. *ḳompas* (قومپاس) “s. Ḥīle, fesād; ölçüp biçme; ḳurma, tertip.” (1912: 867) / (قومپاس) “y. s. Ḥīle, fesād: Ḳumpas ḳurmaḳ. Ölçüp biçme. Ḳurma, taşmīm.” (1924: 567) **bk. 2.4.1.6. “ḳompas”, 2.4.2.7. “ḳompas”, 2.4.1.2. “ḳompas”**

16. *ḳompilo* (قومپلو) “y. s. Veyā ḳonplo. Ḫāʾināne bir maḳṣad için müştereken bi’l-müẕākere gizlice verilen ḳarār. Desīse, fitne.” (1924: 567)

17. *lapsüs* (لاپسوس) “y. s. Ḫaṭā, yañlış, sehv, ġalāṭ.” (1924: 621)

18. *pıranġa* (پرانغه) “s. Mücrimleriñ ayağına vurulan zincir.” (1912: 298) / (پرانغة) “s. Mücrimleriñ ayağına vurulan zincir. — bend: Ayağına pranġa vurulmuş. — lı: Ayağında pranġa olan.” (1924: 186)

19. *pikpoket* (پيك پوەت) “in. s. Cepten aşıran, yan kesici.” (1924: 200)

20. *pilaçḳa* (پلاچقه) “s. Çapul, yağma.” (1912: 305) / “s. Çapul, yağma, ġanīmet. — cı: Çapulcu, yağmacı.” (1924: 191)

21. *sabotaj* (سابوتاژ) “y. s. Yaptığı işe bile bile fenālıḳ ḳarıştıran veyā kendisine tevdīʿ edilen eşyāyı bozan ʿameleniñ işlediği nāmüssuzca ḥareket.” (1924: 372)

22. *sıḳandal* (سيقاندال) “y. s. Veyā ısḳandal. Utanacaḳ bir ḥāl veyā ḥareketin meydāna çıḳmasından mütevellid gürültü, dedi ḳodu, fażīḥat, reẕālet. Bir sū-i meṣāliñ taḥrīk ettiği ġayẓ ve ġażap.” (1924: 388)

23. *şantaj* (شانتاژ) “y. s. Reẕālet ve ḥacāleti mūcip bir şeyʾi ifşā etmek teḥdīdiyle birinden para, meʾmūriyyet vesāʾire ḳoparma.” (1924: 408)

2.4.3.14. Yer İsimleri

1. *adres* (آدرس) “y. s. Biriniñ iḳāmet ettiği maḥall.” (1924: 21) **bk. 2.4.2.2. “adres”**

2. *aerodrom* (آئەرودروم) “fr. s. Ṭayyāreleriñ tecrübe edildiği veyā havalandığı yer.” (1924: 1)

3. *aḳuariyom* (آقوآریيوم) “fr. s. İçinde ṭatlı ve ṭuzlu ṣu ḥayvanāt ve nebātātı ḥıfẓ edilen maḥfaẓa; bu maḥfaẓaları ḥāvī binā.” (1924: 65) **bk. 2.4.3.4. “aḳuariyom”**

4. *anfi teatr* (آنفی تەآتر) “fr. s. Bir medreseniñ ders verdiği yer ki sāmiʿine maḫṣūṣ ṣıraları geriye doğru gittikçe yükselir.” (1924: 93) **bk. 2.4.2.3. “anfi teatr”, 2.4.2.2. “anfi teatr”**

5. *antire* (آنتِرە) “y. s. İçinden geçilerek bir yere girilen maḥall, medḫal. Dehlīz.” (1924: 87)

6. *anti şanbiri* (آنتی شانبِری) “y. s. Medḫal, dehlīz, mābeyn.” (1924: 88)

7. *bar* (بار) “in. s. Otel vesāʾire gibi ʿumūmī maḥallerde bulunan ve üzerinde içki ṣatılan destgāh. Böyle bir destgāhı olan maḥall; geç vaḳitlere ḳadar içilip dans edilen yer.” (1924: 136) **bk. 2.4.3.9. “bar”**

8. *büfe* (بۆفه) “y. s. Demir yolu istasyonlarındaki loḳanṭa.” (1924: 166) **bk. 2.4.3.1. “büfe”, 2.4.3.4. “büfe”**

9. *büro* (بۆرو) “y. s. İşleriñ tanẓīm ve idāre edildiği maḥall.” (1924: 163) **bk. 2.4.3.4. “büro”**

10. *deboy* (دَبوی) “s. ʿaskeriñ esliḥa ve elbise anbarı.” (1912: 502) / “s. ʿaskeriñ esliḥa ve elbise anbarı. Depo.” (1924: 321) **bk. 2.4.1.1. “deboy”**

11. *enstitü* (أنسْتیتو) “y. s. [Her hangi ḫuṣūṣī bir maḳṣadıñ (biʾl-ḫāṣṣa edebī veyā ʿilmī) teraḳḳīsine ḫizmet etmek için teʾsīs edilen cemʿiyyet, dīvān.] Böyle bir cemʿiyyetiñ ictimāʿgāhı olan binā.” (1924: 90) **bk. 2.4.3.5. “enstitü”, 2.4.2.2. “enstitü”**

12. *fabriḳa* (فابریقه) “s. İʿmālātḫāne, iş yapılan maḥall.” (1912: 771) / “y. s. İçinde makine ve el ile biʾl-ḫāṣṣa külliyetli miḳdārda muḫtelif şeyʾler yapılan maḥall, iʿmālātḫāne: Kārḫāne, maʿmel, muṣannaʿ: Şeker, kağıt, cam fabriḳası. — cı: Fabriḳa işleten.” (1924: 498)

13. *forom* (فوروم) "y. s. Meṣāliḥ-i ʿumūmiyyeyi müẕākere için vaḳtiyle Roma'da ḫalḳıñ ṭoplandığı maḥall. Pazar yeri, ʿumūmī işleriñ görüldüğü yer." (1924: 515)

14. *fuāye* (فوآیه) "y. s. Tiyatroda perde aralarında ahāliniñ ṭoplandığı yer. — dezaḳtör: Aḳtörleriñ, müʾellifleriñ ve baʿż mümtāz ẕevātıñ bulunduğu maḥall." (1924: 514) **bk. 2.4.2.3. "fuāye"**

15. *fümvar* (فومُوار) "y. s. Ciġara içmeğe maḫṣūṣ maḥall." (1924: 516) **bk. 2.4.3.9. "fümvar"**

16. *ġaleri* (غالەری) "y. s. Uzun ve örtülü yer. Güzel levḥalarla nefīs eşyā vesāʾire ḳoleksiyonu veyā bu gibi şeyʾleriñ bulunduğu maḥall. Tiyatroda seyircilere maḫṣūṣ balḳon" (1924: 490) **bk. 2.4.2.3. "ġaleri"**

17. *ġaraj* (غاراژ) "y. s. Otomobil, bisiḳlet gibi şeyʾleriñ barındıḳları örtülü maḥall." (1924: 489)

18. *ġarnizon* (غارنیزون) "y. s. İḳāmet veyā müdāfaʿa için bir şehirde bulunan ʿasker veyā bu şehir: Ġarnizon değiştirmek." (1924: 490) **bk. 2.4.1.1. "ġarnizon"**

19. *hal* (هال) "y. s. İçinde sebze, meyve vesāʾire ṣatılan üstü örtülü büyük yer." (1924: 779)

20. *hanġar* (هانغار) "y. s. Maḫṣūlāt zirāʿat ālātı ḳoymağa maḫṣūṣ üstü örtülü, yanları açıḳ büyük yer. Ḳābil-i sevḳ balon ve ṭayyāreleriñ muḥāfaẓasına maḫṣūṣ yer." (1924: 779) **bk. 2.4.1.4. "hanġar", 2.4.1.12. "hanġar"**

21. *ipodrom* (ایپودروم) "yu. s. At ve araba ḳoşusuna maḫṣūṣ maḥall, ḳoşu yeri." (1924: 123)

22. *iskele* (إسكله) "s. Deñiz ḳıyısında vapurlarıñ yanaştıḳları maḥall." (1912: 68) / (إسكله) "s. Deñiz ḳıyısında vapurlarıñ yanaştıḳları maḥall, ḳaṣaba, şehir." (1924: 42) **bk. 2.4.2.6. "iskele", 2.4.3.16. "iskele"**

23. *istasyon* (إستاسیون) "s. Demir yol mevḳiʿi." (1912: 53) / (إستاسیون) "y. s. İnsān veyā eşyā almaḳ veyā indirmek için demir yolu trenleriniñ durduğu maḥall, mevḳif." (1924: 33)

24. *izbe* (ایزبه) "ṣ. Ḫarāb, ḳuytu, pis (yer)." (1912: 208) / (1924: 126)

25. *ḳabine* (قابينه) “y. s. Bir doḳtoruñ, bir iş adamınıñ ilḫ. çalışma yeri: Avuḳatıñ ḳabinesi.” (1924: 519) **bk. 2.4.2.1. “ḳabine”, 2.4.3.5. “ḳabine”**

26. *ḳafeşantan* (قافەشانتان) “y. s. Veyā ḳafe ḳonser. Ahāliniñ içki içerek söylenen şarḳıları diñleyerek vaḳit geçirdiği küçük miḳyāsta tiyatro gibi bir yer.” (1924: 530)

27. *ḳalevre* (قالَوره) “s. ─ ḫāne: Eskici dükkānı, maḥalli.” (1924: 533) **bk. 2.4.3.4. “ḳalevre”**

28. *ḳantin* (قانتين) “y. s. ʿameleye, mektep çocuḳlarına ʿaskerlere ve maḥbūslara öte beri ṣatan dükkān.” (1924: 535)

29. *ḳaṣa* (قاصه) “s. Mağazalarda ḳasanıñ bulunduğu ve paranıñ teslīm olunduğu maḥall; ṣandıḳ, ḫazīne, bir dāʾireniñ para alıp verdiği maḥall.” (1912: 809) / (قاصة) “s. Mağazalarda ḳasanıñ bulunduğu ve paranıñ teslīm olunduğu maḥall. Ṣandıḳ, ḫazīne, bir dāʾireniñ para alıp verdiği maḥall.” (1924: 529) **bk. 2.4.1.5. “ḳaṣa”, 2.4.3.6. “ḳaṣa”, 2.4.2.7. “ḳaṣa”**

30. *ḳavala* (قَواله) “s. Deñiz kenarındaki ṣalaş.” (1912: 848) / “s. Deñiz kenarındaki ṣalaş. Dam yapılmış maḥall.” (1924: 555)

31. *ḳazino* (قازينو) “s. Bir nevʿ temiz ḳahveḫāne.” (1912: 808) / *ġazino* (غازينو) “y. s. Doğrusu: ḳazino. Görüşmek, eğlenmek, içmek ve dans etmek için gidilen ʿumūmī yer: Sarāy burnu ġazinosu. ─ cu: Böyle bir yeri ṭutan ve idāre eden.” (1924: 490) **bk. 2.4.3.6. “ġazino”**

32. *kerevet* (كَرَوَت) “s. Oṭurup yatmağa maḫṣūṣ yüksekçe yer.” (1912: 897) / (1924: 588)

33. *ḳırematoryom* (قِرەماتوريوم) “y. s. Ölüleriñ yaḳıldığı yer. Baʿzıları ölülerini gömdürmekten ise ḳrematoryuma göndererek yaḳtırmağı tercīḥ ederler.” (1924: 545) **bk. 2.4.3.3. “ḳırematoryom”**

34. *ḳlöb* (قلوب) “s. Dōst olanlarıñ maḥall-i ictimāʿı.” (1912: 844) / *ḳılöb* (قِلوب) “y. s. Bir cemʿiyyetiñ ṭoplandığı yer, binā, maḥfel.” (1924: 552) **bk. 2.4.2.1. “ḳlöb”, 2.4.3.5. “ḳlöb”**

35. *ḳodes* (قودَس) “s. Ṭaʾuḳ kümesi; maḥbes.” (1912: 851) / “s. Ṭaʾuḳ kümesi; maḥbes, dar maḥall.” (1924: 557) **bk. 2.4.1.4. “ḳodes”**

36. *ḳolec* (قولەج) “y. s. Bir cemāʿat ṭarafından teʾsīs ve idāme edilen ve ekṣeriyā devletiñ yardımını gören orta tedrīsāta maḫṣūṣ büyük mekteb. Robert ḳolec.” (1924: 566) **bk. 2.4.2.2. “ḳolec”**

37. *ḳoloni* (قولونی) “y. s. Bu ahālīniñ yerleştiği memleket, müstemleke.” (1924: 566) **bk. 2.4.3.5. “ḳoloni”**

38. *ḳordon* (قوردون) “s. Bir maḥalliñ muḥāfaẓasıçün bekçilere beklettirilen ḫaṭṭ.” (1912: 853) / “y. s. Bir maḥalliñ muḥāfaẓasıçün bekçilere beklettirilen ḫaṭṭ. Bir ṣıra teşkīl eden ṭaş vesāʾire çıḳıntısı.” (1924: 558) **bk. 2.4.3.4. “ḳordon”**

39. *kümes* (كۆمس) “s. Ḳuşları ḥıfẓ etmeğe ve yatırmağa maḫṣūṣ maḥall; ufaḳ ve fenā ev, ḳulübe.” (1912: 928) / (كۆمَس) “s. Ḳuşlarla tavuḳ vesāʾireniñ barındıḳları maḥall. Derme çatma küçük ev, ḳulube.” (1924: 613) **bk. 2.4.1.4. “kümes”**

40. *lazarto* (لازارتو) “s. Taḥaffüẓḫāne.” (1912: 938) / *lazareto* (لازارەتو) “y. s. Bulaşıḳ olanlarıñ ḳarantina bekledikleri yer, taḥaffüẓḫāne.” (1924: 622) **bk. 2.4.1.3. “lazarto”**

41. *liman* (لیمان) “s. Deñizde gemileriñ barınabilmelerine müsāʿid ḳuytu yer, ḳoy, mersā.” (1912: 951) / “s. Deñizde gemileriñ barınabilmelerine müsāʿid ḳuytu yer, ḳoy, mersā. süt ⸺ : Yatıḳ, sākin, durġun: Ortalıḳ süt limandır: Āsāyīş ber-kemāl. ⁕ limanlamaḳ: Limana girmek; kesb-i sükūnet etmek, yatışmaḳ. ⁕ limanlıḳ: Emīn ve maḥfūẓ yer; sükūn, sükūnet; liman ittiḫāẕ olunabilir, maḥfūẓ; sākin, dalġasız.” (1924: 632) **bk. 2.4.2.6. “liman”**

42. *loca* (لوجه) “s. Küçük oda; eṣnāfiñ kendi işleriçün ṭoplanmalarına maḫṣūṣ oda; tiyatroda seyircilere maḫṣūṣ küçük ḥücre.” (1912: 948) / *loca* (لوجهٔ) - *lonca* (لونجه) “s. Küçük oda. Eṣnāfiñ kendi işleriçün ṭoplanmalarına maḫṣūṣ oda, ġalaṭı: Lonca. Tiyatroda seyircilere maḫṣūṣ küçük ḥücre. Farmasonlarıñ maḥall-i ictimāʿı.” (1924: 629, 630) **bk. 2.4.1.13. “loca”, 2.4.2.3. “loca, 2.4.3.3. “loca”**

43. *loḳanṭa* (لوقَنطه) “s. Ücretle yemek yemeğe maḫṣūṣ maḥall; temiz aşçı dükkānı.” (1912: 949) / (1924: 630) **bk. 2.4.3.1. “loḳanṭa”**

44. *lostarya* (لوستاریه) “s. Küçük loḳanṭa.” (1912: 949) / (لوستاریهٔ) “ita. s. Küçük loḳanṭa.” (1924: 629) **bk. 2.4.3.1. “lostarya”**

45. *mağaza* (مَغازه) “s. Büyük dükkān, eşyā-yı ticāriyye ḳoymağa maḫṣūṣ maḥall.” (1912: 1043) / (مَغازة) “s. (t.: maaza). Büyük dükkān, eşyā-yı ticāriyye ḳoymağa maḫṣūṣ maḥall.” (1924: 701) **bk. 2.4.1.13. “mağaza”**

46. *manastır* (مَناستِر) “s. Rāḥip ve rāḥibeleriñ dünyādan çekilip oṭurduḳları maḥall, ṣavmaʿa, deyr.” (1912: 1068)[643] / “s. Rāḥip ve rāḥibeleriñ dünyādan çekilip oṭurduḳları maḥall, ṣavmaʿa, deyr.” (1924: 717) **bk. 2.4.3.3. “manastır”**

47. *mes* (مَس) “y. s. Żābıṭān veyā küçük żābıṭānıñ birlikte yemek yedikleri ṣalon. Böylece ṭoplanan żābıṭān ġrubu.” (1924: 676)

48. *müze* (موزه) “s. Āṯār-i ʿatīḳanıñ ḥıfẓ ve teşhīr edildiği maḥall.” (1912: 1084) / (مؤزه) “y. s. Āṯār-i ʿatīḳa, ʿilmiyye ve ṣınāʿiyeniñ ḥıfẓ ve teşhīr edildiği maḥall.” (1924: 729) **bk. 2.4.2.3. “müze”**

49. *neḳropol* (نەقروپول) “y. s. Büyük şehirlere maḫṣūṣ vāsiʿ mezārlıḳ.” (1924: 762)

50. *odeon* (اودەاون) “y. s. Evvelce Atina’da şāʿirlerle mūsiḳīşināsānıñ kendilerini diñledikleri maḥall. Paris’te bir tiyatronuñ ismi.” (1924: 100)

51. *orkestıra* (اورکسترا) “yu. s. Tiyatroda ṣaḥne ile seyirciler arasında çalġıcılara maḫṣūṣ maḥall. Tiyatronuñ zemīn ḳatında müziḳacılara eñ yaḳın olan yer.” (1924: 103) **bk. 2.4.2.4. “orkestıra”, 2.4.3.5. “orkestıra”, 2.4.2.3. “orkestıra”**

52. *otel* (اوتَل) “y. s. Yolcularıñ indikleri döşeli ev. Büyük bir ẕātıñ iḳāmetgāhı.” (1924: 97)

53. *pansiyon* (پانسیون) “y. s. Oṭurmaḳ ve yemek için verilen ücret. İḳāmet edilen ve yemek yenen maḥall. Mektep. ⁕ pansiyoner: Pansiyonda oṭuran, mektebli.” (1924: 185)

54. *parḳ* (پارق) “y. s. Ḫalḳıñ gezip dolaşmasına, teneffüsüne taḫṣīṣ edilen ağaçlı, çimenli, çiçekli tenezzüh yeri.” (1924: 181) **bk. 2.4.1.1. “parḳ”**

55. *parke* (پارکه) “fr. s. Maḥkemede ḥākimleriñ ṣandalyeleriyle daʿvā vekīlleriniñ bulunduḳları yer arasındaki maḥall. Ḥükkāma maḫṣūṣ dāʾire.” (1924: 181) **bk. 2.4.3.16. “parke”, 2.4.1.5. “parke”, 2.4.3.5. “parke”**

[643] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Rāḥib ve rāḥibeleriñ dünyādan çekilip oṭurduḳları maḥall, ṣavmaʿa, deyr. sḫ. Rum ilinde ʿoṯmānlı şehri.” (1912: 1068)

56. *paviyon* (پاویون) “y. s. Küçük binā veyā küçük ev: Ḫastaḫāne paviyonları.” (1924: 185)

57. *peron* (پەرون) “y. s. Büyük bir binānıñ öñünde az yüksekçe geniş meydān.” (1924: 197) **bk. 2.4.3.11. “peron”**

58. *piyasa* (پیاسه) “s. Meydān, açıḳlıḳ.” (1912: 312) / “s. Meydān, açıḳlıḳ.” (1924: 198) **bk. 2.4.3.11. “piyasa”, 2.4.1.5. “piyasa”**

59. *poliġon* (پولیغون) “y. s. Silāḥlarıñ tecrübe edildiği maḥall.” (1924: 196) **bk. 2.4.1.1. “poliġon”**

60. *randevu* (راندەوۇ) “y. s. Buluşulacaḳ maḥall.” (1924: 350) **bk. 2.4.3.7. “randevu”**

61. *ṣalaş* (صالاش) “s. Baraḳa ḥālinde muvaḳḳat dükkān.” (1912: 661) / “s. Baraḳa ḥālinde muvaḳḳat dükkān: Bostan ṣalaşı.” (1924: 428)

62. *ṣale* (صاله) “s. Ṣofa, dīvānḫāne; büyük oda.” (1912: 663) / “s. Ṣofa, dīvānḫāne. Büyük oda: Yemek ṣalesi.” (1924: 429)

63. *ṣalon* (صالون) “s. Büyük ve müzeyyen oda; sergi maḥalli, maʿraż.” (1912: 663) / “y. s. Misāfir ḳabūlüne maḫṣūṣ oda. Āṣār-i ṣınāʿat teşhīr edilen mekān: Resim ṣalonu. Sergi, maʿraż. — adamı: Ādāb ve ḳavāʿid-i muʿāşerete āşinā nāzik adam.” (1924: 429)

64. *sanatoryom* (سانا توڕیوم) “y. s. Ḫastalarla iyileşmeğe başlayanların içinde bulunduḳları ṣıḥḥī müʾessese: Sanatoryumlar tercīḥen deñiz kenarlarında veyā dağlarda açılır.” (1924: 375) **bk. 2.4.1.3. “sanatoryom”**

65. *sirk* (سیرك) “y. s. Eski Romalılar zamānında ʿumūmī oyunlara taḫṣīṣ edilen maḥall. İçinde cānbāzlıḳ gösterilen ḳapalı ve dāʾirevī yer.” (1924: 402) **bk. 2.4.3.6. “sirk”**

66. *şosa* (شوسه) “s. Ṭaşla ḳumdan balıḳ ṣırtı olarak yapılmış yol.” (1912: 647) / *şosa* (شوسهٔ) “y. s. Ṭaşla ḳumdan balıḳ ṣırtı olarak yapılmış yol.” (1924: 419)

67. *şömine* (شۆمینه) “y. s. İçinde ateş yaḳılan ocaḳ; baca.” (1924: 419)

68. *tersane* (ترسانه) “s. Sefāʾin yapılan maḥall.” (1912: 338) / “s. Sefāʾin yapılan maḥall. — li: Baḥriyeli, tersaneye mensup.” (1924: 215) **bk. 2.4.2.6. “tersane”**

69. *tiribün* (تریبۈن) “y. s. Söz söylenen yüksek maḥall. İctimāʿ maḥallerinde mümtāz ẕevāt için ayrılan yüksek yer.” (1924: 217)

70. *tiyatro* (تیاترو) “s. İçinde fecīʿ veyā muḍḥik ḥikāye ve eṣerler mevḳıʿ-i temāşā ḳonan maḥall.” (1912: 384) / “y. s. İçinde fecīʿ veyā muḍḥik ḥikāye ve eṣerler mevḳıʿ-i temāşā ḳonan maḥall.” (1924: 246) **bk. 2.4.2.3. “tiyatro”**

71. *vaḳom* (واقوم) “y. s. Havası alınmış maḥall veyā ḳap, ḫalāʾ.” (1924: 767) **bk. 2.4.1.2. “vaḳom”, 2.4.3.4. “vaḳom”**

72. *varoş* (واروش) “s. Bir şehir veyā ḳaṣabanıñ ḳalʿesi ḫāricinde bulunan maḥallesi.” (1912: 1132) / (1924: 765)

2.4.3.15. Marangozculuk

1. *balyoz* I (بالیوز) “s. İri çekiç.” (1912: 236) / “s. İri çekiç.” (1924: 144)[644]

2. *barda* (باردہ) “s. Fıçıcı keseri.” (1912: 224) / “y. s. Fıçıcı keseri.” (1924: 136)

3. *baston* (باستون) “s. Ṣopa, değnek; elde ṭaşınan ẓarīf değnek.” (1912: 227) / (1924: 138)

4. *bıreyz* (پرہیز) “in. s. Sac veyā ağaç delmek için ḳullanılan ālet, ḳırıḳ.” (1924: 152)

5. *cıvaṭa* (جیواطه) “s. Vidalı ve ṣomunlu çivi.” (1912: 413) / “ita. s. Vidalı ve ṣomunlu az çoḳ ḳalın çivi.” (1924: 264)

6. *fireze* (فرہزہ) “y. s. Bir deliğiñ ağzını genişletmeğe yarayan maʿkūs-i maḫrūṭ şeklinde çelik ālet. Ağaç ve maʿden kesen dişli küçük çelik çarḫ.” (1924: 507)

7. *geridon* (گہریدون) “y. s. Tek ayaḳlı yuvarlaḳ maṣa.” (1924: 616)

8. *ḳaporta* (قاپورتا) “ita. s. Anbar ağızlarınıñ üzerini örten ağaç veyā çerçeve.” (1924: 521)

9. *ḳarton* (قارتون) “y. s. ─ piyer: Taḫta işlerinde tezyīnāta yarayan sertleştirilmiş ḳarton.” (1924: 525) **bk. 2.4.2.2. “ḳarton”**

10. *ḳomod* (قومود) “y. s. Bir ḳaç gözlü aḫşap dolap, ḳonsol.” (1924: 567)

11. *ḳopal* (قوپال) “y. s. Ṣıcaḳ memleketleriñ muḫtelif ağaçlarından çıḳan reçine ki cilā yapmaḳta ḳullanılır.” (1924: 555) **bk. 2.4.1.9. “ḳopal”**

[644] B. Toven, bu maddeyi *balyoz* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.2.1. *balyoz* II.

12. *küpeşte* (كۆپَشته) “s. Parmaḳlığıñ üstüne uzatılan düz taḫta.” (1912: 914) / “s. Merdiven kenarlarındaki parmaḳlıḳlarıñ üstüne uzatılan ağaç veyā taḫta.” (1924: 601) **bk. 2.4.2.6. “küpeşte”**

13. *lamba* I (لامبه) “s. Bir şeyʾiñ girmesiçün diğer bir şeyʾe açılan oyuḳ.” (1912: 940) / (لامبهٔ) “y. s. Doğrama işlerinde vesāʾirede açılan yiv. ─ lı: Birbirine geçecek ṣūrette kenarları yivli.” (1924: 623)[645]

14. *manivela* (مانيوَله) “s. Ağır bir şeyʾi ḳaldırmaḳ için o şeyʾiñ altına ṣoḳulan ve bu ucunuñ yaḳınında yüksekçe bir noḳta-i istinādı bulunan demir veyā aḫşaptan uzun ḳol.” (1912: 959) / “y. s. Ağır bir şeyʾi ḳaldırmaḳ için bir ucu o şeyʾiñ altına ṣoḳulan ve bu ucuñ yaḳınında yüksekçe bir noḳta-i istinādı bulunan demir veyā aḫşaptan uzun ḳol.” (1924: 639)

15. *marangoz* (مارانغوز) “s. Taḫta işleri yapan ṣanʿatkār.” (1912: 954) / “s. Maṣa vesāʾire gibi taḫta işleri yapan ṣanʿatkār.” (1924: 634)

16. *maṣa* (ماصه) “s. Bir veyā birḳaç ayaḳ üzerine mevżūʿ mermer veyā aḫşaptan ev eşyāsı ki üzerinde yemek yenir ve çalışılır.” (1912: 956) / “y. s. Bir veyā birḳaç ayaḳ üzerine mevżūʿ mermer veyā aḫşaptan ev eşyāsı ki üzerinde yemek yenir ve çalışılır: Yemek maṣası, yazı maṣası.” (1924: 636) **bk. 2.4.3.1. “maṣa”**

17. *mengene* (مَنگنه) “s. Ṣıḳıştıracaḳ veyā taẕyīḳ edecek ālet.” (1912: 1077) / (1924: 724)

18. *pilanya* (پِلانيه) “s. Yaṣṣı ve uzun marangoz rendesi.” (1912: 305) / *pilanya* (پِلانيه) “s. Yaṣṣı ve uzun marangoz rendesi.” - *pulanya* (پولانيا) “y. s. Taḫtalarıñ kenarlarını düzeltmeğe yarayan uzun rende.” (1924: 191, 196)

19. *raspa* (راسپهٔ) “y. s. Ḳazımağa yarayan demir ālet. ─ etmek: Ḳazımaḳ.” (1924: 348) **bk. 2.4.2.6. “raspa”**

20. *ṣomun* II (صومون) “s. Vidalı çiviye geçirilmeğe maḥṣūṣ dört köşe vidalı demir pul.” (1912: 682) / (صومؤن) (1924: 442)[646]

21. *ṭaḳoz* (طاقوز) “s. Ṣıḳıştırılmaḳta ḳullanılan bir ucu sivri diğer ucu geniş ḳama.” (1924: 451)

[645] B. Toven, bu maddeyi *lamba* II ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.4. *lamba* II.
[646] B. Toven, bu maddeyi *ṣomun* I ile birlikte kaydetmiştir. bk. 2.4.3.1. *ṣomun* I.

22. *verni* (ورنی) “y. s. Hava ve ruṭūbetiñ teʾsīrinden muḥafaẓa etmek veyā parlatmaḳ için baʿż şeyʾlere sürülen cilā.” (1924: 776)

23. *vida* (ویده) “s. Burġulu çivi.” (1912: 1146) / (ویدا) “y. s. Burġulu çivi. ─ lamaḳ: Vida vurmaḳ. ─ lı: Vida ile ṭutturulmuş.” (1924: 777)

2.4.3.16. Yapı, İnşaat, Tesisat

1. *apartman* (آپارتمان) “s. Bir ʿāʾile iḳāmetine maḫṣūṣ bir ḳaç odalıḳ dāʾire; bu gibi bir çoḳ dāʾireleri olan büyük binā; ʿaḳār. (1912: 9) / (1924: 6)

2. *asansör* (آسانسور) “s. Yüksek binālarda çıḳıp inmek için ḳullanılan makine.” (1912: 52) / (آسانسۆر) “y. s. Binālarda insanları ve eşyāyı kendi kendine yuḳarıya ḳaldıran veyā aşağıya indiren küçük ḳulübe.” (1924: 32)

3. *avlu* (آولی) “s. Bir binānıñ duvar veyā çitle muḥāṭ olan zemīn ḳısmı, ḥavlu.” (1912: 191) / (1924: 115)

4. *balast* (بالاشت) “fr. s. Demir yollarınıñ traverslerini ṣıḳıştırmaḳ için aralarına dökülen çaḳıl ṭaşı ve ḳum.” (1924: 143)

5. *balḳon* (بالقون) “s. fr. Binānıñ cephesinde çıḳıntılı bir yerdir ki öñünde parmaḳlığı olur ve binā dāḫiline bir iki medḫali bulunur, şehnişīn.” (1912: 235) / “fr. s. Binānıñ cephesinde çıḳıntılı bir yerdir ki öñünde parmaḳlığı olur ve binā dāḫiline bir iki medḫali bulunur, şehnişīn.” (1924: 144)

6. *banyo* (بانیو) “s. Ḥamām, ṣuya girmek ve yıḳanmaḳ için yapılmış ḫuṣūsī maḥall; ḥamama girme, yıḳanma.” (1912: 237) / “y. s. Ḥamām, ṣuya girmek ve yıḳanmaḳ için yapılmış ḫuṣūsī maḥall, ḥamama girme. Yıḳanma. Yıḳanmağa maḫṣūṣ büyük ḳap.” (1924: 145)

7. *baraḳa* (باراقه) “s. fr. Taḫtadan yapılan muvaḳḳit mesken, ṣundurma.” (1912: 224) / “fr. s. Taḫtadan yapılan muvaḳḳit mesken, ṣundurma.” (1924: 136)

8. *beton* (بەتون) “y. s. Ṣu kireciyle, ṣu, çaḳıl ṭaşı, ḳumdan mürekkep bir ḫarcdır ki ṣu içinde inşāat için ḳullanılır. ─ arme: Maʿdenī çubuḳlarla yapılan bir çerçeve içine dövülerek yerleştirilen beton.” (1924: 172)

9. *biriket* (بیریکەت) “y. s. Kömür tozundan yapılan ṭuğla şeklinde kömür.” (1924: 152)

10. *bodrum* (بودروم) “s. Yer altında maḫzen.” (1912: 264) / (بودرۇم) (1924: 161)

11. *çapa* (چاپه) “s. Ḫarç ḳarıştırmağa maḫṣūṣ ālet.” (1912: 415) / (چاپة) “s. Ḫarc ḳarıştırmağa maḫṣūṣ ālet.” (1924: 265) **bk. 2.4.1.4. “çapa”, 2.4.1.1. “çapa”, 2.4.2.6. “çapa”**

12. *çimento* (چمَنتو) “s. Ruṭūbete müteḥammil bir nevʿ ṭopraḳ.” (1912: 431) / “y. s. Ṣu ile ḳarışıp havaya maʿrūż ḳalınca ṭaş gibi sertleşen inşāʾātta müstaʿmel bir ṭopraḳ.” (1924: 274)

13. *fayans* (فايانس) “y. s. Üzerine cilā sürülmüş ṭopraḳtan ḳap. b.: porslen.” (1924: 500)

14. *iskele* (إسكله) “s. Binālarıñ inşāsıçün muvaḳḳaten çatılan keresteler.” (1912: 68) / (إسكله) “s. Binālarıñ inşāsıçün muvaḳḳaten çatılan keresteler.” (1924: 42) **bk. 2.4.2.6. “iskele”, 2.4.3.14. “iskele”**

15. *ḳaldırım* (قالديرم) “s. Ṭaş döşemesi; ṭaş döşenmiş soḳak.” (1912: 813) / “s. Soḳağın ṭaş döşeli ḳısmı.” (1924: 532) **bk. 2.4.2.2. “ḳaldırım”, 2.4.3.10. “ḳaldırım”**

16. *ḳanalizasyon* (قانالیزاسیون) “y. s. Ḳanal açma. Yer altında ṣu ve lağım yolları yapma: İstanbul’uñ ḳanalizasyonu.” (1924: 534)

17. *ḳarfiçe* (قارفیچه) “y. s. İnşāʾātta ḳullanılan orta boyda demir çivi.” (1924: 526)

18. *keremit* (كَرميت) “s. Yāḫūd kremit. Evleri yağmurdan muḥāfaẓa için damları üstüne ḳonan maʿlūm olan şekillerde fırında pişmiş bir nevʿ ṭopraḳ parçaları.” (1912: 897) / “s. Veyā kremit. Evleri yağmurdan muḥāfaẓa eden damların üstündeki fırında pişmiş ṭopraḳ parçası. ⁕ kremitçi: Kremit yapan ve ṣatan. ⁕ kremitḫāne: Kremit yapılan yer.” (1924: 588)

19. *kestel* (كَستل) “s. Veyā ḳasṭal. Ḥisārcıḳ, ḳaṣar.” (1924: 591)

20. *ḳolon* (قولون) “y. s. ʿamūd.” (1924: 566)[647] **bk. 2.4.2.2. “ḳolon”**

21. *ḳoridor* (قوريدور) “y. s. ʿaynı ḳatıñ odalarını birbirine rabṭa yarayan ṣofa veyā memerr. Dar ve uzun geçit.” (1924: 560)

22. *ḳulvar* (قولوار) “y. s. Bir yerden diğerine geçilecek maḥall, geçit, dehliz.” (1924: 566)

23. *laḳ* (لاق) “s. Ḥavuż.” (1912: 939)

[647] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Bir yaşıdan küçük eşek yavrusu. y. s. ʿamūd; yazı sütūnu. ⁕ ḳolonlamaḳ: Yavrulamaḳ.” (1924: 566) ‘*bir yaşıdan küçük eşek yavrusu*’ için bkz. TETTL IV: 428.

24. *manşon* (مانشون) “y. s. İki borunuñ uçlarını birleştiren üsṭuvāne.” (1924: 638) **bk. 2.4.3.2. “manşon”, 2.4.3.4. “manşon”**

25. *moloz* (مولوز) “s. Ṭopraḳ ve kireç ḳırıntılarıyla ḳarışmış ṭaş vesāʾire.” (1912: 1088) / (1924: 733)

26. *palanḳa* (پالانقه) “s. Ağaç ve ṭopraḳtan yapılmış ve öñüne ḫendeḳ ḳazılmış küçük ḥiṣār, bu ḥiṣārla muḥāṭ varoş.” (1912: 295) / (1924: 184)

27. *pancur* (پانجور) “s. Yeñi uṣūlde yapılan pencere ḳafesi.” (1912: 296) / (پانجۇر) “s. Yeñi uṣūlde yapılan pencere ḳafesi. — lu: Pancuru olan.” (1924: 184)

28. *paratoner* (پاراتونر) “s. fr. Siper-i ṣāʿiḳa.” (1912: 291) / “y. s. Bināyı ṣāʿiḳa-i taḫrībāttan muḥāfaẓa eden ālet, siper-i ṣāʿiḳa.” (1924: 180)

29. *parke* (پارکه) “s. fr. Küçük taḫtalardan yapılan müzeyyen döşeme.” (1912: 292) / “fr. s. Küçük taḫta parçalarından yapılan müzeyyen döşeme.” (1924: 181) **bk. 2.4.3.5. “parke”, 2.4.1.5. “parke”, 2.4.1.2. “parke”**

30. *pedavra* (پداوره) “s. Kiremit altına ḳonan ince taḫta.” (1912: 298) / (پداورا) “s. Kiremit altına ḳonan ince taḫta. Ḳuṭucu taḫtası.” (1924: 186)

31. *pıraçol* (پراچول) “y. s. İki ağacı ḳāʾimen birbirine rabṭ için ḳonulan eğri ağaç veyā demir.” (1924: 185)

32. *pilan* (پلان) “s. İnşā edilecek bir binānıñ resim ve şekli.” (1912: 305) / “s. Bir şeyʾi küçük miḳyāsta kağıt üzerinde gösterme. İnşā edilecek bir binānıñ resim ve şekli.” (1924: 191) **bk. 2.4.3.10. “pilan”**

33. *potrel* (پوترەل) “y. s. İnşāʾātta ḳullanılan büyücek direkler veyā şimendifer demiri biçiminde uzun demir çubuḳlar.” (1924: 193)

34. *puṣulan* (پوصولان) “s. Bir cins çimento.” (1912: 309)

35. *şato* (شاتو) “y. s. Büyük ve güzel ṣayfiyye, köşk. Ḳrallarıñ ve dere beğleriñ baʿżen müstaḥkem meskeni. — du: Ṣuları taḳsīm ve tevzīʿe elverişli yükek bir maḥallde bulunan ṣu deposu, muḳassim, ḳāsımü’l-māʾ.” (1924: 406)

36. *temel* (تَمَل) “s. Duvarıñ ṭopraḳ içindeki ḳısmı ki ṣağlam bir ṭabaḳa üstünde durur; aṣıl, esās, ṣebāt, devām, metānet.” (1912: 371) / “s. Duvarıñ ṭopraḳ içindeki ḳısmı ki ṣağlam bir ṭabaḳa üstünde durur. Aṣıl, esās: Bu işiñ temeli çürük. — atmaḳ: Temelini

yapmağa başlamaḳ. ⸗ ṭutmaḳ: Yerleşmek, temelleşmek, pāyidār olmaḳ. ⸗ direği: Ocaḳlıḳ.” (1924: 236) **bk. 2.4.3.10. “temel”**

37. *tıraça* (تراچه) “y. s. Veyā trasa. Bir eviñ çatısındaki düzlük. Ṭabīʿī olaraḳ ṣūrette yükseltilip düzletilmiş yer.” (1924: 213)

38. *ṭonos* (طونوس) “s. İki müvāzī duvar üstüne atılan kemer, ḳaba.” (1912: 726) / “s. İki müvāzī duvar üstüne atılan kemer.” (1924: 468)

39. *ṭuğla* (طوغله) “s. Fırında pişmiş bir nevʿ kerpiç.” (1912: 719) / (طوٖغله) “s. Fırında pişmiş bir nevʿ kerpiç. ⸗ ḫarmānı: Ṭuğla yapılan yer. ateş ⸗ sı: Ateşe dayanır cinsi. ṣ. Ṭuğladan yapılmış.” (1924: 463)

40. *tünel* (تونَل) “s. Yeriñ altında oyularaḳ açılan yol.” (1912: 382) / (تونَل) “y. s. Yeriñ altında oyularaḳ açılan yol: Simplon tüneli” (1924: 245)

41. *vestibül* (وەسْتيبۈل) “y. s. Bir bināya girmek için medḫal teşkīl eden ve diğer odalara geçmeğe yarayan maḥall, dehlīz.” (1924: 776)

42. *vestiyer* (وەسْتييَر) “y. s. Baʿż binālarda muḥāfaẓa için palto, baston, şapḳa vesāʾire bıraḳılan maḥall.” (1924: 776)

43. *villa* (ويلا) “y. s. Ẓarīf köşk, ṣayfiye.” (1924: 778)

44. *yalı* (يالى) “s. Deñiz veyā nehir kenarına yapılan ev.” (1912: 1173) / “s. Sāḥildeki ev veyā ṣayfiyye.” (1924: 796) **bk. 2.4.2.6. “yalı”**

2.4.3.17. Akrabalık

1. *ḳuzen* (قوزەن) “fr. s. ʿamca ve dayınıñ veyā ḫala ve teyzeniñ oğlu.” (1924: 561)

2. *ḳuzin* (قوزين) “fr. s. ʿamca ve dayınıñ veyā ḫala ve teyzeniñ ḳızı.” (1924: 561)

2.4.3.18. Dış Görünüş, Sıfat

1. *deḳor* (دەقور) “y. s. tü. Gösteriş, ẓevāhir.” (1924: 339) **bk. 2.4.2.3. “deḳor”**

2. *demet* (دَمَت) “s. Birlikte bağlanmış şeyʾleriñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi.” (1912: 515) / “s. Birlikte bağlanmış şeyʾleriñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi. Bāḳa, ḥuzme. Ekin bağı: Bir demet çiçek, bir demet yonca. ⁎ demetlemek: Demet ḥāline ḳomaḳ, demet yapmaḳ.” (1924: 330)

3. *epatan* (أپاتان) “s. fr. ṣ. İnsanı şaşırtan, ḥayrette bıraḳan: Epatan bir tuvalet.” (1924: 6)

4. *etanş* (أتانش) “y. ṣ. Ṣuyuñ girmesine veyā çıḳmasına māniʿ olan.” (1924: 7)

5. *fino* (فینو) “ṣ. Pek küçük; ince, nāzik, ẓarīf, güzīde.” (1912: 797) / “y. ṣ. Pek küçük. İnce, nāzik, ẓarīf, güzīde.” (1924: 518) **bk. 2.4.1.10. “fino”**

6. *ısḳarça* (اسقارچه) “s. Pek ṣıḳı istif.” (1912: 67) / (إسقارچه) “y. s. Gemi yükünüñ pek sıḳı istifi.” (1924: 42) **bk. 2.4.2.6. “ısḳarça”**

7. *istif* (إستیف) “s. Ṣıra, dizi; muntaẓam yığın.” (1912: 64) / (إستیف) “s. Ṣıra, dizi; muntaẓam yığın.” (1924: 40) **bk. 2.4.3.10. “istif”**

8. *ḳolosal* (قولوسال) “y. s. Ḥaddinden fażla büyük: Ḳolosal bir heykel.” (1924: 566) **bk. 2.4.3.10. “ḳolosal”**

9. *külüstür* (كولوستور) “ṣ. ʿav. Eski, köhne, pejmürde.” (1924: 613)

10. *masif* (ماسیف) “y. ṣ. Ağır ve ḳalın görünen. İçi boş veyā üstü ḳaplı olmayan: Masif altın.” (1924: 635)

11. *mat* (مات) “y. ṣ. Parlaḳ olmayan, donuḳ, cilāsız: Mat renk.” (1924: 633)[648]

12. *mini mini* (مینی مینی) “ṣ. Pek küçük, ufaḳ.” (1912: 1096) / “ṣ. Pek küçük, ufaḳ: Mini mini köpek.” (1924: 740)

13. *minyon* (مینیون) “y. s. Güzel, nāzik, ẓarīf, küçük, sevimli.” (1924: 740)

14. *paket* (پاكَت) “s. Birlikte bağlanmış veyā ṣarılmış şeyʾleriñ heyʾet-i mecmūʿāsı, deste, demet.” (1912: 294) / “s. Birlikte bağlanmış veyā ṣarılmış şeyʾleriñ heyʾet-i mecmūʿāsı, deste, demet. ─ etmek: Bağlayıp ṣarmaḳ.” (1924: 183)

15. *tip* (تیپ) “y. s. ʿaynı cinsten olan şeyʾleriñ evṣāf-ı esāsiyyesini cemʿ eden ideal numūne, model. Ḫuṭūṭ-i mümeyyizeniñ heyʾet-i ʿumūmiyyesi: İngiliz tipi. Bambaşḳa bir ḥalde bulunan yüz veyā şaḫıṣ: Bu adam başlı başına bir tiptir.” (1924: 246)

3. DİZİN

[648] Maddenin tamamı şöyledir: “s. Şaṭranç oyununda mağlūbiyyet. ─ olmaḳ: Yeñilmek, bozulmaḳ. ─ etmek: Yeñmek, bozmaḳ. y. ṣ. Parlaḳ olmayan, donuḳ, cilāsız: Mat renk.” (1924: 633)

abajur, 25, 109, 555, 648
abanoz, 367
abli, 25, 313, 520
abloḳa, 25, 255, 417
abone, 25, 109, 494
abse, 25, 109, 428
absent, 25, 109, 585
acente, 25, 110, 255, 439, 486
acyo, 25, 255, 439
adacyo, 25, 368, 505
adaptasyon, 25, 109, 494
adenit, 25, 109, 428, 648
adiyö, 25, 109, 596
adres, 25, 109, 494, 600
aerodrom, 25, 109, 600
aeroplan, 25, 110, 476
afiş, 26, 110, 500
aforoz, 26, 313, 552
aġnostisizme, 26, 110, 510, 648
aġrandisman, 26, 110, 592
ağustos, 26, 367, 500
aḫlaṭ, 26, 313, 458
aḫtapod, 26, 213, 313, 433, 466
ajan, 26, 110, 255, 439, 486
aḳademya, 26, 255, 563
aḳasya, 26, 110, 458
aḳlimatasyon, 26, 110, 455
aḳonit, 26, 105, 110, 447, 458
aḳonitin, 26, 105, 110, 447, 458
aḳonpaniman, 26, 110, 505
aḳont, 26, 368, 439
aḳord, 23, 26, 105, 111, 255, 506
aḳorda, 23, 26, 105, 111, 255, 506
aḳse, 26, 111, 428
aḳsiyom, 26, 111, 510
aḳsiyon, 26, 111, 439
aḳtör, 26, 111, 500
aḳuariyom, 26, 368, 555, 600
aḳustik, 26, 111, 506
akümülator, 26, 111, 423
aḳya, 26, 314, 466
alabanda, 26, 255, 292, 520, 529, 588
alarġa, 26, 256, 520
alay, 27, 309, 314, 417, 423, 551, 563, 567
albom, 27, 112, 494, 506, 568
albümin, 27, 112, 447
alesta, 27, 256, 520
alḳol, 27, 112, 585
alḳolik, 27, 112, 574, 585
alleġro, 27, 256, 506
allüsinasyon, 27, 112, 511
alo, 27, 112, 596
alominyom, 27, 112, 473
alpaḳa, 27, 113, 466, 542
altes, 27, 113, 579
altirüist, 27, 113, 510
altirüizme, 27, 113, 510
alṭo, 27, 256, 506
amatör, 27, 113, 500
ameriḳan, 27, 113, 542
amiral, 27, 113, 258, 417, 486, 520
amonyaḳ, 27, 113, 447
amortisman, 27, 114, 439
amper, 27, 114, 423
ampul, 27, 114, 423
anafor, 27, 314, 455, 588
anaḫtar, 27, 141, 314, 424, 555
analiz, 27, 114, 447, 494
ananas, 27, 114, 458
anarşi, 28, 114, 486
anarşist, 28, 114, 486
anbalaj, 28, 114, 482
anbarġo, 28, 115, 520
anbarkman, 28, 115, 592
anberbaris, 368
anbiriyon, 28, 115, 428, 588
anceliḳa, 28, 256, 458
andante, 28, 256, 506
andantino, 28, 256, 506
andosman, 28, 115, 439
anestezi, 28, 115, 428
anfi teatr, 28, 115, 495, 500, 600
anġajman, 28, 115, 417, 511
anġarya, 28, 314, 417, 588
anilin, 28, 115, 447
anjin, 28, 115, 428
ankesman, 28, 116, 439
anket, 28, 116, 486
anonim, 28, 116, 564
anpirik, 28, 116, 511
anpirist, 28, 116, 511
anpirizme, 28, 116, 511
ansiḳlopedi, 28, 116, 495
antant, 28, 116, 486
anten, 28, 117, 466, 476
anterit, 28, 117, 428
antırasit, 29, 117, 473
antırpo, 29, 117, 482
anti pati, 29, 117, 511
anti patik, 29, 117, 511
anti pirin, 29, 117, 428
anti sepsi, 29, 118, 428
anti septik, 29, 118, 447
anti şanbiri, 29, 118, 600
antimvan, 29, 368, 473, 534
antire, 29, 117, 600
antiren, 29, 117, 574
antirenör, 29, 118, 568

antirtiyen, 29, 118, 593
antite, 29, 118, 511
apalaḳ, 415
apandisit, 29, 118, 428
apartman, 29, 118, 608
apaş, 29, 118, 598
aperitif, 29, 118, 536
apiḳo, 29, 256, 520
apolet, 29, 119, 418
ararot, 29, 247, 458
arbitraj, 29, 119, 439
aristoḳrasi, 29, 119, 564
aristoḳrat, 29, 119, 579
arma, XVIII, 29, 119, 257, 486, 520
armonik, 29, 368, 506
armoz, 30, 315, 520
arniḳa, 30, 257, 458
arsenik, 30, 119, 447
arş, 30, 119, 418
arşidük, 30, 119, 486, 579
artist, 30, 120, 304, 500, 509
asansör, 30, 120, 608
asepsi, 30, 120, 428
asetilen, 30, 120, 447
asfalt, 30, 120, 209, 447, 595
asid, 30, 120, 145, 447
astıraḳan, 30, 120, 542
ataşe, 30, 121, 486
aterina, 30, 315, 466
aṭlas, 30, 121, 223, 455, 550
atom, 30, 368, 447
avanta, 30, 121, 593
avantüriye, 30, 121, 568
avara, 30, 257, 520, 596
avarya, 30, 257, 520
aviyon, 30, 121, 476
avizo, 30, 121, 520
avlu, 30, 315, 608
avoḳat, 22, 30, 369, 580, 588
ayazma, 30, 315, 552
aysberġ, 30, 369, 455
azot, 31, 121, 447
badana, 322, 369
badat, 31, 122, 458, 574
baġaj, 31, 122, 555
baḳalorya, 31, 122, 124, 495
baḳara, 31, 122, 568
baḳteri, 31, 122, 447
balast, 31, 122, 608
balina, 31, 257, 315, 466, 542
balḳon, 31, 149, 369, 501, 601, 608
balo, 31, 257, 500
balon, 31, 122, 135, 154, 257, 477, 478, 521, 568, 601
balya, 31, 114, 257, 482
balyemez, 31, 315, 418
balyemezi, 31, 315, 418
balyoz, 31, 258, 316, 486, 606
bambu, 31, 369, 458
bandıra, 31, 258, 521
bandırol, 31, 123, 482
bando, 31, 258, 418, 506
bandra, 31, 258, 521
bandrol, 31, 123, 482
banḳa, 31, 123, 248, 258, 370, 439, 440
banker, 31, 370, 439
bankiye, 31, 122, 123, 568
banḳnoṭ, 31, 123, 439
banyan, 31, 123, 552
banyo, 31, 258, 608
baobab, 31, 123, 458
bar, 31, 247, 586, 600
baraḳa, 32, 258, 608
barbud, 32, 259, 568
barbunya, 32, 316, 458, 466
barda, 32, 259, 606
bariton, 32, 123, 256, 506
barḳa, 32, 259, 521
barlam, 32, 316, 466
baro, 32, 123, 564
barometre, 32, 124, 424
baron, 32, 124, 250, 580, 583
barosḳop, 32, 124, 448
barsam, 32, 316, 466
barsama, 32, 370, 459
barut, 284, 370, 421
baryum, 32, 370, 448
basil, 32, 124, 448
baskül, 32, 124, 424
baso, 32, 259, 506
bastiḳa, 32, 259, 521
baston, 32, 245, 259, 606, 611
başöliye, 32, 124, 495
batarya, 32, 259, 418, 448
baṭarya, 32, 259, 418, 448
bavul, 32, 243, 259, 555, 563
bazen, 22, 32, 124, 542
beġonya, 32, 124, 459
belladon, 32, 125, 459
bemol, 32, 125, 506
benzin, 33, 126, 151, 237, 370, 474, 481
berber, 33, 260, 295, 580
berġamot, 33, 125, 459
besa, 33, 108, 593
beton, 33, 125, 608
bezelye, 34, 316, 459
bezik, 33, 125, 568
bıravo, 33, 260, 596

bıre, 33, 316, 597
bıreyz, 33, 247, 606
bıric, 33, 247, 568
bırik̦, 33, 125, 521
bırom, 33, 125, 448
bıromür, 33, 126, 448
bıronşit, 33, 126, 428
bıronz, 33, 126, 474
bıroş, 33, 126, 542
biblo, 33, 126, 555
bidon, 33, 126, 418, 474
biftek, 33, 126, 536
bik̦arbonat, 33, 126, 448
bilar, 33, 316, 521
bilardo, 33, 260, 568
bilenoraji, 33, 126, 428
bilet, 33, 180, 370, 371, 404, 583, 593, 595
bilöf, 33, 371, 598
binok̦l, 33, 127, 555
bira, 34, 107, 260, 586
bireḳfast, 34, 247, 536
biriçḳa, 34, 361, 477
biriket, 34, 127, 608
biriyantin, 34, 127, 574
birizola, 34, 260, 536
birüt, 34, 127, 444
bisik̦let, 34, 127, 149, 195, 477, 479, 601
bisturi, 34, 127, 428
bitüm, 34, 127, 474
biyoloji, 34, 127, 448, 647
bizelye, 34, 316, 459
bizmut, 34, 127, 448
boa, 34, 127, 128, 466, 542
bobin, 34, 128, 424, 555
boca, 34, 260, 292, 529, 593
bocurġad, 341, 415, 426
bodoşlama, 34, 317, 521
bodrum, 34, 317, 609
boğaça, 34, 361, 536
boğaşı, 415
bok̦, 34, 107, 586
bok̦al, 34, 261, 555
bok̦s, 34, 371, 598
bomba, 34, 261, 418
bombarda, 34, 261, 521
bombardman, 34, 128, 418
bonbon, 34, 128, 536
bonjur, 35, 128, 596
bono, 35, 262, 439
bonsuar, 35, 128, 597
bor, 35, 128, 448
bora, 35, 261, 455
borak̦, 35, 128, 474
borasit, 35, 128, 474
borç, 35, 361, 378, 536
borda, 35, 255, 261, 520, 521
bordıro, 35, 128, 439
bordür, 35, 129, 543
borna, 35, 129, 574
boroş, 33, 126, 542
borsa, 35, 119, 261, 439, 440
bosfor, 35, 367, 455
boy, 35, 247, 580
boyḳotaj, 35, 129
boysık̦avt, 35, 247, 564
bucuḳ, 371
buğ, 35, 361, 574
buḳle, 35, 129, 574
buldoġ, 35, 129, 466
buluz, 35, 129, 543
burjuvazi, 35, 129, 564
burnus, 35, 129, 543
burnuz, 35, 129, 543
büber, 35, 317, 459
büdce, 35, 130, 440
büfe, 35, 130, 537, 555, 600
büglü, 36, 371, 506
büro, 36, 130, 555, 600
büroḳrasi, 36, 130, 486
büst, 36, 130, 501, 574
caba, 371
can eriği, 36, 105, 317, 459
cavalacos, 36, 317, 593
cazband, 36, 247, 506
ceneral, 36, 258, 262, 418, 486
centilmen, 36, 372, 574
cınbiz, 36, 317, 555
cıvaṭa, 36, 262, 606
cibbon, 36, 372, 466
cibre, 36, 317, 537
ciġara, 36, 37, 225, 253, 263, 305, 330, 372, 586, 587, 588
cilġar, 36, 318, 435
cimnastik̦, 36, 130, 429
cin, 36, 247, 586
cingil, 36, 318, 459
cirante, 36, 262, 440
ciro, 36, 262, 440
coğrafiya, 372
cokey, 36, 248, 580
corum, 36, 262, 521
curnal, 36, 130, 131, 277, 598
çaçaron, 36, 262, 574
çağanos, 36, 318, 466
çamariva, 5, 37, 263, 521, 597
çapa, 37, 263, 418, 435, 521, 609
çaparız, 372
çapari, 37, 263, 521

çapraḳ, 37, 105, 312, 418, 543
çar, 37, 361, 487, 580
çariçe, 37, 361, 487, 580
çasar, 37, 312, 487, 580
çatana, 37, 361, 521
çek, 37, 248, 278, 297, 440, 441, 443
çerge, 416
çete, 37, 362, 564
çetle, 37, 372, 555
çıngıl, 37, 318, 459
çıvġar, 37, 318, 435
çiġara, 37, 225, 263, 586
çima, 37, 263, 522
çimbali, 37, 105, 264, 506
çimento, 37, 107, 264, 300, 609, 610
çinaḳob, 37, 318, 467
çinġar, 37, 318, 598
çinḳo, 37, 149, 264, 424, 448, 534
çinḳoğrafya, 37, 264, 534
çintyan, 373
çiroz, 37, 318, 319, 329, 467, 468, 537, 589
çitari, 37, 319, 467
çoḳal, 37, 319, 556
çopra, 37, 319, 459, 467
çotra, 37, 373, 467, 556
çuḳa, 38, 362, 467
çuḳulata, 38, 128, 264, 536, 537
daḳtiloğrafya, 38, 311, 534
dalya, 38, 97, 235, 264, 265, 465, 597
dalyan, 97, 357, 410, 532
dam can, 38, 131, 556
dama, 38, 265, 568, 589
damasḳo, 38, 265, 543
dans, 38, 131, 162, 208, 243, 247, 282, 365, 378, 405, 502, 505, 508, 510, 569, 570, 572, 578, 586, 600, 602
dantela, 38, 182, 195, 319, 367, 411, 543, 547, 548, 551
debarḳman, 38, 131, 522
deboy, 38, 131, 418, 600
defetizme, 38, 131, 511
defne, 38, 319, 459
deġutan, 38, 131, 511
deizme, 38, 132, 552
dejenere, 38, 131, 511
dejöne, 38, 131, 537
deḳadan, 38, 132, 495
deḳolte, 38, 132, 543
deḳor, 38, 132, 501, 611
delege, 38, 132, 487
delta, 38, 373, 455
demaġoġ, 38, 132, 487
demaġoji, 38, 132, 487
demet, 38, 204, 319, 611, 612
demode, 38, 132, 543
demoḳrasi, 39, 132, 488
demoḳrat, 39, 133, 488
depo, 39, 117, 265, 440, 482
depozito, 39, 265, 440
deser, 39, 133, 537
despot, 39, 133, 320, 487, 552
detektiv, 39, 133, 580
detektör, 39, 133
detrminizme, 39, 133, 511
dezenfekte, 39, 133, 593
dezideratom, 39, 133, 511
dıraġon, 39, 105, 134, 418
dıram, 39, 134, 501, 589
dırednot, 39, 248, 419, 522, 574
dırogist, 39, 373, 448, 580
dıroġman, 23, 39, 373, 495, 580
difteri, 39, 134, 429
dijitalin, 39, 134, 449
diktatör, 39, 134, 580
dikte, 39, 134, 495, 598
dimi, 374
dinamit, 39, 134, 449
dinamo, 39, 135, 449
dine, 39, 135, 202, 537
diploma, 39, 374, 495
diplomasi, 2, 39, 135, 488
diplomat, 39, 135, 487, 581
dipozito, 39, 265, 440
direktiv, 40, 135
direktör, 40, 135, 581
diren, 40, 320, 435
dirijabl, 40, 135, 477
dirisa, 40, 105, 265, 522
disiplin, 40, 136, 511
diyafram, 40, 136, 449
diyaḳoz, 40, 320
diyapazon, 40, 136, 507
diyet, 40, 136, 487, 537
diyez, 40, 136, 507
diyoptiri, 40, 136, 449
dizel, 40, 107, 477
do, 40, 265, 507
doḳ, 40, 248, 374, 522, 543
doḳa, 40, 265, 487
doḳtor, 40, 107, 136, 184, 429, 495, 497
doḳtora, 40, 136, 495
dolar, 40, 374, 408, 440
dosa, XVI
dosya, 40, 137, 495, 654
döğen, 40, 320, 436
duba, 40, 298, 362, 366, 522, 530, 533
dublin, 40, 266, 556
dum dum, 374

duş, 40, 137, 574
düalizme, 40, 137, 511
düetto, 41, 374, 507
dümen, 41, 266, 522, 589
düpliḳata, 41, 137, 496
düşes, 41, 137, 223, 543, 550, 580
düvello, 41, 266, 598
düzine, 41, 266, 444
edem, 41, 137, 429
efektif, 41, 137, 419, 593
efendi, 21, 41, 304, 320, 335, 581, 585
egzijan, 41, 137, 575
ekip, 41, 138, 564
eḳonomi, 41, 138, 440
eksantirik, 41, 138, 444, 575
ekselans, 41, 138, 487, 581
eksper, 41, 138, 581
ekspires, 41, 138, 477
ekstıra, 41, 138, 593
ekzema, 41, 375, 429
ekzersis, 41, 138, 496
elastiḳ, 41, 139, 449
elektırod, 41, 139, 424
elektıron, 41, 375, 424
elektiriḳ, 41, 139, 449
eleman, 41, 140, 593
elmege, 41, 321, 556
emece, 416
emoraji, 41, 140, 429
endüksiyon, 42, 140, 424, 512
enerji, 42, 140, 449
enfilasyon, 42, 140, 440
enflüenza, 42, 140, 429
engebe, 42, 321, 455
enginar, 42, 321, 459
enḳonsiyan, 5, 42, 140, 429
enpermeabli, 42, 140, 148, 449
enpozan, 42, 140, 575
enpoze, 42, 141, 593
enspektör, 42, 141, 488
enstantane, 42, 141, 477, 485, 593
enstitü, 42, 141, 496, 564, 600
entere, 42, 139, 440, 593
enteresan, 42, 141, 593
entereşo, 42, 266, 593
enterlin, 42, 141, 535
enterpiret, 42, 141, 581
enterrüptör, 42, 141, 424
enterviyu, 42, 141, 496
entiraḳt, 42, 142, 501
entiriġan, 42, 142, 598
entiriḳa, 42, 139, 594
envanter, 42, 142, 440
epatan, 42, 142, 612
erġanun, 201, 375, 509
erizipel, 42, 142, 429
erzats, 43, 108, 556, 648
esans, 43, 142, 449
esḳırim, 43, 142, 419
esperanto, 43, 375, 496
espiri, 43, 142, 512
espiyon, 43, 142, 598
estetik, 43, 139, 512
estimatör, 54, 276, 489
etabli, 43, 143, 581
etajer, 43, 143, 556
etamin, 43, 143, 543
etanş, 43, 143, 612
etatizme, 43, 143, 487
eter, 43, 143, 449
etiket, 22, 43, 143, 482
etnoġrafi, 43, 143, 512
etnoloji, 43, 143, 512
etüv, 43, 143, 556
evlek, 43, 321, 436
evolüsyon, 43, 144, 512
fa, XI, 20, 21, 23, 43, 128, 137, 196, 266, 291, 414, 507, 529, 574
fabriḳa, 43, 266, 289, 402, 548, 600
faḳfon, 43, 375, 474
falbala, 43, 375, 543
falso, 43, 267, 507, 575
falya, 43, 267, 419
familya, 43, 267, 564, 581
fanatik, 44, 144, 581
fanela, 44, 146, 170, 375, 543, 544, 546
fanṭaziye, 376
farfara, 376
farmaşon, 44, 144, 552, 564
faseta, 44, 267, 474
faşulya, 44, 321, 459
faşizme, 44, 144, 512
fatura, 44, 267, 482
faṭura, 44, 267, 482
favori, 44, 144, 575
fayans, 44, 144, 609
fayl, 44, 144, 543
fayrab, 44, 248, 419
fayton, 44, 376, 477
fayvoḳloḳ, 44, 248, 537
federasyon, 44, 144, 488, 564, 569
feldmarşal, 44, 376, 419
feminizme, 44, 144, 512
fenar, 44, 322, 467, 556
fener, 44, 282, 322, 467, 527, 556
fenol, 44, 145, 449
fenomen, 44, 145, 512
fermene, 44, 376, 544

fermjüp, 44, 145, 544
fesleğen, 44, 322, 459
fıçı, 47, 288, 296, 324, 356, 409, 413, 472, 528, 532, 557, 561, 563
fıraḳ, 44, 145, 544
fırancala, 44, 267, 537
fıranḳ, 44, 145, 440
fıransız, 44, 377, 441
fırça, 45, 146, 322, 556, 575
fırḳateyn, 45, 268, 419, 522
fırtına, 45, 268, 456, 589
fırtuna, 45, 268, 456, 589
fışḳı, 45, 322, 436, 467
fıṭa, 45, 322, 522
fidan, 45, 323, 326, 436, 460, 461, 575
fide, 45, 323, 436, 460
figüran, 45, 145, 501
fiğ, 45, 323, 460
fikstür, 45, 377, 569
filama, 45, 268, 488
filandıra, 45, 268, 419, 488, 522
filandra, 45, 268, 419, 488, 522
filantirop, 45, 145, 512
filar, XV, 45, 323, 544
filatür, 45, 145, 482
filavṭa, 45, 268, 507
fildeḳos, 45, 146, 544
fildeḳoz, 45, 146, 544
file, 45, 146, 569, 653
filenc, 45, 248, 424
fileṭo, 45, 269, 467, 537
filiġran, 45, 146, 535
filika, 45, 269, 322, 362, 522
filinṭa, 45, 377, 419
filiz, 45, 323, 460
film, 45, 377, 477
filo, 45, 269, 419, 523
filoḳ, 46, 269, 523
filolocya, 46, 269, 496
filoş, 46, 146, 248, 544, 569
filotila, 46, 269, 523
filoz, 46, 323, 523
filört, 46, 377, 575
filurin, 46, 377, 441
filurya, 46, 323, 460, 467
fino, 46, 270, 467, 612
firen, 46, 146, 424
fireym, 46, 248, 424
fireze, 46, 378, 606
firibord, 46, 249, 523
firiġorifik, 46, 146, 424
firiksiyon, 46, 146, 575
firkete, 48, 272, 544
firma, 46, 270, 482
fiske, 46, 324, 429, 575
fistan, 46, 324, 544
fistül, 46, 146, 429
fisyolocya, 46, 270, 429
fişne, 103, 414, 466
fit, 46, 378, 569
fiyunġa, 46, 172, 378, 490, 544
fizik, XII, 46, 147, 190, 367, 450, 575, 647
fiziyoġrafya, 46, 270, 456
fiziyolocya, 46, 270, 429
fiziyonomi, 46, 147, 575
fob, 5, 46, 249, 483, 523
fodla, XV, 47, 270, 544
fodra, XV, 47, 270, 544
foġa, 47, 270, 419, 597
foḳs tirot, 47, 378, 569
fol, 47, 324, 468
fola, XVI
folḳlor, 47, 378, 496
folḳon, 47, 270, 523
fonda, 47, 271, 441, 523, 597
fondan, 47, 128, 147, 536, 537
fondo, 47, 271, 379, 441, 597
fonoġraf, 47, 147, 152, 477, 507
fora, 47, 271, 424, 523, 597
forma, 47, 271, 309, 534
formalite, 47, 147, 501
formen, 47, 249, 581
forom, 47, 311, 601
foroz, 47, 324, 523
fors, 47, 147, 378, 488, 523, 594
fors majör, 47, 147, 594
fosfor, 47, 147, 450
foṭoġraf, 47, 105, 148, 477
fotoğrafya, 47, 271, 477
foṭoġrafya, 47, 271, 477
foya, 47, 272, 474, 589
fuāye, 47, 148, 501, 601
fuçı, 47, 324, 557
fuluḳa, 45, 269, 522
fulurcin, 47, 272, 468
fulya, 47, 272, 460
fund, 48, 148, 419
funda, 48, 379, 460
funya, 48, 325, 420
furkete, 48, 272, 544
furṭına, 45, 268, 456, 589
furun, 379
futbol, 48, 379, 569
fümist, 48, 148, 575
fümvar, 48, 148, 586, 601
fürmül, 48, 148, 444
ġabardin, 48, 148, 191, 445, 544
ġaf, 48, 148, 576

ġala, 48, 379, 569
ġalan, 48, 149, 576
ġaleri, 48, 149, 501, 601
ġaleṭa, 48, 272, 537
ġalon, 48, 149, 249, 444, 544, 545
ġalvanize, 48, 149, 424
ġalvanometre, 48, 114, 149, 423, 424
ġanboṭ, 48, 249, 420, 523
ġanġıren, 48, 149, 429
ġaraj, 48, 149, 601
ġaranti, 48, 150, 483
ġardenparti, 48, 249, 569
ġardfiren, 48, 150, 581
ġardiyan, 48, 150, 582
ġardrob, 48, 150, 557, 589
ġarnitür, 48, 150, 557
ġarnizon, 49, 150, 420, 601
ġarson, 49, 150, 576, 582
ġayda, 49, 379, 507
ġayṭan, 380
ġaz, 24, 49, 105, 106, 120, 121, 150, 151, 171, 177, 203, 380, 413, 425, 428, 447, 450, 451, 453, 474, 478, 480, 545
ġazete, 49, 109, 195, 201, 272, 494, 535, 536, 595
ġazino, 60, 282, 569, 602
ġazometre, 49, 380, 425
ġazöz, 49, 151, 537
gerdel, 49, 325, 333, 557
geridon, 49, 151, 606
gerilla, 49, 380, 420
getr, 49, 151, 545
ġıliserin, 49, 151, 450
ġıluḳoz, 49, 152, 450
ġıluten, 49, 152, 450
ġırafik, 49, 152, 501
ġırafit, 49, 152, 474
ġırafofon, 49, 152, 507
ġırafometre, 49, 152, 456
ġıram, 49, 152, 444
ġıramofon, 49, 152, 507
ġıranit, 49, 153, 456
ġırev, 49, 152, 582
ġıroġrel, 49, 153, 545
ġıron, 50, 154, 545
gidon, 49, 153, 425, 523
giṣe, 49, 153, 501
giyotin, 50, 153, 599
ġocuḳ, 50, 362, 545
ġoddam, 50, 249, 582, 599
ġol, 50, 380, 569
ġolf, 50, 380, 570
ġomalaḳa, 50, 182, 272, 450, 463
ġomba, 50, 273
ġoril, 50, 153, 467
gönder, 50, 325, 436, 523
ġrandi, 50, 268, 273, 419, 488, 522, 523
ġron, 50, 154, 545
ġruş, 380
ġumalastiḳ, 50, 154, 460
ġurup, 50, 154, 564
ġuruş, 249, 252, 253, 287, 380, 386, 407, 441, 442, 444
ġuşa, 50, 108, 430, 545
gübre, 50, 325, 379, 436, 460
güğerte, 50, 273, 524
güğüm, 50, 325, 557
gümrük, 10, 50, 325, 483
günye, 50, 326, 444
gütaperḳa, 50, 273, 460
hal, 50, 154, 601
ḫalaṭ, 50, 273, 292, 326, 346, 349, 356, 524, 529, 530, 532, 557
hamaḳ, 50, 154, 557
ḫamsi, 50, 326, 468
hanġar, 50, 154, 436, 478, 601
harakiri, 381
harpa, 50, 381, 507
ḫartuc, 51, 273, 420
havana, 51, 253, 586
ḫavyar, 252, 381, 541
ḥaydud, 381, 382
haydut, 382
hecemonya, 51, 273, 488
hektar, 51, 154, 444
helyom, 51, 154, 450
helyosta, 51, 154, 478
herek, 51, 326, 461
heyamola, 51, 382, 524, 597
hiyeroġlif, 51, 155, 496, 589
hokey, 51, 249, 570
hora, 51, 155, 420, 597
ḫora, 51, 326, 570
hordövr, 51, 155, 538
ḫoyrat, 51, 327, 576
huni, 51, 326, 557
ḫuni, 51, 326, 557
ḫuryat, 51, 327, 576
ığrıb, 22, 51, 327, 524, 589
ıḫlamur, 382
ırġat, 51, 327, 415, 436
ısḳaça, 51, 273, 524
ısḳala, 51, 273, 507
ısḳalara, 51, 274, 524
ısḳara, 51, 327, 538
ısḳarça, 51, 274, 524, 612
ısḳarmoz, 51, 327, 468, 524
ısḳarṭa, 51, 274, 570
ıspanaḳ, 350, 383, 540

ıstaķos, 51, 328, 468
ıstampa, 51, 274, 535
ideal, 52, 155, 239, 512, 612
idealist, 52, 155, 512
idealizme, 52, 155, 512
ideoloġ, 52, 155, 512
ideoloji, 52, 383
idil, 52, 153, 155, 496
idrofil, 52, 156, 594
idrojen, 52, 156, 450
idroterapi, 52, 156, 430
iġrosķop, 52, 156, 478
iķtiyol, 52, 156, 430
imbat, 52, 274, 456
imparaṭor, 52, 312, 488, 582
imparaṭoriçe, 52, 106, 362, 488, 582
inisiyativ, 52, 158, 594
inisiye, 52, 156, 576
ipeķa, 52, 156, 461
ipnotize, 52, 156, 513
ipnotizme, 52, 383, 513
ipnoz, 52, 156, 513
ipodrom, 52, 156, 601
ipoķondiri, 52, 157, 513
ipopotam, 52, 157, 468
ipsid, 52, 328, 425
irriġatör, 52, 157, 436, 557
iryal, 407
isbir, 52, 274, 436
isfinķs, 53, 157, 501
isķanbil, 53, 383, 570
isķandil, 53, 274, 425, 524
isķaparma, 53, 328, 524
isķarlat, 53, 275, 545
isķarpin, 53, 383, 545
isķarṣo, 53, 275, 456, 524
iskele, XVI, 53, 292, 328, 525, 529, 601, 609
iskelet, 53, 157, 430, 576
iskemle, 53, 328, 345, 385, 433, 557, 558
iskete, 53, 328, 468
isķonṭa, 53, 275, 441
isķorbüt, 53, 157, 430, 525
isķorpit, 53, 329, 468
isķumri, 53, 329, 468
isķurçuna, 53, 275, 538
islim, 54, 250, 425
ispanyolet, 53, 383, 557
ispati, 53, 329, 570
ispazmoz, 53, 329, 513
ispençiyar, 53, 275, 430
ispermaçet, 53, 275, 557
ispinoz, 53, 329, 468
ispir, 52, 274, 436
ispirit, 53, 158, 513
ispiritizma, 53, 158, 513
ispiritüalist, 53, 158, 513
ispiritüalizme, 53, 158, 513
ispiritüel, 54, 158, 513
ispirto, 54, 184, 195, 272, 275, 278, 450, 479, 538, 587
ispitalya, 54, 275, 565
ispontane, 54, 159, 594
istalaġmit, 54, 159, 456
istalaķtit, 54, 159, 456
istasyon, 21, 54, 159, 601
istatistiķ, 54, 159, 445
istatü, 54, 159, 441
istavrit, 54, 329, 345, 468
istavroz, 54, 329, 552
istearin, 54, 160, 450
istenoġrafya, 54, 384
istereosķop, 54, 160, 425
istereotipi, 54, 160, 535
isteri, 54, 158, 513
isterik, 54, 158, 513
isterilize, 54, 160, 450
isterlin, 54, 249, 441
istif, 54, 274, 276, 524, 589, 612
istim, 54, 242, 250, 413, 425, 427, 428, 526
istimare, 54, 276, 441, 489
istimboṭ, 54, 250, 361, 521, 525
istinġa, 54, 276, 302, 525, 531
istiridye, 54, 330, 468
istoc, 55, 276, 309, 425, 430, 435
istoisizme, 55, 160, 513
istor, 55, 160, 557
istrinġa, XVI
istrongilo, 55, 330, 468
isturpe, 55, 276, 330, 525, 558
istüpü, 55, 330, 525, 558
işporṭa, 55, 384, 558
iyod, 55, 160, 451
izbandid, 55, 277, 576
izbe, 55, 338, 363, 601
izmarid, 55, 330, 469, 586
izmavla, 55, 330, 461
jandarma, 55, 384, 420
jardiniyer, 55, 161, 558
jelatin, 55, 161, 209, 469, 480
jeneratör, 55, 161, 425
jeodezi, 55, 161, 456
jeoloji, 55, 161, 456
jest, 55, 161, 576
jurnal, 55, 130, 277, 496, 525, 598, 599
jüjķomiser, 55, 161, 489
jüri, 55, 162, 565
ķaban, 55, 162, 545
ķabine, 55, 162, 489, 565, 602

ķablo, 55, 162, 478
ķabotaj, 55, 162, 525
ķaçarola, 56, 277, 525, 558
ķadastıra, 56, 277, 441
ķadavra, 56, 384, 430
ķadırġa, 56, 330, 420, 525
ķadrat, 56, 384, 535
ķadril, 56, 162, 570
ķafein, 56, 163, 430
ķafeşantan, 56, 163, 602
ķaķao, 56, 163, 461
ķalafat, 56, 331, 525, 526, 589
ķalafon, 56, 330, 461
ķalaş, 56, 363, 461
ķalçın, 56, 277, 545
ķaldırım, 56, 331, 496, 590, 609
ķalembek, 56, 384, 461
ķalevre, 56, 385, 558, 602
ķalfat, 56, 331, 525, 526, 589
ķalibre, 56, 163, 420
ķalinos, 56, 331, 469
ķalomel, 56, 163, 451
ķalori, 56, 163, 451
ķalorifer, 56, 163, 478
ķaloş, 56, 164, 545
ķalsyom, 56, 164, 474
ķalyon, 56, 277, 420, 526
ķamara, 57, 278, 340, 489, 526, 528, 565
ķamarilla, 56, 254, 489
ķamarot, 57, 278, 526, 582
ķambiyal, 56, 277, 441
ķambiyo, 57, 278, 441
ķamelya, 57, 164, 461
ķamineto, 57, 278, 538
ķampana, 57, 278, 526
ķampavnd, 57, 250, 526
ķamra, 57, 278, 489, 526, 565
ķamrot, 57, 278, 526, 582
ķamyon, 57, 164, 478
ķana, 57, 278, 526
ķanal, 57, 385, 451, 456, 590
ķanalizasyon, 57, 164, 609
ķanape, 57, 237, 246, 385, 558, 562, 563
ķanarya, 57, 385, 469
ķanata, 57, 385, 558
ķanaviça, 57, 279, 546
ķanay, 57, 164, 576
ķanbuṭ, XVI
ķanca, 57, 279, 558, 590
ķançelar, 57, 279, 489, 582
ķançelarya, 57, 106, 279, 489
ķanġal, 57, 331, 594
ķanġıren, 48, 149, 429
ķano, 57, 164, 526
ķanṭaron, 57, 332, 461
ķantin, 57, 164, 602
ķap, 57, 106, 114, 126, 131, 144, 165, 176, 243, 258, 296, 319, 324, 325, 333, 337, 373, 408, 411, 423, 474, 538, 546, 556, 557, 559, 560, 561, 562, 563, 606, 608, 609
ķapanice, 57, 363, 546
ķapaniçe, 57, 363, 546
ķaparoz, 416
ķapitalist, 57, 165, 441
ķapitone, 58, 165, 546
ķapitülasyon, 58, 165, 489
ķaporta, 58, 279, 606
ķapot, 58, 165, 386, 420, 425, 570
ķapsül, 58, 165, 420, 430
ķapudan, 58, 279, 526, 582
ķapusķa, 58, 338, 363, 462, 538
ķarabina, 58, 280, 421
ķaraķoncılos, 58, 106, 332, 501
ķaraķter, 58, 165, 576
ķaramandula, 58, 331, 546
ķarambol, 58, 166, 570
ķaranfil, 58, 280, 526
ķarantina, 58, 280, 286, 430, 432, 603
ķaravana, 58, 280, 474, 558
ķaravele, 58, 386, 421, 526
ķaravide, 58, 332, 469
ķarbon, 58, 166, 211, 386, 442, 451, 453
ķarbonat, 58, 166, 451
ķarbüratör, 58, 166, 425
ķardinal, 58, 166, 552
ķardiyaķ, 58, 166, 431
ķare, 58, 166, 445
ķarevle, 58, 386, 421, 526
ķarfiçe, 58, 332, 609
ķarġobot, 59, 250, 483, 527
ķari, XVI
ķaridis, 59, 332, 469
ķariķatür, 59, 166, 502
ķarina, 59, 332, 527
ķariyer, 59, 167, 582
ķarķas, 59, 167, 527
ķarnabit, 386
ķarnaval, 59, 167, 570
ķaroça, 59, 280, 478
ķart, 59, 167, 497, 558, 570
ķartoġraf, 59, 167, 456
ķarton, 59, 167, 497, 606
ķaryola, 59, 214, 281, 559, 595
ķaşa, 59, 242, 281, 427, 442, 535, 571, 602
ķaşatura, 59, 386, 421
ķasket, 59, 167, 546
ķastanyet, 59, 168, 507
ķaşar, 59, 363, 538

ķaşķaval, 59, 281, 538, 571
ķaşmir, 59, 387, 546
ķataķulli, 59, 168, 599
ķatalepsi, 59, 168, 431
ķaṭana, 59, 312, 421, 436
ķatedral, 59, 387, 552
ķatod, 59, 168, 451
ķavala, 59, 281, 602
ķavaliye, 59, 387, 571
ķavaliyer, 60, 281, 552
ķavança, 60, 387, 527, 590
ķavanoz, 60, 333, 559
ķavasya, 60, 168, 461
ķavaṭa, 60, 333, 461, 559
ķayzer, 387
ķazein, 60, 168, 451
ķazemat, 60, 168, 421
ķazino, 60, 282, 569, 602
ķazmir, 60, 168, 546
kebe, 60, 333, 546
kefal, XVI, 60, 333, 469
kenevir, 60, 276, 279, 330, 333, 461, 546, 558
kerata, 60, 334, 559, 576, 599
keremit, 60, 334, 609
kerempe, 60, 334, 456
kerevet, 60, 281, 334, 559, 602
kerte, 60, 282, 404, 527
kestane, 60, 334, 346, 462
kestel, 60, 282, 609
ķılasiķ, 60, 168, 502
ķılasör, 60, 169, 497
ķılavn, 60, 250, 571
ķılik, 60, 169, 565
ķılinik, 60, 169, 431
ķılişe, 60, 169, 478, 535, 590
ķıloroform, 61, 169, 431
ķılöb, 61, 171, 490, 565, 602
ķınaķına, 61, 254, 462
ķıral, 61, 387, 489, 583
ķıraliçe, 61, 363, 489, 583
ķırampon, 61, 169, 571
ķıranta, 61, 282, 576
ķıredi, 61, 169, 442
ķıredo, 61, 282, 576
ķırematoryom, 61, 169, 552, 602
ķıreozot, 61, 170, 451
ķırep, 61, 170, 546
ķırımṭarṭar, 61, 170, 586
ķıriket, 61, 388, 571
ķırismös, 66, 180, 571
ķıristal, 61, 170, 559
ķıriz, 61, 170, 431, 590
ķırizantem, 61, 170, 462
ķırmṭırṭır, 61, 170, 586
ķıroki, 61, 170, 457, 502
ķırom, 61, 171, 451
ķıronometre, 61, 171, 478
kiḫle, 61, 334, 469
kik, 61, 250, 527
kimyon, 388
kina, 61, 254, 462
kinin, 61, 171, 254, 451, 462
kiras, 388
kiraz, 388, 414
kirizma, 61, 335, 436
kitara, 8, 61, 388, 507
ķlor, 61, 171, 451
ķobalt, 62, 388, 475
ķobay, 62, 171, 469
ķoçaç, 62, 583
ķoçan, 62, 364, 462, 497
ķoçi, 62, 312, 437, 478
ķodein, 62, 172, 431
ķodes, 62, 335, 437, 602
ķofana, 62, 335, 469
ķoķ, 62, 250, 475
ķoķa, 62, 106, 335, 388, 462, 546
ķoķain, 62, 172, 388, 452, 462, 587
ķoķard, 62, 172, 490
ķoket, 62, 172, 577
ķoķona, 62, 335, 583
ķoķoroz, 62, 389, 462, 590
ķoķot, 62, 172, 577
ķola, 62, 389, 452
ķolec, 62, 172, 497, 603
ķolera, 62, 389, 431
ķolleksiyon, 62, 172, 571
ķollektivizme, 62, 172, 514
ķollektör, 62, 173, 425
ķoloçķa, 62, 437, 590
ķolodyom, 62, 389, 452
ķolon, 62, 173, 497, 609
ķoloni, 63, 173, 565, 603
ķoloridye, 63, 335, 469
ķolosal, 63, 173, 590, 612
ķolyoz, 63, 335, 469
ķolza, 63, 389, 462
ķoma, 63, 173, 431
ķomanda, 63, 282, 421
ķomandan, 63, 173, 283, 421, 527
ķomandarya, 63, 336, 587
ķomandit, 63, 173, 483
ķombinezon, 63, 173, 546, 594
ķomedya, 63, 283, 497, 590
ķomik, 63, 174, 292, 502, 503
ķomiser, 63, 174, 490
ķomisyon, 63, 174, 483, 565
ķomite, 63, 174, 364, 565, 566

ḳomod, 63, 174, 177, 559, 606
ḳomodor, 63, 390, 527
ḳompanya, 63, 283, 483, 566, 590
ḳompas, 63, 390, 425, 445, 535, 599
ḳompile, 63, 174
ḳompiliman, 63, 175, 577
ḳompilo, 63, 175, 599
ḳompires, 63, 175, 431
ḳompot, 63, 175, 538
ḳompozitör, 64, 175, 508
ḳomünist, 64, 175, 514
ḳomünizme, 64, 175, 514
ḳomütatör, 64, 175, 426
ḳoncolos, 64, 336, 502
ḳondra, 64, 390, 546
ḳondura, 64, 390, 546
ḳonfederasyon, 64, 175, 273, 488, 490
ḳonferans, 64, 176, 566
ḳonfetti, 64, 390, 571
ḳonfor, 64, 176, 559
ḳonġıre, 64, 176, 566
ḳonişmento, 64, 283, 483
ḳonoşmento, 64, 283, 483
ḳonser, 64, 163, 176, 508, 602
ḳonservatvar, 64, 176, 508
ḳonserve, 64, 176, 538
ḳonsiyans, 64, 176, 230, 514, 519
ḳonsol, 64, 174, 177, 559, 606
ḳonsolide, 64, 177, 442
ḳonsolos, 64, 245, 258, 262, 336, 418, 486, 490, 494
ḳonsolto, 64, 284, 431
ḳonsomasyon, 64, 177, 538
ḳonsorsiyom, 64, 177, 566
ḳonspirasyon, 64, 177, 490
ḳont, 64, 177, 583
ḳontaḳ, 64, 177, 452
ḳontes, 65, 177, 583
ḳonṭıra, 65, 284, 514
ḳontırato, 65, 284, 483
ḳontırol, 65, 178, 514, 594
ḳontoş, 65, 364, 546
ḳontör, 65, 177, 478
ḳonṭraṭo, 65, 284, 483
ḳontrol, 65, 178, 229, 514, 518, 594
ḳonvansiyonel, 65, 178, 478
ḳonyaḳ, 65, 178, 587
ḳooperatif, 65, 178, 483
ḳopal, 65, 391, 462, 606
ḳopça, 65, 307, 391, 559, 579, 588
ḳopil, 65, 391, 577
ḳoponaki, 65, 367, 547
ḳopoy, 65, 391, 469
ḳopye, 65, 391, 594
ḳordele, 65, 284, 547
ḳordon, 65, 392, 417, 559, 603
ḳoridor, 65, 178, 609
ḳorniç, 65, 178, 559
ḳorniş, 65, 178, 559
ḳorno, 65, 284, 421
ḳorom, 65, 392, 566
ḳorse, 65, 178, 547
ḳorvet, 65, 179, 421, 527
ḳostüm, 65, 179, 547
ḳota, 65, 179, 442
ḳoterize, 65, 179, 475
ḳotlet, 66, 179, 469, 538
ḳoton, 66, 179, 547
ḳotra, 66, 392, 527
ḳozmetik, 66, 179, 577
ḳozmoġoni, 66, 179, 514
ḳozmoġrafya, 66, 367, 485
ḳozmoloji, 66, 179, 514
ḳozmopolit, 66, 180, 514
köfeki, 416
köfki, 416
köknar, 392
körfez, 66, 336, 457, 528
ḳrismös, 66, 180, 571
ḳritik, 66, 180, 594
ḳruvazör, 66, 180, 421, 527
ḳuḳa, 66, 393, 462
ḳuḳla, 66, 336, 577, 590
ḳuḳulete, 66, 284, 547
ḳuḳulya, 66, 336
ḳuḳumav, 66, 336, 469
ḳulis, 66, 180, 502
ḳulḳas, 66, 337, 462
ḳulvar, 66, 180, 609
ḳundoḳtor, 66, 180, 583
ḳupa, 66, 337, 560, 571
ḳupe, 66, 180, 478
ḳupon, 66, 181, 442
ḳurna, 393
ḳurtiye, 66, 181, 484, 583
ḳuṭi, 66, 337, 437, 560, 590
ḳuṭu, 66, 337, 437, 560, 590
ḳuzen, 67, 181, 611
ḳuzin, 67, 181, 611
küfe, 67, 106, 337, 560
külot, 67, 181, 547
külт, 67, 181, 552
kültür, 3, 8, 67, 181, 502, 647
külüstür, 67, 337, 612
kümes, 67, 338, 437, 603
küpeşte, 67, 338, 528, 607
küraso, 67, 181, 587
kürtaj, 67, 181, 431
küstere, 393

labada, 67, 393, 462
laboratvar, 67, 181, 452
laḫana, 67, 338, 389, 462
laḫna, 67, 338, 462
lahuraki, 67, 338, 547
laḫuṣa, 69, 340, 432
laik, 67, 182, 553
lak, 67, 182, 272, 450, 463
laḳ, 67, 106, 182, 609
lakerda, 21, 22, 67, 338, 346, 471, 538
laḳsatif, 67, 182, 431
lalanġa, 67, 339, 538
lama, 67, 182, 285, 393, 394, 475, 547
lamba, 67, 229, 285, 322, 339, 427, 556, 560, 607
lampasa, 67, 285, 547
lando, 67, 182, 478
landtaġ, 67, 108, 490
landver, 68, 108, 421
lanolin, 68, 182, 452
lanskene, 68, 182, 571
lanto, 68, 285, 508
lapina, 68, 394, 470
lapsüs, 68, 182, 599
larġo, 68, 285, 508
lastik, 68, 140, 182, 229, 260, 449, 452, 497, 547, 550, 568, 590
laşḳa, 68, 285, 528
laṭa, 68, 286, 394, 437
lateznis, 68, 250, 571
lav, 68, 183, 457
lava, 68, 286, 528
lavabo, 68, 183, 560
lavanṭa, 68, 286, 463, 560
lavṭa, 68, 286, 339, 432, 508
lazareto, 68, 286, 432, 603
lazarto, 68, 286, 432, 603
lesepase, 68, 183, 490
letarji, 68, 183, 432
levanten, 68, 183, 553
levend, 68, 286, 287, 577
levrek, 68, 339, 470
leydi, 68, 250, 583
libre, 68, 287, 445
lider, 68, 394, 490, 583
lignit, 68, 183, 475
lik, 69, 183, 325, 399, 436, 571, 646
likit, 69, 183, 594
liḳorinoz, 69, 339, 470
likör, 69, 184, 587
liman, 69, 339, 343, 528, 603
limonaṭa, 69, 287, 538
linḳoz, 69, 340, 470
linoleom, 69, 184, 547
linotip, 69, 394, 535
lipari, 69, 340, 470
lipisḳa, 69, 394, 577
lipsḳa, 69, 394, 577
lipsos, 69, 340, 470
lira, 69, 287, 380, 442
lisans, 3, I, 69, 184, 497, 655
liṣarġos, 69, 106, 367, 432
lise, 69, 184, 497
litoġrafya, 69, 394, 502
litre, 69, 395, 445
lizol, 69, 184, 452
loca, 69, 287, 484, 502, 553, 603
lodanom, 69, 184, 432
lodos, 69, 340, 457
loġaritme, 69, 184, 445
loġofet, 69, 367, 490
loḳ avt, 70, 251, 484
loḳanṭa, 69, 130, 287, 395, 537, 539, 600, 603
loḳomobil, 70, 184, 479
loḳomotif, 70, 184, 221, 239, 479, 482, 531
lombar, 70, 288, 528
lomboz, 70, 340, 528
lonca, 69, 287, 484, 502, 553, 603
lop, 417
lordmer, 70, 185, 490
lostarya, 70, 395, 539, 603
lostıromo, 70, 340, 484, 528
losyon, 70, 185, 577
lustıro, 70, 395, 548
lüfer, 70, 341, 470
lüks, 70, 185, 548
maç, 70, 183, 208, 395, 571, 572
maçuna, 70, 341, 426
madam, 70, 185, 583
madampol, 70, 395, 548
madmazel, 70, 185, 583
maġnezya, 70, 288, 475
maġnezyom, 70, 185, 452
mağaza, 70, 396, 484, 604
mahun, 70, 185, 463
mahunya, 70, 185, 463
maḳarna, 70, 288, 539
maḳfarlan, 70, 251, 548
makina, 70, 110, 146, 194, 195, 238, 288, 426, 476, 479, 536, 591
makiyaj, 70, 186, 577
makiyavelizme, 71, 186, 491
malantandü, 71, 186, 595
malarya, 71, 288, 432
maldon, 71, 186, 571
manastır, 71, 341, 553, 604
manca, 71, 288, 539
mancana, 71, 288, 528
manda, 71, 186, 491

mandal, 71, 341, 560
mandalina, 71, 396, 463
mandapost, 71, 186, 442
mandaren, 71, 396, 491
mandater, 71, 186, 491
mandıra, XVI, 71, 341, 437, 591
mandolin, 71, 186, 508
manevra, 71, 396, 421
manġanez, 71, 187, 452
mani, 72, 187, 312, 514
manifatura, 71, 289, 548
manifesto, 71, 289, 484, 491
maniķa, 71, 342, 528
manikür, 71, 187, 577
manipülasyon, 71, 187, 587, 595
manipülatör, 71, 187, 479
manivela, 71, 209, 289, 509, 607
manken, 71, 187, 437, 548
manolya, 71, 187, 463
manşon, 72, 187, 548, 560, 610
manṭar, 72, 184, 306, 342, 356, 411, 463, 547, 560, 562, 591
manti, 72, 289, 528
mantilya, 72, 289, 528
mantin, 72, 396, 548
manto, 72, 87, 148, 162, 165, 215, 251, 364, 397, 544, 545, 546, 548, 562
manya, 72, 187, 312, 514
manyaķ, 72, 188, 514
manyetizme, 72, 397, 452, 515
manyetizör, 72, 188, 515
manyeto, 72, 188, 426
manyezi, 72, 188, 432
manyeziyom, 72, 188, 475
maranġoz, 72, 342, 351, 607
mareşal, 72, 188, 421
marġarin, 72, 188, 539
marķa, 72, 289, 595
marmelad, 72, 188, 539
maroken, 72, 188, 437
marşandiz, 72, 189, 484
mart, 72, 290, 397, 502
martı, 72, 290, 470
marul, 72, 302, 342, 364, 462, 463, 541
marya, 72, 342, 470
maşa, 72, 130, 177, 185, 241, 328, 364, 463, 537, 539, 555, 557, 559, 563, 607
masaj, 72, 189, 577
masif, 73, 189, 612
masti, 73, 397, 470, 577
mastiķa, 73, 342, 463, 587
masure, 397
mat, 73, 189, 347, 612
materiyalizme, 73, 189, 515
matine, 73, 189, 485, 502, 548
matis, 397
matris, 73, 189, 536
maydanos, 73, 343, 463
mayıs, 73, 343, 502
mayna, 73, 290, 528
mayo, 73, 189, 548
mazġal, 73, 343, 422
mazurķa, 73, 365, 502, 508
mazut, 73, 398, 453
meç, 73, 142, 296, 398, 419, 422
mediyom, 73, 190, 515
medoķ, 73, 190, 587
mehrace, 73, 398, 583
melinit, 73, 190, 453
melisa, 73, 343, 463
melodi, 73, 190, 508
menderek, 73, 343, 528
menderk, 73, 343, 528
mendil, 289, 398, 595
mengene, 73, 343, 607
merlanos, 73, 398, 470
mermer, 195, 294, 364, 399, 503, 539, 607
mersi, 73, 190, 597
mersin, 381, 399
mersörize, 73, 190, 548
mes, 74, 251, 604
mesalin, XVI
metafizik, 74, 190, 515
metalik, 74, 190, 381, 442
metre, 74, 107, 114, 154, 157, 191, 236, 240, 245, 290, 400, 423, 444, 445, 446, 468, 470, 473, 519
metrepolit, 74, 351, 399, 553, 554
metro, 74, 107, 191, 290, 445
metropoliten, 74, 191, 479
mezit, 74, 344, 470
midye, 74, 344, 470
miġren, 74, 191, 432
miķa, 74, 191, 457
miķado, 74, 191, 584
miķrob, 74
miķrofon, 74, 191, 479
miķroķozmo, 74, 290, 515
miķrosķop, 74, 191, 453
miliġram, 74, 191, 445
milim, 74, 191, 445
milimetre, 74, 192, 445
milyar, 74, 192, 445
milyon, 74, 192, 208, 399, 400, 445, 471, 485
mimik, 74, 192, 577
mini mini, 74, 192, 612
minimom, 74, 192, 445
minyatür, 74, 192, 503
minyon, 74, 192, 612

mis, 74, 251, 584
misiz, 75, 251, 584
misket, 75, 399, 464
misyon, 75, 192, 491, 553, 566
mit, 75, 165, 192, 408, 503
mitinġ, 75, 251, 566
mitoloji, 75, 192, 503
mitralyöz, 75, 193, 422
miyasma, 75, 400, 464, 470
miyop, 75, 193, 432
moda, 6, 75, 172, 290, 452, 577, 587
model, 75, 193, 239, 560, 578, 612
modülasyon, 75, 193, 508
mola, 75, 290, 291, 382, 529, 595
molekül, 75, 193, 453
moloz, 75, 344, 610
monarşi, 75, 193, 491
monat, 75, 193, 515
monden, 75, 193, 578
monitör, 75, 193, 578
monizme, 75, 194, 515
monoġram, 75, 194, 497
monoķl, 75, 194, 561
monoloġ, 75, 194, 503
monoplan, 75, 194, 479
monopol, 75, 194, 484
monotip, 76, 194, 536
monoton, 76, 194, 508
monsenyör, 76, 194, 584
monşer, 76, 194, 597
montaj, 76, 195, 426
moras, 76, 195, 536
moratoryom, 76, 195, 442
morfin, 76, 195, 432
morina, 76, 400, 470
mostıra, 76, 291, 561
motif, 76, 195, 548
motosiķlet, 76, 195, 479
motör, 76, 107, 195, 426
mösyö, 76, 196, 304, 584, 585
muço, 76, 291, 529, 587
mujık, 76, 400, 584
muşandıra, 76, 344, 561
muslin, 76, 196, 548
muş, 76, 196, 529
muşmula, 76, 344, 464, 591
muziķa, 76, 162, 228, 291, 401, 508, 509, 510, 553, 570
müze, 76, 196, 503, 604
naftalin, 76, 196, 453, 549
nanzuķ, 76, 400, 549
narķotik, 76, 196, 432
naṭas, 77, 344, 437
natura, 77, 291, 578
natüralizme, 77, 196, 515
natürel, 77, 197, 508, 595
nebülöz, 77, 197, 485
nefrit, 77, 197, 432
neġatif, 77, 197, 479, 595
neķropol, 77, 197, 604
nevralji, 77, 197, 432
nevropat, 77, 197, 515
nevroz, 77, 197, 515
nihilizme, 77, 197, 516
nikel, 77, 190, 400, 442, 475
nikfor, 77, 344, 464
niķotin, 77, 197, 453
normal, 77, 198, 595
noṭa, 77, 291, 409, 497, 509
noter, 77, 198, 584
nörasteni, 77, 198, 516
nörs, 77, 198, 584
numero, 77, 401, 445
numro, 77, 401, 445
obelisk, 77, 198, 503
obje, 77, 198, 516, 561
objektif, 77, 198, 479, 516
obstirüksiyon, 77, 198, 491
obüs, 77, 199, 422
odeon, 78, 199, 604
odise, 78, 199, 498
oftalmi, 78, 199, 432
oķsid, 78, 199, 453
oķsijen, 78, 199, 453
oķtant, 78, 199, 446
oķtav, 78, 199, 509
oķtruva, 78, 199, 484
oķyanus, 401
oliġarşi, 78, 199, 491
olimpiyad, 78, 200, 572
olta, 78, 345, 529
olṭa, 78, 263, 311, 345, 521, 529, 534
ombıra, 78, 291, 561
ombra, 78, 291, 561
omlet, 78, 200, 539
omnibüs, 78, 180, 200, 202, 479, 583
ons, 78, 200, 446
ontoloji, 78, 200, 516
opera, 2, 78, 292, 503
operatör, 78, 200, 433
oportunizme, 78, 200, 516
opsiyon, 78, 200, 595
optimisme, 78, 201, 516
oran utan, 78
oranutan, 78, 201, 471
oratoriyo, 78, 401, 509, 553
ordino, 78, 292, 442
orġ, 78, 201, 375, 509

orġan, 78, 201, 595
orijinal, 79, 201, 498, 503, 591
orkestıra, 79, 292, 504, 509, 566, 604
orknoz, 79, 345, 471
orsa, 79, 292, 529
orşit, 79, 201, 433
ortança, 79, 401, 464
ortodoḳs, 79, 201, 553
ortopedi, 79, 202, 433
otel, 79, 202, 604
oto, 79, 202, 479
otobüs, 79, 202, 479
otoḳanon, 79, 202, 422
otoḳar, 79, 202, 480
otoḳrasi, 79, 202, 491
otoḳrat, 79, 202, 491
otomat, 79, 203, 480, 591
otomatik, 79, 193, 203, 422, 480
otomobil, 79, 202, 203, 244, 411, 422, 423, 479, 480, 585
otorite, 79, 203, 492
otosḳop, 79, 203, 433
otosüğcestiyon, 79, 203, 516
ozon, 79, 203, 453
öğenderek, 79, 345, 438
öreke, 79, 345, 433, 561
paçavra, 79, 167, 279, 345, 497, 549, 591
paçuz, 80, 346, 471
paġod, 80, 203, 553
pak, 80, 203, 553
pakbo, 80, 292, 529
paket, 80, 114, 204, 482, 612
pala, 80, 401, 402, 422
palamar, 80, 263, 346, 522, 529, 591
palamot, 80, 346, 464
palamud, 80, 346, 471
palanġa, 80, 280, 292, 526, 529
palanḳa, 80, 402, 610
palanḳo, 80, 293, 426
palasḳa, 80, 402, 422
palavra, 80, 254, 293, 529, 578
palet, 80, 204, 504
palṭo, 80, 204, 207, 549
panama, 80, 204, 549
panase, 80, 204, 433
panayır, 80, 346, 484
pancur, 80, 204, 610
pandantif, 80, 204, 549
pandomima, 80, 402, 504
pane, 80, 204, 539
panejirik, 80, 204, 498
panik, 80, 205, 516
panḳıreas, 81, 205, 433
panorama, 81, 205, 504
pansiyon, 81, 205, 604
pantalon, 81, 205, 549
panṭalon, 81, 205, 239, 549, 551
panteizme, 81, 205, 516, 553
panteon, 81, 206, 553
panṭomima, 80, 402, 504
pantufla, 81, 402, 549
papa, 81, 293, 554, 584
papadya, 81, 347, 464
papafinġo, 81, 347, 529
papaġan, 402
papara, 81, 347, 539, 591
papas, 81, 192, 320, 347, 351, 539, 553, 554, 561
papel, 81, 254, 442
papirüs, 81, 206, 464, 498
paraçol, 81, 293, 347, 529, 561
paradi, 81, 206, 504, 554
paradoḳs, 81, 206, 516
paraf, 81, 206, 498
parafin, 81, 206, 453
paraġraf, 81, 206, 498
parakete, XVI, 81, 293, 530
parapet, 81, 403, 530
paraşüt, 81, 206, 572
paratoner, 81, 206, 610
paravana, 81, 403, 561
parazit, 81, 207, 313, 464, 471, 591
pardesü, 82, 207, 549
pardon, 82, 207, 597
parḳ, 82, 207, 422, 604
parke, 82, 207, 443, 566, 604, 610
parlamento, 2, 82, 293, 492
parlmanter, 82, 207, 492
parmzan, 82, 207, 539
parpa, 82, 348, 471
parsa, 403
parsek, 82, 208, 485
parşömen, 82, 208, 471, 498
parti, 82, 208, 567, 572
partizan, 82, 208, 584
partner, 82, 208, 578
parula, 82, 293, 422
parvenü, 82, 208, 578
parya, 82, 208, 554
pas, 82, 403, 516, 572
pasaparola (پاساپارولا), 82, 294, 422
pasaport, 82, 403, 492
pasavan, 82, 208, 492
pasiyan, 82, 209, 578
pasḳalya, 82, 348, 554
paso, 82, 294, 561
pasta, 82, 294, 539
pastel, 82, 209, 498
patata, 82, 348, 539

patatis, 82, 348, 539
paten, 83, 209, 572
patente, 83, 294, 492, 530
patinaj, 83, 209, 595
patisḳa, 83, 294, 395, 548, 549
paṭriḳ, 83, 348, 554
patriyot, 83, 209, 578
patron, 83, 294, 295, 484
paṭrona, 83, 295, 530
paviyon, 83, 209, 605
paydos, 83, 290, 348, 528, 584
peçe, 83, 295, 549
peçeta, 83, 254, 443
peçete, 83, 403, 540
pedaġocya, 83, 295, 498
pedaġoġ, 83, 209, 498, 591
pedal, 83, 209, 480, 509, 536
pedavra, 83, 259, 349, 610
peksimad, 83, 349, 540
pelikül, 83, 209, 215, 433, 464, 480
pelin, 83, 404, 464
pelüş, 83, 210, 549
penaltı, 83, 251, 572
pepsin, 83, 404, 471
perese, 404
perisḳop, 83, 210, 480
perkende, 83, 349, 530
perki, 83, 349, 471
permanġanat, 84, 118, 210, 447, 453
permeçe, 84, 349, 530
permi, 84, 210, 492
peron, 84, 404, 595, 605
peru, 84, 295, 475
peruḳa, 84, 404, 549, 584
perukar, 84, 260, 295, 584
pesimizme, 84, 210, 516
pestil, 84, 349, 540, 591
petrol, 84, 126, 151, 339, 405, 474, 475, 560
peyzaj, 84, 210, 504
pıraçol, 84, 295, 610
pıraġmatizme, 84, 210, 517
pıranġa, 84, 295, 599
pıraṣa, 84, 350, 464
pıratiḳa, 87, 299, 530
pırestij, 84, 210, 578
pıresto, 84, 296, 509
pırlanṭa, 84, 296, 475
pırnal, 84, 350, 464
pırnar, 84, 350, 464
pıroġıram, 84, 210, 498
pıroletarya, 84, 211, 567
pıroleter, 84, 211, 578
pırotesto, 87, 299, 596
pırotoplasma, 84, 211, 453
pırova, 84, 296, 530, 595
pırpırı, 84, 350, 504, 591
pırpıt, 84, 350, 549
pide, 85, 350, 540
pijama, 85, 211, 550
pike, 85, 211, 550
pikpoket, 85, 251, 599
pil, 85, 211, 426
pilaçḳa, 85, 405, 599
pilaḳa, 85, 296, 350, 457, 475
pilaki, 85, 351, 540
pilan, 85, 211, 591, 610
pilançete, 85, 212, 457
pilanya, 85, 351, 607
pilase, 85, 212, 572
pilasitron, 85, 212, 422
pilasman, 85, 212, 443
pilatin, 85, 107, 212, 254, 476
pilatina, 85, 107, 212, 254, 476
pilatonik, 85, 212, 517
pilonjon, 85, 212, 572
pilot, 85, 212, 584
pines, 85, 351, 471
pinyal, 85, 296, 422
pip, 85, 213, 587
pirebuli, 85, 351, 464
pirens, 85, 213, 492, 584
pirensib, 85, 213, 595
pirim, 85, 213, 443
pirimadona, 85, 296, 504
pirimadonna, 85, 296, 504
pirina, 86, 351, 540
piriz, 86, 213, 426
pirugi, 86, 365, 540
piruhi, 86, 365, 540
piryol, 86, 296, 561
pisi, 86, 351, 471
pisḳopos, 86, 351, 554
piston, 86, 213, 426
pişṭo, 86, 405, 422
piyanḳo, 86, 297, 572
piyano, 86, 368, 405, 506, 509
piyasa, 86, 213, 297, 443, 595, 605
piyaṭa, 86, 297, 540
poca, 86, 297, 530, 591
poġama, XVI
poğaça, 34, 361, 536
poker, 86, 371, 405, 572
poliçe, 86, 248, 262, 297, 439, 440, 443
poliġon, 86, 213, 422, 605
polip, 86, 213, 313, 433
polis, 86, 133, 174, 214, 298, 398, 443, 490, 492, 580
politiḳa, 86, 298, 493, 592
polḳa, 86, 405, 572

pomaṭa, 86, 298, 433
ponje, 86, 406, 550
ponḳtüel, 86, 214, 578
ponton, 86, 298, 530
ponza, 86, 406, 457
popüler, 8, 86, 214, 578
pornoġrafi, 87, 214, 498
porsiyon, 87, 214, 517, 540
porslen, 87, 144, 214, 561, 609
port mone, 87, 215, 562
portatif, 87, 214, 595
portföy, 87, 214, 499
portıre, 87, 215, 504
porto, 87, 215, 587
portplüm, 87, 215, 499
portuḳal, 87, 406, 465
poşa, 87, 406, 540
posta, 87, 298, 299, 352, 472, 567
postal, 167, 406, 558
potalonba, XVI
potere, XVI
potrel, 87, 215, 610
poyra, 87, 352, 426
poyraz, 87, 261, 352, 457, 592
pozitif, 87, 215, 454, 480, 517, 596
pozitivizme, 87, 215, 517
pratiḳa, 87, 299, 530
prezante, 87, 215, 596
proje, 87, 210, 216, 498
projeksiyon, 87, 216, 480
projektör, 87, 216, 480
propaġanda, 87, 407, 517
protesto, 87, 299, 596
protoḳol, 87, 216, 493
psiḳoloji, 88, 216, 517
psiḳoz, 88, 216, 517
pudinġ, 88, 216, 540
pulanya, 85, 351, 607
pulluḳ, 88, 365, 438
punc, 88, 407, 587
punto, 88, 299, 536
pupa, 88, 299, 530
pupla, 88, 352, 472, 562
puş, 88, 352, 465, 578
puşla, XV, 88, 289, 299, 300, 426, 484, 499, 530, 592
puşula, XV, 88, 282, 299, 300, 390, 425, 426, 433, 484, 499, 527, 530, 592
puşulan, 88, 107, 300, 610
pülverizatör, 88, 217, 480
püre, 88, 216, 540
pürġatif, 88, 216, 433
pürzola, 34, 260, 472, 536
püskül, 88, 266, 300, 556, 562, 592
raca, 407
radiyatör, 88, 217, 426
radiyom, 88, 217, 476
rafadan, 88, 352, 541
raket, 88, 217, 572
rampa, 88, 300, 596
randevu, 88, 217, 579, 605
rapor, 88, 217, 499
rasiyonalizme, 88, 217, 517
raspa, 88, 300, 355, 531, 607
raşitik, 88, 218, 433
ray, 89, 407, 480
re, 89, 300, 509
realizme, 89, 218, 517
reçete, 89, 300, 433
reçine, 89, 182, 272, 391, 407, 450, 462, 463, 465, 606
redinġot, 89, 218, 550
referendom, 89, 218, 493
reflektör, 24, 89, 218, 480
reform, 89, 218, 517
reji, 89, 218, 493
rejim, 89, 218, 493, 517, 541
rejisör, 89, 219, 504
reḳlam, 89, 219, 485
reḳolta, 89, 301, 438
reḳor, 89, 219, 572
rektör, 89, 219, 499
remorḳ, 89, 219, 480
remorkör, 90, 221, 531
reps, 89, 219, 550
resepise, 89, 219, 485
reseptör, 89, 219, 480
retuş, 89, 219, 596
revanş, 89, 220, 573
revendük, XVI
reverans, 89, 220, 579
revü, 89, 220, 504
rinġa, 89, 407, 472
riyal, 381, 407
roḳa, 89, 352, 465
rol, 90, 111, 220, 500, 504
roman, 90, 220, 499
romanesk, 90, 220, 499
romans, 90, 220, 509
romantik, 90, 220, 499
romatizma, 90, 301, 433
romorkör, 90, 221, 531
rotatif, 90, 221, 536
rozet, 90, 221, 550
ruba, 90, 301, 550
rulet, 90, 221, 573
rum, 90, 251, 252, 281, 301, 313, 587
sabotaj, 90, 221, 599
saçula, 90, 301, 476

şafra, 90, 353, 531
saḳarin, 90, 221, 454
saḳsı, 90, 408
şaḳsı, 90, 310, 408, 563
saḳsonya, 90, 408
salamura, 90, 301, 541
şalamura, 90, 301, 541
şalapurya, 90, 301, 531
şalaş, 90, 281, 408, 602, 605
şalata, 90, 302, 541
şalça, 90, 357, 408, 541, 542
şale, 90, 221, 605
salmastıra, 90, 302, 427
şalon, 90, 221, 226, 251, 505, 604, 605
şalta, 91, 302, 353, 472, 531, 550
salya, 91, 302, 353, 531, 579
salyangġoz, 91, 353, 472
samsun, 91, 354, 472
sanatoryom, 91, 222, 433, 605
şandal, 91, 250, 259, 353, 361, 521, 527, 531
sanduiç, 91, 252, 541
sansasyon, 91, 222, 517
sañsun, 91, 354, 472
sansüalist, 91, 222, 518
sansüalizme, 91, 222, 518
santim, 91, 222, 446
santimetre, 91, 222, 311, 446
santrifüj, 91, 222, 427
şaparṭa, 91, 302, 592
sardela, 91, 409, 472
şardelye, 91, 409, 472
sardonya, 91, 302, 465
şarevle, 91, 302, 531
şarpon, 91, 354, 541
saten, 91, 223, 550
şavla, 91, 303
sedye, 91, 303, 434
sekstant, 91, 223, 446
seḳter, 91, 223, 518
selisyom, 91, 223, 454
selüloid, 91, 223, 454
semer, 91, 354, 438
senfoni, 92, 223, 509
senpati, 92, 224, 518
septik, 92, 184, 224, 452, 518
serenad, 92, 224, 509
serom, 92, 224, 434
seryom, 92, 224, 454
sezon, 92, 224, 485
sıḳandal, 92, 224, 599
sınur, 93, 354, 423
şırma, 92, 119, 319, 354, 418, 476, 543
sıtaj, 92, 225, 584
şıvırya, 92, 303, 531
si, 92, 334, 345, 409, 433, 462, 509
sif, 92, 249, 252, 483, 485, 523
sifon, 92, 225
siġar, 37, 92, 225, 263, 586, 587
siġara, 37, 225, 263, 372, 586
siġatif, 92, 225, 454
siġorṭa, 92, 213, 303, 443
siketin, 92, 225, 573
siki, 92, 409, 573
siḳlon, 92, 225, 457
silendir, 92, 225, 446
silindir, 92, 225, 343, 446
silisyom, 91, 223, 454
simokin, 92, 226, 550
sin fayn, 93, 252, 493
sindiḳ, 92, 226, 493, 567
sindiḳa, 92, 226, 493, 567
sinekür, 92, 226, 493
sinema, 92, 189, 226, 502, 505
sinematoġraf, 93, 226, 505
sinobizme, 93, 226, 518
sinor, 93, 354, 423
sintine, 93, 303, 531
sinyor, 22, 93, 304, 585
sipekülasyon, 93, 227, 443
sipekülatör, 93, 227, 444
sipor, 93, 227, 573
sirk, 93, 227, 573, 605
sirküler, 93, 227, 499
siroḳo, 93, 304, 457
sirto, 93, 354, 573
sistem, 93, 137, 172, 179, 227, 511, 514, 518
sistire, 93, 355
sistit, 93, 227, 434
sistre, 93, 355
sitadya, 93, 227, 446
sitriknin, 93, 228, 454
sivil, 93, 228, 585
siya, 93, 304, 532
siyonist, 93, 228, 493
siyonizme, 93, 228, 493
siyuperhiter, 93, 252, 427
sizmoġraf, 93, 228, 457
şoba, 93, 313, 465
soda, 93, 304, 454
solo, 94, 304, 509
şom, 94, 365, 417, 472
somnanbül, 94, 228, 518
şomun, 94, 228, 355, 541, 607
somye, 94, 228, 562
sonat, 94, 228, 510
sonda, 94, 304, 427
sorti, 94, 213, 229, 426, 427
sosyalist, 94, 229, 518

sosyalizme, 94, 229, 518
sosyoloji, 94, 229, 518, 647
subab, 94, 229
şubra, 94, 229, 550
suflör, 94, 229, 505
sumen, 94, 230, 499
supap, 94, 229
şuşam, 409
sutaş, 94, 230, 550
suvare, 94, 230, 485
sübjektif, 94, 230, 519
sübḳonsiyan, 94, 230, 519
süblime, 94, 409, 454
sübliminal, 94, 230, 519
sübstiratom, 94, 230, 519
sübvansiyon, 94, 230, 444
sübye, 94, 231, 355, 356, 472, 532, 541, 550
süfrajet, 94, 231, 519
süline, 95, 355, 472
sülüğen, 95, 355
sünbeki, 95, 304, 532
sünger, 95, 230, 300, 356, 406, 457, 499, 531
süralimantasyon, 95, 231, 434
sürnatürel, 95, 231, 519, 592
sürpriz, 95, 231, 573
süspansvar, 95, 231, 434
süveter, 95, 409, 550
şaft, 95, 252, 532
şalupa, 95, 254, 269, 532
şamandıra, 95, 282, 356, 527, 532, 562
şampanya, 95, 231, 588
şanjan, 95, 231, 596
şanḳırı, 95, 232, 434
şano, 95, 305, 505
şans, 95, 232, 573
şantaj, 95, 232, 599
şantöz, 95, 232, 510
şapḳa, 95, 204, 245, 409, 549, 551, 562, 611
şarapnel, 95, 410, 423
şarbon, 22, 95, 232, 434
şarlatan, 95, 232, 262, 434, 574
şarmöz, 95, 232, 551
şartiröz, 95, 232, 588
şato, 95, 233, 610
şayak, XVI
şebeş, XVII
şedövr, 96, 233, 505
şef, 96, 233, 493, 505, 585
şema, 96, 233, 427
şeviyot, 96, 233, 438, 551
şıḳ, 96, 233, 336, 551, 590
şırınġa, 96, 157, 195, 305, 432, 434, 557
şıvġar, 96, 356, 438
şifre, 96, 233, 314, 499, 555
şilin, 96, 252, 444
şinel, 96, 165, 233, 551
şinik, 96, 356, 438
şoför, 96, 233, 585
şosa, 96, 234, 605
şoven, 96, 234, 585
şovinizme, 96, 234, 519
şömine, 96, 234, 605
şömino, 96, 234, 585
şövalye, 96, 234, 423
ṭabaḳa, 96, 305, 389, 452, 588
ṭabela, 96, 305, 423, 434
ṭabla, 410
tablet, 96, 234, 541
tablo, 96, 201, 234, 503, 505
ṭaflan, 96, 319, 356, 459, 465
takeometre, 96, 235, 457
taḳsimetre, 96, 235, 480
taḳt, 96, 235, 596
talaz, 97, 357, 532, 551
taler, 97, 108, 444
ṭaliḳa, 97, 365, 481
ṭalya, 97, 235, 465
ṭalyan, 97, 357, 410, 532
talyom, 97, 235, 476
ṭalyun, 97, 357, 465
tanḳ, 97, 411, 423, 562
ṭapa, 97, 342, 411, 560
tapyoḳa, 97, 235, 541
ṭara, 97, 305, 485
taraṭor, 97, 357, 542
ṭarator, 97, 357, 542
ṭavla, 97, 305, 411, 573
ṭayfon, 97, 252, 458
teizme, 97, 235, 554
teḳnik, 97, 235, 481
tela, 97, 306, 551
telatin, 97, 366, 485
telefon, 97, 162, 235, 478, 481
telefotoğrafi, 97, 236, 481
teleğıraf, 97, 236, 481
teleğıram, 97, 236, 481
telemetre, 97, 236, 446
telepati, 97, 236, 519
telesḳop, 97, 236, 481
temel, 6, 97, 157, 282, 357, 576, 592, 610
tempo, 98, 306, 510
tender, 98, 411, 481
tenis, 68, 217, 250, 571, 572
tenor, 98, 306, 510
tente, 98, 306, 562
tentene, 98, 367, 411, 547, 551
tenya, 98, 236, 473
teodolit, 98, 237, 486

teoḳrasi, 98, 237, 554
termenti, 98, 306, 454, 465
terminüs, 98, 237, 481
termometre, 98, 237, 427
ternöv, 98, 237, 473
tersane, 98, 306, 532, 605
tetanos, 98, 237, 435
tetatet, 98, 237, 562, 579
tez, 98, 237, 500, 655
ṭınaz, 98, 358, 438
ṭıpa, 98, 306, 411
tıraça, 98, 306, 611
tıraḳtör, 98, 237, 481
tırampa, 98, 411, 596
tırampete, 98, 307, 510
tıramvay, 98, 412, 481
ṭıranpa, 98, 412, 596
tırans, 98, 238, 519, 533
tırans atlantik, 98, 238, 533
tıransit, 99, 238, 596
tıransmisyon, 99, 238, 427
tıransport, 99, 238, 500
tıransporṭ, 99, 238, 500
tıranssandan, 99, 238, 519
ṭırapeza, 99, 358, 542
tıravers, 99, 238, 481
ṭırpan, 99, 358, 438
tırup, 99, 238, 505, 567
tifüs, 99, 239, 435
tiket, 99, 253, 562
tim, 99, 253, 573
tinḳa, 99, 307, 473
tip, 99, 239, 612
tiramola, 99, 307, 533
tirbuşon, 99, 239, 562
tirbuton, 99, 239, 562
tiremolo, 99, 307, 510
tiren, 99, 239, 482
tiribün, 99, 239, 605
tiriḳo, 99, 239, 551
tirimestiri, 99, 240, 486
tirişin, 99, 240, 473
tiriyo, 99, 412, 510
tiriyomvira, 99, 240, 494
tiyatro, 99, 134, 142, 145, 163, 189, 246, 283, 292, 307, 501, 502, 503, 505, 602, 606
ṭoḳa, 99, 307, 579, 588
toleran, 100, 240, 554
tolerans, 100, 240, 554
ṭomates, 100, 358, 542
tomatis, 100, 358, 542
ṭombaḳ, 100, 240, 476
ṭombala, 100, 308, 573
tombaz, 100, 366, 533
ṭombaz, 100, 366, 533
tombola, 100, 308, 573
ton, 100, 240, 241, 473
ṭon, 100, 240, 241, 446, 510
ṭonlata, 100, 308, 446
ṭonos, 100, 358, 611
ṭopaç, 100, 241, 476
ṭopaz, 100, 241, 476
ṭopoğrafya, 100, 412, 458
torik, 100, 346, 358, 471, 473
ṭorik, 100, 358, 473
ṭorina, 100, 308, 473
ṭornavida, 100, 308, 427
ṭorno, 100, 308, 356, 532, 585
ṭorpid, 100, 107, 412, 533
ṭorpido, 100, 412, 533
ṭorpil, 100, 241, 423, 533
ṭorpiyör, 100, 241, 533
tuālet, 100, 241, 563, 579
ṭuğla, 100, 127, 359, 608, 611
ṭulumba, 100, 157, 303, 308, 435, 436, 458, 531, 542, 563, 592
turne, 100, 241, 574
turnike, 100, 242, 427
turnsol, 100, 242, 454, 465
turnva, 101, 242, 574
tuvalet, 100, 142, 241, 563, 579, 612
tüberküloz, 101, 242, 435
tül, 101, 106, 151, 242, 545, 551
tünel, 101, 412, 611
türbin, 101, 242, 427
uruba, 90, 301, 550
usḳumri, 53, 329, 468
usḳur, 101, 253
usṭunc, 101, 276, 309, 425, 430, 435
uvertür, 101, 242, 510
ükse, 101, 359, 465, 563
ültimatom, 101, 242, 494
ümanite, 101, 243, 500
ümanizme, 101, 413, 500
üniforma, 101, 271, 309, 423, 551
üranyom, 101, 243, 454
üremi, 101, 243, 435
üsküf, 101, 309, 551
üstuc, 55, 276, 309, 425, 430, 435
üstüpü, 55, 276, 330, 331, 525, 558
vaftiz, 101, 359, 554
vaġon, 101, 184, 413, 479, 482
vaketa, 101, 309, 438
vaḳom, 101, 243, 428, 563, 606
valf, 101, 413, 428
valiz, 101, 243, 259, 555, 563
vals, 102, 243, 505, 510
vampir, 102, 106, 243, 332, 336, 500, 501, 502

vandalizme, 102, 243, 519
vanilya, 102, 413, 466
vantilatör, 102, 243, 482
vantiriloḳ, 102, 243, 579
vantuz, 102, 244, 563
vapor, 102, 244, 533
varda, 102, 309, 585, 597
vardaḳosta, 102, 309, 533, 592
vardiya, 102, 278, 310, 526, 533
varil, 102, 413, 563
varoş, 102, 402, 413, 606, 610
varyos, 102, 359, 476
vat, 102, 253, 455
vatman, 102, 244, 585
vazelin, 102, 244, 455
vazo, 102, 310, 563
velense, 102, 414, 551
velodrom, 102, 244, 574
velosiped, 102, 244, 482
velur, 102, 244, 551
vermut, 102, 414, 588
verni, 102, 244, 608
verniye, 102, 245, 446
verst, 103, 245, 446
vertij, 103, 245, 435
vestibül, 103, 245, 611
vestiyer, 103, 245, 611
veto, 103, 245, 494
vida, 103, 239, 253, 310, 390, 562, 608
vidala, 103, 310, 438
viğla, 103, 359, 533
viḳont, 103, 245, 585
villa, 103, 310, 611
vinç, 103, 253, 533
vira, 103, 310, 533, 596, 598
viratiḳa, XVI
vire, 103, 366, 494
virtüoz, 103, 245, 510
vis ḳonsül, 103, 245, 494
viski, 103, 253, 588
vişne, 103, 414, 466
vitamin, 103, 245, 455
vitrin, 103, 246, 485, 563
viya, 103, 310, 534
viyolonsel, 103, 246, 256, 506, 510
viza, 103, 246, 494
vizavi, 103, 246, 563, 579
vizita, 103, 311, 435
vodvil, 103, 246, 505
volḳan, 103, 414, 458
volt, 104, 246, 455
volṭa, 78, 104, 311, 345, 529, 534
voltametre, 104, 246, 455
votḳa, 104, 366, 588
voyvoda, 104, 366, 494
yaḳamoz, 104, 360, 534
yalı, 104, 360, 534, 611
yarda, 104, 251, 311, 446, 572
yaṭ, 104, 253, 534
yen, 104, 253, 444
yişa, 104, 311, 534, 598
yoġa, 104, 414, 520
yogi, 104, 414, 415, 520
yortu, 104, 360, 554
zağar, 104, 391, 415, 469, 473
zaparta, 91, 302, 423, 592
zarġana, 104, 360, 473
zeplin, 104, 108, 135, 477, 482
zıbın, 415
zıbḳa, XVII
zifos, 104, 360, 438, 592
ziḳzaḳ, 104, 247, 500
zilve, 104, 360, 438
zoḳa, 104, 311, 534, 592

4. SONUÇ ve ÖNERİ

4.1. SONUÇ

4.1.1. Tablolar

1. Tablo[649]

[649] Tablodaki artış miktarı ve artış oranı 1912 ve 1924 yılları arasında hesaplanmıştır. Azalış Miktarı sütunu 1912'de var olan fakat 1924'te çıkarılan Batı kökenli kelime sayısını verir.

Diller	1912	1924	Toplam		Artış Miktarı	Azalış Miktarı	Artış Oranı
			Miktar	Yüzde			
Almanca	1	8	**8**	**% 0,38**	7	0	% 700
Arnavutça	2	2	**2**	**% 0,1**	0	0	% 0
Fransızca	210	1105	**1110**	**% 53,16**	895	5	% 426,2
İngilizce	14	60	**60**	**% 2,87**	46	0	% 328,5
İspanyolca	3	7	**8**	**% 0,38**	4	1	% 133,3
İtalyanca	271	352	**358**	**% 17,15**	81	6	% 30
Latince	2	4	**4**	**% 0,19**	2	0	% 100
Macarca	5	4	**5**	**% 0,24**	-1	1	-% 20
Rumca	248	279	**283**	**% 13,55**	31	4	%12,5
Slav Dilleri	27	32	**33**	**% 1,58**	5	1	%18,5
Yunanca	4	6	**7**	**% 0,34**	2	1	%50
GYB[650]	120	209	**210**	**% 10,06**	89	1	%74,1
Toplam	**907**	**2068**	**2088**	**%100**	**1162**	**20**	**%128,1**

2. Tablo

	Alm.	Arn.	Fr.	İng.	İsp.	İt.	Lat.	Mac.	Rum.	Slav.	Yun.	GYB
Askerlik, Savaş	1	0	30	3	0	21	0	2	7	1	0	14
Mühendislik, Teknik, Mekanik	0	0	35	4	0	7	0	0	3	0	0	5
Tıp	0	1	73	0	0	15	0	0	4	0	1	4
Tarım, Hayvan-cılık, Ziraat	0	0	5	0	0	6	0	2	24	2	0	1
Ekonomi	1	0	28	4	2	21	0	0	0	0	0	6
Matematik, Ölçüm	0	0	25	1	0	4	0	0	1	0	0	5
Fizik, Kimya, Biyoloji	0	0	86	1	0	6	0	0	0	0	0	9
Coğrafya	0	0	16	1	0	7	0	0	8	0	1	6
Botanik	0	0	23	1	1	7	0	1	42	2	0	20
Zooloji	0	0	16	0	0	10	0	0	59	2	0	12

[650] *Türkçeye Giriş Yolu Belirsiz veya Birkaç Yönlü Olabilen Sözcükler* listesinden Doğu dillerinden gelme ihtimali olan kelimeler sonuca dahil edilmemiştir.

Maden, Kömür, Petrol, Demir, Döküm	0	0	17	1	1	9	0	0	2	0	0	6
Bilim	2	0	61	0	0	3	0	1	0	2	0	6
Ticaret, Ticaret Ürünleri	0	0	16	4	0	11	0	0	3	1	0	1
Astronomi, Zaman	0	0	8	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Yönetim, Politika, Siyaset, Memuriyet, İdari İşlemler	1	0	61	1	1	13	1	1	1	6	1	5
Eğitim, Dil ve Edebiyat, Yazı İşeri	1	0	53	0	0	6	0	0	1	1	0	5
Tarih, Kültür, Sanat, Mitoloji	0	0	49	0	0	7	0	0	4	1	1	3
Müzik	0	0	31	1	0	27	0	0	0	1	0	11
Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji	0	0	108	0	0	2	1	0	1	0	0	5
Denizcilik	0	0	18	12	1	92	0	0	37	3	0	9
Matbaa, Yayın	0	0	9	0	0	6	1	0	0	0	0	4
Beslenme Kültürü	0	0	25	3	0	17	0	0	20	6	0	5
Giyim Kuşam Kültürü, Kumaş Çeşitleri	0	1	71	3	0	15	0	1	12	3	1	20
Din	0	0	20	0	0	3	0	0	11	0	0	3
Gündelik Gereksinim Malzeme-leri (Araç Gereçler)	1	0	39	1	0	17	0	0	29	0	0	14
Kurum, Kuruluş, Topluluk İsimleri	0	0	25	2	0	7	0	0	1	2	0	1

Oyun, Eğlence, Anı, Spor	0	0	38	8	0	11	0	0	5	0	0	17
İnsan, İnsana Ait Vasıflar, Kişisel Bakım	0	0	49	1	1	9	0	0	7	1	1	6
Meslek, Unvan	0	0	42	7	0	10	1	1	3	5	0	7
Tütün, Alkol, Uyuşturucu	1	0	16	4	1	5	0	0	3	1	0	3
Argo, Mecaz, Deyim	0	0	14	0	0	18	0	0	19	1	0	4
Duygu, Düşünce, Hareket, Nesne İsimleri	0	1	37	0	0	9	0	0	2	0	0	5
Ünlem	0	0	8	0	0	10	0	0	1	0	0	1
Art Niyet, Suç, Hakaret, Kavga, Dövüş Sporları	0	0	12	2	0	3	0	0	2	0	0	4
Yer İsimleri	0	0	43	2	0	11	1	0	6	1	0	8
Marangoz-culuk	0	0	5	1	0	8	0	0	6	1	0	2
Yapı, İnşaat, Tesisat	0	0	20	0	0	9	0	0	12	0	0	3
Akrabalık	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Dış Görünüş, Sıfat	0	0	10	0	0	3	0	0	2	0	0	0
Toplam[651]	**8**	**3**	**1244**	**68**	**8**	**445**	**5**	**9**	**338**	**43**	**7**	**240**

3. Tablo[652]

Alanlar	1912	1924	Toplam	Artış Miktarı	Azalış Miktarı	Artış Oranı

[651] 1. tabloda verilen dillere ait kelime sayılarının 2. tabloda fazla oluşu, bu kelimelerin birden farklı alanda kullanılıyor olmasından kaynaklanır.

[652] Artış, azalış miktarları ve artış oranı 1912 ve 1924 sütunları arasında hesaplanmıştır. Toplam değerler oranı etkilememiştir. Çünkü 1924'teki sözlükte bazı madde başları çıkarılmıştır. Toplam değer, 1924'teki sayı ile azalan kelime sayısının toplamına eşittir.

Askerlik, Savaş	55	77	**79**	22	2	% 40
Mühendislik, Teknik, Mekanik	15	54	**54**	39	0	% 260
Tıp	32	97	**98**	65	1	% 203,1
Tarım, Hayvancılık, Ziraat	33	40	**40**	7	0	% 21,2
Ekonomi	31	62	**62**	31	0	% 100
Matematik, Ölçüm	18	35	**36**	17	1	% 94,4
Fizik, Kimya, Biyoloji	29	102	**102**	73	0	% 251,7
Coğrafya	19	39	**39**	20	0	% 105,2
Botanik	74	96	**97**	22	1	% 29,7
Zooloji	73	99	**99**	26	0	% 35,6
Maden, Kömür, Petrol, Demir, Döküm	21	36	**36**	15	0	% 71,4
Bilim	24	75	**75**	51	0	% 212,5
Ticaret, Ticaret Ürünleri	15	36	**36**	21	0	% 140
Astronomi, Zaman	1	9	**9**	8	0	% 800
Yönetim, Politika, Siyaset, Memuriyet, İdari İşlemler	36	91	**92**	55	1	% 152,7
Eğitim, Dil ve Edebiyat, Yazı İşeri	12	67	**67**	55	0	% 458,3
Tarih, Kültür, Sanat, Mitoloji	17	64	**65**	47	1	% 276,4
Müzik	15	70	**71**	55	1	% 366,6
Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji	5	117	**119**	112	2	% 2240
Denizcilik	112	169	**172**	57	3	% 50,8
Matbaa, Yayın	5	20	**20**	15	0	% 300
Beslenme Kültürü	42	76	**76**	34	0	% 80,9
Giyim Kuşam Kültürü, Kumaş Çeşitleri	65	125	**127**	60	2	% 92,3
Din	15	37	**37**	22	0	% 146,6
Gündelik Gereksinim Malzemeleri (Araç Gereçler)	53	101	**101**	48	0	% 90,5

Kurum, Kuruluş, Topluluk İsimleri	19	38	**38**	19	0	% 100
Oyun, Eğlence, Anı, Spor	20	79	**79**	59	0	% 295
İnsan, İnsana Ait Vasıflar, Kişisel Bakım	16	75	**75**	59	0	% 368,7
Meslek, Unvan	30	74	**76**	44	2	% 146,6
Tütün, Alkol, Uyuşturucu	11	34	**34**	23	0	% 209
Argo, Mecaz, Deyim	21	56	**56**	35	0	% 166,6
Duygu, Düşünce, Hareket, Nesne İsimleri	17	54	**54**	37	0	% 217,6
Ünlem	10	20	**20**	10	0	% 100
Art Niyet, Suç, Hakaret, Kavga, Dövüş Sporları	7	23	**23**	16	0	% 228,5
Yer İsimleri	29	72	**72**	43	0	% 148,2
Marangozculuk	13	23	**23**	10	0	% 76,9
Yapı, İnşaat, Tesisat	26	42	**44**	16	2	% 61,5
Akrabalık	0	2	**2**	2	0	***[653]
Dış Görünüş, Sıfat	6	15	**15**	9	0	% 150

[653] Burada sadece artış miktarından bahsedilebilir. İlk değer sıfır (0) olduğu için oran hesaplanamaz.

4.1.2. Grafikler

Grafik 1

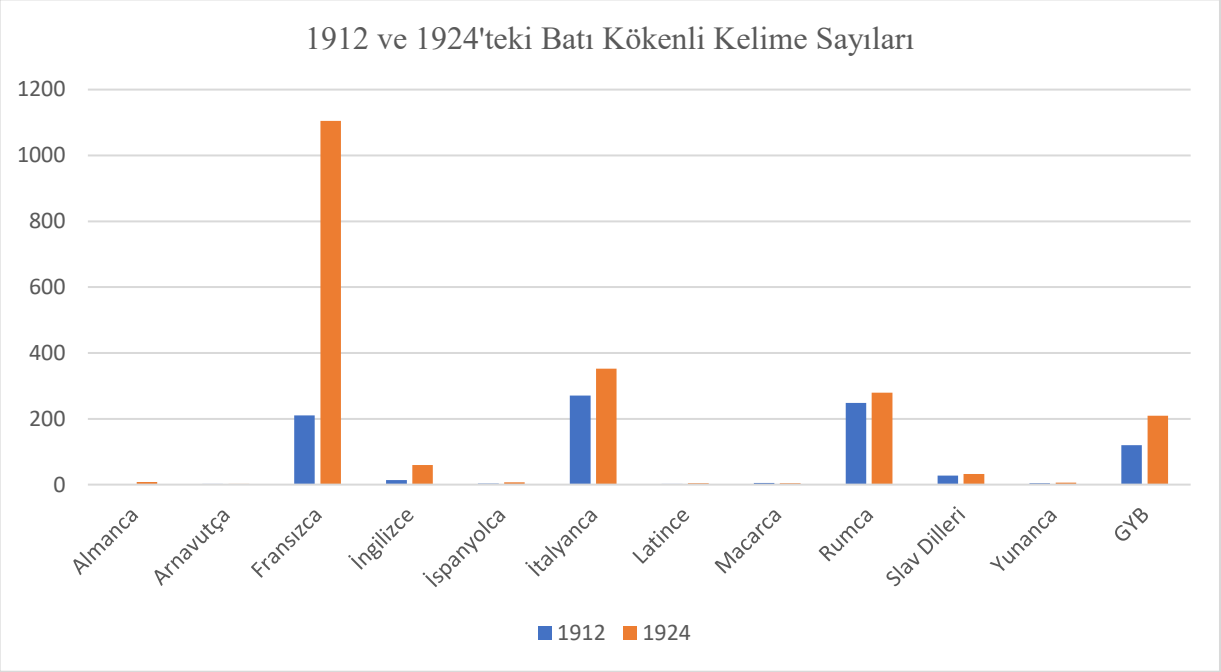

Grafik 2

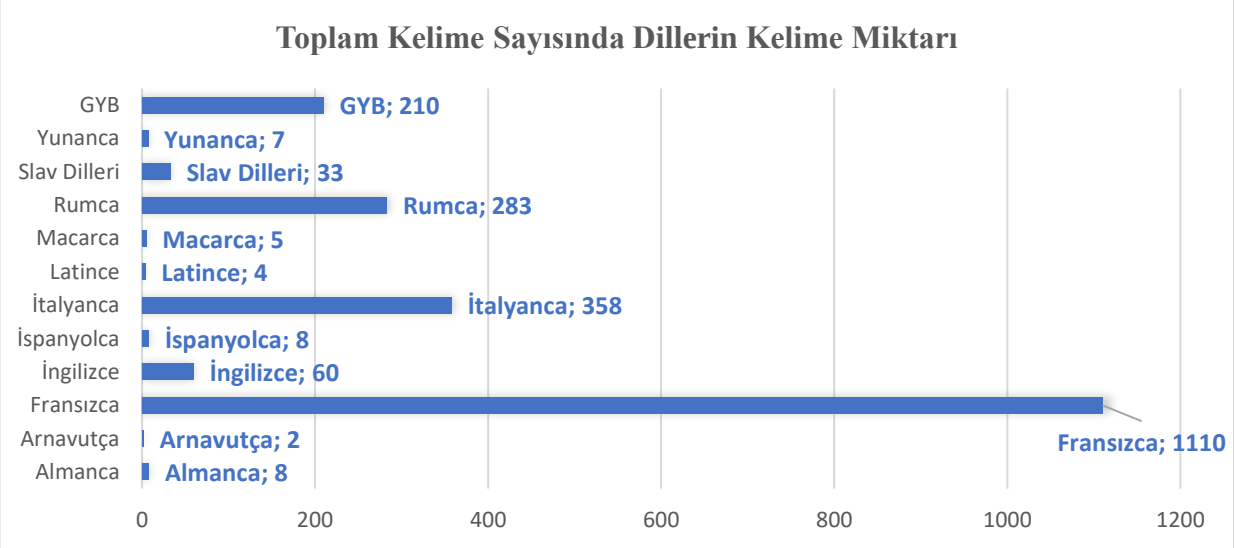

Dillerin Alanlara Göre Dağılımı:

Grafik 3

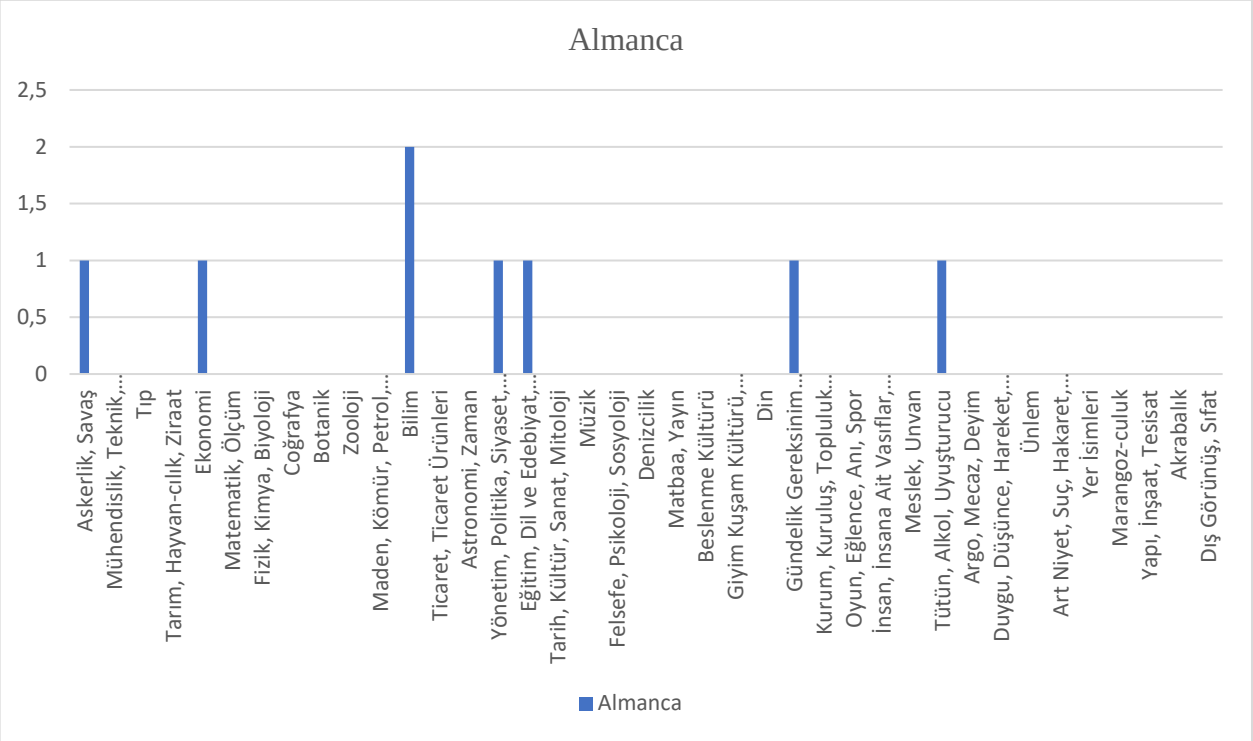

Grafik 4

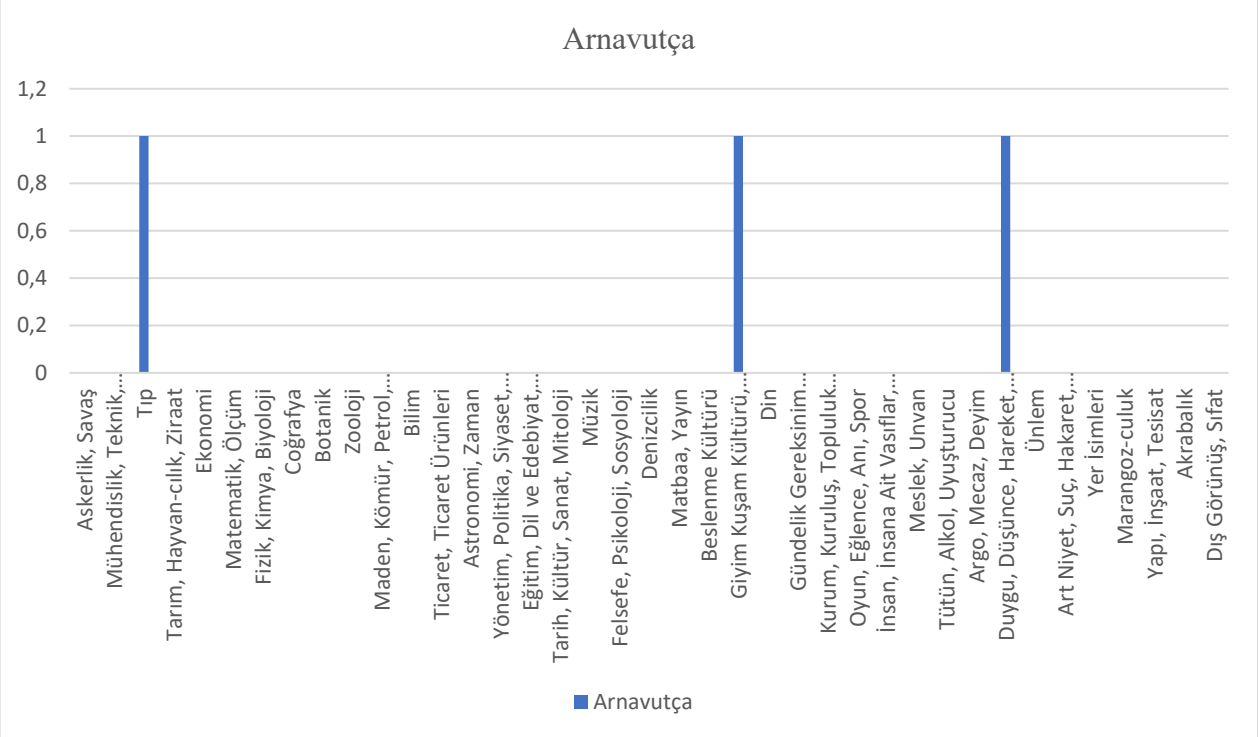

Grafik 5

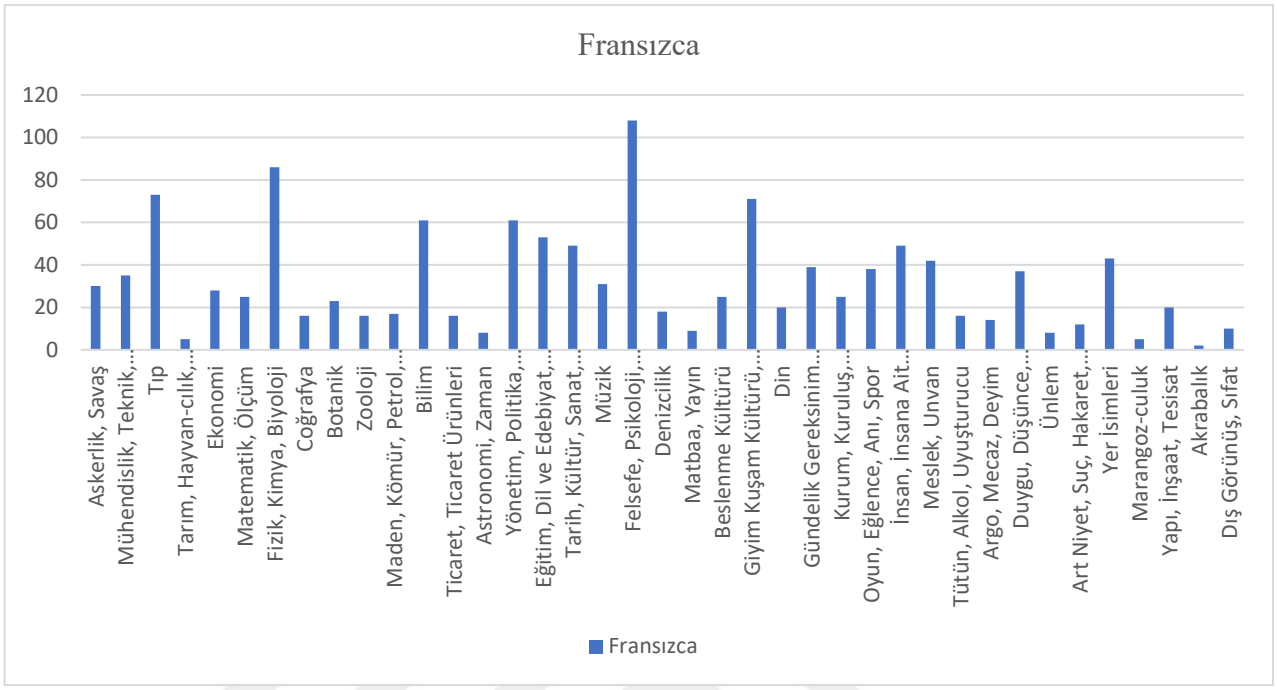

Grafik 6

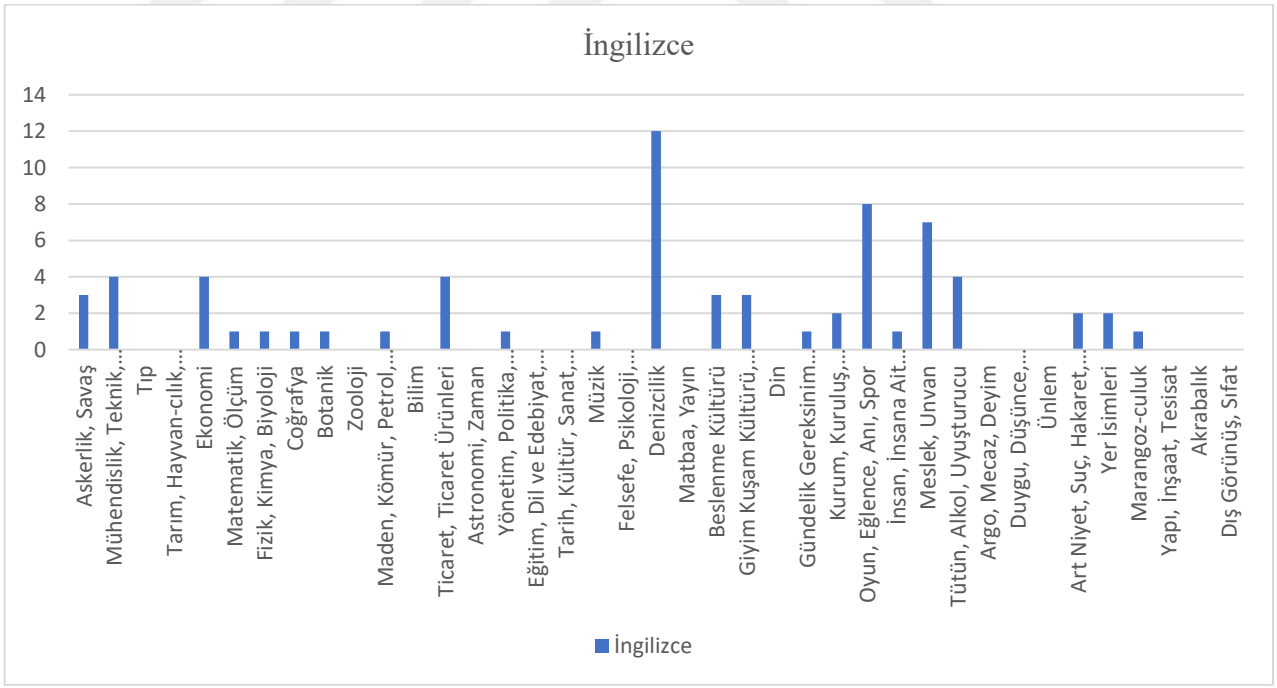

Grafik 7

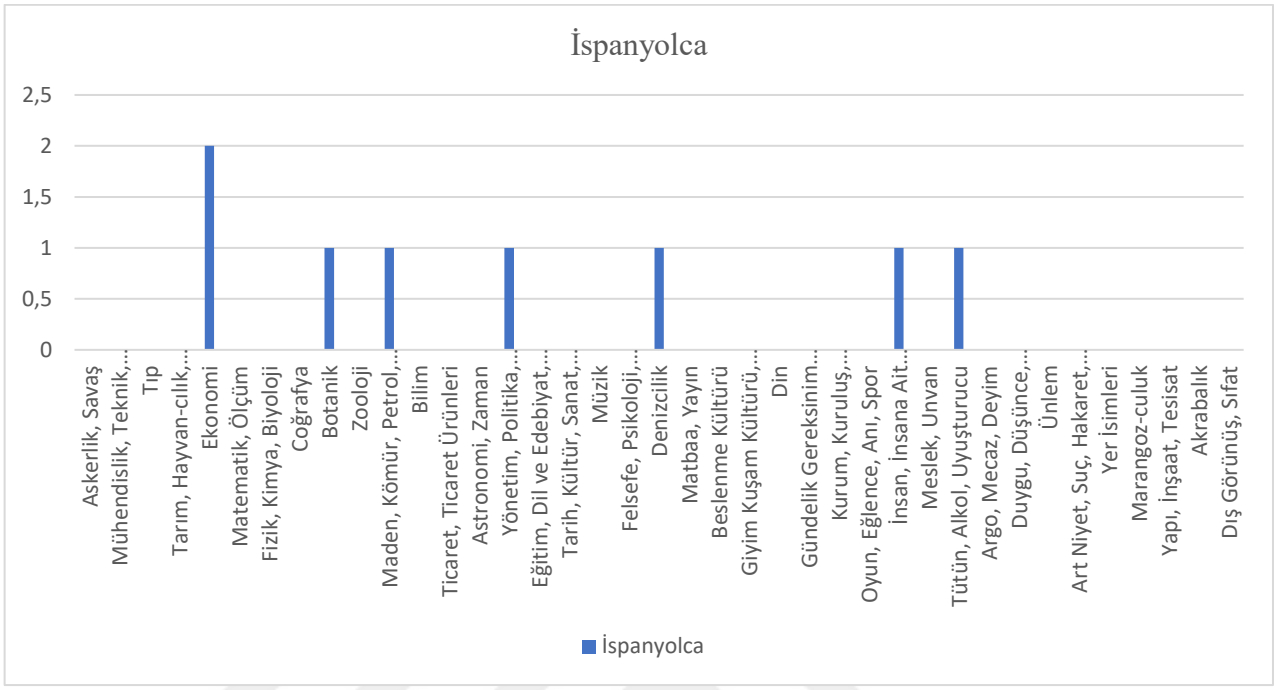

Grafik 8

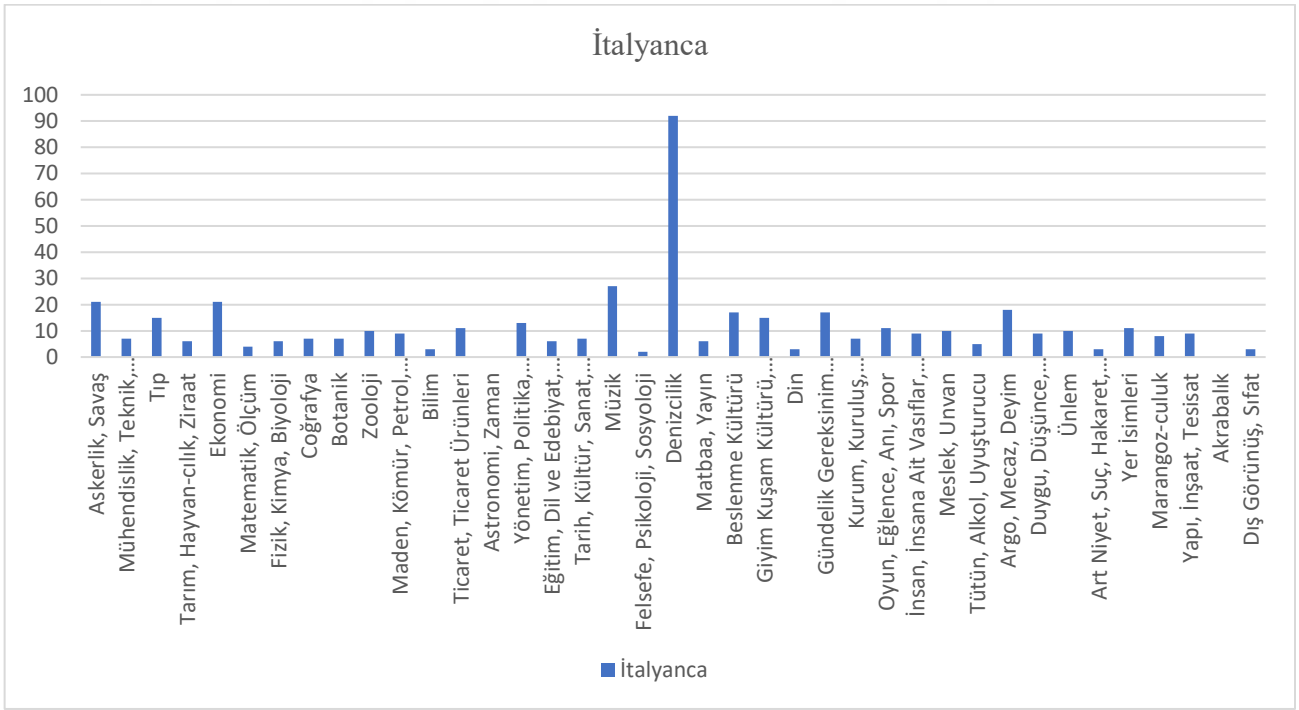

Grafik 9

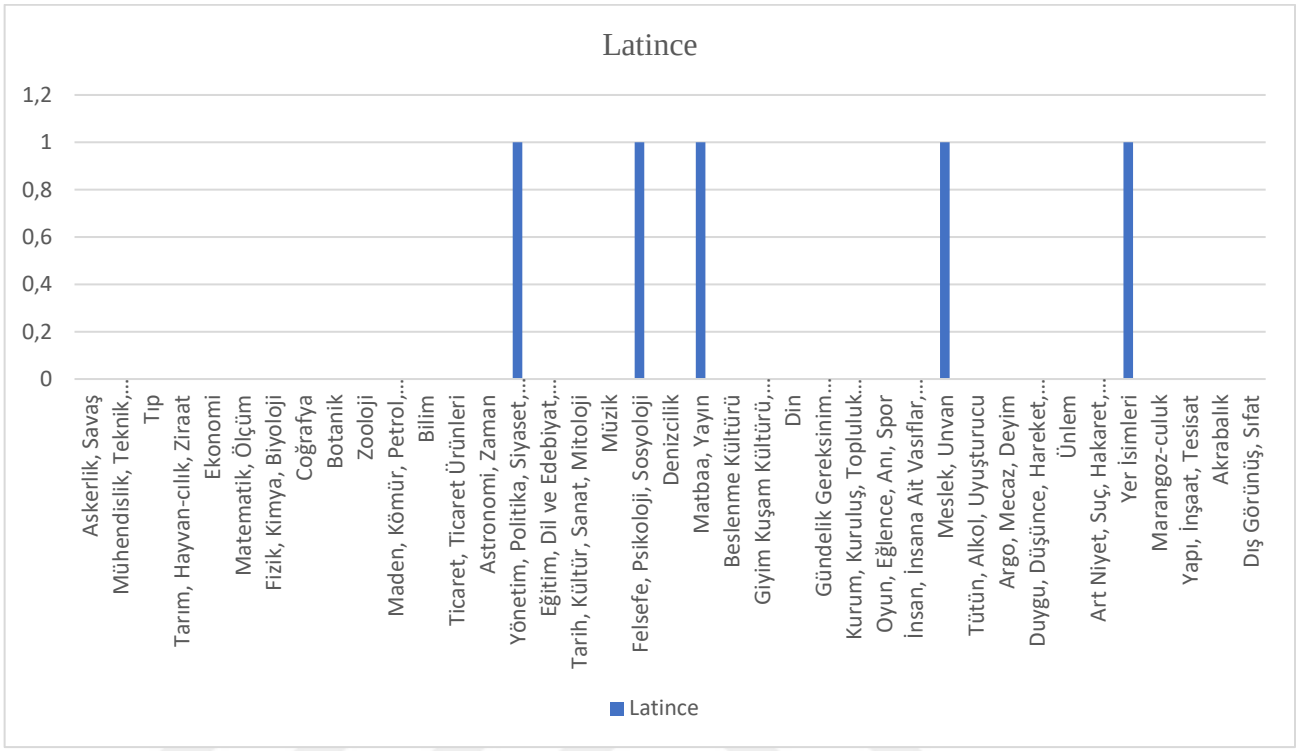

Grafik 10

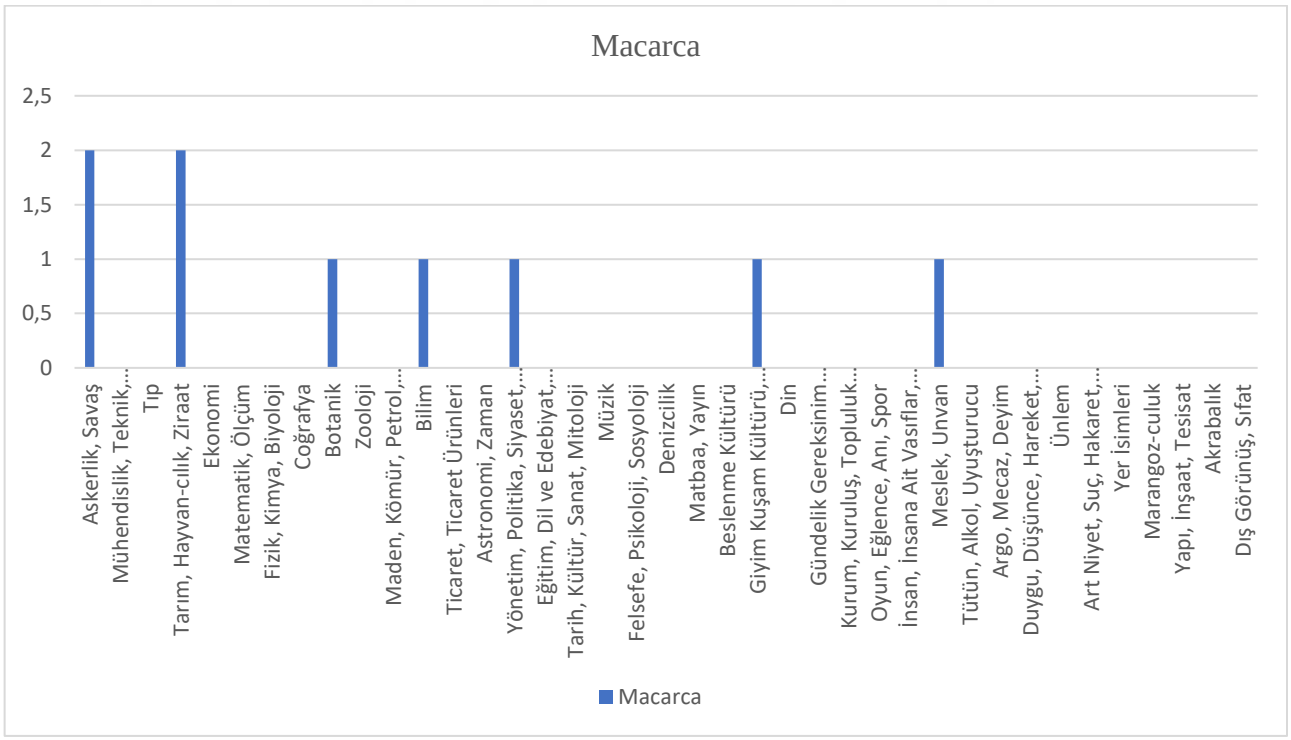

Grafik 11

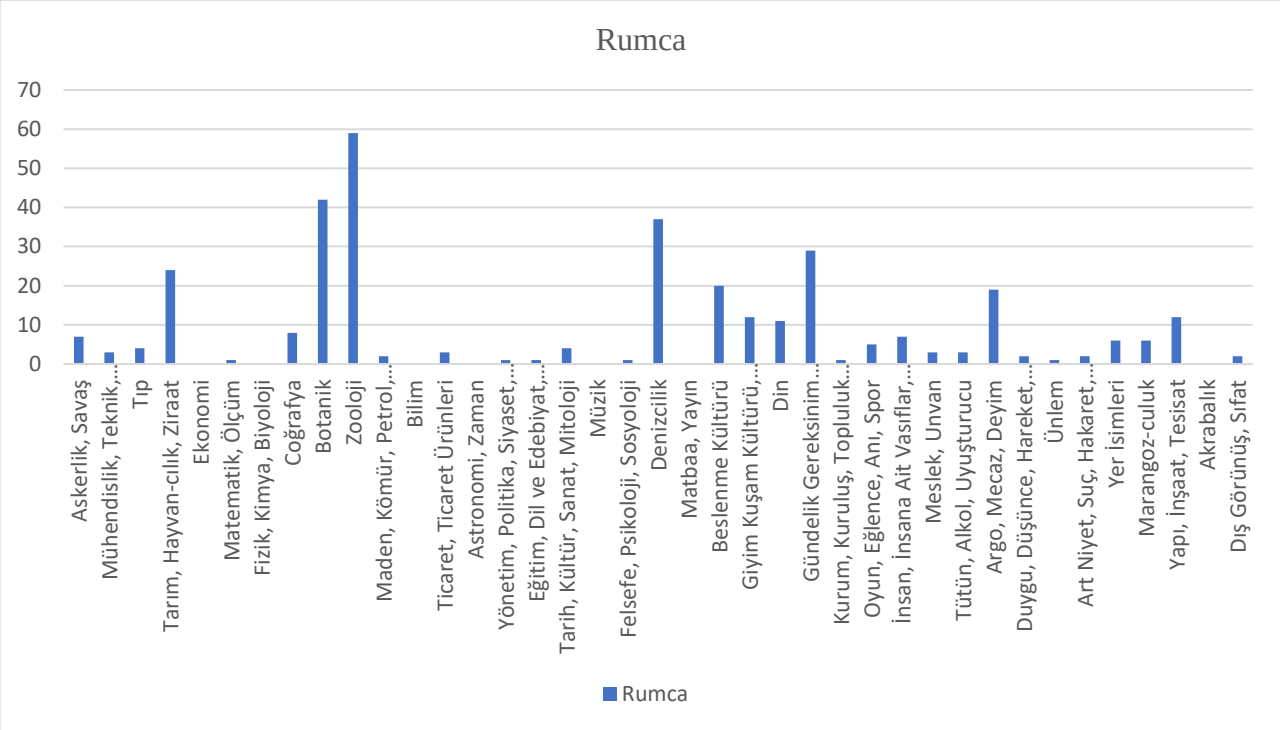

Grafik 12

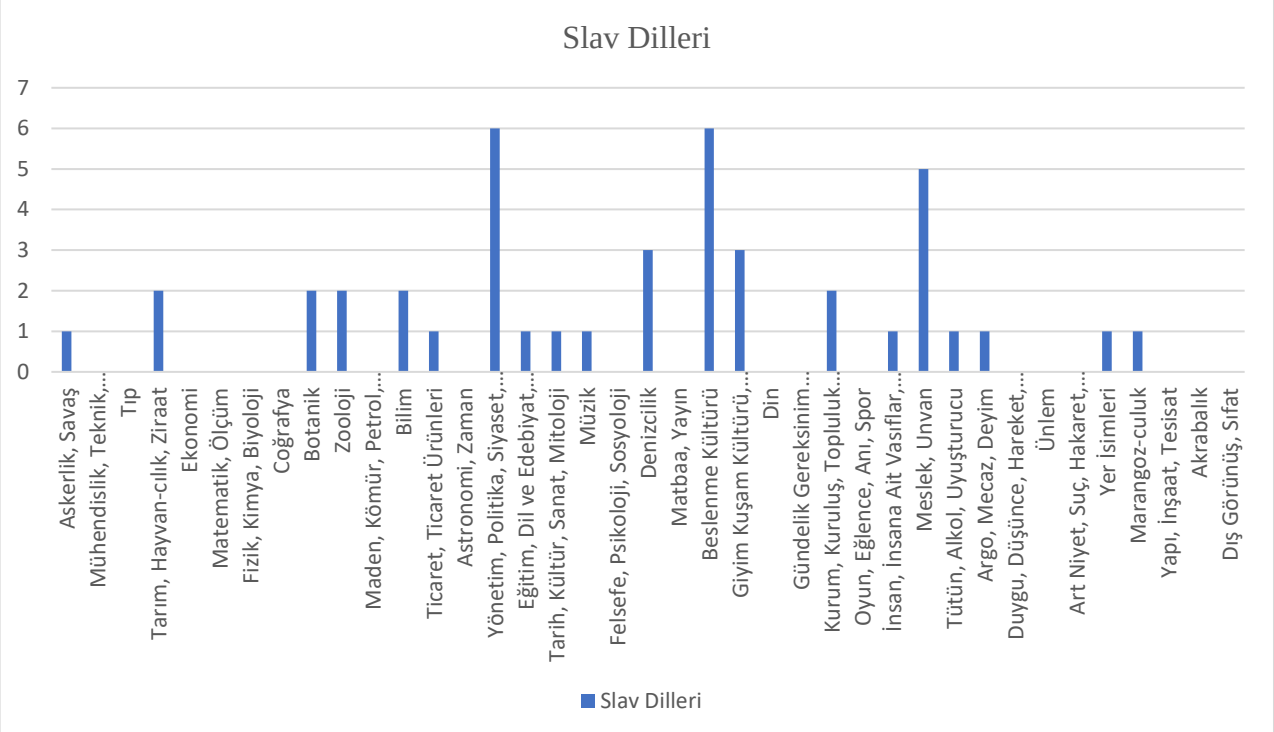

Grafik 13

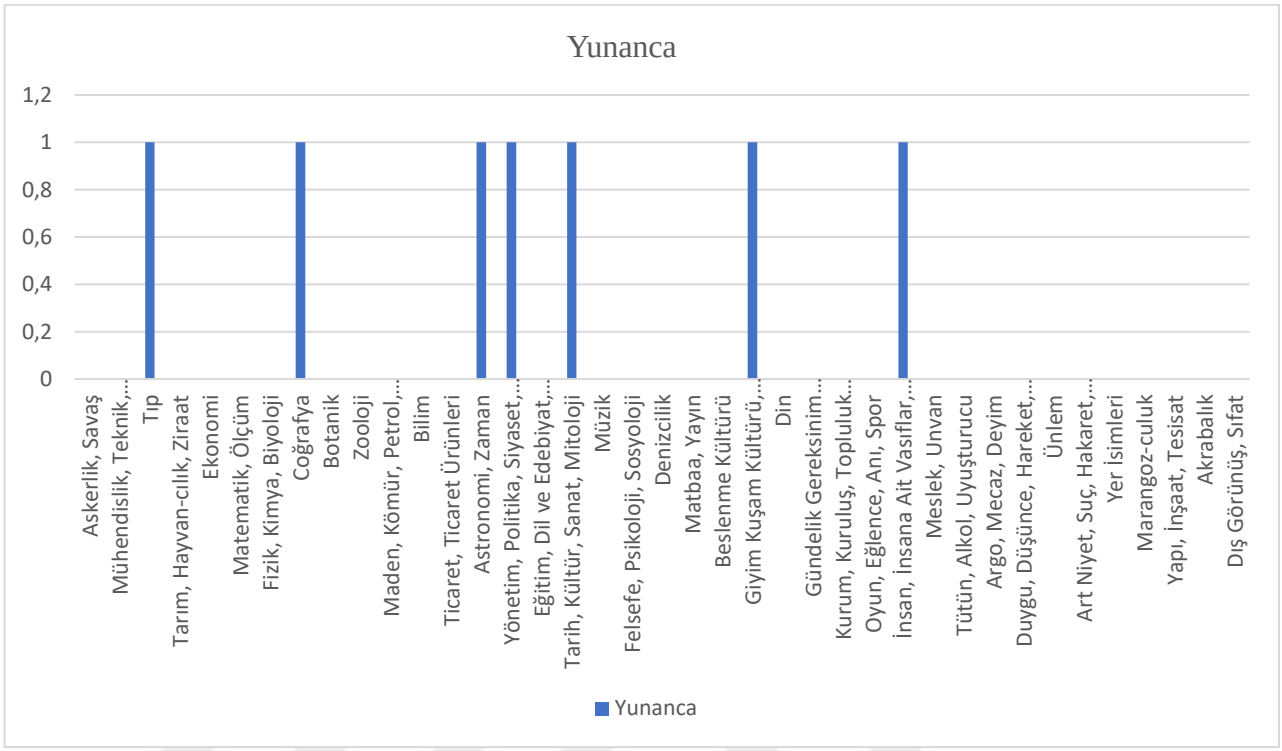

Grafik 14

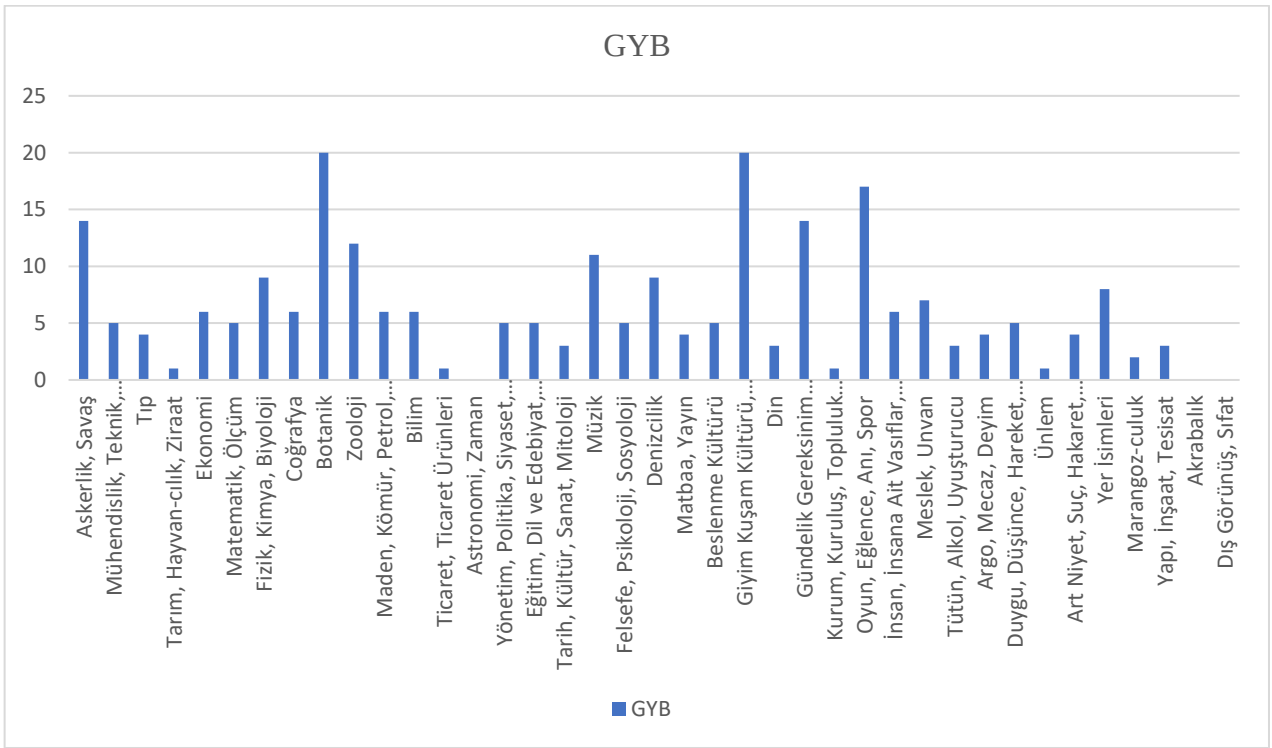

Grafik 15

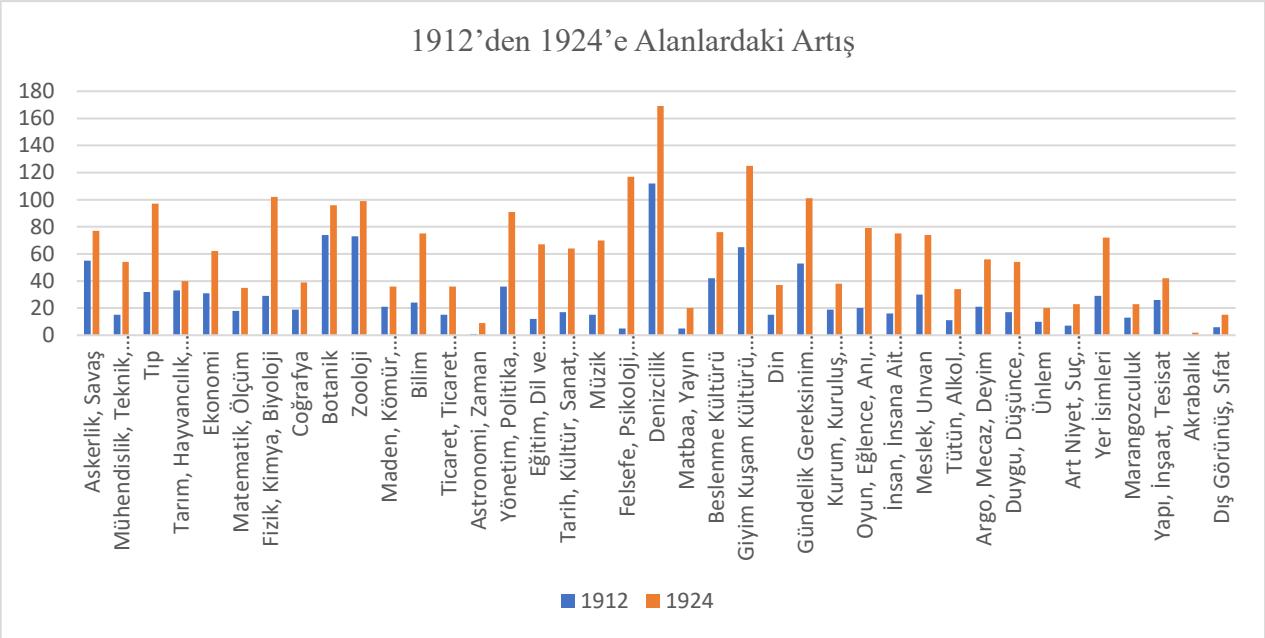

Toven 30.000'de fazla madde başı yazdığını belirtmişti. Elimizde net bir sayı olmadığı, olsa bile madde başı yazımları hatalı olabildiği için tüm madde başı sayısı içerisinde Batı kökenli kelime sayısının oranını net bir şekilde verememekteyiz. Yine de 30.000 kelime içerisinde 2088 tane Batı kökenli kelime % 7'lik bir yer kaplamaktadır.

1912'den 1924'e kelime sayısı 1162 kelime ile % 128,1 artarken 20 tane azalmıştır. 12 sene farkla Batı kökenli kelime sayısı 2,28 katına çıkmıştır.

1. Tablo'ya baktığımızda 1912 ve 1924 yılları arasında kelime artışı en fazla olan dil Fransızcadır; bunu İngilizce, Rumca ve diğer diller takip eder. Artış oranı en fazla olan dil ise Almancadır; bunu Fransızca, İngilizce vd. diller takip eder. Miktar olarak toplam kelime sayısına baktığımızda 1110 kelime ile Fransızcadan kelime almışız. Toplam sayının yarısından fazlası, yani % 53,16'sı Fransızcadır. Fransa açık ara farkla en çok etkilenilen dil olmuştur. Bunu İtalyanca, Rumca, İngilizce, Slav dilleri, İspanyolca, Almanca ve Yunanca, Macarca, Latince ve Arnavutça takip eder.

3. Tablo'ya baktığımızda 1912 ve 1924 yılları arasındaki alanların artış oranı en fazla % 2240 oranıyla "Felsefe, Psikoloji, Sosyoloji" alanında yaşanmıştır. Burada diğer alanlara göre ezici bir fark yaşanmıştır. Demek oluyor ki Batı'dan en çok düşünce temelinde etkilenmişiz. Bunu % 800'lük artış oranıyla astronomi-zaman başlığı takip

eder, daha sonra eğitim-dil ve edebiyat, insan ve insana ait vasıflar-kişisel bakım ve müzik terimleri gelir. Toplam kelime sayısı bazında alanlara bakıldığında en çok kelimenin denizcilik alanında olduğu görülür. Bunu giyim-kuşam kültürü, felsefe-psikoloji-sosyoloji, fizik-kimya-biyoloji, gündelik gereksinim malzemeleri takip eder.

Dillerden hangi alanda etkilenildiğine dair tablolara tek tek bakıldığında [Grafik 3-Grafik 14] daha çok:

Almancadan bilim ve teknoloji,

Arnavutçadan tıp, giyim kuşam, soyut kavram,

Fransızcadan felsefe-psikoloji-sosyoloji, fizik-kimya-biyoloji, giyim-kuşam, tıp, bilim-teknoloji, yönetim-politika, eğitim,

İngilizceden denizcilik, oyun-eğlence-spor, meslek-unvan,

İspanyolcadan ekonomi,

İtalyancadan denizcilik, ekonomi, askerlik-savaş,

Rumcadan zooloji, botanik, denizcilik, gündelik gereksinim malzemeleri, tarım-hayvancılık-ziraat ve beslenme kültürü,

Slav dillerinden; yönetim-politika-siyaset, meslek-unvan,

Yunancadan tıp, coğrafya, astronomi-zaman, kültür-sanat, giyim kuşam, insana ait vasıflar konulu kelimeler alınmıştır.

Türkçeye girişi belirsiz veya birkaç yönlü olabilen kelimelerin sayısı ve oranı az değildir. Toplam 210 kelime ile % 10,06'lık bir yer kaplamaktadır. Bu listedeki kelimeler dolayısıyla muayyen dillerin asgarî düzeydeki miktar ve oranları verilmiştir.

Grafik 15 incelendiğinde en çok alıntı yapılan alanların denizcilik, giyim-kuşam, felsefe-psikoloji-sosyoloji, fizik-kimya-biyoloji, gündelik gereksinim malzemeleri, tıp, botanik ve zooloji olduğu görülür.

Konularına göre kelime tasniflerine baktığımızda bizce en dikkat çekici kısım Fransızcadan akrabalık bildiren *kuzen* ve *kuzin* kelimelerinin alınmış olmasıdır.

4.2. ÖNERİ

1. Yeni Türkçe Lügat, Latin harflerine Abdülkadir Hayber tarafından aktarılmış ve Türk Dil Kurumu yayınları arasında 2004'te yayımlanmıştır. Bu çalışmada bazı okuma hataları bulunmaktadır. Yaklaşık 100 yıl önceki konuşulan Türkçenin o

dönemdeki tüm özelliklerini yansıtabilmesi için eserin tam transkripsiyonlu biçimi daha yararlı olabilirdi. Toven bu sözlüğün 1912'de *Türkçe Lügat* isimli ilk baskısını yapmışken, yani karşılaştırma imkanı varken sadece 1924 baskısının yayıma hazırlanması bizce bir eksikliktir. Bu yüzden kelimelerdeki ses değişimleri kaçırılmıştır. Toven'in sözlükleri daha titiz bir çalışma ile tekrar basıma hazırlanabilir.

Örnekler;

- *abajur* (آباژور) "fr. s. Lambanıñ üstüne ḳonan ve aydınlığı aşağıya veren muḫtelif şekilde maʿden, ḳumaş veyā kağıttan maʿmūl ālet, ʿākise." (1924: 2)

Hayber'in kaydı şöyledir;

abajur "Fr. i. Lambanın üstüne konan muhtelif şekilde maden, kumaş veya kâğıttan mamul alet, âkise." (Hayber, 2004, s. 3) Görüldüğü üzere Hayber, Toven'in *"ve aydınlığı aşağıya veren"* olarak yazdığı bağlaç ve sıfatın yer aldığı satırı atlamış, dolayısıyla tanımı eksik kaydetmiştir.

- *adenit* (آدەنیت) "y. s. Bezleriñ, ġuddeleriñ iltihābından ʿibāret ḫastalıḳ." (1924: 21)

Hayber'in kaydı şöyledir;

adeniyet "yi. Bezelerin, guddelerin iltihabından ibaret hastalık." (Hayber, 2004, s. 8)

Hayber'in madde başını *yabancı isim* olarak yazmasına rağmen *-iyet/-iyyet* nispet ekiyle kaydetmesi dikkat çekicidir. Tanımda da Toven'in *bez* olarak kaydettiği kelime Hayber'de *beze* olarak kayıtlıdır.

- *aġnostisizme* (آغنوستیسیزمه) "fr. s. Fikr-i beşeriñ muṭlaḳ ve ġayr-i muḳayyedi ḳavrayamayacağını iddiʿā eden meẕhep." (1924: 58)

Hayber'in tanımı şöyledir;

agnostisizma "Fr.i. Fikr-i beşerin kavrayamayacağını iddia eden mezhep." (Hayber, 2004, 10) Yine bu örnekte de Hayber, maddeyi okurken satır atlamıştır. Toven'in mezhebin sıfatını yazarken kaydettiği isim tamlamasının tamlanan kısmı olan "*ve ġayr-i muḳayyedi*" satırı unutulmuştur.

- *erzats* (أرزاتس) "a. s. Çoḳ azalan bir şeyiñ yerini ṭutmaḳ için vucūda getirilen şeyʾ, mütebādile. Kağıttan yapılan elbise, sicim birer erzatstır." (1924: 26)

Hayber *erzats* maddesinin tanımında, *mütebādile* okunması gereken kelimeyi *mütebādil* olarak kaydetmiştir (Hayber, 2004, 183). Oysaki Toven'in yazdığı kelime (متبادله) müennes

hâldedir. Eğer bu sözlük 1912 baskısı ile karşılaştırmalı olarak çalışılsaydı okuyucular kelimenin 1924'te sözlüğe dahil olduğunu görebileceklerdi.

Örnekleri arttırmak ne yazık ki mümkündür. Bu yüzden eserin tekrar çalışılması önerilmektedir.

2. Kaynakların çevrim içi kullanıma hazır hâle getirilmesi çalışanlar için daha kullanışlı olacaktır.

3. Mufassal tarihsel sözlüklerin hazırlanması gerekmektedir. Kullanımdan düşmüş kelimelere veya kelime kullanılıyor olsa bile unutulan anlamlarına ulaşılabilmesi için yeni güncellemeler yapılmalıdır. Bunları yaparken güncelleme tarihi, güncellenen şekil, anlam ve mümkünse telaffuz mutlaka kaydedilmelidir.

4. Özellikle Slav dillerinden geçen sözcükler konusunda yeterli ve detaylı ayrımlar yapılamamaktadır. Bu alanla ilgili çalışmalar arttırılmalıdır.

5. Kelimelerin etiketlenmesinde Yunanca ve Rumca arasında yaşanan karışıklık bundan sonraki hazırlanacak sözlüklerde sözlük yazarları tarafından netleştirilmelidir.

6. Biz tezimizde Batı kökenli kelimelerin 12 yıllık bir zaman dilimindeki artış miktarı ve oranını hesapladık. Benzeri çalışmalar farklı dönemleri ve farklı dilleri de (Arapça, Farsça gibi) içererek yapılmalıdır.

7. Sözlüklerde karşımıza çıkan ve hakkında hiçbir köken bilgisi bulamadığımız kelimelerin sayısı az değildir. Bu kelimeler Türk dilinin uzmanlarını beklemektedir.

8. Dilde var olan alıntı kelimelerin kontrolünü sağlamak için Türk Dil Kurumu daha etkili önlemler almalıdır. Dilin iç yapısını bozacak alıntılara müdahale edilmelidir. Toplumun daha bilinçli hâle gelebilmesinin en önemli yolu küçük yaşlardan itibaren iyi bir ana dili eğitiminin verilmesinden geçer.

5. KAYNAKLAR

Akalın, S. H. (2017). *Geçmişten Günümüze Türk Sözlükçülüğü*. İstanbul: Elginkan Vakfı.

Akalın, Ş. H. [ve başk.] (2019). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Akalın, Ş. H. [ve başk.] (2019). *Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aksan, D. (1977). *Köktürkçeden Bugüne, Türkçede Ödünçlemeler Üzerine Bir Sözlük İstatistiği Araştırması. Türk Dili.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları

Alderson, A. D., İz F. (1989). *The Oxford English-Turkish Dictionary*. İstanbul: Abc Kitabevi.

Atalay, H. [ve başk.] (1999). *İngilizce-Türkçe Sözlük* (İnc. Zülfikar, H.). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Avery, R., Bezmez, S., Edmonds, A. G. & Yaylalı, M. (Ed.) (1975). *Redhouse Sözlüğü*. İstanbul: Redhouse Yayınevi.

Ayverdi, İ. (2011). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı.

Balcı, S. (2006). *Osmanlı Devleti'nde Tercümanlık ve Bab-ı Ali'de Tercüme Odası* (Yayımlanmamış doktora tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Beekes, R. (2010). *Etymological Dictionary of Greek*. Boston: Brill.

Birinci, A. (2001). *Tarihin Gölgesinde.* İstanbul: Dergâh Yayınları.

Bloomfield, L. (1933). *Language*. New York: Holt, Rinehart & Winston.

Boz, E. (2011). *Sözlük Bilimi Yazıları I.* Ankara: Gazi Kitabevi.

Caferoğlu, A., Taneriç, Ö. (1966). Yeniçağ Türk Dili Lügatleri. *TDED,* XIV. 9-52.

Constantinides, M. (1910). *Modern Greek English Dictionary*. Athens: ?

Danişment, İ. H., Güntekin, R. N., Delilbaşı, A. S. & Ataç, N. (1900?). *Fransızca-Türkçe Resimli Büyük Dil Klavuzu I-II-III*. İstanbul: Kanaat Kitabevi.

Denker, A. C., Davran, B. (1966) *Almanca-Türkçe Büyük Lûgat*. İstanbul: Kanaat Kitabevi.

Erciyas, O. (2011). Osmanlı'da Batı Dillerine Ait Sözlükler. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi* (2:2). 70-78.

Eren, H. (1999). *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara: Bizim Büro Basım Evi.

Gözütok, A. (1997). Türkiye Türkçesinin İlk Sözlüğü Lehce-i Osmânî, *EFAD,* 24, 29-38.

Gülensoy, T. (2007). *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Haspelmath, M. (2009). Lexical borrowing: Concepts and issues. M. Haspelmath ve U. Tadmor (Ed.), *Loanwords in the World's Languages: A Comparative Handbook*. Berlin: Walter de Gruyter.

İnalcık, H. (2021). *Osmanlı ve Avrupa*. İstanbul: Kronik Yayınları.

Kahane, H. & R., Tietze, A. (1988). *The Lingua Franca in the Levant*. İstanbul: Abc Kitabevi.

Karaağaç, G. (1998). Alıntı Kelimeler Üzerine Düşünceler. *Türk Dili, Ağustos.* 499-510

Karaağaç, G. (2015). *Türkçe Alıntılar Sözlüğü.* Ankara: Akçağ Yayınları.

Kundakçı, D. (1978). İtalyancadan Türkçeye, Türkçeden İtalyancaya Geçmiş Sözcükler Üzerine. İtalyan Filolojisi Filologia Italiana, *A. Ü. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi / İtalyan Dili ve Edebiyatı Kürsüsü Dergisi,* Yıl: 10, (11), 135-153.

Korça, M. (2007). *Sözlük Arnavutça-Türkçe Türkçe-Arnavutça*. Shkup: Logos-A.

Korkmaz, Z. (1995). Batı Kaynaklı Yabancı Kelimeler ve Dilimiz Üzerindeki Etkileri. *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kut, İ., Kut, G. (1991). *Büyük İspanyolca-Türkçe Sözlük*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Levend, A. S. (1965). Tarih Boyunca Türk Dili. *TDAYB*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Meriç, D. (Ed.) (2005). *FONO İtalyanca Büyük Sözlük* (Haz. Çankaya, B., Barlas, N., Luciano, R. & Başoğlu, B.). İstanbul: FONO Açıköğretim Kurumu Yayınları.

Öksüz, Y. Z. (1995). *Türkçenin Sadeleşme Tarihi, Genç Kalemler ve Yeni Lisan Hareketi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Öner, M. (2008, Eylül). *Türkçede Rumca ve Yunanca Alıntılar Üzerine*. III. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı. Bilkent Üniversitesi-Lefke Avrupa Üniversitesi. Lefke Avrupa Üniversitesi Yayınları.

Özçelik, S. (2016). *Dede Korkut Dresden Nüshası*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Özön, M. N. (1962). *Türkçe-Yabancı Kelimeler Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevi.

Rado, Ş. (2006). *Paris'te Bir Osmanlı Sefiri*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Rebora, P. (1967). *Cassell's Italian-English English-Italian Dictionary*. London: Cassell & Company LTD.

Redhouse, J. W. (1987). *A Turkish and English Lexicon*. Lebanon: Librairie Du Liban.

Sami, Ş. (2020). *Kâmûs-i Türkî* (Haz. Özgür, S.). İstanbul: AlfaYayınları.

Sami, Ş. (2017). *Resimli Kâmûs-ı Fransevî I-II* (Haz. Eskin, Ş.). Türk-İslam Bilim Kültür Mirası Dizisi: 9. Ankara: TÜBA.

Saraç, T. (1989). *Büyük Fransızca Türkçe Sözlük*. İstanbul: Adam Yayınları.

Sarı, N. (Ed. Sarı, N., Özaydın, Z. & Akgün, B.). (2009). Mekteb-i Tıbbiye (1827-1909). *Kuruluşundan Günümüze Cerrahpaşa Tıp Fakültesi 1827-1967-2007*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.

Stachowski, M. (2019). *Kurzgefaßtes Etymologisches Wörterbuch der Türkischen Sprache*. Kraków: Księgarnia Akademicka.

Steuerwald, K. (1988). *Almanca Türkçe Sözlük*. İstanbul: Abc Kitabevi.

Şirin, H. (2020). Türkçede İkili (Doublet) Alıntılar. *Türkbilig, (40),* 15-22.

Şirin, H. (2021). Türkçenin Köken Bilgisi Sözlüğünde Alıntı Sözcüklerin Yazımına Dair Notlar. *Türkbilig, (42),* 57-68.

Tanış, A. (1986). *İtalyanca-Türkçe Büyük Öğretici Sözlük.* İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Tezcan, S. (2018). *Dede Korkut Oğuznameleri Üzerine Notlar.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Tietze, A. (1999). *Anadolu Türkçesindeki Yunanca, İslavca, Arapça ve Farsça Ödünçlemeler Sözlüğü* (Der. Ölmez M.). İstanbul: Simurg Yayıncılık.

Tietze, A. (2002). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı I*. İstanbul-Wien: Simurg.

Tietze, A. (2009). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı II*. Wien: OAW.

Tietze, A. (2016-2019). *Tarihi ve Etimolojik Türkiye Türkçesi Lugatı IV-X*. Ankara: TÜBA.

Tietze, A. (2019). Türk Yazı Dillerinin Sözlükbilimi I: Osmanlı Türkçesi Türkiye Türkçesi (Çev. Akyıldız Ay, D. ve Köse, D.). *Türkiyat Mecmuası - Journal of Turkology*, 29, 2, ss. 679-694.

Toven, M. B. (2015). *Yeni Türkçe Lügat* (Haz. Hayber, A.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Turan, Ş. (2020). *Türkiye-İtalya İlişkileri I*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Yavuzarslan, P. (2009). *Osmanlı Dönemi Türk Sözlükçülüğü*. Ankara: Tiydem Yayıncılık.

Yalt, A. R. (1984). *Fransızca Türkçe Büyük Sözlük.* İstanbul: Serhat Yayınevi.

İnternet Kaynakları

Akalın, Ş. H. (2007). Innovation, İnovasyon: Yenileşim. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi, XCIII* (666), 483-486. https://turkoloji.cu.edu.tr/DIL%20SORUNLARI/sukru_haluk_akalin_inovasyon_yenilesim.pdf adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 15.02.2023.

Arıkan, Z. (1994). *Batı Dillerinden Türkçeye Geçen İlk Siyasal ve Diplomatik Kavramlar*. XII. Türk Tarih Kongresi 12-16 Eylül 1994. https://drive.google.com/file/d/0B7liBn5XLsAfM2RuQmpCbWNEVzg/view?resourcekey=0-8llw2BT3GU31wNE3axfPug adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 05.04.2023

Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales: https://www.cnrtl.fr/

Dizionario Italiano: https://www.dizionario-italiano.it/

Eren, H. (1960). Anadolu Ağızlarında Rumca, İslâvca ve Arapça Kelimeler. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 8, 295-371. https://dergipark.org.tr/tr/pub/belleten/issue/38139/440295 adresinden alındı. Erişim Tarihi: 25.03.2023

Haugen, E. (1950). The Analysis of Linguistic Borrowing. *Language, 26,* 210–231. The Analysis of Linguistic Borrowing on JSTOR adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 09.05.2023

İz, F. (1986). Dilde Moda. *Festschrift Andreas Tietze zum 70. Geburtstag gewidmet von seinen Freunden und Schülern.Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes*. Vol. 76. Vienna: Department of Oriental Studies, University of Vienna, DİLDE MODA on JSTOR, adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 18.03.2023.

Güzel, F. (2017). "Dalyan" Kelimesinin Kökeni Üzerine. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(4), 2132-2143. https://www.academia.edu/35438193/_Dalyan_Kelimesinin_K%C3%B6keni_%C3%9Czerine adresinden erişildi. Erişim Tarihi: 14.01.2022

Kaçalin M. S., Topaloğlu A. (2009). Sözlük. https://cdn2.islamansiklopedisi.org.tr/dosya/37/C37023634.pdf adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 22.03.2023

Kubbealtı Lugatı: http://lugatim.com/

LOGEION : https://logeion.uchicago.edu/%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%B5%E1%BF%96%CE%BF%CE%BD

Merriam-Webster Dictionary: https://www.merriam-webster.com/

Oytun Altun, H. (2021). So-called Italianisms and their Etymological Status in Modern Standard Turkish Dictionaries. *Occhiali – Rivista sul Mediterraneo Islamico (N. 8)* https://ruj.uj.edu.pl/xmlui/bitstream/handle/item/281708/altun_so-called_italianisms_and_their_etymological_status_2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y adresinden elde edildi. Erişim Tarihi: 01.03.2023

TEŞEKKÜR

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca ders aldığım Ege Üniversitesinin kıymetli hocalarına ve bana dil alanını sevdiren hocalarım Prof. Dr. Mustafa Öner, Doç. Dr. Özkan Öztekten, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Yasin Kaya ve tez çalışmamız boyunca da engin bilgileriyle yolumu aydınlatan hocam Prof. Dr. Hatice Şirin'e üzerimdeki emeklerinden dolayı teşekkür ederim.

2020 Kasım'ından beri bünyesinde Araştırma Görevlisi olarak çalıştığım İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesindeki değerli hocalarıma ilgi ve destekleri için en içten sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Başta ailem olmak üzere varlıklarıyla bana güç veren tüm sevdiklerime minnettarım.

Bu tez, Türk Dil Kurumu bursu desteğiyle yazılmıştır.

Ayşegül KILIÇ

Nisan 2023 - İSTANBUL

ÖZ GEÇMİŞ

2014 yılında Ege Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde Lisans eğitimime başladım, 2019 yılında mezun oldum. Ara vermeden yine aynı yıl Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Yeni Türk Dili Bilim Dalında Tezli Yüksek Lisans eğitimine başladım. 2020 Kasım'ından beri İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesinde Araştırma Görevlisi olarak çalışmaktayım.

Ayşegül KILIÇ